

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	9
1 Promemorians lagförslag	11
1.1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672).....	11
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse.....	89
1.3 Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302).....	91
1.4 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)	93
1.5 Förslag till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497).....	96
1.6 Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220).....	101
1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	102
1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.....	105
1.9 Förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1996:1619).....	107
1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet.....	109
1.11 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	111
1.12 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	113

1.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud.....	115
1.14	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar.....	116
2	Ärendet	119
2.1	Arbetet med att modernisera konkursförfarandet	119
2.2	Annat arbete på det insolvensrättsliga området	120
2.3	Vad som behandlas i promemorian	122
3	En modernisering av konkursförfarandet.....	125
3.1	Det svenska konkursförfarandet	125
3.2	Reformbehovet	128
3.3	Förändrad rollfördelning och effektivare hantering.....	131
4	Inledande av en konkurs.....	145
4.1	Beslut om konkurs och konkursförvaltare	145
4.2	Elektronisk ansökan.....	151
4.2.1	Ansökan om konkurs	151
4.2.2	Ansökan om företagsrekonstruktion	155
4.3	Falska eller obefogade konkursansökningar.....	156
4.4	Gäldenärens förteckning vid egen ansökan	163
5	Bekräftelse av bouppteckningen.....	167
5.1	Konkursförvaltarens bouppteckning	167
5.2	Den obligatoriska edgången slopas	171
5.2.1	Gäldenärens bekräftelse i stället för edgång.....	171
5.2.2	Skriftlig bekräftelse vid ett sammanträde	175
5.2.3	Förfarandet hos förvaltaren.....	179
5.2.4	En kvarvarande möjlighet till edgång.....	186
5.3	Den fakultativa edgången slopas.....	190
5.3.1	Annans bekräftelse i stället för edgång.....	190

5.3.2	Förfarandet hos förvaltaren och vid edgång	193
5.4	Närmare om det straffrättsliga ansvaret	195
5.5	Ersättning för inställelse	198
6	Tvångsåtgärder i en konkurs	201
6.1	Beslut om säkerhetsåtgärder och tvångsåtgärder	201
6.2	Rätten att begära tvångsmedel	203
6.3	Att medge undantag från reseförbudet	205
6.4	Handräckning	209
7	Konkursförvaltarens berättelser	211
7.1	Olika redovisningar under förfarandets gång	211
7.2	Förvaltarberättelsen	212
7.3	Halvårsberättelser	216
7.4	Redovisning efter avslutad konkurs	220
8	Vissa uppdragstagare i en konkurs	223
8.1	Konkursförvaltare i en pågående konkurs	223
8.1.1	Att besluta i fråga om förvaltare	223
8.1.2	Interimistiskt entledigande	224
8.2	Granskningsman	226
8.3	Rådgivare	229
8.4	Förlikningsman	231
8.5	Tillsynsman	233
9	Bevakningsförfarandet	237
9.1	Ett effektivare bevakningsförfarande	237
9.2	Den inledande delen av förfarandet	240
9.2.1	Att anordna ett bevakningsförfarande	240
9.2.2	Kungörelser och underrättelser	246

9.3	Den utredande delen av förfarandet.....	247
9.3.1	Bevakningar	247
9.3.2	Bevakningsfrihet	250
9.3.3	Anmärkningar	256
9.3.4	Undertecknande av bevakningshandlingar.....	259
9.4	Den avslutande delen av förfarandet.....	260
9.4.1	En mer ändamålsenlig tvistlösningsprocess	260
9.4.2	Rätten att förfoga över en anmärkning.....	262
9.4.3	Förlikning av en bevakningstvist	269
9.4.4	Prövning av en bevakningstvist.....	271
9.4.5	Rättens beslut och rättskraft	272
9.4.6	Handläggningen hos förvaltaren och rätten.....	273
9.5	Efterbevakning.....	277
10	Avskrivning, utdelning och arvode.....	279
10.1	Att avsluta en konkurs	279
10.2	Avskrivning av en konkurs	281
10.2.1	Beslut om avskrivning.....	281
10.2.2	Beslut om arvode.....	283
10.3	Utdelning i en konkurs	286
10.3.1	Hur frågorna hanteras i dag.....	286
10.3.2	Beslut om utdelning och arvode.....	288
10.4	Vissa ytterligare frågor om utdelning.....	294
10.4.1	Utbetalning av små utdelningsbelopp	294
10.4.2	Förskottsbetalning av utdelningsmedel.....	296
10.4.3	Ingivande av slutanmälan.....	299
10.4.4	Förlust av rätten till utdelningsmedel.....	300
10.5	Vissa ytterligare frågor om arvode	302
10.5.1	Förskott på arvode	302
10.5.2	Särskilt arvode	303
10.5.3	Lyftning av arvode	305
10.5.4	Att bevaka allmänna intressen i arvodesfrågor....	307
11	Ackord i en konkurs	311
11.1	Ytterligare sätt att avsluta en konkurs.....	311

11.2	Nedläggning av en konkurs.....	311
11.3	Ackordsförfarandet.....	314
11.3.1	Prövningen av ackordsförslag.....	314
11.3.2	Prövningen av förvaltarens arvode	319
11.3.3	Förutsättningar för att pröva ackordsförslaget ...	320
12	Slutredovisningen.....	325
12.1	Förvaltarens redovisning av sitt uppdrag	325
12.2	Ingivande av slutredovisning.....	326
12.3	Granskning av slutredovisning.....	329
12.4	Klander av slutredovisning	331
13	Handlingsoffentlighet och förvaring av handlingar	335
13.1	Handlingsoffentlighet hos konkursförvaltaren	335
13.2	Ansvaret för att förvara gäldenärens handlingar.....	337
13.3	Begreppet räkenskapsinformation	343
14	Vissa frågor om tillsynsmyndigheten	345
14.1	Tillsynsmyndighetens uppgifter och organisation	345
14.2	Tillsynen i konkurser.....	351
14.3	Att höra tillsynsmyndigheten i vissa frågor	354
14.4	Krav på medgivande.....	360
14.5	Tvist om utmätning	362
15	Domstolsprövningen i konkursärenden	365
15.1	Processuella regler i konkurslagen.....	365
15.2	Konkursärenden i tingsrätten.....	366
15.3	Ansökan till domstol	367
15.4	Överklagande till domstol.....	368

15.5	Verkställighet av beslut	372
15.6	En ändamålsenlig domstolsprocess	375
15.6.1	En effektiv och flexibel handläggning.....	375
15.6.2	Val av processlag	376
15.6.3	Tillsynsmyndighetens och förvaltarens roll	380
15.6.4	Behov av särregler i konkurslagen.....	383
15.6.5	Notariers behörighet.....	393
15.7	Koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter	394
15.8	Konkursmål.....	400
16	Domstolsprövningen i lönegarantiärenden.....	405
16.1	Den statliga lönegarantin	405
16.2	En ny ordning för överprövning i domstol.....	406
16.3	Närmare om överklagandeprocessen	410
17	Kungörelser och underrättelser.....	417
17.1	En utveckling mot en papperslös hantering	417
17.2	Kungörelse i en konkurs	418
17.3	Underrättelse i en konkurs	424
17.4	Elektroniskt utlämnande.....	427
17.5	Vissa formkrav i konkursförfarandet	429
17.6	Kungörelse och underrättelse i företagsrekonstruktion	431
18	Kostnader och avgifter.....	433
18.1	En beskrivning av nuvarande ordning.....	433
18.2	Hanteringen av betalningar i en konkurs.....	435
18.3	Avgifter i konkursförfarandet	439
18.4	En borgensansvar för konkurskostnaderna.....	444
19	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	455

20	Konsekvenser	463
20.1	Ett mer ändamålsenligt konkursförfarande.....	463
20.2	Konsekvenser för staten och kommunerna.....	465
20.3	Konsekvenser för konkursförvaltarna.....	474
20.4	Konsekvenser för gäldenärer, borgenärer m.m.....	478
21	Författningskommentar	483
21.1	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)....	483
21.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse	590
21.3	Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302).....	591
21.4	Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619).....	592
21.5	Förslaget till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497).....	595
21.6	Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220) ..	603
21.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	604
21.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.....	606
21.9	Förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1996:1619).....	607
21.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet.....	608
21.11	Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	610
21.12	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	611

21.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud.....	613
21.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar.....	613

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag om ett mer effektivt och ändamålsenligt konkursförfarande. Många av förfarandets olika delar ses över och moderniseras.

En del i översynen rör ansvarsfördelningen mellan domstolen, Kronofogdemyndigheten (tillsynsmyndigheten i konkurser) och konkursförvaltaren. Domstolens verksamhet renodlas och tillsynsmyndighetens och förvaltarens ansvar för hanteringen utökas. Domstolens uppgift ska framför allt vara att hantera ingripande frågor, lösa tvister och överpröva beslut av tillsynsmyndigheten och förvaltaren.

Tingsrätten ska alltjämt fatta beslut om konkurs och utse konkursförvaltare. Tillsynsmyndigheten ska i stället för tingsrätten besluta i vissa frågor under förfarandet, bl.a. beviljande av anstånd för förvaltaren att inge förvaltarberättelsen samt förordnande och entledigande av vissa uppdragstagare i en konkurs. Tillsynsmyndigheten ska vidare överta uppgiften att i flertalet fall besluta om avslutande av konkursen och om förvaltararvode.

Det föreslås att det obligatoriska edgångssammanträdet i tingsrätt ersätts med en ordning där gäldenären skriftligen ska bekräfta bouppteckningen vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren. Förvaltaren föreslås vidare få ett större ansvar för bevakningsförfarandet och den inledande delen av ackordsförfarandet samt ges beslutsbefogenheter för vissa ytterligare frågor under konkursförfarandet, t.ex. att besluta om att medge gäldenären undantag från reseförbud.

En annan del i översynen syftar till att i större utsträckning kunna använda elektronisk kommunikation under konkursförfarandet. Exempelvis ska kungörelser fortsättningsvis i regel endast ske på internet och handlingar ska kunna sändas elektroniskt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

1 Promemorians lagförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurslagen (1987:672)¹

dels att 2 kap. 26 §, 7 kap. 7, 14 a och 29 §§, 9 kap. 14, 17 och 18 §§, 11 kap. 17 §, 12 kap. 9, 12, 16 och 18 §§, 14 kap. 10 och 15 §§ och 16 kap. ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 2 kap. 26 §, 6 kap. 3 § och 7 kap. 7 § ska utgå,

dels att 1 kap. 3 och 6 §§, 2 kap. 1–4, 23 och 24 §§, 3 kap. 2, 4 och 6 §§, 4 kap. 20 §, 6 kap. 2–7, 9–11 och 14 §§, 7 kap. 3, 5, 9, 10, 12–15, 19–22, 27, 28 och 30 §§, 8 kap. 2, 7, 9 och 10 §§, 9 kap. 1–11, 13, 15, 16 och 19–21 §§, 10 kap. 1–4 §§, 11 kap. 2, 5–9, 12, 13 a, 15, 18, 20 och 21 §§, 12 kap. 1, 3, 4, 6–8, 10, 17, 20, 26 och 27 §§, 13 kap. 3–7 §§, 14 kap. 1, 3, 4, 6–9, 11, 12, 14, 17 och 18 §§, 15 kap. 1, 2 och 4 §§, 17 kap. 3 och 6 §§ och rubrikerna närmast före 6 kap. 2 § och 13 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 6 kap. ska lyda ”Gäldenärens skyldigheter under boutredningen”,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 16 kap., tolv nya paragrafer, 6 kap. 2 a, 2 b, 5 a, och 6 a §§, 7 kap. 13 a, 15 a och 31 §§, 9 kap. 6 a och 6 b §§, 11 kap. 7 a §, 12 kap. 26 a § och 14 kap. 9 a §, och närmast före 6 kap. 2 a § en ny rubrik av följande lydelse.

¹ Senaste lydelse av
7 kap. 14 a § 1995:308
9 kap. 14 § 1995:793
12 kap. 16 § 1990:1072
14 kap. 10 § 2005:190
16 kap. 8 § 2006:706
16 kap. 9 § 1994:1050.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Förvaltningen av ett konkursbo handhas av en eller flera förvaltare.

Förvaltningen av boet står under tillsyn av tillsynsmyndigheten.

Förvaltningen av boet står under tillsyn av tillsynsmyndigheten. *Tillsynsmyndigheten utför även de andra uppgifter som anges i denna lag.*

6 §

Om det i någon annan lag har meddelats någon bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Angående tillämpligheten av rättegångsbalken ges bestämmelser i det följande.

Om en annan lag innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, *tillämpas* den bestämmelsen.

2 kap.

1 §²

En ansökan om konkurs görs skriftligen *hos den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål som angår betalningskyldighet i allmänhet. Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.*

Sökanden ska ange och styrka de omständigheter som gör rätten behörig, om de inte är kända.

En ansökan ska avvisas, om det inte av den framgår vilken tingsrätt som är behörig och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen.

En ansökan om konkurs görs skriftligen *till tingsrätten.*

² Senaste lydelse 2017:479.

I 3 och 4 §§ lagen (2017:473) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning finns ytterligare bestämmelser om ansökans innehåll.

2 §

Har en konkursansökan gjorts hos en tingsrätt som inte är behörig, skall rätten genast sända handlingarna i ärendet till den tingsrätt som enligt vad dessa visar är behörig och underrätta sökanden. Ansökan skall anses gjord, när ansökningshandlingen kom in till den förra tingsrätten.

Konkursansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.

Om ansökan ges in elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på underskrift för ansökningar som ges in elektroniskt.

3 §³

Görs ansökningen av gäldenären, bör till ansökningshandlingen bifogas en av gäldenären underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet.

Ansöker ett dödsbo eller en dödsbodelägare om att boet skall försättas i konkurs, skall till ansökningshandlingen fogas en bestyrkt kopia av bouppteckningen efter den döde och, om bouppteckningen har registrerats, bevis om detta. Har inte bouppteckning förrättats, skall uppgift om varje delägars namn och postadress lämnas.

Om ett dödsbo eller en dödsbodelägare ansöker om att dödsboet ska försättas i konkurs, ska till ansökan bifogas bouppteckningen efter den döde och, om bouppteckningen har registrerats, bevis om detta. Om inte en bouppteckning har förrättats, ska uppgift om varje delägars namn och adress lämnas.

4 §

Görs ansökningen av en borgenär, skall han vid ansökningen lämna uppgift om sin fordran och de omständigheter i övrigt på vilka han grundar yrkandet. Han skall även i original eller kopia bifoga de handlingar som han vill åberopa. Ansökningshandlingen och de handlingar som har bifogats denna skall ges in i två exemplar.

Om en borgenär ansöker om konkurs, ska borgenären i ansökan lämna uppgift om sin fordran och de omständigheter i övrigt på vilka yrkandet grundas.

Borgenären ska till ansökan bifoga de handlingar som åberopas.

³ Senaste lydelse 2001:97.

23 §

I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. rättegångsbalken i *tillämpliga delar*. Bestämmelsen i 18 kap. 2 § *skall* dock inte tillämpas. *Borgenären får utan hinder av 14 § samma kapitel i konkursen göra gällande fordran på ersättning för sådana kostnader i den ordning som gäller för andra fordringar.*

I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. rättegångsbalken. Bestämmelsen i 18 kap. 2 § *ska* dock inte tillämpas.

24 §

När ett beslut om konkurs meddelas, *skall* tingsrätten

När ett beslut om konkurs meddelas, *ska* tingsrätten *snarast utse förvaltare.*

1. genast bestämma tidpunkt för det sammanträde vid vilket gäldenären skall avlägga boupp-teckningsed (edgångssammanträde),

2. snarast utse förvaltare,

3. kalla gäldenären, förvaltaren, tillsynsmyndigheten och den borgenär som har gjort konkursansökningen till edgångssammanträdet.

Konkursbeslutet *skall* genast kungöras. *Genom kungörelsen kallas övriga borgenärer till edgångssammanträdet.*

Kallelsen till gäldenären enligt första stycket 3 skall delges.

Konkursbeslutet *ska* genast kungöras.

3 kap.**2 §⁴**

En rättshandling mellan gäldenären och någon annan som företas senast dagen efter den *då kungörelsen om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar* ska trots 1 § gälla, om det inte visas att den andre kände till beslutet eller att det fanns omständigheter som gav honom eller henne skäl原因 att anta att gäldenären var försatt i konkurs. En överlåtelse av eller ett annat förfogande över egendom som på grund av detta ska gälla, ska dock, om konkursboet utan oskäligt uppehåll begär det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han eller hon har betalat jämte nödvändig eller nyttig kostnad.

En rättshandling mellan gäldenären och någon annan som företas senast dagen efter den *dag konkursbeslutet kungjordes* ska trots 1 § gälla, om det inte visas att den andre kände till beslutet eller att det fanns omständigheter som gav honom eller henne skäl原因 att anta att gäldenären var försatt i konkurs. En överlåtelse av eller ett annat förfogande över egendom som på grund av detta ska gälla, ska dock, om konkursboet utan oskäligt uppehåll begär det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han eller hon har betalat jämte nödvändig eller nyttig kostnad.

Första stycket andra meningen gäller inte egendom som anges i 8 kap. 10 § andra stycket.

Infriar någon en förpliktelse mot gäldenären efter den tidpunkt som anges i första stycket, ska det tillgodoräknas honom eller henne, om det av omständigheterna framgår att han eller hon var i god tro. En uppsägning eller en annan liknande rättshandling som företas mot eller av gäldenären efter sagda tidpunkt ska gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart oskäligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Det finns särskilda bestämmelser om verkan av gäldenärens överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev, aktiebrev eller vissa andra jämförbara värdehandlingar.

⁴ Senaste lydelse 2014:1456.

4 §⁵

För att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet får förvaltaren för konkursboets räkning *hos kronofogdemyndigheten begära utmätning enligt 7 kap. utsökningensbalken.*

Att utmätning av lön som pågår vid konkursens början kan fortsätta för konkursboets räkning följer av 7 kap. 19 § andra stycket utsökningensbalken.

6 §⁶

Twister mellan förvaltaren och gäldenären eller annan i frågor som avses i 4 och 5 §§ skall prövas av tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren, en borgenär, gäldenären eller en underhållsberättigad. Myndigheten skall inhämta yttranden i den omfattning som behövs för prövningen. Myndighetens beslut gäller omedelbart, även om det överklagas. Beslutet skall efter ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden motiverar det.

Tillsynsmyndighetens beslut i ett ärende som avses i första stycket får överklagas av den vars rätt berörs av beslutet. I fråga om ett sådant överklagande tillämpas bestämmelserna i utsökningensbalken om överklagande av beslut

För att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet får förvaltaren för konkursboets räkning *ansöka om utmätning enligt 7 kap. utsökningensbalken.*

En tvist mellan förvaltaren och gäldenären eller någon annan i en fråga som avses i 5 § ska prövas av tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren, en borgenär, gäldenären eller en underhållsberättigad.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt första stycket ska efter ansökan ändras, om det är motiverat med hänsyn till senare anförda omständigheter eller ändrade förhållanden.

⁵ Senaste lydelse 1995:308.

⁶ Senaste lydelse 1995:793.

om utmätning av lön.

4 kap.

20 §

En talan om återvinning enligt 19 § första stycket 1 eller andra stycket ska väckas genom stämning vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

Talan vid allmän domstol om återvinning får väckas inom ett år från dagen för konkursbeslutet. Talan får även väckas inom sex månader från det att *anledning därtill* blev känd för konkursboet. Har gäldenären avhänt sig fast egendom eller *är det fråga om återgång av en bodelning*, får talan även väckas inom sex månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen gavs in till rätten.

En talan om återvinning får väckas inom ett år från dagen för konkursbeslutet. Talan får även väckas inom sex månader från det att *anledningen till den* blev känd för konkursboet. Om gäldenären *har* avhänt sig fast egendom eller *det är fråga om återgång av en bodelning*, får talan även väckas inom sex månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen gavs in till rätten.

En borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning för denna av boet, i den mån kostnaden täcks av vad som har kommit boet till godo genom rättegången.

6 kap.

Upplysnings- och närvaroplikt under konkurs

Upplysnings- och närvaroplikt under boutredningen

2 §

Gäldenären *skall* ge rätten, tillsynsmyndigheten, förvaltare och granskningsmän de upplysningar av betydelse för konkursutredningen som de begär. Upplysningsskyldigheten omfattar

Gäldenären *ska* ge rätten, tillsynsmyndigheten, förvaltare och granskningsmän de upplysningar av betydelse för konkursutredningen som de begär. Upplysningsskyldigheten omfattar

även egendom, som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.

Gäldenären *skall* på begäran av förvaltaren närvara vid bouppteckningsförrättningen. Är *gäldenären en juridisk person och finns det flera ställföreträdare, gäller denna skyldighet dock inte för en sådan ställföreträdare vars närvaro förvaltaren anser sakna betydelse för bouppteckningen.*

Vid förlikningssammanträde och sammanträde för prövning av ackordsförslag skall gäldenären närvara, om han inte har laga förfall eller rätten medger att han uteblir. Att gäldenären uteblir från ett sammanträde hindrar inte att de ärenden som skall förekomma på sammanträdet handläggs.

även egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.

Gäldenären *ska* på begäran av förvaltaren närvara vid bouppteckningsförrättningen.

Bekräftelse av bouppteckningen och edgång

2 a §

Gäldenären ska lämna en bouppteckningsbekräftelse inför förvaltaren.

Gäldenären ska göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han eller hon anser behövs. Gäldenären ska därefter med sin underskrift på heder och samvete bekräfta att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation med gjorda tillägg eller änd-

ringar är riktiga och att det enligt hans eller hennes vetskap inte har oriktigt utelämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld.

För en underskrift enligt andra stycket tillämpas 2 kap. 2 §.

2 b §

Gäldenärens bekräftelse enligt 2 a § ska lämnas vid ett bouppteckningssammanträde. Förvaltaren ska hålla sammanträdet senast två månader efter konkursbeslutet, om det inte är nödvändigt att det hålls senare.

Förvaltaren ska till bouppteckningssammanträdet kalla gäldenären, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har gjort konkursansökan.

3 §

Gäldenären skall inför rätten avlägga bouppteckningsed. Han skall göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han anser behövs och med ed betyga att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsmaterial med gjorda tillägg eller ändringar är riktiga och att det inte enligt hans vetskap har oriktigt utelämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld.

Är gäldenären en juridisk person och finns flera ställföreträdare, behövs bouppteckningsed inte avläggas av en sådan ställföreträ-

På ansökan av förvaltaren ska gäldenären, i stället för att lämna en bekräftelse enligt 2 a §, avlägga bouppteckningsed inför rätten. Till ansökan ska bouppteckningen bifogas.

Eden ska avläggas vid ett edgångssammanträde. Rätten ska hålla sammanträdet så snart som möjligt. Gäldenären, förvaltaren,

dare vars edgång förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen.

tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har gjort konkursansökan ska kallas till sammanträdet.

Gäldenären ska vid edgångssammanträdet göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han eller hon anser behövs och under ed intyga att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation med gjorda tillägg eller ändringar är riktiga och att det inte enligt gäldenärens vetenskap har oriktigt utelämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld.

4 §

Bouppteckningseden skall avläggas vid ett edgångssammanträde. Edgångssammanträdet skall hållas tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Om gäldenären är förhindrad av laga förfall att avlägga eden vid edgångssammanträdet eller om bouppteckningen då ännu inte har kommit in till rätten, skall rätten så snart förfallet upphör eller bouppteckningen kommer in genom delgivning kalla gäldenären att fullgöra edgången. Edgångssammanträdet skall trots det hållas på utsatt tid.

Om gäldenären är en juridisk person och det finns flera ställföreträdare, gäller skyldigheten enligt 2, 2 a och 3 §§ inte för en sådan ställföreträdare vars närvaro förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen.

När det finns anledning till det får rätten besluta att gäldenären skall avlägga eden inför en annan tingsrätt. Är gäldenären sjuk får eden avläggas där han vistas. Edgången får inte fullgöras före edgångssammanträdet.

Om en förmyndare för gäldenären ska bekräfta bouppteckningen eller avlägga bouppteckningsed, är även den omyndige, om han eller hon har fyllt 15 år, skyldig att på förvaltarens begäran göra det. Detta gäller dock inte om det finns särskilda omständigheter som gör att det saknas anledning till bekräftelse eller edgång.

5 §⁷

När det åligger en förmyndare att avlägga bouppteckningsed är även den omyndige, om han har fyllt femton år, skyldig att på yrkande av förvaltaren eller en borgenär avlägga eden. Detta gäller dock inte om det finns sådana särskilda omständigheter att anledning till edgången saknas.

Annan än gäldenären är skyldig att på yrkande av förvaltaren eller en borgenär avlägga bouppteckningsed eller beediga viss uppgift i bouppteckningen, om det kan antas att sådan edgång är av betydelse för boutredningen. Detta gäller inte den som avses i 36 kap. 5 § rättegångsbalken såvitt gäller uppgift beträffande vilken han inte får höras som vittne, såvida han inte är närstående till gäldenären.

Någon annan än gäldenären ska vid ett sammanträde lämna en bekräftelse enligt 2 a § eller bekräfta en viss uppgift i bouppteckningen, om det kan antas att en sådan bekräftelse är av betydelse för boutredningen. Till sammanträdet ska förvaltaren kalla den som begäran avser, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har begärt bekräftelse.

⁷ Senaste lydelse 1995:793.

När ett yrkande om edgång enligt denna paragraf har framställts, skall rätten kalla förvaltaren, tillsynsmyndigheten och den som avses med yrkandet till förhandling inför rätten. Har yrkandet framställts av en borgenär, skall även denne kallas. Kallelsen till den som avses med yrkandet skall delges.

Bifalls yrkandet, skall edgången fullgöras genast om det lämpligen kan ske eller vid den senare tidpunkt som rätten bestämmer. I fråga om edgångens fullgörande gäller 4 § andra stycket.

På ansökan av förvaltaren ska någon annan än gäldenären, i stället för att lämna en bekräftelse enligt första stycket, vid ett sammanträde inför rätten avlägga bouppteckningsed enligt 3 § eller beediga en viss uppgift i bouppteckningen, om det kan antas att en sådan edgång är av betydelse för boutredningen. Till ansökan ska bouppteckningen bifogas. Till sammanträdet ska rätten kalla förvaltaren och de som anges i första stycket andra meningen.

Med undantag för den som är närstående till gäldenären gäller första och andra styckena inte den som avses i 36 kap. 5 § rättegångsbalken, när det gäller en uppgift som han eller hon inte får höras som vittne om.

5 a §

Det som någon annanstans än i detta kapitel är föreskrivet om bekräftelse av bouppteckningen och om bouppteckningssammanträde ska i förekommande fall tillämpas på bouppteckningsed och edgångssammanträde.

6 §

Gäldenären får inte efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han har avlagt bouppteckningsed bege sig utomlands utan rättens medgivande. Om det senare under konkursen finns skäl att befara att gälde-

Gäldenären får inte utan medgivande bege sig utomlands efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han eller hon har bekräftat eller beedigt bouppteckningen.

nären genom att lämna landet undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att resa utomlands. Byter gäldenären vistelseort, skall han meddela förvaltaren var han vistas.

Om det finns skäl att befara att gäldenären åsidosätter ett förbud att resa utomlands, får gäldenären åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till tillsynsmyndigheten. Om gäldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom meddelas.

Om det finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna den ort där han är bosatt undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att lämna orten.

Förvaltaren beslutar på ansökan av gäldenären i fråga om medgivande enligt första stycket.

6 a §

Om det efter att gäldenären har bekräftat eller beedigtat boppteckningen finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna landet undandrar sig en skyldighet som föreskrivs i denna lag, får gäldenären förbjudas att resa utomlands.

Om det finns skäl att befara att gäldenären åsidosätter ett förbud att resa utomlands, får gäldenären åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till tillsynsmyndigheten. Om gäldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom eller henne meddelas.

Om gäldenären byter vistelseort, ska gäldenären meddela förvaltaren var han eller hon vistas. Om det finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna den ort där han eller hon är bosatt undandrar sig en skyldighet som föreskrivs i denna lag, får gäldenären förbjudas att lämna orten.

7 §

Ett beslut om reseförbud eller om åläggande för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass eller om förbud att utfärda pass meddelas av rätten på begäran av förvaltaren eller tillsynsmyndigheten. När det inte längre finns skäl för ett sådant beslut, skall beslutet omedelbart hävas.

Innan rätten meddelar beslut i en fråga som avses i denna paragraf, skall rätten ge gäldenären, förvaltaren och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse. Rätten får också hålla förhandling i frågan. Till en sådan förhandling skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och gäldenären kallas. Kallelsen till gäldenären bör delges.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass skall delges gäldenären.

Ett beslut enligt 6 a § meddelas av rätten på ansökan av förvaltaren. När det inte längre finns skäl för ett sådant beslut, ska det omedelbart hävas.

Innan ett beslut meddelas, ska rätten ge gäldenären och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass ska delges gäldenären.

9 §

Om gäldenären *undandrar sig att fullgöra vad som åligger honom* enligt 2, 3, 5 eller 6 § eller överträder ett reseförbud enligt 6 §, *kan* han efter omständigheterna antingen hämtas eller häktas. Detsamma gäller om det finns skäl att befara att gäldenären kommer att *undandra sig* en skyldighet eller överträda ett förbud *som här har angetts*.

Om någon annan än gäldenären *undandrar sig att fullgöra edgång som har förelagts honom* enligt 5 §, *kan* han efter omständigheterna föreläggas vite, hämtas eller häktas.

Häktning i de fall som avses i första och andra styckena får ske endast om det finns synnerliga skäl till det. *Har* gäldenären överträtt ett reseförbud enligt 6 §, *skall* han dock häktas om det inte är uppenbart att det är onödigt.

Kostnaden för hämtning eller häktning betalas av staten.

10 §

Frågor om åtgärder enligt 9 § eller om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på *begäran* av förvaltaren *eller tillsynsmyndigheten*.

Innan rätten beslutar i en fråga som avses i denna paragraf, *skall* rätten ge den som avses med åtgärden, *förvaltaren* och

Om gäldenären *inte fullgör en skyldighet* enligt 2–3 eller 5–6 a § eller överträder ett reseförbud enligt 6 a §, *får* han *eller hon* efter omständigheterna antingen hämtas eller häktas. Detsamma gäller om det finns skäl att befara att gäldenären *inte* kommer att *fullgöra* en *sådan* skyldighet eller *kommer att* överträda ett *sådant* förbud.

Om någon annan än gäldenären *inte fullgör en skyldighet* enligt 5 § *att bekräfta eller beediga bouppteckningen*, *får* han *eller hon* efter omständigheterna föreläggas vite, hämtas eller häktas.

Häktning i de fall som avses i första och andra styckena får ske endast om det finns synnerliga skäl till det. *Om* gäldenären *har* överträtt ett reseförbud enligt 6 eller 6 a §, *ska* han *eller hon* dock häktas om det inte är uppenbart att det är onödigt.

Frågor om åtgärder enligt 9 § eller om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på *ansökan* av förvaltaren.

Innan rätten beslutar i en fråga som avses i denna paragraf, *ska* rätten ge den som avses med åtgärden och tillsynsmyndig-

tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse.

Begärs någon häktad, *skall* rätten på yrkande förordna biträde åt honom, om det inte är uppenbart att sådant inte behövs. Biträdet har rätt till ersättning av staten för arbete, tidsspillan och utlägg. Rätten kan ålägga den som häktningsyrkandet riktas mot att såsom förlorande part helt eller delvis ersätta statens kostnader för biträdet. *Ogillas* häktningsyrkandet och beror detta på att sökanden inte har haft godtagbara skäl för yrkandet, *skall* sökanden ersätta statens kostnader för biträdet.

heten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse.

Om någon *begärs* häktad, *ska* rätten på yrkande förordna biträde åt honom *eller henne*, om det inte är uppenbart att sådant inte behövs. Biträdet har rätt till ersättning av staten för arbete, tidsspillan och utlägg. Rätten kan ålägga den som häktningsyrkandet riktas mot att såsom förlorande part helt eller delvis ersätta statens kostnader för biträdet. *Om* häktningsyrkandet *avslås* och *detta beror* på att sökanden inte har haft godtagbara skäl för yrkandet, *ska* sökanden ersätta statens kostnader för biträdet.

11 §

Rätten får hålla förhandling för att pröva en fråga som avses i 10 §. *Har* häktning begärts, *skall* förhandling hållas, om det inte är fara i dröjsmål.

Till förhandlingen *skall* tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om möjligt, den som avses med åtgärden kallas. Den sistnämndes kallelse *skall* delges. Han får hämtas till förhandlingen, om det finns skäl till det. *Har han* kallats till förhandlingen eller kan det antas att han har avvikit eller på annat sätt håller sig undan, hindrar hans

Rätten får hålla förhandling för att pröva en fråga som avses i 7 *eller* 10 §. *Om* häktning *har* begärts, *ska* förhandling hållas, om det inte är fara i dröjsmål.

Till förhandlingen *ska* tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om möjligt, den som avses med åtgärden kallas. Den sistnämndes kallelse *ska* delges. Han *eller hon* får hämtas till förhandlingen, om det finns skäl till det. *Om den som avses med åtgärden har* kallats till förhandlingen eller *det kan* antas att han *eller hon* har avvikit eller på

utevaru inte att yrkandet prövas.

Har rätten beslutat om häktning av någon som inte var närvarande vid rätten, *skall*, så snart beslutet har verkställts, anmälan om detta göras hos rätten. När en sådan anmälan har gjorts, *skall* förhandling i häktningsfrågan hållas snarast och senast fyra dagar efter det att häktningsbeslutet verkställdes.

Rätten *skall* med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är *intagen i häkte* fortfarande *skall* vara *häktad*. Finns det inte längre skäl för häktning, *skall* rätten omedelbart *förordna* att den häktade *skall* friges. Ingen får under konkursen hållas häktad längre tid än tre månader.

annat sätt håller sig undan, hindrar hans *eller hennes* utevaru inte att yrkandet prövas.

Om rätten *har* beslutat om häktning av någon som inte var närvarande vid rätten, *ska*, så snart beslutet har verkställts, anmälan om detta göras hos rätten. När en sådan anmälan har gjorts, *ska en* förhandling i häktningsfrågan hållas snarast och senast fyra dagar efter det att häktningsbeslutet verkställdes.

Rätten *ska* med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är *häktad* fortfarande *ska* vara *det*. *Om* det inte längre *finns* skäl för häktning, *ska* rätten omedelbart *besluta* att den häktade *ska* friges. Ingen får under konkursen hållas häktad längre tid än tre månader.

14 §

Om gäldenären är i behov av det, är han berättigad till skälig ersättning av konkursboet för resa och uppehälle inom landet, när *han* till följd av *bestämmelserna i 2–5 §§* inställer sig hos rätten eller någon annanstans. *Vad som har sagts nu* gäller även för en sådan person som avses i 13 §.

Har ett yrkande enligt 5 § andra stycket riktats mot någon

Om gäldenären är i behov av det, är han *eller hon* berättigad till skälig ersättning av konkursboet för resa och uppehälle inom landet, när han *eller hon* till följd av 2–5 §§ inställer sig hos rätten eller någon annanstans. *Detta* gäller även för en sådan person som avses i 13 §.

Om någon annan än den som avses i 13 § ska inställa sig med

annan än den som avses i 13 §, är han berättigad till skälig ersättning av boet för inställelse enligt 5 § tredje eller fjärde stycket.

Beslut om ersättning meddelas av rätten.

anledning av en begäran om bekräftelse eller en ansökan om edgång enligt 5 § första eller andra stycket, är han eller hon berättigad till skälig ersättning av konkursboet för sin inställelse.

Beslut om ersättning meddelas av rätten, *om ersättningen avser inställelse inför rätten. I andra fall beslutar förvaltaren om ersättning. Förskott får beviljas på ersättningen.*

7 kap.

3 §

Innan rätten utser förvaltare eller fattar beslut om att flera förvaltare skall finnas, skall tillsynsmyndigheten höras.

Frågor om att utse flera förvaltare eller att dela förvaltningen mellan flera förvaltare tas upp på begäran av tillsynsmyndigheten, förvaltare, en granskningsman eller en borgenär. Tillsynsmyndigheten och förvaltaren skall höras. Rätten får, om det behövs, pröva frågan vid en förhandling. Till förhandlingen skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om frågan har väckts av någon annan, denne kallas.

Innan rätten utser förvaltare eller beslutar om att det ska finnas flera förvaltare, ska tillsynsmyndigheten höras.

En ansökan om att utse flera förvaltare eller att dela förvaltningen mellan flera förvaltare görs av tillsynsmyndigheten, förvaltare, en granskningsman eller en borgenär. Tillsynsmyndigheten och förvaltaren ska höras.

5 §

Om en förvaltare begär att få avgå och visar skäl till det, skall rätten entlediga honom.

Om en förvaltare ansöker om att få avgå och visar skäl till det, ska rätten entlediga honom eller henne.

En förvaltare som inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget skall entledigas av rätten. *Frågor om entledigande tas upp på begäran av tillsynsmyndigheten, en granskningsman, en borgenär eller gäldenären.*

En förvaltare får inte entledigas utan att tillsynsmyndigheten har hörts. *Om någon annan än förvaltaren själv har begärt att förvaltaren skall entledigas, skall rätten, om det inte av särskilda skäl är onödigt, pröva frågan vid en förhandling. Till förhandlingen skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om frågan har väckts av någon annan, denne kallas. Om det är av särskilt intresse att borgenärerna hörs, skall de kallas till förhandlingen genom kungörelse.*

Rätten får, *om den finner skäl till det, i avvaktan på förhandlingen försätta en förvaltare ur tjänstgöring. Innan det sker skall tillsynsmyndigheten höras. Om en förvaltare försätts ur tjänstgöring, kan rätten utse någon annan att under tiden fullgöra hans åligganden.*

En förvaltare som inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget ska entledigas av rätten. *En ansökan om entledigande får göras av tillsynsmyndigheten, en granskningsman, en borgenär eller gäldenären.*

En förvaltare får inte entledigas utan att tillsynsmyndigheten har hörts. *Om rätten håller sammanträde i ärendet, ska tillsynsmyndigheten alltid kallas. Om det är av särskilt intresse att borgenärerna hörs, ska de kallas till sammanträdet genom kungörelse.*

Rätten får *besluta att förvaltaren ska skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet om entledigande avgörs, om det finns fara i dröjsmål. Innan det sker ska tillsynsmyndigheten höras. Rätten får utse någon annan att under tiden fullgöra förvaltarens åligganden.*

9 §

Förvaltaren är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän, gäldenären eller tillsynsmyndigheten.

Förvaltaren är dock inte skyldig att lämna borgenärer, trots första stycket är förvaltaren inte skyldig att lämna

granskningsmän eller *gäldenärer* upplysningar om en *anmälan* enligt 16 § innan *han avger* slutredovisning.

borgenärer, granskningsmän eller *gäldenären* upplysningar om en *underrättelse* enligt 16 § innan *förvaltaren lämnar sin* slutredovisning.

10 §

I viktigare frågor skall förvaltaren höra tillsynsmyndigheten och särskilt berörda borgenärer, om det inte föreligger hinder mot det. Förvaltaren skall i sådana frågor höra även gäldenären, om det lämpligen kan ske.

Förvaltaren ska höra tillsynsmyndigheten i viktigare frågor eller inför beslut i annars svårbedömda frågor.

Förvaltaren ska i viktigare frågor ge särskilt berörda borgenärer tillfälle att yttra sig, om det inte finns något hinder mot det. Även gäldenären ska ges tillfälle att yttra sig i sådana frågor, om det lämpligen kan ske.

12 §⁸

Förvaltaren skall snarast ta hand om gäldenärens bo med det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet. Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökningen har varit bokföringsskyldig, skall förvaltaren i det omhändertagna räkenskapsmaterialet på lämpligt sätt ange dagen för omhändertagandet.

Förvaltaren ska snarast ta hand om gäldenärens bo med dess räkenskapsinformation och annat material som rör boet.

Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökan har varit bokföringsskyldig,

⁸ Senaste lydelse 1995:793.

ska förvaltaren i den ombändertagna räkenskapsinformationen på lämpligt sätt ange dagen för ombändertagandet.

Den som på uppdrag av gäldenären har upprättat *räkenskapsmaterial rörande* gäldenärens bo är skyldig att lämna *ut materialet* till förvaltaren *i gäldenärens konkurs.*

Den som på uppdrag av gäldenären har upprättat *räkenskapsinformation om* gäldenärens bo är skyldig att lämna *den* till förvaltaren.

13 §⁹

Förvaltaren ska upprätta en bouppteckning. I *denna* ska boets tillgångar tas upp till noggrant uppskattade värden. *Bouppteckningen* ska vidare *innehålla* uppgift om varje borgenärs namn och *postadress.*

Förvaltaren ska upprätta en bouppteckning. I *den* ska boets tillgångar tas upp till noggrant uppskattade värden. *I bouppteckningen* ska vidare *boets skulder tas upp med* uppgift om varje borgenärs namn och *adress.* *Bouppteckningen ska dessutom innehålla en bedömning av om utdelning kan förväntas i konkursen.*

Om det finns anledning, ska bouppteckningen också innehålla uppgift om egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands. Om gäldenären har uppgett att sådan egendom saknas, ska bouppteckningen innehålla uppgift om detta.

I den utsträckning det behövs ska bouppteckningen också innehålla en förteckning över *dels räkenskapsmaterial, dels andra handlingar* som rör boet.

I den utsträckning det behövs ska bouppteckningen också innehålla en förteckning över *boets räkenskapsinformation och annat material* som rör boet.

Bouppteckningen ska av förvaltaren ges in till rätten och tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och senast en vecka före edgångssammanträdet.

⁹ Senaste lydelse 2019:745.

Har en av gäldenären underskriven bouppteckning förut getts in till rätten, behöver någon ny bouppteckning inte upprättas, om förvaltaren anser att denna är tillförlitlig. I så fall ska förvaltaren snarast anmäla det till rätten och tillsynsmyndigheten.

Om bevakningsförfarande ska äga rum och någon bouppteckning ännu inte har getts in till rätten, ska förvaltaren så snart som möjligt och senast en vecka från beslutet om bevakningsförfarandet skicka en förteckning över borgenärerna med uppgift om varje borgenärs postadress till rätten och tillsynsmyndigheten. I konkurs hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet ska till bouppteckningen eller borgenärsförteckningen bifogas uppgift om insättningsborgenärerna och deras fordringsbelopp med upplupen ränta. Detsamma gäller i ett värdepappersbolags konkurs om bolaget har tillstånd att ta emot insättningar på konto. I ett livförsäkringsbolags eller ett tjänstepensionsföretags konkurs ska på motsvarande sätt bifogas uppgift om försäkringstagarna och deras fordringar.

13 a §

Förvaltaren ska ge in bouppteckningen till tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och senast en vecka före bouppteckningssammanträdet.

14 §¹⁰

Förvaltaren får, om det behövs, begära handräckning av kronofogdemyndigheten för att kunna omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens bo med det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet. Detsamma gäller sådant räkenskapsmaterial som avses i 12 § andra stycket. Kronofogdemyndigheten får då genomsöka hus, rum eller förvaringsställen och, om tillträde behövs till något utrymme som är tillslutet, låta öppna lås eller ta sig in på annat sätt. Kronofogdemyndigheten får även i övrigt använda tvång i den mån det behövs för det avsedda ändamålet och det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får dock brukas endast om kronofogdemyndigheten möter motstånd och i den mån det med hänsyn till ändamålet med ingripandet kan anses försvarligt.

Förvaltaren får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens bo med dess räkenskapsinformation och annat material som rör boet. Detsamma gäller sådan räkenskapsinformation som avses i 12 § tredje stycket.

I fråga om överklagande av kronofogdemyndighetens beslut eller åtgärd enligt första stycket

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningssalken om verkställighet av förplik-

¹⁰ Senaste lydelse 1995:793.

tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om talan mot utmätning i allmänhet.

telser som inte avser betalningskyldighet, avhysning eller avlägsnande. Om förvaltaren begär det, ska Kronofogdemyndigheten inte i förväg underrätta den som åtgärden ska genomföras hos.

15 §¹¹

Förvaltaren ska snarast upprätta en skriftlig berättelse om boets tillstånd och om orsakerna till gäldenärens obestånd, såvitt de har kunnat klarläggas, och om möjligt ange vid vilken tidpunkt obeståndet kan antas ha inträtt. *Berättelsen ska vidare innehålla*

Förvaltaren ska snarast upprätta en skriftlig berättelse (*förvaltarberättelse*) om boets tillstånd och om orsakerna till gäldenärens obestånd, *i den utsträckning* de har kunnat klarläggas, och om möjligt ange vid vilken tidpunkt obeståndet kan antas ha inträtt.

Förvaltarberättelsen ska vidare innehålla

1. en översikt över tillgångar och skulder av olika slag,
2. en uppgift om huruvida det har förekommit något sådant förhållande som kan föranleda återvinning till konkursboet,
3. en uppgift om huruvida det finns skälig anledning att anta att någon enligt aktiebolagslagen (2005:551) eller lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar är skyldig att återlämna olaglig vinstutdelning eller annan olaglig utbetalning eller att enligt dessa lagar eller lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag utge skadestånd till ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller ett handelsbolag,
4. en uppgift i förekommande fall om vid vilken tidpunkt skyldighet enligt 25 kap. 13 § aktiebolagslagen att upprätta en kontrollbalansräkning kan antas ha inträtt, om denna tidpunkt kan klarläggas,
5. en uppgift om vilket bokföringssystem en gäldenär som är eller under det senaste året före konkursansökan har varit bokföringsskyldig har tillämpat och hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts.

¹¹ Senaste lydelse 2018:713.

Berättelsen ska snarast och senast sex månader från konkursbeslutet skickas till rätten, tillsynsmyndigheten och varje borgenär som begär det. När det finns särskilda omständigheter får rätten medge anstånd med avlämnandet av berättelsen. Har gäldenären varit bokföringsskyldig, ska den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen bifogas berättelsen.

Om gäldenären har varit bokföringsskyldig, ska den av gäldenären senast upprättade balansräkningen bifogas förvaltarberättelsen.

15 a §

Förvaltaren ska snarast och senast sex månader från konkursbeslutet ge in förvaltarberättelsen till tillsynsmyndigheten och låta varje borgenär som begär det få del av den.

Tillsynsmyndigheten får på ansökan av förvaltaren medge anstånd med att ge in förvaltarberättelsen, om det finns särskilda skäl.

19 §¹²

Förvaltaren ska, oavsett vad som gäller i fråga om bokföringsskyldighet för gäldenären, löpande bokföra in- och utbetalningar, om inte god redovisningssed kräver att bokföringen sker på något annat sätt.

Förvaltaren ska bevara *räkenskapsmaterialet* under minst sju år från utgången av det kalenderår då konkursen avslutades. I övrigt tillämpas 7 kap. bokföringslagen (1999:1078).

Förvaltaren ska bevara *räkenskapsinformationen* under minst sju år från utgången av det kalenderår då konkursen avslutades. I övrigt tillämpas 7 kap. bokföringslagen (1999:1078).

¹² Senaste lydelse 2010:1512.

Första stycket medför inte någon inskränkning i den bokföringsskyldighet som kan vara särskilt föreskriven för att möjliggöra kontroll över viss verksamhet.

Beträffande skyldighet att sörja för underlag för deklara-tions- och uppgiftsskyldighet och för kontroll *därav* finns särskilda bestämmelser.

När det gäller skyldighet att *ta fram* underlag för deklara-tions- och uppgiftsskyldighet och för kontroll *av sådant underlag* finns särskilda bestämmelser.

20 §

Om konkursen inte är avslutad *då sex månader har förflutit* efter *edgångssammanträdet*, skall förvaltaren inom en månad *därefter* till tillsynsmyndigheten *avlämna* en berättelse, *i vilken* alla de åtgärder som har vidtagits för att avsluta konkursen *skall* anges *noggrant*. *Berättelsen skall* innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under *den gångna* perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av boets affärshändelser. *Har* pengar under någon del av denna period *stått inne i bank eller kreditmarknadsföretag*, skall till berättelsen bifogas *en av banken eller kreditmarknadsföretaget bestyrkt uppgift på de insättningar och uttag som har förekommit*.

Senare under konkursen *skall* förvaltaren inom en månad från utgången av varje sexmånadersperiod *avge* en *sådan* berättelse som sägs i första stycket för den senaste perioden. *Denna skall*

Om konkursen inte är avslutad *vid utgången av den sjätte kalendermånaden* efter *konkursbeslutet*, *ska* förvaltaren inom en månad *därefter* till tillsynsmyndigheten *ge in* en berättelse (*halvårsberättelse*), *där* alla de åtgärder som har vidtagits *och som återstår att vidta* för att avsluta konkursen *ska* anges. *Halvårsberättelsen ska* innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av boets affärshändelser. *Om* pengar under någon del av denna period *har varit insatta i ett kreditinstitut*, *ska* till berättelsen bifogas *kontoutdrag från institutet för hela perioden*.

Senare under konkursen *ska* förvaltaren inom en månad från utgången av varje sexmånadersperiod *lämna* en *halvårsberättelse* för den senaste perioden. *Berättelsen ska* även innehålla upp-

även innehålla *fullständiga* upplysningar om orsakerna till att konkursen inte har avslutats.

Förvaltaren skall snarast skicka en kopia av berättelsen till rätten.

lysningar om orsakerna till att konkursen inte har avslutats *och en bedömning av när i tid konkursen kan avslutas.*

21 §¹³

Också sedan konkursen har avslutats skall förvaltaren, så länge boets medel är insatta i bank eller kreditmarknadsföretag, inom en månad från utgången av varje kalenderår till tillsynsmyndigheten lämna sådana uppgifter som sägs i 20 § första stycket andra och tredje meningarna. När några medel inte längre finns att lyfta, skall förvaltaren anmäla det till myndigheten. Förvaltaren skall samtidigt redovisa i vad mån utbetalning av utdelningsmedel skett med stöd av 11 kap. 13 a §.

Om medel som tillhör boet har varit insatta i ett kreditinstitut efter det att konkursen har avslutats, ska förvaltaren anmäla till tillsynsmyndigheten så snart det inte längre finns några medel att lyfta.

I anmälan ska förvaltaren redovisa sådana uppgifter och kontoutdrag som anges i 20 § första stycket andra och tredje meningarna. Förvaltaren ska även redovisa i vilken utsträckning utdelningsmedel har betalats ut med stöd av 11 kap. 13 a §. Förvaltarens redovisning ska endast avse uppgifter avseende period som inte omfattas av tidigare lämnad redovisning.

¹³ Senaste lydelse 2004:431.

Om det vid utgången av ett kalenderår fortfarande finns sådana insatta medel som anges i första stycket, ska förvaltaren till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter som anges i andra stycket inom tre månader från utgången av året, om inte en anmälan enligt första stycket gjorts dessförinnan.

22 §¹⁴

Om det vid konkursens avslutande finns några hinder mot att det räkenskapsmaterial och de andra handlingar rörande boet som förvaltaren har tagit hand om återställs till gäldenären, skall de överlämnas till tillsynsmyndigheten, om inte förvaltaren anser att han bör bevara dem. Handlingarna skall bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering.

När konkursen avslutas, ska förvaltaren till gäldenären återställa räkenskapsinformation och annat material rörande boet som förvaltaren har tagit hand om eller, om det inte är möjligt, bevara dem. Materialet ska bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering.

27 §

Tillsynsmyndigheten skall övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i överensstämmelse med denna lag och andra författningar. Den skall då särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan. Myndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära

Tillsynsmyndigheten ska övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i överensstämmelse med denna lag och andra författningar. Myndigheten ska då särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan.

¹⁴ Senaste lydelse 1995:793.

redovisning av förvaltaren. Om särskilda omständigheter motiverar det, får myndigheten utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

Tillsynsmyndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära redovisning av förvaltaren.

Tillsynsmyndigheten får, om särskilda omständigheter motiverar det, utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

28 §¹⁵

Tillsynsmyndigheten skall ha tillgång till det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet.

Tillsynsmyndigheten ska ha tillgång till boets räkenskapsinformation och annat material som rör boet.

Tillsynsmyndigheten är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän eller gäldenären.

30 §

Om en borgenär begär det, skall rätten förordna en granskningsman att med de befogenheter som anges i denna lag övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar. Till granskningsman skall utses den som borgenären föreslår, om han är lämplig.

På ansökan av en borgenär ska tillsynsmyndigheten förordna en granskningsman att med de befogenheter som anges i denna lag övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar. Till granskningsman ska utses den som borgenären föreslår, om han eller hon är lämplig.

¹⁵ Senaste lydelse 1995:793.

Tillsynsmyndigheten ska ge förvaltaren tillfälle att yttra sig över en ansökan enligt första stycket.

Granskningsmannen skall ha tillgång till det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet.

Granskningsmannen ska ha tillgång till boets räkenskapsinformation och annat material som rör boet.

Om borgenären begär det, skall även en ersättare för granskningsmannen utses. Bestämmelserna om granskningsman gäller även för ersättaren.

Granskningsmannen skall entledigas om han eller borgenären gör framställning om det eller om han visar sig inte vara lämplig.

Ersättningen till granskningsmannen skall betalas av borgenären.

31 §

Tillsynsmyndigheten ska entlediga granskningsmannen, om denne eller borgenären ansöker om det eller om granskningsmannen visar sig inte vara lämplig.

Ersättningen till granskningsmannen ska betalas av borgenären.

8 kap.

2 §

Har gäldenären drivit en rörelse, får förvaltaren, om det lagligen kan ske, fortsätta rörelsen för konkursboets räkning i

Om gäldenären har drivit en rörelse, får förvaltaren, om det lagligen kan ske, fortsätta rörelsen för konkursboets räkning i

den *mån* det är ändamålsenligt. Detsamma gäller om förvaltaren sedan rörelsen har lagts ned vill återuppta denna. Rörelsen får dock fortsättas längre tid än ett år från *edgångssammanträdet* endast om det finns särskilda skäl för det.

den *utsträckning* det är ändamålsenligt. Detsamma gäller om förvaltaren sedan rörelsen har lagts ned vill återuppta denna. Rörelsen får dock fortsättas längre tid än ett år från *boupp-teckningsammanträdet* endast om det finns särskilda skäl för det.

7 §¹⁶

Försäljning av lös egendom som inte sker genom fortsättande av gäldenärens rörelse ska ske på auktion eller på annat sätt efter vad förvaltaren anser vara mest fördelaktigt för boet. Om egendom säljs till konkursgäldenären eller någon denne sådan närstående person som anges i 4 kap. 3 § ska försäljningen ha föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande, om särskilda skäl inte gör det obehövt.

Lös egendom i vilken en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt får inte utan *hans* samtycke säljas på annat sätt än på auktion, om *hans* rätt är beroende av försäljningen. Även om samtycke inte lämnas, får egendomen säljas på annat sätt än på auktion, om det är sannolikt att högre pris uppnås *därigenom och om tillsynsmyndigheten medger det*.

Lös egendom i vilken en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt får inte utan *borgenärens* samtycke säljas på annat sätt än på auktion, om *borgenärens* rätt är beroende av försäljningen. Även om samtycke inte lämnas, får egendomen säljas på annat sätt än på auktion, om det är sannolikt att *ett* högre pris *då* uppnås.

Samtycke enligt andra stycket krävs inte när förvaltaren säljer finansiella instrument, upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller valuta till gällande marknadspris eller när det är fråga om försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse.

¹⁶ Senaste lydelse 2019:745.

Särskilda bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd finns i 14 kap. 16 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) och 11 kap. 26 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag.

9 §

Bestämmelserna i 6 § fjärde stycket tillämpas även när lös egendom som tillhör gäldenären skall säljas exekutivt under konkursen. I ett sådant fall skall förvaltaren dessutom, i den mån det behövs, i ärendet föra talan för de borgenärer som har förmansrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) och skriftligen underrätta sådan borgenär om ett yrkande som han framställer på dennes vägnar.

När lös egendom som tillhör gäldenären ska säljas exekutivt under konkursen tillämpas även 6 § fjärde stycket. I ett sådant fall ska förvaltaren dessutom, om det behövs, i ärendet föra talan för de borgenärer som har förmansrätt enligt 10 eller 10 a § förmånsrättslagen (1970:979) och underrätta en sådan borgenär om ett yrkande som förvaltaren framställer på den borgenärens vägnar.

10 §¹⁷

En borgenär som innehar lös egendom med handpanträtt får själv ombesörja att egendomen säljs på auktion. En sådan försäljning får dock inte utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter edgångssammanträdet. Borgenären ska minst en vecka innan han vidtar åtgärd för egendomens försäljning ge förvaltaren tillfälle att lösa in egendomen. Om det är fråga om ett fartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg, ska egendomen säljas exekutivt.

En borgenär som innehar lös egendom med handpanträtt får själv ombesörja att egendomen säljs på auktion. En sådan försäljning får dock inte utan förvaltarens samtycke ske tidigare än fyra veckor efter bouppteckningssammanträdet. Borgenären ska minst en vecka innan han eller hon vidtar någon åtgärd för att sälja egendomen ge förvaltaren tillfälle att lösa in egendomen. Om det är fråga om ett fartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg, ska egendomen säljas exekutivt.

¹⁷ Senaste lydelse 2014:513.

Finansiella instrument, valuta och sådant guld som har ställts som säkerhet till en central motpart och som uppfyller kraven i kommissionens delegerade förordning (EU) nr 153/2013 av den 19 december 2012 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 med avseende på tekniska tillsynsstandarder för krav på centrala motparter får omedelbart säljas eller realiseras genom avräkning av en borgenär som har egendomen som säkerhet, om det sker på ett affärsmässigt rimligt sätt. Detsamma gäller fordringar som uppkommit på grund av att ett kreditinstitut, eller ett motsvarande utländskt institut, har beviljat ett penninglån. Består säkerheten av onoterade aktier i konkursgäldenärens dotterbolag, ska borgenären dock först fråga förvaltaren om konkursboet vill lösa in aktierna.

Borgenären ska minst tre veckor i förväg underrätta förvaltaren om tid och plats för en auktion som inte hålls i exekutiv ordning.

Har egendomen sålts på annat sätt än exekutivt, ska borgenären för förvaltaren *redovisa* vad som har flutit in.

Vill inte borgenären själv sälja egendomen, får förvaltaren ombesörja försäljningen. En in-teckning i luftfartyg eller i reservdelar till luftfartyg som har lämnats som pant av den in-tecknade egendomens ägare får dock inte säljas av förvaltaren. *Han* får bara låta sälja den rätt till andel i in-teckningen som enligt vad som är särskilt föreskrivet kan tillkomma gäldenären.

Om egendomen *har* sålts på annat sätt än exekutivt, ska borgenären *redovisa* för förvaltaren vad som har flutit in.

Om borgenären *inte* själv *vill* sälja egendomen, får förvaltaren ombesörja försäljningen. En in-teckning i luftfartyg eller i reservdelar till luftfartyg som har lämnats som pant av den in-tecknade egendomens ägare får dock inte säljas av förvaltaren. *Förvaltaren* får bara låta sälja den rätt till andel i in-teckningen som enligt vad som är särskilt föreskrivet kan tillkomma gäldenären.

9 kap.

1 §

Rätten får efter framställning från förvaltaren besluta att bevakningsförfarande *skall äga rum* i konkursen. Bevakning bör

Förvaltaren får besluta att ett bevakningsförfarande *ska anordnas* i konkursen. Bevakning bör *anordnas* om fordringar utan

äga rum, om fordringar utan förmånsrätt kan antas *erhålla* utdelning i konkursen. förmånsrätt kan antas *få* utdelning i konkursen.

2 §

Beslutar rätten att bevakningsförfarande skall äga rum, skall rätten bestämma inom vilken tid bevakning skall ske. Tiden för bevakning skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet.

Den tid inom vilken bevakning av fordringar ska ske ska vara fyra veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre bevakningstid, dock högst åtta veckor.

3 §

Rätten skall genast kungöra vad som har beslutats enligt 1 och 2 §§.

Förvaltaren ska genast kungöra att ett bevakningsförfarande anordnas och bevakningstiden.

4 §¹⁸

En borgenär skall inom den tid som har bestämts för bevakning av fordringar skriftligen hos rätten anmäla sin fordran och den förmånsrätt han vill göra gällande. Undantag från denna skyldighet följer dock av 4 kap. 21 §, 5 kap. 8 § och 17 § andra stycket samt 5 § i detta kapitel.

En borgenär ska inom bevakningstiden skriftligen hos förvaltaren anmäla sin fordran och den förmånsrätt som borgenären vill göra gällande (bevakning). Undantag från denna skyldighet följer dock av 4 kap. 21 §, 5 kap. 8 § och 17 § andra stycket samt 5 § i detta kapitel.

Att en fordran som omfattas av lönegarantilagen (1992:497) i vissa fall bevakas genom förvaltaren följer av den lagen.

Att en fordran i vissa fall bevakas genom förvaltaren följer av 15 § lönegarantilagen (1992:497) och av 6 a och 6 b §§.

¹⁸ Senaste lydelse 1992:498.

5 §¹⁹

En borgenär som till säkerhet för sin fordran har panträtt i fast eller lös egendom behöver inte bevaka fordringen för att få rätt till betalning ur den pantsatta egendomen.

En borgenär som har en fordran hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet på grund av en insättning på räkning behöver inte bevaka sin fordran i ett sådant instituts konkurs, om uppgift om fordringen har lämnats enligt 7 kap. 13 § sjätte stycket. Detsamma gäller beträffande värdepappersbolag som har tillstånd att ta emot insättningar på konto. En försäkringstagare behöver inte bevaka sin fordran i ett livförsäkringsbolags eller ett tjänstepensionsföretags konkurs, om uppgift om fordringen lämnats enligt det angivna lagrummet.

6 §

I bevakningsinlagen skall fordringens belopp anges, om det är möjligt. Grunden för fordringen skall framgå tydligt. Om förmånsrätt yrkas, skall borgenären också tydligt ange grunden för den. Inlagen skall vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller borgenärens ombud.

Vid bevakningsinlagen skall borgenären i original eller be-

I bevakningen ska borgenären tydligt ange fordrans belopp, om det är möjligt, och grunden för fordran. Om borgenären yrkar förmånsrätt, ska även grunden för den tydligt anges.

Till bevakningen ska borgenären bifoga de handlingar som

¹⁹ Senaste lydelse 2019:745.

styrkt kopia bifoga de handlingar som han vill åberopa till stöd för sitt anspråk.

Bevakningsinlagen och de handlingar som har bifogats denna skall ges in i två exemplar.

han eller hon åberopar till stöd för sitt anspråk.

6 a §²⁰

Förvaltaren ska upprätta en förteckning över insättningsborgenärers fordringar hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet på grund av en insättning på räkning. Det samma gäller för insättningsborgenärers fordringar hos ett värdepappersbolag som har tillstånd att ta emot insättningar på konto samt försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordringar hos ett livförsäkringsföretag eller ett tjänstepensionsföretag.

Förteckningen ska innehålla uppgift om borgenärerna och deras fordringsbelopp med upplupen ränta.

En borgenärs fordran som har tagits upp i förteckningen ska anses bevakad i institutets, bolagets eller företagets konkurs.

²⁰ I promemorian Stärkt konsumentskydd på inlåningsmarknaden (dnr Fi2019/03768/B) föreslås att lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet ska upphävas.

6 b §

Förvaltaren ska upprätta en förteckning över fordringar som har förskottsbetalats enligt 11 kap. 15 §.

Förteckningen ska innehålla uppgift om borgenärerna och deras förskottsbetalade fordringsbelopp.

En borgenärs fordran som tagits upp i förteckningen ska anses bevakad i konkursen.

7 §

Genast efter bevakningstidens utgång skall rätten överlämna det ena exemplaret av de inkomna bevakningshandlingarna till förvaltaren.

Förvaltaren skall skyndsamt upprätta en förteckning över de fordringar som har bevakats. För varje fordran anges dess belopp och, om förmånsrätt har yrkats, den åberopade grunden därför samt den plats i förmånsrättsordningen som fordringen får enligt borgenärens yrkande.

Kopior av förteckningen skall skickas till rätten och tillsynsmyndigheten.

Genast efter bevakningstidens utgång ska förvaltaren tillställa tillsynsmyndigheten framställda bevakningar och i förekommande fall upprättad förteckning enligt 6 a eller 6 b §. Myndigheten ska hålla handlingarna tillgängliga för granskning.

8 §

När rätten beslutar att bevakning skall äga rum, skall rätten samtidigt, efter samråd med

Den tid inom vilken anmärkning får framställas mot en bevakning ska vara två veckor från

förvaltaren, bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningarna,

2. var de till förvaltaren överlämnade bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,

3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför rätten om anmärkningar framställs.

Om det visar sig vara lämpligare, får ett beslut enligt första stycket fattas senare, dock senast vid bevakningstidens utgång.

Anmärkningstiden skall bestämmas så att den utgör minst två och högst fyra veckor räknat från bevakningstidens utgång. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får en längre anmärkningstid fastställas. Förliknings-sammanträdet får inte hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Underrättelser om vad rätten har bestämt enligt denna paragraf skall tillställas förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

bevakningstidens utgång. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre anmärkningstid.

Förvaltaren ska bestämma anmärkningstiden i samband med beslutet om att anordna bevakningsförfarandet. Om det är lämpligare, får detta ske senare, dock senast vid bevakningstidens utgång.

Förvaltaren ska underrätta tillsynsmyndigheten, gäldenären och de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen om anmärkningstiden och var bevakningarna hålls tillgängliga.

9 §

Förvaltaren *skall* granska *bevakningshandlingarna och, om han* finner anledning till anmärkning mot något yrkande om betalnings- eller förmånsrätt, *skriftligen anmäla det till rätten inom den tid som har bestämts enligt 8 § första stycket 1. I anmärkningsskriften skall grunden för anmärkningen anges tydligt. Skriften skall vara egenhändigt undertecknad av förvaltaren eller dennes ombud.*

Även en borgenär som har bevakat en fordran i konkursen och gäldenären får *framställa* anmärkning mot en bevakning. En sådan anmärkning *skall framställas inom den tid och på det sätt som anges i första stycket.*

Anmärkningsskriften och de handlingar som åberopas till stöd för anmärkningen skall ges in i två exemplar.

Förvaltaren *ska* granska *bevakningarna. Om förvaltaren* finner anledning till anmärkning mot något yrkande om betalnings- eller förmånsrätt, *ska han eller hon göra en skriftlig anmärkning om detta inom anmärkningstiden. I anmärkningen ska grunden för den anges tydligt.*

Även en borgenär som har bevakat en fordran i konkursen och gäldenären får framställa anmärkning mot en bevakning. En sådan anmärkning *ska ges in till förvaltaren inom anmärkningstiden och på det sätt som anges i första stycket.*

Förvaltaren ska tillställa tillsynsmyndigheten gjorda anmärkningar. Förvaltaren ska även underrätta gäldenären och den borgenär mot vars bevakning anmärkning har framställts.

10 §

Om en anmärkning görs av någon av dem som har rätt till det, gäller den också för de andra, även om de inte har tagit del i anmärkningen.

En anmärkning enligt 9 § gäller för övriga som har rätt att anmärka, även om de inte har tagit del i anmärkningen.

Den som har gjort en anmärkning får med bindande verkan för övriga anmärkningsberättigade frånsfalla eller inskränka sin an-

märkning och med bindande verkan för de som inte har anmärkt ingå en förlikning med den borgenär mot vars bevakning anmärkning har framställts.

11 §

Den som har rätt att framställa anmärkning mot en bevakning får efter anmärkningstidens utgång till stöd för en gjord anmärkning återopa även en annan omständighet än sådan som har angetts i anmärkningskriften. Efter förlikningssammanträdet får dock en ny omständighet som innebär att grunden för anmärkningen ändras återopas endast om omständigheten varken var eller borde ha varit känd för den anmärkningsberättigade eller om det i övrigt finns särskilda skäl för att ändå tillåta att omständigheten återopas.

Om en ny omständighet återopas i ett annat sammanhang än vid förlikningssammanträdet eller vid en förhandling, gäller i fråga om formen för återopandet vad som föreskrivs om anmärkning i 9 § första stycket.

Den som har rätt att framställa anmärkning mot en bevakning får efter anmärkningstidens utgång till stöd för en gjord anmärkning återopa en omständighet som inte tidigare har angetts. Om en ny omständighet som innebär att grunden för anmärkningen ändras återopas efter att tvisten överlämnats till rätten, får den dock tillåtas endast om omständigheten varken var eller borde ha varit känd för den anmärkningsberättigade eller om det i övrigt finns särskilda skäl för att ändå tillåta att den återopas.

Vid återopande av en ny omständighet gäller det som föreskrivs om anmärkning i 9 § första och tredje styckena.

13 §

Tvistefrågor som har uppkommit genom framställda anmärkningar och som inte har förlikts skall handläggas vid ett förlikningssammanträde inför

När den borgenär mot vars bevakning en anmärkning har framställts underrättas enligt 9 § tredje stycket, ska förvaltaren samtidigt uppmåna honom eller

rätten. Vid detta får förvaltaren, borgenärerna och gäldenären föra talan. Till sammanträdet skall förvaltaren, de borgenärer mot vars bevakningar anmärkningar riktats och de som framställt anmärkningarna kallas.

Förvaltaren skall närvara vid sammanträdet. Att han uteblir hindrar dock inte att sammanträdet genomförs. Tillsynsmyndigheten har rätt att delta vid sammanträdet.

Rätten skall vid sammanträdet utreda tvistefrågorna och söka åstadkomma förlikning. De närvarande som har rätt att föra talan får med bindande verkan för dem som har uteblivit medge att en anmärkning förfaller eller inskränks eller uppdra åt förvaltaren att ingå förlikning med en borgenär mot vars bevakning en anmärkning har gjorts. Är både en borgenär och en borgensman eller någon annan som förutom gäldenären ansvarar för borgenärens fordran närvarande och kan de inte enas, gäller borgenärens mening om inte de andra löser ut honom eller ställer betryggande säkerhet för fordringen.

henne att inom viss tid yttra sig över anmärkningen och bifoga de handlingar som styrker fordran, om inte handlingarna i fråga har getts in tidigare.

Förvaltaren ska verka för förlikning av de tvistefrågor som uppkommit genom framställda anmärkningar.

15 §

Tvistefrågor som inte har blivit förlikta skall prövas av rätten vid en förhandling. Rätten skall vid förlikningssammanträdet förbereda de återstående

Om en bevakningstvist kvarstår, ska förvaltaren senast fyra veckor efter anmärkningstidens utgång överlämna tvisten till rätten. Förvaltaren ska bifoga de

tvistefrågorna så att de kan behandlas slutligt vid förhandlingen.

Förhandlingen skall om möjligt hållas i omedelbar anslutning till förlikningssammanträdet. Om det inte sker, skall rätten sätta ut förhandlingen till en dag inom fyra veckor efter sammanträdet eller, om det finns särskilda skäl för det, senare dag. Till en sådan förhandling skall förvaltaren, de borgenärer mot vars bevakningar anmärkningarna riktats och de som framställt anmärkningarna kallas.

16 §

Tvistefrågor angående fordringar som har bevakats skall prövas snarast och om möjligt avgöras på en gång. Kräver vissa fordringar längre tid för att utredas och prövas, skall rätten besluta särskilt över de tvistefrågor som kan avgöras tidigare. Beror någon borgenärs anspråk på prövningen i en särskild rättegång, får det inte fördröja avgörandet. I sådant fall skall rätten fastställa hans rätt i konkursen för det belopp som kan bli bestämt genom dom i den rättegången.

Har ett ackordsförslag tagits upp, får rättens prövning av en tvistefråga skjutas upp till dess ackordsfrågan har avgjorts, om det är ändamålsenligt.

handlingar som rör tvisten.

Ett ärende som rör tvistiga fordringar ska handläggas skyndsamt av rätten. Om vissa fordringar kräver längre tid för att avgöras, ska rätten besluta i de tvister som kan avgöras tidigare.

Om någon borgenärs anspråk beror på prövningen i en särskild rättegång, får det inte fördröja ärendets avgörande. I sådant fall ska rätten fastställa borgenärens rätt i konkursen för det belopp

som kan bli bestämt genom dom i den rättegången.

19 §

Ett beslut i en tvist om en bevakad fordran gäller även för övriga anmärkningsberättigade.

Genom ett beslut i en tvist angående en bevakad fordran avgörs endast vilken rätt som tillkommer *fordringen* i konkursen.

Genom ett beslut enligt första stycket avgörs endast vilken rätt som tillkommer *fordran* i konkursen.

20 §²¹

Om bevakningsförfarande har ägt rum, får en borgenär som efter bevakningstidens utgång vill anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt skriftligen göra det på det sätt som föreskrivs i 6 §.

Om ett bevakningsförfarande har *anordnats*, får en borgenär som efter bevakningstidens utgång vill anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt (*efterbevakning*) skriftligen göra det på det sätt som föreskrivs i 6 §.

Som ersättning för *de* kostnader för *kungörelse, kallelser och underrättelser* som föranleds av efterbevakningen ska borgenären till staten i förskott erlægga en avgift motsvarande tre procent av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken.

Som ersättning för kostnader som föranleds av efterbevakningen ska borgenären i förskott *betala* en *efterbevakningsavgift* till staten. Regeringen får meddela föreskrifter om avgiftens storlek.

21 §

När en fordran har efterbevakats, skall rätten så snart som avgiften enligt 20 § andra stycket har betalats överlämna det ena exemplaret av bevakningshandlingarna till förvaltaren och, efter samråd med denne, bestämma

²¹ Senaste lydelse 2010:1239.

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningen,

2. var de till förvaltaren överlämnade bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,

3. tidpunkten för det förlikningsammansamtråde som skall hållas inför rätten om anmärkningar framställs.

Anmärkningstiden skall bestämmas så att den utgör minst två och högst fem veckor räknat från den dag då avgiften enligt 20 § andra stycket betalades.

Förlikningsammansamtrådet inför rätten skall hållas inom fyra veckor från anmärkningstidens utgång.

Underrättelser om att en fordran har efterbevakats och vad rätten har bestämt enligt första stycket skall tillställas förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

Den tid inom vilken anmärkning får framställas mot en efterbevakning ska vara två veckor från den dag avgiften enligt 20 § andra stycket betalades. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre anmärkningstid, dock högst fyra veckor.

Förvaltaren ska tillställa tillsynsmyndigheten efterbevakningen och myndigheten ska hålla den tillgänglig för granskning.

Förvaltaren ska underrätta gäldenären och de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen om efterbevakningen och var den hålls tillgänglig för granskning samt om anmärkningstiden.

10 kap.

1 §

Om rätten efter att ha hört förvaltaren finner att konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och

Om konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig, ska

andra skulder som boet har ådragit sig, *skall rätten* besluta om avskrivning av konkursen.

tillsynsmyndigheten, på ansökan av förvaltaren, besluta om avskrivning av konkursen.

En ansökan om avskrivning ska göras så snart det finns grund för den.

2 §

Konkursen får inte avskrivas enligt 1 § förrän bouppteckningen har *beedigats* och förvaltaren har *fullgjort vad som åligger honom enligt 7 kap. 15 §.*

Om *det finns något hinder mot att bouppteckningsed avläggs* av gäldenären eller någon annan inom skälig tid och om det saknas anledning att anta att det genom *edgången* skulle visa sig att tillgångar *finns* till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, får konkursen avskrivas trots att *edgången* inte har *fullgjorts*.

Konkursen får inte avskrivas enligt 1 § förrän bouppteckningen har *bekräftats* och förvaltaren har *lämnat sin förvaltarberättelse.*

Om *bouppteckningen inte kan bekräftas* av gäldenären eller någon annan inom skälig tid och om det saknas anledning att anta att det genom *bekräftelsen* skulle visa sig att *det finns* tillgångar till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, får konkursen avskrivas trots att *bekräftelse* inte har *lämnats*.

3 §

Om någon fordran inte görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, *skall rätten efter anmälan* av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. Om *rätten* har beslutat att bevakningsförfarande *skall äga rum*, får konkursen avskrivas först efter bevakningstidens utgång.

Om någon fordran inte görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, *ska tillsynsmyndigheten på ansökan* av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. Om *förvaltaren* har beslutat att *ett* bevakningsförfarande *ska anordnas*, får konkursen avskrivas först efter bevakningstidens utgång.

En ansökan om avskrivning ska göras så snart det finns grund för den.

4 §

Om det återstår tillgångar i boet när *förvaltaren har betalt* konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, *skall han*

1. om det i fall som avses i 1 § står klart hur kvarvarande tillgångar *skall* fördelas och om tillsynsmyndigheten *medger det*, tillställa *berättigad borgenär* vad som tillkommer *denne*,

2. i övriga fall återställa egendomen till gäldenären.

Om det återstår tillgångar i boet när konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig *har betalats, ska förvaltaren*

1. om det i fall som avses i 1 § står klart hur kvarvarande tillgångar *ska* fördelas, tillställa *berättigade borgenärer* vad som tillkommer *dem*,

11 kap.

2 §

Utdelning *skall* ske så snart som all tillgänglig egendom har förvandlats till pengar. Om egendom i sådana fall som avses i 8 kap. 6 § andra stycket eller 8 § andra stycket inte har blivit såld, *utgör det inte hinder för utdelning. Har* bevakningsförfarande ägt rum, får utdelning inte ske förrän *den enligt 9 kap. 8 § bestämda* anmärkningstiden har gått ut och, om anmärkning *har framställts, förliknings-* sammanträde *har hållits.*

Utdelning *ska* ske så snart som all tillgänglig egendom har förvandlats till pengar. *Utdelning får ske trots att* egendom i sådana fall som avses i 8 kap. 6 § andra stycket eller 8 § andra stycket inte har blivit såld. Om ett bevakningsförfarande *har anordnats*, får utdelning inte ske förrän anmärkningstiden har gått ut.

5 §

När ett utdelningsförslag har upprättats, *skall* förvaltaren *ge-* nast *skicka* förslaget med bifo-

När ett utdelningsförslag har upprättats, *ska* förvaltaren *ge-* nast *ge in* förslaget med bifogad

gad förvaltningsredogörelse till rätten och tillsynsmyndigheten. förvaltningsredogörelse till tillsynsmyndigheten.

6 §

Rätten skall kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats, så snart det utlåtande som tillsynsmyndigheten enligt 13 kap. 5 § skall avge över förvaltarens slutredovisning har kommit in till rätten.

Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen skall hållas tillgängliga hos rätten och tillsynsmyndigheten för den som vill ta del av handlingarna. En uppgift om detta skall tas in i kungörelsen.

Den som vill framställa en invändning mot utdelningsförslaget skall göra det hos rätten senast den dag som rätten bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre veckor förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Tillsynsmyndigheten ska kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats.

Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen ska hållas tillgängliga hos tillsynsmyndigheten för den som vill ta del av handlingarna. Detta ska anges i kungörelsen.

Den som vill framställa en invändning mot utdelningsförslaget ska göra det hos tillsynsmyndigheten senast tre veckor från dagen för kungörandet. Detta ska anges i kungörelsen.

7 §

När tiden för invändning har gått ut, skall rätten fastställa utdelningen i konkursen i enlighet med utdelningsförslaget, om det inte genom invändning eller på något annat sätt framgår att fel eller brist som inverkar på någons rätt föreligger.

När tiden för invändning har gått ut, ska utdelningen i konkursen fastställas i enlighet med utdelningsförslaget, om det inte genom invändning eller på något annat sätt framgår att det finns fel eller brister som inverkar på någons rätt.

Om en fordran eller en förmånsrätt inte har bevakats eller efterbevakats senast då utdelningsförslaget upprättades, fastän bevakningsskyldighet har förelegat, är en invändning att fordringen eller förmånsrätten borde ha tagits upp i utdelningsförslaget utan verkan.

Om rätten finner att utdelning inte bör fastställas enligt förslaget, skall rätten antingen göra behövliga ändringar i det och fastställa det sålunda ändrade förslaget eller återförvisa ärendet till förvaltaren. Att ett nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om det finns skäl till det. Om kungörelse inte utfärdas, skall de borgenärer som berörs av ändringarna i utdelningsförslaget underrättas om det. I sådant fall skall invändning mot förslaget framställas inom tre veckor från dagen efter den då underrättelserna sändes ut. Slutdagen skall anges i underrättelserna.

Om utdelning inte bör fastställas enligt förslaget, ska förslaget fastställas efter nödvändiga ändringar eller återförvisas till förvaltaren.

7 a §

Om det i annat fall än som anges i 7 § andra stycket har gjorts invändning mot utdelningsförslaget, ska tillsynsmyndigheten med ett eget yttrande överlämna prövningen av förslaget till rätten. I övriga fall beslutar tillsynsmyndigheten i frågan.

8 §

Om rätten anser att det finns anledning att inte fastställa utdelning enligt förslaget, skall den

När förvaltaren efter återförvisning upprättar ett nytt utdelningsförslag, ska det ges in till

genom underrättelser bereda förvaltaren och den för vilken en ifrågasatt ändring skulle vara till nackdel tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Den som har framställt invändning mot utdelningsförslaget skall få tillfälle att ta del av ett yttrande, om det inte är obehövt.

Rätten får hålla förhandling för att pröva en fråga om att fastställa utdelningsförslaget. Förhandling skall hållas, om det begärs av den som har framställt invändning mot förslaget, den för vilken en ifrågasatt ändring skulle vara till nackdel eller, i fråga om återvinning, förvaltaren. Till förhandlingen skall nu nämnda personer alltid kallas.

tillsynsmyndigheten. Det nya förslaget ska kungöras endast om det finns skäl till det. I ett sådant fall tillämpas 6 §.

Om kungörelse inte sker, ska de borgenärer som berörs av ändringarna i utdelningsförslaget underrättas om förslaget. I ett sådant fall ska en invändning mot förslaget framställas hos tillsynsmyndigheten inom tre veckor från dagen efter den då underrättelsen sändes ut. Detta ska anges i underrättelsen.

9 §

När beslutet att fastställa utdelningen och beslut att bestämma arvode till förvaltaren har vunnit laga kraft, skall förvaltaren snarast till borgenärerna skicka de medel som tillkommer dem, om inte hinder mot utbetalning enligt 10 § andra eller tredje stycket föreligger.

Har förvaltaren skickat medlen till en borgenär under dennes senast kända adress, behöver förvaltaren inte vidta någon ytterligare åtgärd för att verkställa betalningen. När medlen har skickats till borgenärerna,

När beslutet att fastställa utdelningen och beslut att bestämma arvode till förvaltaren har fått laga kraft, ska förvaltaren snarast till borgenärerna skicka de medel som tillkommer dem, om det inte finns hinder mot utbetalning enligt 10 § andra eller tredje stycket.

Om förvaltaren har skickat medlen till en borgenär under dennes senast kända adress, behöver förvaltaren inte vidta någon ytterligare åtgärd för att verkställa betalningen.

skall förvaltaren anmäla det till rätten och tillsynsmyndigheten.

När medlen har skickats till borgenärerna, ska förvaltaren anmäla det till tillsynsmyndigheten.

12 §

En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om han inte gör anspråk på medlen inom *två* år räknat från

1. dagen då beslutet att fastställa utdelningen *vann* laga kraft, eller

2. den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet.

De medel som borgenär har förlorat sin rätt till *skall* fördelas mellan de borgenärer som har bevarat sin rätt och i andra hand överlämnas till gäldenären.

En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om *borgenären* inte gör anspråk på medlen inom *ett* år räknat från

1. dagen då beslutet att fastställa utdelningen *fick* laga kraft, eller

De medel som *en* borgenär har förlorat sin rätt till *ska* fördelas mellan de borgenärer som har bevarat sin rätt och i andra hand överlämnas till gäldenären.

13 a §²²

Om det sammanlagda belopp som tillkommer en borgenär understiger *100* kronor *skall*, *såvida* särskilda skäl *inte föranleder annat*, beloppet inte betalas ut till *honom*, utan fördelas på övriga utdelningsberättigade som inte tillgodosetts fullt ut.

Om det sammanlagda belopp som tillkommer en borgenär understiger *300* kronor *ska*, *om det inte finns* särskilda skäl, beloppet inte betalas ut till *borgenären* utan fördelas på övriga utdelningsberättigade som *inte har* tillgodosetts fullt ut.

15 §

Förskottsbetalning skall utgå för en fordran med förmånsrätt, om det lämpligen kan ske.

Förskott ska betalas ut för en fordran med förmånsrätt, om det lämpligen kan ske.

²² Senaste lydelse 1990:1072.

Förskottsbetalning skall utgå för en fordran utan förmånsrätt, om det är uppenbart att tillgångarna räcker till betalning av tio procent av sådana fordringar och det inte finns särskilda skäl mot det. Förskottsbetalning för en fordran utgår endast i den mån det kan antas att utdelning kommer att belöpa på denna. Är fordringen beroende av villkor eller tvistig, får förskott inte betalas ut. När bevakningsskyldighet föreligger, får förskottsbetalning ske endast till en borgenär som har bevakat sin fordran i konkursen.

Förskott ska betalas ut för en fordran utan förmånsrätt, om det är uppenbart att tillgångarna räcker till betalning av tio procent av sådana fordringar och det inte finns särskilda skäl mot det.

Förskott för en fordran får betalas ut endast i den utsträckning det kan antas att utdelning kommer att belöpa på denna. Om fordran är beroende av villkor eller är tvistig, får förskott inte betalas ut.

18 §

En konkurs anses avslutad när tingsrätten har fastställt utdelning enligt 7 §. Detta gäller även om en tvist angående en fordran som har gjorts gällande i konkursen eller en fråga om underhåll åt gäldenären ännu inte är slutligt avgjord eller någon ytterligare tillgång till följd av rättegång eller på något annat sätt senare kan komma att tillföras konkursboet.

En konkurs anses avslutad när utdelning enligt 7 eller 8 § har fastställts. Detta gäller även om en tvist angående en fordran som har gjorts gällande i konkursen eller en fråga om underhåll åt gäldenären ännu inte är slutligt avgjord eller någon ytterligare tillgång till följd av rättegång eller på något annat sätt senare kan komma att tillföras konkursboet.

Även om konkursen är avslutad, får ett ackordsförslag som har getts in tidigare prövas enligt 12 kap.

20 §

Om det är oklart hur medlen *skall* fördelas, *skall* ett förslag till efterutdelning *upprättas*. I sådant fall tillämpas bestämmelserna i detta kapitel om utdelning, utbetalning av utdelningsmedel och förskottsbetalning.

I förslaget till efterutdelning kan utdelning beräknas även för en fordran som har blivit känd efter det att *utdelningsförslag* enligt 4 § upprättades. En fordran får beaktas utan bevakning trots att bevakningsförfarande *förut* har varit anordnat i konkursen. *Har* så inte varit fallet, får *rätten* emellertid *besluta om* bevakningsförfarande inför efterutdelningen.

Av nytillkomna medel *skall* en borgenär för en fordran som inte har tagits upp i utdelningsförslag enligt 4 § först så långt medlen räcker tilldelas så mycket som skulle ha tillagts *fordringen*, om denna hade beaktats i utdelningsförslaget. Därefter får *han* tillsammans med övriga borgenärer ta del *i vad* som kan återstå.

Om det är oklart hur medlen *ska* fördelas, *ska förvaltaren upprätta* ett förslag till efterutdelning. I *ett* sådant fall tillämpas bestämmelserna i detta kapitel om utdelning, utbetalning av utdelningsmedel och förskottsbetalning.

I förslaget till efterutdelning kan utdelning beräknas även för en fordran som har blivit känd efter det att *ett utdelningsförslag* enligt 4 § upprättades. En fordran får beaktas utan bevakning trots att *ett* bevakningsförfarande har varit anordnat i konkursen. *Om* så inte *har* varit fallet, får *förvaltaren* emellertid *anordna ett* bevakningsförfarande inför efterutdelningen.

Av nytillkomna medel *ska* en borgenär för en fordran som inte har tagits upp i *ett* utdelningsförslag enligt 4 § först så långt medlen räcker tilldelas så mycket som skulle ha tillagts *fordran*, om denna hade beaktats i utdelningsförslaget. Därefter får *borgenären* tillsammans med övriga borgenärer ta del *av det* som kan återstå.

21 §²³

Om förvaltaren anser att de nytillkomna medlen kan fördelas utan att förslag till efterutdelning upprättas *och om tillsynsmyndigheten medger det*, får *han* dela ut medlen till berättigade borgenärer utan att *föreskrifterna i det föregående* i detta kapitel iakttas. För utbetalningen gäller dock 9 § andra stycket och 13 a §. En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om han inte gör anspråk på medlen inom *två* år räknat från det att förvaltaren har anmält till *rätten* att *han har skickat medlen* till borgenären.

Första stycket tillämpas också för det fall att det finns skäl att upprätta ett utdelningsförslag men medlen inte *förslår* till betalning av de *därmed förenade kostnaderna*.

Om förvaltaren anser att de nytillkomna medlen kan fördelas utan att *ett* förslag till efterutdelning upprättas, får *förvaltaren* dela ut medlen till berättigade borgenärer utan att *föregående bestämmelser* i detta kapitel iakttas. För utbetalningen gäller dock 9 § andra *och tredje styckena* och 13 a §. En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om han *eller hon* inte gör anspråk på medlen inom *ett* år räknat från det att förvaltaren har anmält till *tillsynsmyndigheten* att *medlen har skickats* till borgenären.

Första stycket tillämpas också för det fall att det finns skäl att upprätta ett utdelningsförslag men medlen inte *räcker* till betalning av de *kostnader som är förenade med detta*.

12 kap.

1 §

Visar gäldenären att han har kommit överens om betalningen av sina skulder eller på annat sätt träffat uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte behövs, vars fordringar är kända för förvaltaren, *skall rätten* på ansökan av gäldenären besluta om nedläggning av kon-

Om gäldenären *visar* att han *eller hon* har kommit överens om betalningen av sina skulder eller på *något* annat sätt träffat *en* uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte behövs, vars fordringar är kända för förvaltaren, *ska tillsynsmyndigheten* på ansökan av gäldenären

²³ Senaste lydelse 1999:1072.

kursen. Innan beslut meddelas *skall* förvaltaren höras.

Om bevakningsförfarande *äger rum*, får beslut om att lägga ned konkursen inte meddelas före bevakningstidens utgång.

Rätten kan förordna att boets egendom inte får säljas innan *ansökningen* har prövats, om egendomen inte behöver säljas av någon sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § andra stycket 2 och 3.

besluta om nedläggning av konkursen. Innan *ett* beslut meddelas *ska* förvaltaren höras.

Om *ett* bevakningsförfarande *har anordnats*, får beslut om att lägga ned konkursen inte meddelas före bevakningstidens utgång.

Tillsynsmyndigheten får besluta att boets egendom inte får säljas innan *ansökan* har prövats, om egendomen inte behöver säljas av någon sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § andra stycket 2 och 3.

3 §

Reglerna i 4–28 §§ om ackord är tillämpliga endast i en konkurs i vilken det har beslutats att bevakningsförfarande skall äga rum.

En gäldenär får ansöka om ackord i konkursen enligt vad som närmare föreskrivs i detta kapitel.

4 §

Om gäldenären vill bjuda ackord, skall han tillställa rätten ett ackordsförslag. I förslaget skall anges

1. hur mycket gäldenären *bjuder* i betalning,
2. när betalningen *skall* ske,
3. om säkerhet har ställts för ackordet och *vari säkerheten* i så fall består.

En ansökan om ackord ska ges in till förvaltaren. Ansökan ska innehålla ett ackordsförslag som anger

1. hur mycket gäldenären *erbjuder* i betalning,
2. när betalningen *ska* ske,
3. om säkerhet har ställts för ackordet och *vad den* i så fall består *av*.

6 §

Ett ackordsförslag får tas upp endast om det kommer in till rätten före den dag då kungörelsen om utdelningsförslaget i

En ansökan om ackord får tas upp till prövning endast om

1. den ges in till förvaltaren före den dag utdelningsförslaget

konkursen är införd i Post- och Inrikes Tidningar eller, när utbyte enligt 15 kap. 2 § sker, före den dag då underrättelserna sändes ut.

kungjordes eller, när utbyte enligt 15 kap. 2 § sker, före den dag underrättelserna sändes ut,

2. gäldenären har bekräftat bouppteckningen, och

3. ett bevakningsförfarande har varit anordnat.

Om ackordsförslaget har kommit in i rätt tid, skall rätten inhämta yttrande av förvaltaren huruvida förslaget bör föreläggas borgenärerna. Avstyrker förvaltaren att det sker, får förslaget tas upp endast om rätten finner synnerliga skäl till det.

7 §

Möter enligt 4–6 §§ hinder mot att ackordsförslaget tas upp, skall det avvisas.

En ansökan om ackord ska avvisas, om inte de krav som anges i 3–6 §§ är uppfyllda eller om förvaltaren anser att ackordsförslaget inte ska presenteras för borgenärerna.

Om ansökan inte avvisas, ska förvaltaren överlämna ansökan med tillhörande handlingar till rätten och bifoga ett eget yttrande i frågan om huruvida ackordsförslaget bör antas av borgenärerna.

Förvaltaren ska till rätten samtidigt med ansökan ge in en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas.

8 §

Om ackordsförslaget tas upp, skall borgenärerna genast kallas till ett sammanträde inför rätten för att pröva förslaget. Innan gäldenären har avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, får kallelse utfärdas endast om det finns synnerliga skäl för det. Kallelsen till sammanträdet skall kungöras.

Sammanträdet får inte hållas tidigare än tre veckor efter det att ackordsförslaget togs upp och inte heller innan tvistefrågor som har uppkommit genom anmärkningar mot bevakade fordringar har handlagts vid förlikningssammanträdet.

Om ansökan överlämnas till rätten, ska rätten genast kalla borgenärerna till ett sammanträde för att pröva förslaget. Kallelsen ska kungöras.

10 §

Vid sammanträdet för prövning av ackordsförslaget bör förvaltaren närvara. Om gäldenären inte kan infinna sig personligen, bör han skicka ett ombud.

Förvaltaren skall tillhandahålla en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas. Har det mot någon av dessa fordringar framställts anmärkning som inte har prövats eller har, om efterbevakning har skett, anmärkningstiden ännu inte gått ut, skall det särskilt anges i förteckningen.

Vid sammanträdet för prövning av ackordsförslaget ska förvaltaren närvara. Även gäldenären ska närvara. Om gäldenären inte kan infinna sig personligen, bör han eller hon inställa sig genom ombud.

Om gäldenären inte har avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, skall anledningen till det uppges vid sammanträdet.

17 §

Har ett ackordsförslag antagits vid sammanträdet men finns det enligt 19 § anledning att inte fastställa ackordet, skall ackordsfrågan prövas av rätten vid en förhandling. Detsamma gäller, om det vid sammanträdet inte kan avgöras om förslaget har antagits eller förkastats av borgenärerna.

Om ackordsfrågan inte skall prövas vid en förhandling, skall rätten fastställa ackordet.

Beslut i ackordsfrågan skall meddelas inom en vecka, om inte längre rådrom är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter.

Om ett ackordsförslag har antagits vid sammanträdet men det enligt 19 § finns anledning att inte fastställa ackordet, ska ackordsfrågan prövas av rätten. Detsamma gäller om det vid sammanträdet inte kan avgöras om förslaget har antagits eller förkastats av borgenärerna.

Om ackordsfrågan inte ska prövas enligt första stycket, ska rätten fastställa ackordet.

Rättens beslut i ackordsfrågan ska meddelas inom en vecka, om inte ett längre rådrom är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter.

20 §

En förhandling enligt 17 § skall äga rum så snart som möjligt. Till förhandlingen skall förvaltaren, gäldenären och de borgenärer som var närvarande vid sammanträde som avses i 8 § kallas.

Om rätten håller sammanträde vid en prövning enligt 17 §, ska förvaltaren, gäldenären och de borgenärer som var närvarande vid det sammanträde som avses i 8 § kallas.

26 §

På begäran av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan rätten, om det finns skäl till det, förordna förvaltaren

På ansökan av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet får tillsynsmyndigheten, om det finns skäl till det, förordna

eller någon annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet. Om det behövs, *skall* även en ersättare för tillsynsmannen förordnas.

Gäldenären skall ge tillsynsmannen de uppgifter som denne begär och följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar.

Tillsynsmannen skall entledigas av rätten, om det visar sig att han inte är lämplig eller att han av någon annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.

förvaltaren eller någon annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet. Om det behövs, *ska* även en ersättare för tillsynsmannen förordnas.

Innan ett beslut om fastställelse av ackord har fattats, får en ansökan enligt första stycket även göras hos rätten.

26 a §

Gäldenären ska ge tillsynsmannen de uppgifter som denne begär och följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar.

Tillsynsmannen ska entledigas av tillsynsmyndigheten, om det visar sig att han eller hon inte är lämplig eller av någon annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.

27 §

Arvode till tillsynsmannen och ersättning för de kostnader som uppdraget har medfört *skall* prövas av rätten, om tillsynsmannen eller gäldenären *begär det*. Så länge ackordet inte har fullgjorts, får en sådan *begäran framställas också* av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet.

Arvode till tillsynsmannen och ersättning för de kostnader som uppdraget har medfört *ska* prövas av *tillsynsmyndigheten på ansökan av* tillsynsmannen eller gäldenären. Så länge ackordet inte har fullgjorts, får en sådan *ansökan göras även* av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet.

Ett beslut om arvode och ersättning enligt första stycket gäller när det har fått laga kraft.

13 kap.

3 §

Slutredovisningen skall avges till tillsynsmyndigheten. Till slutredovisningen skall förvaltare bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen. Förvaltaren skall ge in en kopia av redovisningen till rätten. I fall som avses i 2 § 1, 4 och 7 skall en kopia samtidigt lämnas till gäldenären.

Slutredovisningen ska ges in till tillsynsmyndigheten. Till slutredovisningen ska förvaltare bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen.

I fall som avses i 2 § 1, 4 och 7 ska även gäldenären få del av slutredovisningen.

4 §

I fall som avses i 2 § 5 skall slutredovisningen avges samtidigt som utdelningsförslaget ges in till rätten. I övriga i 2 § avsedda fall skall förvaltaren avge redovisningen så snart som möjligt.

I fall som avses i 2 § 5 ska slutredovisningen ges in tillsammans med utdelningsförslaget. I övriga fall ska förvaltaren lämna redovisningen så snart som möjligt.

Granskning av slutredovisningen

Åtgärder för granskning av slutredovisningen

5 §

Tillsynsmyndigheten skall i de fall som avses i 2 § 2, 3, 5, 6 och 8 granska slutredovisningen samt i de fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 avge utlåtande över densamma.

Slutredovisningen ska hållas tillgänglig hos tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av den.

Tillsynsmyndigheten skall skicka utlåtandet till rätten. Redovisningen och utlåtandet skall hållas tillgängliga hos rätten och tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av handlingarna.

6 §

I fall som avses i 2 § 5 skall av den kungörelse som rätten utfärdar enligt 11 kap. 6 § framgå att slutredovisningen och utlåtandet är tillgängliga för granskning och var handlingarna finns.

I fall som avses i 2 § 2 och 8 skall rätten, när tillsynsmyndigheten har lämnat sitt utlåtande, kungöra att slutredovisningen och utlåtandet har avgetts samt var handlingarna är tillgängliga för granskning.

I de kungörelser som nämns i första och andra styckena skall det anges vad den som vill klandra redovisningen måste göra.

I fall som avses i 2 § 5 ska det av den kungörelse som utfärdas enligt 11 kap. 6 § framgå att slutredovisningen är tillgänglig för granskning hos tillsynsmyndigheten.

I fall som avses i 2 § 2 och 8 ska tillsynsmyndigheten kungöra att slutredovisningen är tillgänglig för granskning hos myndigheten.

I de kungörelser som nämns i första och andra styckena ska det anges vad den som vill klandra redovisningen måste göra.

7 §

Förvaltarens slutredovisning får klandras av tillsynsmyndigheten och gäldenären. Även en borgenär får klandra redovisningen, om hans rätt kan vara beroende av den.

Talan om klander av slutredovisning väcks genom stämning vid den tingsrätt där konkursen är eller har varit anhängig.

Förvaltarens slutredovisning får klandras av tillsynsmyndigheten och gäldenären. Även en borgenär får klandra slutredovisningen, om hans eller hennes rätt kan vara beroende av den.

En talan om klander av slutredovisning väcks genom stämning vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen. Till stämningensansökan ska redovisningen bifogas.

I fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 *skall* talan väckas senast *den dag som rätten bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre månader förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar.* I övriga fall *skall* talan väckas inom tre månader från den dag *då kopian av redovisningen* kom in till rätten.

I fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 *ska* talan väckas senast *tre månader från dagen för kungörandet. Detta ska anges i kungörelsen.* I övriga fall *ska* talan väckas inom tre månader från den dag *slutredovisningen* kom in till tillsynsmyndigheten.

14 kap.

1 §

Med konkurskostnad avses

1. arvode och kostnadsersättning till förvaltare,
2. *arvode och kostnadsersättning till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 §,*
3. ersättning till ett sakkunnigt biträde *som förvaltare har anlitat med stöd av 7 kap. 11 §,*
4. *ersättning till staten för tillsynen över förvaltningen,*
5. *kostnad för kungörande av beslut eller åtgärd rörande konkursen,*
6. *kostnad för de skriftliga kallelser och underrättelser till borgenärerna som utfärdas i konkursen,*
7. ersättning enligt 6 kap. 14 § till gäldenären eller någon annan för inställelse.

2. ersättning till ett sakkunnigt biträde enligt 16 §,

3. *avgifter enligt 17 § första stycket, och*

4. *ersättning och förskott på ersättning enligt 6 kap. 14 § till gäldenären eller någon annan för inställelse.*

Som konkurskostnad anses inte de kostnader för kungörelsen,

kallelser och underrättelser som föranleds av efterbevakning.

3 §²⁴

Om en konkurs har *uppstått* på ansökan av någon annan borgenär än staten och om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §, ska, i den *mån* konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, borgenären svara för dessa, dock högst med ett belopp som motsvarar *en tiondel* av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Är flera borgenärer *betalningsskyldiga*, svarar de solidariskt. I beslutet om avskrivning ska ansvarig borgenär *åläggas* att betala konkurskostnaderna med den angivna begränsningen. *Kan kostnaderna inte heller tas ut av borgenären, ska de betalas av staten.*

Om en konkurs har *beslutats* på ansökan av någon annan borgenär än staten *eller en borgenär vars fordran omfattas av statlig lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497)* och om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §, ska, i den *utsträckning* konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, borgenären svara för dessa, dock högst med ett belopp som motsvarar *tre tiondelar* av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. Om flera borgenärer *vid tidpunkten för konkursbeslutet har ansökt om konkurs* svarar de solidariskt. I beslutet om avskrivning ska ansvarig borgenär *förpliktas* att betala konkurskostnaderna med den angivna begränsningen. *Beslutet får verkställas enligt utsökningsbalken.*

Om kostnaderna inte heller kan tas ut av borgenären, ska de betalas av staten.

4 §

Arvodet till förvaltaren bestäms av rätten. Om det har utsetts flera förvaltare, *skall* sär-

Arvodet till förvaltaren bestäms *av tillsynsmyndigheten eller, i fall som avses i 9 § andra*

²⁴ Senaste lydelse 2010:1239.

skilt arvode bestämmas för var och en av dem.

Arvodet får inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som *skall* tillämpas vid bestämmande av arvode till förvaltaren om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §.

stycket, av rätten. Om det har utsetts flera förvaltare, *ska* särskilt arvode bestämmas för var och en av dem.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som *ska* tillämpas vid bestämmande av arvode till förvaltaren om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §.

6 §

Arvodet bestäms efter *framställning av* förvaltaren. *Har* det utsetts flera förvaltare, *bör* deras arvoden bestämmas på en gång, om det lämpligen kan ske.

Arvodet bestäms efter *ansökan av* förvaltaren. *Ansökan ges in till tillsynsmyndigheten*. Om det *har* utsetts flera förvaltare, *ska* deras arvoden bestämmas på en gång, om det lämpligen kan ske.

I arvodesframställningen skall förvaltaren ange det belopp som han begär och, om det kan komma i fråga att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, även det beloppet. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört med en specificerad räkning, som utvisar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Har förvaltaren anlitat ett sådant biträde som avses i 7 kap. 11 § och har biträdet

Förvaltaren ska i ansökan ange det belopp som han eller hon begär i arvode. Till ansökan ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört med en specificerad räkning, som utvisar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Om förvaltaren har anlitat ett sakkunnigt biträde med stöd av 7 kap. 11 § och biträdet har fått ersättning eller förvaltaren har tillgodoförts ersättning för utgifter, ska det

erhållit gottgörelse eller har förvaltaren tillgodoförts ersättning för utgifter, skall det anges i redogörelsen.

Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, skall förvaltaren tillhandahålla rätten en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

7 §

Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, ska förvaltaren i ansökan enligt 6 § ange även det beloppet.

I fall som avses i första stycket ska förvaltaren till ansökan bifoga en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

Avser en arvodesframställning endast att ett särskilt arvode skall bestämmas för viss egendom, får rätten avgöra om det finns skäl att ta upp yrkandet till prövning innan arvode i övrigt bestäms.

Om ansökan avser endast att ett särskilt arvode ska bestämmas för viss egendom, får tillsynsmyndigheten avgöra om det finns skäl att pröva yrkandet innan arvode i övrigt bestäms.

8 §

I andra fall än de som avses i 9 § tredje stycket och 10 § skall rätten, innan arvodesframställningen prövas, inhämta yttrande i arvodessfrågan av tillsynsmyndigheten samt ge gäldenären och de borgenärer som hos rätten har

Tillsynsmyndigheten ska ge gäldenären och de borgenärer som har begärt det tillfälle att yttra sig över arvodesansökan. Om förvaltaren endast yrkar ett särskilt arvode för viss egendom, ska varje känd borgenär som har

begärt det tillfälle att yttra sig över *framställningen inom viss tid, minst två och högst fyra veckor. I fall som sägs i 6 § tredje stycket* skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över *framställningen*. Om ett konkursbeslut upphävts, *skall* den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet ges tillfälle att yttra sig över *framställningen*.

Rätten får hålla förhandling i arvodesfrågan, om den finner skäl till det. Till förhandlingen skall förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har begärt att få yttra sig över arvodesframställningen kallas. I fall som avses i 6 § tredje stycket skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen kallas. Om ett konkursbeslut upphävts, skall den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet kallas.

särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över *ansökan*. Om ett konkursbeslut *har* upphävts, *ska* den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet ges tillfälle att yttra sig över *ansökan*.

Första stycket gäller inte i fall som avses i 9 a § eller när konkursen avskrivs eller läggs ned eller vid efterutdelning enligt 11 kap. 21 §.

9 §

I fall då *tingsrätten har att fastställa* utdelning eller efterutdelning i konkursen *skall* beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt med beslutet om fastställelse, *när* inte något annat följer av 7 §.

I fall då utdelning eller efterutdelning i konkursen *ska fastställas, ska* beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt med beslutet om fastställelse, *om* inte något annat följer av 7 § *tredje stycket*.

Om tillsynsmyndigheten enligt 11 kap. 7 a § andra stycket ska överlämna prövningen av utdel-

ningsförslaget till rätten, ska även arvodesansökan överlämnas dit. Tillsynsmyndigheten ska vid överlämnandet bifoga ett eget yttrande över ansökan.

Oberoende av om *talans* har förts mot ett beslut om att fastställa utdelning eller efterutdelning får *högre rätt* som ändrar *lägre rätts beslut* i arvodesfrågan göra den ändring i beslutet om fastställelse som *föranleds därav* eller, om det behövs, återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.

Oberoende av om ett beslut om att fastställa utdelning eller efterutdelning har *överklagats* får *en domstol* som ändrar *tillsynsmyndighetens* eller *lägre rätts beslut* i arvodesfrågan göra den ändring i beslutet om fastställelse som *den förstnämnda ändringen föranleder* eller, om det behövs, återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.

Den domstol som har att pröva en fråga om utdelning eller efterutdelning får bestämma tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i anledning av handläggningen av frågan vid domstolen.

9 a §

Tillsynsmyndigheten eller den domstol som prövar en fråga om utdelning eller efterutdelning får bestämma tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i anledning av handläggningen av frågan vid myndigheten respektive domstolen.

11 §

Ett beslut om arvode gäller när det har fått laga kraft.

Förvaltaren har rätt till den ränta som har upplupit på medel

som har avsatts för arvodet från den dag då slutredovisningen lämnades in till tillsynsmyndigheten.

En förvaltare får inte lyfta sitt arvode förrän han har avgett slutredovisningen för sin förvaltning. När arvodesframställningen lämnats in till rätten får dock förvaltaren, utan särskilt beslut av rätten, lyfta den del av det begärda arvodet som motsvarar den mervärdesskatt som beräknats för arvodet.

När en ansökan om arvode har lämnats in till tillsynsmyndigheten får förvaltaren, utan särskilt beslut av myndigheten, lyfta den del av det begärda arvodet som motsvarar den mervärdesskatt som har beräknats för arvodet.

12 §

Rätten får tillerkänna förvaltaren skäligt belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden.

Tillsynsmyndigheten får på ansökan tillerkänna förvaltaren ett skäligt belopp att betalas ut i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden.

En framställning om förskott skall ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning. Rätten skall inhämta yttrande i förskottsfrågan av tillsynsmyndigheten.

I ansökan om förskott ska förvaltaren ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till ansökan ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning.

Ett beslut om förskott gäller omedelbart.

14 §

Avskrivs konkursen enligt 10 kap. 1 §, skall rätten bestämma kostnadsersättningen och ersättningen enligt 2 § andra stycket till förvaltaren samtidigt som arvodet bestäms.

Tillsynsmyndigheten skall höras också över begäran om ersättning för kostnader.

Om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §, ska tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren bestämma kostnadsersättningen och ersättningen enligt 2 § andra stycket till förvaltaren samtidigt som arvodet bestäms.

Ett beslut enligt första stycket gäller när det har fått laga kraft.

17 §

Ersättningen till staten för tillsynen över förvaltningen utgår enligt föreskrifter som regeringen meddelar.

Ersättningen till staten för sådana konkurskostnader som avses i 1 § första stycket 6 utgår enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgift får tas ut för ersättning till staten för handläggning av ärenden enligt denna lag och för tillsynen över förvaltningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter enligt första stycket och om betalning av sådana avgifter.

I 9 kap. 20 § finns bestämmelser om avgift vid efterbevakning.

18 §

Av arvodet till förvaltaren eller sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § ska, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller och i den mån det inverkar på de borgenärs rätt som inte har sådan förmåns-

Av arvodet till förvaltaren ska, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller och i den utsträckning det inverkar på de borgenärs rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna,

rätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna, den del som avser egendomen i fråga fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskillning.

Då särskild förmånsrätt gäller i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskillning betalas någon annan konkurskostnad än som *har sagts* i första stycket. Särskild förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979), hindrar dock inte att egendomen används till betalning också av övriga konkurskostnader, i den *mån* det inte finns annan egendom i boet som kan användas till betalning.

Med arvode *som sägs i första stycket* jämställs vid tillämpningen av *denna paragraf* konkursboets kostnader för vård och försäljning av egendomen i fråga.

den del som avser egendomen i fråga fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskillning.

Om särskild förmånsrätt gäller i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskillning betalas någon annan konkurskostnad än som *anges* i första stycket. Särskild förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979), hindrar dock inte att egendomen används till betalning också av övriga konkurskostnader, i den *utsträckning* det inte finns *någon* annan egendom i boet som kan användas till betalning.

Med *särskilt* arvode jämställs vid tillämpningen av *första och andra styckena* konkursboets kostnader för vård och försäljning av egendomen i fråga.

15 kap.

1 §

Kungörelsen om konkursbeslutet skall införas i Post- och Inrikes Tidningar och, enligt vad som föreskrivs i 3 § lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m., i ortstidning.

Kungörelser enligt denna lag ska ske i Post- och Inrikes Tidningar. Om det finns särskilda skäl får en kungörelse även ske på annat sätt.

När ett beslut eller en åtgärd i något annat fall än som sägs i första stycket eller i 8 kap. 11 § skall kungöras enligt denna lag, skall kungörelsen införas i Post- och Inrikes Tidningar och den eller de ortstidningar som rätten bestämmer.

I 8 kap. 11–13 §§ finns bestämmelser om kungörande av auktion i vissa fall.

Dagen för kungörande enligt denna lag är den dag då kungörelsen infördes i Post- och Inrikes Tidningar.

2 §

I en konkurs *vari* bevakningsförfarande har *ägt rum* skall följande kungörelser ersättas med skriftliga under rättelser till borgenärerna, om det saknas anledning att anta att kostnaden för tillkännagivandet med kungörelse blir lägre eller att kungörelse i övrigt är lämpligare, nämligen

1. kungörelse med kallelse till *förhandling angående* entledigande av förvaltare,

2. kungörelse med information om att ett förslag till utdelning eller efterutdelning har upprättats *samt* att slutredovisningen *och tillsynsmyndighetens utlåtande över den* finns *tillgängliga* för granskning,

3. kungörelse av beslut om att lägga ned konkursen på grund av frivillig uppgörelse,

4. kungörelse med information om att slutredovisningen *och tillsynsmyndighetens utlåtande*

I en konkurs *där* ett bevakningsförfarande har *varit anordnat ska* följande kungörelser ersättas med skriftliga under rättelser till borgenärerna, om det saknas anledning att anta att kostnaden för tillkännagivandet med kungörelse blir lägre eller att kungörelse i övrigt är lämpligare, nämligen

1. kungörelse med kallelse till *sammanträde om* entledigande av förvaltare,

2. kungörelse med information om att ett förslag till utdelning eller efterutdelning har upprättats *och* att slutredovisningen finns *tillgänglig* för granskning,

4. kungörelse med information om att slutredovisningen finns *tillgänglig* för granskning i

de över den finns tillgängliga för granskning i fall då förvaltare avgår före konkursens slut.

Om utbyte sker i de fall som anges i första stycket 2, 3 eller 4 skall tid som avses i 11 kap. 6 § tredje stycket, 13 kap. 7 § tredje stycket och 16 kap. 9 § första stycket i stället räknas från dagen efter den då underrättelserna sändes ut.

fall då förvaltare avgår före konkursens slut.

Om utbyte sker i de fall som anges i första stycket 2, 3 eller 4, ska den tid som avses i 11 kap. 6 § tredje stycket, 13 kap. 7 § tredje stycket och 16 kap. 15 § i stället räknas från dagen efter den då underrättelserna sändes.

4 §

Skriftliga kallelser och underrättelser enligt denna lag sänds med posten i vanligt brev till mottagaren under hans senaste kända postadress, om inte något annat följer av särskilda föreskrifter om delgivning.

Skall någon enligt en föreskrift i lagen beredas tillfälle att yttra sig i en viss fråga, får delgivning äga rum.

Kallelser och underrättelser enligt denna lag sänds med post eller på något annat lämpligt sätt.

Om förvaltaren ska underätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning.

16 kap. Handläggningen av konkursärenden

Handläggningen hos förvaltaren och tillsynsmyndigheten

Beslut av tillsynsmyndigheten

1 § I förvaltningslagen (2017:900) finns det bestämmelser om tillsynsmyndighetens handläggning och beslut enligt denna lag.

2 § Ett beslut av tillsynsmyndigheten som får överklagas enligt denna lag och som inte innebär att konkursen avslutas gäller omedelbart, om inte något annat förordnas eller föreskrivs i denna lag.

Beslut av förvaltaren

3 § När förvaltaren beslutar i en fråga som får överklagas enligt 16 §, ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas:

- 32 § om motivering av beslut, och
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Förvaltaren ska alltid underrätta tillsynsmyndigheten om innehållet i ett beslut enligt första stycket.

4 § Ett beslut av förvaltaren som får överklagas gäller omedelbart, om inte något annat förordnas eller föreskrivs i denna lag.

Allmänt om handläggningen i domstol

5 § En fråga som tingsrätten ska pröva enligt denna lag handläggs i ett konkursärende vid domstolen. Ett konkursärende inleds genom ansökan eller överlämnande (ansökningsärende) eller överklagande (överklagandeärende).

Som konkursärende handläggs inte en sådan talan enligt denna lag som ska väckas genom stämning.

6 § Vid rättens handläggning av ett konkursärende tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat anges i denna lag.

Vid rättens handläggning av frågor om säkerhetsåtgärder enligt 2 kap. och tvångsmedel enligt 6 kap. tillämpas dock rättegångsbalcken, om inte något annat anges i denna lag.

Ansökningsärenden i domstol*Behörig tingsrätt*

7 § Enligt 2 kap. 1 § ska en ansökan om konkurs göras till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en konkursansökan.

En ansökan till tingsrätt under en konkurs görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

8 § En tingsrätt får, om det finns särskilda skäl och det kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part, lämna över ett ansökningsärende till en annan tingsrätt som handlägger sådana ärenden.

När ett beslut börjar gälla

9 § Ett beslut om konkurs och om upphävande av ett konkursbeslut gäller omedelbart. Detsamma gäller i ett ansökningsärende andra beslut av rätten enligt denna lag som inte avslutar konkursen, om inte något annat förordnas eller föreskrivs i denna lag.

Ett beslut om utdömande av ett förelagt vite gäller först när beslutet har fått laga kraft.

Särskilda regler om överklagande av tingsrättens beslut

10 § Tiden för att överklaga tingsrättens konkursbeslut räknas från dagen för kungörandet av beslutet.

11 § Tillsynsmyndigheten får överklaga tingsrättens beslut i ansökningsärenden, om beslutet avser

1. att utse eller entlediga förvaltare, antalet förvaltare eller delning av förvaltningen mellan flera förvaltare,

2. arvode till förvaltare,

3. reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, förbud att utfärda pass, hämtning eller häktning eller föreläggande eller utdömande av vite.

12 § Ett beslut genom vilket ett ackordsförslag har förkastats av borgenärerna får överklagas av en borgenär eller gäldenären, om han eller hon anser att beslutet inte har tillkommit på lagligt sätt. Gäldenären får dock överklaga beslutet endast om hans eller hennes rätt kan vara beroende av det.

Överklagandeärenden i domstol

Behörig tingsrätt

13 § Ett överklagande av ett beslut av tillsynsmyndigheten eller förvaltaren görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

Överklagande av tillsynsmyndighetens beslut

14 § Tillsynsmyndighetens beslut får överklagas till tingsrätten, om det avser

1. tvist enligt 3 kap. 6 §,
2. anstånd med att lämna förvaltarberättelse enligt 7 kap. 15 a §,
3. frågor som gäller granskningsman enligt 7 kap. 30 och 31 §§,
4. avskrivning av konkurs enligt 10 kap. 1 eller 3 §,
5. fastställande av utdelning enligt 11 kap. 7 §,
6. nedläggning av konkurs eller försäljningsförbud enligt 12 kap.

1 §,

7. arvode till förvaltare enligt 14 kap. 4 §,
8. förskott på arvode enligt 14 kap. 12 §,
9. sådana ersättningar som avses i 14 kap. 14 §, eller
10. frågor som gäller tillsynsman enligt 12 kap. 26 och 27 §§.

Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag än de som anges i första stycket får inte överklagas.

15 § Tiden för att överklaga tillsynsmyndighetens beslut om nedläggning av konkurs enligt 12 kap. 1 § räknas från dagen för kungörandet av beslutet.

Överklagande av förvaltarens beslut

16 § Förvaltarens beslut får överklagas till tingsrätten, om det avser

1. avslag på en begäran om bekräftelse enligt 6 kap. 5 §,
2. undantag från reseförbud enligt 6 kap. 6 §,
3. ersättning och förskott på ersättning till gäldenären eller någon annan enligt 6 kap. 14 §,
4. avslag på begärd förskottsbetalning enligt 11 kap. 14,
5. avvisning av en ansökan om ackord enligt 12 kap. 7 §.

Andra beslut av förvaltaren enligt denna lag än de som anges i första stycket får inte överklagas.

17 § Ett beslut av förvaltaren får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

Tillsynsmyndigheten får alltid överklaga förvaltarens beslut.

18 § Ett överklagande av ett beslut av förvaltaren ges in till den tingsrätt som ska pröva överklagandet inom tre veckor från den dag den som överklagar fick del av beslutet. Om det är tillsynsmyndigheten som överklagar, ska överklagandet dock ges in inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

19 § Om ett överklagande har getts in till förvaltaren, ska denne vidarebefordra överklagandet till tingsrätten och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren.

20 § Tingsrätten ska pröva om ett överklagande har kommit in i rätt tid.

Ett överklagande som har kommit in för sent ska avvisas. Detta gäller dock inte om

1. förseningen beror på att förvaltaren har lämnat en felaktig underrättelse om hur beslutet överklagas, eller

2. överklagandet har kommit in till förvaltaren inom överklagandetiden.

21 § Vid överklagande av beslut enligt 16 § är förvaltaren part i ärendet hos domstolen.

När ett beslut börjar gälla

22 § Ett beslut av rätten enligt denna lag i ett överklagandeärende gäller på det sätt som föreskrivs om tillsynsmyndighetens respektive förvaltarens överklagade beslut.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

3 §²⁵

Om en borgenärs konkursansökan inte bifalls och om borgenären när *han gav in sin ansökan* saknade skälig anledning att anta att gäldenären var på obestånd, *skall* borgenären ersätta gäldenären den skada som skäliken kan anses ha orsakats denne genom *ansökningen* och *dess* handläggning.

Om ett beslut om konkurs upphävs, *skall* den borgenär vars ansökan lagts till grund för konkursbeslutet ersätta gäldenären för konkurskostnader som *utgått* ur konkursboet. Detta gäller dock inte om konkursen upphävs på grund av att gäldenären har återopat en ny omständighet eller ett nytt bevis. Borgenären svarar inte heller för kostnader i konkursen som gäldenären har orsakat av vårdslöshet. Om flera borgenärer är *ersättningsskyldiga*, svarar de solidariskt för ersättningen.

Talan om skadestånd enligt första eller ersättning enligt andra stycket *skall* väckas vid den tingsrätt *där ärendet om gäldenärens försättande i konkurs är*

Om en borgenärs konkursansökan inte bifalls och om borgenären när *ansökan* gavs in saknade skälig anledning att anta att gäldenären var på obestånd, *ska* borgenären ersätta gäldenären den skada som skäliken kan anses ha orsakats denne genom *ansökan* och handläggning *av den*.

Om ett beslut om konkurs upphävs, *ska* den borgenär vars ansökan *har* lagts till grund för konkursbeslutet ersätta gäldenären för konkurskostnader som *har tagits ut* ur konkursboet. Detta gäller dock inte om konkursen upphävs på grund av att gäldenären har återopat en ny omständighet eller ett nytt bevis. Borgenären svarar inte heller för kostnader i konkursen som gäldenären har orsakat av vårdslöshet. Om flera borgenärer *vid tidpunkten för konkursbeslutet har ansökt om konkurs*, svarar de solidariskt för ersättningen.

Talan om skadestånd enligt första *stycket* eller *talán om ersättning* enligt andra stycket ska väckas vid den tingsrätt *som har beslutat om konkursen*.

²⁵ Senaste lydelse 2005:190.

eller har varit anhängigt. I detta ärende får sådan talan väckas utan stämning.

6 §

Åtal mot en gäldenär för brott som avses i 11 kap. brottsbalken och åtal mot en borgenär för brott som sägs i 5 § får väckas vid den tingsrätt *där konkursen är eller har varit anhängig.*

Åtal mot en gäldenär för brott som avses i 11 kap. brottsbalken och åtal mot en borgenär för brott som sägs i 5 § får väckas vid den tingsrätt *som har beslutat om konkursen.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. Bestämmelserna i 2 kap. 23 och 24 §§, 6 kap. 2–5 §§, 11 kap. 12, 13 a och 21 §§, 14 kap. 3 § och 17 kap. 3 § gäller i deras äldre lydelse, om konkursen har beslutats före ikraftträdandet.
 3. Bestämmelserna i 9 kap. gäller i deras äldre lydelse, om ett bevakningsförfarande har inletts före ikraftträdandet.
 4. Äldre bestämmelserna i 7 kap. 7 § samt 14 kap. 1 och 15 §§ gäller, om en rådgivare eller förlikningsman har utsetts före ikraftträdandet.
 5. Äldre bestämmelser gäller om en framställan om en åtgärd har getts in till tingsrätten före ikraftträdandet.
 6. Om tingsrätten vid ikraftträdandet inte handlägger någon fråga som avses i 2–5, ska konkursärendet avskrivas från vidare handläggning. Detsamma gäller när tingsrätten efter ikraftträdandet avslutat handläggningen av de frågor som avses i 2–5.
 7. När en fråga i en konkurs som har inletts före ikraftträdandet ska anhängiggöras i tingsrätten, ska den tingsrätt som skulle ha beslutat om konkursen enligt de nya bestämmelserna vara behörig.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Om en tillståndshavare avlider, försätts i konkurs eller får en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen, får rörelsen fortsättas under högst ett år. Om rörelsen fortsätter, ska det finnas en föreståndare enligt 3 § för denna.

Om det inte redan finns en godkänd föreståndare, ska inom två månader från dödsfallet, *edgångssammanträdet* eller beslutet om förvaltare ansökan göras om godkännande av föreståndare. Godkänns inte föreståndaren, ska Polismyndigheten lämna den som driver rörelsen tillfälle att inom viss tid ansöka om godkännande av en annan föreståndare. Godkänns inte heller den andra föreståndaren, anses tillståndet ha upphört att gälla tre veckor efter det att beslut i ärendet *vann* laga kraft.

Görs inte ansökan som avses i andra stycket inom föreskriven tid, anses tillståndet för rörelsen ha upphört att gälla den dag då tiden gick ut.

Om det inte redan finns en godkänd föreståndare, ska inom två månader från dödsfallet, *konkursbeslutet* eller beslutet om förvaltare *en* ansökan göras om godkännande av föreståndare. Godkänns inte föreståndaren, ska Polismyndigheten lämna den som driver rörelsen tillfälle att inom viss tid ansöka om godkännande av en annan föreståndare. Godkänns inte heller den andra föreståndaren, anses tillståndet ha upphört att gälla tre veckor efter det att beslut i ärendet *fick* laga kraft.

Om inte *den* ansökan som avses i andra stycket *görs* inom föreskriven tid, anses tillståndet för rörelsen ha upphört att gälla den dag då tiden gick ut.

¹ Senaste lydelse 2014:607.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. Äldre föreskrifter gäller för en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet.

1.3 Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 7 § passlagen (1978:302) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har iakttagits och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits,

9. sökanden genomgår sluten ungdomsvård och den samman-

¹ Senaste lydelse 2015:486.

lagda vårdtiden är minst ett år,

10. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

11. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

11. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 a § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

1.4 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 2 och 19 §§, 9 kap. 10 § och 11 kap. 1 § sparbankslagen (1987:619)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §²

Bolagsverket ska besluta att en sparbank ska gå i likvidation, om tillståndet att driva bankrörelse har återkallats. Beslutet ska fattas så snart det är praktiskt möjligt, dock senast dagen efter det att ansökan om likvidation kom in till Bolagsverket.

Rätten ska besluta att en sparbank ska gå i likvidation, om sparbanken har försatts i konkurs och denna avslutats med överskott. Beslutet ska fattas i samband med att kursen *avslutas*.

Rätten ska besluta att en sparbank ska gå i likvidation, om sparbanken har försatts i konkurs och denna avslutats med överskott. Beslutet ska fattas i samband med att kursen *har avslutats*.

Beslut om likvidation ska dock inte meddelas, om det styrks att likvidationsgrunden har upphört första instans.

inte meddelas, om det styrks att under ärendets handläggning i

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas på ansökan av Finansinspektionen, styrelsen, styrelseledamot eller huvudman.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas på ansökan av Finansinspektionen, styrelsen, *en* styrelseledamot eller *en* huvudman.

19 §³

Om en sparbank försätts i konkurs, *skall* tingsrätten sända en underrättelse om beslutet till

Om en sparbank försätts i konkurs, *ska* tingsrätten sända en underrättelse om beslutet till

¹ Lagen omtryckt 1996:1005.

² Senaste lydelse 2013:163.

³ Senaste lydelse 2000:819.

registreringsmyndigheten för registreringsmyndigheten för registrering.

Under konkursen företräds sparbanken som konkursgäldenär av den styrelse eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats *skall tingsrätten genast för registrering underrätta registreringsmyndigheten samt ange om överskott finns eller inte. Tingsrätten skall även för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom beslut som vunnit laga kraft har upphävt ett beslut att försätta sparbanken i konkurs.*

När en konkurs har avslutats *skall tillsynsmyndigheten i konkurser genast för registrering underrätta registreringsmyndigheten och ange om det finns något överskott.*

Tingsrätten ska för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom beslut som har fått laga kraft har upphävt ett beslut att försätta sparbanken i konkurs.

9 kap.

10 §⁴

Om banken har försatts i konkurs efter en ansökan som gjorts innan den tid som anges i 9 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1 eller 2 § trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5–7 §§. Efter utgången av den tid som anges i 9 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *edgångssammanträde*.

Om banken har försatts i konkurs efter en ansökan som gjorts innan den tid som anges i 9 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1 eller 2 § trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5–7 §§. Efter utgången av den tid som anges i 9 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

⁴ Senaste lydelse 2004:304.

11 kap.

1 §⁵

Registreringsmyndigheten
skall utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som för sparbanker införs i bankregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt

Registreringsmyndigheten
ska utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som för sparbanker införs i bankregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt

1. 2 kap. 14 § om dagen för kungörelse om rörelsens öppnande,

2. 6 kap. 19 § *från tingsrätten* om att banken blivit försatt i konkurs, att beslut om konkurs upphävts eller att konkurs avslutats, och

2. 6 kap. 19 § om att banken *har* blivit försatt i konkurs, att beslut om konkurs *har* upphävts eller att konkurs *har* avslutats, och

3. 7 kap. 5 § om fusionstillstånd.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret *skall* bara ange ändringens art.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret *ska* bara ange ändringens art.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 9 kap. 10 § i den äldre lydelsen.

⁵ Senaste lydelse 2004:304.

1.5 Förslag till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)

Härigenom föreskrivs i fråga om lönegarantilagen (1992:497) dels att 8, 15, 19, 21 och 29–33 §§ och rubriken närmast före 29 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 31 a och 32 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Om någon på grund av en fordran som omfattas av garantin har ansökt om att gäldenären skall försättas i konkurs, lämnas betalning även för kostnaden för det och, om konkursen har avskrivits enligt 10 kap. 1 § konkurslagen (1987:672), för den kostnad som han har blivit ålagd att betala enligt 14 kap. 3 § samma lag.

Om någon på grund av en fordran som omfattas av garantin har ansökt om att gäldenären ska försättas i konkurs, lämnas betalning även för kostnaden för det.

15 §¹

Förvaltaren ska för arbetstagarens räkning bevaka fordringar som enligt förvaltarens bedömning är klara.

Bevakningen får ske genom att förvaltaren till rätten lämnar två kopior av en sådan underrättelse som han eller hon har lämnat till den utbetalande myndigheten enligt 11 § och anger att den avser bevakning.

Förvaltaren ska genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.

¹ Senaste lydelse 2019:530.

19 §²

Kopia av ett beslut enligt 16 eller 18 § skall samma dag som beslutet meddelades sändas till arbetstagaren och den myndighet som har tillsyn över förvaltningen i konkurser.

När en förvaltare eller rekonstruktör meddelar ett beslut enligt 16 eller 18 §, ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas:

– 32 § om motivering av beslut, och

– 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Förvaltaren eller rekonstruktören ska alltid underrätta den myndighet som har tillsyn över förvaltningen i konkurser (tillsynsmyndigheten) om innehållet i ett beslut enligt första stycket.

21 §³

Om en arbetstagare begär betalning enligt garantin för en fordran som han eller hon har mot en arbetsgivare som har försatts i konkurs i ett annat nordiskt land eller som i ett annat EU- eller EES-land än Sverige är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i 1 § 3, *skall* arbetstagaren ansöka om utbetalning av garantibelopp hos *den myndighet som avses i 19 §.*

Statens talan förs av den myndighet som avses i 19 §.

Om en arbetstagare begär betalning enligt garantin för en fordran som han eller hon har mot en arbetsgivare som har försatts i konkurs i ett annat nordiskt land eller som i ett annat EU- eller EES-land än Sverige är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i 1 § 3, *ska* arbetstagaren ansöka om utbetalning av garantibelopp hos *tillsynsmyndigheten.*

² Senaste lydelse 2006:711.

³ Senaste lydelse 2006:711.

Överprövning av beslut

Överklagande av beslut

29 §⁴

Om en arbetstagare är missnöjd med förvaltarens eller rekonstruktörens beslut enligt 16 eller 18 §, får arbetstagaren väcka talan mot staten inom tre veckor från det att han eller hon fick del av beslutet.

Statens talan förs av den myndighet som avses i 19 §.

En förvaltares eller en rekonstruktörs beslut enligt 16 eller 18 § får överklagas till tingsrätten av arbetstagaren och tillsynsmyndigheten.

Det som föreskrivs om arbetstagare i första stycket gäller även den som en fordran har överlåtits till enligt 5 eller 6 §.

30 §⁵

Om den myndighet som avses i 29 § andra stycket finner att förvaltarens eller rekonstruktörens beslut är oriktigt, får myndigheten väcka talan mot arbetstagaren inom tre veckor från det att myndigheten fick del av beslutet.

Ett överklagande enligt 29 § görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen eller företagsrekonstruktionen inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet.

Ett överklagande ska ges in till tingsrätten. Om överklagandet har getts in till förvaltaren eller rekonstruktören, ska denne vidarebefordra överklagandet till tingsrätten och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren eller rekonstruktören.

⁴ Senaste lydelse 2006:711.

⁵ Senaste lydelse 2005:273.

31 §

Vad som har sagts i fråga om arbetstagare i 29 och 30 §§ gäller även den som en fordran har överlåtits till enligt 5 eller 6 §.

Tingsrätten ska pröva om ett överklagande enligt 29 § har kommit in i rätt tid.

Ett överklagande som har kommit in för sent ska avvisas. Detta gäller dock inte om

1. förseningen beror på att förvaltaren eller rekonstruktören har lämnat en felaktig underrättelse om hur beslutet överklagas, eller

2. överklagandet har kommit in till förvaltaren eller rekonstruktören inom överklagandetiden.

31 a §

Vid en domstols handläggning av ett överklagande av en arbetstagare enligt 29 § företräds staten av den förvaltare eller rekonstruktör som har meddelat det överklagade beslutet, om inte tillsynsmyndigheten har överklagat det beslutet.

Om förvaltaren eller rekonstruktören företräder staten under handläggningen i domstol, ska han eller hon höra tillsynsmyndigheten, om det finns skäl för det.

Tillsynsmyndigheten får överta en förvaltares eller rekonstruktörs uppgift att föra talan i domstol.

32 §⁶

Talan enligt 29 eller 30 § skall väckas vid den tingsrätt som handlägger konkursärendet eller ärendet om företagsrekonstruktion.

En arbetstagare, som är missnöjd med tillsynsmyndighetens beslut enligt 21 §, får inom den tid som anges i 29 § väcka talan mot staten vid den tingsrätt där arbetstagaren skall svara i tvistemål i allmänhet.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt 21 § får överklagas av arbetstagaren till den tingsrätt där arbetstagaren ska svara i tvistemål i allmänhet.

32 a §

Vid ett överklagande enligt 29 eller 32 § tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av denna lag.

33 §

I fråga om rättegångskostnader ska 18 kap. rättegångsbalken tillämpas.

I mål enligt 29 och 30 §§ får det beslutas att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, även om arbetstagaren har förlorat målet.

Trots första stycket får domstolen besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader, även om arbetstagaren har förlorat ärendet.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 8 § i den äldre lydelsen.
 3. Äldre bestämmelser om överprövning av beslut om lönegaranti gäller för mål som har inletts före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 2005:273.

1.6 Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § stiftelselagen (1994:1220) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 §

Sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott *kan* inte väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid *kan* sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *edgångssammanträdet*.

En sådan talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott *får* inte väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Trots första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid *får en* sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. Äldre föreskrifter gäller för en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet.

1.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 20 §, 11 kap. 12 § och 13 kap. 1 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker¹ ska ha följande lydelse,

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

20 §²

Om en medlemsbank försätts i konkurs, *skall* tingsrätten sända en underrättelse om beslutet till registreringsmyndigheten för registrering.

Under konkursen företräds banken som konkursgäldenär av den styrelse eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats *skall tingsrätten* genast underrätta registreringsmyndigheten om detta för registrering samt ange om överskott finns eller inte. Tingsrätten *skall även* för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom beslut som vunnit laga kraft har upphävt ett beslut att försätta medlemsbanken i konkurs.

Om en medlemsbank försätts i konkurs, *ska* tingsrätten sända en underrättelse om beslutet till registreringsmyndigheten för registrering.

När en konkurs har avslutats *ska tillsynsmyndigheten i konkurser* genast för registrering underrätta registreringsmyndigheten och ange om det finns något överskott.

Tingsrätten ska för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom

¹ I promemorian Ny associationsrättslig reglering för medlemsbanker (dnr Fi2019/00358/B) föreslås att lagen upphävs.

² Senaste lydelse 2000:820.

beslut som har fått laga kraft har upphävt ett beslut att försätta medlemsbanken i konkurs.

11 kap.

12 §³

Om banken har försatts i konkurs efter en ansökan som gjorts innan den tid som anges i 11 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 6–9 §§. Efter utgången av den tid som anges i 11 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *edgångssammanträde*.

Om banken har försatts i konkurs efter en ansökan som gjorts innan den tid som anges i 11 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 6–9 §§. Efter utgången av den tid som anges i 11 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

13 kap.

1 §⁴

Registreringsmyndigheten *skall* utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som för medlemsbanker införs i bankregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt

1. 2 kap. 7 § om dagen för kungörelse om rörelsens öppnande,
2. 9 kap. 20 § *från tingsrätten* om att banken blivit försatt i konkurs, att beslut om konkurs upphävts eller att konkurs avslutats, och

3. 10 kap. 5 § om fusionstillstånd.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som

Registreringsmyndigheten *ska* utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som för medlemsbanker införs i bankregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt

2. 9 kap. 20 § om att banken *har* blivit försatt i konkurs, att beslut om konkurs *har* upphävts eller att konkurs *har* avslutats, och

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som

³ Senaste lydelse 2004:318.

⁴ Senaste lydelse 2004:318.

tidigare har införts i registret tidigare har införts i registret *ska*
skall bara ange ändringens art. bara ange ändringens art.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 11 kap. 12 § i den äldre lydelsen.

1.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

dels att 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

En ansökan om företagsrekonstruktion får göras av gäldenären eller av en borgenär. Ansökan ska göras skriftligen hos den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål som angår betalningsskyldighet i allmänhet. *Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.*

En ansökan om företagsrekonstruktion får göras av gäldenären eller av en borgenär. Ansökan ska göras skriftligen hos den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål som angår betalningsskyldighet i allmänhet.

I ansökan ska sökanden ange och styrka de omständigheter som gör rätten behörig, om de inte är kända.

I 3 och 4 §§ lagen (2017:473) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning finns ytterligare bestämmelser om ansökans innehåll.

1 a §

En ansökan enligt 1 § ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.

Om ansökan ges in elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk

¹ Senaste lydelse 2017:481.

underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

1.9 Förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1996:1619)

Härigenom föreskrivs att 41 § rättshjälpslagen (1996:1619) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §

I samband med att handläggningen avslutas i ett mål eller ärende i vilket en part har rättshjälp *skall* det bestämmas vilka belopp som motparter, medparter och den rättssökande eller dennes ställföreträdare *skall* betala enligt 30 § första stycket och 31 § första stycket. *Beslut om återbetalningsskyldighet enligt 37 § meddelas i samband med att handläggningen avslutas i ett mål eller ärende i vilket part har rättshjälp eller i samband med rättshjälpens upphörande. Om beslutet meddelas av någon annan än domstol eller Rättshjälpsmyndigheten, skall betalningsskyldigheten bestämmas till att avse kostnaderna i deras helhet eller viss kvotdel utan att ett bestämt belopp anges.*

När en borgenär har beviljats rättshjälp i en angelägenhet som rör försättande i konkurs, skall beslut om ersättningskyldighet meddelas senast i samband med att utdelningen fastställs.

I samband med att handläggningen avslutas i ett mål eller ärende i vilket en part har rättshjälp *ska* det bestämmas vilka belopp som motparter, medparter och den rättssökande eller dennes ställföreträdare *ska* betala enligt 30 § första stycket och 31 § första stycket.

Beslut om återbetalningsskyldighet enligt 37 § meddelas i samband med att handläggningen avslutas i ett mål eller ärende i vilket part har rättshjälp eller i samband med rättshjälpens upphörande.

Om beslutet meddelas av någon annan än domstol eller Rättshjälpsmyndigheten, ska betalningskyldigheten bestämmas till att avse kostnaderna i deras helhet eller viss kvotdel utan att ett bestämt belopp anges.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 41 § i den äldre lydelsen.

1.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 20, 22 och 23 §§ lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 20 §²

Uppgifter får behandlas i databasen för att tillhandahålla information som behövs i Kronofogdemyndighetens verksamhet för

1. handläggningen av konkurstillstillsärenden och *mål* enligt lönegarantilagen (1992:497),

1. handläggningen av konkurstillstillsärenden, *andra kon-*
kursärenden och *ärenden* enligt lönegarantilagen (1992:497),

2. förebyggande av överskudsättning och information om skuldsanering och F-skuldsanering, och

3. tillsyn, kontroll, uppföljning och planering av verksamheten.

22 §

För de ändamål som anges i 20 § får följande uppgifter behandlas i databasen:

1. ett konkursbos identitet,
2. en fysisk persons identitet och bosättning,
3. en juridisk persons identitet, säte, firmatecknare och andra företrädare,

4. en enskilds ekonomiska förhållanden,

5. domstols *eller* myndighets beslut,
5. *en* domstols, *en* myndighets *eller en* konkursförvaltares beslut,

6. yrkanden och grunder i ett mål eller ärende, och

7. beslut och övriga åtgärder i ett mål eller ärende.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2006:733.

² Senaste lydelse 2018:230.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i databasen enligt första stycket.

23 §

Uppgifter och handlingar i databasen som kan hänföras till ett konkurstillställs ärende *skall* gallras senast fem år efter utgången av det kalenderår då ärendet avslutades, dock tidigast tio år efter utgången av det kalenderår då beslutet om konkurs fattades.

Uppgifter och handlingar som kan hänföras till *mål* enligt lönegarantilagen (1992:497) *skall* gallras senast tre år efter utgången av det kalenderår då handläggningen av *målet* avslutades.

Uppgifter och handlingar i databasen som kan hänföras till ett konkurstillställs ärende *eller ett annat konkursärende ska* gallras senast fem år efter utgången av det kalenderår då ärendet avslutades, dock tidigast tio år efter utgången av det kalenderår då beslutet om konkurs fattades.

Uppgifter och handlingar som kan hänföras till *ett ärende* enligt lönegarantilagen (1992:497) *ska* gallras senast tre år efter utgången av det kalenderår då handläggningen av *ärendet* avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

1.11 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs att 25 kap. 51 § och 29 kap. 14 § aktiebolagslagen (2005:551) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.

51 §

Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ned efter frivillig uppgörelse eller om egendomen i konkursboet återställs till bolaget till följd av att ackord har fastställts, *skall* allmän domstol i samband med att konkursen *avslutas* besluta att bolaget skall gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Var bolaget i likvidation när det försattes i konkurs, *skall* likvidationen fortsätta enligt 44 §, om konkursen avslutas på det sätt som anges i första stycket.

Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ner efter en frivillig uppgörelse, eller om egendomen i konkursboet återställs till bolaget till följd av att ett ackord har fastställts, *ska* allmän domstol i samband med att konkursen *har avslutats* besluta att bolaget ska gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Var bolaget i likvidation när det försattes i konkurs, *ska* likvidationen fortsätta enligt 44 §, om konkursen avslutas på det sätt som anges i första stycket.

29 kap.

14 §

Om bolaget har försatts i konkurs efter en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 13 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 7, 8 eller 10 §. Efter utgången av

Om bolaget har försatts i konkurs efter en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 13 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 7, 8 eller 10 §. Efter utgången av

den tid som anges i 13 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *edgångssammanträde*. den tid som anges i 13 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
 2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 29 kap. 14 § i den äldre lydelsen.

1.12 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Bilaga¹

Nuvarande lydelse

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

Organ

Verksamhet

Internationella Handelshögskolan i Jönköping aktieföretag all verksamhet

Kungliga Svenska Aeroklubben besiktning och tillsyn av luftfartyg samt utfärdande och förnyande av luftvärdighetsbevis och miljövärdighetsbevis (SFS 2010:500)

Föreslagen lydelse

Organ

Verksamhet

Internationella Handelshögskolan i Jönköping aktieföretag all verksamhet

¹ Senaste lydelse 2017:1076.

<i>Konkursförvaltare</i>	<i>verksamhet i konkurs rörande bekräftelse av bouppteckning och medgivande av undantag från reseförbud</i>
Kungliga Svenska Aeroklubben	besiktning och tillsyn av luftfartyg samt utfärdande och förnyande av luftvärdighetsbevis och miljövärdighetsbevis (SFS 2010:500)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

1.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (2014:836) om näringsförbud ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Yrkande om näringsförbud enligt 5 eller 6 § får framställas av allmän åklagare. Om talan inte förs enligt 15 §, ska yrkandet framställas genom ansökan vid allmän domstol.

Om åklagaren har förklarat sig avstå från att ansöka om näringsförbud, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten.

En ansökan enligt första eller andra stycket ska göras hos tingsrätten i den ort där den som yrkandet avser har sin hemvist. Om han eller hon inte har hemvist i Sverige, ska ansökan göras hos Stockholms tingsrätt. Om ärendet gäller näringsförbud enligt 5 §, är även den tingsrätt som *handlägger* eller har *handlagt* konkursen behörig att pröva ärendet.

Ett yrkande om näringsförbud enligt 5 eller 6 § får framställas av allmän åklagare. Om talan inte förs enligt 15 §, ska yrkandet framställas genom *en* ansökan vid allmän domstol.

En ansökan enligt första eller andra stycket ska göras hos tingsrätten i den ort där den som yrkandet avser har sin hemvist. Om han eller hon inte har *sin* hemvist i Sverige, ska ansökan göras hos Stockholms tingsrätt. Om ärendet gäller näringsförbud enligt 5 §, är även den tingsrätt som har *beslutat om* konkursen behörig att pröva ärendet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

1.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 14 § och 21 kap. 13 § lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

14 §

Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ner efter en frivillig uppgörelse, eller om egendomen i konkursboet återställs till föreningen till följd av att ett ackord har fastställts, ska allmän domstol i samband med att konkursen *avslutas* besluta att föreningen ska gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Om föreningen var i likvidation när den försattes i konkurs, ska likvidationen fortsätta enligt 17 kap. 42 §.

Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ner efter en frivillig uppgörelse, eller om egendomen i konkursboet återställs till föreningen till följd av att ett ackord har fastställts, ska allmän domstol i samband med att konkursen *har avslutats* besluta att föreningen ska gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

21 kap.

13 §

Om föreningen har försatts i konkurs på en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 12 § har gått ut, får konkursboet föra en talan enligt 1–3 §§ trots 6, 7 och 9 §§. Efter utgången av den tid som anges i 12 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *edgångssammanträdet*.

Om föreningen har försatts i konkurs på en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 12 § har gått ut, får konkursboet föra en talan enligt 1–3 §§ trots 6, 7 och 9 §§. Efter utgången av den tid som anges i 12 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 21 kap. 13 § i den äldre lydelsen.

2 Ärendet

2.1 Arbetet med att modernisera konkursförfarandet

Sedan införandet av den nuvarande konkurslagen (1987:672) för drygt trettio år sedan har utformningen av konkursförfarandet och då särskilt ansvarsfördelningen mellan allmän domstol, konkursförvaltare och tillsynsmyndigheten övervägts vid flera tillfällen.

I Domstolsutredningens slutbetänkande Domstolarna inför 2000-talet (SOU 1991:106) föreslogs i januari 1992 bl.a. att ett antal handläggningsuppgifter i konkurser skulle överföras från domstol till främst tillsynsmyndigheten men även till konkursförvaltaren. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena finns i Ds 1993:5. Utredningens förslag i denna del har inte lett till lagstiftning och ärendet avslutades 2012 (prop. 2012/13:45 s. 75 f.).

I departementspromemorian Konkursgäldenären (Ds 1994:96) lämnades 1994 vissa förslag rörande konkursgäldenärens skyldigheter och om konkursregister. Promemorians förslag har lett till lagstiftning (prop. 1994/95:189, bet. 1994/95:LU31).

I Konkurstillsynsutredningens betänkande Ny konkurstillsyn (SOU 2000:62) föreslogs i juni 2000 bl.a. att vissa uppgifter skulle flyttas från domstolarna och att tillsynen skulle utövas av en ny myndighet, Konkurstillsynsmyndigheten. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2000/03207/L2). Utredningens förslag har med något undantag (se prop. 2002/03:112, bet. 2003/04:LU1) inte lett till lagstiftning.

I 2007 års Insolvensutrednings slutbetänkande Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag (SOU 2010:2) lämnades i januari 2010 flera förslag som i sak överensstämde med de tidigare

utredningarnas förslag. Delar av betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2010/00774/L2). Utredningens förslag har inte lett till lagstiftning och ärendet avslutades 2012.

I Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport En mer rationell konkurshantering presenterades i november 2013 förslag på förändringar i syfte att effektivisera konkurshandläggningen. Myndigheterna har remitterat rapporten, som inte innehåller några författningsförslag. Rapporten och en därefter (2015) kompletterande konsekvensanalys finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2013/07669/L2). Rekonstruktör- och Konkursförvaltarkollegiet i Sverige (Rekon) och Sveriges advokatsamfund har 2016 yttrat sig över vissa frågor som tas upp i rapporten.

Därutöver har olika myndigheter och andra gjort framställningar till Justitiedepartementet om ändringar av konkursförfarandet och i den konkursrättsliga lagstiftningen. Det handlar om skrivelser från Riksskatteverket om ändring i konkurslagen (dnr Ju2001/08607/L2), Ekobrottsmyndigheten om bouppteckningsleden i konkurser (dnr Ju2002/05964/L2), en advokat om ändringar i bl.a. konkurslagen (dnr Ju2006/01850/L2), Domstolsverket om konkursförfarandet (dnr Ju2007/11101/L2), en advokat angående rapporten En mer rationell konkurshantering (dnr Ju2014/02184/L2), två advokater om ändringar i konkurslagen (dnr Ju2015/00096/L2), en advokat om insolvensrätt (Ju2016/05841/L2), Rekon om reformbehov inom insolvensrätten (dnr Ju2017/07780/L2) och Kronofogdemyndigheten om ändring i konkurslagen (dnr Ju2018/04124/L2).

2.2 Annat arbete på det insolvensrättsliga området

Förutom de ovan redovisade förslagen om konkursförfarandet har andra förändringar av den insolvensrättsliga lagstiftningen övervägts kontinuerligt och i en rad olika sammanhang, både i och utanför Sverige, under de senaste tjugo åren. Dessa överväganden avser annat eller mer än själva konkursförfarandet.

När det gäller skuldsanering infördes en ny skuldsaneringslag 2006 (SFS 2006:548, prop. 2005/06:124, SOU 2004:81) som ändrades i vissa avseenden 2011 (SFS 2011:472, prop. 2010/11:31, SOU

2008:82) och sedan ersattes av ytterligare en ny lag 2016, samtidigt som en lag om skuldsanering för företagare infördes (SFS 2016:675 och 2016:676, prop. 2015/16:125, SOU 2013:72, SOU 2014:44 och Ds 2015:32).

När det gäller konkurs och företagsrekonstruktion lämnade Förmånsrättskommittén 2001 förslag till ändringar i lagstiftningen i sitt slutbetänkande Galdenärens avtal vid insolvensförfaranden (SOU 2001:80). Förslagen har inte lett till lagstiftning. 2007 års Insolvensutredning fick senare i uppdrag att med utgångspunkt i Förmånsrättskommitténs förslag ta ställning till vad som bör gälla för en galdenärs avtal under och efter det samordnade konkurs- och rekonstruktionsrättsliga förfarande som utredningen i övrigt hade i uppdrag att överväga (dir. 2007:29). Utredningens förslag (se SOU 2010:2 ovan) har i dessa delar inte lett till lagstiftning. Flera av förslagen i 2001 och 2010 års betänkanden återkommer i någon form i Entreprenörskapsutredningens betänkande Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72 del 2). Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2017/03483/L2). Förslagen bereds i denna del vidare i Justitiedepartementet (se även nedan).

Den 20 maj 2015 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 om insolvensförfaranden (i fortsättningen 2015 års insolvensförordning). Förordningen är en omarbetning av 2000 års insolvensförordning. 2015 års insolvensförordning innehåller främst internationellt privaträttsliga regler om domstols behörighet, tillämplig lag och erkännande av utländska insolvensförfaranden. Omarbetningen syftade till att förbättra möjligheterna till en andra chans för skuldsatta företag och privatpersoner och till att fler typer av insolvensförfaranden skulle omfattas av EU-reglerna. För svensk del innebär omarbetningen att även skuldsanering och skuldsanering för företagare, dvs. F-skuldsanering, omfattas av förordningen utöver konkurs och företagsrekonstruktion. 2015 års insolvensförordning tillämpas sedan den 26 juni 2017 med undantag för inrättande och sammankoppling av nationella insolvensregister som skett senare. Kompletterande bestämmelser har införts (SOU 2016:17, prop. 2016/17:125 och prop. 2018/19:48).

I juni 2016 presenterade det nordisk-baltiska insolvensrättsliga nätverket rapporten Nordic Baltic Recommendations on Insolven-

cy Law. I rapporten behandlas både materiell insolvensrätt och regler om insolvensförfarandet. Rekommendationerna omfattar regler om såväl konkurs som företagsrekonstruktion. Målsättningen är att rekommendationerna ska få betydelse både inom EU och nationellt vid framtagande av framtida insolvensrättslig lagstiftning (se Advokaten 7/2015).

Den 20 juni 2019 antogs direktivet (EU) 2019/1023 om ramverk för förebyggande rekonstruktion, om skuldavskrivning och näringsförbud, och om åtgärder för att göra förfaranden rörande rekonstruktion, insolvens och skuldavskrivning effektivare samt om ändring av direktiv (EU) 2017/1132 (i fortsättningen 2019 års insolvensdirektiv). Det rör närmare bestämt regler om dels företagsrekonstruktion, dels skuldsanering för företagare, dels effektivisering av handläggningen av alla insolvensrättsliga förfaranden, inklusive konkurs. I den senare delen föreslås krav på att domare och andra vid myndigheter som handlägger ärenden ska ha tillräcklig utbildning och erfarenhet. Det finns också vissa grundläggande krav på hur förvaltare ska utses och frågor om bl.a. tillsyn och statistik. Regeringen gav den 19 september 2019 en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag om hur direktivet såvitt avser företagsrekonstruktion ska genomföras i svensk rätt. Uppdraget ska redovisas i februari 2021. I kommittédirektiven uttalas att utredaren kan beakta de förslag som har lämnats av tidigare utredningar (dir. 2019:60).

2.3 Vad som behandlas i promemorian

Som framgår av redovisningen ovan har ett brett och kontinuerligt arbete på det insolvensrättsliga området pågått under en längre tid. Det är inte möjligt eller lämpligt att i ett sammanhang behandla alla frågor eller typer av insolvensrättsliga förfaranden. När det gäller företagsrekonstruktion och därtill sammanhängande frågor, inklusive viss materiell insolvensrätt, behandlas dessa vid genomförandet av 2019 års insolvensdirektiv i dessa delar. Vid genomförandet av det direktivet i övrigt kommer bl.a. vissa frågor om skuldsanering att behandlas.

Denna promemoria fokuserar mot denna bakgrund i huvudsak på utformningen av konkursförfarandet. Övervägandena om för-

ändringar i ansvarsfördelningen tar sin utgångspunkt i Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport En mer rationell konkurshantering. I promemorian behandlas också vissa utestående och alljämt relevanta frågor i Konkurstillsynsutredningens betänkande. Anledningen till att dessa frågor behandlas på nytt är att det förflutit lång tid sedan betänkandet lämnades och att det bidrar till att i promemorian kunna presentera en mer heltäckande bild av konkursförfarandet. Därutöver behandlas också frågor i ovan redovisade framställningar till Justitiedepartementet och 2019 års insolvensdirektiv i vissa delar, bl.a. avseende elektronisk kommunikation i konkursförfarandet. Slutligen övervägs ytterligare moderniseringar och förenklingar som har uppmärksammats (se även avsnitt 3.3).

Fokus i promemorian ligger på konkurslagen. Det lämnas även vissa förslag till ändringar av lönegarantilagen (1992:497) och lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, bl.a. när en föreslagen förändring av konkurslagen till sitt innehåll har sin motsvarighet i den lagstiftningen. Därtill kommer behov av följdändringar i ytterligare ett antal lagar.

Promemorian innehåller inte några förordningsförslag. I respektive delavsnitt görs dock i stor utsträckning bedömningar om de förordningsändringar som anses nödvändiga.

3 En modernisering av konkursförfarandet

3.1 Det svenska konkursförfarandet

En kort beskrivning av det nuvarande konkursförfarandet

En gäldenär som är på obestånd (insolvent) kan försättas i konkurs. Det gäller både fysiska och juridiska personer. Konkursförfarandet regleras framför allt i konkurslagen (1987:672) och konkursförordningen (1987:916). I konkurslagen beskrivs en konkurs som att en gäldenärs samtliga borgenärer i ett sammanhang tvångsvis tar i anspråk gäldenärens samlade tillgångar för betalning av sina fordringar. Under konkursen omhändertas gäldenärens tillgångar för borgenärernas räkning av konkursboet (1 kap. 1 § konkurslagen).

En konkurs syftar bl.a. till att under ordnade former realisera gäldenärens tillgångar för att ge borgenärerna största möjliga utdelning. Ett sätt att beskriva en konkurs är som ett förfarande i olika steg och som inleds med att gäldenären försätts i konkurs. Därefter ska bl.a. konkursboet utredas, fordringar klargöras, egendom säljas, eventuella tillgångar delas ut och konkursen sedan avslutas. Konkursregleringen beskriver vilka moment som ska eller får utföras, vem som ska utföra dem och många gånger hur och när de ska utföras.

I konkursförfarandet står konkursboet i fokus. Vid sidan av gäldenären och borgenärerna har därutöver allmän domstol (tingsrätten), konkursförvaltaren, Kronofogdemyndigheten och Domstolsverket betydelsefulla roller.

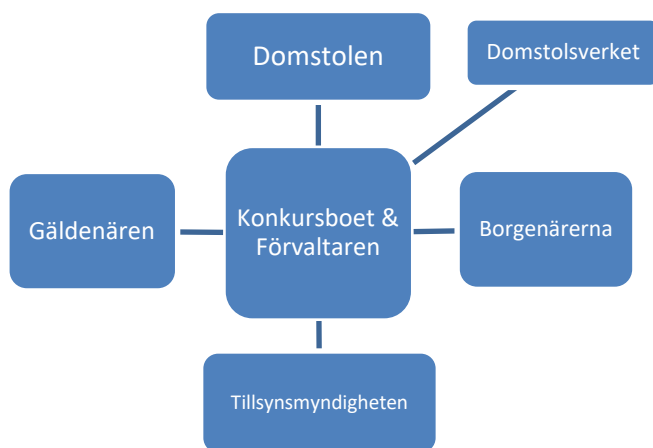
Tingsrätten beslutar att gäldenären ska försättas i konkurs, utser konkursförvaltare och har konkursärendet löpande hos sig så länge konkursen pågår. Under förfarandet fattar tingsrätten beslut i många frågor, håller edgångssammanträde, beslutar om bevaknings-

förfarande och vidtar en rad andra åtgärder. Tingsrätten har även ansvaret för att avsluta konkursen, t.ex. genom att skriva av konkursen om tillgångar saknas eller fastställa utdelning i konkursen, och i samband därmed besluta om arvode till förvaltaren.

Konkursförvaltaren har hand om förvaltningen av konkursboet och tar tillvara borgenärernas gemensamma intressen. Förvaltaren ska under förfarandet vidta alla åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet. Förvaltaren ska upprätta bl.a. konkursbouppteckning, utdelningsförslag och slutredovisning. Förvaltaren är legal företrädare för boet och de rättshandlingar han eller hon företar i och för konkursen sker i huvudsak på boets vägnar.

Förvaltningen av boet står under tillsyn av Kronofogdemyndigheten (tillsynsmyndigheten) som bl.a. ska övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och se till att avvecklingen av boet inte fördröjs i onödan.

Domstolsverket har ansvaret för att administrera de betalningsflöden som uppkommer till följd av att olika slags konkurskostnader och avgifter ska fastställas, bevakas, inbetalas och bokföras.

Något om utvecklingen av förfarandet och rollfördelningen

Konkursinstitutet i någon form har funnits länge i Sverige och har utvecklats successivt genom nya konkurslagar med början redan före konkursregleringen i 1734 års lag. Det nuvarande förfarandet

kan sägas ta avstamp i 1862 års konkurslag och dess efterföljare 1921 års konkurslag. På 1970-talet genomgick den senare lagen en successiv modernisering och 1987 beslutades den nuvarande konkurslagen som ett sista led i detta reformarbete.

Flera frågor som behandlas i denna promemoria är nästan lika gamla som själva konkursinstitutet. Konkursförfarandet har förändrats i takt med samhällsutvecklingen och delvis formats utifrån det upplevda syftet med konkurs. Vilka aktörer som ska verka i en konkurs och ansvarsfördelning dem emellan har varit en viktig fråga i detta sammanhang.

Från början hanterades en konkurs i stor utsträckning som en tvistemålsprocess under ledning av konkursdomstolen. Denna ordning övergavs i princip vid införandet av 1862 års konkurslag, då konkurs i stället beskrevs som ett likvidationsförfarande. Se Jenny Söderlund (Konkursrätten, 2009, s. 113) med citat från 1859.

Hvad åter beträffar det formella genomförandet af sjelfva konkursförfarandet, så har det billiga anspråket på snabbhet derutinnan icke vunnit tillräcklig uppmärksamhet i vår lagstiftning. Orsaken är den att man betraktat konkursförfarandet såsom en vanlig process, hviken inför domstol borde utföras. Domstolen skall döma, oaktadt ingen tvist är, – oaktadt [...] konkursen endast är en likvidationsåtgärd.

Numera beskrivs konkursinstitutet ofta som en generalexekution, dvs. i praktiken ett verkställighetsförfarande som omfattar gäldenärens samlade tillgångar och samtliga borgenärer (se prop. 1975:6 s. 111 f. och Mellqvist, Obeståndsrätten, 2017, s. 57 f.). Att förfarandet har betydande inslag av process förtar inte konkursens karaktär av generalexekution (se SOU 1983:24 s. 381).

Nuvarande konkursförfarande kan sägas vara en avvägning mellan de olika intressen som är representerade i konkursen. I tiden före 1921 års konkurslag hade borgenärerna den huvudsakliga bestämmanderätten över förfarandet. Att ansvaret för konkursen var borgenärernas har sin grund i att konkurs i huvudsak sker för deras räkning. Denna ordning visade sig dock ”i hög grad ägnat att fördröja konkursens avveckling och medföra en stegring av konkurskostnaderna utöver det rimligas gräns” (Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 120), vilket ledde till att det allmänna tog en större och mer aktiv roll i förfarandet. Att överlåta själva förvaltningen på domstol var dock inte aktuellt. Den uppgiften har anförtrots konkursförvaltaren, som på allvar tog plats i förfarandet vid in-

förändret av 1921 års konkurslag och vars ställning stärktes ytterligare genom en reform 1979. Som tillsynsorgan infördes i 1862 års konkurslag institutet rättens ombudsman som senare ersattes av tillsynsmyndigheten. Ett annat institut som fanns i 1921 års lag men varken förr eller senare, var konkursdomaren.

3.2 Reformbehovet

Bedömning: Åtgärder bör vidtas för att skapa ett mer effektivt och ändamålsenligt konkursförfarande.

Skälen för bedömningen

Betydelsen av en väl fungerande konkurslagstiftning

Konkurslagstiftningen fyller en viktig funktion i samhället och är en nödvändig beståndsdel i en marknadsekonomi. Den insolvensrättsliga lagstiftningen syftar till att tillhandahålla de verktyg som krävs för en effektiv hantering av företag i ekonomisk kris. Det är angeläget att konkursförvaltningen drivs med utgångspunkt i borgenärernas intresse av en snabb avveckling av konkursboet med ett så bra ekonomiskt resultat som möjligt. Konkursförfarandet har också stor betydelse för företagandets villkor, inte minst för finansiering av och kreditgivning till företag. Verksamheter som inte är konkurrenskraftiga ska avvecklas så snabbt som möjligt och under ordnade och rättssäkra former.

Frågan om förändringar i konkursförfarandet har utretts flera gånger

Konkurslagstiftningen i Sverige är i hög grad en historisk produkt som har formats av olika tidsskeden och händelser i samhället. Förändringar i lagstiftningen har skett med utgångspunkt i hur ordningen hittills har varit utformad. Det har skapat stadga och förutsebarhet samtidigt som det oundvikligen leder till att ordningen förr eller senare kommer att vila på en otidsenlig grund.

Den nuvarande konkurslagen tillkom 1987. Sedan dess har det inte gjorts några större förändringar av förfarandet. I flera avseenden finns det i lagstiftningen tydliga spår kvar av den äldre synen på

konkursinstitutet och i vissa avseenden har reglerna varit i princip oförändrade i ett sekel eller längre. Som redovisas i avsnitt 2 har frågan om utformningen av konkursförfarandet och ansvarsfördelningen mellan aktörerna i förfarandet övervägts vid flera tillfällen. Domstolsutredningen (1991), Konkurstillsynsutredningen (2000) och 2007 års Insolvensutredning (2010) har i varierande utsträckning och från delvis olika utgångspunkter samtliga varit inne på att ett antal av tingsrättens uppgifter i konkurs bör överföras till i första hand tillsynsmyndigheten men även till konkursförvaltaren. Att genomföra sådana förändringar har senast förts fram i en rapport av Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten (2013). Alla förslagen syftar till att skapa ett mer ändamålsenligt förfarande och att renodla domstolarnas verksamhet. Såväl rapporten som tidigare utredningsförslag med samma inriktning har fått ett i huvudsak positivt remissutfall.

Även i andra sammanhang påtalas behov av en mer effektiv och ändamålsenlig konkurshantering

Inte minst efter finanskrisen 2008 har vikten av en effektiv och ändamålsenlig insolvensrätt behandlats i flera internationella fora.

Världsbanken genomför sedan ett antal år tillbaka en analys av det olika länders insolvensrättsliga system. Resultatet publiceras i rapporten "Doing Business". I Världsbankens ranking 2014 placerades Sverige på 20:e plats när det gäller graden av enkelhet att klara av ett insolvensförfarande. I rapporten för 2019 hade Sverige klättrat några placeringar till en 17:e plats. Det tar i Sverige längre tid att slutföra ett insolvensförfarande och till högre kostnad än i bl.a. övriga nordiska länder och Tyskland. Utdelningen till prioriterade borgenärer är, enligt Världsbanken, också lägre i Sverige. Det kan i sammanhanget konstateras att i EU-kommissionens ranking i november 2016 placerades Sverige på 12:e plats bland EU:s medlemsstater när det gäller insolvensförfarandenas effektivitet. Jfr även OECD:s rapport Going for growth (2017).

Världsbanken betonar att en konkurslagstiftning som ger högre utdelning till borgenärerna och ett förfarande som är snabbare uppmuntrar till mer utlåning och ökar företags tillgång till finansiering. Mot denna bakgrund skulle Sverige, enligt Världsbanken, kunna överväga att snabba upp insolvensförfarandet genom att

eliminera dubbelarbete och onödiga steg i förfarandet. Att förkorta förfarandet kan också bidra till lägre kostnader.

I 2019 års insolvensdirektiv understryks vikten av att förkorta långa insolvensförfaranden, vilka leder till rättsosäkerhet för borgenärer, lägre utdelning och att investerare avskräcks från att göra affärer (se artikel 1.1 c och skäl 6 och 85).

En förändring är angelägen

Konkursrätten är välutvecklad och i flera avseenden välfungerande. Att överväga förändringar av själva förfarandet har inte sin grund i att domstolarnas avgöranden inte håller tillräcklig kvalitet eller att någon annan skulle uppnå ett bättre materiellt resultat. Det handlar i stället om att, med bibehållen rättssäkerhet, få till stånd en mer effektiv och i övrigt ändamålsenlig konkurshantering.

Ett effektivt, förutsebart och i övrigt väl fungerande konkursförfarande är en förutsättning för entreprenörskap, företagande och tillväxt samt ökar möjligheterna till investeringar i näringslivet. Detta har blivit allt viktigare i takt med den ökade internationaliseringen av handeln, konkurrensen och kapitalströmmarna.

Att konkursförfarandet är effektivt är till fördel för alla inblandade. Det bidrar till att borgenärerna snabbare kan få mer betalt och att gäldenärerna på nytt kan starta och driva verksamhet. Med effektivitet avses inte bara kostnadseffektivitet utan även rätts effektivitet, dvs. reglernas effektiva tillämpning. Sådan effektivitet går ofta hand i hand med rättssäkerheten (SOU 2014:76 s. 93).

Det är naturligt och nödvändigt att utformningen av konkursförfarandet förändras och utvecklas i syfte att leva upp till nya krav och förhållanden i samhället och näringslivet. Det har emellertid inte gjorts några större förändringar av konkursförfarandet på många år. Med tanke på samhällsutvecklingen är det tydligt att det finns ett behov av en modernisering. Det kan konstateras att antalet konkurser i Sverige har ökat de senaste åren. Under 2018 inkom 10 730 konkursansökningar (+14 procent jämfört med 2017) och ökningen har fortsatt under 2019.

Nuvarande ordning innebär att flera av aktörerna på ett eller annat sätt involveras i samma moment i konkursförfarandet. Man kan uttrycka det som att det i praktiken förekommer dubbla

kontrollfunktioner i och med att handlingar skickas till både tingsrätten och tillsynsmyndigheten och att båda dessa, utöver konkursförvaltaren, ska ta till sig materialet och göra en bedömning. Det innebär vidare att åtgärder som förvaltaren ska utföra först måste passera myndigheter som ska godkänna eller yttra sig över den planerade åtgärden och även utföra vissa administrativa åtgärder i samband med detta. Det bör finnas utrymme att förändra konkursförfarandet genom att ta bort sådant dubbelarbete – och i vissa fall trippelarbete – som inte är nödvändigt och även på andra sätt vidta åtgärder för att modernisera konkurshantering.

Sammanfattningsvis bör alltså förändringar i konkurslagstiftningen övervägas i syfte att öka effektiviteten och skapa en mer ändamålsenlig hantering.

3.3 Förändrad rollfördelning och effektivare hantering

Bedömning: Domstolarnas roll i konkursförfarandet bör renodlas. Uppgifter bör flyttas till tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren och deras ansvar för konkurshantering bör därmed utökas.

Även andra förändringar bör genomföras i syfte att modernisera och effektivisera konkursförfarandet.

Skälen för bedömningen

Fokus bör ligga på att se över rollfördelningen mellan nuvarande aktörer i konkursförfarandet

Ett sätt att åstadkomma ett snabbare och mer kostnadseffektivt konkursförfarande är att se över ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna i förfarandet. Welamson (Konkursrätt, 1961, s. 120) beskriver det på följande sätt.

Av största betydelse för konkursinstitutets förmåga att snabbt, säkert och billigt fylla sin avsedda funktion är uppenbarligen frågan om konkursförfarandets organisation, dvs. vilka subjekt som sätts att handhava förfarandets fortgång och den inbördes kompetensfördelningen mellan dessa subjekt.

Det kan konstateras att många av de förändringar av rollfördelningen som tidigare har genomförts inte synes ha grundats på principiella överväganden utan på att lösa specifika problem som har uppmärksamrats. Det är naturligt eftersom hur konkursinstitutet än definieras kan detta inte avgöra vilka aktörer som ett konkursförfarande ska ha eller hur uppgifterna ska fördelas mellan dem (se avsnitt 3.1 och Jenny Söderlund, Konkursrätten, 2009, s. 247).

Genom åren har det inte bara skett förändringar i ansvarsfördelning mellan de aktörer som verkar i konkursen utan vissa aktörer har även ersatts av nya. Genomgående har sådana förändringar föregåtts av omfattande diskussioner och föranlett kritik. I det nuvarande konkursförfarandet deltar aktörer som alla fyller en viktig funktion och som har stor erfarenhet på området. Det finns därför inte skäl att överväga att ersätta eller helt ta bort någon av de huvudaktörer som agerar i konkursförfarandet i dag (se däremot avsnitt 18.2 om Domstolsverkets roll). Att, som föreslås av Konkurstillsynsutredningen, inrätta en ny fristående tillsynsmyndighet är alltså inte aktuellt (se avsnitt 14.2). Frågan om att koncentrera domstolshandläggningen till färre tingsrätter behandlas i avsnitt 15.7 och 15.8.

Frågan är därför i första hand om och i vilken utsträckning ansvarsfördelningen mellan domstolen, konkursförvaltaren och tillsynsmyndigheten bör förändras.

Det pågår sedan länge ett arbete med att renodla domstolarnas uppgifter och stärka förvaltningsmyndigheternas beslutsbefogenheter

En viktig aspekt vid utformningen av konkursförfarandet är vilken roll domstolen ska ha i handläggningen. Domstolsutredningens principiella utgångspunkt för arbetsfördelningen mellan domstolar och förvaltningsmyndigheter var att samhällets mest kvalificerade beslutsfattare i juridiska frågor är domstolarna. Medan förvaltningsmyndigheter är specialister på olika sakfrågor så är domstolarnas specialitet att under rättssäkra former slita rättsliga tvister inom olika områden. Det finns normalt inga fördelar med att låta domstolarna arbeta med frågor som inte kräver deras särskilda juridiska kompetens. Sådana frågor blir inte bättre avgjorda av domstolarna än av förvaltningsmyndigheterna (SOU 1991:106 del A s. 50).

Detta är en syn som regeringen i olika sammanhang har ställt sig bakom. Om en fråga inte är av sådan karaktär att en domstolsprövning i första instans är nödvändig, är utgångspunkten att den ska flyttas från domstol till förvaltningsmyndighet (prop. 2017/18:15 s. 23). Vissa frågor bör typiskt sett handläggas i domstol. Det gäller särskilt om det handlar om rättskipning men även i vissa andra fall, t.ex. om det blir aktuellt med bevisupptagning eller om frågan är av särskilt stor betydelse för den enskildes rättsliga status.

Ett arbete med att renodla domstolarnas arbetsuppgifter och stärka förvaltningsmyndigheternas ställning har bedrivits under en längre tid. Handläggningen av ett stort antal ärendetyper har flyttats från allmän domstol till förvaltningsmyndigheter, såsom Bolagsverket, Skatteverket, Lantmäteriet och Kronofogdemyndigheten (se prop. 2000/01:21, prop. 2000/01:150, prop. 2003/04:27, prop. 2004/05:88, prop. 2005/06:124, prop. 2007/08:54 och prop. 2010/11:119). Även i övrigt har svenska förvaltningsmyndigheter i allt större utsträckning fått beslutsbefogenheter inom sina respektive kompetensområden, inklusive möjligheten att fatta för enskilda ingripande beslut. Det gäller t.ex. beslut om sanktioner och om återkallelse av tillstånd. Parallellt med renodlingsarbetet i domstolarna och delvis på grund av det, har det också genomförts förändringar för att stärka kompetensen och effektiviteten hos förvaltningsmyndigheterna. Bland annat har flera s.k. enmyndighetsreformer genomförts, vilket har skapat robusta expertmyndigheter.

Renodling av domstolarnas uppgifter i konkurshanteringen

Domstolarna har av tradition varit huvudsakligt ansvarig för konkursförfarandet och tingsrätten är i dag på ett eller annat sätt involverad i hela handläggningsskedjan. Domstolens medverkan i konkursförfarandet går i praktiken ut på att dels fatta beslut i olika frågor, dels utföra en rad formella uppgifter. Exempel på det förstnämnda är beslut om att försätta gäldenären i konkurs och senare avsluta konkursen. Exempel på det sistnämnda är att utfärda kallelser, kungörelser och underrättelser och vara mottagare av olika dokument som konkursförvaltaren upprättar.

För att uppnå en mer effektiv och ändamålsenlig konkurshantering är det nödvändigt att renodla domstolens roll i handläggningsskedjan. Att domstolen på ett eller annat sätt är involverad i de flesta stegen i handläggningsskedjan är inte nödvändigt för att möjliggöra en rättssäker och effektiv hantering. Tvärtom är det tydligt att domstolen befattar sig med uppgifter som helt eller till största delen inte kräver dess kompetens. Flera av frågorna som handläggs av domstol är varken tvistiga eller rättsligt komplicerade. Att tingsrätten t.ex. mottar, mångfaldigar, distribuerar och kungör handlingar utan att detta är kopplat till något som kräver en mer kvalificerad rättslig prövning bör överhuvudtaget inte förekomma i ett modernt konkursförfarande.

Detta är inga nya tankar. Redan vid införandet av 1921 års konkurslag framfördes kritik mot att domstolarna och domarna skulle ägna sig åt annat än rättskipning. Exempelvis anförde Nils Alexanderson följande i en debatt i riksdagens första kammare den 12 maj 1920.

Domaren blir ännu vida mer ren ämbetsman och expeditionshavande, än han för närvarande är. Han blir konkursförfarandets postkontor.

Det finns ingen entydig förklaring till att domstolen, trots de förändringar av förfarandet som skett genom åren, alltjämt är ständigt involverad i konkursförfarandet och befattar sig med uppgifter som inte är rättskipning. Att det är så kan delvis bero på att lagstiftaren vid tidigare reformer inte har velat ta ett för stort steg på en gång men det synes även ha funnits en ovilja att släppa den kontroll som den beprövade strukturen med domstolsmedverkan utgör. Att det har blivit vanligare att i konkurser beakta olika samhällseliga intressen (t.ex. sysselsättning och brottsbekämpning) och att det allmänna ofta har stora borgenärsintressen kan ha haft betydelse i detta avseende (jfr prop. 1986/87:90 s. 108 där det något kryptiskt anges att rättens uppgifter i konkursförfarandet gör att en särskild uppsikt över konkursernas handläggning fortfarande är önskvärd). I vissa fall verkar domstolen också ha ålagts uppgifter närmast för att det inte har funnits några andra lämpliga alternativ. Det gäller t.ex. de uppgifter, varav många av formell eller administrativ natur, som tidigare låg på konkursdomaren.

Hur det än förhåller sig med detta kan det med fog hävdas att nuvarande ordning inte är effektiv. Den ger upphov till dubbel-

arbete, tidsförluster och andra olägenheter. Den skapar också en otydlighet i ansvarsfördelningen och försvårar ett effektivt resursutnyttjande.

Dessa olägenheter kan begränsas om tingsrätternas roll i förfarandet renodlas genom att ansvaret för olika uppgifter flyttas därifrån. Detta ligger i linje med det sedan länge pågående arbetet att koncentrera domstolarnas verksamhet och resurser till sådant som motiveras av deras funktion och kompetens. Erfarenheterna av de reformer som hittills har genomförts är goda.

Det finns inga generella hinder mot att flytta uppgifter från domstol

Det finns alltså tydliga skäl som talar för att renodla domstolarnas roll i konkurshanteringen. I samband med tidigare förslag och i debatten har olika invändningar förts fram mot tankar på en förändrad rollfördelning och då särskilt mot att begränsa domstolens roll i förfarandet. Många av dessa invändningar berörs nedan eller i kommande avsnitt.

En invändning som tidigare har framförts är att konkurser kan röra betydande ekonomiska värde och ha stora konsekvenser för gäldenären, borgenärerna och samhället i stort och att detta kräver att domstolen behåller det huvudsakliga beslutsansvaret. De senaste åren har mellan 9 000 och 11 000 nya konkursärenden inletts i domstol varje år. Flertalet av dessa har rimligen inte varit särskilt komplicerade eller rört betydande värden. Som redovisas i avsnitt 10.2 avslutas ca 70 procent av alla konkurserna utan överskott genom avskrivning. När ett förfarande regleras måste det som utgångspunkt utformas efter vad som närmast kan betraktas som ett normalärende och att det sedan kan finnas vissa särlösningar för de förhållandevis få ärenden som kräver det. Det förfarande som regleras i konkurslagen är i stora delar enhetligt, dvs. samma förfarande tillämpas på alla konkurser, och det är därför utformat för att fungera även på de mest komplicerade konkurserna. Det säger sig självt att ett sådant förfarande då i många fall riskerar att bli omständligt, ineffektivt och tar domstolarnas kompetens i anspråk även när det inte är motiverat.

En annan invändning som har framförts är att domstolen i ett internationellt perspektiv är det organ som ansvarar för konkurser

och att Sverige inte kan eller i vart fall inte bör avvika från denna ordning. Att domstolen har huvudansvaret skulle enligt samma syn visa att Sverige tar konkursfrågorna på allvar; att domstolen närmast är en symbol för frågornas stora betydelse. Det finns dock ingen gemensam internationell syn på hur konkursförfarandet ska utformas. Skilda rättssystem har alltid i hög grad uppvisat varierande lösningar, även beträffande ansvarsfördelningen (jfr Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 120 f., se även förarbetena till den finska konkurslagen, RP 26/2003 rd s. 15).

Varken 2015 års insolvensförordning, Uncitrals regler och rekommendationer om insolvensrätt eller andra internationella instrument ställer annat än undantagsvis krav på att domstol ska hantera konkursfrågor i första instans. När det gäller 2019 års insolvensdirektiv uppställs inte i något avseende krav på att domstol ska pröva frågor i första instans. I stället likställs i samtliga hänseenden domstol med administrativ myndighet. Att renodla domstolarnas roll i konkursförfarandet står alltså inte i strid med Sveriges internationella eller EU-rättsliga åtaganden. Borgenärer efterfrågar i första hand effektiva, förutsebara och rättssäkra förfaranden. Att det svenska konkursförfarandet uppfyller dessa krav och åtnjuter förtroende är därför mycket viktigt. Detta ska dock avgöras av hur förfarandet fungerar i praktiken och vad utfallet blir och inte av en föreställning på förhand av hur det borde vara.

Det finns inte något självändamål att förlägga prövningen till domstol. Att låta t.ex. en expertmyndighet pröva vissa frågor i första instans betyder inte att frågorna är av mindre betydelse eller vikt och som redovisas ovan förekommer det redan i stor utsträckning inom andra rättsområden. Det finns inte skäl att just för konkursförfarandet se annorlunda på denna fråga och det kan konstateras att domstolen inte heller alltid har haft ansvar för alla de uppgifter i konkursförfarandet som den har i dag.

En ytterligare invändning som har framförts är att det i sig är nödvändigt eller i vart fall värdefullt att domstolen har ett pågående konkursärende och är kontinuerligt involverad i hanteringen genom hela konkursförfarandet. I denna invändning ligger att det är mer effektivt om domstolen hela tiden är insatt i ärendet. Även om domstolen enligt nuvarande ordning har huvudansvaret och är löpande delaktig i förfarandet är det dock inte detsamma som när äldre tiders konkursdomare vakade över förfarandet. Konkursären-

den handläggs av tingsrätten och inte av enskilda domare. Både detta förhållande och att det trots allt går tid mellan de tillfällen domstolen involveras gör att en eller flera domare under förfarandet behöver sätta sig in i ärendet varje gång en ny fråga prövas.

Det bedöms inte heller problematiskt att en förändring leder till att tingsrätten administrativt inte längre skulle ha ett pågående ärende under hela förfarandet eller att notariernas arbetsuppgifter i viss utsträckning skulle påverkas (se avsnitt 15.6.5 och 20.2).

Det bör framhållas att förslag om att flytta vissa moment i konkurshantering från domstol inte innebär att möjligheten till domstolsprövning försvinner. Det ska i ett konkursförfarande, hur det än utformas, självfallet finnas en rätt att få frågor av betydelse prövade av rätten. Den skillnad som en förändring skulle innebära är att det blir fråga om en överprövning av domstol i de fall en sådan begärs eller annars behövs. Det bör i detta sammanhang också understrykas att överväganden om en förändrad ansvarsfördelning i konkursförfarandet inte bör innefatta rättegång i konkurs, dvs. prövningen i domstol av konkursrättsliga frågor som i dag handläggs som tvistemål, t.ex. talan om återvinning och klander av slutredovisning. Sådana processer ligger utanför själva konkursförfarandet och kommer alltså även fortsättningsvis att prövas i domstol som första instans (se avsnitt 12.4, 15.1 och 15.8).

Sammanfattningsvis bedöms det inte finnas några generella hinder mot att flytta delar av konkurshantering från domstol.

På senare år har Kronofogdemyndighetens ansvar utökats

En förutsättning för att flytta arbetsuppgifter från domstolarna är att det finns andra aktörer inom det nuvarande konkursförfarandet som har kompetens och förmåga att hantera den aktuella ärendetypen. Konkursförvaltarna har en central roll i konkursförfarandet. Detta bör alltså gälla och som utvecklas nedan bör den rollen stärkas ytterligare. I de fall en uppgift bör hanteras av det allmänna finns Kronofogdemyndigheten i dess egenskap av tillsynsmyndighet i konkurser.

Kronofogdemyndigheten blev 2006 en ny, riksomfattande, myndighet (prop. 2005/06:200). Regeringen betonade att möjlig-

heterna till specialisering och koncentration av arbetsuppgifter därigenom förbättrades.

Kronofogdemyndighetens verksamheter utmärker sig inom den offentliga förvaltningen på så sätt att de ofta har ett nära samband med rättegången i allmän domstol. Handläggningen rör i stor utsträckning ärenden om civilrättsliga anspråk mellan enskilda parter och myndighetens beslut överklagas till allmän domstol (se prop. 2016/17:180 s. 35 f.).

Kronofogdemyndigheten är i dag beslutsmyndighet i ett stort antal olika ärenden. Vid införandet av utskömningsbalken 1982 fick myndigheten ensam ansvaret för verkställighetsförfarandet och övertog då bl.a. judiciella uppgifter från dåvarande Överexekutorn. Vid införandet av lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning övertog kronofogdemyndigheterna ansvaret för den summariska processen från domstolarna. Under 2018 handlade myndigheten drygt 2,2 miljoner utskömningsmål (och nästan tolv miljarder kronor drevs in) och drygt 1,3 miljoner mål om betalningsföreläggande och handräckning.

År 2007 blev Kronofogdemyndigheten beslutsinstans i samtliga skuldsaneringsärenden, dvs. även de tvistiga ärenden som tidigare var en uppgift för tingsrätten. Regeringen konstaterade att Kronofogdemyndigheten hade upparbetat en väl fungerande organisation för hanteringen av frågorna, att myndigheten hade en lång och bred erfarenhet av insolvensrättsliga frågor och att kvaliteten på myndighetens avgöranden i skuldsaneringsärenden överlag var mycket god (prop. 2005/06:124 s. 31 f.). Sedan hösten 2016 handlägger Kronofogdemyndigheten även ärenden om skuldsanering för företagare (prop. 2015/16:125 s. 114 f.). F-skuldsanering är ett insolvensrättsligt förfarande med tydliga inslag av rättsliga och ekonomiska överväganden.

Kronofogdemyndigheten är vidare behörig myndighet vid verkställighet av bötesstraff och förverkande inom EU. Regeringen uttalade att en lösning med Kronofogdemyndigheten som behörig myndighet skapar de bästa förutsättningarna för en effektiv hantering av frågorna (prop. 2010/11:43 s. 58, se även Ds 2019:28 s. 89 f.).

Tillsynsmyndigheten bör få ett större ansvar i konkursförfarandet

Kronofogdemyndigheten har alltså successivt fått fler och mer kvalificerade uppgifter och ett bredare ansvarsområde. Kronofogdemyndigheten, och inte minst tillsynsmyndigheten i konkurser har en väl fungerande organisation för att hantera ärenden och lång erfarenhet av att handlägga insolvensrättsliga frågor. Tillsynsmyndigheten har dessutom god insyn i konkursförvaltningen och ett stort kunnande på det konkursrättsliga området. Myndigheten bedöms därför ha förutsättningar att kunna utföra ytterligare uppgifter under konkursförfarandet på ett effektivt och kompetent sätt.

Det har i tidigare sammanhang riktats kritik mot tanken på att ge Kronofogdemyndigheten uppgifter i konkursförfarandet på den grunden att det skulle kunna leda till en verklig, eller upplevd, konflikt mellan myndighetens olika uppgifter (se närmare Hellners, Kronofogdemyndighetens dubbla roller i Festskrift till Gösta Walin, 2002, s. 139). Myndigheten var nämligen tidigare även det allmännas borgenärsföreträdare. Ett förslag om att Kronofogdemyndigheten skulle vara förvaltare i mindre konkurser antogs bl.a. av det skälet inte av riksdagen (prop. 1975/76:210, bet. LU 1976/77:11). Vid senare förändringar i såväl konkursförfarandet som i andra förfaranden ansågs däremot denna rollkonflikt inte utgöra hinder för att ge Kronofogdemyndigheten nya uppgifter, t.ex. när den blev tillsynsmyndighet (prop. 1978/79:105, bet. 1978/79:LU19) och när den fick ansvaret för verkställighetsförfarandet (prop. 1980/81:8 s. 134 f. och 156) och den summariska processen (prop. 1989/90:85 s. 30 f.).

Synen på Kronofogdemyndighetens ställning och uppgifter har därefter förändrats betydligt genom successiva omorganisationer och en överflyttning av statens s.k. offensiva borgenärsuppgifter till Skatteverket, inklusive ansökan om konkurs och bevakning av fordran i konkurs (se t.ex. prop. 2002/03:49 s. 67, prop. 2006/07:99 s. 25 f. och bet. 2006/07:SkU17 s. 9). Syftet med förändringarna har bl.a. varit att stärka förtroendet för Kronofogdemyndigheten som opartisk myndighet (se även avsnitt 14.1).

Kronofogdemyndigheten har alltså goda förutsättningar att agera oberoende och tillsynsmyndigheten har redan vissa beslutsfunktioner i konkursförfarandet. Det kan noteras att det inte är

helt ovanligt att en tillsynsmyndighet har beslutsfunktioner i förhållande till sina tillsynsobjekt. Detta gäller bl.a. Finansinspektionen, Post- och telestyrelsen, som utöver sin tillsynsroll prövar tvister på bredbandsområdet (prop. 2015/16:73 s. 90), och Konkurrensverket (se prop. 2017/18:15 s. 21 f.).

Det är viktigt att tillsynsmyndigheten behåller sitt oberoende och står fristående från konkursförvaltare och boet. Det behöver finnas en tydlig uppdelning i ansvaret mellan myndigheten och förvaltaren. Detta talar för att myndigheten inte bör åläggas att utföra uppgifter tillsammans med förvaltaren eller på annat sätt dela ansvaret med förvaltaren. I konkursförfarandet ska även fortsättningsvis det huvudsakliga arbetet med att utreda boet och föra konkursen mot ett avslut skötas av konkursförvaltaren. Tillsynsmyndigheten ska då inte överta förvaltarens uppgift utan i stället se till att förvaltaren utför sitt uppdrag på ett korrekt och effektivt sätt. Som beskrivs i följande avsnitt är flera av de uppgifter som är aktuella att flytta från tingsrätt sådana som grundas på behov av kontroll och tillsyn över konkursen.

Sammanfattningsvis bedöms det finnas förutsättningar att ge tillsynsmyndigheten ett utvidgat ansvar i konkursförfarandet.

Konkursförvaltaren bör få ett utökat och mer självständigt ansvar i förfarandet

Det är angeläget att rollfördelningen i konkursförfarandet grundas på den kompetens och det ansvar som respektive aktör har. Den aktör som handlägger en fråga bör i största möjliga utsträckning vara den som också fattar beslut. För att uppnå detta behöver en förändring även omfatta konkursförvaltarens roll i konkursförfarandet. Förvaltarnas kompetens och ställning i förfarandet är avgörande för att få till stånd en väl fungerande konkurshantering, vilket redan Konkurslagskommittén kunde konstatera (SOU1974:6 s. 47):

Den bästa garantin för en effektiv och objektiv förvaltning är att förvaltaruppdragen anförtros kvalificerade personer med tillräckliga resurser för verksamheten.

Konkursförvaltarna har successivt fått en mer självständig ställning i konkursförfarandet. Kompetenskraven har höjts och förvaltar-

sysslan har professionaliserats. Konkursförvaltarens uppgifter har inte bara blivit mer omfattande utan också mer komplicerade. Förvaltaren har den centrala rollen i förfarandet med ansvar att sköta boet och driva konkursen framåt. Förvaltaren vidtar en mängd faktiska och rättsliga åtgärder under konkursförfarandets gång. I många av de konkurser som innehåller tillgångar utför förvaltaren kvalificerade arbetsuppgifter (jfr rättsfallet NJA 2003 s. 203).

Till konkursförvaltare får endast utses personer som uppfyller mycket högt ställda krav på kunskap och erfarenhet. En förvaltare behöver ha relevanta juridiska kunskaper, företagsekonomiska insikter, kunskaper om bokföring och redovisning samt straffrättsliga kunskaper. Därutöver måste en förvaltare i många fall även vara väl förtrogen med arbetsrättsliga och arbetsmarknadspolitiska frågor. Förvaltaren behöver också ha en utvecklad kontorsorganisation (prop. 1978/79:105 s. 177 f. och 280). I praktiken ges uppdragen i regel till advokater som har specialiserat sig på konkursförvaltning och därmed har sådana insikter på särskilda områden som krävs (jfr rättsfallet NJA 1998 s. 685). Även specialister anställda av Stiftelsen Ackordscentralen anlitas som konkursförvaltare. Det har från förvaltarhåll framhållits att en förklaring till att svensk konkursrätt ändå fungerar så väl är förvaltarnas ställning och kompetens.

Det finns med hänsyn till de kvalifikationskrav som gäller vid utseende av konkursförvaltare all anledning att tro att förvaltare kan hantera ett ökat ansvar i konkursförfarandet på ett sätt som uppfyller högt ställda krav på kvalitet och effektivitet. Det finns vidare redan mekanismer för att säkerställa att förvaltaren i det enskilda fallet hanterar uppgiften på ett korrekt sätt, bl.a. en skyldighet för förvaltaren att samråda med tillsynsmyndigheten och särskilt berörda borgenärer i viktigare frågor, en möjlighet att entlediga förvaltaren när han eller hon agerar olämpligt och ett skadeståndsansvar för förvaltaren. Till det kommer att ett utökad ansvar för förvaltaren måste kombineras med en möjlighet till överprövning i domstol (se avsnitt 15.4).

Att lägga ytterligare ansvar på konkursförvaltaren kan innebära att uppgifter som innefattar myndighetsutövning överlämnas åt ett privaträttsligt subjekt. En förvaltares uppdrag anses i dag inte innefatta myndighetsutövning i egentlig mening (se rättsfallet NJA

2006 s. 420, jfr även Kotov mot Ryssland [GC], no. 54522/00, 3 april 2012). Förvaltaren utövar däremot myndighet vid handläggning av den statliga lönegarantin. Lagstiftaren gjorde i det fallet bedömningen att de krav som uppställs för att komma ifråga för ett uppdrag som konkursförvaltare borgar för att förvaltarna besitter den kompetens som behövs för att fatta beslut av ingripande karaktär för enskilda (prop. 1991/92:139 s. 28 f.). Det finns andra exempel på privaträttsliga organ som utövar myndighet. Ett sådant exempel är fordonsbesiktningen (se prop. 2009/10:32 s. 39 f. och 72 f.) och ett annat är Sveriges advokatsamfunds verksamhet rörande disciplinpåföljder. Förvaltningsuppgifter, som innefattar myndighetsutövning, får överlämnas till andra än myndigheter om det sker med stöd av lag (12 kap. 4 § andra stycket regeringsformen).

Sammanfattningsvis bedöms det inte finnas några hinder mot att konkursförvaltaren ges ansvar för fler kvalificerade uppgifter i konkursförfarandet. Tvärtom finns det tydliga fördelar med att ta tillvara förvaltarnas kompetens och att göra det i större utsträckning än vad tidigare utredningar föreslagit. En sådan förändring skulle stärka förvaltarnas ställning i konkursförfarandet och ge dem bättre möjligheter att agera självständigt. Att ge förvaltarna ett utökat ansvar kan förväntas leda till ett snabbare och mer resurseffektivt förfarande (se närmare bl.a. avsnitt 20).

I första hand bör konkursförvaltaren åläggas uppgifter som kan sägas vara fokuserade på att utreda förhållandena i konkursen och syfta till att effektivisera förfarandet och bättre uppnå målet med konkursen, nämligen att borgenärerna får så god utdelning som möjligt. Som utvecklas i det följande finns det därför anledning att överväga att flytta uppgifter till konkursförvaltaren och att i dessa fall ge tillsynsmyndigheten en kontrollerande funktion och domstolen en överprövande funktion.

Avslutningsvis om en förändrad ansvarsfördelning

Sammanfattningsvis bör det övervägas att flytta vissa av domstolens uppgifter i konkursförfarandet till tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren och därigenom ge dessa ett utökat ansvar för konkurshanteringen.

Den förändrade rollfördelning som bör övervägas kommer alltså i stor utsträckning att ta sitt avstamp i uppgifter som i dag hanteras av domstolarna. Förklaringen till detta är inte att det skulle vara mer angeläget att förbättra situationen för domstolarna (och domarna) än för andra aktörer i förfarandet, utan för att så många uppgifter av allehanda slag är koncentrerade dit. Det finns inte på samma sätt anledning att överväga att flytta de uppgifter som förvaltarna och tillsynsmyndigheten ansvarar för. Det finns däremot skäl att ifrågasätta om alla de uppgifter som dessa utför i dag är motiverade, se nedan.

Syftet med att överväga en förändrad rollfördelning är att det ska leda till en modernare och mer effektiv konkurshantering som i sin tur ger bättre förutsättningar att uppnå målet med konkursinstitutet – en snabb avveckling av boet som ger största möjliga utfall för borgenärerna. Att förändra ansvarsfördelningen är ett verktyg för att uppnå detta och inte ett mål i sig.

Även andra ändringar bör övervägas för att modernisera och effektivisera konkurshanteringen

Konkurslagen är drygt 30 år gammal. Det förfarande den reglerar framstår dock i flera avseenden som avsevärt äldre. Detta kan förklaras av att lagen till stor del har behållit de moment och den form som präglade 1921 års lag och dess förfarande, vilka i sin tur byggde på ännu äldre förhållanden. Inte minst präglas förfarandet av en omfattande pappershantering och detaljregleringen av denna hantering är betydande.

I följande avsnitt behandlas flertalet delar av konkursförfarandet och överväganden görs då om vem som lämpligen bör fatta beslut eller på annat sätt vidta nödvändiga åtgärder. Det bör i det sammanhanget övervägas om även andra förändringar av den konkursrättsliga lagstiftningen kan göras i syfte att modernisera förfarandet. Det handlar om att t.ex. ta bort onödiga formkrav, förbättra möjligheterna till elektronisk kommunikation och förkorta tidsfrister. Det handlar även om att avskaffa eller förändra vissa arbetsmoment eller uppgifter som i dag åligger olika aktörer under konkursförfarandet. Förändringar av detta slag bör kunna bidra till en mer effektiv avveckling av konkursboet.

Med anledning av de förändringar som föreslås av domstolens roll i konkursförfarandet finns det även anledning att överväga hur domstolsprocessen i konkurser bör utformas.

4 Inledande av en konkurs

4.1 Beslut om konkurs och konkursförvaltare

Bedömning: Tingsrätten bör även fortsättningsvis besluta om konkurs, utse konkursförvaltare och kungöra konkursbeslutet.

Skälen för bedömningen

Prövningen av en konkursansökan

Bestämmelser om konkursansökan och konkursbeslut finns i 2 kap. konkurslagen. En ansökan om att försätta en gäldenär i konkurs görs av gäldenären själv eller av en borgenär. Gäldenären kan medge eller bestrida en borgenärs konkursansökan. Det är tingsrätten som prövar en konkursansökan och beslutar om konkurs. För att en gäldenär ska försättas i konkurs förutsätts att han eller hon är på obestånd (insolvent). Med detta avses att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte är endast tillfällig (1 kap. 2 § konkurslagen).

Det kan i flera fall vara komplicerat att bedöma om en gäldenär, som menar sig vara solvent, är på obestånd. Det finns visserligen vissa hjälpregler i konkurslagen för när insolvens ska anses föreligga, men de bedömningar som måste göras är ändå av så kvalificerad art att det lämpligen är tingsrätten som bör göra dem. Tingsrätten har stor erfarenhet av att göra den här typen av kvalificerade insolvensbedömningar och att pröva invändningar som görs mot ansökan. Att konkursbeslut får ingripande verkningar för gäldenären talar också för att det är tingsrätten som bör pröva ansökningar om konkurs. Det är dessutom tingsrätten som i väntan på prövning av en konkursansökan kan besluta om säkerhetsåtgärder i form av kvarstad på gäldenärens egendom eller reseförbud för gäldenären

eller ytterst häktning av honom eller henne (se avsnitt 6.1). Om ansökan är tvistig ska vidare muntlig förhandling hållas. Mot denna bakgrund bör tingsrätten även framöver besluta i fråga om en bestridd konkursansökan.

Frågan är emellertid om det är nödvändigt att tingsrätten prövar även en borgenärs obestridda konkursansökan eller gäldenärens egen konkursansökan. Prövningen av sådana konkursansökningar är ofta relativt enkel eftersom gäldenärens egen uppgift om insolvens i normalfallet ska godtas (2 kap. 7 § konkurslagen). Man skulle därför kunna tänka sig en ordning där otvistiga konkursansökningar ges in till tillsynsmyndigheten som sedan till tingsrätten får överlämna de ansökningar som ändå visar sig vara tvistiga. En viss motsvarighet till ett sådant system tillämpades enligt 1921 års konkurslag, då alla konkursansökningar inledningsvis handlades av konkursdomaren, som hade att till rätten hänskjuta de ärendena där gäldenären inte medgav borgenärens ansökan.

Det finns dock flera skäl mot en ordning där tingsrätten prövar bestridda konkursansökningar medan tillsynsmyndigheten prövar övriga ansökningar. Det skulle skapa osäkerhet för sökanden var ansökan ska ges in, särskilt i de fall det inte är klart om ansökan är tvistig eller inte. För såväl sökande borgenär som för gäldenären kan en sådan ordning också innebära svårigheter att hålla reda på vem som för tillfället handlägger ärendet. Det riskerar att leda till onödigt krångel och att kravet på skyndsamhet inte kan upprätthållas. Det finns bl.a. en risk för komplikationer och tidsförlust i samband med att tingsrätten ska ta över prövningen av en konkursansökan.

Till detta kommer att även om en insolvensprövning i otvistiga fall i regel är enkel att göra så ska den ändå göras. En gäldenär kan t.ex. förhastat sig och av den anledningen medge att han eller hon är insolvent. Det kan också finnas fall då en gäldenär av ovidkommande skäl finner det fördelaktigt att bli försatt i konkurs eller där det förekommer oenighet i saken mellan olika ställföreträdare för gäldenären (se avsnitt 4.3). Det förekommer vidare att flera ansökningar i stort sett samtidigt riktas mot en och samma gäldenär, varav kanske en från gäldenären själv. Värdet av ett enhetligt ansökningsförfarande i sådana fall bör inte underskattas.

Sammanfattningsvis talar övervägande skäl för att inte dela upp ansvaret för prövningen av frågan om att försätta en gäldenär i

konkurs. Samtliga ansökningar om konkurs bör alltså även fortsättningsvis ges in till och prövas av tingsrätten.

Utseende av konkursförvaltare

En av tingsrättens uppgifter i samband med att den beslutar att försätta en gäldenär i konkurs är att utse konkursförvaltare.

Tillsynsmyndigheten har tillsyn över alla konkurser och ska yttra sig innan rätten utser någon till konkursförvaltare (7 kap. 3 § konkurslagen). Myndigheten har därigenom en överblick över förvaltarkollektivet som ingen enskild tingsrätt kan ha, både vad gäller vilka personer som finns tillgängliga för förvaltaruppdrag och vilka som uppfyller de högt ställda kraven för att komma ifråga för ett sådant uppdrag. Tillsynsmyndigheten bör mot den bakgrunden också i sig ha förutsättningar att kunna besluta i frågan om utseende av förvaltare. Att flytta den frågan från tingsrätterna till tillsynsmyndigheten skulle leda till att visst dubbelarbete kan undvikas.

Det finns dock nackdelar med att flytta över ansvaret från tingsrätten. Det har bl.a. att göra med att det i regel är bråttom med att utse konkursförvaltare. Att ge tillsynsmyndigheten i uppgift att utse konkursförvaltare riskerar att fördröja den fortsatta handläggningen av konkursen. Om konkursförvaltare utses i samband med konkursbeslutet kräver uppgiften att utse förvaltaren relativt lite extra arbete för rätten. Det ter sig som opraktiskt och ineffektivt om rätten i samband med konkursbeslutet skulle behöva överlämna frågan om utseende av förvaltare till tillsynsmyndigheten och samtidigt också sända över samtliga handlingar i ärendet till den myndigheten. Eftersom frågan om förvaltaren inte i en sådan situation heller har behandlats vid rättens handläggning, skulle tillsynsmyndigheten också i flera fall behöva inhämta ytterligare upplysningar från parterna. Det finns helt enkelt inte mycket att vinna på att flytta denna arbetsuppgift från domstolarna.

Mot tanken på att låta tillsynsmyndigheten utse konkursförvaltare kan också framföras både principiella skäl och rättssäkerhetsskäl. Att konkursförfarandet åtnjuter ett högt förtroende är avgörande för dess funktion. Detta förutsätter att konkursförvaltaren inte bara är självständig i sitt uppdrag utan också uppfattas

vara det. Det finns då ett betydande värde i att förvaltaren utses av en annan myndighet än den som har att utöva tillsyn över honom eller henne. På så sätt skapas bättre garantier mot att ovidkommande faktorer tillåts att inverka på förvaltarvalet eller på den efterföljande tillsynen. Rättssäkerhetsskäl och vikten av att upprätthålla förtroende för konkursförfarandet talar alltså med styrka för att rätten ska ansvara för valet av en så viktig aktör i konkursen som förvaltaren.

Mot denna bakgrund bör tingsrätten även framöver vara den som utser konkursförvaltare. Se nedan om val av förvaltare och avsnitt 8.1 om utseende av förvaltare under en pågående konkurs.

Val av konkursförvaltare

Det ställs med rätta stora krav på en konkursförvaltare. En förvaltare ska ha den särskilda insikt och erfarenhet som uppdraget kräver och i övrigt vara lämplig för uppdraget. Den som står i ett sådant förhållande till gäldenären, en borgenär eller någon annan att det är ägnat att rubba förtroendet för dennes opartiskhet i konkursen får inte vara förvaltare. Detsamma gäller om det i övrigt finns någon omständighet som medför att förtroendet för förvaltarens opartiskhet kan rubbas (7 kap. 1 § konkurslagen). Se vidare om de krav som uppställs och om jäv prop. 1978/79:105 s. 156 f., prop. 1986/87:90 s. 255 f. och prop. 1988/89:31 s. 6 f.).

I 2019 års insolvensdirektiv (artikel 26) föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa

1. att behörighetskraven och förfarandet för hur förvaltare utses och entledigas är tydliga, förutsebara och rättvisa,
2. att det vid utseende av en förvaltare i ett enskilt ärende tas vederbörlig hänsyn till erfarenhet, sakkunskap och ärendets specifika egenskaper, och
3. att gäldenären och borgenärerna, i syfte att undvika intressekonflikter, har möjlighet att invända mot valet eller begära att förvaltaren byts ut.

Artikeln kompletteras av skäl 88 som visar på att det förekommer olika sätt att hantera frågan i medlemsstaterna och att dessa sätt fortsatt ska få finnas.

Detta direktiv bör inte förhindra medlemsstaterna att föreskriva att förvaltare väljs av en gäldenär, av borgenärer eller av en borgenärskommitté från en förteckning eller en pool som på förhand har godkänts av en rättslig eller administrativ myndighet. Vid val av förvaltare bör gäldenären, borgenärerna eller borgenärskommittén ges utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller förvaltarens sakkunskap och erfarenhet i allmänhet och kraven i ett visst ärende. Gäldenärer som är fysiska personer bör undantas helt från en sådan plikt. I ärenden med gränsöverskridande inslag bör det vid utnämningen av förvaltaren bland annat tas hänsyn till förvaltarens förmåga att efterleva skyldigheterna, enligt förordning (EU) 2015/848, att kommunicera och samarbeta med insolvensförvaltare och utländska rättsliga eller administrativa myndigheter i andra medlemsstater, samt till deras personalresurser och administrativa resurser för att handlägga potentiellt omfattande ärenden. Inget bör hindra medlemsstaterna från att föreskriva att en förvaltare ska väljas genom andra metoder, såsom slumpvist urval med hjälp av en programvara, förutsatt att det säkerställs att vid användandet av de metoderna vederbörlig hänsyn tas till förvaltarens erfarenhet och sakkunskap. Medlemsstaterna bör kunna besluta om hur man invänder mot valet eller utseendet av en förvaltare eller hur man begär att förvaltaren byts ut, till exempel genom en borgenärskommitté.

Som beskrivs ovan anges i konkurslagen och dess förarbeten de grundläggande krav som ställs för att kunna komma ifråga som konkursförvaltare. Det finns vidare en angiven beslutsordning som innebär att det är rätten och ingen annan som beslutar i frågan.

Det kan konstateras att det inte finns några hinder mot att använda sig av s.k. konkursförvaltarlistor men att det inte heller är uteslutet att utse någon som inte står på en sådan lista eller att anse någon som står på listan olämplig för nya uppdrag (se rättsfallen NJA 1981 s. 764 och NJA 2007 s. 471). Det uppställs inte några begränsningar av vem som får föreslå en viss person som förvaltare men det kan samtidigt aldrig vara annat än just ett förslag för rätten att ta ställning till. Högsta domstolen har i 2007 års rättsfall uttalat att en person som har föreslagits av en borgenär inte har något försteg vid valet av förvaltare. I fråga om förslag från en borgenär måste risken för jäv uppmärksammas särskilt. Enligt domstolen gäller detta än mer i fråga om förslag från gäldenären. Hur rättens prövning bör ske i det enskilda fallet har utvecklats i praxis, se t.ex. rättsfallen NJA 1998 s. 685, NJA 1999 s. 665 och NJA 2014 s. 922.

Hur ett rättssäkert och effektivt förfarande för att utse konkursförvaltare bör vara utformat har vid olika tillfällen varit föremål

för diskussion. I dessa sammanhang har förvaltarlistorna kritiserats och bl.a. tanken på auktorisation av förvaltare förts fram. Frågorna har också behandlats av Konkurstillsynsutredningen (SOU 2000:62 del 1 s. 332 f.). Se även Mellqvist i JT 2019-20 s. 499.

Det är viktigt att konkursförvaltare i Sverige uppfyller högt ställda krav på bl.a. kompetens och opartiskhet. Rätten behöver vid utseende av förvaltare har ett fullgott underlag för sin bedömning och det bör finnas förutsättningar att på ett ändamålsenligt sätt kunna beakta önskemål och synpunkter i frågan. Det kan bl.a. med anledning av det nya insolvensdirektivet finnas skäl att överväga om nuvarande ordning bör justeras i något avseende. Det skulle t.ex. kunna övervägas att den som framför önskemål om att en viss person ska utses till förvaltare också ska ange skälen för detta önskemål och att se över förutsättningarna för att få till stånd en ändring efter överklagande (se rättsfallet NJA 2007 s. 471 och jfr SOU 1974:6 s. 178 om det sistnämnda). En utredning har emellertid nyligen tillsatts med uppdrag att genomföra 2019 års insolvensdirektiv i de delar som avser företagsrekonstruktion (se avsnitt 2). Utredaren ska överväga bl.a. om kraven på rekonstruktörer bör skärpas och vilken betydelse som borgenärens och gäldenärens önskemål ska ha när det gäller valet av rekonstruktör. Det finns inte skäl att i denna promemoria föregripa den utredningens arbete.

Kungörande av beslut om konkurs

När tingsrätten har beslutat om att försätta en gäldenär i konkurs ska rätten genast kungöra beslutet (2 kap. 24 § och 15 kap. 1 § konkurslagen). Det finns i konkursförordningen ytterligare bestämmelser om vad kungörelsen ska innehålla, bl.a. konkursbeslutet och dagen för det samt uppgifter om gäldenären. Om konkursförvaltare har utsetts ska kungörelsen även innehålla uppgift om förvaltaren (10 §).

Det framstår som naturligt att tingsrätten, när den även fortsättningsvis ska besluta om konkurs, är den som också kungör konkursbeslutet. Att det är den som fattat beslutet som också har ansvar för att kungöra det minskar risken för fel och missförstånd. Själva kungörandet bör också gå snabbare eftersom tingsrätten är insatt i ärendet och kan vidta åtgärden att kungöra utan dröjsmål.

Mot denna bakgrund bör tingsrätten även framöver vara den som har ansvaret för kungörandet av konkursbeslutet. Som redovisas i avsnitt 5.2 kommer innehållet i kungörelsen att begränsas med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet avskaffas. Tingsrätten bör vidare alltjämt ombesörja underrättelser i samband med konkursbeslutet (se 12, 13, 15 och 16 §§ konkursförordningen och avsnitt 17.3).

4.2 Elektronisk ansökan

4.2.1 Ansökan om konkurs

Förslag: En konkursansökan ska kunna ges in elektroniskt till tingsrätten.

Skälen för förslaget

En utveckling i samhället och i domstol mot att ansöka elektroniskt

En ansökan om konkurs görs enligt 2 kap. 1 § konkurslagen skriftligen hos tingsrätten. Ansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud. Kravet på undertecknande infördes först i den nuvarande konkurslagen (SOU 1983:24 s. 259 och prop. 1986/87:90 s. 188).

Ett krav på skriftlighet anses normalt inte utgöra hinder för en digital hantering (Ds 2003:29 s. 65 f. och 92 f.). Kravet på att ansökan ska egenhändigt undertecknas av sökanden innebär däremot i regel att det inte är möjligt att ansöka elektroniskt (se t.ex. prop. 2011/12:126 s. 10 och prop. 2017/18:126 s. 21 f.).

Generellt har det blivit allt viktigare i samhället att kunna kommunicera elektroniskt. Myndigheter blir i större utsträckning tillgängliga via internet och flera har inrättat rutiner för olika e-tjänster. Det har sedan länge uttalats att den statliga förvaltningen ska vara ett föredöme som aktiv användare av informationsteknik (se t.ex. prop. 1999/2000:86 s. 100 f. och SOU 2018:25 s. 452 f.) och regeringen har gjort bedömningen att digitalt ska vara förstahandsval i bl.a. kontakter med privatpersoner och företag (prop. 2019/20:1, Utgiftsområde 2, s. 91). För konkursförfarandets del

tillkommer att 2019 års insolvensdirektiv föreskriver att medlemsstaterna ska möjliggöra elektronisk kommunikation i större omfattning (artikel 28).

Om elektroniska rutiner ska kunna införas måste kravet på egenhändigt undertecknande antingen tas bort eller anpassas. I mål och ärenden i domstol har det historiskt uppställts ett krav på att den skrift som inleder förfarandet ska vara egenhändigt undertecknad. Detta krav har dock successivt kommit att begränsas. I allmän domstol togs i mitten av 1990-talet kravet i rättegångsbalken på undertecknande av överklagande bort (prop. 1993/94:190). En kort tid därefter infördes en ny lag om domstolsärenden i allmän domstol, som inte innehåller något krav på undertecknande av vare sig ansökan eller överklagande (prop. 1995/96:115, se även avsnitt 15.6.2 om att den lagen föreslås bli tillämplig i konkursförfarandet). År 2013 togs kravet på egenhändigt undertecknande vid ansökan och överklagande bort i allmän förvaltningsdomstol (prop. 2012/13:45). I några fall finns än så länge kravet kvar. Det gäller vid stämningsansökan i brottmål och tvistemål i allmän domstol. För brottmålen kompletterades kravet 2012 med en möjlighet för åklagaren att ge in ansökan elektroniskt med en form av elektroniskt undertecknande (prop. 2011/12:126). Den 1 juli 2018 har det vidare blivit möjligt att ansöka elektroniskt om betalningsföreläggande och handräckning hos Kronofogdemyndigheten och att, om ett sådant mål sedan överlämnas till tingsrätten, kravet i rättegångsbalken på egenhändigt undertecknande inte ska gälla (prop. 2017/18:126). Dessa förändringar har fallit väl ut. I promemorian Digital kommunikation i domstolsprocesser (Ds 2019:18) har det nyligen tagits ytterligare steg mot att möjliggöra digital ingivning i domstol. Det föreslås i den bl.a. att kravet på undertecknande av åklagarens stämningsansökan i brottmål helt tas bort och att rättegångsbalkens krav på egenhändigt undertecknande anpassas så att det även kan uppfyllas med digitala medel. Promemorian har remitterats under hösten 2019.

Det har vidare successivt införts en möjlighet för enskilda att ansöka elektroniskt hos olika förvaltningsmyndigheter, t.ex. till Bolagsverket, Lantmäteriet och Skatteverket. En möjlighet att ansöka elektroniskt om skuldsanering hos Kronofogdemyndigheten infördes 2016 genom den nya skuldsaneringslagen (2016:675) (prop. 2015/16:125).

Det ska vara möjligt att ansöka elektroniskt om konkurs

Det finns fördelar med att möjliggöra elektronisk ansökan om konkurs. Genom en sådan ordning kan ansökningsförfarandet förenklas och handläggningen effektiviseras och göras mer säker. Konkurs är en mycket ingripande åtgärd för gäldenären och det är angeläget att förfarandet uppfyller högt ställda krav på rätts-säkerhet. Det saknas därför skäl att nu överväga att helt ta bort kravet på underskrift. I stället bör det införas en möjlighet att skriva under en ansökan om konkurs elektroniskt. En sådan möjlighet finns i Danmark, se 237 a § konkursloven (6 januari 2014 nr 11) och i Finland, se 7 kap. 5 § konkurslagen (20.2.2004/120) och RP 26/2003 rd s. 91 f.

I samband med att det förekommit att någon förfalskat en gäldenärs ansökan och på så sätt fått gäldenären felaktigt försatt i konkurs (se vidare avsnitt 4.3) har det framförts krav på att endast tillåta ansökningar som görs med elektronisk underskrift. Att helt övergå till elektronisk ingivning och alltså förbjuda att ansökan görs på papper med traditionell underskrift skulle dock föra för långt. I de fall en enskild kan ansöka på elektronisk väg till domstolar och andra myndigheter utgör detta i regel ett alternativ till ingivning med post. Även om utvecklingen går i riktning mot att allt fler använder elektronisk kommunikation, har inte alla gäldenärer tillgång till internet och personer med betalningssvårigheter kan dessutom ha svårt att få tillgång till e-legitimation och andra elektroniska identifieringsmöjligheter. Traditionellt ingivande kan vidare behöva ske i situationer där tekniken fallerar (jfr prop. 2017/18:126).

Kravet på egenhändigt undertecknande bör därför vara kvar men det bör kompletteras med en möjlighet att elektroniskt göra en ansökan som uppfyller tillräckliga krav på säkerhet. I likhet med vad som skett på andra håll bör det föreskrivas att en ansökan då ska ske med användande av avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (jfr prop. 2015/16:72 s. 33 f.; jfr även avsnitt 5.2.2 om alternativet att göra underskriftskravet teknikneutralt).

Det elektroniska underskriftskravet som nu föreslås innebär att det i konkurslagen ska hänvisas till den ovan nämnda EU-förordningen. Utgångspunkten är att s.k. statisk hänvisning – till skillnad från dynamisk – bör användas vid hänvisningar till EU-förordningar. Med det menas att hänvisningen görs till bestämmelsen i sin ursprungliga lydelse. Det är också denna teknik som använts vid andra liknande hänvisningar till EU:s förordning om elektronisk identifiering (se Ds 2019:18 s. 58 f.). Det saknas anledning att nu göra på något annat sätt och hänvisningen bör därför vara statisk. Det innebär att ändringar som görs i förordningen efter den tidpunkt som pekas ut i hänvisningen inte kommer att påverka innebörden av bestämmelsen.

En möjlighet att göra undantag från kravet på underskrift för elektroniska ansökningar

Den typ av avancerad elektronisk identifiering som ovan föreslås gälla vid elektronisk ingivning av en konkursansökan är i första hand avsedd för enskilda i sina kontakter med myndigheter. När det gäller konkurs kan även det allmänna, t.ex. Skatteverket, vara sökande borgenär. Elektronisk kommunikation mellan myndigheter och domstolar förekommer i allt större utsträckning. De system som kommunicerar med varandra är dock inte nödvändigtvis alltid utformade för att uppfylla EU-förordningens krav på elektronisk identifiering. Detta bör inte hindra en företrädare för det allmänna från att ansöka elektroniskt, så länge det sker på ett sätt som uppfyller motsvarande krav på säkerhet. Att det kan göras avsteg från kravet på avancerad elektronisk underskrift förekommer redan i gällande rätt, se t.ex., 111 kap. 6 § socialförsäkringsbalken och 19 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Mot den bakgrunden bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om undantag från kravet på underskrift för elektroniska ansökningar.

4.2.2 Ansökan om företagsrekonstruktion

Förslag: En ansökan om företagsrekonstruktion ska kunna ges in elektroniskt.

Skälen för förslaget: En företagsrekonstruktion inleds genom en ansökan till tingsrätten. En ansökan får göras av gäldenären eller av en borgenär. Ansökan ska vara skriftlig och egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud (2 kap. 1 § lagen [1996:764] om företagsrekonstruktion, se även prop. 1995/96:5 s. 175 f.).

Inte minst mot bakgrund av den bedömning som görs i avsnitt 4.1 om att tingsrätten även fortsättningsvis bör pröva konkursansökningar, finns det inte skäl att i denna promemoria överväga en förändring av var en ansökan om företagsrekonstruktion ska göras eller vem som ska pröva den (jfr a. prop. s. 68 f. och SOU 2016:72 del 2 s. 151 f.). Som nämns i avsnitt 2 är rekonstruktionsförfarandet dessutom nu föremål för utredning och det arbetet bör inte föregripas.

Det finns däremot anledning att även för företagsrekonstruktion redan nu anpassa bestämmelserna om ansökan för att på så sätt möjliggöra en modernare och säkrare ordning. Det är mot bakgrund av de rättsverkningar ett rekonstruktionsförfarande kan få för både gäldenären och borgenärerna viktigt att endast den som är behörig kan ansöka och få till stånd ett beslut. Kravet på egenhändigt undertecknande i lagen om företagsrekonstruktion bör därför finnas kvar men, liksom föreslås i avsnitt 4.2.1 om konkurs, bör det kravet kompletteras med en möjlighet att göra ansökan elektroniskt med hjälp av en säker elektronisk underskrift.

Det finns inte som för konkursansökan något behov av att införa en möjlighet att kunna meddela föreskrifter om undantag från underskriftskravet.

4.3 Falsa eller obefogade konkursansökningar

Bedömning: Det är angeläget att vara vaksam på risken för falska eller obehöriga konkursansökningar. Det är dock i nuläget inte motiverat att vidta lagstiftningsåtgärder i frågan.

Skälen för bedömningen

Förfalskade konkursansökningar

Att utge sig för att vara någon annan och använda hans eller hennes identitet i olika sammanhang har blivit ett växande problem i samhället. Den som utsätts för att någon olovligen använder hans eller hennes identitetsuppgifter kan drabbas av kostnader och obehag. Det är angeläget att komma till rätta med denna typ av brottslighet. Det pågår ett kontinuerligt arbete med att stärka skyddet mot bedrägerier och identitetskapningar. Att olovligen använda sig av någon annans identitetsuppgifter är straffbart och våren 2019 presenterade en utredning förslag som syftar till att förhindra användningen av falska id-handlingar (SOU 2019:14).

Att använda någon annans identitetsuppgifter för att försätta denne i konkurs är varken en ny företeelse eller vanligt förekommande. Det inträffar dock ibland att någon, genom att förfalska gäldenärens namnteckning, ger in en konkursansökan i hans eller hennes namn. När en gäldenär ansöker om konkurs, ska tingsrätten genast pröva ansökan och gäldenären kan då försättas i konkurs på felaktiga grunder (se bet. 2017/18:CU17 s. 17 f.). Att det är mycket ovanligt att någon med stöd av en förfalskad ansökan får någon annan försatt i konkurs hindrar inte att det för den som drabbas kan medföra både lidande och problem.

Kontrollåtgärder för att förhindra falska konkursansökningar

Att som föreslås i avsnitt 4.2.1 möjliggöra en säker elektronisk ingivning av konkursansökan till domstol hindrar inte i sig att någon ändå ger in en pappersansökan med en förfalskad underskrift. Frågan är därför om det finns behov av att vidta några

särskilda åtgärder för att i större utsträckning kunna upptäcka och förhindra förfalskade ansökningar om konkurs.

Om en gäldenär felaktigt försätts i konkurs finns det möjlighet att omedelbart överklaga beslutet och få det upphävt i högre rätt. I rättsfallet RH 2004:14 ansåg hovrätten att det inte kunde komma i fråga att ålägga konkursboet något kostnadsansvar när en konkursansökan gavs in av någon som falskeligen utgav sig för att företräda konkursgäldenären. I stället fick staten stå för kostnaderna (jfr prop. 2004/05:35 s. 32).

På konkursområdet finns motstående intressen. Det är önskvärt med en god kontroll av vem som ansöker om konkurs. Samtidigt är det nödvändigt att en konkurs beslutas så snabbt som möjligt. Det hindrar bl.a. att andra enskilda hamnar i ekonomiska problem genom att de – ovetande om motpartens ekonomiska ställning – ingår avtal med någon för vilken en konkursansökan handläggs (se även prop. 1975:6 s. 117 f. och 123 f.). En konkursansökan från en gäldenär ska enligt konkurslagen prövas genast och det finns goda skäl för den ordningen. Ska kontrollåtgärder införas får de inte fördröja handläggningen. De måste också ha förutsättningar att uppnå sitt syfte och får inte vara oproportionerliga.

En jämförelse kan i detta sammanhang göras med lagfartsansökningar. I propositionen Förfalskade fångeshandlingar vid ansökan om lagfart (prop. 2000/01:61) övervägdes olika åtgärder för att komma till rätta med dåvarande problem med lagfartsansökningar grundade på falska handlingar. Regeringen gjorde då bedömningen att det inte borde införas någon skyldighet för polis och åklagare att underrätta inskrivningsmyndigheten när förundersökning inletts om förfalskningsbrott som avser en fångeshandling för fast egendom. Inte heller bedömdes det vara ändamålsenligt att föreslå regler om att den som överlåter fast egendom alltid ska få en underrättelse om en ingiven ansökan. Vad som föreslogs var en rätt för fastighetens rätte ägare att få ersättning av staten för sina kostnader för att få tillbaka lagfarten. År 2009 infördes därutöver en skyldighet i förordning att omedelbart underrätta ägaren när lagfart väl har beviljats. Numera tillämpar Lantmäteriet i lagfartsärenden en särskild rutin vid misstanke om lagfartskapning. Vid tveksamheter tas en personlig kontakt med ägaren av fastigheten för att klara ut om det verkligen är fråga om en giltig överlåtelse.

Det ställs i konkurslagen inte upp några krav på att tingsrätten ska kontrollera att det verkligen är gäldenären som skrivit under ansökan. När det gäller gäldenärens egen ansökan ser tingsrätten i regel till att denne ger in ett personbevis eller registreringsbevis beroende på om gäldenären är en fysisk eller juridisk person. Detta syftar dock till att kontrollera att tingsrätten är behörig att pröva konkursansökan.

En åtgärd skulle kunna vara att föreskriva att tingsrätten ska höra med polisen om det finns någon polisanmälan om id-kapning. Att göra en sådan kontroll är dock ett trubbigt verktyg, som skulle kräva resurser och ta tid. Det kan i det enskilda fallet inte ha gjorts en anmälan och hur som helst ger den kontrollen inget besked om huruvida den ingivna konkursansökan är falsk eller inte.

En annan åtgärd skulle kunna vara att tingsrätten tar kontakt med gäldenären innan beslut. En ansökan ska innehålla gäldenärens kontaktuppgifter, inklusive telefonnummer och e-postadress (se 33 kap. 1 § rättegångsbalken, jfr även 5 § lagen [1996:242] om domstolsärenden som i avsnitt 15.6.2 föreslås bli tillämplig vid tingsrättens handläggning). Det ställs i konkurslagen dock inte något krav på att tingsrätten ska särskilt kontrollera att det är gäldenären som skrivit under ansökan. Att införa en skyldighet att generellt göra en kontroll av konkursansökningar som görs av gäldenären (ca 5 500 ansökningar per år) är knappast en proportionerlig åtgärd när antalet falska ansökningar sannolikt är mycket få. Inte heller framstår det som lämpligt att i konkurslagen införa en bestämmelse motsvarande den rutin som Lantmäteriet tillämpar i lagfartsärenden (se ovan). Det är nämligen svårt att i författning och i förväg göra en rimlig avgränsning av i vilka situationer en kontroll ska göras och det skulle också framstå som något märkligt att just i detta fall föreskriva något som bör gälla ändå och som bör gälla i alla ärenden i domstol när det uppstår misstanke om att något är fel.

Sammanfattningsvis bedöms det i nuläget inte motiverat att i lag föreskriva en skyldighet för tingsrätten att vidta särskilda kontrollåtgärder när en gäldenär ansöker om konkurs.

Det är dock viktigt att domstolarna är vaksamma på att det trots allt kan ges in falska konkursansökningar. Skulle det uppstå misstanke om att en ansökan är förfalskad kan domstolen även utan uttryckligt lagstöd vidta åtgärder för att kontrollera identiteten hos den som ansöker. Det kan konstateras att skyndsamhets-

kravet i 2 kap. 14 § första stycket konkurslagen gäller först om en gäldenärs konkursansökan tas upp till prövning. Det förekommer att vissa tingsrätter begär legitimation om någon personligen lämnar in en konkursansökan till domstolen och i andra fall motringer och på så sätt förvissas om att rätt person har lämnat ansökan. Det finns även en möjlighet för rätten att pröva ansökan vid ett sammanträde, om det med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning finns särskilda skäl att inte godta uppgiften om gäldenärens insolvens (se 2 kap. 14 § andra stycket konkurslagen och prop. 1975:6 s. 117 f.). Det framstår som lämpligt att tingsrätterna vid misstanke tar sig tid för att t.ex. på dessa sätt kontrollera sökanden.

Det bör mot denna bakgrund överlåtas åt domstolarna att med omdöme och förnuft hantera situationen och vid behov utarbeta rutiner för hur detta bäst sker i det fall det är påkallat. Det kan även finnas anledning att förbättra informationsspridningen inom Sveriges Domstolar om förekomsten av falska ansökningar.

Avslutningsvis bör framhållas att det är viktigt att gäldenären snabbt får vetskap om konkursbeslutet. I dag ska rätten i samband med beslutet kalla gäldenären till edgångssammanträde (se 2 kap. 24 § konkurslagen). Som föreslås i avsnitt 5.2 ska detta inte längre gälla eftersom rättens edgångssammanträde avskaffas till förmån för en bekräftelse av bouppteckningen hos konkursförvaltaren. Gäldenären ska dock i egenskap av part alltjämt enligt 26 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol under rättas av rätten om konkursbeslutet. Det finns därför inte behov av att införa någon särskilda underrättelseskyldighet i detta fall.

Kreditupplysningar om förfalskade konkursansökningar

Ett problem som kan uppkomma för den som utsatts för en förfalskad konkursansökan är att uppgifter om ansökan och, om den bifalls, konkursen registreras i ett kreditupplysningsregister. Det kan i sin tur leda till att det blir svårare att ta ett lån, teckna ett abonnemang eller hyra en bostad. Frågan är om det bör vidtas några lagstiftningsåtgärder för att begränsa vilka uppgifter som får ingå i en kreditupplysning i syfte att minimera konsekvenserna som

kan uppstå för gäldenären som en följd av en falsk konkursansökan.

En kreditupplysning om en privatperson får innehålla uppgift om en betalningsförsummelse som bl.a. har slagits fast genom ett domstolsavgörande (t.ex. ett konkursbeslut) eller som har föranlett en konkursansökan (7 § kreditupplysningslagen [1973:1173]).

Till ett konkursbeslut och kungörelsen om detta är knutna olika verkningar som påverkar en kreditgivare. För denne är det därför av största vikt att ett beslut om konkurs framgår av en kreditupplysning. Det saknas anledning att i kreditupplysningssammanhang behandla denna uppgift, som är så viktig för kreditgivningen, på ett annat sätt än andra domstolsbeslut.

Saken är delvis en annan när det gäller användandet av uppgifter om konkursansökningar. Att sådana uppgifter får ingå i en kreditupplysning innebär nämligen ett avsteg från huvudregeln att betalningsförsummelsen ska ha slagits fast av domstol eller annan myndighet (se prop. 1973:155 s. 98). Någon närmare motivering till att uppgifter om konkursansökningar kan få ingå i en kreditupplysning ges inte i förarbetena. Det kan dock konstateras att en uppgift om att en ansökan om konkurs har gjorts i de flesta fall utgör viktig information när någons kreditvärdighet ska bedömas i samband med ett avtal som innebär en ekonomisk risk. Om uppgifter av det slaget inte skulle få ingå i en kreditupplysning, finns det en risk för ökade kreditförluster. Det går i sammanhanget heller inte att bortse från att förfalskade konkursansökningar utgör en synnerligen liten andel av det totala antalet ansökningar. Att från kreditupplysningar utesluta uppgifter om konkursansökningar skulle därför inte vara en särskilt träffsäker åtgärd för att komma till rätta med de problem som kreditupplysningar om förfalskade konkursansökningar orsakar. Det bedöms sammantaget inte motiverat att i kreditupplysningslagen begränsa vilka uppgifter som får ingå i en kreditupplysning.

Frågan är då om det finns effektiva möjligheter att rätta kreditupplysningsuppgifter som är en följd av en förfalskad konkursansökan. Av 12 § kreditupplysningslagen framgår att om det finns anledning att misstänka att en uppgift som behandlas i kreditupplysningsverksamhet eller som har lämnats i en kreditupplysning under den senaste tolv månadersperioden är oriktig eller missvisande, ska den som bedriver verksamheten utan dröjsmål vidta skäligen

åtgärder för att utreda förhållandet. Om det visar sig att uppgiften är oriktig eller missvisande, ska den rättas, kompletteras eller raderas. Paragrafen är tillämplig både då den som avses med en uppgift själv påstår att uppgiften är oriktig eller missvisande och då anledning till misstanke uppkommer på något annat sätt (prop. 1973:155 s. 150).

Om någon genom att förfalska gäldenärens namnteckning ansöker om att han eller hon ska försättas i konkurs, är uppgiften om att en ansökan har gjorts visserligen inte oriktig. Ansökan har dock inte gjorts av någon som är behörig att företräda gäldenären och det torde därför finnas utrymme för att anse att uppgiften är missvisande i ett kreditupplysningshänseende. Det kan som en jämförelse konstateras att uppgiften om att en borgenär har ansökt om konkurs har ansetts vara missvisande i kreditupplysningslagens mening när ansökan om konkurs var ogrundad. I det fallet hade konkursansökan återkallats av borgenären sedan denne upplysts om förutsättningarna för att försätta en gäldenär i konkurs. (Se Kammarrättens i Stockholm dom 2016-02-03 i mål 7078-15.) I fråga om motsvarande bestämmelse i 3 kap. 3 a § lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet har det uttalats att uppgifter om att en ansökan om betalningsföreläggande har gjorts kan rättas när ansökan har avvisats (se SOU 2015:77 s. 250).

Sammanfattningsvis finns det alltså regler som möjliggör rättelse av kreditupplysningar som uppkommit till följd av en förfalskad konkursansökan. Någon ändring i kreditupplysningslagen behöver därför inte ske.

Obefogade konkursansökningar

En ytterligare situation som har uppmärksammats i bl.a. rättstillämpningen är när en firmatecknare, med stöd av sin behörighet, ansökt om en juridisk persons konkurs utan att ha haft befogenhet i förhållande till bolaget att göra detta (se t.ex. rättsfallen NJA 1979 s. 635 och NJA 2012 s. 97, se även Karlsson Tuula/Persson, *Insolvensrättslig tidskrift* 2/2017 s. 10 f.).

Behörigheten att företräda ett bolag tillkommer i första hand dess styrelse. Styrelsen får bemyndiga en styrelseledamot, den

verkställande direktören eller någon annan att företråda bolaget och teckna dess firma, en s.k. särskild firmatecknare (8 kap. 35 och 37 §§ aktiebolagslagen [2005:551]). Motsvarande gäller för ekonomiska föreningar (7 kap. 37 § lagen [2018:672] om ekonomiska föreningar).

I den firmateckningsrätt som en särskild firmatecknare har ingår normalt sett en rätt (behörighet) att ansöka om konkurs. I förarbetena till konkurslagen (prop. 1975:6 s. 117 f.) framhålls att den omständigheten att en firmatecknare är behörig att göra en ansökan inte innebär att han eller hon också har befogenhet att ensam fatta beslut om att bolaget ska begäras i konkurs samt att ett sådant beslut bör fattas av styrelsen som därefter kan uppdra åt särskild firmatecknare att verkställa beslutet att ge in konkursansökan. Om olika meningar huruvida ett bolag är på obestånd bringas till rättens kännedom finns det, enligt förarbetena, skäl för domstolen att pröva uppgiften om obestånd och ett sätt att göra detta skulle då vara att åberopa ett styrelseprotokoll eller ett protokollfört bolagsstämmobeslut som visar att ett gemensamt beslut har fattats om en ansökan om konkurs.

Att en juridisk person felaktigt försätts i konkurs efter en egen konkursansökan är självfallet olyckligt och kan leda till ekonomisk skada för den juridiska personen och dess ägare. Att, som föreslås i det särskilda tillägget till 2012 års rättsfall, i lag ställa krav på att en juridisk person som ansöker om att försättas i konkurs ska visa bolagets inställning genom ett styrelseprotokoll så snart bolaget inte företräds av styrelsen eller ett av denna befullmäktigat ombud skulle kunna bidra till minskad risk för ett kupppartat agerande vid tvist mellan olika intressenter i bolaget.

Det har emellertid inte framkommit att det skulle vara vanligt förekommande att en obehörig företrädare ansöker om konkurs. Det finns en risk för att ett krav på sökanden att styrka mer än sin behörighet omotiverat skulle fördröja handläggningen i många ärenden med de nackdelar som det för med sig för t.ex. bolagets borgenärer. Ett sådant krav hindrar inte heller att ett felaktigt konkursbeslut fattas, eftersom en obehörig firmatecknare som vill bolaget illa kan förfalska det protokoll som ges in. Det framstår också som principiellt tveksamt att ålägga tingsrätten att utan särskild anledning behöva kontrollera en behörig sökande. Att överväga åtgärder för att säkerställa att en behörig firmatecknare

alltid agerar inom ramen för sin befogenhet är under alla förhållanden en fråga som sträcker sig långt utanför konkursförfarandet.

Några ytterligare lagstadgade kontrollåtgärder bör mot denna bakgrund inte nu införas. Det framstår i stället som rimligt att den juridiska personen själv tar ställning till om någon enskild firmatecknare verkligen ska ges behörighet att ansöka om konkurs. Det är styrelsen som bemyndigar någon att vara särskild firmatecknare. I bolagsordningen får det vidare föreskrivas att styrelsen inte får lämna ett sådant bemyndigande eller att ett sådant bemyndigande får lämnas endast på vissa villkor (8 kap. 37 § fjärde stycket aktiebolagslagen och prop. 1997/98:99 s. 225 f.). Som uttalas i 1975 års förarbeten (se ovan) kan vidare rätten naturligtvis begära kompletterande upplysningar i frågan om det i ett enskilt fall finns särskild anledning till det.

4.4 Gälldenärens förteckning vid egen ansökan

Förslag: Bestämmelsen i konkurslagen om att gälldenären tillsammans med sin konkursansökan bör ge in en undertecknad förteckning över sin ekonomi ska tas bort.

Skälen för förslaget

Ett numera onödigt krav på underskrift ...

En konkursansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller dennes ombud (2 kap. 1 § första stycket konkurslagen). I avsnitt 4.2.1 görs bedömningen att detta krav bör finnas kvar men att det ska kompletteras med en möjlighet att underteckna ansökan elektroniskt.

För en gälldenär som ansöker om konkurs finns det ytterligare ett underskriftskrav. Till ansökan bör gälldenären bifoga en underskriven förteckning över boets tillgångar och skulder med uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet (2 kap. 3 § första stycket konkurslagen).

Gälldenärsförteckningen har anor från tiden före 1734 års lag, långt innan det fanns någon motsvarighet till dagens konkurs-

förvaltare. Enligt 1921 års konkurslag skulle gäldenären vid egen ansökan ge in en under edsförpliktelse underskriven förteckning. Detta syftade till att i vissa konkurser underlåta en bouppteckning och en edgång, om konkursförvaltaren fann skäl att godta uppgifterna i förteckningen (NJA II 1921 s. 408). Vid införandet av nuvarande konkurslag försvann av oklar anledning skyldigheten att underteckna under edsförpliktelse (se prop. 1986/87:90 s. 190, jfr SOU 1983:24 s. 278 f. och 298 där denna edsförpliktelse behölls).

Sedan ordningen med edsförpliktelse tagits bort och gäldenären, som föreslås i avsnitt 5.2, alltid ska bekräfta konkursförvaltarens bouppteckning (eller i undantagsfall beediga den i tingsrätt) saknas det anledning att ställa krav på att förteckningen ska undertecknas. Det är alltså ett onödigt formkrav som bör tas bort.

... av en förteckning som sällan ges in

Bestämmelsen om gäldenärens ingivande av en förteckning i samband med sin konkursansökan härrör som nämns ovan från äldre tiders konkursförfarande, långt före 1921 års konkurslag. Från att ursprungligen ha varit en skyldighet blev den med tiden endast en rekommendation till gäldenären ("bör"). Av förklarliga skäl var den då inte förenad med någon påföljd (NJA 1921 II s. 409). En möjlighet att avvisa ansökan om en gäldenär inte följer rekommendationen infördes dock 1975 när lagstiftaren noterade att förteckningarna ofta uteblev. I förarbetena uttalades att avsaknaden av en förteckning i och för sig inte bör hindra att ansökan tas upp till prövning men att det undantagsvis kunde finnas behov av att ha förteckningen omedelbart tillgänglig (se prop. 1975:6 s. 167 f.). Bestämmelsen behölls vid införandet av nuvarande konkurslag med det tillägget att det uttryckligen angavs att ansökan får avvisas endast om bristerna är sådana att ansökan inte kan läggas till grund för en prövning i sak (2 kap. 5 § konkurslagen och prop. 1986/87:90 s. 189). Att en konkursansökan avvisas vid utebliven förteckningen lär nog aldrig ha inträffat och tillägget från 1987 innebär i praktiken att det inte heller kommer att ske.

Det kan konstateras att flera av syftena med att få del av gäldenärens förteckning numera har förlorat i relevans. Konkursförval-

taren ska alltid upprätta en egen bouppteckning (se avsnitt 5.1) och gäldenären ska alltid bekräfta eller beediga den (se avsnitt 5.2).

De uppgifter som förteckningen ska innehålla motsvarar de som ska ingå i konkursförvaltarens bouppteckning. Det kan därför hävdas att tillgången till en förteckning skulle kunna underlätta förvaltarens arbete. I undantagsfall skulle möjligen en förteckning även kunna underlätta tingsrättens prövning (se (NJA II 1921 s. 408 och prop. 1975:6 s. 167 f.). I praktiken ges dock någon förteckning inte in när gäldenärer ansöker om konkurs (se Benndorf m.fl., Vad händer vid konkurs? 2019, s. 23) och det har inte framkommit att detta skulle ha inneburit problem.

Mot den angivna bakgrunden finns det inte tillräckliga skäl att behålla rekommendationen att gäldenären bör ge in en förteckning. Eftersom det inte går att hävda att förteckningen krävs för att konkursansökan ska kunna prövas i sak är det inte heller motiverat att omvandla den till ett formkrav med den tidsutdräkt och andra konsekvenser det skulle få. Bestämmelsen bör därför tas bort. Detta hindrar naturligtvis inte att gäldenären under utredningen av boet på egen hand eller på uppmaning av konkursförvaltaren tar fram en förteckning som underlag för förvaltarens bouppteckning.

Däremot finns det inte skäl att ta bort bestämmelsen i 2 kap. 3 § andra stycket konkurslagen om ingivande av bouppteckning efter en avliden när dödsboet efter denne begärs i konkurs. Den avser en bouppteckning enligt ärvdabalken, vars syfte i konkursärendet är att utgöra underlag för behörighetsfrågan. Att inte ge in en sådan upprättad bouppteckning kan föranleda avvisning av konkursansökan (se närmare om denna bestämmelse prop. 1933:7 s. 87 och prop. 1975:6 s. 167 f.).

5 Bekräftelse av bouppteckningen

5.1 Konkursförvaltarens bouppteckning

Förslag: Det ska tydliggöras att konkursförvaltaren i bouppteckningen ska redovisa gäldenärens skulder. I bouppteckningen ska även förvaltarens prognos för utdelning i konkursen anges.

Möjligheten för konkursförvaltaren att underlåta att upprätta en bouppteckning när gäldenären själv har gjort det ska tas bort.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska alltid upprätta en bouppteckning

En tidig uppgift för konkursförvaltaren under konkursförfarandet är att upprätta en bouppteckning (7 kap. 13 § konkurslagen). Bouppteckningen syftar bl.a. till att ge berörda en översikt om boets ställning. Förvaltaren och borgenärerna kan genom bouppteckningen t.ex. få en uppfattning om huruvida det kan påräknas någon utdelning i konkursen, liksom om det finns anledning anta att det kan bli aktuellt med återvinning. Bouppteckningen ska också ligga till grund för gäldenärens edgång och kan utgöra ett redskap i tillsynsmyndighetens tillsyn. Bouppteckningen fyller alltså en viktig uppgift i konkursen och bör därför upprättas även fortsättningsvis. I avsnitt 5.2.2 behandlas frågorna om till vem förvaltaren ska ge in sin bouppteckning och när det ska ske.

I 7 kap. 13 § femte stycket konkurslagen finns spår av en äldre ordning där gäldenärens egna uppgifter i vissa fall kunde ersätta konkursförvaltarens bouppteckning och avvara en edgång. Enligt den bestämmelsen behöver en förvaltare inte ge in en bouppteckning när en förteckning med motsvarande innehåll har getts in tidigare av gäldenären och förvaltaren anser den tillförlitlig.

Att förvaltaren underlåter att upprätta en bouppteckning torde numera inte förekomma (se t.ex. Ds 1994:96 s. 33 f.). Det har bl.a. sin grund i att gäldenären i praktiken aldrig ger in en förteckning och att den inte heller längre kan ersätta en edgång (se även avsnitt 4.4 där det föreslås att bestämmelsen i konkurslagen om att gäldenären bör ge in en förteckning tas bort). I syfte att säkerställa en korrekt avveckling av boet är det lämpligt att konkursförvaltaren alltid upprättar en egen bouppteckning, vilken sedan ska ligga till grund för gäldenärens bekräftelse. Bestämmelsen om att gäldenärens egen förteckning kan ersätta förvaltarens bör mot denna bakgrund tas bort.

Det ska tydliggöras att skulderna ska anges i bouppteckningen

I konkurslagen anges att i bouppteckningen ska boets tillgångar tas upp till noggrant uppskattade värden. Bouppteckningen ska vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och postadress (7 kap. 13 § första stycket). Det anges däremot inte uttryckligen att boets skulder, dvs. vilka fordringar borgenärerna har, ska redovisas. Enligt vad som uppges vara en etablerad praxis brukar förvaltarna ändå ange de skulder som de känner till (se Palmér/Savin, Konkurslagen, kommentaren till den aktuella paragrafen). Frågan är dock om inte en skyldighet att ange skulderna är något som borde framgå av lag (se 9 kap. 1 § finska konkurslagen, 20.2.2004/120).

I 1921 års konkurslag angavs att konkursförvaltaren i bouppteckningen skulle uppge tillgångarna och skulderna i gäldenärens bo. Genom 1979 års reform infördes en precisering om att det för skulderna skulle anges i vad mån de avsåg lön eller pension (prop. 1978/79:105 s. 16, se även prop. 1975/76:210 s. 203). I Konkurslagskommitténs förslag till konkurslag var förvaltarens skyldighet utformad på samma sätt (förslag till 7 kap. 15 § i SOU 1983:24). I den därpå följande propositionen om en ny konkurslag valde regeringen att formulera paragrafen om bouppteckningens innehåll på ett mer sparsmakat sätt. Det angavs att i bouppteckningen ska tillgångarna tas upp till noggrant uppskattade värden och att det beträffande skulderna ska anges i vad mån de avser lön eller pension. Den inledande och övergripande meningen om att bouppteckningen ska innehålla boets tillgångar och skulder togs alltså

inte med (se prop. 1986/87:90 s. 266 där det anges att paragrafen i huvudsak överensstämmer med kommitténs förslag). Några år senare vidtog lagstiftaren en ytterligare rationalisering av lagtexten genom att ta bort preciseringen av skulderna angående lön och pension. Som skäl angavs att den var onödig eftersom förvaltaren numera handlägger och fattar beslut i lönegarantifrågor (prop. 1994/95:189 s. 56).

Kontentan av dessa successiva justeringar är att skulderna inte längre uttryckligen anges i paragrafen utan att det någonsin torde ha varit lagstiftarens avsikt att ta bort dessa från bouppteckningen. Exempelvis anges i förarbetena till den senaste ändringen (a. prop. s. 29) följande angående då gällande rätt.

Bouppteckningen skall enligt 7 kap. 13 § första stycket konkurslagen i princip innehålla en förteckning av konkursboets samtliga tillgångar och skulder. [...] Beträffande skulderna skall det anges i vad mån de avser lön eller pension. I övrigt ges inga särskilda föreskrifter i 7 kap. 13 § konkurslagen beträffande hur skulderna ska anges i bouppteckningen.

Det kan konstateras att en redovisning av skulderna i bouppteckningen är något som vissa andra delar av konkurslagen närmast förutsätter. Galdenären ska t.ex. under ed intyga att bouppteckningens uppgifter om tillgångar och *skulder* är riktiga (6 kap. 3 §).

Det är värdefullt för boutredningen och för den fortsatta konkurshanteringen att galdenärens skulder i ett tidigt skede finns angivna. Med hjälp av framför allt galdenären kan de skulder som är kända på ett relativt enkelt sätt tas fram och redovisas, vilket också redan torde ske i stor utsträckning. Det framstår som lämpligt att det i lagtexten åter tydliggörs att boets skulder ska redovisas i bouppteckningen. Någon mer ingående redovisning kan av naturliga skäl i flera fall inte ske redan i detta tidiga skede.

Bouppteckningen ska innehålla en prognos för utdelning

Tingsrätten ska snarast efter edgångssammanträdet särskilt underätta varje känd borgenär om huruvida utdelning kan påräknas för fordringen. Innan rätten lämnar uppgifter om utdelningsprognosen ska samråd ske med konkursförvaltaren, om det behövs (31 § konkursförordningen). Detta brukar normalt ske vid edgångs-

sammanträdet genom att förvaltaren då lämnar en prognos som förs till protokollet.

Att en uppfattning om en eventuellt kommande utdelning i första hand görs av konkursförvaltaren är naturligt eftersom det är han eller hon som utreder boet och upprättar den bouppteckning som en sådan prognos i detta skede av konkursen får grundas på. I följande avsnitt föreslås att edgång inför rätten ska ersättas av en bekräftelse av gäldenären hos förvaltaren. Rätten kommer därmed inte längre att vara den som underrättar borgenärerna. I Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport (s. 44) uttalas att en prognos framöver därför bör antecknas av förvaltaren, i första hand i bouppteckningen. I rapporten föreslås samtidigt att tillsynsmyndigheten ska underrätta borgenärerna. Förvaltarens prognos skulle enligt det förslaget därmed framför allt vara till för myndigheten. Det är dock rimligt att förvaltaren får ansvar även för underrättelserna (se närmare avsnitt 17.3 om att den som ansvarar för en viss åtgärd också ska handha underrättelserna i samband med detta).

Även om konkursförvaltaren således bör redovisa prognosen i underrättelserna framstår det som en lämplig ordning att denna uppgift kommer till uttryck i ett mer tillgängligt och allmänt dokument. Konkurstillsynsutredningen föreslår för sin del att det införs ett krav på att förvaltaren upprättar ett prognosdokument (konkursförvaltar rapport), vid konkursens början (SOU 2000:62 del 1 s. 449 f.). Syftet med detta dokument är dock ett annat, nämligen att ge underlag för att bestämma tillsynens omfattning och det förslaget bör inte genomföras (se avsnitt 14.2). För att kunna göra en utdelningsprognos krävs att boet gås igenom och en bouppteckning upprättas. Förvaltarens bedömning i utdelningsfrågan bör därför lämpligen redovisas i bouppteckningen. Detta bör anges i 7 kap. 13 § konkurslagen. Det kommer liksom i dag att vara fråga om en prognos och det är oundvikligt att denna bedömning i många fall endast kan vara preliminär. Konkursförvaltarens skyldighet att sedan underrätta kända borgenärer om prognosen bör regleras i konkursförordningen.

5.2 Den obligatoriska edgången slopas

5.2.1 Gälldenärens bekräftelse i stället för edgång

Förslag: Den nuvarande ordningen med obligatorisk edgång i tingsrätten ska avskaffas. Gälldenären ska i stället som huvudregel bekräfta bouppteckningen hos konkursförvaltaren.

Skälen för förslaget

Gälldenären avlägger i dag bouppteckningsed i tingsrätten

Som redovisas ovan ska konkursförvaltaren upprätta en konkursbouppteckning. Förvaltaren ska ge in bouppteckningen till såväl tingsrätten som tillsynsmyndigheten. Gälldenären ska därefter vid ett edgångssammanträde i tingsrätten avlägga bouppteckningsed (6 kap. 3 § konkurslagen). Det är rätten som bestämmer tid för sammanträdet. Detta sker i samband med konkursbeslutet (2 kap. 24 § konkurslagen). Sammanträdet hålls tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet, om det inte med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet är nödvändigt att det hålls senare (6 kap. 4 § konkurslagen). Bouppteckningen ska ges in senast en vecka före sammanträdet.

Edgång innebär att gälldenären under ed inför en domare intygar att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkningsmaterial, med gjorda tillägg eller ändringar, är riktiga. En gälldenär som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet under ed lämnar en oriktig uppgift eller förtiger någon tillgång gör sig skyldig till brottet försvårande av konkurs (11 kap. 2 § brottsbalken). För ansvar krävs inte att den oriktiga uppgiften eller förtigandet har påverkat resultatet av konkursen.

Det finns fördelar med att flytta hantering till konkursförvaltaren

Det hålls varje år mellan 8 000 och 10 000 edgångssammanträden i tingsrätten. I många fall upplevs edgången inför rätten som en formalitet utan verklig betydelse för förfarandet. Det är också en allmän erfarenhet bland personer som är involverade i konkurser att det sällan kommer fram någon ny uppgift i samband med

edgången. Detta förhållande blir extra tydligt när gäldenären är ett bolag i likvidation. Det är då likvidatorn, som ofta är advokat, som ska fullgöra edgång i egenskap av ställföreträdare för ett aktiebolag. Konkurstillsynsutredningen konstaterade att det enbart vid Stockholms tingsrätt förekom ca 400 sådana konkurser per år (SOU 2000:62 del 1 s. 417).

Att gäldenären tar sitt ansvar för att tillgångar och skulder klargörs i konkursen är nödvändigt och utgör en viktig del av konkursförfarandet. Att överväga en ordning där gäldenärens bekräftelse kan ske på ett snabbare och mer rationellt sätt skulle bidra till att konkursen kan avslutas snabbare och till lägre kostnader för boet och det allmänna.

Att förändra ordningen med edgång innebär framför allt att uppgiften flyttas från tingsrätten. Detta är rimligt eftersom det inte är fråga om rättskipning eller normalt en tvistig fråga. Det finns mycket som talar för att det i stället bör vara konkursförvaltaren som ansvarar för den hantering som ska mynna ut i gäldenärens bekräftelse av bouppteckningen. Så är det i Finland och Domstolsutredningen, Konkurstillsynsutredningen och 2007 års Insolvensutredning har alla föreslagit en sådan förändring (jfr däremot prop. 1994/95:189 s. 22).

Konkursförvaltarens arbete med att ta fram konkursbouppteckningen sker ofta i nära samarbete med gäldenären. Det är naturligt eftersom gäldenären är den som i första hand kan bistå förvaltaren med upplysningar om boet. Sådana upplysningar är ofta av avgörande betydelse för konkursutredningen, t.ex. för att förvaltaren ska kunna fortsätta att driva gäldenärens rörelse och utreda orsakerna till gäldenärens obestånd. På förvaltarens begäran måste gäldenären också närvara vid bouppteckningsförrättningen och ge förvaltaren de upplysningar av betydelse för utredningen som efterfrågas. Inte bara att upprätta bouppteckningen utan även att överse gäldenärens bekräftelse av innehållet i den är utredningsåtgärder som det faller naturligt på förvaltaren att utföra. Med hänsyn till förvaltarnas kompetens och erfarenhet bör de ha goda förutsättningar att utföra även den senare uppgiften. Att flytta den uppgiften till förvaltaren bedöms också kunna leda till en mer effektiv hantering. Den skulle i normalfallet då kunna ske utan inblandning av tingsrätten.

Att i stället flytta uppgiften till tillsynsmyndigheten framstår inte som ett alternativ. Det skulle innebära att ytterligare en aktör involveras och kan knappast leda till en mer effektiv ordning. I praktiken skulle nackdelarna med nuvarande ordning i stort sett behållas med den skillnaden att tillsynsmyndigheten gavs huvudansvaret i stället för tingsrätten.

Edgång i tingsrätten ersätts av en bekräftelse hos konkursförvaltaren

Förvaltningsuppgifter kan överlämnas till privata subjekt. Om uppgiften innebär myndighetsutövning krävs att överlämnandet görs med stöd av lag (se avsnitt 3.3). Frågor om konkursbouppteckningen och bekräftandet av dess riktighet regleras i konkurslagen. Det finns alltså inte något rättsligt hinder mot att konkursförvaltaren ansvarar för hanteringen rörande gäldenärens bekräftelse av uppgifterna i bouppteckningen.

Även uppgifter som inte har beedigats av gäldenären omfattas av straffansvaret för brottet försvårande av konkurs, förutsatt att de på något sätt har lagts till grund för konkursförfarandet. Även gäldenärens bekräftelse av bouppteckningen inom ramen för ett förfarande som konkursförvaltaren ansvarar för skulle alltså omfattas av straffansvaret (se prop. 2004/05:69 s. 49 och 56). Det är därför inte något bärande argument för att behålla den obligatoriska edgången att det har som främsta syfte att genom straffhot se till att gäldenären lämnar de uppgifter som är nödvändiga (se vidare avsnitt 5.4 om det straffrättsliga ansvaret).

En fråga som har behandlats i tidigare sammanhang är hur den svenska ordningen förhåller sig till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Artikel 6 i konventionen innebär bl.a. att ingen som är anklagad för brott ska under hot om straff eller andra sanktioner behöva lämna uppgifter som kan användas mot honom eller henne själv i ett kommande straffrättsligt förfarande. Efter en lagändring 2005 gäller att en gäldenär inte ska dömas till ansvar för försvårande av konkurs, om gäldenären hade rätt att vägra yttra sig och omständigheterna innebär en skälig ursäkt för honom eller henne (11 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken). Frågan om rätten att inte belasta sig själv i konkurs-

sammanhang har även behandlats i praxis främst vad gäller den s.k. fakultativa eden, se t.ex. rättsfallen NJA 2001 s. 563, NJA 2005 s. 407 och NJA 2006 N 86. I förarbetena till 2005 års ändring uttalades att ansvarsfrihetsgrunden gjordes oberoende av om den obligatoriska edgången i konkurs avskaffas eller inte (prop. 2004/05:69 s. 57). Mot denna bakgrund bedöms en förändring som innebär att gäldenärens bekräftelse av bouppteckningen ska ske inför konkursförvaltaren inte stå i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Frågan om själva edsavläggelsens betydelse måste hållas isär från frågan om gäldenärens skyldighet att på ett eller annat sätt under straffansvar bekräfta riktigheten av uppgifterna i bouppteckningen. Till sitt innehåll görs sedan länge ingen åtskillnad mellan ed och annan försäkran. (Se om äldre förhållanden t.ex. rättsfallet NJA 1922 s. 388 och även prop. 1975/76:64 s. 36 f. och 46 f. om när det religiösa inslaget i svenska eder utmönstrades till förmån för en försäkran under heder och samvete men begreppet ed behölls av praktiska och traditionella skäl.)

Det kan visserligen hävdas att edgång i domstol har ett visst symbolvärde och att detta på en del gäldenärer skulle ha effekten att inskräpa vikten av att lämna korrekta uppgifter. I grunden är det dock rimligt att anta att redan påpekandet, även av en konkursförvaltare, att uppgifterna bekräftas under straffansvar, får de allra flesta att lämna fullständiga och riktiga uppgifter. Vid tillkomsten av lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion bedömdes det inte finnas behov av en obligatorisk edgång. Det är endast på begäran av en borgenär som gäldenären ska avlägga ed (prop. 1995/96:5 s. 117 f.). Det kan vidare nämnas att regler om ed i andra sammanhang successivt har utmönstrats ur svensk rätt. Vid införandet av den nuvarande konkurslagen avskaffades institutet borgenärsed (prop. 1986/87:90 s. 149 f.). I utskökningsförfarandet fanns tidigare en utmätningssed, som avlades inför konkursdomaren. Vid införandet av utskökningsbalken ersattes denna ordning med en möjlighet till skriftlig bekräftelse. Det uttalades att det förhållande att förfarandet ska äga rum hos en kronofogdemyndighet i stället för vid domstol kan inte antas medföra att lämnade uppgifter blir mindre tillförlitliga (prop. 1980/81:8 s. 410 f. och prop. 1980/81:84 s. 115).

Ett alternativ som tidigare har diskuterats är att behålla edgångssammanträdet men med möjlighet för konkursförvaltaren att avstå

från det om sammanträdet bedöms som obehövligt. Mot bakgrund av att frågan om att intyga riktigheten av bouppteckningen i flertalet konkurser inte kommer att vara varken tvistig eller komplicerad, framstår en sådan ordning dock inte som ändamålsenlig. Den riskerar medföra att tingsrätten i onödan involveras i alltför stor utsträckning. Det skapar också en osäkerhet hos berörda med risk för att redan utsatta sammanträden ställs in i ett relativt sent skede på den grunden att det inte finns något behov. Det framstår som rimligt att låta förvaltarens bedömning fokusera på de mindre frekventa fall då en bekräftelse inför förvaltaren inte kan ersätta edgång inför tingsrätten än att fokusera på om edgång kan undvaras i några av samtliga konkurser.

Det obligatoriska edgångssammanträdet bör mot denna bakgrund ersättas med ett förfarande som innebär att konkursförvaltaren, utan tingsrättens inblandning, som utgångspunkt hanterar frågan om gäldenärens bekräftande av bouppteckningen.

5.2.2 Skriftlig bekräftelse vid ett sammanträde

Förslag: Gäldenären ska vid ett bouppteckningssammanträde inför konkursförvaltaren genom ett undertecknande på heder och samvete bekräfta riktigheten av bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation.

Bouppteckningen ska ges in till tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och inte senare än en vecka före bouppteckningssammanträdet.

Skälen för förslaget

En skriftlig bekräftelse ska lämnas hos konkursförvaltaren

När konkursförvaltaren nu föreslås ta över uppgiften att hantera gäldenärens bekräftelse av uppgifterna i bouppteckningen är frågan hur en sådan bekräftelse bör gå till.

En muntlig bekräftelse inför konkursförvaltaren skulle i praktiken innebära en edgång utom rätta. Eftersom edgång av hävd brukar vara en uppgift som är förbehållen domstolar, bedöms det inte önskvärt att låta förvaltaren ansvara för att en utomrättslig

muntlig bekräftelse under straffansvar kommer till stånd (jfr t.ex. prop. 2012/13:74 s. 54 f. och även SOU 2013:38 s. 583).

Till detta kommer att en skriftlig bekräftelse av gäldenären är förenad med flera fördelar. Skriftlighet bör kunna bidra till en enkel och effektiv ordning. Om bekräftelsen sker genom ett skriftligt undertecknande kommer det, till skillnad mot ordningen vid ett edgångssammanträde, inte att behöva upprättas något protokoll eller användas någon särskild teknisk anordning för att ta upp bekräftelsen. (Att förvaltaren naturligtvis bör dokumentera uppgifter av betydelse kan lämpligen ske på annat sätt och alltså utan krav på att upprätta protokoll.) En ordning där gäldenären skriftligen bekräftar riktigheten av uppgifterna i bouppteckningen bör vidare minska risken för missförstånd och en sådan bekräftelse kan anses mer tillförlitlig i bevishänseende.

Skriftliga försäkringar förekommer redan på andra områden. Till exempel kan, som nämns i avsnitt 5.2.1, gäldenären vid utmätning åläggas att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han eller hon har lämnat vid förhör eller i förteckning (4 kap. 14 § tredje stycket utsökningsbalken). Ett annat exempel är när en bouppgivare i samband med dödsfall på bouppteckningen tecknar försäkran på heder och samvete att uppgifterna är riktiga och att inga uppgifter avsiktligt har utelämnats (20 kap. 6 § andra stycket ärvdabalken). I sammanhanget bör även nämnas att en gäldenär i en ansökan om skuldsanering ska lämna uppgifter om bl.a. sin ekonomiska situation och underteckna ansökan på heder och samvete (12 § skuldsaneringslagen [2016:675]).

Straffansvaret för brottet försvårande av konkurs förutsätter inte att gäldenären beedigat oriktiga uppgifter. I stället räcker det för straffansvar att oriktiga uppgifter lagts till grund för förfarandet. Vid bedömning av om brottet är grovt ska visserligen särskilt beaktas om gärningsmannen beedigat oriktig uppgift men det i sig bedöms inte vara ett skäl för att gäldenärens bekräftelse inte skulle kunna vara skriftlig (se närmare om straffansvaret i avsnitt 5.4).

Mot denna bakgrund föreslås att gäldenären skriftligen på heder och samvete ska bekräfta att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation är riktiga (se avsnitt 13.3 om att begreppet räkenskapsinformation ersätter begreppet räkenskapsmaterial). Det finns inte skäl att nu utvidga skyldigheten

till att även avse andra uppgifter som kan ingå i en bouppteckning (se prop. 1994/95:189 s. 30 f.; jfr Mellqvist i JT 2019-20 s. 201).

Närmare om undertecknandet

Gäldenärens bekräftelse bör ske i form av ett undertecknande. Frågan är hur underskriftskravet i nu aktuellt hänseende bör komma till närmare uttryck i konkurslagen. Det är angeläget att konkursregleringen anpassas för att möta den tekniska utvecklingen och att förfarandet i dess olika delar kan fungera i en digital värld. Även om det en tid framöver inte lär vara ovanligt att gäldenären gör sin bekräftelse genom en underskrift på bouppteckningen i pappersform är det endast en tidsfråga innan en helt elektronisk hantering tar vid.

När krav på undertecknande under senare år har anpassats till digitala rutiner har olika lagtekniska konstruktioner valts. Vid införande av ny reglering har begreppet undertecknande i vissa fall ansetts vara teknikoberoende (se t.ex. prop. 2016/17:142 s. 41 och 61). I många andra fall har begreppet emellertid ansetts innebära att det endast kan uppfyllas genom namnteckning med penna på papper. Kravet har då kompletterats med en möjlighet till elektronisk underskrift, ofta med angivande av att den elektroniska underskriften ska vara av viss kvalitet (se t.ex. prop. 2017/18:126 s. 21 f.). I avsnitt 4.2.1 föreslås att underskriftskravet för konkursansökan utformas på detta sätt.

Ofta rör en reglering om elektroniskt undertecknande enskildas kontakt med myndigheter, dvs. i praktiken elektronisk ingivning. Det förekommer dock att underskriftskrav ställs upp även i relation mellan enskilda. Som exempel kan nämnas 43 § konsumentkreditlagen (2010:1846) som särskilt anger elektronisk underskrift som ett godtagbart alternativ.

Sammanfattningsvis finns det utrymme att välja olika lösningar för att reglera undertecknande av uppgifterna i bouppteckningen. Med hänsyn till att det med underskriften följer ett straffrättsligt ansvar och då det framstår som lämpligt att reglera underskriftskrav i konkursförfarandet på ett enhetligt sätt, bör det uttryckligen i konkurslagen anges att en underskrift kan ske elektroniskt och vilka krav som då ställs på en sådan underskrift. Detta kan lämp-

ligen ske genom att bestämmelsen om undertecknande av konkursansökan görs tillämplig på gäldenärens bekräftelse av bouppteckningsuppgifterna.

Bekräftelse ska göras vid ett bouppteckningssammanträde

När det gäller det förfarande som ska leda fram till den skriftliga bekräftelsen är ett alternativ att bara införa en skyldighet för gäldenären att skriftligen bekräfta bouppteckningen inom en viss tid. Enligt 1921 års konkurslag skulle gäldenären vid en egen konkursansökan ge in en under edsförpliktelse underskriven förteckning av uppgifter som i dag framgår av bouppteckningen. Om konkursförvaltaren fann skäl att godta dessa uppgifter behövdes ingen edgång (se vidare avsnitt 4.4 och 5.1). En sådan ordning vore givetvis enkel och smidig sett utifrån förvaltaren och gäldenärens perspektiv.

Det finns samtidigt skäl som talar för att förfarandet bör formaliseras genom att gäldenären gör sin bekräftelse vid ett bouppteckningssammanträde hos förvaltaren. Härigenom ges förvaltaren bättre möjligheter att erinra gäldenären om dennes sanningsplikt och om konsekvenserna av att lämna oriktiga eller ofullständiga uppgifter och därigenom inskräpa vikten av en riktig bekräftelse. Det möjliggör också för förvaltaren att säkerställa att rätt person bekräftar bouppteckningen, att bekräftelsen lämnas under förhållanden som borgar för ett riktigt resultat och att gäldenären ges möjlighet att ställa frågor och diskutera tillägg till eller ändringar av bouppteckningen. Som redovisas i avsnitt 5.2.3 bidrar ett sammanträde vidare till transparens och därmed till att skapa förtroende för ordningen bland övriga berörda.

Att en åtgärd som kan få betydande konsekvenser för en enskild sker vid ett personligt sammanträffande är inget nytt i svensk rätt. Som exempel kan nämnas ordningen vid godkännande av ordningsbotsföreläggande i närvaro av en polisman (se prop. 2017/18:126 s. 30) och ordningen vid information om att förenklad delgivning kommer att användas under den fortsatta domstolsprocessen, som ska lämnas den misstänkte vid ett personligt sammanträffande med polisen (se prop. 2009/10:237 s. 146 och prop. 2017/18:67 s. 10).

En bekräftelse bör mot denna bakgrund ske vid ett bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren.

Bouppteckningen ska endast ges in till tillsynsmyndigheten

Som föreslås ovan ska den bouppteckning som konkursförvaltaren upprättar fortsättningsvis bekräftas av gäldenären hos förvaltaren. Tingsrätten ska alltså i regel inte befatta sig med bouppteckningen och den bör därför inte längre ges in dit i samband med upprättandet. Det finns däremot fortfarande ett behov av att ge in den till tillsynsmyndigheten. Anledningen är att bouppteckningen därigenom blir offentlig och borgenärerna kommer därmed att kunna ta del av den hos myndigheten. Att få del av bouppteckningen underlättar vidare för tillsynsmyndigheten att utöva sin tillsyn över konkursen och förvaltaren.

Enligt nuvarande ordning ska konkursförvaltaren ge in bouppteckningen så snart som möjligt och senast en vecka före edgångssammanträdet (7 kap. 13 § fjärde stycket konkurslagen). Att edgångssammanträdet inför rätten som huvudregel ersätts av en bekräftelse inför förvaltaren innebär att tiden för ingivandet av bouppteckningen inte längre kan kopplas till tidpunkten för edgångssammanträdet, utan bör i stället kopplas till tidpunkten för det bouppteckningssammanträde där bekräftelse ska ske.

5.2.3 Förfarandet hos förvaltaren

Förslag: En bekräftelse av gäldenären ska lämnas så snart som möjligt och senast två månader efter konkursbeslutet, om det inte är nödvändigt att den lämnas senare.

Konkursförvaltaren ska kalla gäldenären, tillsynsmyndigheten och sökande borgenär till bouppteckningssammanträdet.

Skälen för förslaget

Närvaro vid bouppteckningssammanträdet

Enligt nuvarande ordning ska gäldenären, konkursförvaltaren, tillsynsmyndigheten och sökande borgenär kallas i särskild ordning

till ett edgångssammanträde i tingsrätten. Övriga borgenärer kallas genom kungörelse.

När det nu föreslås att edgången ska ersättas av en bekräftelse inför konkursförvaltaren måste naturligtvis gäldenären kallas till det bouppteckningssammanträde där bekräftelse ska ske. Det är ju gäldenären som med sin underskrift ska bekräfta uppgifterna i bouppteckningen. Är gäldenären en juridisk person och finns det flera ställföreträdare, behöver inte alla bekräfta bouppteckningen, om förvaltaren anser att det saknar betydelse för bouppteckningen (jfr 6 kap. 3 § andra stycket konkurslagen om motsvarande för edgång enligt nuvarande ordning). Även i övrigt bör nuvarande regler om ställföreträdare för gäldenären gälla vid bekräftelse.

Frågan är sedan om andra än gäldenären också bör få delta i sammanträdet. När frågan om ett bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren tidigare har övervägts har det ansetts att samtliga berörda i konkursförandet bör ha möjlighet att vara med på sammanträdet eftersom det erbjuder goda möjligheter till samråd mellan dem. Dessutom har det pekats på att med endast förvaltaren och gäldenären närvarande skulle bouppteckningen i sin helhet hamna utanför samhällets och borgenärernas kontroll med risk bl.a. för att borgenärerna får svårt att hävda sina intressen.

Det finns emellertid inget som hindrar konkursförvaltaren från att samråda med övriga aktörer i annan form än vid ett bouppteckningssammanträde. Möjligheten till samråd är därför inte något övertygande argument till stöd för att fler än förvaltaren och gäldenären måste vara närvarande vid sammanträdet. Riskerna med ett förfarande där endast förvaltaren och gäldenären medverkar ska inte heller överdrivas. Det är redan enligt nuvarande ordning ovanligt att borgenärer, och för all del även tillsynsmyndigheten, deltar vid edgångssammanträdet. Borgenärernas, tillsynsmyndigheten och allmänhetens insyn tillgodoses i första hand genom att bouppteckningshandlingarna kommer att vara tillgängliga för granskning hos tillsynsmyndigheten. Dessutom kommer förvaltaren, precis som hittills, att vara skyldig att dels hämta in och i bouppteckningen redovisa information från gäldenären och borgenärerna, dels besvara borgenärernas frågor. En ordning som innebär att endast konkursförvaltaren och gäldenären närvarar vid bouppteckningssammanträdet bör ha förutsättningar att bidra till en snabb, billig

och effektiv hantering. Dessutom skulle de logistiska utmaningarna för förvaltaren begränsas.

Det finns alltså fördelar med att begränsa deltagandet på sammanträdet. Samtidigt ska inte betydelsen av insyn underskattas. Det är angeläget att hanteringen är transparent. I detta ligger att borgenärerna har förtroende för den och att det finns möjligheter att vid behov kunna kontrollera att allt går rätt till. Tillsynsmyndigheten måste också kunna utöva tillsyn.

Även om tillsynsmyndigheten eller borgenärer i dag inte särskilt ofta deltar i ett edgångssammanträde, hålls det trots allt inför tingsrätten. Att helt ta bort möjligheten för andra än gäldenären att delta i ett bouppteckningssammanträde vore mot denna bakgrund att föra för långt. Tillsynsmyndigheten och i förekommande fall sökande borgenär bör mot denna bakgrund ges möjlighet att delta i sammanträdet (jfr 2 kap. 24 § första stycket 3 konkurslagen som anger att dessa ska kallas till edgångssammanträde). Det bedöms inte finnas tillräckliga skäl att kalla några andra, om inte konkursförvaltaren bedömer att det skulle bidra till utredningen i ärendet. Detta bör naturligtvis inte hindra att andra intresserade kan få närvara i det enskilda fallet. Se även avsnitt 13.1 om att offentlighetsprincipen ska gälla hos förvaltaren för denna handläggning.

Tiden för och kallelse till sammanträdet

Enligt nuvarande ordning är det tingsrätten som genast efter konkursbeslutet bestämmer tid för edgångssammanträdet. Sammanträdet får hållas tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet, om det inte med hänsyn till boets omfattning och beskaffenhet är nödvändigt att hålla det senare. Tidpunkten för edgångssammanträdet anges i rättens kungörelse av konkursbeslutet.

De tidigare utredningar som föreslagit en ordning med bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren har behållit ordningen med att tingsrätten i samband med konkursbeslutet ska bestämma tid för sammanträdet, kalla berörda och kungöra tiden.

Det finns vissa fördelar med att behålla en sådan ordning. Att de förberedande åtgärderna kan hanteras genast tillsammans med konkursbeslutet innebär bl.a. att berörda får snabbt besked om sammanträdet och kan förbereda sig. Det brukar vidare hävdas att

ordningen med att i förväg bestämma tiden för edgångssammanträde bidrar till att bouppteckningen snabbt blir klar. Tingsrätten har vidare rutin och verktyg till hands för att hantera kallelser.

Det finns dock även nackdelar. Ordningen skulle innebära att tingsrätten även fortsättningsvis blir inblandad i hanteringen men då endast i den rent administrativa delen. Vidare skulle det inte längre vara fråga om att tingsrättens ska boka sitt eget sammanträde utan konkursförvaltarens. Det lär kräva att en kontakt tas med den ännu inte förordnade eller insatta förvaltaren inför konkursbeslutet. En sådan ordning riskerar också att på ett olyckligt sätt innebära att det nuvarande formaliserade edgångssammanträdet bara flyttas från tingsrätten till förvaltaren.

Dessa nackdelar kan undvikas om i stället konkursförvaltaren ges ansvar för att sköta den praktiska hanteringen inför ett sammanträde. Redan i dag kan en liknande situation uppkomma när förvaltaren håller en bouppteckningsförrättning med gäldenären närvarande (6 kap. 2 § andra stycket konkurslagen). Även i vissa andra sammanhang förekommer det att privata subjekt själva sköter denna typ av frågor (se t.ex. regler för boutredningsmans kallelse till bodelningsförrättning i 17 kap. 6 § äktenskapsbalken). Att däremot flytta uppgiften till tillsynsmyndigheten framstår inte som en ordning med några tydliga fördelar.

Det är angeläget att gäldenärens bekräftelse kan ske så snart det är möjligt. Samtidigt behöver konkursförvaltaren tillräcklig tid att utreda boet (jfr prop. 1986/87:90 s. 105). Det finns därför skäl att alltjämt föreskriva att en bekräftelse ska göras senast två månader efter konkursbeslutet, om det inte är nödvändigt att det sker något senare. Detta kan undantagsvis vara motiverat med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet men också om det inte går att få tag på gäldenären (se nedan). Med en ordning där förfarandet sköts av förvaltaren bedöms det däremot inte längre finnas något behov av att ha kvar en regel om att bekräftelse tidigast får ske en månad efter konkursbeslutet. Om förvaltaren färdigställer bouppteckningen tidigare bör det inte finnas något hinder mot att gäldenären bekräftar den så snart det kan ske.

Även med en frist för när bekräftelse senast ska ske får berörda inte någon kännedom om sammanträdet förrän konkursförvaltaren bestämmer sig för att kalla till det. Det framstår dock inte som nödvändigt att föreskriva att även bestämmandet av tidpunkten för

sammanträdet ska ske inom en viss tid. Att tingsrätten gör det i dag har sin förklaring bl.a. i att tidpunkten för sammanträdet ska anges i kungörelsen av konkursbeslutet. Den frist inom vilken en bekräftelse ska ske och sammanträde hållas är så pass snäv att utrymmet för förvaltaren att avvakta är begränsad. Detta gäller inte minst i ljuset av att bouppteckningen ska ges in dessförinnan och att berörda måste få skälig tid på sig att förbereda sig. Tillsynsmyndigheten ska se till att förvaltaren fullgör sina åligganden och att boets avveckling inte fördröjs (se prop. 1978/79:105 s.296 och JO 1998/99 s. 161). Om förvaltaren undantagsvis anser att det finns skäl att hålla sammanträdet efter tvåmånadersfristens utgång, bör han eller hon underrätta tillsynsmyndigheten om detta. En bestämmelse om det bör tas in i konkursförordningen. Om förvaltaren inte utför sin lagstadgade uppgift på ett korrekt och effektivt sätt kan det i förlängningen också leda till konsekvenser för honom eller henne. Det får därför, även utan en särskild frist att bestämma tid för sammanträde, anses finnas goda möjligheterna att utöva tillsyn och agera mot en förvaltare som är saktfärdig.

Eftersom gäldenären är den som ska bekräfta uppgifterna i bouppteckningen måste han eller hon naturligtvis kallas av konkursförvaltaren till boupptecknings-sammanträdet. En kallelse bör inte förenas med vite (jfr 6 kap. 9 § första stycket konkurslagen och Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 133) och det finns då inte heller anledning att ställa krav på formell delgivning av kallelsen (jfr 3 kap. 6 § utsökningsförordningen [1981:981] om motsvarande ordning vid utmätningsförhör). Detta motsvarar i princip den ordning som redan gäller när gäldenären, på förvaltarens begäran, ska närvara vid en bouppteckningsförrättning (6 kap. 2 § andra stycket konkurslagen). För att det ändå ska finnas möjlighet att delge och därigenom förbättra förutsättningarna att vid trilska hos gäldenären få till stånd t.ex. hämtning av denne bör det dock anges i konkurslagen att förvaltaren får delge gäldenären kallelsen (15 kap. 4 §).

Även tillsynsmyndigheten och sökande borgenär bör kallas till sammanträdet. Något behov av att delge dessa finns inte.

Eftersom några andra än gäldenären, tillsynsmyndigheten och sökande borgenär inte behöver delta finns det inte längre något behov av att kungöra information om sammanträdet.

Konkursförvaltaren bör få i uppgift att ombesörja bl.a. nödvändiga underrättelser i samband med bekräftelsen (se 18–23 §§ konkursförordningen och avsnitt 18.3).

Närmare om bouppteckningssammanträdet

En fördel med att överge edgångsinstitutet är att det skapar förutsättningar för en smidigare och effektivare ordning som är mindre formbunden. De närmare formerna för bouppteckningssammanträdet bör i möjligaste mån överlätas åt konkursförvaltaren att bestämma. Det krav som uppställs är att bekräftelsen sker inför förvaltaren.

Även om det är naturligt att ett sammanträde hålls hos konkursförvaltaren, dvs. på dennes kontor, bör det finnas utrymme att hålla det på annan plats eller ort, t.ex. där gäldenären finns (se avsnitt 15.6.4 om tingsrättens möjligheter att låta edgång ske på annan plats, jfr 6 kap. 4 § andra stycket konkurslagen). Även hur ett deltagande sker i det enskilda fallet bör överlätas åt förvaltaren att bestämma. Det bör t.ex. inte vara uteslutet att gäldenären undantagsvis skulle kunna delta genom medel för distanskommunikation.

Om en gäldenär har laga förfall att närvara vid det bouppteckningssammanträde han eller hon blivit kallad till, bör konkursförvaltaren kunna kalla gäldenären till ett nytt sammanträde (jfr 6 kap. 4 § första stycket konkurslagen, se även nedan). Detta bör i så fall ske så snart som förfallet har upphört. Enligt 6 kap. 9 och 10 §§ konkurslagen finns det möjligheter att hämta eller häkta en gäldenär som i vissa fall undandrar sig att medverka i konkursen. Detta bör kunna ske även i det fallet gäldenären inte infinner sig hos konkursförvaltaren för att bekräfta bouppteckningen (se avsnitt 6.1 om tvångsmedel). I en sådan situation får dock förvaltaren avgöra om han eller hon i stället bör påkalla edgång med gäldenären i tingsrätten (se avsnitt 5.2.4).

En gäldenär som ska bekräfta bouppteckningen kan vägra att göra det, t.ex. på den grunden att en bekräftelse skulle avslöja att han eller hon har begått ett brott och som kan användas som bevis i en kommande rättegång (jfr prop. 2004/05:69 s. 48 f. och rättsfallen NJA 2006 N 86 och RH 2007:12; jfr även RP 86/2012 om den finska ordningen i detta avseende). Om konkursförvaltaren

inte delar den uppfattningen men inte förmår gäldenären att delta, får förvaltaren begära att tvångsmedel används för att få till stånd en bekräftelse eller begära edgång. I båda fallen innebär det att frågan kommer under rättens bedömning.

Ska ett första bouppteckningssammanträde alltid hållas?

Enligt 1921 års konkurslag avlade gäldenären ed vid det första borgenärssammanträdet, som ändå skulle hållas av andra skäl. Detta sammanträde utmönstrades vid införandet av den nuvarande konkurslagen och i stället infördes edgångssammanträdet (prop. 1986/87:90 s. 423). Ett edgångssammanträde ska hållas på utsatt tid även om gäldenären är förhindrad att avlägga eden eller om bouppteckningen då ännu inte har getts in (6 kap. 4 § första stycket konkurslagen).

Om en gäldenär har laga förfall att närvara vid ett planerat bouppteckningssammanträde bör konkursförvaltaren, som anförts ovan, kalla gäldenären till ett nytt sammanträde. Att uppställa krav på att det första sammanträdet i en sådan situation ändå måste hållas framstår inte som nödvändigt, utan tvärtom något som riskerar att leda till onödiga kostnader och olägenheter för de inblandade. Det behöver inte hållas ett sammanträde för att förvaltaren ska kunna inhämta upplysningar från t.ex. en borgenär eller kunna ge tillsynsmyndigheten en uppdatering. Fokus bör ligga på att få till stånd en bekräftelse och inte på att genomföra ett sammanträde.

I såväl konkurslagen som i annan lagstiftning finns bestämmelser om att en viss åtgärd ska ha vidtagits eller en viss rättsverkan ska inträda viss tid efter edgångssammanträdet (se t.ex. 7 kap. 20 § konkurslagen om halvårsberättelsen och 29 kap. 14 § aktiebolagslagen [2005:551]). Att låta även bouppteckningssammanträdet utgöra starttid för dessa frister skulle kräva en ordning som innebär att ett första sådant sammanträde alltid måste hållas eftersom det annars skulle kunna inträffa att fristen aldrig börjar löpa. I vissa fall är det dock redan från början klart att något bouppteckningssammanträde inte alls bör hållas, t.ex. av säkerhetsskäl (se avsnitt 5.2.4). Det innebär att det skulle behöva införas undantag och samtidigt regler om att det första edgångssammanträdet då i stället

alltid måste hållas även om det redan på förhand är klart att gäldenären inte kommer att infinna sig. Det skulle göra hanteringen mindre flexibel och effektiv. Det finns mot denna bakgrund inte anledning att införa en sådan omständlig ordning.

I stället bör konkursbeslutet kunna utgöra en lämplig startpunkt för flertalet frister. En sådan lösning har flera fördelar, inte minst att det då alltid finns en fast starttid som är tydlig för alla i ett tidigt skede. Att räkna frister från konkursbeslutet gällde tidigare vid handläggning av s.k. mindre konkurser. Anledning var att något borgenärssammanträde inte skulle hållas i dessa fall. Att i stället koppla fristen till konkursbeslutet ansågs vara den enklaste lösningen och att tiden därmed blev något kortare ansågs spela mindre roll (prop. 1978/79:105 s. 355). Det finns inte nu anledning att göra någon annan bedömning.

5.2.4 En kvarvarande möjlighet till edgång

Förslag: Om konkursförvaltaren begär det, ska gäldenären avlägga bouppteckningsed inför tingsrätten i stället för att bekräfta bouppteckningen hos förvaltaren.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska kunna få till stånd en edgång

Under 2014 ställdes knappt 700 edgångssammanträden in. Oftast på grund av att gäldenären inte hade delgetts kallelse till sammanträdet eller att gäldenären, trots delgivning, inte infann sig till sammanträdet. Misslyckad delgivning kan tyda på att gäldenären medvetet försöker undvika edgång. Det är därför lätt att föreställa sig att det i vissa konkurser kommer att finnas gäldenärer som vägrar att bekräfta bouppteckningen hos konkursförvaltaren. I en sådan situation måste förvaltaren ha ett effektivt påtryckningsmedel för att bouppteckningens uppgifter ska kunna bekräftas. Ibland kan möjligheten till tvångsmedel, t.ex. hämtning av gäldenären, vara tillräckligt för att en trilskande gäldenär ska bekräfta bouppteckningen. Så är dock inte alltid fallet.

Den lösning som ligger närmast till hands är att konkursförvaltaren ska kunna få till stånd ett sedvanligt edgångssammanträde inför tingsrätten. I Finland är det möjligt. Där bestyrker gäldenären med sin underskrift att den s.k. boförteckningen är riktig, men om förvaltaren yrkar det kan domstolen bestämma att gäldenären i stället ska inställa sig i domstolen och där bestyrka att boförteckningen är riktig, se 4 kap. 6 § finska konkurslagen (20.2.2004/120).

Det kan hävdas att en sådan fakultativ möjlighet till edgång skulle kunna riskera att försätta konkursförvaltaren i ett slags motsatsställning till gäldenären. Det skulle mot den bakgrunden kunna övervägas att kräva att tingsrätten beviljar en begäran om edgång endast om det finns särskilda skäl. Att införa en sådan extra prövning bör dock komma ifråga endast om det är nödvändigt. Det finns redan vissa situationer i konkurs där förvaltaren kan behöva agera mot gäldenärens vilja. Till exempel har förvaltaren rätt att begära att gäldenären ska hämtas till bouppteckningsförrättningen (6 kap. 2 och 9 §§ konkurslagen). Förvaltaren kommer att vara den som har bäst förutsättningar att bedöma behovet av edgång och det framstår inte som problematiskt att förvaltaren därför ges en rätt att få till stånd en sådan i tingsrätten. En lösning som innebär att tingsrätten också prövar om edgång ska hållas, skulle då närmast övervägas som ett sätt att säkerställa att edgång inte begärs i onödan eller av fel skäl.

Det huvudsakliga skälet till att det bör finnas kvar en möjlighet till edgång i domstol är att det i vissa fall inte går att få till stånd en bekräftelse hos konkursförvaltaren på grund av att gäldenären inte går att nå eller att gäldenären annars vägrar medverka. Det bedöms dock inte ändamålsenligt att begränsa möjligheten till edgång endast till dessa situationer. Förvaltaren bör ha möjlighet att få en edgång till stånd när han eller hon bedömer att en bekräftelse av gäldenären inte kan eller bör ske. Det är svårt att uttömmande ange när edgång bör få ersätta bekräftelsen. Det bör finnas omständigheter som gör det svårt för förvaltaren att utifrån sina förutsättningar genomföra ett sammanträde eller få till stånd en bekräftelse. Utöver de situationer som nämns ovan, dvs. att gäldenären inte kan nås eller vägrar att medverka, kan exempelvis säkerhetsskäl tala för att en bekräftelse hos förvaltaren inte är lämplig. Att det i en viss konkurs finns ett särskilt intresse av offentlighet skulle också

undantagsvis kunna utgöra skäl för förvaltaren att få en edgång inför tingsrätten.

En konkursförvaltare får anses väl lämpad att själv avgöra om edgång bör ske. Det är också den ordning som gäller i Finland. Förvaltaren ska utföra sitt uppdrag i enlighet med lagstiftningens intentioner och verka för en effektiv handläggning av konkursen. I detta ligger att det inte får förflyta någon längre tid utan att gäldenären bekräftar bouppteckningen. Förvaltaren står också under tillsyn. Att det är upp till förvaltaren att avgöra om en edgång bör komma till stånd bidrar på ett önskvärt sätt till att stärka förvaltarens självständiga ställning i konkursförfarandet. Det bör inte komma ifråga att förvaltaren vänder sig till tingsrätten utan att det finns godtagbara skäl för det. Det finns emellertid inte anledning att befara att förvaltare skulle begära edgång i onödan. Det bör därför inte uppställas något krav på särskilda skäl eller att tingsrätten i övrigt ska pröva om edgång ska få ske. Det kan i sammanhanget noteras att det i rekonstruktionsförfarandet inte uppställs krav på särskilda skäl för att en borgenär ska få till stånd en edgång med gäldenären (3 kap. 18 § lagen om företagsrekonstruktion).

Endast konkursförvaltaren ska kunna begära edgång

Gäldenären ska enligt lag på ett eller annat sätt bekräfta uppgifterna i bouppteckning. Det finns därmed inte utrymme för någon annan – tillsynsmyndigheten eller en borgenär – att ha en från konkursförvaltaren avvikande uppfattning om det. Som redovisas ovan är det i stället i huvudsak närmast praktiska hänsyn som kan motivera att bekräftelsen behöver ske i tingsrätten vid ett edgångssammanträde och inte hos förvaltaren. Det är därmed svårt att se vilka från förvaltaren fristående intressen som skulle motivera att borgenärer eller tillsynsmyndigheten ges självständig rätt att begära edgång.

Visserligen ska tillsynsmyndigheten även i detta sammanhang bevaka det allmännas intresse. Detta motiverar dock inte en rätt att begära edgång. Tillsynsmyndigheten ska i sin tillsyn verka för att konkursförvaltaren utför sin lagstadgade uppgift men bör inte ges rätt att överta en förvaltaruppgift när myndigheten t.ex. anser att förvaltaren inte agerar korrekt eller tillräckligt snabbt. Myndig-

heten kommer i stället att ha möjlighet att närvara vid det sammanträde hos antingen förvaltaren eller tingsrätten, där gäldenären bekräftar bouppteckningen. Det åligger förvaltaren att se till att gäldenären på ett eller annat sätt utför sin skyldighet i detta avseende, även om det i ett enskilt fall skulle riskera att försämra samarbetsklimatet dem emellan. Det finns därför inte heller av den anledningen skäl att ge tillsynsmyndigheten rätt att begära edgång. När det gäller borgenärerna ska förvaltaren tillvarata deras gemensamma rätt i konkursen. Det framstår därmed inte som nödvändigt att anförtro borgenärer rätt att begära edgång för att kunna bevaka sin rätt i konkursen.

Det bör mot denna bakgrund vara endast konkursförvaltaren som kan begära att tingsrätten kallar till ett edgångssammanträde. Om en borgenär eller tillsynsmyndigheten anser att en edgång behöver ske, kan ett önskemål om detta framföras till förvaltaren som får överväga om det bör göras en framställan om edgång till tingsrätten. Detsamma gäller om gäldenären själv skulle vilja få till stånd en edgång. Det finns inte behov av att särskilt reglera detta.

Närmare om edgången i tingsrätten

Att möjligheten till edgång i domstol ska finnas kvar men endast användas om det av någon anledning inte sker en bekräftelse hos konkursförvaltaren, innebär att det behöver göras vissa förändringar avseende hur ett edgångssammanträde kommer till stånd.

Konkursförvaltaren bör begära edgång genom att ge in en ansökan om det till rätten. Förvaltaren bör till ansökan bifoga den upprättade bouppteckningen. Det finns inte anledning att för rätten uppställa en särskild tidsfrist inom vilken edgångssammanträde ska hållas. I stället bör ett allmänt skyndsamhetskrav gälla mot bakgrund av det fortsatta förfarandet i flera avseenden är avhängigt att edgång kommer till stånd. Det bör därför föreskrivas att tingsrätten snarast ska bestämma tid för sammanträdet och kalla gäldenären, förvaltaren, tillsynsmyndigheten och den borgenär som har ansökt om konkurs till sammanträdet (jfr prop. 1975/76:210 s. 209). Edgången bör vid sammanträdet genomföras på samma sätt som i dag.

5.3 Den fakultativa edgången slopas

5.3.1 Annans bekräftelse i stället för edgång

Förslag: Möjligheten till fakultativ edgång i tingsrätten ska ersättas av en fakultativ bekräftelse hos konkursförvaltaren.

Om det kan antas vara av betydelse för boutredningen ska annan än gäldenären skriftligen bekräfta riktigheten av bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation eller någon sådan uppgift vid ett boupptecknings-sammanträde. Det ska vara konkursförvaltaren som bestämmer om en bekräftelse ska lämnas.

Skälen för förslaget

Nuvarande fakultativa edgång med annan än gäldenären

Även någon annan än gäldenären kan bli skyldig att avlägga ed avseende bouppteckningen i dess helhet eller någon del av den (dvs. uppgifterna i bouppteckningen om tillgångar, skulder och räkenskapsmaterial eller någon sådan uppgift, se rättsfallet NJA 2018 s. 1151). För att sådan skyldighet ska uppkomma krävs två saker. För det första ska edgång begäras av konkursförvaltaren eller en borgenär. För det andra måste det kunna antas att sådan edgång är av betydelse för boutredningen (6 kap. 5 § andra stycket konkurslagen).

Denna s.k. fakultativa edgångsskyldighet har stor praktisk betydelse. Cirka 1 000 edgångssammanträden sker årligen med annan än gäldenären. Med ”annan” avses t.ex. en revisor, anställd i ett bolag eller styrelseledamot som avgått eller en närstående till gäldenären. Till exempel kan fakultativ ed med en avgången styrelseledamot aktualiseras om samtliga ställföreträdare har avgått före konkursen och det alltså inte finns någon som är skyldig att avlägga obligatorisk ed. Enda undantaget är personer som omfattas av den krets som anges i 36 kap. 5 § rättegångsbalken (t.ex. läkare och advokater). Dessa får normalt inte höras som vittne om något som de i sin yrkesutövning anförtrotts eller annars fått veta och de får då heller inte avlägga ed i en konkurs.

En förutsättning är alltså att edgången kan antas ha betydelse för boutredningen. Det är i dag konkursförvaltaren eller en borgenär som initialt avgör om denna förutsättning är uppfylld eftersom endast de kan begära att en fakultativ edgång kommer till stånd. Om någon vägrar att avlägga ed måste förvaltaren eller borgenären motivera varför en edgång kan antas ha betydelse för boutredningen. Tingsrätten prövar därefter frågan. Om förvaltaren lämnar en rimlig motivering för sin begäran om fakultativ edgång torde det vara sällsynt att tingsrätten avslår begäran, annat än på formella grunder. Särskilt beträffande den som nyligen avgått som styrelseledamot kan det ofta förutsättas att eden är av betydelse.

Fakultativ edgång ersätts av en bekräftelse hos konkursförvaltaren

Fakultativ ed med annan än gäldenären fullgörs vanligen samtidigt som gäldenären avlägger sin bouppteckningsed inför tingsrätten. Om ingen ändring görs i reglerna om fakultativ ed kommer, trots att gäldenären bekräftar bouppteckningen inför konkursförvaltaren, tingsrätten ändå behöva hålla ett stort antal edgångssammanträden varje år med annan än gäldenären. Tidigare utredningar har inte föreslagit någon förändring vad gäller den fakultativa edgången. Det har bl.a. hävdats att ett slopande av den edgången inte skulle medföra någon egentlig fördel eftersom vederbörande i de flesta fall går med på att avlägga ed och att den därför kan avläggas genast.

Det kan dock konstateras att om man behåller ordningen med edgång med annan än gäldenären inför tingsrätten kommer det att hållas två sammanträden under två olika aktörers ledning avseende bekräftandet av en och samma bouppteckning. Detta framstår som mindre lämpligt. Utgångspunkten bör i stället vara att hålla båda fallen under konkursförvaltarens ledning. Att förvaltaren tar över ansvaret från tingsrätten även när det gäller bekräftelse av annan än gäldenären förutsätter dock att det inte finns några hinder eller bärande argument mot detta.

Den fakultativa edgången skiljer sig visserligen från gäldenärens edgång på så sätt att gäldenären alltid är skyldig att avlägga ed medan en prövning alltid måste ske innan någon annan än gäldenären avlägger ed. Den prövningen görs i det enskilda fallet och in-

rymmer frågor om vem som bör avlägga ed, vilka uppgifter som ska beedigas och huruvida en sådan edsavläggelse är av betydelse för utredningen. Redan i dag är det konkursförvaltaren som initialt gör den bedömningen och hans eller hennes yrkande om att någon annan än gäldenären ska fullgöra fakultativ edgång brukar regelmässigt bifallas av rätten. Förvaltarna bör alltså ha goda förutsättningar att kunna bedöma t.ex. om det kan antas vara av betydelse för boutredningen att andra än gäldenären medverkar genom att bekräfta uppgifterna eller viss uppgift i bouppteckningen. Att flytta hanteringen från tingsrätten till förvaltaren bedöms därför inte medföra någon beaktansvärd risk för att annan än gäldenären ska behöva bekräfta bouppteckningen i fler fall än i dag.

En fakultativ edgång inför tingsrätten är inte heller nödvändig för att vederbörandes bekräftelse av bouppteckningen ska omfattas av straffansvar. Det är alltså möjligt att även i ett förvaltarlett förfarande upprätthålla samma preventiva funktion med att lämna uppgifter under straffhot som den fakultativa edgången har i dag.

Sammanfattningsvis finns alltså inget som hindrar att någon annan än gäldenären fullgör sin eventuella skyldighet genom att skriftligen bekräfta bouppteckningen eller viss uppgift i den inför konkursförvaltaren. En fakultativ bekräftelse bör ske under samma förutsättningar och omfatta samma krets av personer som gäller för nuvarande den fakultativa eden.

Det bör vara konkursförvaltaren som bestämmer om en bekräftelse med någon annan än gäldenären ska göras. Till skillnad från bekräftelse av gäldenären, som är obligatorisk, handlar det i detta fall om att det ska göras en prövning av om en bekräftelse kan antas ha betydelse för boutredningen och det kan inte uteslutas att det finns olika uppfattningar i frågan. Liksom enligt nuvarande ordning bör därför en borgenär kunna begära att någon annan än gäldenären bekräftar bouppteckningen. Det framstår vidare som lämpligt att även ge tillsynsmyndighet en sådan rätt. En begäran görs till förvaltaren, som då får ta ställning i frågan, se vidare avsnitt 5.3.2 nedan.

5.3.2 Förfarandet hos förvaltaren och vid edgång

Förslag: Konkursförvaltaren ska kalla annan än gäldenären som ska bekräfta bouppteckningen eller en uppgift i den till ett sammanträde. Förvaltaren ska även kalla tillsynsmyndigheten och, i förekommande fall, den borgenär som har begärt att en bekräftelse lämnas.

Om konkursförvaltaren avslår en borgenärs eller tillsynsmyndighetens begäran om att någon annan än gäldenären ska lämna en bekräftelse, ska förvaltarens beslut få överklagas till domstol.

Konkursförvaltaren ska få begära att annan än gäldenären avlägger ed i tingsrätten i stället för att bekräfta bouppteckningen hos förvaltaren.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska kalla till sammanträde där bekräftelsen lämnas

Den som lämnar en skriftlig bekräftelse skulle i och för sig kunna göra det när som helst inför konkursförvaltaren. De argument som anförs i avsnitt 5.2 till stöd för att gäldenärens bekräftelse ska ske vid ett sammanträde gör sig dock gällande även när någon annan än gäldenären ska lämna sin bekräftelse. Att bekräftelsen lämnas vid ett sammanträde skapar förutsättningar för en korrekt och rätts-säker hantering och ger andra berörda möjlighet till insyn i förfarandet. Bekräftelsen bör med fördel kunna lämnas vid det sammanträde där gäldenären lämnar sin, men det ska inte behöva ske samtidigt.

Till en fakultativ edgång inför tingsrätten kallas, utöver konkursförvaltaren och den person som ska avlägga ed, även tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som begärt edgången (6 kap. 5 § tredje stycket konkurslagen). Det bedöms rimligt att denna ordning ska gälla även vid en bekräftelse hos förvaltaren. En bekräftelse med någon annan än gäldenären ska endast ske om det kan antas vara av betydelse för boutredningen. Det är därför svårt att hävda att tillsynsmyndigheten eller en borge-

när inte skulle ha ett intresse av att kunna följa vad som sker. Dessa bör därför av förvaltaren också kallas till sammanträdet.

Det ska alltjämt finnas en möjlighet till edgång i tingsrätten

Som föreslås ovan är det konkursförvaltaren som i första hand ska pröva om en bekräftelse av någon annan än gäldenären ska ske. Detta gäller även om en borgenär begär en sådan bekräftelse. Om förvaltaren, i motsats till borgenären, inte skulle anse att en bekräftelse kan antas ha betydelse för boutredningen och avslår begäran, bör borgenären få överklaga förvaltarens beslut till tingsrätten. Detsamma bör gälla för tillsynsmyndigheten. Se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av förvaltarens beslut.

I en överklagandesituation skulle man kunna tänka sig att frågan om bekräftelse faller och att tingsrätten i stället tar ställning till om edgång bör ske direkt. Det skulle emellertid kräva att tingsrätten håller ett sammanträde och kallar berörda till det. I flera fall borde dock frågan om huruvida det finns skäl att besluta om att någon annan ska bekräfta bouppteckningen kunna avgöras på handlingarna. Det finns då ingen egentlig vinst med att rätten därefter kallar till edgång i stället för att konkursförvaltaren håller ett sammanträde. Det kan inte heller uteslutas att en ordning där förvaltaren inte behöver hålla ett sammanträde i dessa fall kan leda till att förvaltare väljer att i större utsträckning ställa sig avvisande till en borgenärs begäran om bekräftelse. Tingsrätten bör alltså endast ta ställning till om en bekräftelse hos förvaltaren ska ske. Om tingsrätten går på borgenärens linje och beslutar att någon annan än gäldenären helt eller delvis ska bekräfta bouppteckningen, får alltså förvaltaren vidta nödvändiga åtgärder för att få till stånd en sådan bekräftelse.

På samma sätt som i samband med gäldenärens medverkan vid bouppteckningssammanträdet inför konkursförvaltaren kan det inträffa att den som ska lämna en bekräftelse vägrar att medverka (jfr t.ex. rättsfallen NJA 2018 s. 1151 och NJA 2006 N 86). Ibland kan tvångsmedel bidra till att bekräftelsen kommer till stånd. Så är dock inte alltid fallet. Förvaltaren bör därför ha möjlighet att påkalla edgång med annan än gäldenären inför tingsrätten. Tingsrätten ska då ta ställning till om en edgång bör ske, dvs. om det kan

antas vara av betydelse för bouppteckningen. Om så bedöms vara fallet bör tingsrätten kalla berörda aktörer till ett edgångssammanträde inför tingsrätten. Som redovisas i avsnitt 5.2.4 kan det undantagsvis även finnas andra skäl än att den som ska bekräfta bouppteckningen vägrar det, t.ex. säkerhetsmässiga, som medför att förvaltaren inte anser att en bekräftelse är den mest ändamålsenliga ordningen utan i stället vill få en edgång till stånd.

5.4 Närmare om det straffrättsliga ansvaret

Bedömning: Reglerna om det straffrättsliga ansvaret för oriktiga uppgifter i en konkurs bör inte ändras.

Skälen för bedömningen

Ansvar för oriktiga uppgifter under konkursförfarandet

Att lämna oriktiga uppgifter i samband med konkurs straffbeläggs i regel som försvårande av konkurs (11 kap. 2 § första stycket brottsbalken). Det straffbara förfarandet utgörs av att en gäldenär vid konkurs uppsåtligen eller av grov oaktsamhet förtiger tillgång, uppger obefintlig skuld eller lämnar annan sådan oriktig uppgift. Brottbeskrivningen tar sikte på fall då gäldenären framställer sin ekonomiska ställning som sämre än den i verkligheten är. Genom uttrycket ”annan sådan oriktig uppgift” omfattar straffansvaret även det förfarandet att gäldenären med skenavtal eller annars med oriktig handling försöker styrka en tidigare lämnad oriktig uppgift, liksom det fallet att gäldenären uppger en fordran till för lågt belopp eller en skuld till för högt belopp.

Det krävs inte att den oriktiga uppgiften har inverkat på resultatet av förrättningen. En förutsättning är dock att gäldenären inte rättar uppgiften innan den beedigas eller annars läggs till grund för förfarandet. Gäldenären kan alltså inte undgå straff genom att vägra avlägga bouppteckningsed. Om han eller hon lämnat oriktiga uppgifter till konkursförvaltaren omfattas dessa av straffansvaret, såvida de inte rättas innan de läggs till grund för förfarandet.

Grova brott mot upplysningsplikten är straffbelagda som grovt försvårande av konkurs. Bestämmelsen omfattar endast uppsåtliga

fall. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gäldenären beedigt oriktig uppgift eller använt falsk handling eller vilseledande bokföring eller om brottet varit av betydande omfattning. En gäldenär som lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen under ed kan även dömas för mened (15 kap. 1 § brottsbalken) men bör, om brottet försvårarande av konkurs bedöms grovt, i regel endast dömas för detta brott (men att det lämpligen anges att det skett genom mened).

Brottet försvårarande av konkurs riktar sig endast mot gäldenären. Andra än gäldenären som lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen vid en fakultativ edgång kan dömas för mened.

Som nämns i avsnitt 5.2.1 är en gäldenär som hade rätt att vägra yttra sig i en konkurs och omständigheterna innebär en skälig ursäkt för honom eller henne, fri från ansvar (11 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken, se även rättsfallet RH 2018:25 och 15 kap. 4 § andra stycket brottsbalken).

Ansvar för oriktiga uppgifter vid exekutiv förrättning

Straffansvaret i 11 kap. 2 § brottsbalken omfattar även oriktiga uppgifter som lämnas av gäldenären vid skuldsanering eller F-skuldsanering och vid förhandling om offentligt ackord under en företagsrekonstruktion. Brottet benämns i dessa fall försvårarande av exekutiv förrättning. Grova brott mot upplysningsplikten är straffbelagda som grovt försvårarande av exekutiv förrättning.

När det gäller skuldsanering och F-skuldsanering ska gäldenärens ansökan vara egenhändigt undertecknad (en avancerad elektronisk underskrift om ansökan ges in elektroniskt). Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete, se 11 och 12 §§ lagen (2016:675) om skuldsanering samt 12 och 13 §§ lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare. Det innebär att straffbestämmelserna om osann respektive vårdslös försäkran i 15 kap. 10 § brottsbalken kan bli tillämpliga vid sidan om straffansvaret för försvårarande av exekutiv förrättning. Den som lämnar oriktiga uppgifter vid skuldsanering eller F-skuldsanering bör dock endast dömas för försvårarande av exekutiv förrättning. Vid offentligt ackord ska gäldenären på begäran av en borgenär avlägga bouppteckning.

teckningsed, vilket sker under straffansvar, se 3 kap. 18 § lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion.

Straffbestämmelserna bör inte ändras med anledning av att bouppteckningen nu ska bekräftas hos förvaltaren

I avsnitt 5.2 föreslås att den obligatoriska edgången i tingsrätt ska ersättas av en skriftlig bekräftelse på heder och samvete av gäldenären vid ett bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren. En möjlighet till edgång i tingsrätt ska dock finnas kvar. Förändringen innebär att de uppgifter som gäldenären lämnar som huvudregel inte kommer att lämnas under ed. Frågan är om detta bör föranleda någon ändring av straffbestämmelsen.

Som redovisas ovan är en förutsättning för att gäldenären ska kunna dömas för försvårande av konkurs att han eller hon inte rättar uppgiften innan den beedigas eller annars läggs till grund för förfarandet. Genom uttrycket ”annars läggs till grund för förfarandet” kommer bestämmelsen att träffa de uppgifter som gäldenären lämnar i den skriftliga bekräftelsen.

Motsvarande gäller redan för uppgifter som lämnas inom ramen för skuldsanering, F-skuldsanering och förhandling om offentligt ackord – samtliga förfaranden där det inte förekommer obligatorisk edgång. Detta talar för att någon ändring av bestämmelsen inte är nödvändig. Frågan har berörts i ett tidigare lagstiftningsärende (se prop. 2004/05:69 s. 49). Då gjordes bedömningen att straffbestämmelsen torde omfatta uppgifter som lämnas av gäldenären genom en skriftlig bekräftelse. Om en gäldenär lämnar oriktiga uppgifter i bekräftelsen kan även straffbestämmelserna om osann eller vårdslös försäkran i 15 kap. 10 § brottsbalken bli tillämpliga vid sidan om straffansvaret för försvårande av konkurs. Gäldenären bör dock endast dömas för det sistnämnda brottet.

Vid bedömningen av om brottet försvårarande av konkurs är grovt ska särskilt beaktas om gäldenären beedigat oriktig uppgift. Frågan är om detta bör förändras om den obligatoriska edgången avskaffas. Kravet på att gäldenären lämnar sanningsenliga upplysningar i de fall eden utnyttjas inskräps om ett beedigande av en oriktig uppgift finns kvar som försvårande omständighet. Beedigandet bör liksom för närvarande utgöra en kvalifikationsgrund som kan medföra att brottet bedöms som grovt. Att det i regel

bedöms allvarligare att fara med osanning i domstol när personen avlagt ed (jfr mened) än när det sker genom en bekräftelse hos konkursförvaltaren (jfr osann eller vårdslös försäkran) är naturligt och det finns inte anledning att ändra detta förhållande i konkursförfarandet. Det finns inte heller i övrigt något skäl att förändra straffansvarets omfattning i denna del.

Som nämns ovan kan endast gäldenären göra sig skyldig till brottet försvårande av konkurs. Om någon annan än gäldenären i en skriftlig bekräftelse hos konkursförvaltaren lämnar oriktiga uppgifter kommer han eller hon att kunna dömas för osann eller vårdslös försäkran (15 kap. 10 § brottsbalken). Om en sådan person i stället blir föremål för edgång i domstol kan han eller hon, liksom i dag, dömas för mened. Det finns inte anledning att ändra de straffrättsliga reglerna i detta avseende.

5.5 Ersättning för inställelse

Förslag: Konkursförvaltaren ska besluta om ersättning till gäldenären, ställföreträdare för gäldenär som är juridisk person eller annan som ska inställa sig någon annanstans än vid rätten. Förskott på ersättningen ska kunna beviljas. Förvaltarens beslut ska få överklagas till domstol.

Skälen för förslaget: I konkurslagen uppställs i vissa fall krav på gäldenären att inställa sig. På begäran av konkursförvaltaren ska gäldenären närvara vid bouppteckningsförrättningen. Även vid vissa sammanträden inför rätten ska gäldenären närvara (6 kap. 2–4 §§ konkurslagen). Detsamma gäller annan som ska avlägga ed (6 kap. 5 § konkurslagen). Är gäldenären en juridisk person gäller normalt skyldigheten att inställa sig även ställföreträdaren och i vissa fall även tidigare ställföreträdare (6 kap. 13 § konkurslagen).

Det finns en möjlighet att få ersättning för inställelse hos rätten eller någon annanstans (6 kap. 14 § konkurslagen). Om gäldenären är i behov av det, är han eller hon berättigad till skälig ersättning av konkursboet för resa och uppehälle inom landet, när gäldenären inställer sig hos rätten eller någon annanstans. Även en ställföreträdare för en gäldenär som är juridisk person och annan som ska avlägga ed har rätt till sådan ersättning. Det är tingsrätten som

beslutar om ersättning. Enligt 16 § förordningen (1996:381) om tingsrättsinstruktion kan tingsrätten delegera till kanslipersonal att besluta i fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till någon som har medverkat i målet eller ärendet (se även prop. 1999/2000:26 s. 82 f.).

I avsnitt 5.2 och 5.3 föreslås att rättens edgångssammanträde ersätts av ett sammanträde hos konkursförvaltaren där bouppteckningen ska bekräftas. Det ska dock alltjämt finnas kvar en möjlighet att avlägga ed i domstol. Redan sedan tidigare är det förvaltaren som ansvarar för den bouppteckningsförrättning som gäldenären kan behöva närvara vid.

Att gäldenären och andra nu i större utsträckning ska inställa sig hos konkursförvaltaren och inte hos rätten gör att det finns anledning att överväga en förändring av vem som beslutar om ersättning för sådan inställelse. Det framstår som naturligt att ansvaret för ersättningen ligger hos den som ansvarar för den uppgift som inställelsen avser. En sådan beslutsordning framstår som mest effektiv. Det är ju rimligen den som håller i förrättningen eller sammanträdet som har bäst förutsättningar att kunna bedöma frågan om ersättning. Ersättningen utgör en konkurskostnad (14 kap. 1 § första stycket 7 konkurslagen) och det handlar alltså inte om att förvaltaren ska besluta om ersättning av allmänna medel (även om det allmänna kan behöva stå kostnader som boet inte kan täcka). Mot den bakgrunden bör förvaltaren överta rättens uppgift att besluta om ersättning för inställelse som sker hos annan än rätten, vilket är hos förvaltaren. Förslaget är i enlighet med vad Konkurstillsynsutredningens tidigare föreslagit (SOU 2000:62 del 1 s. 425); ett förslag som flertalet av remissinstanserna inte invänt mot.

Det framstår som lämpligt att konkursförvaltaren, liksom rätten, ska kunna bevilja förskott på ersättningen på motsvarande sätt som gäller vid många andra fall av inställelse, jfr t.ex. kungörelsen (1973:261) om utbetalning av vissa ersättningar i mål eller ärende vid domstol, m.m. och förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. Det bör framgå av konkurslagen.

Det bör för ersättningsfrågor finnas en möjlighet att få till stånd en överprövning av konkursförvaltarens beslut i domstol. Det samma gäller beslut om förskott (jfr 49 kap. 5 § 5 rättegångs-

balken). Den som är missnöjd med förvaltarens beslut bör därför kunna överklaga det till tingsrätten (se vidare avsnitt 15.4 om överklagande av förvaltarens beslut).

I de fall edgång ska ske är det lämpligt att även i fortsättningen låta rätten besluta om eventuell ersättning för inställelsen.

6 Tvångsåtgärder i en konkurs

6.1 Beslut om säkerhetsåtgärder och tvångsåtgärder

Bedömning: Säkerhetsåtgärder och tvångsåtgärder i en konkurs bör även fortsättningsvis beslutas av domstol.

Skälen för bedömningen

Säkerhetsåtgärder och tvångsåtgärder enligt nuvarande ordning

I en konkurs kan olika former av tvångsåtgärder mot person eller egendom vidtas, såväl före som efter ett konkursbeslut. Det är gäldenären som omfattas av de flesta tvångsåtgärderna. Om gäldenären är en juridisk person kan tvångsåtgärden omfatta samtliga ställföreträdare.

Om åtgärderna avser tiden före konkursbeslutet benämns de säkerhetsåtgärder. De närmare förutsättningarna för sådana åtgärder anges i 2 kap. 11–13 §§ konkurslagen. Dessa kan avse kvarstad på gäldenärens egendom i avvaktan på att konkursansökan prövas, förbud för gäldenären att resa utomlands i avvaktan på att konkursansökan prövas och häktning med anledning av att förhandling ska hållas för prövning av fråga om säkerhetsåtgärd eller då ett reseförbud är uppenbart otillräckligt och förutsatt att en borgenär har begärt häktning. Om ett reseförbud meddelas, får det i samband därmed eller senare beslutas att gäldenären ska lämna ifrån sig sitt pass till tillsynsmyndigheten. Om gäldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom eller henne meddelas. Det är rätten som beslutar om säkerhetsåtgärder. Den nuvarande ordningen med säkerhetsåtgärder tillkom genom 1979 års reform (prop. 1978/79:105 s. 247 f. och 255 f.).

Om åtgärderna avser tiden efter konkursbeslutet benämns de tvångsmedel. Gälldenären får inte efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han eller hon har avlagt bouppteckningsed bege sig utomlands utan rättens medgivande, det s.k. automatiska reseförbudet. Om det senare under konkursen finns skäl att befara att gälldenären genom att lämna landet undandrar sig skyldighet som föreskrivs i konkurslagen får förbud meddelas honom eller henne att resa utomlands (6 kap. 6 § första stycket konkurslagen). Även i tiden efter konkursbeslutet finns möjlighet att ålägga gälldenären att lämna ifrån sig sitt pass eller förbjuda utfärdande av pass för gälldenären. Under särskilt angivna förutsättningar kan gälldenären även förbjudas att lämna den ort där han eller hon är bosatt (6 kap. 6 § andra och tredje styckena konkurslagen).

Det finns vidare ytterligare tvångsmedel att tillgå i det fall gälldenären i den enskilda konkursen undandrar sig att fullgöra sina åligganden i vissa hänseenden. Det handlar om möjlighet att hämta eller häkta gälldenären (6 kap. 9 § första stycket konkurslagen). Detta kan bli aktuellt t.ex. om gälldenären vägrar att lämna upplysningar om konkursboet, inte inställer sig till edgångssammanträdet, vägrar att avlägga ed, överträder ett reseförbud eller det finns skäl att befara att gälldenären kommer att undandra sig en skyldighet eller överträda ett förbud. Häktning får endast ske om det finns synnerliga skäl. Om någon annan än gälldenären undandrar sig att avlägga fakultativ ed kan också dessa tvångsmedel tillgripas, liksom vite (6 kap. 9 § andra stycket konkurslagen). Det är rätten som beslutar om tvångsåtgärder efter konkursbeslutet (6 kap. 6–12 §§ konkurslagen). Nuvarande regler om tvångsmedel i konkurs tillkom genom 1979 års reform och justerades något vid införandet av 1987 års lag (prop. 1978/79:105 s. 242 f. och prop. 1986/87:90 s. 245 f.).

Rättens ska alltjämt vara den som fattar beslut

Att det är rätten som beslutar om säkerhetsåtgärder är rimligt och utgör en logisk konsekvens av att åtgärderna avser tiden före konkursbeslutet, då det varken finns någon konkursförvaltare utsedd eller någon aktiv tillsynsfunktion.

När det gäller tvångsåtgärder har det tidigare föreslagits en förändrad beslutsordning. Konkurslagskommittén föreslog att vissa åtgärder skulle beslutas av konkursförvaltaren men regeringen delade inte den uppfattningen (SOU 1977:29 s. 190 f. och prop. 1978/79:105 s. 244 f.). Därefter föreslog Domstolsutredningen att tillsynsmyndigheten skulle överta uppgiften att besluta om reseförbud i tiden efter gäldenären hade avlagt ed, om skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig pass och om förbud att utfärda pass. Utredningen föreslog vidare att tillsynsmyndigheten skulle besluta om hämtning i vissa fall (SOU 1991:106 del A s. 131).

Domstolsutredningens förslag fick kritik från remissinstanserna. Konkurstillsynsutredningen noterade att kritiken framför allt kom från domstolshåll och att den väsentligen betingades av rättssäkerhetsskäl (SOU 2000:62 del 1 s. 261). Det kan i sammanhanget noteras att 2015 års insolvensförordning ger förvaltaren rätt att använda tvångsåtgärder vid utövandet av sitt uppdrag i en annan medlemsstat men endast under förutsättning att tvångsåtgärden har beslutats av domstol (se prop. 2016/17:125 s. 24).

Vad det handlar om är tvångsåtgärder mot enskilda i ett konkursförfarande, inklusive frihetsberövande. Sådana åtgärder är av så ingripande natur och ställer så höga krav på en rättssäker hantering att prövningen bör ligga kvar på tingsrätten (se dock avsnitt 6.3). Det innebär att rätten även framöver bör besluta i frågor som rör bl.a. kvarstad, föreläggande av vite, begäran om reseförbud, hämtning och häktning. De bestämmelser som i dag utgår från att ett edgångssammanträde ska hållas, bör dock anpassas till att det framöver som utgångspunkt i stället ska hållas ett boupptecknings-sammanträde hos konkursförvaltaren.

6.2 Rätten att begära tvångsmedel

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska inte längre kunna begära att rätten beslutar om tvångsmedel under ett konkursförfarande.

Skälen för förslaget: Som redovisas i avsnitt 6.1 bör det alltså vara rätten som beslutar om tvångsmedel i en konkurs. Frågan är vem som bör kunna initiera rättens prövning i dessa fall.

Enligt 1921 års konkurslag fick konkursdomaren på eget initiativ besluta om hämtning och häktning m.m. Några regler om vem som fick göra en framställan till domaren om en sådan åtgärd fanns inte. Detta ändrades genom 1979 års reform, då det föreskrevs att ett beslut endast kan fattas på initiativ av konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten (prop. 1978/79:105 s. 244 och 304 f.). Denna ordning behövs i den nuvarande konkurslagen (6 kap. 10 §).

Att konkursförvaltaren har möjlighet att begära tvångsåtgärder är rimligt eftersom sådana åtgärder utgör verktyg för att driva konkursen framåt och möjliggöra för förvaltaren att utföra sin uppgift att utan onödigt dröjsmål utreda och sedan avveckla konkursboet med bästa möjliga utfall för borgenärerna.

När det gäller tillsynsmyndigheten är det inte lika givet att det ska finnas en initiativrätt. I förarbetena utvecklas inte närmare varför myndigheten ska ha rätt att begära tvångsmedel för att få tillstånd gäldenärens medverkan. Bouppteckningsförrättningen är något som konkursförvaltaren ansvarar för. I avsnitt 5.2 föreslås att bouppteckningen framöver i första hand ska bekräftas hos förvaltaren. Det ska vara förvaltaren som ansvarar för det förfarandet, liksom för att avgöra om en ansökan om edgång i tingsrätten i stället ska göras. Det är slutligen förvaltaren som rimligen är den som kan avgöra behovet av gäldenärens fortsatta närvaro under konkursen och risken för att denne undandrar sig att medverka i förfarandet. Det har visserligen inträffat att tillsynsmyndigheten ansökt om häktning (se rättsfallet RH 1982:58) men det torde vara mycket ovanligt. Myndigheten har sällan annan information i frågan än sådan som härrör från förvaltaren och kan inte heller i övrigt ha bättre förutsättningar än förvaltaren att ta ställning till behovet av tvångsmedel (jfr prop. 1986/87:90 s. 249 f.). Det kan i sammanhanget konstateras att det i Finland krävs yrkande av boförvaltaren i motsvarande fall, se 4 kap. 11 § finska konkurslagen (20.2.2004/120).

Inte heller när det gäller reseförbud och därtill hörande frågor framstår behovet av att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att initiera en sådan åtgärd som påtagligt. Det gäller även med beaktande av att tillsynsmyndigheten har i uppgift att i förekommande fall förvara gäldenärens pass och att det kan finnas även ett allmänt behov av att säkerställa att överträdelse av ett förbud beivras.

Tillsynsmyndigheten ska, när frågan väcks i domstol, ges tillfälle att yttra sig innan rätten beslutar i frågan (6 kap. 7 § andra stycket och 10 § andra stycket konkurslagen) och, om det skulle bli aktuellt, kallas till ett sammanträde för prövning av frågan (6 kap. 11 § andra stycket konkurslagen). Detta ger tillsynsmyndigheten nödvändig insyn i förfarandet och möjlighet till tillsyn. Som anges i avsnitt 3.3 bör inte tillsynsmyndigheten ha uppgifter tillsammans eller parallellt med konkursförvaltaren. Det skapar en otydlig ansvarsfördelning. Tillsynsmyndighetens uppgift är att kontrollera att förvaltaren utför de uppgifter som denne har ansvar för och vid behov påtala brister. Myndigheten bör däremot inte ha i uppgift att vidta åtgärder som förvaltaren borde göra. Förvaltaren ska säkerställa boets och borgenärernas bästa och han eller hon ska ha förmåga att själv kunna agera mot gäldenären och bortse från ovidkommande hänsyn när det är motiverat. Med hänsyn härtill bör möjligheten att begära tvångsåtgärder enbart åvila förvaltaren. Rättens prövning av frågor om tvångsmedel bör alltså kunna ske endast efter ansökan av förvaltaren.

Det som behandlas ovan rör frågan om att initiera en tvångsåtgärd. Det kommer även framöver inte finnas något hinder mot att tillsynsmyndigheten, gäldenären eller rätten själv agerar i syfte att avbryta en redan beslutad tvångsåtgärd. Tillsynsmyndigheten ska vidare ha rätt att överklaga ett beslut om tvångsåtgärder (se avsnitt 15.4).

6.3 Att medge undantag från reseförbudet

Förslag: Konkursförvaltaren ska, på ansökan av gäldenären, besluta i fråga om att tillåta att gäldenären får åka utomlands trots att bouppteckningen ännu inte har bekräftats eller beedigats. Förvaltarens beslut ska få överklagas till domstol.

Skälen för förslaget

Nuvarande ordning och tidigare överväganden

I ett avseende finns det anledning att överväga en förändring av vem som beslutar i frågor om tvångsåtgärder. Det gäller frågan om

huruvida det ska medges undantag från gäldenärens reseförbud. Det följer direkt av konkurslagen att gäldenären efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han eller hon har beedigat (eller framöver bekräftat) bouppteckningen inte får bege sig utomlands. Rätten får dock medge undantag från detta lagstadgade automatiska reseförbud (6 kap. 6 § första stycket första meningen konkurslagen).

Frågan om att medge undantag från reseförbudet låg enligt 1921 års konkurslag ursprungligen på rättens ombudsman. När ombudsmannarollen skulle avvecklas lämnades förslag om att flytta frågan till konkursförvaltaren, vars beslut då skulle kunna hänskjutas till rätten (prop. 1975/76:210 s. 195 f. och SOU 1977:29 s. 191). I slutändan valde dock lagstiftaren att flytta prövningen till konkursdomaren (prop. 1978/79:105 s. 243 f.). Vid införandet av den nuvarande konkurslagen flyttades prövningen till rätten. I tiden därefter har Domstolsutredningen föreslagit att tillsynsmyndigheten skulle få besluta i dessa fall (SOU 1991:106 del A s. 131) medan Konkurstillsynsutredningen inte funnit tillräckliga skäl att förändra beslutsordningen (SOU 2000:62 del 1 s. 424). Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten föreslår i sin rapport att förvaltaren ska ges befogenhet att medge undantag från reseförbudet men att förvaltaren ska hänskjuta frågan till rätten för prövning om antingen tillsynsmyndigheten invänder mot att medgivande lämnas eller om förvaltaren inte vill lämna medgivande.

Konkursförvaltaren ska kunna medge undantag från reseförbudet ...

I grunden är det inte fråga om att ålägga gäldenären ett förbud att resa. Förbudet följer nämligen direkt av lag. I stället handlar det om att besluta om huruvida undantag från detta tvångsmedel kan medges. Undantag från reseförbudet medges regelmässigt av rätten i konkurser när konkursförvaltaren gör bedömningen att gäldenären medverkar i konkursutredningen. Tillsynsmyndigheten ges i regel möjlighet att yttra sig i frågan innan gäldenären tillåts resa. Det bedöms inte nödvändigt att involvera domstolen i prövningen av dessa närmast självklara fall som dessutom är gynnande för den enskilde. Att inte flera olika aktörer alltid behöver vara inblandade kan effektivisera förfarandet. Eftersom rätten kommer att kunna

överpröva förvaltarens beslut (se nedan) finns det inte skäl att ifrågasätta en förändrad beslutsordning utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

Med hänsyn särskilt till att konkursförvaltaren fortlöpande, inte minst initialt i samband med bouppteckningens upprättande, har kontakt med gäldenären framstår det som lämpligast att förvaltaren anförtros beslutsfattandet. Förvaltaren får anses ha goda förutsättningar att avgöra om ett medgivande kan ges. Ett sådant beslut innebär också att den enskilde befrias från en begränsning av sin rörelsefrihet. Det bedöms inte finnas anledning att särskilt föreskriva att förvaltaren måste inhämta tillsynsmyndighetens uppfattning innan ett sådant beslut fattas. Tillsynsmyndighetens uppfattning i frågan bör alltså inte vara styrande för frågans utgång. Om bedömningen i det enskilda fallet är svårbedömd kan ett hörande dock behöva ske med stöd av den allmänna höranderegeln i 7 kap. 10 § konkurslagen (se avsnitt 14.3 där det föreslås att den regeln justeras något). Förvaltarens beslut att medge undantag bör kunna överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av förvaltarens beslut).

... men även kunna avslå en begäran om undantag

I undantagsfall kan det finnas skäl att inte tillåta gäldenären att resa och att alltså låta förbudet kvarstå. I en sådan situation är ett alternativ att konkursförvaltaren överlämnar (hänskjuter) frågan till tingsrätten för prövning. Det är dock en tveksam ordning att låta förvaltarens eller annans uppfattning i sak om utgången av en fråga avgöra om han eller hon ska få fatta beslut eller inte (jfr motsvarande resonemang i avsnitt 10.2 om tillsynsmyndigheten). Förvaltaren kommer dessutom i ett sådant fall ändå att behöva motivera sin uppfattning i samband med överlämnandet. I praktiken är det därför fråga om att fatta ett beslut utan att formellt göra det. Ett annat alternativ, som i praktiken leder till samma resultat, är att införa en ordning som innebär att förvaltaren fattar beslut även när detta innebär att medgivande inte ges och att beslutet sedan underställs tingsrätten för prövning. Ett sådant alternativ skulle göra beslutsbefogenheten och hanteringen av varje instans mer tydlig. Samtidigt innebär även en sådan ordning att förval-

tarens roll begränsas till att göra en provisorisk bedömning och att rätten i samtliga fall behöver ta sig an frågan. Det är vidare en ordning som i övrigt inte förekommer i konkursförfarandet och det är numera även ett relativt udda rättsmedel i svensk rätt i allmänhet.

I syfte att uppnå en mer enhetlig överprövningsordning och en effektiv hantering framstår det som lämpligare att konkursförvaltaren i dessa fall fattar ett beslut och att detta får överklagas till tingsrätten (se vidare avsnitt 10.4.2 och 15.4 om överklagande). En liknande ordning gäller i de fall då åklagare har beslutat om reseförbud i ett straffrättsligt förfarande (se 25 kap. 5 § rättegångsbalken).

Det kan hävdas att en möjlighet för konkursförvaltaren att även vägra gäldenären att resa skulle kunna riskera att försätta förvaltaren i ett slags motsatsställning till gäldenären. Förvaltaren har dock redan i dag rätt att begära tvångsmedel. Förvaltaren har en skyldighet att se till att boet utreds, att boets avveckling inte fördröjs i onödan och att borgenärernas gemensamma bästa tas tillvara. Om förvaltaren vidtar åtgärder eller underlåter att vidta åtgärder som leder till att boet – och i förlängningen borgenärerna – drabbas av ekonomisk skada, kan förvaltaren bli skadeståndsskyldig. Som anförs i avsnitt 5.2.4 och 6.2 får förvaltaren ha förmåga att utföra även denna typ uppgifter.

Som anförs nedan ska det vara gäldenären som har att initialt begära ett medgivande av konkursförvaltaren och gäldenären bör själv få ta ansvar för att överväga i vilken utsträckning han eller hon vill få till stånd en överprövning av förvaltarens avslagsbeslut. En sådan ordning kan inte anses innebära några beaktansvärda nackdelar för gäldenären.

Att ansöka om undantag från reseförbudet

När det gäller hur prövningen av denna fråga alls kommer till stånd är lagstiftningen inte helt tydlig. I 6 kap. 7 § konkurslagen anges att ett beslut av rätten om reseförbud meddelas på begäran av konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten och att gäldenären, förvaltaren och tillsynsmyndigheten normalt ska ges tillfälle att yttra sig. Av förarbetena framgår att frågan inte ska kunna tas upp till prövning annat än efter yrkande. Att gäldenären kan begära att få

medgivande till att resa har i förarbetena ansetts självklart och något som inte behöver anges i lag (prop. 1978/79:105 s. 300). Även fortsättningsvis bör gälla att prövningen endast ska ske på begäran. Förvaltaren ska alltså inte självmant kunna ta upp frågan. Som föreslås i avsnitt 6.2 ska inte heller tillsynsmyndigheten ha initiativrätt i denna fråga. I stället är det rimligt att prövningen sker på begäran av gäldenären, som är den som vill resa och kan ange varför. Detta bör framgå direkt av lag. En begäran ska ske genom ansökan.

Sammanfattningsvis om prövningen hos förvaltaren

Sammanfattningsvis föreslås alltså att konkursförvaltaren, i stället för som i dag rätten, ska ha ansvar för att besluta om huruvida undantag från gäldenärens reseförbud bör medges eller inte. Förvaltarens prövning ska ske på ansökan av gäldenären. Förvaltarens beslut ska kunna överklagas till tingsrätten.

Se även avsnitt 13.1 om att offentlighetsprincipen ska gälla hos förvaltaren vid handläggning av en ansökan om medgivande av undantag från reseförbudet.

6.4 Handräckning

Förslag: Konkursförvaltarens möjlighet att begära handräckning ska finnas kvar men bestämmelsen om sådan handräckning i konkurslagen ska moderniseras.

Skälen för förslaget: Som en väsentlig del i konkursförvaltarens uppdrag ligger att snarast ta hand om gäldenärens bo med det räkenskapsmaterial och de andra handlingar som rör boet (7 kap. 12 § första stycket konkurslagen). I första hand sker det genom att material hos gäldenären tas om hand. Även den som på uppdrag av gäldenären har upprättat räkenskapsmaterial rörande boet är dock skyldig att lämna ut material till förvaltaren (7 kap. 12 § andra stycket konkurslagen).

Konkursförvaltaren har rätt att om det behövs begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att kunna omhänderta

eller annars få tillgång till gäldenärens bo. Det gäller även material som finns hos annan som har upprättat det (7 kap. 14 § konkurslagen).

Att tillgripa handräckning kan bli aktuellt framför allt när gäldenären eller annan inte medverkar i utredningen. Att genom handräckning få tillgång till material kan då vara nödvändigt för att konkursförvaltaren t.ex. ska kunna upprätta bouppteckningen. Denna möjlighet bör därför finnas även framöver.

Frågan om handräckning är fullständigt reglerad i konkurslagen. Med andra ord framgår det av den lagen inte bara att konkursförvaltaren får begära handräckning utan också hur Kronofogdemyndigheten därefter får genomföra en sådan. Bestämmelserna tillkom genom 1979 års reform i tiden före utsökningsbalken, där det annars finns allmänna regler om handräckning av motsvarande innehåll. Det framstår som lämpligt att nu anpassa regleringen i konkurslagen till hur mer moderna bestämmelser av motsvarande innehåll ser ut. Det innebär att det i konkurslagen bör göras en hänvisning till utsökningsbalkens regler, jfr t.ex. 12 § tredje stycket lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl., som också rör handräckning på ansökan av ett privat subjekt (prop. 1980/81:84 s. 180 f.). Det bidrar till en enhetlig tillämpning och underlättar för inte minst Kronofogdemyndigheten.

I ett avseende avviker nuvarande handräckningsregel i konkurslagen från utsökningsbalkens och det gäller möjligheten att ta sig tillträde till gäldenärens bostad i dennes frånvaro utan att först underrätta denne. Vid tillkomsten av bestämmelsen gjordes bedömningen att en sådan möjlighet i konkursfall var påkallad (prop. 1978/79:105 s. 173 f.). Det har inte framkommit anledning att omvärdera den bedömningen. Detta bör därför vara möjligt även fortsättningsvis. Ett alternativ är då att införa ett ovillkorligt undantag från underrättelseskyldigheten, jfr 5 kap. 10 § konkurrenslagen (2008:579). Det framstår dock som lämpligt att ett undantag från den normala ordningen görs endast om det är motiverat i den enskilda konkursen. Det bör därför föreskrivas att det får ske om konkursförvaltaren begär det, se motsvarande lösning i 2 kap. 2 § lagen (2019:277) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om transparens i transaktioner för värdepappersfinansiering och om återanvändning (prop. 2018/19:38 s. 35 f. och 107).

7 Konkursförvaltarens berättelser

7.1 Olika redovisningar under förfarandets gång

Förvaltningen av ett konkursbo handhas av konkursförvaltaren (1 kap. 3 § konkurslagen). I uppdraget ligger att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa och vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet (7 kap. 8 § konkurslagen).

Det kan i en konkurs finnas många som har intresse av att kunna följa hur förvaltningen sköts och hur avvecklingen av konkursboet fortskrider. Konkursförvaltaren är av den anledningen skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän, gäldenären och tillsynsmyndigheten (7 kap. 9 § första stycket konkurslagen). En viktig och tidig upplysningskälla är den bouppteckning som förvaltaren ska upprätta (se avsnitt 5.1). Vidare ska förvaltaren under den fortsatta förvaltningen och även efter avslutad konkurs upprätta olika berättelser där förvaltningen, boet och dess medel närmare redovisas. Det handlar om att upprätta förvaltarberättelse, halvårsberättelser och slutanmälan. Hanteringen av dessa berättelser behandlas nedan.

Konkursförvaltaren ska utöver de nu nämnda berättelserna upprätta ytterligare redogörelser under konkursförfarandets gång, vilka berörs i andra avsnitt. Det gäller framför allt vid konkursens avslutande. Exempelvis ska förvaltaren i en utdelningskonkurs upprätta ett utdelningsförslag med en förvaltningsredogörelse samt en arvodesframställan med en arbetsredogörelse och i vissa fall en rättsägarförteckning (se avsnitt 10.3). Förvaltaren ska också i de flesta konkurser upprätta en slutredovisning med en redogörelse över vilka åtgärder som vidtagits för att efterforska brottslig gärning (se avsnitt 12.1).

7.2 Förvaltarberättelsen

Förslag: Konkursförvaltarens förvaltarberättelse ska enbart ges in till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att besluta i fråga om förvaltarens begäran om anstånd med att ge in förvaltarberättelsen. Beslutet ska få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska upprätta en förvaltarberättelse

I en konkurs ska konkursförvaltaren snarast upprätta en skriftlig berättelse (s.k. förvaltarberättelse) om boets tillstånd och orsakerna till gäldenärens obestånd, i den utsträckning de har kunnat utrönas (7 kap. 15 § konkurslagen). Om det är möjligt ska berättelsen ange tidpunkten då obeståndet uppkom. Förvaltarberättelsen ska också innehålla vissa särskilt angivna uppgifter om främst gäldenärens ekonomiska förhållanden. Om gäldenären har varit bokföringsskyldig, ska den av gäldenären senast upprättade balansräkningen bifogas.

Tidpunkten för när obeståndet kan antas ha inträtt har betydelse från återvinningssynpunkt och för frågan om utredning av vissa brott. Konkursförvaltaren ska i berättelsen av samma skäl redovisa uppgift bl.a. om huruvida det förekommit något som kan föranleda återvinning till konkursboet och i förekommande fall om vid vilken tidpunkt skyldighet att upprätta en kontrollbalansräkning kan antas ha inträtt. Berättelsen är därför viktig som grund för förvaltarens åtgärder att återvinna eller återbära egendom till konkursboet och för att vid behov bedriva en brottsutredning. Det kan nämnas att den tidigare skyldigheten att i förvaltarberättelsen ange om en brottsanmälan hade gjorts togs bort 2002 för att inte försvåra pågående brottsutredningar (prop. 2001/02:191 s. 55 f., se även 7 kap. 9 § andra stycket konkurslagen).

Syftet med förvaltarberättelsen är annars att ge berörda borge-närer och tillsynsmyndigheten en överblick över konkursboets ställning. Till exempel kan uppgiften i berättelsen om vid vilken tidpunkt en kontrollbalansräkning borde ha upprättats användas av

en borgenär som överväger att vidta åtgärder mot en företrädare för konkursgäldenären genom s.k. ansvarsgenombrott.

Förvaltarberättelsen ska snarast och senast sex månader från konkursbeslutet skickas till rätten, tillsynsmyndigheten och varje borgenär som begär det. Ett huvudsakligt skäl för denna frist är att möjliggöra ett ställningstagande till om en talan om återvinning ska väckas, vilket normalt ska ske inom ett år från konkursbeslutet.

Tingsrätten får ge anstånd med att lämna förvaltarberättelsen, om det finns särskilda omständigheter (7 kap. 15 § andra stycket andra meningen konkurslagen).

Enligt uppgift begär konkursförvaltarna i knappt 15 procent av konkurserna anstånd med att ge in förvaltarberättelsen. De anståndsskäl som ofta åberopas är att förvaltaren inte har fått kontakt med gäldenären, att förvaltaren inte har fått del av bokföringen, att ett anlitat sakkunnigt biträde inte är klar med sin utredning eller att förvaltaren har en allmänt hög arbetsbörda. Det kan i stora konkurser även förekomma att boets omfattning i sig gör ett anstånd nödvändigt.

Förvaltarberättelsen ska ges in till tillsynsmyndigheten som ska pröva konkursförvaltarens begäran om anstånd

Konkursförvaltarens skyldighet att snarast och senast sex månader efter konkursbeslutet ge in förvaltarberättelsen tillkom vid införandet av den nuvarande konkurslagen. Det ansågs angeläget att i lag betona vikten av att berättelsen inte lämnas för sent (se prop. 1986/87:90 s. 272). Syftet var alltså att förhindra förvaltaren från att ge in förvaltarberättelsen på ett mycket sent stadium av konkursen, kanske till och med så sent att fristen för att väcka talan om återvinning har gått ut. För att säkerställa en effektiv konkurshantering bör detta gälla även fortsättningsvis. Det är dock oundvikligt att tidsfristen för att ge in förvaltarberättelsen ibland inte är tillräcklig. Det gäller framför allt i konkurser som är omfattande och komplexa med ett stort utredningsbehov. Redan mot den bakgrunden bedöms det nödvändigt att behålla en möjlighet att ge in berättelsen senare när det finns särskilda omständigheter. I Finland har motsvarande anståndsförfarande vid ingivande av bouppteckningen den 1 juli 2019 ersatts av en ordning där förvaltaren anmäler förseningen i ett för aktörerna i konkursförfarandet

gemensamt ärendehanteringssystem (RP 221/2018 s. 20 f. och 62). På sikt kan det vara något att överväga även i det svenska förfarandet. Tills vidare bör dock ordningen med anstånd behållas.

Konkursförvaltarens förvaltarberättelse ska enligt nuvarande ordning ges in till bl.a. tingsrätten. Rättens uppgift är att förvara berättelsen och på begäran ta ställning till en begäran om anstånd med att ge in berättelsen. Det finns fler skäl till att tingsrättens hantering av förvaltarberättelsen och förvaltarens begäran om anstånd bör flyttas till tillsynsmyndigheten.

Att tingsrätten har till uppgift att pröva om det finns skäl för anstånd innebär inte att rätten också har en skyldighet att bevaka att förvaltarberättelsen inlämnas i tid, även om det som Justitieombudsmannen uttalat kan förefalla naturligt att den som tillagts uppgiften att bevilja anstånd också har ett ansvar för att den medgivna tiden inte överskrids (JO-beslut den 18 januari 1995, dnr 3698-1994 och 3699-1994). I förarbetena görs inga uttalanden om tillsynsmyndighetens roll i sammanhanget. Det synes dock ha förutsatts att tillsynsmyndigheten ska ha till uppgift att övervaka att konkursförvaltarens berättelser kommer in i rätt tid (jfr prop. 1978/79:105 s. 285, prop. 1986/87:90 s. 280 och 7 kap. 27 § konkurslagen). Justitieombudsmannen uttalade i ovannämnda beslut att det kunde ifrågasättas om domstolen bör ha kvar uppgiften att bevilja anstånd. Konkurstillsynsutredningen har därefter föreslagit att tillsynsmyndigheten ska överta ansvaret för att ta ställning till frågan om anstånd (SOU 2000:62 del 1 s. 436 f.). Ingen remissinstans har invänt mot det förslaget.

Det kan konstateras att prövningen av en anståndsbegäran inte kan anses komplicerad. Den innefattar en bedömning av om det finns särskilda omständigheter för att medge anstånd och handläggningen är skriftlig. Prövningen av konkursförvaltarens anståndsbegäran får därför anses vara av så enkel och icke-judiciell karaktär att det inte bedöms nödvändigt att den utförs av domstolen. Tvärtom ligger uppgiften mer naturligt inom ramen för konkurstillsynen. Tillsynsmyndigheten får också i regel anses ha bättre möjligheter än rätten att bedöma om anstånd bör beviljas eller inte. Det beror på att myndigheten har bättre insyn och kännedom om förvaltarens arbetsituation och konkursens omfattning och komplexitet. Dessa förhållanden leder till att tingsrätten i

många fall inhämtar tillsynsmyndighetens uppfattning före beslutet i anståndsfrågan.

Att flytta beslutsbehörigheten i anståndsfrågan från tingsrätten till tillsynsmyndigheten kan bidra till ett enklare och snabbare förfarande och därmed till ökad effektivitet. En sådan förändring gör det vidare tydligt att det är tillsynsmyndigheten som har ansvaret för att också kontrollera att en berättelse kommer in. En sådan förändring framstår även i övrigt som lämplig.

Sammanfattningsvis bör alltså tillsynsmyndigheten i samtliga fall pröva och fatta beslut i anståndsfrågan. Det bör uttryckligen framgå att anstånd endast prövas om förvaltaren ansöker om det. Myndighetens beslut bör få överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

Förändringen får till konsekvens att tingsrätten inte längre har någon uppgift kopplad till förvaltarberättelsen. Mot den bakgrunden bör konkursförvaltaren inte längre vara skyldig att ge in förvaltarberättelsen till tingsrätten, utan det är tillräckligt att berättelsen ges in till tillsynsmyndigheten. Därutöver ska, liksom hittills, den borgenär som begär det få del av förvaltarberättelsen.

Oförändrad möjlighet till mer än ett anstånd

Enligt nuvarande ordning finns inte någon begränsning i hur många gånger anstånd kan beviljas. Det får till konsekvens att beslutsmyndigheten i en och samma konkurs kan behöva hantera en konkursförvaltares anståndsbegäran vid flera olika tillfällen. Att det på grund av upprepade anstånd dröjer med att upprätta förvaltarberättelsen kan få negativa konsekvenser för boet, borgenärerna och de brottsutredande myndigheterna. Detta skulle kunna tala för att det bör införas någon begränsning i möjligheten till ytterligare anstånd.

Det finns redan ett slags begränsning i möjligheten till ytterligare anstånd. Det hänger samman med att konkursförvaltaren, för att kunna få ytterligare anstånd, enligt förarbetena måste åberopa nya, tidigare inte kända, omständigheter som stöd för sin begäran (prop. 1986/87:90 s. 272). I syfte att säkerställa en effektiv hantering skulle det kunna övervägas att tydliggöra detta i lag eller föreskriva att det ska krävas synnerliga skäl för mer än ett anstånd.

Mot detta ska ställas att en anståndsbegäran överhuvudtaget bara förekommer i knappt 15 procent av konkurserna varje år. Det har inte heller framkommit att möjligheten att begära ytterligare anstånd missbrukas. Till det kommer vikten av att konkursen blir tillräckligt utredd och leder till ett tillfredställande resultat.

Sammantaget bedöms det inte finnas tillräckliga skäl för att skärpa kravet i konkurslagen för när ytterligare anstånd får ges. Det bör i stället åligga tillsynsmyndigheten att se till att konkursförvaltarna inte handlägger konkurser på ett sätt som i onödan medför behov av flera anstånd. Det bör också understrykas att det förhållande att det finns en möjlighet till ytterligare anstånd inte innebär att ett anstånd också alltid ska beviljas. Tillsynsmyndigheten får inom ramen för sitt nya uppdrag att pröva anstånds- begäran ta ställning till om det är motiverat i det enskilda fallet.

7.3 Halvårsberättelser

Förslag: Konkursförvaltaren ska lämna den första halvårsberättelsen senast en månad efter utgången av den kalendermånad i vilken sex månader har förflutit från konkursbeslutet.

Kravet på att kontoutdrag ska vara bestyrkta ska tas bort.

Konkursförvaltaren ska redan i den första halvårsberättelsen redovisa de åtgärder som återstår och ska i senare berättelser göra en bedömning av när i tid konkursen kan avslutas.

Konkursförvaltaren ska inte längre ge in berättelserna till tingsrätten.

Skälen för förslaget

Tidpunkten för att lämna den första halvårsberättelsen

Konkursförvaltaren ska enligt 7 kap. 20 § konkurslagen lämna en s.k. halvårsberättelse om konkursen inte är avslutad när sex månader har förflutit från det nuvarande edgångssammanträdet. Halvårsberättelsen ska innehålla uppgift om vilka åtgärder förvaltaren vidtagit för att avsluta konkursen och om in- och utbetalningar under den gångna perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av boets affärshändelser.

Berättelsen ska ges in till tillsynsmyndigheten inom en månad räknat från utgången av sexmånadersperioden. En berättelse ska därefter lämnas för varje halvår som konkursen pågår och konkursförvaltaren ska då även lämna upplysningar om varför konkursen inte har avslutats. En kopia av halvårsberättelsen ska vid varje tillfälle även ges in till rätten.

Reglerna om halvårsberättelser har tidigare kritiserats för att de tidsperioder som anges i konkurslagen inte är synkroniserade med månadsskiftet. Bankernas redovisningsperioder, som avser hel kalendermånad, har medfört att förvaltarna sett sig tvungna att, trots ordalydelsens krav, utsträcka perioden för första berättelsen till närmaste månadsskifte. Att tillhandahålla kontobesked med brutna perioder är fördyrande och innebär olägenheter för konkursförvaltarens organisation. Även om detta med den digitala utvecklingen inte nödvändigtvis längre är ett stort problem framstår det som lämpligt att redovisningsperioden, som Konkurstillsynsutredningen tidigare föreslagit (SOU 2000:62 del 1 s. 575 f.), utsträcks till det månadsskifte som infaller närmast efter periodens utgång.

Även i övrigt är de tider som redovisas i paragrafen inte lätta att ta till sig. Tiden för ingivande av den första halvårsberättelsen beräknas utifrån när edgångssammanträdet hålls. Ett sådant sammanträde ska hållas tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet men det finns en viss möjlighet att hålla det senare än så (6 kap. 4 § konkurslagen). Vidare ska halvårsberättelsen inte ges in efter sexmånadersperiodens utgång utan inom en månad efter den, dvs. i praktiken sju månader efter edgångssammanträdet, vilket i normalfallet är nio månader efter konkursbeslutet. Senare halvårsberättelser ska ges in inom en månad från utgången av varje sexmånadersperiod, dvs. inom sju månader från det att perioden inleds.

I avsnitt 5.2 föreslås att edgångssammanträdet i tingsrätt ersätts av en bekräftelse vid ett bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren. En bekräftelse ska i regel ske senast två månader efter konkursbeslutet. Det kan dock ske tidigare eller senare och det kan även i undantagsfall ersättas med ett edgångssammanträde. Det går alltså inte alltid att på förhand veta när en halvårsberättelse senast ska ges in. Även om detta gäller redan enligt nuvarande ordning blir det tydligare med den nya ordningen och det försvårar för alla

inblandade att bevaka gången i konkursen. Som anförs i avsnitt 5.2.3 bör därför frister som i dag tar sin utgångspunkt i edgångssammanträdet i stället räknas från konkursbeslutet och att detta bör gälla även halvårsberättelsen.

Den föreslagna fristen för ingivandet av den första halvårsberättelsen blir mot denna bakgrund en månad efter utgången av den sätte kalendermånaden efter konkursbeslutet. Det innebär att berättelsen kommer att ges in i någorlunda nära anslutning till att förvaltaren ger in förvaltarberättelsen. Detta torde dock inte för förvaltaren vara förenat med sådana praktiska problem att det är motiverat att förlänga fristen någon månad för just den första halvårsberättelsen.

En redovisning av vad som återstår innan konkursen kan avslutas

Det åligger konkursförvaltaren att vidta alla åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet (7 kap. 8 § konkurslagen). Tillsynsmyndigheten ska i sin tur särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan (7 kap. 27 § konkurslagen). Ett visst gemensamt ansvar ligger alltså på förvaltaren och tillsynsmyndigheten att se till att konkursen kan avslutas så snart det är möjligt.

I den första halvårsberättelsen ska konkursförvaltaren noggrant redovisa de åtgärder som har vidtagits för att avsluta konkursen (7 kap. 20 § första stycket konkurslagen). I senare berättelser ska förvaltaren även lämna fullständiga upplysningar om orsakerna till att konkursen ännu inte har avslutats (7 kap. 20 § andra stycket konkurslagen). I dessa upplysningar torde rimligen ligga att ange vilka åtgärder som kvarstår att vidta. I syfte att ytterligare förbättra förutsättningarna för en snabb avveckling av boet och ge berörda en bättre och tidig insyn i förvaltningen finns det anledning att komplettera kravet på den första halvårsberättelsen till att inte endast avse vidtagna åtgärder utan även återstående åtgärder. Det bör alltså av berättelsen gå att utläsa vad som återstår att göra innan konkursen kan avslutas. En motsvarande ändring har tidigare föreslagits av Konkurstillsynsutredningen (SOU 2000:62 del 1 s. 615).

En redovisning av kvarstående åtgärder bör i senare berättelser dessutom kompletteras med en bedömning av konkursförvaltaren

när han eller hon kan avsluta sin handläggning, dvs. en prognos om vilken tid som återstår. Det är naturligt att en sådan prognos kan vara mer eller mindre säker beroende på omständigheterna och komplexiteten i den enskilda konkursen och i vilket skede bedömningen görs. Det är dock värdefullt för såväl tillsynsmyndigheten som gäldenären och borgenärerna att få en uppfattning om vilken tid som kan återstå innan t.ex. utdelning kan förväntas. Att förvaltaren åläggs att redovisa dessa ytterligare uppgifter kan knappast vara förenat med något nämnvärt merarbete.

Med anledning av dessa förslag till kompletteringar av halvårsberättelserna är det viktigt att samtidigt understryka att konkursförvaltarens arbete ska fokusera på att avveckla konkursboet och att orimligt mycket tid därför inte ska ägnas åt att författa berättelser. Att som i dag uttryckligen föreskriva att åtgärder ska anges ”noggrant” och upplysningar ska vara ”fullständiga” riskerar dock att leda till motsatsen. Även utan sådana pekpinningar är det självklart att berättelserna inte ska vara ofullständiga eller bristfälliga. Förvaltaren ska lämna en redovisning som innehåller den information som krävs för att kunna skapa sig en bild av förvaltningen. Berörda kan vid behov alltid begära ytterligare upplysningar av förvaltaren (7 kap. 9 § konkurslagen). En viss justering av bestämmelsens utformning bör därför ske.

Kravet på bestyrkt kopia av kontoutdrag tas bort

Konkursförvaltaren ska till halvårsberättelsen bifoga en av bank eller kreditmarknadsföretag (kreditinstitut med ett gemensamt ord) bestyrkt uppgift på de insättningar och uttag som har förekommit, dvs. ett kontoutdrag (7 kap. 20 § första stycket konkurslagen). Bestyrkandet inskränker sig i praktiken till att utdraget härrör från ett visst kreditinstitut och att saldot är riktigt. En förvaltare som skulle vilja dölja att han eller hon en viss månad har disponerat medel ur kontot, kan med nuvarande regler underlåta att foga ett utdrag för denna månad och hävda att inga transaktioner då skett. Numera torde flertalet förvaltare normalt ha direkt tillgång till konton på internet och kan själva ta fram kontoutdrag. Att ett kontoutdrag måste vara bestyrkt framstår som ett onödigt formkrav och det bör därför slopas. Det bör i stället tydligare

framgå att ett kontoutdrag alltid ska bifogas halvårsberättelsen och att det ska avse hela redovisningsperioden, dvs. utdraget ska vara sammanhängande. Med en sådan ordning får bl.a. tillsynsmyndigheten ett mer fullständigt underlag för att kunna bedöma konkursförvaltarens medelshantering.

Halvårsberättelserna ska inte ges in till rätten

I enlighet med de förslag som lämnas i denna promemoria om den framtida rollfördelningen, saknas det anledning att i fortsättningen ge in en kopia av halvårsberättelsen till rätten (jfr t.ex. avsnitt 7.1 om förvaltarberättelsen). Detta krav i 7 kap. 20 § tredje stycket konkurslagen bör därför tas bort. Konkursförvaltaren ska alltså framöver ge in berättelserna enbart till tillsynsmyndigheten.

7.4 Redovisning efter avslutad konkurs

Förslag: Bestämmelsen om slutanmälan med redovisning av konkursförvaltarens medelsförvaltning efter avslutad konkurs ska ändras när det gäller tidpunkten för redovisningen. Förvaltaren ska lämna en redovisning till tillsynsmyndigheten så snart det inte längre finns några av boets medel kvar insatta hos ett kreditinstitut och en årlig redovisning i avvaktan på att slutanmälan kan ske.

Skälen för förslaget: För att möjliggöra en effektiv och ändamålsenlig tillsyn är det viktigt med tydliga regler om medelskontrollen. I 7 kap. 21 § konkurslagen regleras det fallet att konkursen avslutats och det finns medel kvar i boet som borgenärerna ska lyfta. Så länge sådana medel finns kvar på bank eller hos kreditmarknadsföretag (kreditinstitut med ett gemensamt ord) ska konkursförvaltaren lämna en ekonomisk redovisning motsvarande den som sker i halvårsberättelserna. Detta uttrycks i bestämmelsen så att förvaltaren inom en månad från utgången av varje kalenderår ska lämna redovisningen till tillsynsmyndigheten. När några medel inte längre finns att lyfta ska en anmälan ske till myndigheten.

Det finns inte skäl att förändra den nuvarande ordningen att konkursförvaltaren ska redovisa medelsförvaltningen efter avslutad konkurs till tillsynsmyndigheten.

Kritik har dock riktats mot att bestämmelsens utformning ger intryck av att det rör sig om en årlig redogörelse i vissa konkurser. Förslag har därför väckts om att det bör klargöras att redovisning kan ske tidigare och att den ska lämnas så snart boets bankmedel gått ned till noll. Det har även förekommit oklarheter om vilken period som redovisning omfattar, dvs. vad som avses med ”den gångna perioden” genom hänvisningen i paragrafen till 7 kap. 20 § konkurslagen.

För att bestämmelsen om konkursförvaltarens redovisnings-skyldighet av medelsförvaltningen efter avslutad konkurs ska vara tillämplig krävs att det efter att konkursen avslutats fortfarande finns pengar insatta på t.ex. bank. Konkurstillsynsutredningen föreslog i förtydligande syfte en ändring som innebär att man vänder på uppräkningsordningen av förvaltarens skyldigheter (SOU 2000:62 del 1 s. 615). Paragrafens nuvarande utformning innebär att förvaltaren ska lämna redovisning till tillsynsmyndigheten efter utgången av varje kalenderår och göra en slutanmälan när det inte längre finns några pengar kvar. Utredningens förslag innebär att bestämmelsen i stället utformas så att förvaltaren ska lämna en redovisning så snart det inte längre finns insatta pengar och dessförinnan vid utgången av varje kalenderår. Förslaget syftar till att tydliggöra redovisningsskyldigheten och innebär inte någon ändring i sak. Att tydliggöra att en redovisning ska ske så snart alla medel utbetalats framstår som lämpligt. En redovisning bör dock alltså ske tillsammans med en slutanmälan (se även avsnitt 10.5.3 om den därtill sammanhängande slutanmälan vid utdelning).

I avsnitt 10.4.4. föreslås att tiden för en borgenär att göra anspråk på utdelningsmedel förkortas från två till ett år. Det innebär att det i fler fall inte kommer att dröja mer än ett drygt år från konkursens avslutande till dess insatta medel kan utbetalas till någon berättigad. Det skulle kunna hävdas att det mot den bakgrunden inte längre är nödvändigt att utöver slutanmälan uppställa krav på att förvaltaren årligen ska lämna en redovisning så länge insatta medel kvarstår. Att utbetalning inte sker och medel därmed kvarstår, kan dock ha även andra orsaker, t.ex. att en domstolsprocess pågår om en tvistig fordran (se 11 kap. 10 § andra stycket

konkurslagen). Det finns därför alltjämt skäl att föreskriva att förvaltaren ska göra en årlig delredovisning. Med anledning av den förkortade fristen att göra anspråk på medel som nämns ovan, bör dock tiden för när en sådan årsredovisning ska lämnas förlängas något, i syfte att undvika att årsredovisningen lämnas strax före slutanmälan. En årsredovisning bör därför lämnas inom tre månader från utgången av det gångna kalenderåret och endast om en slutanmälan då inte redan har lämnats.

I de fall bestämmelsen om redovisning av medelsförvaltningen efter avslutad konkurs tillämpas har konkursförvaltaren redan lämnat en ekonomisk redovisning för hela konkursen i slutredovisningen. För att undvika att redovisningen enligt 7 kap. 21 § konkurslagen kommer att avse samma period som slutredovisningen eller en därefter lämnad årsredovisning bör paragrafen förtydligas ytterligare.

8 Vissa uppdragstagare i en konkurs

8.1 Konkursförvaltare i en pågående konkurs

8.1.1 Att besluta i fråga om förvaltare

Bedömning: Det bör även fortsättningsvis vara tingsrätten som i en pågående konkurs beslutar om entledigande av konkursförvaltare och om utseende av ny eller ytterligare förvaltare.

Skälen för bedömningen: I avsnitt 4.1 görs bedömningen att tingsrätten även i fortsättningen ska besluta om konkurs, utse konkursförvaltare och kungöra konkursbeslutet. Det kan emellertid under konkursens gång bli fråga om att entlediga den av tingsrätten utsedda förvaltaren och i stället utse en ny förvaltare. Frågan är vem som bör besluta i dessa fall.

Det är rätten som i dag beslutar om entledigande av en konkursförvaltare. I konkurslagen skiljer man på två situationer (7 kap. 5 § konkurslagen). Den ena är att förvaltaren entledigas en efter att själv har begärt att få avgå och har visat skäl för det. Den andra är att rätten entledigar en förvaltare som inte är lämplig eller som av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget. Sistnämnda situation förutsätter att frågan om entledigande väcks av tillsynsmyndigheten, en granskningsman, en borgenär eller gäldenären. Om en förvaltare entledigas ska rätten genast utse en ny förvaltare. Rätten får dock avstå från detta om det finns flera förvaltare och den, efter att ha hört tillsynsmyndigheten, inte finner det nödvändigt att utse någon ersättare (7 kap. 6 § konkurslagen).

Besluten om utseende och entledigande av en konkursförvaltare hänger ihop. Det framstår därför som en rimlig ordning att den

(tingsrätten) som har utsett förvaltaren även förfogar över frågan om dennes entledigande. Det är vidare viktigt för förtroendet för konkursinstitutet att frågan om huruvida förvaltaren ska entledigas eller tillåtas fortsätta sitt uppdrag avgörs av en annan myndighet än den som har att utöva tillsyn över förvaltarna. Ett beslut om entledigande mot en förvaltarens vilja kan få betydande konsekvenser för denne och bör prövas i ett kontradiktoriskt förfarande där tillsynsmyndigheten normalt fyller en viktig roll. Även rättssäkerhetsskäl talar alltså för att tingsrätten bör ha kvar ansvaret för den prövningen. Ett beslut om entledigande följs vidare normalt av ett beslut om att utse en ny förvaltare; ett beslut som av de skäl som anförs i avsnitt 4.1 bör fattas av tingsrätten.

Sammanfattningsvis talar övervägande skäl för att det även fortsättningsvis bör vara tingsrätten som i en pågående konkurs beslutar om entledigande av en konkursförvaltare och utseende av en ny förvaltare.

Det kan även bli aktuellt att under förfarandet utse ytterligare konkursförvaltare eller att dela förvaltningen mellan flera förvaltare (7 kap. 3 § konkurslagen). Denna uppgift bör också, av samma skäl som anförs ovan, ligga kvar på tingsrätten.

8.1.2 Interimistiskt entledigande

Förslag: Möjligheten att försätta en konkursförvaltare ur tjänstgöring ska ersättas av en möjlighet att interimistiskt entlediga förvaltaren.

Skälen för förslaget: När en fråga om entledigande av en konkursförvaltare uppkommer på begäran av någon annan än förvaltaren själv, finns det en möjlighet för rätten att, i avvaktan på att frågan prövas vid ett sammanträde, försätta förvaltaren ur tjänstgöring. Innan det sker ska tillsynsmyndigheten höras. Om en förvaltare försätts ur tjänstgöring, kan rätten utse någon annan att under tiden fullgöra förvaltarens åligganden (7 kap. 5 § tredje och fjärde styckena konkurslagen).

Ordningen med att försätta en förvaltare ur tjänstgöring infördes i 1921 års konkurslag. Möjligheten gällde då i avvaktan på att borgenärerna vid ett bouppteckningssammanträde hade fått tillfälle

att yttra sig över frågan om entledigande. Bestämmelsen behövs i huvudsak vid införandet av den nuvarande konkurslagen (prop. 1978/79:105 s. 297 och prop. 1986/87:90 s. 260). I förarbetena anges inte vad som skulle kunna motivera att rätten fattar ett sådant provisoriskt beslut.

Försättande ur tjänstgöring är ett annars oreglerat arbetsrättsligt institut. Möjligheten att på detta sätt hindra en anställd att utöva de arbetsuppgifter som följer med anställningen grundar sig på arbetsgivarens arbetsledningsrätt och allmänna rättsgrundsatser om nöd. Det kan beskrivas med följande exempel (prop. 1993/94:65 s. 79).

Det finns ett särskilt institut kallat försättande ur tjänstgöring, som kan användas vid sidan av LOA:s regler om avstängning [...]. Det är avsett att användas i akuta risksituationer, t.ex. om ett SJ-befäl upptäcker att en lokförare plötsligt har blivit olämplig att föra det tåg som just skall lämna stationen.

Det handlar alltså om en möjlighet att kortvarigt förhindra någon från att utföra sina arbetsuppgifter och beslutet ska vara föranlett av en plötsligt uppkommen situation av nödfallsliknande slag, där ett förhinderande av någon att utöva sin tjänst är nödvändigt för att undvika fara eller upprätthålla ordning i tjänsten (se t.ex. rättsfallen AD 1985 nr 75 och AD 1987 nr 143 samt SOU 1992:60 s. 178 f.).

Det finns anledning att ifrågasätta behovet av en bestämmelse av detta slag i konkurslagen. Det är tveksamt om den någonsin har tillämpats. Någon motsvarande möjlighet finns inte i våra nordiska grannländer eller för andra liknande uppdragstagare, t.ex. rekonstruktör och likvidator. Det kan noteras att bestämmelsen om entledigande i det senare fallet i övrigt är utformad med 7 kap. 5 § konkurslagen som förebild (prop. 2000/01:150 s. 189).

Trots detta kan det inte uteslutas att det skulle kunna uppstå en situation där det finns skäl att omedelbart befria förvaltaren från sina befogenheter att handha boet, t.ex. om det upptäcks eller misstänks pågående eller nära förestående brottslighet från förvaltarens sida eller om ett plötsligt förändrat hälsotillstånd hos honom eller henne riskerar att negativt påverka förvaltningen och boet. Att ett slutligt entledigande i regel inte bör komma i fråga utan att förvaltaren getts tillfälle att yttra sig (jfr rättsfallet NJA 2017 s. 25) talar för att en tillfällig åtgärd alltjämt bör finnas att tillgå. Att ett slutligt beslut inte kan fattas av det skälet att borgenärerna först

måste få komma till tals vid ett sammanträde är däremot i vart fall numera inte ett bärande skäl.

En möjlighet att snabbt och tillfälligt agera i förvaltarfrågan bör alltså finnas kvar. Att i konkurslagen av alla ställen reglera institutet försättande ur tjänstgöring och då för en uppdragstagare är dock tveksamt. En möjlighet att agera bör därför utformas annorlunda. Som alternativ skulle konkursförvaltaren tillfälligt kunna förbjudas vidta förvaltningsåtgärder eller stängas av (jfr det senare 9 § lagen (1980:578) om ordningsvakter och prop. 1979/80:122 s. 71). Ett lämpligare alternativ är dock att införa en möjlighet att entlediga förvaltaren interimistiskt (jfr motsvarande möjlighet i 11 kap. 20 § andra stycket föräldrabalken för förvaltare enligt den balken). Frågan kan då från början till slut hanteras inom ramen för entledigandeinstitutet.

Möjligheteten att kunna försätta en konkursförvaltare ur tjänstgöring bör alltså ersättas av en möjlighet att interimistiskt entlediga förvaltaren.

8.2 Granskningsman

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att förordna och entlediga granskningsmän. Myndighetens beslut ska få överklagas till tingsrätten.

Möjligheten att förordna ersättare till en granskningsman ska tas bort.

Skälen för förslaget

Nuvarande regler om granskningsman

Om en borgenär begär det ska tingsrätten förordna en granskningsman (7 kap. 30 § konkurslagen). Ett förordnande kan ske när som helst under konkursen. Granskningsmannen ska på borgenärens vägnar övervaka konkursförvaltningen. Syftet med en granskningsman är att ge borgenären insyn i förvaltningen och därmed kunna tillvarata sitt intresse att få bästa möjliga utdelning för sin fordran i konkursen. Granskningsmannen har rätt att bl.a. begära

upplysningar av gäldenären och begära att konkursförvaltaren entledigas (6 kap. 2 § samt 7 kap. 3 och 5 §§ konkurslagen).

Det är inte vanligt att det begärs en granskningsman. Institutet tillkom på den tiden en borgenärsmajoritet valde konkursförvaltare och att förordna en granskningsman var då minoritetens sätt att tillförsäkra sig insyn i förvaltningen (se NJA 1921 II s. 483 f.). När denna ordning ändrades behölls institutet men justerades för att möjliggöra för en enskild borgenär, som så önskade, att få insyn i förvaltningen (prop. 1978/79:105 s. 197).

I regel förordnas en granskningsman om en borgenär begär det. Högsta domstolen har i något fall avslagit en begäran när ett förordnande bedömts som uppenbart oförenligt med regleringens ändamål (se rättsfallet NJA 1996 s. 389 och även Wenne/Flood, God sed vid obeståndssammanhang, 2019, s. 57 f.).

För att utföra sin uppgift ska granskningsmannen ges tillgång till boets räkenskapsmaterial (7 kap. 30 § andra stycket konkurslagen och prop. 1978/79:105 s. 197 f.). Till granskningsman ska förordnas den som borgenären föreslår, om den personen är lämplig (30 § första stycket). Den som föreslås ska antas vara lämplig, om det inte finns anledning att tro något annat (a. prop. s. 265 f. och rättsfallet NJA 1993 s. 517). I övrigt finns inte några särskilda kvalifikationskrav. Om borgenären begär det, ska även en ersättare för granskningsmannen förordnas. (30 § tredje stycket).

Granskningsmannen ska på egen eller borgenärens begäran entledigas. Entledigande ska även ske om granskningsmannen visar sig inte vara lämplig. Det är rätten som beslutar om entledigande (30 § fjärde stycket). Ersättningen till en granskningsman och ersättaren ska betalas av den borgenär som har begärt att en sådan förordnas (30 § femte stycket).

Frågor om granskningsman ska hanteras av tillsynsmyndigheten

Det är tingsrätten som ansvarar för att förordna och entlediga granskningsmän. Tingsrätten brukar ge tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig i dessa frågor. Förfarandet skulle förenklas och effektiviseras om inte båda dessa myndigheter behöver involveras.

Det kan konstateras att prövningen av en borgenärs begäran om att en granskningsman ska förordnas i regel är av förhållandevis

enkel karaktär. En granskningsman ska normalt förordnas när en borgenär begär det och utrymmet för avslag är begränsat. Det bedöms inte nödvändigt att denna prövning görs av domstol. Normalt är det inte heller rättsligt komplicerat att ta ställning till om den person som har föreslagits till granskningsman ska förordnas. Den som föreslås måste vara lämplig, men i övrigt finns inte några kvalifikationskrav. Tillsynsmyndigheten bedöms ha goda förutsättningar att kunna ta ställning i frågor om granskningsmän och skulle därmed kunna överta uppgiften från rätten.

En granskningsmans uppgift är framför allt att ge en borgenär mer insyn i förvaltningen (prop. 1978/79:105 s. 197 och 266 och SOU 1977:29 s. 144). Även om det i uppdraget ligger att övervaka konkursförvaltaren och vid behov verka för att rättelse vidtas, är det knappast fråga om att i konkurrens med tillsynsmyndigheten göra en revision av förvaltningen (se Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 189, som citerar Olivercrona, Konkursrätt, 1931, s. 31). Mot den bakgrunden och då någon behovsprövning inte ska ske finns det inte några betänkligheter att ge tillsynsmyndigheten i uppgift att förordna granskningsmän, även i det fall ett skäl bakom en borgenärs begäran skulle vara missnöje med hur tillsynen av den enskilda konkursen utförs.

Tillsynsmyndigheten bör alltså ges uppgiften att förordna en granskningsman i konkursförfarandet. Myndigheten bör då även ansvara för att i förekommande fall entlediga granskningsmannen. Myndigheten bör höra konkursförvaltaren innan ett beslut om förordnande av en granskningsman meddelas (se rättsfallet NJA 1993 s. 517). Detta bör anges uttryckligen i konkurslagen. Tillsynsmyndigheten beslut bör få överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4).

Möjligheten att förordna ersättare till granskningsman tas bort

Att det blir aktuellt att förordna en granskningsman är ovanligt. Det lär vara ytterst sällan, om det ens förekommer, att det då också förordnas en ersättare till granskningsmannen. Ordningen med ersättare (suppleant) härrör från 1921 års konkurslag då borgenärsminoriteten valde granskningsmän i ett särskilt omröstningsförfarande (med ofta flera omröstningar) och granskningsmännen

utgjorde ett instrument i maktfördelningen mellan borgenärerna. Det fanns dessutom en särskild bestämmelse om att en borgenär som hade utsetts till granskningsman inte utan giltigt skäl fick frånträda uppdraget (NJA 1921 II s. 482 f.) och om rätten fann sådana skäl och godkände att granskningsmannen entledigades behövdes en omröstning om en ny granskningsman hållas. Behovet av att kunna anlita en ersättare var därmed tydligt.

I det nuvarande konkursförfarandet framstår däremot behovet att kunna förordna ersättare som mycket litet. Att en sådan möjlighet finns riskerar tvärtom att komplicera förfarandet och skapa en otydlighet i ansvarsfördelningen, t.ex. i vilken utsträckning och på vilket sätt en ersättare är behörig att agera. Det finns inte heller numera något som hindrar att en granskningsman entledigas och en ny förordnas i dennes ställe.

Mot denna bakgrund bör möjligheten att utse en ersättare till granskningsman tas bort.

8.3 Rådgivare

Förslag: Möjligheten att förordna en rådgivare åt konkursförvaltaren i en konkurs ska avskaffas.

Skälen för förslaget

Nuvarande regler om rådgivare

En annan typ av uppdragstagare i konkursförfarandet är rådgivare. Rätten får, om den av särskilda skäl finner det behövligt, uppdra åt en lämplig person att vara rådgivare åt konkursförvaltaren (7 kap. 7 § första stycket konkurslagen). Uppdraget som rådgivare innebär att man bistår förvaltaren vid förvaltningen av boet. I paragrafen regleras även möjligheten att utse en förlikningsman åt rätten (se avsnitt 8.4). Om det i en konkurs finns behov av båda funktionerna, bör en person ges båda uppdragen (prop. 1978/79:105 s. 205).

Ett beslutet om att ge någon i uppdrag att vara rådgivare fattas av tingsrätten på eget initiativ eller på begäran av konkursförvaltaren, tillsynsmyndigheten eller en borgenär. Förvaltaren bör i regel höras när det är någon annan som tagit initiativet (a. prop.

s. 271). Tillsynsmyndigheten ska höras när någon annan har tagit initiativet. Rådgivare kan utses i samtliga konkurser och när som helst under förfarandets gång.

Rätten ska återkalla uppdraget som rådgivare när vederbörande anmäler att uppdraget är slutfört. Samtidigt med anmälan ska en redogörelse lämnas för det arbete som uppdraget har medfört. Återkallelse av uppdraget kan även ske om det annars finns skäl till det (7 § tredje och fjärde styckena konkurslagen). En rådgivares arvode bestäms av rätten efter att tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren har hörts (14 kap. 15 § konkurslagen). Ersättningen utgör en konkurskostnad (14 kap. 1 § 2 konkurslagen).

Institutet rådgivare åt konkursförvaltaren tas bort

Möjligheten att ge någon i uppdrag att vara konkursförvaltarens rådgivare infördes genom 1979 års reform och är avsedd att användas i speciella fall där en förvaltare har behov av råd och stöd i viktigare juridiska eller affärsmässiga frågor och det inte är aktuellt att utse en medförvaltare (prop. 1978/79:105 s. 205 f.). Rådgivarfunktionen och reglerna kring den ger närmast intryck av en oro för hur förvaltaren skulle klara av sitt uppdrag vid en tidpunkt när den tidigare stödfunktionen rättens ombudsman avskaffades och det ännu inte fanns ett åläggande för förvaltaren att höra tillsynsmyndigheten i viktigare frågor (jfr a. prop. s. 166 f., se avsnitt 14.3 om den s.k. höranderegeln i 7 kap. 10 § konkurslagen som fick sin nuvarande utformning först i 1987 års konkurslag). Förvaltaren får inte ens själv avgöra om han eller hon har behov av en rådgivare.

Med tanke på de krav på kompetens och erfarenhet som i dag ställs på förvaltarkåren kan behovet av en rådgivarfunktion ifrågasättas. Det torde i praktiken inte heller förekomma att en rådgivare utses i en konkurs och den kunskap som en rådgivare är tänkt att tillföra förvaltningen kan inhämtas på annat sätt, t.ex. genom att ytterligare konkursförvaltare förordnas eller att förvaltaren själv anlitar en sakkunnig inom ett visst område. Som utvecklas i avsnitt 14.3 åligger det dessutom tillsynsmyndigheten att vara ett stöd åt förvaltaren. Ordningen med rådgivare åt förvaltare framstår alltså som onödig och är inte längre motiverad. Möjligheten att utse en rådgivare åt konkursförvaltaren i en konkurs bör därför tas bort.

8.4 Förlikningsman

Förslag: Möjligheten att uppdra åt en förlikningsman att biträda rätten i tvistefrågor som uppkommer i anledning av ett bevakningsförfarande ska avskaffas.

Skälen för förslaget

Nuvarande regler om förlikningsman

I konkurslagen får rätten, om den av särskilda skäl finner det behövligt, uppdra åt en lämplig person att vara särskild förlikningsman. Förlikningsmannens uppgift är att biträda rätten med utredning och förlikning i tvistefrågor som uppkommer under ett bevakningsförfarande (7 kap. 7 § första stycket konkurslagen).

Rätten ska återkalla uppdraget när förlikningsmannen anmäler att det är utfört eller när det annars finns skäl till återkallelse (7 kap. 7 § fjärde stycket konkurslagen och 25 § konkursförordningen). Det är också rätten som bestämmer arvudet till förlikningsmannen efter att ha hört tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren (14 kap. 15 § konkurslagen). Ersättningen utgör en konkurskostnad (14 kap. 1 § 2 konkurslagen).

I förarbetena uttalas att lämpliga förlikningsmän främst bör sökas inom advokatkåren och att en förlikningsman bör ha minst samma kompetens som förvaltaren (prop. 1978/79:105 s. 205 f. och 270 och prop. 1986/87:90 s. 262). Förlikningsman regleras i konkurslagen tillsammans med rådgivare (se avsnitt 8.3).

Uppgifter kopplade till förordnande av förlikningsmän bör inte handhas av rätten

I avsnitt 9.4 föreslås att ansvaret för förlikningsfasen av ett bevakningsförfarande flyttas från rätten till konkursförvaltaren. Eftersom det vid den tidpunkt som det kan bli aktuellt att utse en förlikningsman därmed normalt inte kommer att finnas ett pågående konkursärende, skulle det krävas att rätten involveras särskilt för denna fråga. Detsamma skulle gälla vid senare beslut, t.ex. om att återkalla uppdraget eller bestämma arvode. Detta framstår inte som en ändamålsenlig ordning. Uppgifterna att förordna en förliknings-

man och att besluta om arvode till denne bedöms inte heller vara av sådan karaktär att de kräver domstolens kompetens. Dessa uppgifter skulle därför kunna flyttas från rätten till tillsynsmyndigheten.

Institutet förlikningsman tas bort

Frågan är dock om det överhuvudtaget finns tillräckliga skäl att behålla möjligheten att utse förlikningsmän i konkurser.

Bestämmelser om förlikningsman infördes genom 1979 års reform. Att det krävs särskilda skäl för att ett förordnande ska komma i fråga markerar att det ska övervägas med restriktivitet och i praktiken lär det knappast förekomma att en förlikningsman förordnas i konkurs. Detta kan ha sin förklaring i att förlikningsverksamheten utförs av konkursförvaltaren, både innan en tvistefråga hamnar i domstol och därefter, och även av rätten själv. Både förvaltaren och domarna har successivt blivit allt bättre på att ta sig an förlikningsfrågan och nå resultat. Till det kommer den tidsutdräkt som ett uppdrag som förlikningsman kan innebära och den kostnad det kan medföra.

Det kan konstateras att de skäl som motiverade att det infördes en möjlighet att förordna förlikningsman, i vart fall numera, inte är särskilt starka. Till det kommer att förlikningsmannen i dag har i uppgift att biträda rätten, vilket inte kommer att vara aktuellt med den ändring av förlikningsansvaret som föreslås i avsnitt 9.4.

Mot den bakgrunden finns det fog för uppfattningen att möjligheten att kunna förordna en särskild förlikningsman inte behövs. Även om det naturligtvis inte kan uteslutas att det någon gång skulle kunna uppstå en situation där en förlikningsman skulle anses användbar, är det inte tillräckligt för att motivera en omstöpning av förlikningsmannarollen och en förändring av ansvaret för att besluta i dessa frågor. Möjligheten att förordna en förlikningsman i en konkurs bör därför tas bort.

8.5 Tillsynsman

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att förordna och entlediga tillsynsmän i ackord eller ersättare för dessa. Myndigheten ska även pröva frågor om arvode och ersättning till tillsynsmän. Tillsynsmyndighetens beslut ska få överklagas till domstol.

Det ska alltjämt vara möjligt för rätten förordna en tillsynsman, om frågan uppkommer redan i samband med rättsens handläggning av ackordsärendet.

Skälen för förslaget

Nuvarande regler om tillsynsman i ackordsförfarandet

I en konkurs kan det inträffa att rätten fastställer ett ackord, vilket är en överenskommelse på förslag av gäldenären som en kvalificerad majoritet av borgenärerna accepterar. Ackord i konkurs regleras i 12 kap. konkurslagen och behandlas närmare i avsnitt 11.3. Ett ackord innebär normalt att gäldenären ska betala en viss procent av borgenärernas fordringar inom en närmare angiven tid. På begäran av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet kan rätten, om det finns skäl till det, förordna konkursförvaltaren eller någon annan lämplig person att som tillsynsman utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ackordet. Det kan vid behov även förordnas en ersättare för tillsynsmannen (12 kap. 26 § första stycket konkurslagen). Det är ovanligt att ackord kommer till stånd i en konkurs och än mer sällan att en tillsynsman då förordnas.

Tillsynsmannens uppgift är att övervaka om och hur gäldenären följer de betalningsåtaganden som följer av den i ackordet fastställda överenskommelsen. Tillsynsmannen har rätt att av gäldenären få de uppgifter som denne begär och gäldenären ska följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar (12 kap. 26 § andra stycket konkurslagen). Det är inte reglerat när uppdraget ska anses slutfört eller att tillsynsmannen då ska entledigas. Däremot anges att rätten ska entlediga en tillsynsman som är olämplig eller som av annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget (12 kap. 26 § tredje stycket konkurslagen).

Slutligen finns det bestämmelser om att tillsynsmannens arvode och ersättning för uppkomna kostnader ska prövas av rätten, om tillsynsmannen eller gäldenären begär det. Så länge ackordet inte har fullgjorts, får en sådan begäran också framställas av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet (12 kap. 27 § konkurslagen).

Den kan nämnas att det även i en företagsrekonstruktion finns en möjligt att utse en tillsynsman för att övervaka fullgörandet av ett ackord (se 3 kap. 26 § och 4 kap. 6 § lagen [1996:764] om företagsrekonstruktion och rättsfallet RH 2009:63).

Uppgiften att besluta om frågor rörande tillsynsman ska i huvudsak flyttas över till tillsynsmyndigheten

Även om det är ovanligt att det behöver förordnas en tillsynsman, kan möjligheten att ha en sådan i det enskilda fallet bidra till att ackord kommer till stånd och kan genomföras på ett bra sätt. Det finns därför anledning att behålla tillsynsmannainstitutet.

För att utse en tillsynsman krävs att det finns skäl till det. Det uppställs alltså inga höga krav och bedömningen kan inte heller i övrigt anses komplicerad. Att besluta i frågor om tillsynsman kan därför inte anses vara en uppgift som måste förbehållas domstol. En begäran om tillsynsman kan framställas även sedan tingsrätten har fastställt ackordet och alltså avslutat sin handläggning. Frågor om entledigande och om arvode sker också vid en tidpunkt då tingsrätten normalt inte längre har befattning med konkursen. Det finns därför inte heller en sådan koppling till tingsrättens handläggning som motiverar att uppgifter rörande tillsynsman ligger kvar i domstol. Detta gäller särskilt i ljuset av den renodling i övrigt av domstolens konkurshantering som föreslås i denna promemoria. Sammantaget finns det goda skäl att flytta uppgiften från tingsrätten.

Som föreslås ovan kommer tillsynsmyndigheten att få ansvar för att förordna granskningsmän i konkurs. I denna promemoria föreslås vidare att myndigheten ska få ansvar att besluta i flertalet arvodesfrågor (se bl.a. avsnitt 10.3). Att tillsynsmyndigheten mot den bakgrunden även får överta ansvaret för frågor kopplade till tillsynsmän i ackord framstår som naturligt. Tillsynsmyndigheten har betydande erfarenhet av tillsynsfrågor och det får också anses vara en fördel att myndigheten inte har en aktiv roll i ackords-

förfarandet i övrigt. Eftersom konkursförvaltaren är en person som många gånger anses lämplig att förordna som tillsynsman bedöms det inte vara ett alternativ att överlåta beslutanderätten i frågan till denne.

Det föreslås mot den angivna bakgrunden att tillsynsmyndigheten övertar tingsrättens uppgift att förordna och entlediga en tillsynsman i ackord eller en ersättare för denne och att myndigheten även prövar frågan om arvode och ersättning till en tillsynsman. Tillsynsmyndighetens beslut bör få överklagas till tingsrätten (se avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut). Liksom hittills bör beslut om förordnande och entledigande av tillsynsman gälla omedelbart medan beslut om arvode och ersättning bör gälla när de har fått laga kraft. (jr 16 kap. 4 § konkurslagen, se vidare avsnitt 15.5).

Även om tillsynsmyndigheten ska överta det huvudsakliga ansvaret för tillsynsmanfrågan finns det anledning att överväga om tingsrätten alltjämt ska ha kvar behörigheten att förordna en tillsynsman i det fall frågan uppkommer redan i samband med att rätten fastställer ackordet. Det framstår som en effektiv och ändamålsenlig ordning att det är möjligt att fatta dessa beslut samlat och att en borgenär inte nödvändigtvis ska behöva vänta till dess tingsrätten har avslutat ackordsärendet och då vända sig till tillsynsmyndigheten med en ansökan om att förordna en tillsynsman. Om frågan om förordnande av tillsynsman uppkommer redan under rättens handläggning bör alltså även rätten vara behörig att som första instans besluta i frågan.

Om rätten förordnar en tillsynsman bör den underrätta tillsynsmyndigheten om beslutet. Detta bör anges i konkursförordningen.

9 Bevakningsförfarandet

9.1 Ett effektivare bevakningsförfarande

Bedömning: Bevakningsförfarandet bör behållas och effektiviseras. Det bör i större utsträckning vara ett förvaltarlett förfarande.

Skälen för bedömningen

Det nuvarande bevakningsförfarandet

Konkursförfarandet går ut på att avveckla boet i syfte att ge utdelning till gäldenärens konkursborgenärer. Vilka fordringar som kan göras gällande i en konkurs regleras i 5 kap. konkurslagen. Huvudprincipen är att alla fordringar som har uppkommit per konkursdagen omfattas. Dessa benämns konkursfordringar.

Utdelning till borgenärerna förutsätter att deras rätt har blivit klarlagd på ett tillförlitligt sätt. Att hänvisa varje borgenär till att i vanlig ordning utverka en exekutionstitel skulle bli oproportionerligt dyrt och tidskrävande och därför prövas borgenärernas anspråk i stället inom ramen för konkursförfarandet (Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 497).

Ett bevakningsförfarande är ett särskilt förfarande i en konkurs som går ut på att utreda vilka fordringar som finns och bestämma vilka som kan göras gällande i konkursen. Ett bevakningsförfarande bör anordnas om fordringar utan förmånsrätt kan antas erhålla utdelning i konkursen (9 kap. 1 § konkurslagen).

Bevakningsförfarandet styrs av detaljerade regler i konkurslagen. Stegen i förfarandet är i stora drag följande. Det är rätten som på begäran av konkursförvaltaren beslutar om att inleda ett bevakningsförfarande. Rätten bestämmer i samband med detta också

inom vilken tid som borgenärerna ska bevaka sina fordringar. Där-
efter kungörs dessa beslut. Bevakning sker sedan genom att en borge-
när i rätt tid (och i två exemplar) till rätten skriftligen anmäler
sin fordran och den förmånsrätt han eller hon vill göra gällande.

Genast efter bevakningstidens utgång ska rätten överlämna det
ena exemplaret av de inkomna bevakningarna till konkursförval-
taren. Förvaltaren ska skyndsamt upprätta en förteckning över
fordringarna och skickar en kopia av den till rätten och tillsyns-
myndigheten. Anmärkning mot en bevakning kan framställas av
förvaltaren, en borgenär som har bevakat en fordran i konkursen
eller gäldenären inom den tid som rätten bestämmer. Även denna
tid bestäms normalt när bevakningsförfarandet inleds. Rätten ska
även bestämma var bevakningarna ska hållas tillgängliga för gransk-
ning och när rätten ska hålla sammanträde (förlikningssamman-
träde) för det fall en anmärkning framställs. I dessa frågor ska
rätten samråda med förvaltaren. Rätten ska dessutom se till att för-
valtaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären och bevakande borge-
närer får underrättelse om vad rätten har bestämt. Om förliknings-
sammanträdet inte leder till att tvisten förlikas, ska en prövning ske
av domstolen vid en efterföljande förhandling.

En borgenär som inte har bevakat sin fordran i bevaknings-
förfarandet har en möjlighet att i efterhand anmäla sin fordran, s.k.
efterbevakning. En efterbevakning görs på i huvudsak samma sätt
som en bevakning.

Bevakningsförfarandet bör finnas kvar men hanteras mer effektivt

Bevakningsförfarandet har tidvis ifrågasatts, t.ex. av 2007 års Insol-
vensutredning (SOU 2010:2 del 1 s. 221 f.). Bland annat har det
framhållits att förfarandet är komplicerat och att det riskerar leda
till onödigt merarbete i de fall oprioriterade borgenärer i slutändan
ändå inte får någon utdelning. Det har också framhållits att för-
farandet tar tid, och att det kommer för sent under förfarandet för
att hjälpa konkursförvaltaren i sitt utredningsarbete.

Ett alternativ till bevakningsförfarandet skulle kunna vara att på
ett annat och tidigare sätt underlätta konkursförvaltarens arbete
med att utreda förekomsten av fordringar mot gäldenären. Det
skulle då närmast handla om att klargöra fordringsförhållandena

med hjälp av borgenärerna redan under boutredningsfasen. En förändring kunde vara att, med förebild i skuldsaneringsförfarandet, redan i samband med kungörandet av konkursbeslutet uppmana borgenärerna att anmäla sina fordringar. En liknande ordning finns i en del andra länder, t.ex. Norge och Tyskland. Inte minst i ljuset av att flertalet konkurser avslutas utan utdelning skulle dock en sådan förändring riskera att leda till ett merarbete för både borgenärerna och förvaltaren som inte framstår som motiverat (jfr RP 221/2018 rd s. 19 där detta nyligen anförts som skäl mot en förändring i Finland).

Ett annat alternativ skulle kunna vara att, med förebild i den finska ordningen, begränsa bevakningsförfarandet till just utredningsdelen, dvs. att inte separat inom ramen för detta förfarande slita tvister med anledning av gjorda anmärkningar. I stället skulle konkursförvaltaren, med bevakningarna som underlag, direkt upprätta ett utdelningsförslag. Redan enligt nuvarande ordning förutsätts en hel rad frågor kunna prövas i ett utdelningsförfarande (jfr rättsfallet NJA 2008 s. 805). Ett bevakningsförfarande ska också i första hand ses som förvaltarens hjälpmedel att få veta vilka borgenärer som finns och vilka fordringar dessa gör gällande (prop. 1986/87:90 s. 297). Samtidigt har som en fördel med bevakningsförfarandet lyfts fram att det lämpar sig särskilt väl för en prövning av rena rättsfrågor som påverkar rätten till utdelning i konkursen. Det kan därför i flera fall vara bättre att lösa ut sådana frågor tidigt och särskilt i ett förfarande och inte vänta till konkursen ska avslutas och riskera att utdelningsförfarandet i större utsträckning drar ut på tiden och att utdelningsförslaget kan behöva göras om (se SOU 1983:24 s. 188). Ett beslut om en fordran under bevakningsförfarandet utgör i regel hinder mot att frågan prövas senare under förfarandet.

Bevakningsförfarandet har funnits länge i Sverige och är ett väl inarbetat inslag i konkursförfarandet. Enligt uppgift inleds varje år relativt många bevakningsförfaranden. Det tyder på att det finns ett behov av ett sådant förfarande. Genom ett bevakningsförfarande underlättas konkursförvaltarens arbete med att få information om vilka fordringar som är utdelningsberättigade i konkursen. Det bidrar också till att förbättra borgenärernas möjligheter att i tid hävda sin rätt. En annan fördel med förfarandet är som nämns ovan att det lämpar sig bra för prövning av rättsfrågor som påverkar rätten

till utdelning i konkursen. Dessutom är ett bevakningsförfarande en förutsättning för att kunna genomföra ett ackordsförfarande. Det finns mot denna bakgrund inte tillräckliga skäl att nu avskaffa förfarandet eller ersätta det med något annat.

Bevakningsförfarandet är i hög grad formbundet och stegen i handläggningskedjan utförs av flera olika aktörer. Det finns anledning att överväga hur både ansvarsfördelningen och förfarandet i sig kan förändras i syfte att förbättra och effektivisera förfarandet. Målsättningen bör vara att eliminera dubbelarbete och att övergå till ett mer förvaltarlett förfarande.

Bevakningsförfarandet kan sägas bestå av tre faser: En inledande fas där ställning tas till om ett bevakningsförfarande ska påbörjas och där anmälningstider i sådant fall bestäms, en utredningsfas där borgenärer anmäler sina fordringar och anmärker på andras, och en avslutande fas där bevakningstiderna slits. Även om dessa faser i viss utsträckning går i varandra är de till sitt innehåll sådana att frågan om vem som bör ansvara för respektive fas eller uppgifter däri kan bedömas för sig.

9.2 Den inledande delen av förfarandet

9.2.1 Att anordna ett bevakningsförfarande

Förslag: Det ska vara konkursförvaltaren i stället för rätten som ska få besluta om att anordna ett bevakningsförfarande.

Konkursförvaltaren ska också bestämma bevaknings- och anmärkningstiderna. Dessa tider ska vara så korta som möjligt.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska besluta om att anordna bevakningsförfarande

Nuvarande ordning innebär att det är tingsrätten som beslutar om att ett bevakningsförfarande ska anordnas i konkursen. För att rätten ska kunna fatta ett sådant beslut krävs att konkursförvaltaren har gjort en framställan om det. Rätten behöver inte höra tillsynsmyndigheten inför sitt beslut.

Konkursförvaltarens medverkan i denna fas är nödvändig. Förvaltaren har i regel bäst förutsättningar att bedöma om ett bevakningsförfarande är till fördel för konkursutredningen och om fördelarna överväger det besvär och de kostnader som ett bevakningsförfarande kan föranleda framför allt borgenärerna. Att det förhåller sig så blir också tydligt i ljuset av att förfarandet endast kan anordnas på initiativ av förvaltaren och att tingsrätten i regel accepterar förvaltarens framställan om bevakningsförfarande utan någon mer ingående analys.

Att bedöma om det finns förutsättningar att anordna ett bevakningsförfarande bedöms däremot inte vara en uppgift som kräver tingsrättens kompetens. Inte heller behöver domstolen vara involverad för att ge legitimitet åt förfarandet. Mot den bakgrunden bör ordningen ändras så att konkursförvaltaren, i stället för rätten, är den som beslutar om att inleda bevakningsförfarandet. Detta bör leda till att förfarandet kan påbörjas snabbare. Det blir också tydligare att det är förvaltaren som har det huvudsakliga ansvaret för förfarandet.

En riktlinje för när ett bevakningsförfarande bör anordnas

Ett bevakningsförfarande bör anordnas om fordringar utan förmånsrätt kan antas erhålla utdelning i konkursen (9 kap. 1 § konkurslagen). Detta utgör ett riktmärke vid bedömningen av om ett förfarande ska inledas eller inte. Det framhålls i förarbetena att en bedömning får göras av samtliga föreliggande omständigheter. Enbart den omständigheten att ett större antal oprioriterade borgenärer kan antas finnas behöver inte i sig påkalla något behov av bevakningsförfarande. I många konkurser räcker nämligen boets tillgångar inte till för utdelning till andra än prioriterade borgenärer (prop. 1986/87:90 s. 295 f.).

Det finns situationer då en konkursförvaltare bör kunna avstå från att anordna ett bevakningsförfarande trots att det vid tidpunkten för förfarandets inledande kan antas att oprioriterade borgenärer skulle kunna komma att erhålla utdelning i konkursen. Bakgrunden är att ett bevakningsförfarande ökar förvaltarens arbetsinsats med följd att förvaltararvodet därmed ökar. Ibland kan det få till konsekvens att det utdelningsbara beloppet minskar betydligt

eller kanske till och med förbrukas helt. Kostnadsökningen kan i dessa fall inte anses motivera att förfarandet fortsätter även om eventuellt någon liten del av boets behållning skulle kunna delas ut. Det påbörjade bevakningsförfarandet kan då behöva avbrytas.

I konkursförvaltarens uppdrag ligger att ta till vara borgenärer-
nas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet (7 kap. 8 § första stycket konkurslagen). Vidare uttalas i förarbetena att rätten ska bevaka att förvaltaren inte i onödan ådrar konkursboet den ökning av konkurskostnaderna som normalt torde bli följden av ett bevakningsförfarande (prop. 1986/87:90 s. 296, se även rättsfallet RH 2008:38 där ett bevakningsförfarande inte ansågs nödvändigt trots att oprioriterade borgenärer kunde påräkna viss utdelning). Även detta talar för att ett bevakningsförfarande inte bör anordnas när kostnaderna för förfarandet riskerar medföra att tillgängliga medel för utdelningen väsentligt skulle minska.

Nuvarande riktlinje om när ett bevakningsförfarande bör anordnas kan inte anses hindra en ordning där konkursförvaltaren i den beskrivna situationen underlåter att inleda ett förfarande. Förvaltaren är väl skickad att avgöra när omständigheterna är sådana att han eller hon, med beaktande av kostnadsaspekten och tänkbara utdelningsbara medel, bör avstå från ett bevakningsförfarande. Det finns därför inte heller av den anledningen skäl att ändra bestämmelserna om när ett förfarande bör anordnas.

Konkursförvaltaren ska bestämma tid för bevakning och anmärkning

Den s.k. bevakningstiden, dvs. den tid inom vilken bevakning av fordran eller yrkad förmånsrätt ska ske, måste i dag vara minst fyra och högst tio veckor från beslutsdagen (9 kap. 2 § konkurslagen). Den s.k. anmärkningstiden, dvs. den tid inom vilken anmärkning mot en bevakning ska ske, måste vara minst två och högst fyra veckor räknat från bevakningstidens utgång, men får vara längre om förhållandena i konkursen kräver det (9 kap. 8 § konkurslagen).

Enligt nuvarande ordning är det rätten som bestämmer fristerna. Båda dessa fastställs normalt i samband med beslutet att anordna bevakningsförfarandet. När nu konkursförvaltaren föreslås överta uppgiften att besluta om att anordna bevakningsförfarandet bör det

redan av denna anledning också vara förvaltaren som bestämmer tiden för bevakning respektive anmärkning.

Faktorer som många gånger är avgörande för vilken bevakningstid som ska bestämmas är vilken omfattning konkursboet har, hur borgenärskretsen är sammansatt och konkursförvaltarens arbetsbörda. Utgångspunkten bör vara att bevakningstiden inte får sättas längre än vad som är nödvändigt. Sådana omständigheter som att borgenärer finns i utlandet kan motivera en längre bevakningstid (jfr prop. 1986/87:90 s. 298). Sedan bevakningstiden har kungjorts kan den inte förlängas.

Det finns i dag helt andra förutsättningarna för borgenärer att följa konkursen och kommunicera sina anspråk än vad som gällde när nuvarande frister infördes. Även med beaktande av att varje borgenär måste ges rimliga möjligheter att bevaka sin rätt, bör det därför finnas utrymme att effektivisera denna del av förfarandet något (se även prop. 2016/17:125 s. 39 om att 2015 års insolvensförordning inte hindrar en kortare bevakningstid).

Det finns för närvarande ett relativt stort utrymme att bestämma tiderna för bevakning och anmärkning. Konkursförvaltaren bör visserligen ha förutsättningar att i det enskilda fallet kunna avgöra lämpliga bevaknings- och anmärkningstider. I syfte att underlätta prövningen samt skapa förutsebarhet och förutsättningar för en så enhetlig och effektiv ordning som möjligt finns det dock anledning att i konkurslagen tydliggöra att fristerna som utgångspunkten ska vara så korta som möjligt. Mot den bakgrunden föreslås att bevakningstiden ska vara fyra veckor och anmärkningstiden två veckor men att förvaltaren kan bestämma en längre tid om det är motiverat i det enskilda fallet. För bevakning bör en maxtid på åtta veckor uppställas. Vad som ska krävas för att bestämma en längre frist bör kunna avgöras av förvaltaren (jfr bl.a. prop. 1978/79:105 s. 128 f. och 307 samt SOU 1983:24 s. 209 om bestämmande av anmärkningsfristen).

Konkursförvaltarens beslut om bevakningsförfarande ska inte vara överklagbart

Rättens beslut att anordna ett bevakningsförfarande får inte överklagas (16 kap. 6 § första stycket första meningen konkurslagen). Om rätten beslutar att inte bifalla konkursförvaltarens framställan

om ett bevakningsförfarande får däremot förvaltaren, en borgenär och tillsynsmyndigheten överklaga beslutet (16 kap. 5 och 6 §§ samt 8 § 5 konkurslagen).

När konkursförvaltaren nu föreslås ta över tingsrättens beslutsfunktion uppkommer frågan om beslut i fråga om att anordna ett bevakningsförfarande ska få överprövas. Tidigare utredningar har ansett att det inte ska få ske (SOU 1991:106 del B s. 352, SOU 2000:62 del 1 s. 427 f. och SOU 2010:2 del 1 s. 221 f.).

En konkursförvaltare vidtar redan i dag en mängd åtgärder i konkursen som i regel inte kan bli föremål för rätts prövning. Ett beslut om att anordna ett bevakningsförfarande kan inte anses vara ett särskilt ingripande beslut för enskilda, även om ett sådant förfarande i och för sig kan medföra viss tidsutdräkt och ställer krav på aktivitet av borgenärerna för att inte förlora sin rätt till utdelning. Förvaltaren är den som har bäst kännedom om förhållandena i konkursen och tingsrätten godtar förvaltarens bedömning i de flesta fall. Behovet av att kunna angripa förvaltarens beslut i domstol får mot denna bakgrund anses litet.

Det som därtill talar för att konkursförvaltarens anordnandebeslut inte bör få överklagas är att ett sådant beslut innebär att bevakningsförfarandet omedelbart inleds och att bevakningstiden kungörs och börjar löpa. Att då parallellt genomföra en domstolsprövning framstår inte som ändamålsenligt. Även om det naturligtvis inte kan uteslutas att en överprövning i något fall skulle kunna leda till ett annat resultat framstår det inte som nödvändigt att införa en sådan möjlighet. Det kan noteras att det enligt nuvarande ordning endast är förvaltaren som kan påkalla ett anordnandebeslut i tingsrätten. Borgenärer, gäldenären och tillsynsmyndigheten kan naturligtvis påtala behovet för förvaltaren men de saknar möjlighet att agera om förvaltaren ändå väljer att inte göra en framställan. Denna ordning innebär i praktiken att förvaltaren redan har ett betydande ansvar i frågan. Sammanfattningsvis bör förvaltarens beslut att anordna ett bevakningsförfarande inte få överklagas.

Som redovisas ovan är det enligt nuvarande ordning möjligt att överklaga rätts beslut att inte anordna ett bevakningsförfarande. En sådan möjlighet finns bl.a. för att motverka en oenhetlig rätts-tillämpning (prop. 1986/87:90 s. 410). Behovet av att överklaga får dock anses litet och ska dessutom vägas mot att konkursförvaltaren varje gång det inte är aktuellt att anordna ett bevakningsförfarande,

dvs. i majoriteten av fallen, skulle behöva fatta ett formellt beslut om att inte vidta en sådan åtgärd. Det får mot den bakgrunden anses rimligt att förvaltaren själv får ta ansvaret för frågan om ett bevakningsförfarande behöver anordnas och att inte heller ett sådant beslut därför ska få överklagas.

Att höra tillsynsmyndigheten inför ett beslut?

Det finns inte någon skyldighet för tingsrätten att höra tillsynsmyndigheten när konkursförvaltaren begär att ett bevakningsförfarande ska inledas. Frågan är om förvaltaren nu bör göra det.

I konkurslagen finns den s.k. allmänna höranderegeln (7 kap. 10 § konkurslagen) som innebär att förvaltaren är skyldig att i viktigare frågor höra bl.a. tillsynsmyndigheten. Även om ett bevakningsförfarande innebär en viss tidsutdräkt och frågan om huruvida ett sådant förfarande ska inledas i en enskild konkurs innefattar en bedömning som kan påverka både utredningen och utdelningen är det dock knappast i vart fall typiskt sett att anse som en sådan viktigare fråga (jfr annan uppfattning Palmér/Savin, Konkurslagen, kommentaren till 9 kap. 1 §).

Som anføres ovan får konkursförvaltaren anses ha goda förutsättningar att självständigt bedöma om ett bevakningsförfarande behöver inledas eller inte. Det framstår inte som angeläget att förvaltaren då i varje fall ska behöva höra tillsynsmyndigheten i frågan. Att begränsa hörandet till de fall där förvaltaren avser att inleda ett sådant förfarande framstår inte som ändamålsenligt. Risken för att förvaltaren i onödan påbörjar ett bevakningsförfarande kan inte heller anses särskilt stor. I avsnitt 14.3 föreslås att den allmänna höranderegeln utvidgas något till att avse inte bara viktigare frågor utan även inför beslut i svårbedömda frågor. Detta skapar ett visst utrymme för att vid behov involvera tillsynsmyndigheten inför ställningstagandet om ett bevakningsförfarande ska anordnas utan att det samtidigt krävs att så sker i varje fall frågan övervägs. Mot denna bakgrund finns det inte behov av att särskilt reglera frågan om tillsynsmyndighetens hörande i bevakningssituationen.

9.2.2 Kungörelser och underrättelser

Förslag: Konkursförvaltaren ska kungöra beslutet om att anordna ett bevakningsförfarande och bevakningstiden.

Bedömning: Konkursförvaltaren bör ta över tingsrättens uppgift att underrätta om att ett bevakningsförfarande anordnas och om anmärkningstiden.

Skälen för förslaget och bedömningen: Enligt nuvarande ordning är det rätten som ska kungöra beslut att inleda bevakningsförfarande och bevakningstiden (9 kap. 3 § konkurslagen). Eftersom rätten inte fortsättningsvis ska besluta i dessa frågor finns det inte längre något naturligt samband mellan besluten och att rätten ser till att kungörelsen kommer till stånd. Tvärtom framstår det som en ineffektiv ordning att låta någon annan än beslutsfattaren ha ansvar för kungörelsen. Uppgiften att hantera kungörelser är av sådan karaktär att den inte kräver domstols medverkan. Mot denna bakgrund bör tingsrätten inte längre ha kvar den uppgiften.

Det finns tydliga fördelar med att anförtro konkursförvaltaren ansvaret för att kungöra de inledande besluten. Eftersom förvaltaren är den som ska besluta om ett bevakningsförfarande och bestämma bevakningstiden, kan kungörelsen komma till stånd snabbare än om tillsynsmyndigheten skulle utföra åtgärden. Även risken för fel minskar om det är samma aktör, dvs. förvaltaren, som beslutar och kungör. Det finns varken principiella eller praktiska skäl mot att en förvaltare anförtros uppgiften. Det finns redan enligt nuvarande ordning exempel på att förvaltaren har i uppgift att ombesörja kungörelser (se 8 kap. 11 § konkurslagen om försäljning av egendom på auktion). Mot denna bakgrund föreslås att konkursförvaltaren anförtros ansvaret för att kungöra de inledande besluten i bevakningsförfarandet. Sättet för kungörandet behandlas i avsnitt 17.2.

Enligt nuvarande ordning ska rätten samma dag som beslutet att anordna ett bevakningsförfarande meddelas sända en underrättelse om beslutet till Skatteverket och till länsstyrelsen i det län som tingsrätten hör till (5 § lönegarantiförordningen [1992:501]). Dessutom ska rätten genast underrätta gäldenären, konkursförvaltaren, tillsynsmyndigheten och varje känd borgenär om bl.a. beslutet och anmärkningstiden (26 § konkursförordningen).

De ändamålsskäl som redovisas ovan för att konkursförvaltaren ska ta över tingsrättens skyldighet att utfärda kungörelse om bevakningsförfarandet gör sig gällande även när det gäller underrättelser. Mot den bakgrunden föreslås att förvaltaren tar över rättens skyldighet att underrätta berörda när ett bevakningsförfarande anordnas. Sättet för underrättelse behandlas i avsnitt 17.3.

9.3 Den utredande delen av förfarandet

9.3.1 Bevakningar

Förslag: En borgenär som vill anmäla sin fordran ska ge in en skriftlig bevakning till konkursförvaltaren.

Konkursförvaltaren ska se till att tillsynsmyndigheten får del av bevakningarna. Dessa ska hållas tillgängliga för granskning hos myndigheten.

Konkursförvaltaren ska inte längre behöva upprätta och ge in en bevakningsförteckning.

Skälen för förslaget

Borgenärerna ska bevaka sina fordringar hos konkursförvaltaren

En borgenär ska enligt nuvarande ordning bevaka sin fordran och den förmånsrätt som han eller hon vill göra gällande genom en skriftlig anmälan till rätten. Det är tydligt att rättens kompetens inte krävs för uppgiften att ta emot bevakningar. I stället bör borgenärens bevakning ske till förvaltaren som ändå behöver få del av dessa för att kunna driva förfarandet framåt på ett ändamålsenligt sätt. Det finns inte anledning att ha en annan ordning i de fall förvaltaren själv har i uppgift att bevaka en fordran (se avsnitt 9.3.2). Som föreslås nedan ska alla bevakningar senare hållas tillgängliga för granskning hos tillsynsmyndigheten.

Enligt nuvarande ordning gäller att rätten efter bevakningstidens utgång ska överlämna ett exemplar av bevakningshandlingarna till konkursförvaltaren (9 kap. 7 § första stycket konkurslagen). Den skyldigheten bör slopas som en följd av att bevakningarna inte längre ska ges in till rätten.

Bevakningarna ska hållas tillgängliga hos tillsynsmyndigheten

De bevakningar som för närvarande ges in till rätten vidarebefordras till konkursförvaltaren men däremot inte till tillsynsmyndigheten. När det nu föreslås att borgenärernas bevakningar ska ges in till förvaltaren i stället för till rätten är frågan om det är tillräckligt att handlingarna endast finns hos förvaltaren.

Det som framför allt talar för att konkursförvaltaren bör tillstålla tillsynsmyndigheten bevakningarna är vikten av att säkerställa insyn i det förvaltarledda förfarandet och möjlighet för borgenärer och andra att kunna granska bevakningarna. För närvarande gäller att förvaltaren på begäran är skyldig att lämna uppgifter om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän, gäldenären eller tillsynsmyndigheten (7 kap. 9 § första stycket konkurslagen). I doktrin framhålls att om det finns ett befogat intresse av att ta del av handlingar som rör boet, bör förvaltaren medverka till att efterfrågade handlingar lämnas ut (Palmér/ Savin, Konkurslagen, kommentaren till 7 kap. 9 §). Förvaltaren har dock ingen generell skyldighet att låta borgenärerna ta del av handlingar som rör boet (prop. 1986/87:90 s. 273). En annan sak är att det brukar bestämmas att bevakningarna kan granskas hos förvaltaren.

Det finns en möjlighet att med stöd av 2 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) låta offentlighetsprincipen gälla för handlingar som finns hos andra organ än myndigheter. Det vore därför möjligt att ge allmänheten och aktörerna i en konkurs rätt att ta del av bevakningshandlingar direkt hos konkursförvaltaren på samma sätt som om handlingarna begärdes ut hos en myndighet. Samtidigt är en sådan lösning långt ifrån oproblematiserad. Förvaltar-kåren består till mycket stor del av advokater som driver privat rörelse. Advokater driver sin verksamhet i stor utsträckning under tystnadsplikt och det är svårt att ställa lika höga krav på tillgänglighet och service på en advokatbyrå som på en myndighet. Det kan rimligen inte förväntas att en advokatbyrå ska tillmötesgå spontana besök och förfrågningar under bevakningsförfarandet. Det bedöms därför vara en lämpligare ordning att enskildas tillgång till borgenärernas och förvaltarens bevakningar säkerställs av tillsynsmyndigheten och att handlingarna alltså blir offentliga där (se även avsnitt 13.1 där frågan utvecklas ytterligare).

Enligt nuvarande ordning ska rätten i varje enskilt fall bestämma var bevakningarna ska hållas tillgängliga för granskning (9 kap. 8 § konkurslagen). Om bevakningarna nu alltid ska finnas hos tillsynsmyndigheten framstår det som rimligt att granskning av dessa handlingarna också kan ske där. Detta bör anges i konkurslagen och det finns då inte längre något behov av att i varje fall bestämma detta. En sådan ordning hindrar givetvis inte en konkursförvaltare från att låta berörda ta del av bevakningshandlingarna hos honom eller henne, om det bedöms lämpligt.

Sammanfattningsvis föreslås att konkursförvaltaren genast efter bevakningstidens utgång se till att tillsynsmyndigheten får del av inkomna bevakningar och att handlingarna därefter hålls tillgängliga för granskning hos myndigheten.

Konkursförvaltaren ska inte längre ge in en bevakningsförteckning

Enligt konkurslagen ska konkursförvaltaren skyndsamt upprätta en förteckning över alla de fordringar som har bevakats. I den anges beloppet för bevakad fordran, eventuellt yrkad förmånsrätt med åberopade grunder och vilken plats i förmånsrättsordningen fordran får enligt borgenärens yrkande. Kopior av förteckningen ska skickas till rätten och tillsynsmyndigheten (9 kap. 7 § andra stycket konkurslagen). Med den förändrade rollfördelning som nu föreslås finns det inte längre någon anledning att skicka förteckningen till rätten. Denna skyldighet bör därför tas bort.

En lagstadgad skyldighet att skicka förteckningen till tillsynsmyndigheten infördes i samband med att den nuvarande konkurslagen tillkom, men den ordningen hade tillämpades redan före det (prop. 1986/87:90 s. 302). Som föreslås ovan kommer tillsynsmyndigheten framöver att få del av alla bevakningar. Det borde rimligen medföra att myndigheten inte längre kommer att ha samma behov av att även få del av en förteckning över dessa. Det kan visserligen hävdas att en av konkursförvaltaren upprättad sammanställning av bevakningarna underlättar för de som vill granska bevakningarna. Det framstår dock inte som motiverat att förvaltaren ska lägga ned resurser på en sådan ren serviceåtgärd. Skyldigheten för förvaltaren att upprätta och till tillsynsmyndigheten ge in en bevakningsförteckning bör därför tas bort.

9.3.2 Bevakningsfrihet

Förslag: En fordran som har betalats i förskott före bevakningsförfarandet inleddes ska redovisas i en av konkursförvaltaren upprättad förteckning och ska därmed anses bevakad utan att det krävs någon särskild åtgärd från borgenärens sida. Förteckningen ska tillställas tillsynsmyndigheten.

Nuvarande bestämmelser om bevakningsfrihet för insättnings- och försäkringsborgenärer ska utformas på motsvarande sätt. Bevakningsfriheten i livförsäkringsföretags och tjänstepensionsföretags konkurs ska även gälla andra ersättningsberättigade än försäkringstagare.

Skälen för förslaget

Nuvarande bevakningsfrihet för vissa borgenärer

En borgenär är berättigad till utdelning i en konkurs endast om han eller hon har bevakat sin fordran (9 kap. 4 § konkurslagen). Det finns dock vissa undantag från borgenärernas bevakningsskyldighet. De rör fordran mot gäldenären som återuppväckts på grund av återvinning (4 kap. 21 §), regressfordran som tillkommer medgäldenärs konkursbo (5 kap. 8 §), kvittningsfordran (5 kap. 17 § andra stycket andra meningen) och fordran med pant i fast eller lös egendom (9 kap. 5 § första stycket). Vidare behöver en fordran som redan har bevakats inte bevakas en gång till, om någon annan borgenär, t.ex. en borgensman, genom betalning eller på annan grund helt eller delvis skulle inträda i den bevakande borgenärens rätt (se SOU 1970:75 s. 206 och prop. 1986/87:90 s. 196).

Bevakningsfriheten för dessa fordringar innebär att konkursförvaltaren ska beakta fordringarna då utdelningsförslaget upprättas trots att de inte har bevakats (se 11 kap. 4 § första stycket andra meningen konkurslagen). Karakteristiskt för de undantagna fordringar är att det inte finns något egentligt behov av att låta ett bevakningsförfarande omfatta dem. De är ofta otvistiga och föremål för en förmånsrätt. Dessa fordringar kan därför, utan det slag av förutredning som ett bevakningsförfarande innebär, beaktas först inom ramen för utdelningsförfarandet.

Förutom de ovan nämnda fordringarna finns det vissa typer av fordringar som borgenärer själva inte behöver bevaka. En insättningsborgenär behöver inte bevaka sin fordran i bl.a. en banks konkurs förutsatt att konkursförvaltaren i bouppteckningen eller en särskild förteckning har lämnat uppgift om borgenärens fordran. Detsamma gäller försäkringstagare i ett livförsäkringsbolags eller tjänstepensionsföretags konkurs (7 kap. 13 § sjätte stycket och 9 kap. 5 § andra stycket konkurlagen, se även prop. 2018/19:158 s. 87 f.). Dessutom ska förvaltaren för arbetstagares räkning bevaka lönefordringar som är klara (15 § lönegarantilagen [1992:497]).

I samtliga nu redovisade fall gäller att om borgenären anser att fordran är större än det som omfattas av bevakningsfriheten eller anmäls av konkursförvaltaren måste han eller hon bevaka resten för att få utdelning på det överskjutande beloppet.

En tydligare ordning för insättningsborgenärer m.fl.

För löneborgenärer är det tydligt att deras fordringar ingår i bevakningsförfarandet (se ovan och prop. 1975/76:119 s. 68 f.). För insättningsborgenärer var detta tidigare tydligt. I 3 § lagen (1956:217) om vissa kreditinrättingars konkurs föreskrevs att en fordran som hade upptagits i konkursförvaltarens förteckning skulle anses vara bevakad i konkursen som om borgenären själv hade anmält densamma (se även Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 512 f.). När bestämmelsen överfördes till 1987 års konkurslag formulerades den om till att språkligt överensstämja med de fordringar som är helt undantagna från bevakningsförfarandet, utan att någon ändring i sak dock synes ha varit avsedd (prop. 1986/87:90 s. 268 f. och 300, jfr SOU 1983:24 s. 84 f. där Konkurslagskommittén ansåg att tidigare ordning skulle bestå).

Den ändring i konkurslagen som gjordes innebar dels att bestämmelserna delades upp, där en del placerades i 7 kap. 13 § (sjätte stycket) om bouppteckning och en del i 9 kap. 5 § om bevakningsfrihet, dels att det som ett alternativ till att ange borgenärernas fordringar i en förteckning angavs att de kunde anges i bouppteckningen. Reglerna omfattade ursprungligen banker och vissa andra företag med inlåningsverksamhet men har successivt byggts ut till att omfatta även värdepappers- och försäkringsbolag.

Det kan konstateras att reglerna endast gäller den situation då ett bevakningsförfarande anordnas och att uppgifterna därmed behövs för det ändamålet (prop. 1986/87:90 s. 268 f.). De fordringar som anges i 7 kap. 13 § sjätte stycket ska naturligtvis ingå i bouppteckningen utan denna särskilda föreskrift, vilket nu förtydligas (se avsnitt 5.1 om att skulder ska anges i bouppteckningen) och i ett förvaltarlett bevakningsförfarande behöver varken rätten eller tillsynsmyndigheten särskilt få del av dessa borgenärers kontaktuppgifter (jfr sjätte stycket första meningen).

Det finns vidare ingen anledning att tolka den ändring som gjordes 1987 som att insättningsborgenärers fordringar är helt undantagna från bevakning utan endast att borgenärerna själva inte behöver bevaka dessa om konkursförvaltaren gör det (a. prop. s. 300, se även prop. 1989/90:34 s. 100). Att som bevakningsinlaga använda bouppteckningen bör inte komma ifråga. I stället bör förvaltaren i en situation som den nu aktuella upprätta en särskild bevakningsförteckning, och det även om en bouppteckning med uppgifterna har färdigställts. Det finns mot denna bakgrund anledning att justera och tydliggöra reglerna i konkurslagen kring dessa fordringar i bevakningsförfarandet. De bör samlas i 9 kap. och det bör, i likhet med 1956 års lag, anges att fordringarna ska anses bevakade i den utsträckning de anges i en av förvaltaren upprättad förteckning. I de aktuella institutens eller företagens konkurs ska i regel ett allmänt ombud utses, vilket torde underlätta uppgiften att upprätta en förteckning (se 7 kap. 2 § tredje stycket konkurslagen).

Det finns anledning att i detta sammanhang ersätta begreppet livförsäkringsbolag i konkurslagen med livförsäkringsföretag (se 1 kap. 3 och 4 §§ försäkringsrörelselagen [2010:2043] om dessa begrepp) för att reglerna även ska omfatta livförsäkringsföreningar.

Särskilt om försäkringstagare och andra ersättningsberättigade

Bevakningsfrihet för försäkringstagare i ett livförsäkringsbolags konkurs infördes i konkurslagen 1990. Samtidigt infördes i 4 a § förmånsrättslagen (1970:979) en särskild förmånsrätt för försäkringstagarnas fordringar. Förmånsrätten omfattar bl.a. de tillgångar som bolaget har avsatt till täckande av de försäkringstekniska skulderna för livförsäkring (prop. 1989/90:34 s. 73 f.).

Ett försäkringsbelopp tillkommer ibland någon annan än försäkringstagaren, dvs. den som ingått avtal om försäkring med försäkringsgivaren. Så är fallet med t.ex. dödsfallsförsäkringar och kollektivavtalsförsäkringar. År 2000 ändrades 4 a § förmånsrättslagen (och vissa andra lagar) till att inte bara avse försäkringstagare utan även andra ersättningsberättigade. Syftet med ändringen var att skydda även de som ska ha rätt till försäkringsersättningen enligt bl.a. livförsäkringsavtal utan att själv vara försäkringstagare (prop. 1998/99:87 s. 154 f.). I förarbetena diskuterades frågan om att definiera begreppet försäkringstagare och i vilken utsträckning andra ersättningsberättigade kunde omfattas av det begreppet. Någon generell lösning lämnades inte och några särskilda överväganden kring konkurslagens bestämmelser gjordes inte då eller senare.

I samband med att regeringen nyligen föreslog att även fordringar i tjänstepensionsföretags konkurs ska omfattas av bevakningsfriheten väcktes i Lagrådet frågan om huruvida även andra ersättningsberättigade omfattas. Enligt Lagrådet är det inte säkert att ordet försäkringstagare i konkurslagen ska förstås på samma sätt som i andra lagar där ordet kompletteras med andra ersättningsberättigade och att det därför är möjligt att konkurslagen skulle kunna tolkas och tillämpas så att också en fordran som en annan ersättningsberättigad har, omfattas av undantaget när fordringen tas med i konkursförvaltarens förteckning. Lagrådet ansåg att undantaget från bevakningsskyldigheten i livförsäkrings- och tjänstepensionsföretags konkurs borde bli föremål för ytterligare överväganden. I den efterföljande propositionen uttalade regeringen att det kan finnas skäl att närmare överväga saken, men att det inte fanns förutsättningar att göra det i det lagstiftningsärendet (prop. 2018/19:158 s. 655 och 1180).

Lagrådet synes utgå från att andra ersättningsberättigade borde omfattas av bevakningsfriheten. Det är en rimlig uppfattning. Det finns i en konkurs och särskilt i ett bevakningsförfarande ingen anledning att se annorlunda på fordringar som alla härrör från ett och samma försäkringsavtal. Som redovisas ovan gäller förmånsrätten för båda kategorier borgenärer. Såvitt känt har frågan om huruvida andra ersättningsberättigade i konkurslagen innefattas i ordet försäkringstagare inte prövats. För att säkerställa ett väl fungerande bevakningsförfarande och undvika rättsförluster är det viktigt att det på förhand är tydligt för konkursförvaltaren och

fordringsägarna i vilken utsträckning en fordran måste bevakas eller inte och vem som då ska bevaka den. Detta talar med styrka för att det görs ett tillägg i bestämmelsen om bevakningsfrihet som innebär att även andra ersättningsberättigades fordringar i ett livförsäkringsföretags eller ett tjänstepensionsföretags konkurs omfattas.

Det finns inte skäl att generellt befria borgenärer med kända fordringar från sin bevakningsskyldighet

Det kan vara svårt för en borgenär att förstå att en fordran som har anmälts till konkursförvaltaren i konkursens inledningsskede, och som finns med i konkursbouppteckningen, måste bevakas. Man skulle av den anledningen kunna överväga en ordning där samtliga fordringar i konkursbouppteckningen anses som automatiskt bevakade. I Finland ska fordringar som redan har anmälts när bevakningsförfarandet inleds anses bevakade och förvaltaren kan även i viss utsträckning beakta obevakade klara fordringar (12 kap. 6 och 8 §§ konkurslagen [20.2.2004/120], se även RP 221/2018 rd s. 66).

Samtidigt finns det ett värde i att en borgenär bevakar sin fordran och yrkade förmånsrätt. På så sätt säkerställs att samtliga fordringar i en konkurs är aktuella och fullständiga. I bevakningen ska borgenären nämligen ange fordringen belopp och grunderna för såväl fordringen som den yrkade förmånsrätten (9 kap. 6 § konkurslagen; jfr 21 § andra stycket skuldsaneringslagen där även borgenärer med sedan tidigare kända fordringar ska anmäla dessa). Att undanta en stor mängd fordringar från bevakningsskyldigheten, försvårar möjligheterna att klargöra vilka fordringar som är tvistiga och slita sådana tvister. Mot denna bakgrund finns det inte skäl att generellt befria borgenärer med kända fordringar från sin bevakningsskyldighet.

Det finns skäl att förenkla ordningen för förskottsbetalade fordringar

Det finns anledning att särskilt överväga bevakningsskyldigheten för en förskottsbetalad fordran. Bakgrunden är att en konkursförvaltare under hela konkursförfarandet har en möjlighet att betala ut medel i förskott till en borgenär. En förskottsbetalning är preliminär på så sätt att den som har mottagit betalningen kan bli

återbetalningsskyldig om det visar sig att mottagaren saknar rätt att i slutändan få medlen. Även om förvaltaren har betalat ut medel i förskott ska en sådan fordran tas upp i utdelningsförslaget (11 kap. 14–17 §§ konkurslagen).

När det finns en bevakningsskyldighet förutsätter en förskottsbetalning att borgenären har bevakat sin fordran (11 kap. 15 § tredje stycket tredje meningen konkurslagen). Vad som ska anses gälla beträffande eventuell bevakningsskyldighet när förskottsbetalning har skett i tiden innan en bevakningsskyldighet uppkom framgår inte av konkurslagen. I förarbetena anges emellertid att även om en borgenär har fått en förskottsbetalning måste han eller hon bevaka samma fordran, om det senare under konkursen beslutas om bevakningsförfarande. Gör borgenären inte det blir han eller hon återbetalningsskyldig (prop. 1986/87:90 s. 342).

Frågan om bevakning av förskottsbetalad fordran har uppmärksamats i ett rättsfall från Högsta domstolen (NJA 2012 s. 155). Fallet handlade om huruvida en borgenär som inte hade bevakat en förskottsbetalad fordran skulle ha rätt till efterbevakning när utdelningsförslaget fick göras om. Enligt Högsta domstolen skulle en inte onaturlig ordning vara att de fordringar för vilka förskottsbetalning har skett betraktas som bevakade fordringar. I ett särskilt tillägg uttalar domstolen att det finns skäl för lagstiftaren att införa en ordning med förebild i vad som gäller för insättningsborgenärer.

Det finns mycket som talar för att den nuvarande ordningen bör ändras så att en förskottsbetalad fordran ska anses bevakad i konkursen utan att borgenären själv behöver bevaka den. Det måste för en borgenär som till konkursförvaltaren har anmält sin fordran, på viss grund yrkat förmånsrätt och därefter fått förskottsbetalning te sig minst sagt märkligt att också behöva bevaka den genom en särskild inlaga som hamnar hos samma förvaltare som tidigare fått och redan tagit ställning till motsvarande information. En förändring kan inte heller anses problematisk för förvaltaren. Förskottsbetalning kräver av förvaltaren att denne satt sig in i omständigheterna skapar sig en klar bild av vilka borgenärer som finns och de förmånsrätter dessa anser sig ha samt av tillgångssidan i konkursen. Det bör vara enkelt för förvaltaren att uppge vilka förskottsbetalningar som har gjorts. Därtill kommer att en missad bevakning i dag inte nödvändigtvis leder till att den undantas från utdelning utan i stället att det endast uppkommer en onödig kostnad för

borgenären och en försening av konkursavvecklingen. En förvaltare kan nämligen i normalfallet efter bevakningstidens utgång förväntas att vid återkrav av förskottsbetalning informera borgenärer om att efterbevakning kan ske av fordran. För en borgenär som därefter efterbevakar sin fordran uppkommer då en kostnad för efterbevakningsavgift och konkursens avslutande försenas.

Mot denna bakgrund föreslås att en borgenär inte ska behöva bevaka en förskottsbetalad fordran. Som Högsta domstolen är inne på framstår det dock som lämpligt att denna fordran är med i bevakningsförfarandet och att detta kan ske genom att konkursförvaltaren i en särskild förteckning anmäler den och att den därmed anses bevakad. Förteckningen bör lämnas till tillsynsmyndigheten i samband med att övriga bevakningar överlämnas dit (se avsnitt 9.3.1).

9.3.3 Anmärkningar

Förslag: Den som vill invända mot en bevakning ska ge in en skriftlig anmärkning till konkursförvaltaren.

Konkursförvaltaren ska se till att tillsynsmyndigheten får del av anmärkningarna. Dessa ska därefter hållas tillgängliga hos myndigheten.

Bedömning: Konkursförvaltaren bör underrätta bl.a. bevakande borgenär om att anmärkning har framställts.

Skälen för förslaget och bedömningen

Anmärkning mot en bevakning ska ges in till konkursförvaltaren

En konkursförvaltare som efter granskning av inkomna bevakningar finner anledning att anmärka mot något yrkande om betalnings- eller förmånsrätt, ska skriftligen anmäla detta till rätten inom anmärkningstiden. Galdenären eller en bevakande borgenär får på samma sätt framställa anmärkning (9 kap. 9 § konkurslagen).

De skäl som anförs ovan för den föreslagna förändrade hanteringen av bevakningar gör sig gällande även till stöd för en förändrad hantering av anmärkningar. I likhet med vad som gäller för bevakningar är det tydligt att rätten inte behöver vara involverad i

uppgiften att ta emot anmärkningar. Det är konkursförvaltaren som behöver få del av handlingarna för att kunna driva förfarandet framåt. I ett förvaltarlett bevakningsförfarande är det därför lämpligt att förvaltaren övertar uppgiften att ta emot anmärkningarna.

Mot denna bakgrund föreslås att anmärkningar från gäldenären och bevakande borgenärer ska ges in till konkursförvaltaren i stället för till tingsrätten. Nuvarande skyldighet för tingsrätten att i dessa fall skicka en kopia av anmärkningen till förvaltaren (28 § konkursförordningen) kan därmed tas bort.

I flera fall är det konkursförvaltaren själv som framställer anmärkning mot bevakade fordringar. Även dessa ska i dag ges in till rätten. Det är inte önskvärt att rätten har kvar uppgiften att motta några anmärkningar. Det bedöms inte heller motiverat att tillsynsmyndigheten ska motta förvaltarens anmärkning endast i syfte att säkerställa att anmärkningen framställts på rätt sätt och i rätt tid för att sedan återsända en kopia av handlingen till förvaltaren för vidare hantering. I stället bör även förvaltarens anmärkningar hanteras av honom eller henne själv. Som föreslås nedan kommer tillsynsmyndigheten att få del av alla anmärkningar och har möjlighet att inom ramen för sin tillsyn övervaka förvaltarens hantering. Det kan tilläggas att bedömningen inte förändras av det faktum att förvaltarens anmärkning kan innebära att förvaltaren påkallar återvinning (se 4 kap. 19 § första stycket 2 konkurslagen).

Det är möjligt för en anmärkningsberättigad att efter anmärkningstidens utgång åberopa en annan omständighet än den som har angetts i anmärkningen (9 kap. 11 § konkurslagen). Som en konsekvens av att anmärkningar nu ska ges in till konkursförvaltaren är det följdenligt att även åberopandet av nya omständigheter till stöd för anmärkningen bör göras till förvaltaren, om inte bevakningstvisten är föremål för rättens prövning (se avsnitt 9.4.4).

Konkursförvaltaren ska ansvara för underrättelserna

Om en anmärkning framställs mot en bevakad fordran, ska rätten i dag snarast underrätta bevakande borgenär om anmärkningen. Detsamma gäller om det åberopas en ny omständighet till stöd för en anmärkning vid något annat tillfälle än vid ett sammanträde inför rätten (27 § konkursförordningen). Även gäldenären, tillsyns-

myndigheten och varje känd solidariskt ansvarig medgäldenär ska underrättas (28 § konkursförordningen).

För att undvika dubbelarbete och risk för fel bör den som tar emot anmärkningen också vara ansvarig för att borgenärer och andra underrättas om anmärkningen. Konkursförvaltaren bör därför ta över rättens underrättelseskyldighet. Som föreslås nedan ska alla anmärkningar sändas till tillsynsmyndigheten. Någon särskild underrättelse behöver då inte ske till myndigheten.

Konkursförvaltaren ska tillställa tillsynsmyndigheten anmärkningarna

I avsnitt 9.3.1 ovan föreslås att konkursförvaltaren ska översända inkomna bevakningar till tillsynsmyndigheten. Syftet är att ge berörda goda möjligheter att ta del av handlingarna och att i övrigt möjliggöra insyn och tillsyn. I huvudsak motsvarande skäl gör sig gällande även för framförda anmärkningar.

Det skulle kunna argumenteras för att konkursförvaltaren bör översända anmärkningarna även till rätten eftersom dessa kan behövas där om det blir aktuellt med en domstolsprövning av tvistiga fordringar. Det framstår dock inte som en helt ändamålsenlig ordning. En viktig anledning till den förändring i övrigt som nu föreslås är att flytta bort administrativ hantering i konkursförfarandet från domstolarna. I flera fall blir det i ett bevakningsförfarande aldrig aktuellt att involvera domstolen. I de fall domstolen involveras är det vidare sällan som alla anmärkningar alltjämt är aktuella, utan prövningen rör endast en eller några få tvistiga fordringar. Detta innebär att en ordning där domstolen ska motta alla anmärkningar av förvaltaren och hålla dem tillgängliga, riskerar att bli en sådan uppgift som domstolen inte ska ägna sig åt.

Det framstår som lämpligare att för anmärkningarna och i förekommande fall senare åberopade omständigheter till stöd för en anmärkning, införa en ordning som motsvarar den som gäller för bevakningar, nämligen att konkursförvaltaren ska översända dem till tillsynsmyndigheten. Härigenom skapas en enhetlig och mer förutsebar ordning genom hela förfarandet. Tillsynsmyndigheten behöver vidare ändå få del av handlingarna i sin tillsynsverksamhet; något som sker redan enligt nuvarande ordning genom att domstolen underrättar myndigheten.

9.3.4 Undertecknande av bevakningshandlingar

Förslag: Kravet på egenhändigt undertecknande av bevakningar och anmärkningar ska tas bort.

Skälen för förslaget: I 9 kap. 6 § konkurslagen föreskrivs att en bevakning, dvs. den handling genom vilken en borgenär anmäler sin fordran, ska vara egenhändigt undertecknad. I 9 kap. 9 § konkurslagen föreskrivs att också en anmärkning ska vara egenhändigt undertecknad. I 9 kap. 11 § andra stycket konkurslagen anges att den som åberopar en ny omständighet i ett annat sammanhang än vid sammanträde inför rätten ska uppfylla samma formkrav som föreskrivs om anmärkning. Av 9 kap. 20 och 22 §§ konkurslagen följer att motsvarande krav gäller vid efterbevakning.

Ett krav på att en skrift ska vara egenhändigt undertecknad innebär att det inte är möjligt att ge in den elektroniskt (se avsnitt 4.2.1). Användning av elektronisk kommunikation ökar tillgängligheten till myndigheter och andra aktörer och skapar bättre förutsättningar för en mer flexibel och effektiv handläggning. För borgenärerna skulle det i många fall erbjuda en påtaglig förenkling om bevakningar kan ges in genom t.ex. e-post. Detta talar med styrka för att kravet bör tas bort eller kompletteras. Till det kommer att 2019 års insolvensdirektiv föreskriver att konkursförvaltare och myndigheter ska kunna ombesörja vissa uppgifter elektroniskt, bl.a. motta anmälan av fordringar (artikel 28).

Ett krav på undertecknande uppställs normalt för den skrift som inleder förfarandet, se t.ex. 2 kap. 1 § konkurslagen och 2 kap. 1 § lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion. I detta fall handlar det om handlingar som ges in i ett redan initierat förfarande. Även det talar för att kravet inte behövs.

Det finns inte någon direkt sanktion mot den som bryter mot underskriftskravet. I förarbetena uttalas att det inte är meningen att rätten ska granska varje bevakning och avvisa de som inte uppfyller formkravet. Det är först i samband med att tvistefrågan prövas som avvisning kan ske, men då endast om bristen är så väsentlig att bevakningen är otjänlig som grund för prövning av tvisten (prop. 1986/87:90 s. 301). När det gäller anmärkningar uttalades endast att kravet på undertecknande infördes i principiell överensstämmelse med reglerna om bevakningar (a. prop. s. 304).

Ett skäl för att behålla ett krav på egenhändigt undertecknande är att det kan motverka risken för att en person obehörigen ger in en inlaga i någon annans namn. När motsvarande krav vid överklagande i domstol togs bort gjordes bedömningen att risken för att någon obehörig skulle överklaga för någon annans räkning var mycket liten (se prop. 1993/94:190 s. 108 och prop. 2012/13:45 s. 98 f.). Se även Ds 2019:18 s. 49.

Det är i praktiken omöjligt att utforma regleringen på ett sätt som helt undanröjer risken för att handlingar i bevakningsförfarandet förfalskas eller används på ett obehörigt sätt (jfr rättsfallet NJA 1928 s. 459). Risken för att ett avskaffande av kravet på undertecknande skulle leda till att bevakningar och anmärkningar obehörigen ges in i andras namn får under alla förhållanden bedömas som mycket liten. Uttalanden vid kravens tillkomst av dessa krav visar också på att en sådan risk aldrig har ansetts vara beaktansvärd.

Sammantaget får övervägande skäl anses tala för att kravet på egenhändigt undertecknande i 9 kap. 6 och 9 §§ konkurslagen av handlingar i bevakningsförfarandet bör tas bort. Det finns då inte anledning att närmare gå in på alternativet att komplettera kravet med att tillåta elektroniska underskrifter. Förändringen innebär att någon underskrift inte heller behövs när en ny omständighet till en anmärkning ges in eller vid efterbevakning (9 kap. 11 och 20–22 §§ konkurslagen).

9.4 Den avslutande delen av förfarandet

9.4.1 En mer ändamålsenlig tvistlösningsprocess

Bedömning: Den avslutande delen av förfarandet bör moderniseras i syfte att renodla och effektivisera tvistlösningsprocessen.

Skälen för bedömningen

Nuvarande hantering av en bevakningstvist

Om ingen anmärkning framställs, får i regel borgenären den betalnings- och förmånsrätt som han eller hon har yrkat i sin bevakning (9 kap. 12 § första stycket konkurslagen). Om en anmärkning däremot

mot framställs uppstår en bevakningstvist. Som anges i avsnitt 9.1 är syftet med den avslutande delen av förfarandet att lösa ut sådana tvister och klargöra fordringsförhållandena i konkursen.

När en bevakningstvist uppstår kan den lösas på frivillig väg. Både en bevakning och en anmärkning kan frånfallas (återkallas) eller inskränkas och en förlikning kan ingås. Medan bevakaren själv förfogar över sin bevakning och kan återkalla den eller godkänna anmärkningen, har anmärkaren inte samma utrymme. I stället krävs enighet bland de berörda i konkursen. Vidare får alla anmärkningsberättigade åberopa nya omständigheter till stöd för någon annans anmärkning. En bevakningstvist är alltså inte en angelägenhet som berör endast bevakaren och anmärkaren (prop. 1986/87:90 s. 305).

I flera fall krävs att rätten involveras i handläggningen. Denna handläggning sker vid ett förlikningssammanträde och i sista hand vid en förhandling där tvisten slits (9 kap. 13 och 15 §§ konkurslagen). Vid förlikningsammanträdet kan de med talerätt (gäldenären, konkursborgenärerna och konkursförvaltaren) som är närvarande förlikas eller ge förvaltaren i uppdrag att ingå förlikning med bevakaren. Eftersom enhällighet krävs är det således möjligt för en gäldenär eller en borgenär som inte själv anmärkt att infinna sig vid sammanträdet och förhindra ett sådant beslut. Vid den efterföljande förhandlingen eller utom rätta krävs att alla vars rätt berörs är överens för att en förlikning ska bli bindande.

Utgångspunkten är att ett avgörande i en bevakningstvist saknar rättskraft utom konkursen (9 kap. 19 § konkurslagen) men att det har verkan i konkursen och är normerande vid fastställande av utdelning och den fortsatta handläggningen av konkursen i övrigt (se t.ex. Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 543, SOU 1983:24 s. 181, rättsfallet NJA 2007 s. 736 och Bodén i SvJT 1940 s. 803). Se även avsnitt 9.4.2 och 9.4.5.

Förfarandet bör moderniseras

Att alla berörda i en konkurs under bevakningsförfarandet har talerätt och måste samtycka till exempelvis en förlikning riskerar leda till ett otympligt och tungrott förfarande som gör att det kan vara svårt att avsluta en bevakningstvist på ett effektivt sätt. Konkursförvaltaren ska verka för förlikning men kan i praktiken sällan nå

resultat utan rättens inblandning. Tingsrätten måste alltså involveras samtidigt som dess möjligheter att föra handläggningen framåt är beroende av att den samlade kretsen anmärkningsberättigade är villig att medverka till detta. Därtill kommer att ett förliknings-sammanträde i praktiken i flera fall endast är en formalitet utan reell betydelse, i den inte alltför ovanliga situationen att det endast är förvaltaren som infinner sig.

Twistedelen av förfarandet är till sin utformning ålderdomlig, formbunden och komplex och bör därför moderniseras och renodlas i syfte att få till stånd en mer effektiv hantering.

9.4.2 Rätten att förfoga över en anmärkning

Förslag: Den som har anmärkt mot en bevakning ska själv få återkalla eller inskränka anmärkningen och ingå förlikning med bevakaren.

Skälen för förslaget

Anmärkaren ska kunna frånfalla eller inskränka sin anmärkning

Som beskrivs ovan har alla anmärkningsberättigade talerätt i en bevakningstvist och en gemensam bestämmanderätt över framställda anmärkningar. Det innebär att alla borgenärer och gäldenären måste kollektivt samtycka till att t.ex. ingå en förlikning för att den ska få rättslig verkan.

Ordningen har gamla anor och har i stora delar inte förändrats nämnvärt sedan 1862 års konkurslag, då borgenärerna generellt hade en mer betydelsefull roll i konkursförfarandet än i dag och beslutade i en rad olika frågor. Bevakningsförfarandet såg tidigare ut så att när anmärkningar hade framställts hölls ett borgenärs-sammanträde under ledning av rättens ombudsman, till vilket bevakande borgenärer ingav skriftliga svaromål. I 74 § 1862 års konkurslag angavs följande om sammanträdet:

Ombudsmannen uppläste den förda skriftvexlingen och sökte att parterna om det stridiga förlika. Medgifva samtliga tillstådesvarande parter, att gjordt jäf må förfalla eller inskränka de jäfvet: äge ej part som utblifvit derå tala.

Att förfarandet fortfarande ofta benämns jävsprocess, vilket är ett begrepp som lagstiftningen övergavs för länge sedan, kan ses som ett uttryck för förfarandets historiska arv.

I förarbetena uttalas att genom avgörandet i en bevakningstvist blir bevakande borgenärs rätt fastställd med bindande verkan för och emot inte bara övriga borgenärer utan också gäldenären (NJA 1921 II s. 548, se även prop. 1986/87:90 s. 405). Avgörandet har därmed s.k. allsidig rättskraftsverkan (se Lehrberg, Processgemenskap, 2 uppl., s. 243 f.). Det är i och för sig möjligt med en ordning där en borgenärs anmärkning gäller endast till hans eller hennes egen förmån, och det kan konstateras att detta gällde i 1862 års konkurslag vid fullföljd av talan mot en dom i vilken en anmärkning hade ogillats. Det vore dock knappast meningsfullt med ett avgörande som endast gäller mellan de som valt att agera under detta skede av konkursförfarandet. Utan rättskraft som omfattar även övriga konkursborgenärer skulle dessa kunna framställa invändningar mot den bevakade fordran i utdelningsförfarandet. Detta är inte en godtagbar ordning. Det skulle i hög grad urholka förfarandets syfte och därmed dess effektivitet.

För att bevakningsförfarandet ska fylla sitt syfte bör det alltså även fortsättningsvis resultera i att alla blir bundna av den lösning av tvisten som nås. Detta har hittills motiverat att alla då ska ha bestämmanderätt över anmärkningen. Denna syn har inte annat än undantagsvis varit satt ifråga (se t.ex. Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 530 och prop. 1978/79:105 s. 204 f.). Det kan dock nämnas att det finns ett fall där det i lagstiftningen har gjorts undantag från denna ordning, om än under extraordinära förhållanden. Enligt 8 och 9 §§ lagen den 23 maj 1932 med särskilda bestämmelser om konkurs, som var en tillfällig lag i följderna av den s.k. Kreugerkraschen, kunde konkursförvaltaren ingå förlikning med samtycke endast av anmärkande borgenär (se prop. 1932:254).

Att utgången av en process mellan några gäller mot alla är inte unikt för bevakningstvister utan gäller t.ex. även vid återvinning i konkurs. En återvinningstvist förs emellertid endast mellan den som väcker talan och den som talan väcks mot. Övriga konkursborgenärs samtycke krävs inte för att en part ska kunna föra sin talan eller för att de ska bli bundna av utgången. Ett annat exempel är grupprättegång där ett avgörande förs av en part men har rätts-

kraft i förhållande till alla gruppmedlemmar som omfattas av avgörandet (29 § lagen [2002:599] om gruppåtgång).

I Finland, som handlägger bevakningstvister i utdelningsfasen av en konkurs, rör tvisten endast bevakaren och bestridaren. Parterna kan ingå förlikning (13 kap. 8 §) och om den som har bestritt en fordran uteblir från domstolssammanträdet, anses bestridandet ha återkallats (13 kap. 12 §). I Norge är det endast bevakaren och anmärkaren som är parter när rätten avgör en bevakningstvist (114 §). I Tyskland får en konkursborgenär, vars fordran har bestritts i konkursförfarandet, föra talan om fastställelse av fordringen mot de borgenärer som har bestritt den.

I det svenska bevakningsförfarandet fokuserar den avslutande delen i rätt stor utsträckning på de som inte har anmärkt. Eftersom det inte har ansetts rimligt att kräva att dessa ska behöva vara involverade i alla steg har aktivitetsplikten för dem i praktiken begränsats till förlikningssammanträdet, vilket minskar utrymmet att hantera en tvist på ett flexibelt och ändamålsenligt sätt.

Frågan är dock varför förfarandet ska utformas utifrån de som själva valt att inte anmärka och alltså inte aktivt engagerat sig mot en gjord bevakning. Som redovisas ovan gäller en bevakning om ingen anmärker. Detta är rimligen en utgångspunkt som bör gälla för de borgenärer som inte anmärker, även när någon annan gör det. Att inte anmärka får i regel anses innebära att man är beredd att acceptera bevakningen och i annat fall är beredd att överlåta bestridandet av den på någon annan. Det är i sammanhanget viktigt att komma ihåg att detta inte rör konkursborgenärernas egna fordringar i sig utan i vilken utsträckning någon annans fordran ska tillåtas, vilket i så fall kan påverka övrigas utdelning. Ett beslut med anledning av en anmärkning kan för övriga konkursborgenärer inte leda till ett sämre resultat än om bevakningen hade fått gälla.

Som allmän utgångspunkt gäller i en process att varje part har rätt att bestämma över sin processföring. Den som har gjort en anmärkning i en bevakningsprocess är i linje med detta typiskt sett den som har ett befogat intresse av anmärkningen och bäst kan bedöma förutsättningarna för att låta den kvarstå oförändrad eller om någon förändring bör göras. Detta framstår som särskilt tydligt när konkursförvaltaren framställer en anmärkning, vilket också är det vanligaste. Denna grundsyn kan skönjas redan vid införandet av 1921 års konkurslag, där Lagrådet (NJA II 1921 s. 543) uttalade:

Det torde [...] vara ett ytterst sällan förekommande undantagsfall att de borgenärer som uteblir från ett förlikningsssammanträde har någon önskan att vidhålla anmärkningen om den i regel bättre underrättade ursprungliga anmärkaren låter densamma förfalla.

Eftersom alla konkursborgenärer och gäldenären har rätt att framställa anmärkning, så är det också lämpligt att kräva att dessa måste göra ett aktivt val. Det bör alltså krävas att den som har intresse av att en anmärkning framställs själv gör en sådan framställan. I de fall en borgenär avstår från att anmärka är det rimligt att utgå från att frågan inte är viktigare för vederbörande än att en bevakad fordran kan godkännas inom ramen för bevakningsförfarandet.

En fördel med nuvarande ordning är visserligen att vissa besparas besväret att själv framställa en anmärkning eftersom en anmärkning, oavsett vem som gjort den, gäller för samtliga. Detta bör dock inte förhindra en ändring av en ordning som i övrigt inte är ändamålsenlig. Inte heller bör risken överdrivas för att borgenärer i fortsättningen kommer att framställa anmärkningar rutinmässigt bara för att försäkra sig om en talerätt i fall en annan anmärkare senare skulle återta sin anmärkning. I flertalet fall utnyttjar borgenärerna inte sin tale- och närvarorätt. Att förändra ordningen så att endast den som gjort anmärkningen kan förfoga över den bör inte medföra någon påtaglig risk för rättsförluster för borgenärskollektivet eller gäldenären (se Lehrberg, Processgemenskap, 2 uppl., s. 250).

Mot denna bakgrund föreslås att endast den som anmärkt mot en bevakning ska ha rätt att frånfalla eller justera anmärkningen. Förslaget bör bidra till ett effektivare och mer ändamålsenligt förfarande. Se även avsnitt 11.3 där det föreslås vissa förändringar av ackordsförfarandet som medför att nuvarande anmärkningshantering i det förfarandet tas bort.

Anmärkaren ska kunna ingå förlikning av en bevakningstvist

Att anmärkaren nu ges rätt att ensam förfoga över sin anmärkning innebär att denne genom processuella åtgärder kan komma överens med bevakaren. Exempelvis kan parterna komma överens om att bevakaren inskränker sin bevakning och att anmärkaren frånfaller sin anmärkning som en följd av detta. Vad som då återstår är en

bevakning med ett innehåll som det inte råder tvist om. Anmärkaren kan även godkänna bevakningen. Parterna är dock i viss utsträckning fria att senare återta eller justera sina processrättsliga dispositioner och bevakningstvisten kan då ändå behöva prövas och avgöras (se t.ex. rättsfallet RH 2005:24).

Som utgångspunkt innebär en parts (anmärkaren) rätt att föra talan alltså endast en processuell behörighet att vidta dispositioner som är bindande för tredje man. Någon civilrättslig dispositionsrätt har anmärkaren inte (jfr Lehrberg, *Processgemenskap*, 2 uppl., s. 250). Om alltså alla berörda medverkan krävs för att uppnå en bindande förlikning är lite vunnet. Som redovisas ovan är dock redan i dag berörda rätt begränsad genom att de som närvarar vid förlikningssammanträdet har getts rätt att för allas räkning ingå en förlikning eller ge förvaltaren i uppdrag att ingå en sådan. Steget till att låta anmärkaren ingå förlikning är inte principiellt särskilt stort. Detta gäller särskilt mot bakgrund av vad tvisten rör, vilka som tvistar och överenskommelsens begränsade räckvidd. Det finns alltså skäl att tillåta anmärkaren att träffa förlikning för boets och därmed övrigas räkning. (jfr rättsfallet NJA 1925. s. 9 om bevakning och prop. 2001/02:107 s. 83 där motsvarande syn redovisas angående gruppåtgång). En bestämmelse om detta bör införas.

Konkursförvaltarens samtycke ska inte krävas

Det bör alltså vara anmärkaren som förfogar över sin anmärkning. Detta är en betydande förändring i förhållande till nuvarande och sedan länge gällande ordning, särskilt när det gäller möjligheten att förlikas utom rätta. Det kan därför finnas anledning att överväga om konkursförvaltaren ska ha inflytande i frågan.

Ett sådant inflytande skulle kunna utformas som att konkursförvaltaren ska godkänna att anmärkaren ingår en förlikning eller annars frånfaller eller inskränker sin anmärkning för att åtgärden ska bli gällande. Ett samtyckeskrav alltså.

En sådan ordning skulle, om än indirekt, behålla borgenärernas insyn och inflytande i förfarandet och kunna utgöra en garant för att tvisten hanteras på ett korrekt sätt. Konkursförvaltaren har som allmänt uppdrag att ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och

snabb avveckling av boet (7 kap. 8 § konkurslagen). Genom införandet av 1921 års konkurslag flyttades beslutsbefogenheter från borgenärskollektivet till förvaltaren, dock inte när det gäller bevakningsförfarandet. Det vore i linje med den reformen att nu ersätta borgenärskollektivet med förvaltaren i bevakningstvisterna.

Det kan dock konstateras att behovet av att införa ett samtyckeskrav inte är stort. Det är konkursförvaltaren själv som i stor utsträckning är den som framställer anmärkningar. Därutöver bevakar förvaltaren i vissa fall fordringar. Den situation som återstår är när någon annan än förvaltaren anmärker mot en borgenärs bevakning. Att en förvaltare i praktiken skulle ha vetorätt i fråga om hur en sådan anmärkning ska hanteras framstår som tveksamt när förvaltaren genom att inte göra en egen anmärkning i princip kan uppfattas redan ha tagit ställning i frågan, dvs. godtagit bevakningen. Man kan fråga sig varför det med denna lösning alls skulle behöva finnas en rätt för andra än förvaltaren att framställa anmärkning mot en bevakad fordran. Det kan vidare konstateras att förvaltarens samtycke inte torde krävas i dag när en förlikning ingås utom förlikningssammanträdet (se Lawski, Konkurs- och ackordslagarna, 13 uppl., s. 196).

Mot bakgrund av det ovan anförda bör det inte införas ett krav på att konkursförvaltaren ska godkänna anmärkarens åtgärder för att dessa ska gälla.

Rätten att åberopa nya omständigheter till grund för en anmärkning

En anmärkningsberättigad har i dag rätt att åberopa nya omständigheter, även om det innebär att grunden för en redan framförd anmärkning ändras (9 kap. 11 § första stycket konkurslagen). Det är inte bara den som har framställt anmärkning som får ändra den. Alla som har haft rätt att framställa en anmärkning får åberopa nya omständigheter till grund för någon annans anmärkning.

Bestämmelsen tillkom först genom den nuvarande konkurslagen. Bakgrunden var att dittillsvarande ordning hade lett till materiellt oriktiga resultat i några fall. Att alla anmärkningsberättigade får åberopa nya omständigheter till stöd för andras anmärkningar motiverades av Konkurslagskommittén endast på följande sätt (SOU 1983:24 s. 213 f.):

En särskild fråga är om möjligheten att ändra grunden för anmärkningen skall vara begränsad till den som har framställt anmärkningen eller om denna möjlighet bör tillkomma samtliga anmärkningsberättigade. Härvid är att märka att rätt att föra talan som bevakandens motpart i jävsprocess tillkommer envar som har varit berättigad att framställa anmärkning mot bevakningen. Enligt kommitténs mening bör motsvarande ordning gälla i förevarande fall.

Det är framför allt konkursförvaltaren som anmärker och ibland kan han eller hon ha svårt att i tid granska bevakningarna och få fram det material som behövs för ett ställningstagande till dessa. Det finns därför inte skäl att ta bort möjligheten att åberopa nya omständigheter till stöd för en anmärkning.

Det finns däremot anledning att överväga frågan om vem som ska få åberopa nya omständigheter. Samtidigt som bevakningsförfarandet är formalistiskt och relativt omständligt reglerat med tidsfrister är det väldigt tillåtande i den meningen att en borgenär som missar att bevaka en fordran eller som avstår från att göra en anmärkning i stället har möjlighet att efterbevaka sin fordran eller, som nu behandlas, åberopa nya grunder till stöd för en anmärkning som han eller hon inte alls har varit upphov till.

Alla kommer att ha fortsatt rätt att framställa en anmärkning och då också åberopa nya omständigheter till stöd för den. Det kan hävdas att det vore rimligt att även i denna del ha en ordning som innebär att anmärkaren själv "äger" sin anmärkning och att varje anmärkningsberättigad således under anmärkningsfristen aktivt behöver ta ställning till om en anmärkning ska framställas för att kunna ha möjlighet att senare åberopa nya omständigheter till stöd för den. Det kan konstateras att de systematiska skäl för rätten att åberopa nya omständigheter i andras anmärkningar som anfördes vid bestämmelsens tillkomst förlorar sin betydelse med de ändringar av talerätten i övrigt som föreslås ovan.

Att tillåta någon som blir bunden av rättskraften av ett avgörande att delta i processen är dock inte unikt för bevakningsförfarandet. De förhållanden som råder i en sådan process skulle i och för sig skapa förutsättningar för en konkursborgenär som inte själv anmärkt att inträda i processen genom självständig intervention enligt 14 kap. rättegångsbalken (jfr rättsfallen NJA 1988 s. 433, NJA 2005 s. 342 och NJA 2015 s. 552 samt prop. 2001/02:107 s. 102). Rättegångsbalkens regler om intervention kommer fram-

över inte att vara direkt tillämpliga i bevakningsförfarandet (se avsnitt 15.6.2 om att lagen [1996:242] om domstolsärenden ska tillämpas samt rättsfallet RH 2009:69 och Fitger, Lagen om domstolsärenden, 2 uppl., kommentaren till 15 §). Behovet av en sådan möjlighet torde med hänsyn till förfarandets särskilda karaktär och begränsade rättskraft dock vara litet och snarast grundas på efterkloksamhet. Samtidigt kan det inte uteslutas att det i något fall kan anses angeläget för en konkursborgenär att kunna bidra till att ärendet blir mer allsidigt belyst i syfte att nå ett resultat som är till gagn för alla berörda. Detta kan tillgodoses genom att nuvarande möjlighet att kunna åberopa nya omständigheter till stöd för någon annans anmärkning behålls.

Mot denna bakgrund bör rätten att kunna åberopa nya omständigheter till stöd för en anmärkning inte begränsas till anmärkaren.

9.4.3 Förlikning av en bevakningstvist

Förslag: Konkursförvaltaren ska utreda tvistefrågorna och verka för en förlikning av bevakningstvisten.

Rättens förlikningssammanträde ska slopas.

Skälen för förslaget: En tvist som uppkommer under ett bevakningsförfarande kan lösas frivillig väg utan rättens medverkan. Det kan ske t.ex. genom att bevakaren återkallar sin bevakning eller att en förlikning ingås. Konkursförvaltaren ska redan i dag verka för att tvistefrågorna förlikas (prop. 1978/79:105 s. 308). I många fall krävs dock att rätten involveras för att tvisten ska finna en lösning. Rättens handläggning sker vid ett förlikningssammanträde och kan utmyнна i att förvaltaren får i uppdrag att försöka ingå förlikning (9 kap. 13 § konkurslagen). Av detta följer att förvaltarens förlikningsförutsättningar för närvarande är begränsade, om inte omvägen tas via rättens förlikningssammanträde. Att det ska hållas ett sådant sammanträde förklaras av både den rollfördelning och den gemensamma bestämmanderätten över anmärkningarna som gäller enligt nuvarande ordning. Att hålla ett förlikningssammanträde innebär ett merarbete för alla inblandade samtidigt som både närvaron vid sammanträdet och resultatet av det många gånger är magert.

Det finns flera skäl för att konkursförvaltaren framöver bör ta ett större ansvar för att utreda och framför allt försöka förlika en bevakningstvist.

Det finns tydliga fördelar med att förlikningsverksamheten kan påbörjas tidigt och att den är anförtrodd någon som är väl insatt i den enskilda konkursen samt i affärsjuridiska och ekonomiska frågor i allmänhet (prop. 1978/79:105 s. 202 f.). Konkursförvaltaren har visserligen redan enligt nuvarande ordning ett allmänt uppdrag att verka för förlikning men har samtidigt inte de verktyg som krävs för att utföra detta på ett verkningfullt sätt.

Genom att begränsa talerätten (se avsnitt 9.4.2) och därmed också det inflytande som kretsen anmärkningsberättigade har i dag, försvinner det huvudsakliga skälet till att ha ett förlikningssammanträde som forum för kollektivet att komma till tals. Samtidigt förbättras nödvändigtvis inte rättens möjligheter att vid sammanträdet få till stånd en förlikning. Att fortsatt ha ett förlikningssammanträde enbart för att kunna ge konkursförvaltaren ett förlikningsmandat framstår inte som nödvändigt.

Tingsrättens hantering i samband med förlikningssammanträdet avser i allt väsentligt samma moment som konkursförvaltaren redan har i uppdrag att utföra. Det är inte ändamålsenligt att rätten och förvaltaren parallellt hanterar uppgifterna att utreda tvisten och söka förlikning.

Att trots allt behålla rättens förlikningssammanträde har den nackdelen att det bevarar den nuvarande ansvarsfördelningen med rätten i fokus utan att vare sig förlikningsmöjligheterna eller effektiviteten nödvändigtvis förbättras. Det kan nämnas att ca 300 förlikningssammanträden ställdes in under 2014, bl.a. på grund av delgivningsproblem. Tingsrättens uppgifter i samband med förlikningssammanträdet utgör inte rättskipning och är inte heller av andra skäl något som behöver förbehållas domstol. Det kan nämnas att enligt 1921 års konkurslag hade konkursdomaren, och före det rättens ombudsman, ansvaret för att utreda tvisten och söka förlikning medan rätten ansvarade för prövningen av tvisten.

Att som i dag redan i inledandeskedet av förfarandet bestämma en tidpunkt för ett förlikningssammanträde kan visserligen bidra till att förfarandet inte tappar tempo för det fall en utomrättslig förlikning inte är möjlig. Att säkerställa att bevakningsförfarandet handläggs effektivt kan dock uppnås på andra och bättre sätt.

Vid sidan av att försöka få till stånd en förlikning ska ett förlikningssammanträde användas för att utreda tvistefrågorna och förbereda dessa för en prövning i sak. En sådan uppgift, liksom att rätten inför sin prövning av tvisten åter vill väcka frågan om förlikning, är dock inget som kräver att det i konkurslagen finns ett särskilt reglerat förlikningssammanträde. Om rätten anser sig behöva ytterligare utredning kommer det att finnas goda möjligheter till att inhämta det när det blir aktuellt att pröva bevakningstvisten (se nedan och avsnitt 15.4 om domstolsprocessen).

Sammanfattningsvis finns det skäl att förändra nuvarande ordning i denna del av bevakningsförfarandet. Det föreslås därför att konkursförvaltaren ges ett utökat ansvar och anförtros huvudansvaret för att klargöra parternas inställning i en bevakningstvist och söka förlika den. Det föreslås då också att förlikningssammanträdet avskaffas. En sådan ordning ligger väl i linje med ambitionen att skapa ett förvaltarlett förfarande och på så sätt bättre dra nytta av förvaltarens erfarenhet och kompetens. Sannolikt kan också fler bevakningstvister avslutas snabbare och förfarandet blir därmed mer effektivt. Se vidare avsnitt 9.4.6 om handläggningen hos förvaltaren och rätten.

9.4.4 Prövning av en bevakningstvist

Bedömning: En bevakningstvist som inte kan lösas på frivillig väg bör alltså avgöras av rätten.

Skälen för bedömningen: Den andra uppgiften i rättens nuvarande hantering av den avslutande delen av ett bevakningsförfarande handlar om att pröva och avgöra bevakningstvister som inte har förlikts. Att överväga en förändrad ansvarsfördelning i denna del väcker frågor om vad domstolens uppgift är i förfarandet och om vad som bedöms vara en lämplig och rättssäker ordning som kan åtnjuta legitimitet.

Att låta konkursförvaltaren få befogenhet att avgöra bevakningstvister skulle visserligen leda till att visst dubbelarbete kan undvikas och till en snabbare och mindre omständlig handläggning. Samtidigt är en sådan förändring tveksam redan av det skälet att förvaltaren i många fall uppträder som part i sådana tvister. Det är

fallet så snart som förvaltaren själv har bevakat en fordran eller framställt en anmärkning mot en bevakning. Ett specialfall är när förvaltarens anmärkning går ut på att han eller hon påkallar återvinning av en bevakad fordran (4 kap. 19 § första stycket 2 konkurslagen). Att förvaltaren själv skulle få avgöra en sådan tvist är inte lämpligt.

Ett annat alternativ skulle vara att involvera tillsynsmyndigheten. Kronofogdemyndigheten har vissa tvistlösningsuppgifter, t.ex. i utsökningsmål (se 2 kap. 22 och 23 §§ och 13 kap. 7 § utsökningsbalken). Tillsynsmyndigheten är inte part i bevakningsförfarandet och skulle därmed kunna inta en oberoende ställning i förhållande till både boet och de tvistande parterna. Samtidigt skulle en sådan förändring inte komma till rätta med den dubbla hanteringen eftersom konkursförvaltaren ändå behöver vara involverad. Eftersom tillsynsmyndigheten endast i liten utsträckning deltar i det nuvarande förfarandet är vidare vinsten med att ersätta rätten med tillsynsmyndigheten begränsad. Detta alternativ framstår mot denna bakgrund inte som ändamålsenligt.

Att slita en bevakningstvist utgör sådan tvistlösning som är att betrakta som rättskipning. Det utgör därmed en typisk domstolsuppgift (jfr prop. 2010/11:119 s. 37). En bevakningstvist kan vara komplicerad och ställa höga krav på civilrättsliga kunskaper. Det kan dessutom finnas behov av att ta upp och värdera muntlig bevisning. Dessa förhållanden är något som med styrka talar för att uppgiften förbehålls domstolen.

Mot ovan angivna bakgrunden bör tingsrätten även i framtiden vara den som har ansvaret för att pröva en bevakningstvist.

9.4.5 Rättens beslut och rättskraft

Förslag: Rättens beslut i en bevakningstvist ska gälla även för övriga anmärkningsberättigade i konkursen.

Skälen för förslaget: Som föreslås i avsnitt 9.4.2 ska en anmärkare med bindande verkan för övriga anmärkningsberättigade bl.a. kunna återta sin anmärkning eller ingå en förlikning med bevakaren. Att även ett beslut av rätten i en bevakningstvist ska gälla

mot samtliga är en självklarhet. Det anges dock inte uttryckligen i konkurslagen (jfr 17 kap. 11 § rättegångsbalken om rättskraft).

Det som finns är en särskild föreskrift om att ett beslut varigenom en anmärkning mot en fordran har ogillats ändras av högre rätt, även gäller för dem som inte har sökt ändring i beslutet (9 kap. 18 § konkurslagen). Den bestämmelsen har sitt ursprung i 1921 års lag, som avvek från vad som gällde dessförinnan, nämligen att en anmärkare som överklagade en ogillad anmärkning och vann i högre rätt, fick ensam fördel av resultatet.

Det framstår mot bakgrund av de förändringar som nu föreslås om talerätten som lämpligt att det i konkurslagen tydligare framgår att även rättens beslut i en bevakningstvist gäller mot samtliga anmärkningsberättigade. Att det föreslås att lagen (1996:242) om domstolsärenden framöver ska tillämpas vid rättens prövning (se avsnitt 15.6.2) talar också för ett sådant förtydligande. Den lagen saknar, till skillnad från rättegångsbalken, uttryckliga rättskraftsregler. Den särskilda bestämmelsen om vad som gäller vid beslut i högre rätt kan då utgå. Som redovisas i avsnitt 9.4.1 har beslutet i dag endast rättskraft i konkursen (9 kap. 19 § konkurslagen). Denna begränsning bör alltså gälla.

9.4.6 Handläggningen hos förvaltaren och rätten

Förslag: Konkursförvaltaren ska underrätta bevakaren om gjord anmärkning och förelägga honom eller henne att yttra sig över den.

Om en förlikning inte kan ingås, ska konkursförvaltaren snarast och senast fyra veckor efter anmärkningstidens utgång överlämna bevakningstvist till rättens prövning.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska förelägga bevakaren att yttra sig

När nu handläggningen fram till dess tvisten kan behövas slitas flyttas till konkursförvaltaren, finns det anledning att överväga hur den närmare bör utformas hos respektive instans och hur övergången mellan dem bör ske. Det är viktigt att det upprätthålls

tempo i processen samtidigt som det ges utrymme att göra utredningen fullständig och att nå en frivillig överenskommelse.

Om en anmärkning görs i nuvarande förfarande, ska rätten snarast underrätta bevakaren. En sådan underrättelse ska även lämnas om det åberopas en ny omständighet till stöd för en anmärkning. Underrättelsen ska innehålla en uppmaning till bevakaren att till rätten inge ett skriftligt yttrande och bifoga de handlingar som styrker den bevakade fordran, om inte dessa har getts in tidigare (27 § konkursförordningen). Denna ordning bör alltså gälla med den ändringen att det ska vara konkursförvaltaren som lämnar underrättelsen. Detta bör föreskrivas i konkurslagen. Härigenom kan utredningen i ärendet kompletteras och bevakaren ges tillfälle att överväga sin situation och möjligheter att nå framgång i sak, vilket kan leda till att en del tvister kan avslutas utan att rätten skulle behöva pröva dem och andra i annat fall handläggas mer effektivt. Både i det norska och det finska konkursförfarandet har förvaltaren denna uppgift.

Det finns inte anledning att ge konkursförvaltarens föreläggande någon materiell verkan, dvs. att bevakaren i detta skede inte svarar bör inte leda till att t.ex. bevakningen förfaller. En sådan ordning skulle ställa större krav på förvaltarens hantering bl.a. i fråga om delgivning och beslut. Eftersom en anmärkning inte nödvändigtvis innebär att bevakningen i sin helhet bestrids är det vidare inte givet vad konsekvensen skulle bli av att bevakaren inte följer föreläggandet och ett beslut om detta skulle under alla förhållanden få överklagas. Det framstår inte som lämpligt att bygga ut och komplicera handläggningen hos förvaltaren på detta sätt.

Förvaltaren bör som anförs ovan i detta skede även med parterna utröna förutsättningarna för att nå en förlikning och, om förutsättningarna finns, på lämpligt sätt föra sådana förhandlingar med parterna. Formerna för detta behöver inte närmare regleras.

Konkursförvaltaren ska överlämna tvister som inte förlikas till rätten

Enligt den ovan föreslagna ordningen kommer rätten inte att involveras i förfarandet förrän det blir aktuellt att pröva en bevakningstvist. Om tvisten inte kan lösas på frivillig väg, måste den anhängiggöras i domstolen. Det finns två sätt på vilket detta kan ske.

Det ena alternativet är att bevakaren åläggs att begära att rätten sliter tvisten. Bevakaren skulle då behöva ansöka om att rätten fastställer den fordrings- eller förmånsrätt som bevakaren anser tillkommer honom eller henne. Det andra alternativet är att konkursförvaltaren åläggs att begära att rätten prövar tvisten. Förvaltaren skulle då överlämna frågan till rätten för vidare handläggning.

En fördel med att uppställa krav på aktivitet från bevakarens sida är att domstolen endast skulle behöva pröva tvister som har karaktären att vara reella. En sådan aktivitetsplikt vore inte heller främmande för den nuvarande rättsordningen. Till exempel finns i utsökningsbalken en reglering om att tredje man måste väcka talan om bättre rätt till egendom för att freda sig från utmätning.

Att ge konkursförvaltaren ansvaret för att initiera rättens prövning liknar den ordning som gällde enligt 1921 års konkurslag, då konkursdomaren (och före det rättens ombudsman) hänsköt tvistefrågan till rätten. Fördelen med en sådan lösning är att den sannolikt leder till en mer effektiv och ordnad hantering. Som föreslås ovan ska förvaltaren överta rättens uppgift att utreda tvisten och vara den som verkar för förlikning. Precis som i dag blir då tiden efter anmärkningsfristens utgång fram till dess tingsrätten involveras en sorts förberedelse som dock inte mynnar ut i ett beslut. Att förvaltaren är den som har ansvar för att föra tvisten till domstol bör säkerställa att den utredning som finns kommer rätten till godo under ordnade former. Det kan vidare i ett bevakningsförfarande finnas flera bevakningstvister och förvaltaren kan då ta ett samlat ansvar för att dessa hanteras på ett korrekt och effektivt sätt. Om någon annan än förvaltaren ska begära rättens prövning, finns det vidare en risk för att det sker innan förvaltarens förlikningsansträngningar har uttömts och att tingsrätten då skulle involveras i onödan. Att ålägga bevakaren att begära rättens prövning först sedan förvaltaren har konstaterat att det saknas förutsättningar för förlikning skulle å andra sidan göra förfarandet onödigt tungrovt och närmast framstå som en administrativ formalitet.

Som framgår av det nu redovisade finns det fördelar och nackdelar med båda alternativen. Det bedöms dock som lämpligast och mest effektivt att konkursförvaltaren ges i uppgift att överlämna tvistefrågan, inklusive relevanta bevaknings- och anmärkningshandlingar, till rätten, om inte förlikning kan nås. En sådan ordning gäller i både Norge och Finland.

När ett överlämnande senast ska ske

Om det inte finns förutsättningar för en förlikning ska konkursförvaltaren alltså överlämna tvisten till tingsrätten. För att förfarandet ska vara effektivt bör det föreskrivas inom vilken tid ett sådant överlämnande senast ska göras.

Det är svårt att generellt bedöma hur mycket tid som är rimligt att ge konkursförvaltaren och parterna. Det beror bl.a. på hur många tvister som samtidigt pågår i en konkurs och hur komplicerade dessa är. Förlikningsansträngningarna kan dock inte få fortgå i all oändlighet. Till skillnad från vad som i praktiken gäller enligt nuvarande ordning kommer samtidigt ett överlämnande till rätten inte medföra att alla förlikningsansträngningar då behöver upphöra.

För närvarande ska ett förlikningssammanträde hållas två till fyra veckor efter anmärkningsfristens utgång (9 kap. 8 § tredje stycket konkurslagen). En förhandling för att slita kvarvarande tvister ska sedan hållas om möjligt i omedelbar anslutning till förlikningssammanträdet och annars inom fyra veckor efter sammanträdet eller, om det finns särskilda skäl för det, ännu senare (9 kap. 15 § andra stycket konkurslagen). Mot den bakgrunden framstår inte en frist på fyra veckor att överlämna frågan till rätten för prövning av bevakningstvisten som för lång. Det skulle kunna övervägas att korta tiden ytterligare någon vecka men det riskerar att verka hämmande på förlikningsansträngningarna och att tvisten inte blir tillräckligt utredd innan domstolen får den på sitt bord. Om det redan i ett tidigare skede står klart att någon förlikning inte kan komma till stånd, bör förvaltaren naturligtvis inte invänta tidsfristens utgång innan ett överlämnande sker. Det finns inget som hindrar att förlikningsansträngningarna fortsätter efter överlämnandet.

Något om rättens handläggning av bevakningstvisten

Även med förslaget ovan om att konkursförvaltaren ska överlämna tvisten till rätten finns det skäl att överväga om bevakaren bör åläggas en aktivitetsplikt för att en domstolsprövning också ska komma till stånd. I norsk rätt finns en ordning som innebär att förvaltaren överlämnar tvisten till domstolen, som då ska förelägga

bevakaren att inom viss tid ”rese tvist” vid påföljd av att anmärkningen annars läggs till grund för prövningen. (114 § lov om gjeldsforhandling og konkurs, se även Ot.prp. nr 26 [1998-99]).

Att införa en sådan ordning skulle möjliggöra för bevakaren att på nytt överväga sin situation och att en del tvister därmed sannolikt inte behöver prövas. Nackdelen med en sådan ordning är att den försenar den fortsatta handläggningen i de fall bevakaren vidhåller sin bevakning. För den borgenär som efter att ha gjort en bevakning av sin fordran och efter förvaltarens föreläggande med anledning av att en anmärkning framställs anger att bevakningen kvarstår, framstår ett krav på att hos rätten behöva upprepa sitt yrkande en tredje gång dessutom som väl omständligt och som ett obefogat ifrågasättande. Något krav på att bevakaren efter överlämnande till rätten ska behöva aktivt begära en prövning bör därför inte införas. I stället bör rätten handlägga och avgöra frågan.

Under rättens fortsatta handläggning kan det finns behov av att förelägga bevakaren eller anmärkaren att förtydliga eller komplettera sin talan, t.ex. med bevisuppgift. Det kan även bli aktuellt att hålla ett sammanträde. Som föreslås i avsnitt 15.6.2 och 15.6.4 kommer detta att regleras av lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Samtliga tvister i ett bevakningsförfarande som överlämnas till rätten bör där handläggas tillsammans i ett ärende.

9.5 Efterbevakning

Förslag: Hanteringen av ett efterbevakningsförfarande ska motsvara den som föreslås för bevakningsförfarandet.

Skälen för förslaget: En borgenär som inte har bevakat sin fordran i bevakningsförfarandet har möjlighet att i efterhand anmäla sin fordran, s.k. efterbevakning (9 kap. 20–22 §§ konkurslagen). Efterbevakning kan ske när som helst innan konkursförvaltaren upprättar ett utdelningsförslag (se rättsfallet NJA 2012 s. 155). Vid ett efterbevakningsförfarande får en borgenär skriftligen anmäla, dvs. efterbevaka, en fordran eller yrka förmånsrätt. En efterbevakning görs på samma sätt som en vanlig bevakning, men den efterbevakande måste betala en efterbevakningsavgift

motsvarande tre procent av prisbasbeloppet (1 419 kronor för 2020). Efterbevakningsförfarandet är även i övrigt uppbyggt på samma sätt som det ordinära bevakningsförfarandet. Det innebär att det är rätten som bestämmer bl.a. anmärkningstiden och var efterbevakningshandlingarna ska hållas tillgängliga för granskning. Rätten ansvarar även för underrättelser under förfarandet. Om flera efterbevakningar har gjorts, ska de om möjligt handläggas gemensamt.

De ändamålsskäl som anförs ovan till stöd för en förändrad hantering av bevakningsförfarandet gör sig även gällande till stöd för en förändrad hantering av efterbevakningsförfarandet. Att ansvarsfördelningen vid efterbevakning ändras är en förutsättning för att uppnå en enhetlig hantering och det finns inga särskilda moment i en efterbevakning som föranleder en annan bedömning än den som görs vad gäller bevakningsförfarandet.

Mot denna bakgrund föreslås följande. En borgenär som vill efterbevaka en fordran ska göra det till konkursförvaltaren i stället för som i dag till rätten. Förvaltaren ska därefter se till att tillsynsmyndigheten får del av efterbevakningen, vilken sedan ska hållas tillgängliga för granskning hos myndigheten. Som en konsekvens av förslagen slopas tingsrättens nuvarande uppgift att tillställa förvaltaren efterbevakningshandlingarna. Även för anmärknings- och tvistedelen av efterbevakningsförfarandet föreslås samma ansvarsfördelning som för bevakning, bl.a. att förvaltaren bestämmer anmärkningstiden. Se även avsnitt 9.3.4 om att kravet på egenhändigt undertecknande av efterbevakningshandlingar tas bort.

Efterbevakningsavgiften behandlas närmare i avsnitten 18.2 och 18.3. Det bör fortsättningsvis vara konkursförvaltaren, i stället för som i dag rätten, som underrättar en efterbevakare om avgiften och om konsekvenserna av att den inte betalas (se 30 § konkursförordningen).

10 Avskrivning, utdelning och arvode

10.1 Att avsluta en konkurs

Avskrivning och utdelning

En konkurs avslutas i flertalet fall genom beslut om avskrivning eller utdelning. I båda fallen är det rätten som avslutar konkursen och då även beslutar om arvode till konkursförvaltaren. Vid ett avslut ska förvaltaren ge in olika sluthandlingar. Det rör sig om slutredovisningen (se avsnitt 12), arvodesframställan, utdelningsförslag och olika till dem hörande handlingar.

Nedan övervägs en förändrad ansvarsfördelning vid en konkurs avslutande genom avskrivning eller utdelning och vissa ytterligare frågor om utdelning och arvode. I avsnitt 11 behandlas en konkurs avslutande genom nedläggning eller fastställande av ackord.

Inledningsvis något om förvaltararvodesfrågan

I följande avsnitt behandlas alltså frågan om vem som bör besluta om avskrivning respektive fastställa utdelning. Frågan om handläggningen av förvaltararvode har en sådan koppling till handläggningen av frågorna om avskrivning och utdelning att den behandlas i samband med respektive avslutningsbeslut. I viss utsträckning är dock övervägandena i arvodesfrågorna desamma. Det är också en av de frågor som har diskuterats mest i samband med tidigare förslag om en förändrad ansvarsfördelning i konkursförfarandet. Arvodesfrågor rör, till skillnad från flertalet andra frågor i konkursförfarandet, förvaltaren personligen, vilket kan påverka synen på deras

hantering (jfr Zamani i SvJT 2019 s. 50). Det finns mot denna bakgrund anledning att göra vissa inledande anmärkningar.

Även om konkursförvaltaren har i uppdrag att företräda boet och ta tillvara borgenärernas intressen, är det allmänna den formella uppdragsgivaren och har som sådan ett ansvar att granska hur arbetet har utförts och vid behov ifrågasätta begärd ersättning för det. Det gäller även i konkurser där boet står kostnaden för arvodet.

Det är rätten som beslutar om förvaltararvodet. Till skillnad från rättsliga biträden följer arvodet för förvaltare inte ett timarvoderingsystem med en timkostnadsnorm. Som redovisas i avsnitt 10.2.2 och 10.3.1 tillämpas i avskrivningskonkurser i flera fall en taxa medan det i övriga fall ska bestämmas en skälig ersättning. Hänsyn ska inte bara tas till arbetets omfattning utan också till dess kvalitet och resultatet av förvaltarens arbete. Tillsynsmyndigheten skapades bl.a. för att det ansågs att rättens arbetsuppgifter i konkursförfarandet normalt inte ger grund för några säkra slutsatser om förvaltaruppdragets natur och om de speciella förhållandena som råder i de enskilda konkurserna (se prop. 1986/87:90 s. 158 och SOU 2014:86 s. 383). Tillsynsmyndighetens uppgift är i dag alltså att bistå tingsrätten vid arvodets bestämmande.

Det är förvaltaren som har att visa att det begärda arvodesbeloppet är skäligt och alltså inte tillsynsmyndigheten som ska visa att det är oskäligt. Det finns dock en någorlunda befast uppfattning om att en förvaltare ofta får sitt begärda arvode fastställt av tingsrätten, om inte tillsynsmyndigheten invänder mot det. Det kan då uppfattas som att det finns ett motpartsförhållande mellan förvaltaren och tillsynsmyndigheten. En sådan uppfattning skulle sedan kunna anföras som argument för att rättens roll måste bevaras. Frågan är dock om inte målsättningen bör vara att komma ifrån denna både olyckliga och felaktiga uppfattning, vilket talar för en ändrad och därmed tydligare ansvarsfördelning.

Ett alternativ som inte närmare övervägs är att skapa förutsättningar för rätten att faktiskt kunna göra en självständig bedömning av arvodets storlek. Det skulle troligen kräva att ersättningen reglerades ytterligare och att det ställdes större krav på kostnadsredogörelsen, med de nackdelar för inte minst konkursförvaltarna som det skulle innebära (jfr t.ex. SOU 2014:86 s. 378 f. angående frågan om timkostnadsnorm). Det skulle också gå på tvärs med den förändring i stort som föreslås i denna promemoria.

10.2 Avskrivning av en konkurs

10.2.1 Beslut om avskrivning

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att besluta om avskrivning av en konkurs. Det ska ske på ansökan av konkursförvaltaren och beslutet ska få överklagas till tingsrätten. En ansökan ska ske så snart det finns grund för den.

Skälen för förslaget

Allmänt om avskrivning av en konkurs

Ett sätt att avsluta en konkurs är att den skrivs av. Avskrivning sker i ungefär 70 procent av alla konkurser. Rätten ska besluta om avskrivning i två situationer. Den ena situationen är när konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig. För att en sådan avskrivning ska få ske krävs i regel att gäldenären har beedigat bouppteckningen och att konkursförvaltaren har gett in förvaltarberättelsen (10 kap. 1 och 2 §§ konkurslagen). Den andra situationen är att ingen fordran görs gällande i konkursen och inte heller kan antas komma att göras gällande. Rätten ska då efter anmälan av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. I en konkurs med bevakningsförfarande får rätten dock inte skriva av konkursen innan bevakningstidens utgång (10 kap. 3 § konkurslagen).

Avskrivning ska ske på ansökan av konkursförvaltaren

Som framgår är bestämmelsen om avskrivning i det förstnämnda fallet (1 §) utformad så att det åligger rätten att initiera frågan om avskrivning och i sådant fall involvera konkursförvaltaren. Detta framstår inte som en rimlig ordning och det är inte heller så det går till i praktiken.

Före 1979 års reform kunde avskrivning av en konkurs endast ske efter yrkande av konkursförvaltaren. Det konstaterades att denna ordning fungerade väl men lagstiftaren ansåg att det ändå var lämpligt att dåvarande konkursdomaren skulle ges möjlighet att

kunna besluta om avskrivning på eget initiativ (utan att för den skull behöva ha uppmärksamheten riktad på frågan). Man såg närmast framför sig att domaren själv, efter påpekande av tillsynsmyndigheten, en borgenär eller gäldenären eller genom att läsa förvaltarens halvårsberättelse, i undantagsfall såg sig föranledd att undersöka förutsättningarna för avskrivning (SOU 1974:6 s. 98 f., prop. 1975/76:210 s. 175 och prop. 1978/79:105 s. 232). Ordningen behölls i 1987 års konkurslag. Detta motiverades nu av att konkurskostnaderna kunde komma att betalas av staten och att rätten därför borde bevaka att konkurser inte drivs vidare om tillgångarna inte räcker till för betalning av kostnaderna (prop. 1986/87:90 s. 316).

Oaktat goda intentioner skapar nuvarande ordning en otydlighet när den ger flera aktörer ansvar för samma fråga. Det behov av kontroll och tillsyn som kan finnas bör inte komma till uttryck genom en rätt att vidta en åtgärd som åligger någon annan. Det bör i stället ske genom att i det löpande tillsynsarbetet se till att förvaltaren utför sitt uppdrag på ett korrekt sätt.

Konkursförvaltaren är den som har ansvar för förvaltningen och den som bäst kan avgöra när det är aktuellt att överväga avskrivning av konkursen. Det är lämpligt att i konkurslagen tydliggöra detta. Att det åligger enbart förvaltaren att ansöka underlättar ett ansvarsutkrävande, i de fall en ansökan inte skulle göras. Även vid avskrivning enligt 3 § bör förvaltaren av samma skäl göra en ansökan, och inte som i dag en anmälan.

I syfte att säkerställa en effektiv hantering bör det vidare klargöras att förvaltaren ska initiera en avskrivning så snart det finns grund för detta (se motsvarande ordning i 10 kap. 2 § finska konkurslagen, 20.2.2004/120).

Tillsynsmyndigheten ska besluta om avskrivning

En fråga om avskrivning av en konkurs där boets tillgångar är otillräckliga är för det mesta okomplicerad att handlägga. Det som krävs är en bedömning av om det finns förutsättningar att skriva av konkursen. Det behöver sällan göras någon mer ingående prövning. Inte heller i övrigt finns det något som motiverar att prövningen

måste göras av tingsrätten. Det finns t.ex. inga principiella eller andra hinder mot att någon annan än domstol avslutar en konkurs.

Det som nu anförs gör sig i än högre grad gällande vid avskrivning när ingen fordran görs gällande i konkursen.

Att överlåta uppgiften att besluta om avskrivning av konkurs på konkursförvaltaren är inte lämpligt. I stället framstår det som ändamålsenligt att uppgiften flyttas till tillsynsmyndigheten. En sådan förändring överensstämmer med vad Domstolsutredningen tidigare har föreslagit (SOU 1991:106 del A s. 134).

För att tillgodose enskildas rätt till domstolsprövning bör tillsynsmyndighetens beslut om avskrivning av en konkurs kunna överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

10.2.2 Beslut om arvode

Förslag: Konkursförvaltarens ansökan om arvode och annan ersättning i en avskrivningskonkurs ska ges in till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att i en avskrivningskonkurs bestämma konkursförvaltarens arvode, kostnadsersättning och ersättning för sådana kostnader för försäljning av fast egendom som ska betalas av staten.

Tillsynsmyndighetens beslut ska få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget

Nuvarande regler om förvaltararvode i en avskrivningskonkurs

När en konkurs avslutas ska konkursförvaltaren ge in en arvodesframställan jämte en arbetsredogörelse till rätten, som bestämmer arvodet (14 kap. 4 och 6 §§ konkurslagen). Om konkursen skrivs av på grund av otillräckliga tillgångar, ska rätten samtidigt med arvodet besluta om förvaltarens ersättning för kostnader (14 kap. 14 § konkurslagen). Att sådana konkurskostnader prövas i detta, men inte andra fall (se avsnitt 18.1) sammanhänger med att staten löper risk att få stå för kostnaderna (Mellqvist/Welamson, Konkurs

och annan insolvensrätt, 12 uppl., s. 254). Tillsynsmyndigheten ska höras över anspråken (14 kap. 10 och 14 §§ konkurslagen).

När en konkurs skrivs av på grund av att tillgångarna är otillräckliga, ska rätten bestämma arvodet till konkursförvaltaren enligt en taxa som årligen fastställs av Domstolsverket på grundval av en timkostnadsnorm som beslutas av regeringen (14 kap. 4 § tredje stycket konkurslagen och 44 § konkursförordningen samt DVFS 2018:7). Taxebeloppet får överskridas om konkursen krävt avsevärt mer arbete än normalt och då endast när rätten finner att skäligen ersättning överstiger taxan med minst hälften. Se vidare SOU 2014:86 s. 347 f. om arvodeshanteringen. Taxan får underskridas endast om förvaltaren har varit vårdslös, försumlig eller oskicklig vid utförande av sitt uppdrag.

Utöver konkursförvaltarens arbete ingår i taxan viss ersättning för tidsspillan och allmänna kontorskostnader (5 § DVFS 2018:7).

När en konkurs undantagsvis skrivs av på grund av att ingen fordran görs gällande i konkursen bestäms ett skäligt arvode utan tillämpning av någon taxa.

Tillsynsmyndigheten ska bestämma arvodet i avskrivningskonkurser

Som föreslås ovan ska tillsynsmyndigheten, och inte tingsrätten, besluta om avskrivning. Om tillsynsmyndigheten även beslutar om arvodet kan avskrivnings- och arvodeshanteringen hållas samman hos en och samma aktör. Det bidrar till en effektiv och ändamålsenlig handläggning.

Att pröva konkursförvaltarens arvode i en avskrivningskonkurs kan inte sägas vara en typisk domstolsuppgift. Det är inte heller en prövning som normalt är särskilt svår utan som i dag i många fall kan göras av en tingsnotarie eller en notariemeriterad beredningsjurist. Det handlar som utgångspunkt om s.k. taxebeslut och i vissa fall om att ta ställning till om det finns skäl att frångå taxan. Sådana bedömningar får tillsynsmyndigheten anses väl lämpad att göra med hänsyn till myndighetens erfarenhet av konkursrättsliga frågor och vana att bedöma arvodesfrågor. Tillsynsmyndigheten har också genom sin roll en god insyn i den enskilda konkursen och därmed förutsättningar att få ett tillfredställande underlag för sin bedömning. En ordning som innebär att tillsynsmyndigheten beslutar om

arvode, i stället för att höras inför tingsrättens beslut, skulle innebära en enklare och snabbare ordning än den nuvarande. En sådan ordning kan därutöver förbättra förutsättningarna för enhetlighet och förutsebarhet över hela landet i arvodesprövningen.

Bland annat Domstolsutredningen har tidigare föreslagit att tillsynsmyndigheten ska få besluta om förvaltararvodet, men endast om myndigheten godtar yrkandet. En rimlig utgångspunkt är dock att den som får ansvar att handlägga en fråga också är den som fattar beslut. Som redovisas i avsnitt 3.3 har sedan tidigare handläggningen av ett stort antal ärendetyper flyttats från domstol till olika förvaltningsmyndigheter. Dessa myndigheter har då övertagit inte bara utredningsansvaret utan även fått beslutskompetens. Besluten får sedan vid behov överklagas till domstol.

Som anføres ovan bedöms tillsynsmyndigheten ha den kompetens och erfarenhet som krävs för att kunna besluta om arvode i en avskrivningskonkurs. Detta gäller även om tillsynsmyndigheten i vissa fall inte fullt ut skulle dela konkursförvaltarens uppfattning i arvodesfrågan. Att låta en myndighets uppfattning i sak om utgången av ett ärende få avgöra om myndigheten ska få fatta beslut eller inte är en både principiellt och praktiskt tveksam ordning. Det framstår i stället som lämpligt att tillsynsmyndigheten ges utrymme att fullt ut göra en självständig bedömning av om yrkandet är rimligt och yrkade belopp skäligen. Det leder också till en ökad tydlighet i ansvarsfördelningen.

Det kan konstateras att tingsrätternas arvodesbeslut i dag i mycket liten utsträckning avviker från tillsynsmyndighetens uppfattning i frågan. Tillsynsmyndighetens handläggning ska ske på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. Myndigheten ska i sitt beslutsfattande vara saklig och opartisk, vilket bl.a. innebär att inga ovidkommande hänsyn får tas. Det finns inte anledning att befara att konkursförfarandets legitimitet skulle riskeras om tillsynsmyndigheten tar över beslutsfattandet (se avsnitt 14.1). Se även avsnitt 10.1 och 10.3.2.

Mot denna bakgrund föreslås att konkursförvaltaren i samtliga avskrivningskonkurser ska ge in sitt arvodesyrkande till tillsynsmyndigheten i stället för till tingsrätten och att tillsynsmyndigheten därefter beslutar om förvaltararvodet. Som en konsekvens kommer tillsynsmyndigheten även att besluta om förvaltarens kostnadsersättning och ersättning för kostnader som förvaltaren

har haft för försäljning av fast egendom och som ska betalas av staten (14 kap. 2 § andra stycket konkurslagen). Ett yrkande om arvode och annan ersättning bör framställas i en ansökan.

Tillsynsmyndighetens beslut om arvode och ersättning till konkursförvaltaren bör få överklagas till tingsrätten.

10.3 Utdelning i en konkurs

10.3.1 Hur frågorna hanteras i dag

Utdelningsförslaget

Konkursboets medel som återstår efter betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig ska delas ut till konkursborgenärerna (11 kap. 1 § konkurslagen). Konkursförvaltaren ska i en sådan situation upprätta ett förslag till utdelning. Förvaltaren ska skicka utdelningsförslaget, tillsammans med en redogörelse för förvaltningen, till rätten och tillsynsmyndigheten (11 kap. 4 och 5 §§ konkurslagen). Rätten ska därefter kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats. Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen ska hållas tillgängliga hos rätten och tillsynsmyndigheten (11 kap. 6 § första och andra styckena konkurslagen).

Den som vill invända mot utdelningsförslaget ska göra det hos tingsrätten senast den dag som anges i kungörelsen (11 kap. 6 § tredje stycket konkurslagen). Rätt att framställa invändning tillkommer alla vars rätt berörs. Tillsynsmyndigheten har formellt sett ingen rätt att framföra invändningar mot förslaget.

Rätten fastställer efter fristens utgång utdelningsförslaget, förutsatt att det inte genom invändning eller på annat sätt framgår att det innehåller fel eller brister som inverkar på någons rätt (11 kap. 7 § konkurslagen). En invändning ska dock prövas endast om den kan föranleda ändring av utdelningen till en eller flera borgenärer. Även om ingen invändning har framställts ska rätten granska att det i förslaget inte förekommer en felaktighet som påverkar någons rätt. Normalt bör dock ett utdelningsförslag utan vidare kunna läggas till grund för utdelning om inte någon invändning har gjorts (prop. 1978/79:105 s. 335). Om rätten anser att utdelningsförslaget inte ska fastställas, ska konkursförvaltaren och den för vilken en ändring skulle vara till nackdel normalt beredas tillfälle att yttra sig.

Rätten får, och i vissa fall ska, hålla sammanträde för att pröva utdelningsfrågan (11 kap. 8 § konkurslagen).

Förvaltararvodet

I en utdelningskonkurs ska konkursförvaltaren ge in sin framställan om arvode till rätten, som bestämmer arvodet (14 kap. 4 och 6 §§ konkurslagen). Till skillnad från i flertalet avskrivningskonkurser tillämpas inte någon taxa för förvaltararvodet utan en skäligen ersättning bestäms i den enskilda konkursen. Bestämmelsen om arvodets bestämmande har funnit i snart hundra år. Förvaltarens arvode får inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning kan anses utgöra skäligen ersättning för uppdraget (14 kap. 4 § andra stycket konkurslagen). Att bestämmelsen är utformad på detta något märkliga sätt har sin förklaring i förhållandena vid tillkomsten av 1921 års konkurslag. Bestämmelsen syftade till att få bukt på det som på den tiden uppfattades som alltför höga arvoden (NJA 1921 II s. 382). Arvodet ska i regel bestämmas till ett visst belopp i ett för allt (14 kap. 5 § första stycket konkurslagen). Rätten ska inhämta ett yttrande från tillsynsmyndigheten innan arvodet prövas (14 kap. 8 § konkurslagen). Rätten ska dessutom bereda gäldenären eller borgenär som begärt det tillfälle att yttra sig i arvodesfrågan.

Det finns en omfattande och väl utvecklad praxis om hur arvodesreglerna ska tillämpas, t.ex. om vad som får anses ersättningsgillt arbete och förutsättningarna för att sätta ned arvode.

Efterutdelning

Om medel i en konkurs blir tillgängliga efter det att utdelning har skett, ska efterutdelning ske. I vissa fall kan ett utdelningsförslag behöva tas fram och då tillämpas i huvudsak reglerna för ordinär utdelning (11 kap. 19–21 §§ konkurslagen). I andra fall kan det ske en s.k. formlös efterutdelning (se avsnitt 14.4).

Rätten ska vid efterutdelning besluta om konkursförvaltarens arvode (14 kap. 9 och 10 §§ konkurslagen).

10.3.2 Beslut om utdelning och arvode

Förslag: Konkursförvaltaren ska ge in utdelningsförslaget med förvaltningsredogörelse och arvodesansökan till tillsynsmyndigheten. Myndigheten ska kungöra utdelningsförslaget.

Tillsynsmyndigheten ska i regel fastställa utdelningen och besluta om arvodet. Besluten ska få överklagas till tingsrätten.

Om det görs invändningar mot utdelningsförslaget, ska dock tingsrätten som första instans pröva frågan om utdelning och om konkursförvaltarens arvode. Tillsynsmyndigheten ska i ett sådant fall med ett eget yttrande överlämna utdelningsförslaget och arvodesansökan till rätten.

Motsvarande ordning ska gälla vid efterutdelning.

Skälen för förslaget

Beslut om utdelning och arvode ska ske samlat

Enligt nuvarande ordning ska tingsrätten besluta om konkursförvaltarens arvode och om utdelning i konkursen samtidigt (14 kap. 9 § konkurslagen). Nivån på utdelningsbara medel i konkursen påverkas direkt av nivån på förvaltararvodet. Om flera myndigheter delar på beslutsfattandet i arvodes- och utdelningsfrågorna skulle dessa därför behöva samordna sina beslut både tidsmässigt och materiellt. En sådan ordning bör undvikas eftersom det riskerar att leda till en ineffektiv och omständlig hantering. Det bör som utgångspunkt därför vara en och samma myndighet som beslutar i både arvodes- och utdelningsfrågan.

Tillsynsmyndigheten ska besluta om utdelning och arvode när ingen tvist råder i någon av dessa frågor

När det gäller frågan om att fastställa utdelning i en konkurs är det ovanligt att någon invänder mot konkursförvaltarens utdelningsförslag, vilket innebär att utdelningsförslaget fastställs utan ändring. Även om beslutsmyndigheten har att i viss utsträckning självmant pröva om förslaget är korrekt (se prop. 1986/87:90 s. 331), är prövningen inte av sådan art att den behöver ske av rätten. Att flytta hanteringen av denna fråga till tillsynsmyndig-

heten skulle bidra till ett snabbare och billigare förfarande utan att kvaliteten kan anses bli lidande. Detta är i linje med vad som tidigare har föreslagits av bl.a. Domstolsutredningen.

De skäl som anförs i avsnitt 10.2.2 till stöd för att tillsynsmyndigheten ska anförtros uppgiften att besluta om konkursförvaltarens arvode i en avskrivningskonkurs gör sig gällande även vid bedömningen av om myndigheten borde vara den som i en utdelningskonkurs beslutar i en otvistig arvodesfråga.

Det föreslås alltså att tillsynsmyndigheten, i stället för rätten, i en utdelningskonkurs ska fastställa utdelning i enlighet med konkursförvaltarens förslag och besluta om att bevilja förvaltarens begärda arvode. Besluten bör kunna överklagas till tingsrätten (se avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

Tillsynsmyndigheten ska besluta om utdelning och arvode även om arvodesfrågan är tvistig

Tidigare lämnade förslag har stannat vid att tillsynsmyndigheten ska få besluta om arvode endast i de fall beslutet är i enlighet med konkursförvaltarens förslag. En sådan begränsning kan ifrågasättas.

Som anförs ovan bedöms tillsynsmyndigheten ha den kompetens och erfarenhet som krävs för att kunna göra ett korrekt ställningstagande i arvodesfrågor. Det kan konstateras att tingsrätten sällan har en annan uppfattning än tillsynsmyndigheten i arvodesfrågan och denna uppfattning överensstämmer ofta även med förvaltarens. Det är endast i ca två procent av samtliga fall som myndigheten förespråkar en nedsättning av arvodet (och enligt Kronofogdemyndighetens årsredovisning 2018 delar domstolen den uppfattningen i 75 procent av fallen).

Som anförs i avsnitt 10.2.2 bör myndighetens uppfattning i sak om utgången av ett ärende inte tillåtas avgöra om myndigheten ska få fatta beslut eller inte. Att tillsynsmyndigheten kan ha en uppfattning om ett arvodes storlek som avviker från vad förvaltaren begärt bör alltså inte utgöra hinder mot att myndigheten ges beslutanderätt. Rätten till domstolsprövning säkerställs genom att myndighetens beslut kan överklagas.

Det som snarare skulle tala mot att låta tillsynsmyndigheten besluta i arvodesfrågan är om det finns en risk för att myndigheten då i mindre utsträckning än i dag väljer att ha en annan uppfattning

än konkursförvaltaren. Förvaltaren ska under konkursförfarandets gång inhämta tillsynsmyndighetens synpunkter inför viktigare åtgärder (se närmare avsnitt 14.3 om höranderegeln i 7 kap. 10 § konkurslagen). Det skulle kunna hävdas att frekventa kontakter mellan förvaltaren och tillsynsmyndigheten kan medföra att myndigheten känner sig bunden av tidigare intagna ståndpunkter och att det därmed kan vara svårare för den att vid en efterföljande arvodesprövning ifrågasätta värdet av förvaltarens arbete. Det bör emellertid noteras att syftet med höranderegeln inte är att förvaltaren ska få ett godkännande av tillsynsmyndigheten. Det är alltid förvaltaren som ansvarar för sina beslut. Det är dessutom så att tillsynsmyndigheten redan i dag tar ställning till arvodesyrkanden genom att yttra sig till tingsrätten. Som redovisas ovan har tillsynsmyndigheten sällan en uppfattning i arvodesfrågan som avviker från rättens. Det finns sammantaget inte anledning att tro att myndigheten skulle ha svårare att upprätthålla sin professionalitet om den fick beslutanderätt i frågan. I avsnitt 10.5.4 behandlas frågan om det finns anledning att låta någon som företräder allmänna intressen överklaga tillsynsmyndighetens arvodesbeslut.

Det kan inträffa att gäldenären eller en borgenär invänder mot konkursförvaltarens arvodesyrkande. Frågan blir då tvistig. Det förhållandet att ett ärende är tvistigt medför dock inte med någon automatik att prövningen blir komplicerad eller av annan anledning måste ske i domstol. Det är inte ovanligt att förvaltningsmyndigheter anförtros beslutskompetens även i frågor som är tvistiga. Som exempel kan nämnas att Kronofogdemyndigheten beslutar om skuldsanering i samtliga ärenden, dvs. även i de fall en eller flera borgenärer motsätter sig myndighetens förslag till skuldsanering.

Den sakprövning i arvodesfrågan som ska ske är i grunden densamma oavsett om någon invändning mot arvodet görs eller inte. En ordning där arvodesyrkandet ska ges in till tillsynsmyndigheten men beslutsordningen av arvodesfrågan ska göras beroende av om en invändning framställs, framstår både som ineffektiv och oförutsebar. Tillsynsmyndigheten får anses ha goda förutsättningar att handlägga frågan även när flera enskilda är inblandade. Förhållandena är redan sådana att ett sammanträde endast undantagsvis hålls i arvodesfrågan och om det ändå skulle bli aktuellt har tillsynsmyndigheten möjlighet att med stöd av förvaltningslagen (2017:900) besluta om muntlig handläggning (jfr 2 kap. 23 § utsökningsbalken

om Kronofogdemyndighetens tvistlösning och muntlig förhandling i utsökningsärenden).

Det har från förvaltarhåll gjorts gällande att tingsrätten behöver pröva alla frågor om arvode för att ha den nödvändiga överblicken. Risken med att bara pröva vissa arvodesfrågor är, menar man, att bilden blir skev och leder till felaktiga resultat. En sådan farhåga ska inte överdrivas. En ordning där tingsrätten endast i vissa fall eller under vissa omständigheter beslutar i en fråga är inte unik. Motsvarande ordning finns i åtskilliga andra fall som domstolarna hanterar, inte minst för överrätterna men – genom den nedflyttning av beslutskompetens till förvaltningsmyndigheter som skett – även för underrätterna. Genom de förändringar som föreslås i denna promemoria kommer tingsrätterna inte längre att följa hela konkursen. Det framstår som naturligt att tingsrätten då inte heller i slutet av konkursen ska involveras för att pröva arvodesfrågor.

En prövning av arvodesfrågor kräver kompetens och erfarenhet. Det kräver god insyn i den aktuella konkursen och kunskap om vad det i olika situationer innebär att bedriva konkursförvaltning (jfr Swarting/Andersson i SvJT 2016 s. 283). Detta är egenskaper som tillsynsmyndigheten besitter, till och med i högre grad än tingsrätten (se avsnitt 10.1). I praktiken innebär en förändrad rollfördelning i denna del endast att tillsynsmyndigheten fattar beslut i arvodesfrågan i stället för att yttra sig. Tingsrätten kommer fortsatt att ha möjlighet att vid överklagande sedan ställa sig bakom eller avvika från tillsynsmyndighetens uppfattning.

Mot den ovan angivna bakgrunden föreslås att tillsynsmyndigheten ska överta uppgiften att i samband med fastställande av otvistiga utdelningsförslag besluta om konkursförvaltarens arvode, även när den frågan är tvistig. Tillsynsmyndighetens beslut bör få överklagas till domstol (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

Tingsrätten ska behålla uppgiften att besluta i utdelnings- och arvodesfrågorna när invändning mot utdelningsförslaget görs

Den situation som återstår att behandla är när utdelningsförslaget är tvistigt. Det är fallet när invändning görs mot förslaget på det sätt som beskrivs i avsnitt 10.3.1.

När Domstolsutredningen presenterade sitt betänkande i början av 1990-talet fanns det en rollkonflikt för Kronofogdemyndigheten. Den bestod i att myndigheten å ena sidan utövade tillsyn i konkursen och å andra sidan hade en aktiv roll som företrädare för staten som borgenär. Rollkonflikten ansågs innebära att tillsynsmyndigheten inte borde besluta i tvistiga utdelningsfrågor (SOU 1991:106 del A s. 134). Eftersom Kronofogdemyndigheten inte längre har någon borgenärsroll i konkurser kvarstår inte detta skäl mot att ge tillsynsmyndigheten beslutskompetens i denna situation (se vidare avsnitt 3.3).

Vid utdelning är regleringen mer komplex än vid avskrivning. Prövningen kan ställa krav på tvistlösning och vissa frågor kan behöva utredas närmare. I konkurslagen anges att rätten får hålla sammanträde för att pröva en fråga om att fastställa utdelningsförslaget. Därutöver finns situationer då rätten är skyldig att hålla en sådan förhandling. Det gäller om förhandling begärs av den som har framställt invändning mot förslaget, den för vilken en ifrågasatt ändring skulle vara till nackdel eller, i fråga om återvinning, konkursförvaltaren (11 kap. 8 § andra stycket konkurslagen). Vid ett sådant sammanträde finns möjlighet till bevisupptagning.

I konkurser utan bevakningsförfarande är det många gånger först i samband med utdelningsförfarandet som en borgenär gör invändning mot andra borgenärsfordringar. Den prövning som kan behöva ske i en utdelningstvist kan innefatta ställningstagande till vilka fordringar som kan göras gällande i konkursen och till förmånsrätt, dvs. vilken rätt som borgenärer har till utdelning. Prövningen har därmed likheter med den rätten även fortsättningsvis ska göra i ett bevakningsförfarande (se avsnitt 9.4.4).

Ett avgörande skäl för att tingsrätten bör behålla beslutskompetensen i dessa fall är att tvistiga utdelningsfrågor helt enkelt bör ses som en uppgift förbehållen domstolen. Tvistiga frågor om utdelning i en konkurs kan tidvis vara så komplicerade att det på goda grunder kan hävdas att uppgiften har en så utpräglad karaktär av tvistlösning att den typiskt sett är en domstolsuppgift. Under alla förhållanden kan det inte förutses att de tvistefrågor som kan uppstå i praktiken alltid är av sådan art att tillsynsmyndigheten bör avgöra dem. Det framstår inte heller som lämpligt att ha en avgränsning för svåra eller brådskande frågor (jfr 13 kap. 7 § utsökningensbalken om Kronofogdemyndighetens behörighet att pröva

fördelningstvister efter försäljning av utmätt egendom). Det framstår mot den angivna bakgrunden som lämpligt att utdelningsfrågor där invändning görs blir föremål för rättens prövning.

Om utdelningsfrågan är tvistig bör sammanfattningsvis frågan även fortsättningsvis prövas av tingsrätten som första instans. Eftersom frågor om utdelning och arvode är så nära sammanhängande bör då också arvodesfrågan hanteras av tingsrätten.

Hanteringen av utdelningsförslaget och arvodesansökan

Som framgår av avsnitt 10.3.1 ska konkursförvaltaren i dag ge in utdelningsförslaget med en bifogad förvaltningsredogörelse till både rätten och tillsynsmyndigheten. Samtidigt ska förvaltaren ge in sin framställan om arvode och därtill hörande handlingar till tingsrätten, som låter tillsynsmyndigheten få del av dem i samband med att myndigheten föreläggs att yttra sig i arvodesfrågan.

Med en ordning där tillsynsmyndigheten beslutar om arvodet och om utdelningen när tvist inte råder i den senare frågan, är det tillsynsmyndigheten som behöver ha tillgång till konkursförvaltarens handlingar som underlag för sitt beslut. Förvaltaren bör därför ge in utdelningsförslaget endast till tillsynsmyndigheten. Vidare bör förvaltaren ge in sin arvodesansökan till tillsynsmyndigheten och alltså inte som i dag till tingsrätten.

Eftersom utdelningsförslaget ska ges in till tillsynsmyndigheten, är det ändamålsenligt att tillsynsmyndigheten också bör få ansvaret att kungöra utdelningsförslaget och hålla handlingarna tillgängliga för de som önskar ta del av dem. Se avsnitt 12.2 om att förvaltarens slutredovisning ska ges in till tillsynsmyndigheten som sedan ska kungöra den. Även underrättelser i samband med kungörelsen bör tillsynsmyndigheten ansvara för (se 32 § konkursförordningen).

Den nu beskrivna ordningen bör gälla även i de fall utdelningsförslaget är tvistigt och frågorna alltså ska prövas av tingsrätten. Att tingsrätten även fortsättningsvis beslutar i dessa fall innebär visserligen att domstolen behöver få del av förslaget och arvodesansökan. Det bör dock vara tillsynsmyndigheten som tar ställning till frågans tvistighet och i så fall överlämnar frågan till tingsrätten med ett eget yttrande. Det är nämligen först efter kungörandet som det många gånger kan konstateras om utdelningsfrågan är

tvistig eller inte. Att ingivandet alltid sker till tillsynsmyndigheten skapar en enhetlig handlägningsordning och möjliggör ett samlat ansvar för kungörandet av utdelningsförslagen. Det möjliggör också för en snabbare handläggning i tingsrätten, eftersom rätten då inte behöver inhämta tillsynsmyndighetens yttrande särskilt.

Efterutdelning

I vissa fall kan det bli aktuellt med efterutdelning (se avsnitt 10.3.1). Om det är oklart hur medlen ska fördelas behöver konkursförvaltaren ta fram ett efterutdelningsförslag. De skäl som anförs ovan för att utdelningsförslag och arvodesansökan ska ges in till tillsynsmyndigheten, som i flertalet fall sedan ska besluta i frågorna, gör sig gällande även i vid sådan efterutdelning. Samma ansvarsfördelning bör därför gälla i den situationen.

10.4 Vissa ytterligare frågor om utdelning

10.4.1 Utbetalning av små utdelningsbelopp

Förslag: Beloppsgränsen för när utbetalning av utdelning kan ske till en borgenär ska höjas till 300 kronor.

Skälen för förslaget: När utdelningen har fastställts ska medel utbetalas till konkursborgenärerna. Om den utdelning som en borgenär är berättigad till understiger 100 kronor ska konkursförvaltaren inte betala ut beloppet till denne utan fördela det på övriga utdelningsberättigade borgenärer som inte tillgodosetts fullt ut. En utbetalning kan dock ske om det finns särskilda skäl (11 kap. 13 a § konkurslagen). Sveriges advokatsamfund har 2016 framfört att beloppet om 100 kronor torde vara alldeles för lågt. Ett sätt att effektivisera konkursförfarandet är, enligt samfundet, att belopp understigande 500 kronor eller kanske snarare 1 000 kronor inte ska bli föremål för utdelning.

Bestämmelsen om beloppsbegränsning vid utbetalning av utdelning kom till 1991 i syfte att förenkla hanteringen vid utdelning i konkurs (se prop. 1990/91:22). Motiven bakom införandet av beloppsgränsen var att upprättande av utdelningsförslag och ut-

betalning av medel utgör en inte obetydlig del av konkursförvaltarens arbete och att varje utbetalning är förenad med kostnader. Det konstaterades i förarbetena att det relativt ofta förekom att små belopp kom i retur.

Avsikten med en beloppsgräns är framför allt att utbetalning ska kunna undvikas när kostnaden för förfarandet överstiger det belopp som ska betalas ut. Med hänsyn till vikten av en enhetlig tillämpning ansågs det nödvändigt att ange beloppsgränsen direkt i lag. Även om det ansågs finnas skäl som talade för en basbeloppsrelaterad gräns kom det att i bestämmelsen anges ett särskilt belopp om 100 kronor, vilket bedömdes för tillräcklig tid framöver vara ett väl avvägt belopp som kunde accepteras som skäligt av de flesta.

I utsökningsbalken finns två beloppsbegränsningsregler (13 kap. 20 a §) som i korthet innebär att Kronofogdemyndigheten aldrig behöver betala ut belopp understigande 25 kronor och vid fördelning mellan flera mål i regel inte ska betala ut belopp understigande 100 kronor utan i stället fördela detta på övriga (jfr även SOU 2016:81 del 1 s. 572 f.). Vid införandet av en ny lag om skuldсанering 2016 ansåg regeringen att det inte borde införas någon beloppsgräns (prop. 2015/16:125 s. 74). Som skäl anfördes att en beloppsgräns innebär ett avsteg från principen att alla fordringar ska behandlas lika. Det kan konstateras att det i den finska konkurslagen anges att om en borgenär inte skulle få högre utdelning än 50 euro av de medel som ingår i konkursboet, kan borgenärens fordran lämnas obeaktad vid fördelningen av konkursboets medel, se 18 kap. 2 § konkurslagen (20.2.2004/120).

I konkursförfarandet finns det redan en beloppsgräns. Det kan alltså inte anses ekonomiskt motiverat att det i en konkurs ska behöva hanteras utbetalningar som rör alltför små belopp. En beloppsgräns framstår därför som befogad. Bestämmelsen tar sikte på förhållandena vid utbetalningstillfället och ingriper alltså inte i borgenärernas principiella rätt till utdelning (prop. 1990/91:22 s. 7 f.). Det bedöms inte finnas skäl att ändra den ordningen.

Trots att beloppsgränser på andra områden inte överstiger 100 kr bedöms det finnas utrymme att nu höja den gränsen något i konkursförfarandet. Att göra en betydande höjning framstår däremot som tveksamt eftersom det på allvar skulle åsidosätta den principiella utgångspunkten att borgenärer ska ha rätt att få utbetalt utdelning på sina fordringar, om boets tillgångar så medger.

Vid en höjning av beloppsgränsen finns det åter anledning att överväga införandet av en prisbasbeloppsrelaterad gräns. Fördelen med det alternativet är att det skapas en mer långsiktigt hållbar regel genom att gränsbeloppet automatiskt anpassas till penningvärdesförändringar i samhället. De remissinstanser som vid den nuvarande beloppsgränsens införande förordade en basbeloppsrelaterad gräns ansåg att den i så fall borde bestämmas till 0,5 % av basbeloppet. Med det prisbasbelopp som gäller för 2020 (47 300 kronor) skulle gränsbeloppet i så fall i dag uppgå till 236 kronor 50 öre. Det som dock med viss styrka talar mot en prisbasbeloppsrelaterad gräns är att den justeras varje år och att den ofrånkomligen leder till ett ojämnt belopp. Dessa omständigheter gagnar varken förutsebarheten eller tillämpningen, särskilt i konkurser som pågår under flera år. Sammantaget bedöms det inte finnas tillräckliga skäl för att införa en prisbasbeloppsrelaterad gräns i stället för en exakt beloppsangivelse i lag.

Med tanke på att det är snart 30 år sedan den nuvarande beloppsgränsen infördes bör den nu höjas tillräckligt för att svara mot den allmänna kostnadsutveckling som skett i samhället sedan början av 1990-talet. När den nuvarande beloppsgränsen infördes ansågs den vara ett för tillräcklig tid framöver väl avvägt belopp. På samma sätt bör den höjning som nu görs kunna motiveras för en tillräcklig tid framöver. Mot denna bakgrund föreslås en höjning till 300 kronor.

10.4.2 Förskottsbetalning av utdelningsmedel

Förslag: Om konkursförvaltaren beslutar att inte betala ut förskottsbetalning med begärt belopp ska beslutet få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget

Konkursförvaltaren ska besluta i fråga om förskottsbetalning och beslutet ska kunna överprövas av domstol

I 11 kap. 14–17 §§ konkurslagen finns bestämmelser om förskottsbetalning av utdelningsmedel. En sådan betalning kan göras själv-

mant av konkursförvaltaren eller på begäran av en borgenär. För en fordran med förmånsrätt ska förskottsbetalning komma till stånd om det lämpligen kan ske. För en fordran utan förmånsrätt ska förskottsbetalning ske om det är uppenbart att tillgångarna räcker till betalning av tio procent av sådana fordringar och det inte finns särskilda skäl mot det. Det måste också kunna antas att utdelning kommer att belöpa på denna fordran, som inte heller får vara beroende av villkor eller vara tvistig. Om förvaltaren vägrar förskottsbetalning med begärt belopp får borgenären hänskjuta frågan till rättens prövning.

En utgångspunkt vid de överväganden som görs i denna promemoria är att den som har ansvar för att handlägga en fråga också bör vara den som fattar beslut (se t.ex. resonemang om konkursförvaltarens beslutskompetens i avsnitt 6.3). Det finns inte anledning att för frågan om förskottsbetalning göra en annan bedömning. Förvaltaren bör därför vara den som beslutar om att både bevilja förskottsbetalning och helt eller delvis vägra sådan betalning. Den tvistefråga som kan uppstå är framför allt då borgenären är missnöjd med förvaltarens beslut. Det bör därför finnas en möjlighet att få beslutet överprövat.

Som redovisas ovan innefattar prövningen en lämplighetsbedömning när det gäller fordringar med förmånsrätt och en uppenbarhetsbedömning i andra fall samt i övrigt en bedömning av vissa objektiva förhållanden. En sådan prövning får anses vara av sådant slag som tillsynsmyndigheten skulle kunna göra. Ett viktigt skäl till att konkursförvaltarens beslut ska kunna överprövas är dock att säkerställa ett rättssäkert förfarande och enskildas rätt till domstolsprövning. Genomgående i denna promemoria görs bedömningen att överprövning av beslut ska ske i domstol. Det gäller beslut av både tillsynsmyndigheten och förvaltaren.

Att i detta fall låta förvaltarens beslut om att vägra förskottsbetalning överprövas av tillsynsmyndigheten skulle innebära ytterligare en instans i prövningsordningen och att förvaltaren och tillsynsmyndigheten i praktiken får ansvar för att pröva samma fråga, vilket bör undvikas (se avsnitt 3.3). Av dessa skäl bör förvaltarens beslut inte i ett första läge överprövas av tillsynsmyndigheten. Förvaltarens beslut i fråga om förskottsbetalning bör i stället kunna överprövas av domstol.

Konkursförvaltarens beslut ska få överklagas till tingsrätten

I de fall ett beslut av konkursförvaltaren (eller tillsynsmyndigheten) ska kunna bli föremål för prövning i domstol föreslås i denna promemoria att detta ska ske genom överklagande. Eftersom det för förskottsbetalning i dag tillämpas en annan ordning finns det anledning att här utveckla något varför överklagandeinstitutet bör väljas.

Eftersom det handlar om beslut av konkursförvaltaren, ett privaträttsligt subjekt, är det inte givet att överklagandeinstitutet bör användas. Inget av de beslut av förvaltaren som i dag kan överprövas i domstol överklagas dit.

Konkursförvaltaren fattar beslut om lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497). Den som är missnöjd med ett sådant beslut får dock i dag inte överklaga det utan är i stället hänvisad till att väcka talan i domstol (29 och 30 §§). Det blir då fråga om en tvistemålsprocess i tingsrätten. Att ha en motsvarande ordning i de frågor som förvaltaren nu föreslås få ansvar för under konkursförfarandet framstår inte som lämpligt. Det blir en omständlig, kostsam och tungrodd hantering som inte är motiverad med hänsyn till det saken rör (se vidare avsnitt 16.2 där det föreslås en ändring av ordningen för överprövning av lönegarantibeslut).

Ett annat sätt att få till stånd en domstolsprövning är genom hänskjutande. I konkurslagen finns det i dag endast ett exempel på detta och det är vid vägrad förskottsbetalning. En motsvarande ordning finns t.ex. i 19 kap. 16 § ärvdabalken vid oenighet bland boutredningsmän och i 11 § lagen (2017:473) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning vid beslut av en samordnare.

En ordning som innebär att den som är missnöjd med ett beslut kan överklaga det till domstol är i enlighet med hur frågor om överprövning numera i huvudsak hanteras. Att hänskjuta en fråga är däremot ett något ålderdomligt sätt att få till stånd en domstolsprövning (jfr ordningen enligt 1921 års konkurslag där vissa frågor hänsköts av konkursdomaren till rätten). Det finns inte heller några tydliga fördelar med att välja det institutet i konkursförfarandet. Betydelsen av att i konkursen ha en enhetlig ordning för överprövningen i domstol ska inte heller underskattas. Tillsyns-

myndighetens beslut föreslås kunna överklagas och det finns goda skäl att välja den lösningen även för konkursförvaltarens beslut.

Mot den angivna bakgrunden bör förvaltarens beslut om förskottsbetalning få överklagas till domstol i stället för att som hittills hänskjutas dit.

10.4.3 Ingivande av slutanmälan

Förslag: När konkursförvaltaren har utbetalat utdelningsmedel till borgenärerna ska han eller hon anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Skälen för förslaget: Enligt nuvarande regler ska konkursförvaltaren snarast utbetala utdelningsmedel till borgenärerna när rättens beslut om att fastställa utdelningen och beslut om förvaltararvode har fått laga kraft. I ett fåtal fall råder dock utbetalningsförbud. Till exempel får förvaltaren inte utbetala medel i fråga om en tvistig fordran innan den har fastställts av domstol.

När utbetalning har skett ska förvaltaren anmäla detta till tillsynsmyndigheten och tingsrätten (11 kap. 9 § andra stycket andra meningen konkurslagen). Förvaltaren brukar i praktiken göra en anmälan om utbetalning i samma handling som förvaltaren är skyldig att ge in till tillsynsmyndigheten enligt 7 kap. 21 § konkurslagen. Sistnämnda lagrum innebär att förvaltaren ska ge in en anmälan till tillsynsmyndigheten med redovisning över förvaltarens medelsförvaltning efter avslutad konkurs när några medel inte längre finns att lyfta och en årlig redovisning i avvaktan på att en slutanmälan kan göras (se vidare avsnitt 7.4).

För att tillsynsmyndigheten ska kunna fullgöra sin tillsynsuppgift bedöms det bör konkursförvaltaren till myndigheten anmäla att utbetalning av utdelningsmedel har skett. Däremot finns det inte något skäl varför tingsrätten ska få del av en sådan anmälan, inte ens i de fall utdelningen har beslutats av tingsrätten. I detta skede finns inte något öppet konkursärende hos tingsrätten och det är svårt att finna något annat skäl till att tingsrätten ändå bör få del av förvaltarens anmälan.

Mot denna bakgrund föreslås att konkursförvaltarens anmälan om utbetalning av utdelningsmedel alltid ska ges in till tillsyns-

myndigheten men att en anmälan däremot inte längre ska ges in till rätten. Enligt 11 kap. 21 § konkurslagen ska förvaltaren anmäla till rätten när formlös efterutdelning skett. En sådan underrättelse bör av samma skäl i fortsättningen ske enbart till tillsynsmyndigheten.

10.4.4 Förlust av rätten till utdelningsmedel

Förslag: Tiden för en borgenär att göra anspråk på utdelningsmedel ska kortas till ett år.

Skälen för förslaget: Det är konkursförvaltarens uppgift att betala ut medlen till borgenärerna efter att utdelningen har fastställts. Uppgiften innebär inte att förvaltaren ska behöva lägga ned ett omfattande arbete på att lokalisera borgenärer för detta ändamål. Om förvaltaren har skickat medlen till en borgenärs senast kända adress, behöver han eller hon inte vidta någon ytterligare åtgärd för att verkställa betalningen (11 kap. 9 § andra stycket första meningen konkurslagen). Det är då i stället upp till borgenären att göra anspråk på medlen inom två år räknat från när utdelningsbeslutet fick laga kraft eller den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet. Om det inte sker, preskriberas borgenärens rätt till utdelning. Detta följer av en särskild preskriptionsbestämmelse i 11 kap. 12 § konkurslagen (jfr rättsfallet NJA 2007 s. 280 om skillnaden i detta hänseende mellan rätten till utdelning och rätten till fastställd utdelning). Medlen ska då i stället i första hand fördelas mellan övriga berättigade borgenärer (efterutdelning). En motsvarande tvåårsfrist finns också vid s.k. formlös efterutdelning (11 kap. 21 § konkurslagen). Den fristen löper från det att förvaltaren har anmält att han eller hon har skickat medlen till borgenären. Jfr 13 kap. 18 § utsökningsbalken där det finns en inte helt jämförbar ettårsfrist vid utbetalning av medel till borgenärer.

Anledning till att en frist ursprungligen infördes var att det uppmärksammades att utdelningsmedel hade blivit liggande hos konkursförvaltaren i många år i väntan på en berättigad borgenär som inte avhördes. Det kan i och för sig fortfarande inträffa att konkursförvaltaren inte lyckas få kontakt med en borgenär i samband med utbetalning av utdelningsmedel till denne, t.ex. om det är

fråga om en svårlokaliserad utländsk borgenär. Det vore naturligtvis önskvärt att alla berättigade borgenärer kunde tillgodogöra sig sin rätt till utdelning, inklusive efterutdelning. Samtidigt är det rimligt att det även i detta hänseende läggs ett inte obetydligt ansvar på borgenärerna att bevaka sina intressen. Hela konkursförfarandet är så uppbyggt att borgenärerna – genom kungörelse och underrättelse – ska få information om olika steg och beslut. Det finns vidare ett bevakningsförfarande som förutsätter att borgenären anmäler sin fordran för att behålla sin rätt i konkursen.

Det är angeläget att konkursen kan slutföras så snart som möjligt och att berörda därmed kan få ett ekonomiskt avslut. Det framstår då som en väl lång tid att borgenären ska ha möjlighet att begära sin utdelning under två år. Att tiden ursprungligen bestämdes till två år motiverades inte särskilt i förarbetena men det bör beaktas att fristen tillkom redan 1941 och byggde då dessutom på att borgenären själv hade att ta initiativ till att lyfta medlen (se prop. 1941:46 s. 12 och även SOU 1983:24 s. 232 f.).

Sammantaget bedöms det nu finnas skäl att effektivisera ordningen. Att helt ta bort tidsgränsen skulle föra för långt och ställa större krav på konkursförvaltaren att lokalisera borgenären. Det föreslås därför att tiden för borgenärer som konkursförvaltaren inte har kunnat spåra att göra anspråk på utdelningsmedel kortas till ett år, räknat från samma tidpunkter som gäller enligt nuvarande ordning.

Som nämns ovan är förvaltarens skyldighet att hitta borgenärer för utbetalning relativt begränsade. Att tiden för borgenärer att göra sin rätt gällande nu föreslås bli kortare bör inte föranleda att det i konkurslagen föreskrivs en utökad eftersökningsplikt. Det finns dock inget som hindrar att förvaltaren ändå vidtar rimliga åtgärder för att se till att en borgenärs rätt till utdelning inte går förlorad i onödan. Inte minst i dagens informationssamhälle torde det många gånger finnas goda möjligheter att med små ansträngningar kunna lokalisera personer runt om i världen.

10.5 Vissa ytterligare frågor om arvode

10.5.1 Förskott på arvode

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att besluta om förskott på konkursförvaltarens arvode. Beslutet ska få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget: Enligt konkurslagen är det möjligt att besluta om förskott på arvode. Möjligheten infördes 1960 i 1921 års konkurslag (prop. 1959:139) och utökades något i 1987 års konkurslag (prop. 1986/87:90 s. 161 f.). Den innebär att rätten får tillerkänna konkursförvaltaren ett skäligen belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om ett förskott är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har pågått och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden (14 kap. 12 § första stycket konkurslagen).

Förskott prövas på begäran av konkursförvaltaren. I framställan om förskott ska förvaltaren ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till begäran ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning. Rätten ska inhämta tillsynsmyndighetens yttrande i förskottsfrågan (14 kap. 12 § andra stycket konkurslagen).

Enligt vad som uttalades i förarbetena bör förskott beslutas endast i mer omfattande konkurser och då konkursen beräknas pågå under ytterligare så lång tid att det framstår som obilligt att kräva att förvaltaren ska behöva invänta konkursens slut innan han eller hon får betalt (a. prop. s. 384). Se om förskott även rättsfallen NJA 1998 s. 10, NJA 2003 s. 203, NJA 2005 s. 26 och RH 2012:46.

Det är tydligt att förfarandet vinner i effektivitet och enkelhet om tillsynsmyndigheten kan besluta om förskottsarvode. Det är fråga om beslut under en pågående konkurs. I det förändrade förfarande som nu föreslås kommer tillsynsmyndigheten, till skillnad från rätten, att i det skedet ha insyn i konkursen. Som anförs i avsnitt 10.2.2 får tillsynsmyndigheten anses vara väl lämpad att pröva arvodesfrågor. Att tillsynsmyndigheten vid sin prövning i vissa fall skulle kunna ha en annan uppfattning än konkursförval-

taren utgör inte skäl att låta prövningen ligga kvar hos tingsrätten (se avsnitt 10.3.2). Det är inte en situation där borgenärer eller gäldenären kan invända mot yrkandet om förskott.

Mot denna bakgrund finns det skäl att föreslå en förändrad ansvarsfördelning vid prövning av förskott på arvode. Det föreslås därför att en konkursförvaltare som yrkar förskottsarvode, ska ge in sin ansökan till tillsynsmyndigheten, i stället för som i dag till tingsrätten, och att tillsynsmyndigheten sedan prövar yrkandet och fattar beslut i frågan. Tillsynsmyndigheten beslut bör kunna överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

10.5.2 Särskilt arvode

Förslag: För bestämmande av särskilt arvode för viss egendom som begärs i samband med att uppdraget avslutas, ska samma handläggnings- och beslutsordning gälla som för bestämmandet av konkursförvaltarens slutliga arvode. Ansökan med bifogad rättsägarförteckning ska därmed ges in till tillsynsmyndigheten.

En ansökan som endast avser ett särskilt arvode ska också ges in till tillsynsmyndigheten. Om myndigheten finner skäl att ta upp yrkandet till prövning innan arvodet i övrigt bestäms, ska det också vara myndigheten som beslutar om det särskilda arvodet. Tillsynsmyndigheten beslut ska få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget

Hantering av särskilt arvode i samband med att slutligt arvode begärs

Arvodet till konkursförvaltare ska bestämmas till ett visst belopp i ett för allt (se avsnitt 10.3.1). Undantag från detta får göras om ett särskilt arvode behöver beräknas för egendom i vilken det gäller särskild förmånsrätt (14 kap. 18 § konkurslagen). Innan en fastighet säljs exekutivt kan det vara praktiskt att det bestäms vilket arvode och vilka kostnader som ska belasta den egendomen. I praktiken torde det trots det vara relativt sällan som ett särskilt arvode bestäms.

Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom ska förvaltaren ge in en s.k. rättsägarförteckning till rätten (14 kap. 6 § konkurslagen). Det är en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

Frågan om att fastställa ett särskilt arvode kan uppkomma i två situationer under konkursförfarandet. Det vanligaste är att konkursförvaltaren i samband med att han eller hon avslutar sitt uppdrag, normalt när konkursen avslutas, i sin ansökan om slutligt arvode samtidigt begära att få ett särskilt arvode för viss egendom.

Det framstår som rimligt att ett särskilt arvode som framställs tillsammans med ett slutligt arvode också prövas samtidigt med att det slutliga arvodet prövas och då alltså enligt den ordning som föreslås i avsnitt 10.2.2 och 10.3.2. Som en konsekvens av detta bör konkursförvaltaren inte längre ge in rättsägarförteckningen till rätten utan i stället till tillsynsmyndigheten.

Hantering av en begäran om särskilt arvode under konkursen

Det finns också en möjlighet för konkursförvaltaren att redan tidigare under konkursförfarandets gång ge in en ansökan som endast avser att det särskilda arvodet ska bestämmas. En sådan ansökan ska göras till rätten, som får avgöra om det finns skäl att ta upp yrkandet till prövning innan arvode i övrigt bestäms (14 kap. 7 § konkurslagen). Vid prövningen av ett sådant arvode tillämpas de grunder för arvodesberäkningen som gäller för arvode i övrigt.

Som konstateras ovan får tillsynsmyndigheten anses väl lämpad att pröva frågor om arvode. Det finns inte skäl att för särskilt arvode göra en annan bedömning. I enlighet med den bedömning som görs i fråga om hanteringen av både slutligt förvaltararvode och förskott av arvode, bör det därför vara tillsynsmyndigheten, och inte rätten, som framöver i samtliga fall prövar en begäran om särskilt arvode under en pågående konkurs.

Tillsynsmyndigheten beslut i fråga om konkursförvaltarens särskilda arvode bör få överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

10.5.3 Lyftning av arvode

Förslag: Bestämmelsen om att konkursförvaltaren inte får lyfta sitt arvode förrän han eller hon har gett in slutredovisning ska tas bort. Det innebär att även ett särskilt arvode som bestämt i särskild ordning, ska få lyftas när arvodesbeslutet har fått laga kraft.

Konkursförvaltaren ska ha rätt till den ränta som har upplupit på medel som har avsatts för arvodet från den dag då slutredovisningen lämnades in till tillsynsmyndigheten.

Skälen för förslaget

Reglerna om verkställighet av beslut om arvode förenklas och samlas

Ett beslut om arvode går i verkställighet först när beslutet har fått laga kraft (16 kap. 4 § konkurslagen). Detsamma gäller beslut om kostnadsersättning till konkursförvaltare. Denna ordning fördes i 1987 års konkurslag över från 1921 års konkurslag (prop. 1986/87:90 s. 404 f.) och det har inte framkommit skäl att nu ändra den (se avsnitt 15.5 om verkställighet av beslut under konkursförfarandet).

Om det finns tillräckligt med tillgångar i boet kan konkursförvaltaren lyfta arvodet ur boet (jfr 14 kap. 2 § första stycket första meningen konkurslagen). Även om det finns medel i boet gäller dock att förvaltaren inte får lyfta arvodet förrän han eller hon har gett in slutredovisning (14 kap. 11 § konkurslagen). Denna bestämmelse har tillkommit främst i syfte att påskynda avgivandet av slutredovisningen (prop. 2002/03:112 s. 6 och Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 646). Begränsningen gäller även om det beslutas om särskilt arvode redan under konkursen (se avsnitt 10.5.2 om sådant arvode). Förvaltaren måste alltså vänta till dess slutredovisningen ges in innan han eller hon kan lyfta ett särskilt arvode.

Konkurstillsynsutredningen har föreslagit att ett undantag görs från förbudet att lyfta arvode innan slutredovisning har getts in såvitt gäller arvode som har bestämts särskilt (SOU 2000:62 del 1 s. 548 f.). Som utredningen konstaterar sker prövningen av särskilt arvode enligt samma grunder som för den slutliga arvodesprövningen och innebär alltså en fullständig och slutlig prövning av

konkursförvaltarens arvodesyrkande såvitt avser arbetet som belöper på den berörda egendomen. Den arvodesprövning som sedan görs i samband med att konkursen avslutas kan inte påverka arvodet i den del som redan fastställts. Utredningens uppfattning att lyftning av ett särskilt arvode inte ska behöva avvakta slutredovisningen har goda skäl för sig och en ändring bör därför ske.

Frånsett de fall då arvode bestäms särskilt förekommer det inte att arvode bestäms innan slutredovisning har lämnats in (beslut om förskott räknas inte som beslut om arvode och omfattas inte av förbudet, jfr prop. 1959:139 s. 13 f.). Frågan är om det ändå finns skäl att ha kvar föreskriften om att arvodet inte får lyftas innan slutredovisningen har getts in. Föreskriften skulle kunna läsas som att arvodet får lyftas ur boet så snart slutredovisning har lämnats, alltså innan det finns ett arvodesbeslut som har fått laga kraft. Högsta domstolen har dock i rättsfallet NJA 1992 s. 887 funnit att konkurslagens bestämmelserna i 14 kap. 11 § om lyftning och 16 kap. 4 § andra stycket 1 om verkställighet bör tillämpas så att arvodet inte ska lyftas innan beslutet har fått laga kraft. Mot denna bakgrund saknas det skäl att behålla kravet på att slutredovisning måste ha getts in för att lyftning ska kunna ske.

I dag regleras frågor om giltigheten av beslut om arvode och kostnadsersättning till konkursförvaltaren och förvaltarens rätt att lyfta medel ur boet på olika ställen i konkurslagen. Mot bakgrund av att beslut i arvodes- och ersättningsfrågor inte längre enbart ska fattas av rätten och för att underlätta tillämpningen bör reglerna samlas i 14 kap. som reglerar konkurskostnader. Det bör där föreskrivas att beslut om arvode och kostnadsersättning går i verkställighet när de har fått laga kraft medan beslut om förskott gäller omedelbart (jfr prop. 1986/87:90 s. 405).

Sedan 2004 gäller att en konkursförvaltare får lyfta den del av arvodet som motsvarar den mervärdesskatt som beräknats för det yrkade arvodet redan när han eller hon lämnar in sin arvodesframställan (14 kap. 11 § andra meningen konkurslagen). Det finns inte anledning att ändra den ordningen. Eftersom bestämmelsen utgör ett undantag från verkställighetsreglerna, kommer den nu att hamna i sitt sakliga sammanhang (jfr prop. 2002/03:112 s. 8).

Rätten till upplupen ränta

När utdelningsmedel betalas ut till en borgenär, har denne rätt också till den ränta som har upplupit på medlen från den dag utdelningsförslaget upprättades (11 kap. 13 § konkurslagen). Högsta domstolen har ansett att en motsvarande ordning bör gälla för konkursförvaltaren, som därmed ska tillgodoräknas den ränta som har upplupit på medel som avsatts för arvodet från dagen för slutredovisningen (rättsfallet NJA 1992 s. 887). Det finns ingen anledning att ändra denna ordning. Den bör dock framgå av lag. Det föreslås därför en bestämmelse med den innebörden.

10.5.4 Att bevaka allmänna intressen i arvodesfrågor

Bedömning: Det finns inte tillräckliga skäl för att införa en ordning med allmänt ombud hos Kronofogdemyndigheten eller ge Justitiekanslern i uppdrag att bevaka det allmännas intressen i arvodesfrågor som beslutas av tillsynsmyndigheten.

Skälen för bedömningen

Konkursförvaltarens arvode betalas i vissa fall av allmänna medel

Konkursförvaltarens arvode är en konkurskostnad. Arvodesersättningen ska i första hand utgå ur konkursboet men om det inte är möjligt ska den i vissa fall betalas av staten (14 kap. 2 § konkurslagen). Förvaltararvoden som ersattes av allmänna medel uppgick 2018 till 169 miljoner kronor, vilket var en höjning jämfört med 2017 men var samtidigt lägre än åren före det. Förändringar mellan åren kan i huvudsak förklaras av förändringar i ärendetillströmningen som i sin tur påverkas av konjunkurläget, samt i vilken utsträckning någon eller några stora konkurser avslutas eller inte. Överlag är denna anslagspost relativt stabil och ökningen över tid måttlig.

Frågan om arvode till konkursförvaltaren sågs över relativt nyligen av Biträdesutredningen. Utredningen konstaterade att det i konkurshanteringen finns ett väl utbyggt system för kontroll och tillsyn som är mer utvecklat än för andra rättsliga biträden. Vidare konstaterades att statens kostnader i princip inte har ökat under de

senaste åren och att tillsynsmyndighetens till utredningen redovisade uppfattning var att arvodesnivåerna generellt sett håller sig på en godtagbar nivå. Utredningen föreslog därför inga ändringar av arvodesreglerna (SOU 2014:86 s. 383 f.).

Det är viktigt att det statliga ersättningssystemet är effektivt och tillförlitligt. Enligt nuvarande ordning har tillsynsmyndigheten i uppgift att bevaka allmänna intressen i en konkurs, bl.a. vad gäller statens kostnadsansvar. I avsnitt 10.2 och 10.3 föreslås att tillsynsmyndigheten i flertalet fall ska överta beslutsbefogenheterna när det gäller arvode. Det gäller bl.a. i de konkurser där det saknas tillgångar i boet och arvodesersättningen därmed kan komma att betalas av allmänna medel. En myndighet kan inte överklaga sina egna beslut, vilket kan innebära att många beslut inte blir föremål för domstolsprövning.

Tillsynsmyndigheten har med sin kunskap och erfarenhet på området goda förutsättningar att säkerställa att förvaltararvoden i konkurser bestäms till skäligt belopp. Som anförs i avsnitt 10.3.2 finns det inte anledning att befara att tillsynsmyndigheten genom att få beslutsbefogenheten i arvodesfrågor skulle riskera att förlora sin objektivitet och okritiskt bifaller framställningar för att inte stöta sig med förvaltarkollektivet eller för att undvika att få sina beslut överklagade och ändrade. Det är redan i dag endast i några få procent av fallen som myndigheten inte tillstyrker arvodesyrkandet.

Trots att behovet av att införa en kontrollmekanism redan med hänsyn till ovanstående kan ifrågasättas finns det skäl att närmare överväga om det allmännas intressen i dessa fall bör bevakas på något annat eller ytterligare sätt än i dag, i de fall tillsynsmyndigheten ska besluta i arvodesfrågan.

Det bör inte införas en möjlighet för Justitiekanslern att överklaga tillsynsmyndighetens arvodesbeslut

Som ett led i att skärpa kontrollinsatserna över biträdessystemen övertog 2005 Justitiekanslern från Domstolsverket uppgiften att bevaka och vid behov överklaga domstolsbeslut om ersättning i vissa fall. Detta regleras i 1 § lagen (2005:73) om rätt för Justitiekanslern att överklaga vissa beslut. Överklaganderätten ska bidra till en effektivare kostnadskontroll och enhetligare praxis och anses

även påkallad från rättssäkerhetssynpunkt (jfr prop. 2004/05:41 s. 28). Domstolen ska underrätta Justitiekanslern om beslut där ett rättshjälpsbiträde, offentligt biträde, målsägandebiträde eller en offentlig försvarare har erhållit en sammanlagd ersättning om minst 150 000 kr inklusive mervärdesskatt (28 § DVFS 2012:15).

Den nu beskrivna ordningen gäller inte beslut om konkursförvaltares arvode. Detta är naturligt eftersom tillsynsmyndigheten har rollen som kontrollorgan i konkursförfarandet och har rätt att överklaga domstolens ersättningsbeslut.

Justitiekanslern har i dag ingen roll i konkursförfarandet. Att ge denne i uppgift att kontrollera tillsynsmyndighetens arvodesbeslut i konkurs är därför inte oproblematiskt. Tillsynsmyndigheten har, vid sidan av förvaltarna, den bästa kunskapen om de enskilda konkurserna och har en bred kunskap om arvodesprövningen. Det är då inte lätt för en extern aktör att bygga upp den expertkunskap som krävs för att på ett ändamålsenligt sätt kontrollera tillsynsmyndighetens beslut. Att ge en annan statlig aktör rätt att överklaga tillsynsmyndighetens beslut är även problematiskt med hänsyn till att tillsynsmyndigheten bör ha kvar sin roll i övriga fall och som utgångspunkt dessutom är part i domstol när dess beslut överklagas. En sådan överlappning i kontrollansvaret bör undvikas (jfr prop. 2017/18:231 s. 121 f.).

Sammantaget görs bedömningen att det inte är motiverat att ge Justitiekanslern en rätt att överklaga tillsynsmyndighetens beslut om arvode.

Det bör inte heller inrättas en funktion som allmänt ombud hos tillsynsmyndigheten

Ett annat alternativ för att säkerställa det allmännas kontroll över tillsynsmyndighetens arvodesbeslut är att hos myndigheten inrätta en funktion som allmänt ombud.

En funktion som allmänt ombud hos beslutsmyndigheten finns på vissa områden och innebär att ombudet ges rätt att överklaga myndighetens beslut. Det gäller exempelvis hos Skatteverket enligt 67 kap. 3 § skatteförfarandelagen (2011:1244) och hos Försäkringskassan enligt 113 kap. 12 § socialförsäkringsbalken (se prop. 2002/03:99 s. 252 f. och prop. 2003/04:152 s. 241). Det kan i sammanhanget nämnas att det även i vissa konkurser finns allmänna

ombud, men dessa är av ett annat slag (7 kap. 2 § konkurslagen). Se även prop. 1978/79:105 s. 155 om tidigare överväganden om att inrätta ett allmänt ombud för att bevaka arbetsmarknads- och regionalpolitiska intressen i en konkurs.

En fördel med en kontrollmöjlighet inom myndigheten är att det skapar förutsättningar att fortsatt utnyttja denna kunskap för att bevaka arvodesersättningarna. Situationen i detta fall kan dock inte jämföras med den som motiverat införandet av ett allmänt ombud i skatte- och socialförsäkringssystemen. Ombudet i dessa fall syftar till att säkerställa en god prejudikatbildning och garantera enskildas rättssäkerhet. I konkurser handlar det i stället framför allt om att säkerställa att inte myndigheten i enskilda fall och utan att det egentligen drabbar enskilda, fattar felaktiga och kostnadsdrivande beslut. Som redovisas ovan bedöms det inte finnas någon anledning att befara att tillsynsmyndigheten inte kan sköta sin uppgift på ett korrekt sätt (se även avsnitt 14.1 om denna fråga).

Att bygga upp en ny funktion bör förutsätta att det finns ett tydligt behov och att det kan förutses att ombudsfunktionen kan tillgodose det behovet. Dessa förutsättningar bedöms inte föreligga i detta fall. Tillsynsmyndigheten bör, som utvecklas i avsnitt 15.6.3, vara part i domstol när dess beslut överklagas och har därmed rätt att överklaga till högre domstol. Tillsynsmyndigheten har vidare kvar sin roll att yttra sig till tingsrätt och överklaga dess beslut, i de fall beslutanderätten ligger kvar på domstol. Därmed får såväl behovet av prejudikatbildning på området som tillräckliga garantier för en korrekt hantering vara uppfyllda.

Sammantaget görs bedömningen att det inte är motiverat att i detta fall inrätta en funktion med allmänt ombud hos Kronofogdemyndigheten.

11 Ackord i en konkurs

11.1 Ytterligare sätt att avsluta en konkurs

En konkurs kan avslutas på olika sätt. I flertalet fall avslutas konkursen genom avskrivning eller efter utdelning. Vem som i dessa fall ska besluta och hur handläggningen då ska utformas behandlas i avsnitt 10.2 och 10.3.

Det finns dock ytterligare sätt att avsluta en konkurs och det är genom nedläggning av konkursen efter frivillig överenskommelse mellan gäldenären och borgenärerna och genom fastställelse av ackord, vilket också är en form av överenskommelse mellan dessa parter. Bestämmelser om nedläggning av konkurs och ackord finns i 12 kap. konkurslagen. I det följande övervägs vilka förändringar som bör ske i hanteringen av dessa delar av konkursförfarandet. Frågor om tillsynsman i ackordsförfarandet behandlas i avsnitt 8.5.

11.2 Nedläggning av en konkurs

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att besluta om nedläggning av en konkurs efter frivillig överenskommelse, att kungöra beslutet och att bestämma konkursförvaltarens arvode.

Tillsynsmyndighetens beslut ska få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget: En möjlighet att lägga ned en konkurs efter frivillig överenskommelse finns i 12 kap. 1 och 2 §§ konkurslagen. Ordningen har karaktären av ett underhandsackord (SOU 1983:24 s. 235) och härrör från tiden före 1921 års konkurslag. En konkurs kan läggas ned om gäldenären visar att han eller hon har

kommit överens om betalningen av sina skulder eller på annat sätt har träffat uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte behövs, vars fordringar är kända för konkursförvaltaren. Det är rätten som, på ansökan av gäldenären, beslutar om nedläggning av konkursen. Innan ett nedläggningsbeslut meddelas ska förvaltaren höras. Ett beslut att lägga ned konkursen ska kungöras.

Det är ovanligt att en konkurs läggs ned. En frivillig uppgörelse ska omfatta alla borgenärer vars fordringar är kända för konkursförvaltaren. Det är därför nödvändigt att höra förvaltaren. För att en konkurs ska nedläggas krävs att gäldenären kan visa att han eller hon har träffat en uppgörelse med sina borgenärer (se rättsfallet NJA 2002 s. 629). Vanligtvis ger gäldenären tillsammans med ansökan in intyg där borgenärerna bekräftar att en uppgörelse träffats med gäldenären och att borgenären accepterar att konkursen läggs ned. Det är inte meningen att det ska ske en granskning av vad uppgörelsen innebär (Gustafsson/Renman, Ackord, 2018, s. 146, se även Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 702). I stället ska en kontroll ske av om det finns förutsättningar för att lägga ned konkursen.

Att rätten, tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren alla ska vara inblandade för att hantera en fråga om nedläggning av konkurs framstår inte som nödvändigt. Av motsvarande skäl som anförs i avsnitt 10.2.1 angående frågan om avskrivning av konkurs, får nedläggning av en konkurs anses vara en fråga som inte kräver rättens medverkan utan med fördel i stället kan hanteras av tillsynsmyndigheten. Härigenom kan en mer effektiv ordning uppnås.

En invändning mot att flytta prövningen är att det då inte blir samma myndighet som handlägger båda sätten att nå en överenskommelse (frivillig överenskommelse och tvångsackord, se avsnitt 11.3 om det senare). En gäldenär som ansöker om nedläggning bör dock redan inför ansökan ha kommit överens med alla borgenärer. Det kan naturligtvis inte uteslutas att det skulle kunna inträffa att någon borgenär sedan ångrar sig. Oavsett om det i dag skulle vara möjligt att då omvandla ansökan, utgör dock situationen inte ett tillräckligt skäl att behålla nuvarande ordning.

Sammanfattningsvis bör alltså tillsynsmyndigheten överta denna uppgift från rätten. Tillsynsmyndigheten bör då även överta uppgiften att kungöra beslutet.

Enligt 12 kap. 1 § tredje stycket konkurslagen får rätten besluta att boets egendom inte får säljas innan ansökan om nedläggning har prövats, om egendomen inte i vissa speciella fall behöver säljas. När tillsynsmyndigheten nu föreslås ta över rättens uppgifter i samband med nedläggning bör det vara myndigheten som också har att besluta om tillfälligt försäljningsförbud.

Ett beslut om nedläggning av en konkurs innebär att konkursen avslutas. I samband med att nedläggning beslutas behöver därför ställning tas även till konkursförvaltarens arvode. Det är enligt nuvarande ordning rätten som beslutar om arvode till förvaltaren. Innan arvodet bestäms ska rätten höra tillsynsmyndigheten (14 kap. 10 § konkurslagen). I avsnitt 10.2.2 och 10.3.2 föreslås att tillsynsmyndigheten ska besluta om arvode vid avskrivning och, i flertalet fall, utdelning. Det är lämpligt att motsvarande ordning gäller när det blir aktuellt att avsluta konkursen efter en frivillig överenskommelse. Tillsynsmyndigheten bör därför överta även uppgiften att besluta om förvaltarens arvode vid nedläggning av konkurs.

För att tillgodose rätten till domstolsprövning bör tillsynsmyndighetens beslut om nedläggning av en konkurs och om arvode i samband med detta kunna överklagas till domstol (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut).

Avslutningsvis något om att den frivilliga överenskommelsen mynnar ut i en nedläggning av konkursen. I 1862 års lag angavs att när en konkurs lades ned ansågs det gentemot borgenärerna som att konkursen inte hade inträffat (94 §). Vid införandet av 1921 års konkurslag togs en sådan bestämmelse inte med (NJA 1921 II s. 584). Det finns visserligen numera vissa möjligheter för ett bolag att fortsätta sin verksamhet efter ett nedläggningsbeslut men utgångspunkten är i en sådan situation att bolaget ska upplösas (prop. 2000/01:150 s. 63 f.).

Det kan mot denna bakgrund konstateras att vad som synes ha varit den ursprungliga tanken bakom en nedläggning sedan länge har övergivits och att begreppet nedläggning av konkurs därmed är något missvisande. Det finns emellertid inte tillräckliga skäl att nu överväga en namnändring.

11.3 Ackordsförfarandet

11.3.1 Prövningen av ackordsförslag

Förslag: Gälldenärens ansökan om ackord ska ges in till konkursförvaltaren i stället för som hittills till tingsrätten.

Om förvaltaren inte avvisar ansökan, ska han eller hon med eget yttrande överlämna frågan till tingsrätten för fortsatt handläggning. I yttrandet ska anges om förvaltaren anser att ackordsförslaget bör antas av borgenärerna. Förvaltaren ska vid detta tillfälle även ge in en borgenärsförteckning till rätten.

Skälen för förslaget

Ackord i konkurs enligt nuvarande ordning

När en överenskommelse kan ske på helt frivillig basis utom rätta kan konkursen, som redovisas ovan, läggas ned. I annat fall kan det bli aktuellt med s.k. tvångsackord i domstol. I 12 kap. 3–28 §§ konkurslagen finns regler om ett sådant ackord, vilket alltså är ett sätt att avsluta en konkurs genom en ekonomisk överenskommelse mellan gälldenären och borgenärerna. Ackord innebär typiskt sett att fordringarna reduceras till viss procent av de ursprungliga fordringsbeloppen, varvid särskilda föreskrifter ges om betalningstiden (SOU 1968:41 s. 50).

Tvångsackord i konkurs är ett formellt och detaljreglerat förfarande. Ett tvångsackord binder alla borgenärer, även den eventuella minoritet av borgenärer som motsätter sig överenskommelsen. Ett liknande ackordsförfarande finns i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion (där benämnt offentligt ackord).

För att ett tvångsackord ska komma till stånd krävs att gälldenären ger in ett ackordsförslag till rätten inom vissa närmare angivna tidsramar (vilket lite förenklat är efter beslut om att inleda ett bevakningsförfarande men före kungörande av utdelningsförslaget). Rätten ska förelägga konkursförvaltaren att yttra sig i frågan om huruvida förslaget bör presenteras för borgenärerna. Om förvaltaren inte anser att det bör ske, ska rätten avvisa förslaget, om det inte finns synnerliga skäl att ändå fortsätta handläggningen.

Om ackordsförslaget tas upp till behandling ska borgenärerna kallas till ett sammanträde inför rätten för prövning av förslaget. Ett sammanträde får hållas tidigast tre veckor efter det att ackordsförslaget togs upp och först när tvistiga bevakningar har behandlats vid ett förlikningssammanträde. Inför ackordssammanträdet ska konkursförvaltaren yttra sig om huruvida han eller hon anser att förslaget bör antas av borgenärerna. Vid sammanträdet ska en borgenärsomröstning ske. Om ackordsförslaget antas av borgenärerna med den kvalificerade majoritet som behövs, fastställs ackordet normalt av rätten vid eller i nära anslutning till sammanträdet. Om det finns skäl att inte fastställa ackordet ska däremot frågan prövas vid en särskild förhandling.

Ackord i konkurs – ett förfarande vars existens kan ifrågasättas

Bestämmelserna i konkurslagen om ackord är ålderdomliga. De kan i många stycken spåras tillbaka till 1862 års konkurslag, där institutet först infördes i Sverige. Ett viktigt inslag i den reformen var att särskilt beakta näringslivets speciella förhållanden och behov. Ackord i konkurs utgjorde ett första steg från avveckling, som det enda svaret på obestånd, mot rekonstruktion.

Det var dock vid den tidpunkten ett kontroversiellt inslag i konkursförfarandet, särskilt från borgenärshåll. Detta kan exemplifieras av följande upprädda uttalanden av Edvard Meijer och Ludvig Almquist i en debatt i riksdagens första kammare den 6 mars 1868.

Det fins i vår nya konkurslagstiftning icke något mera förhatligt stadgande, än det om tvångsackord.

Tvångsackordet är en [...] utländsk modesak, som i konkurslagen blifvit införd till vårt land, der den, dess bättre, ej kunnat slå några djupare rötter och detta af en ganska naturlig orsak; den strider nemligen emot sjelfva begreppet om rättvisa.

Ackordsinstitutet har levt kvar i efterföljande konkurslagar och kritiken mot det har avtagit, nog inte minst av det skälet att förfarandet har fått en mycket begränsad betydelse i praktiken (se t.ex. Ds 1994:37 s. 31). Av samma skäl har det tidvis anförts att det finns anledning att överväga om förfarandet bör avskaffas (se bl.a. prop. 1970:136 s. 132). Så har dock inte skett. Vid införandet av

den nuvarande konkurslagen ifrågasattes än en gång behovet av ett ackordsförfarande men bl.a. eftersom det inte medförde några direkta olägenheter behölls det tills vidare i huvudsak oförändrat (prop. 1986/87:90 s. 348 f.). Senare utredningar har valt att i stort sett ignorera förfarandet i sina överväganden om förändringar.

Ackord i konkurs är ett relativt komplicerat och omständligt förfarande. Det finns inte något som tyder på att det kommer till någon vidare användning. En huvudsaklig anledning till detta är att konkurs utgör ett avvecklingsförfarande som medför att en gäldenär som är en juridisk person i regel upphör att existera när konkursen avslutas (även om det inte längre är en ovillkorlig följd för ett aktiebolag, se 25 kap. 45 och 51 §§ aktiebolagslagen [2005:551], prop. 2000/01:150 s. 63 f. och 115, prop. 2004/05:85 s. 490 och SOU 1983:24 s. 235 f.). Att förfarandet inte används i konkurs innebär inte att rekonstruktionstanken har svalnat. Tvärtom är detta något som successivt har utvecklats till ett viktigt institut i svensk rätt. Det har dock skett skilt från konkursförfarandet, genom lagstiftning om offentligt ackord och numera företagsrekonstruktion. Ackord i konkurs kan därmed sägas ha förlorat sin ursprungliga betydelse i insolvensrätten.

Med anledning av de förändringar i övrigt som föreslås i denna promemoria behöver vissa ändringar även ske av bestämmelserna om ackord. Ett alternativ vore då att nu ta steget och avskaffa förfarandet. Detta torde dock förutsätta att det närmare undersöks i vilken utsträckning det faktiskt används och om dessa fåtal fall trots allt motiverar att möjligheten till ackord i någon form finns kvar. Det kan t.ex. inte uteslutas att möjligheten till tvångsackord skulle kunna utgöra ett verksamt medel att förmå enskilda borgenärer att gå med på en frivillig överenskommelse, även om sådana också är sällsynta (se äldre uppfattningar Lawski, Några konkursrättsliga spørsmål i SvJT 1940 s. 297 och Welamson, Konkurs, 2 uppl., s. 15). Ett annat alternativ är att göra en mer genomgripande reform. Frågan är dock om en sådan förändring har förutsättningar att lyckas utan att göra avkall på det grundläggande avvecklingssyftet med en konkurs. Det förutsätter hur som helst en samtidig bedömning av reglerna om offentligt ackord i lagen om företagsrekonstruktion, vilket inte kan ske inom ramen för denna promemoria. I ljuset av detta framstår lagstiftarens val 1987 att låta reglerna i huvudsak bestå som i vart fall förståeligt. Se även

Renman i *Insolvensrättslig tidskrift* 1/2016 s. 8 och Flood/Wenne i samma tidskrift 1/2017 s. 8, om ackord i konkurs i jämförelse med offentligt ackord.

Tvångsackord ska även fortsättningsvis fastställas av rätten

Frågan om ackord har på senare år varit föremål för överväganden när det gäller offentligt ackord i företagsrekonstruktion. Entreprenörskapsutredningen lämnar i SOU 2016:72 förslag om förändringar av detta ackordsförfarande. Även 2019 års insolvensdirektiv innehåller bestämmelser om ett förändrat förfarande vid företagsrekonstruktion. Genomförandet i Sverige av det direktivet utreds för närvarande (se avsnitt 2)

Som anförs ovan finns det inte förutsättningar att i denna promemoria särskilt överväga några motsvarande förändringar för ackord i konkurs eller föregripa beredningen av lagförslag om ett förändrat ackordsförfarande i företagsrekonstruktion. Det är vidare så att ackord i konkurs genomförs väldigt sällan (se Palmér/Savin, Konkurslagen, kommentaren till 12 kap. Inledning) och det har inte heller påtalats några direkta problem vid handläggningen när ett ackordsförfarande i konkurs trots allt blir aktuellt.

Detta innebär att ett ackordsförfarande i konkurs även fortsättningsvis bör ske genom att borgenärerna i tingsrätten tar ställning till ett gälldenärsförslag och att rätten är den som fastställer ett tvångsackord, när det finns förutsättningar för ett sådant beslut. Som redovisas nedan finns det dock vissa delar av förfarandet som bör bli föremål för förändringar och förenklingar.

Konkursförvaltaren övertar den inledande hanteringen av förfarandet

Inledningen av ett ackordsförfarande i konkurs innebär en prövning av om gälldenärens förslag ska tas upp till handläggning eller avvisas. Den nuvarande ordningen får anses relativt omständlig och innefattar visst dubbelarbete. Bland annat ska rätten förelägga konkursförvaltaren att ta ställning till om förslaget bör presenteras för borgenärerna för ställningstagande, och om så sedan sker, i nästa skede åter förelägga förvaltaren. Denna gång för att förvaltaren ska ta ställning till om borgenärerna bör anta förslaget.

Förutom att rätten initialt ska göra en närmast formell prövning av förslaget och om detta framställts i rätt tid, innefattar handläggningen i denna inledande fas en bedömning av om förslagets innehåll är sådant att det bör presenteras för borgenärerna för ställningstagande. Denna bedömning görs primärt av konkursförvaltaren, som alltså redan i dag har ett betydande inflytande över frågan om huruvida en fortsatt handläggning ska komma till stånd. För att rätten ska frångå förvaltarens avstyrkande uppfattning krävs mycket starka skäl.

Handläggningen i detta inledande skede bedöms inte kräva tingsrättens kompetens och därmed inblandning. Det är konkursförvaltaren som har till uppgift att avveckla boet på bästa sätt för borgenärerna och förvaltaren får anses ha kompetens att, utöver den bedömning om förslaget han eller hon redan gör, också göra den formella prövning som inledningsvis ska ske. Genom att införa en ordning som innebär att gäldenären ger in sin ansökan med ackordsförslag till förvaltaren kan en mer effektiv hantering ske och domstolen befrias från en uppgift som inte innefattar någon egentlig tvistlösning. En avvisning behöver i dag inte föregås av något kompletteringsförfarande för att avhjälpa brister och det finns inte anledning att ändra på den ordningen. Att förvaltaren får en tydlig roll i det inledande förfarandet kan dock underlätta en dialog med gäldenären och borgenärerna och förhindra att det inleds ackordsförfaranden som inte har förutsättningar att leda till resultat. Det kan vidare tilläggas att rätten vid ett senare fastställande av ett ackord har att på nytt ta ställning till vissa delar av den initiala prövningen, särskilt om förslaget uppfyller vissa angivna villkor (12 kap. 5 § och 19 § första stycket 2 konkurslagen) men även om betryggande säkerhet för ackordets fullgörande har ställts (12 kap. 4 § 1 och 19 § andra stycket 1 konkurslagen).

Om konkursförvaltaren bedömer att det finns förutsättningar för att ta upp förslaget, bör han eller hon överlämna frågan till tingsrätten för den fortsatta hanteringen. En ytterligare effektivitetsvinst kan uppnås genom att förvaltaren då samtidigt bifogar ett yttrande med sin uppfattning om huruvida borgenärerna bör anta förslaget. Förvaltaren bör i yttrandet motivera sitt ställningstagande (SOU 1968:41 s. 142). Detta ökar förutsättningarna för att borgenärerna får del av förvaltarens uppfattning i god tid före

sammanträdet inför rätten där de själva ska ange en uppfattning i frågan.

Om det enligt konkursförvaltaren inte finns förutsättningar att ta upp ett förslag av gäldenären till handläggning, bör han eller hon avvisa ansökan. I den bedömningen ligger att förvaltaren anser att förslaget inte bör presenteras för borgenärerna. Ett sådant beslut av förvaltaren bör kunna överklagas till tingsrätten (se närmare avsnitt 15.4 om överklagande av förvaltarens beslut). Med den lösningen bedöms det inte längre nödvändigt att ställa krav på synnerliga skäl för att rätten ska kunna ta upp förslaget i strid med förvaltarens uppfattning (jfr 12 kap. 6 § andra stycket konkurslagen).

Borgenärsförteckningen ska ges in till rätten i ett tidigare skede

När rätten har tagit upp förslaget till prövning ska borgenärerna kallas till ett sammanträde (12 kap. 8 § konkurslagen). Vid detta sammanträde ska konkursförvaltaren tillhandahålla en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i frågan med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas (12 kap. 10 § andra stycket konkurslagen). Även här finns det anledning att effektivisera ordningen något. Förvaltaren bör redan när han eller hon överlämnar ackordsförslaget till rätten ge in en sådan förteckning. Härigenom får berörda viktig information tidigare, vilket gör att både rätten och borgenärerna kan förbereda sig bättre.

11.3.2 Prövningen av förvaltarens arvode

Förslag: När en konkurs avslutas genom fastställande av ackord ska tillsynsmyndigheten i stället för tingsrätten, på ansökan, bestämma konkursförvaltarens arvode. Beslutet ska få överklagas till tingsrätten.

Skälen för förslaget: I avsnitt 10.2.2, 10.3.2 och 12.2 föreslås att konkursförvaltarens ansökan om arvode för sitt uppdrag när konkursen avslutas genom avskrivning, utdelning eller nedläggning ska ges in till tillsynsmyndigheten som sedan med något undantag också prövar ansökan.

Eftersom det alltjämt ska vara rätten som handlägger frågan om ackord och i förekommande fall då avslutar konkursen, skulle det kunna diskuteras om inte rätten också fortsättningsvis bör vara den som prövar konkursförvaltarens arvode i den situationen. En fördel med en sådan ordning är att det skulle kunna gå snabbare att nå beslut även i arvodesfrågan och att inte flera instanser behöver involveras. Samtidigt finns det skäl som talar mot att just i ackordsförfarandet göra avsteg från den i övrigt föreslagna nyordningen.

Att flytta arvodesprövningen till tillsynsmyndigheten syftar till att renodla domstolsprövningen men även till att koncentrera prövningen till en myndighet och därigenom skapa förutsättningar för en enhetligare beslutsordning och tillämpning. Prövningen avser konkursförvaltarens arbete under hela konkursen och således inte endast den mindre del som är föremål för prövning i samband med konkursens avslutande. Att det alltjämt är tingsrätten som ska fastställa ett ackord och avsluta konkursen i det fallet innebär alltså inte att rätten kommer att ha bättre förutsättningar än annars att bedöma förvaltarens arbete under konkursen och vilket arvode som är skäligt för det arbetet. Det framstår mot denna bakgrund som lämpligt att samma ordning för arvodeshanteringen bör gälla för arvode i samband med ackord som för övriga fall. Tillsynsmyndigheten bör därför överta uppgiften att, på ansökan av förvaltaren, besluta om arvode när konkursen avslutas genom ackord. Myndighetens beslut om arvode bör kunna överklagas till domstol.

11.3.3 Förutsättningar för att pröva ackordsförslaget

Förslag: Att gäldenären har bekräftat bouppteckningen och att ett anordnat bevakningsförfarande är avslutat, ska vara förutsättningar för att ett ackordsförslag ska få överlämnas till rätten.

Skälen för förslaget

Bouppteckningen ska bekräftas innan ett ackordsförslag får prövas

När ett ackordsförslag har tagits upp till prövning ska rätten kalla till en förhandling. Kallelse till ett sådant sammanträde förutsätter att gäldenären har avlagt bouppteckningsed. Undantag från detta

krav kan dock göras om det finns synnerliga skäl (12 kap. 8 § konkurslagen). Om det inte skulle finnas sådana skäl riskerar frågan att bli liggande hos tingsrätten i avvaktan på att ed kan avläggas, trots att det i konkurslagen anges att kallelser ska sändas genast. Om däremot ett sammanträde hålls och gäldenären alltjämt inte har avlagt ed, ska borgenärerna informeras om det (12 kap. 10 § konkurslagen) och sedan är det upp till dem att avgöra om ackordet ändå ska godtas (prop. 1970:136 s. 110).

Tidigare var det ett ovillkorligt krav för ackord att gäldenären hade avlagt ed. Kravet motiverades av att det utan edgång saknades nödvändiga garantier för att boets ställning var vederbörligen utredd. Bakom kravet låg dock säkert även uppfattningen att en tredskande gäldenär inte bör komma i åtnjutande av den förmån ett ackord innebär (se Welamson, Konkursrätt, 1961, s. 711 f.). I samband med tillkomsten av 1970 års ackordslag lättades på kravet vid offentligt ackord och för att uppnå enhetlighet gjordes motsvarande förändring i konkurslagen. De skäl som anfördes gick ut på att ackord inte minst var till fördel för borgenärerna och att gäldenären inte skulle ges möjlighet att stjälpa en möjlig uppgörelse. Som exempel på situationer man ville undvika var att en av flera ställföreträdare vägrade avlägga ed eller att en gäldenärens mentala tillstånd la hinder i vägen för en edgång (prop. 1970:136 s. 109 f. och 138 f.). När ackordslagen ersattes av lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion behölls ventilen och detta trots att den tidigare obligatoriska edgången ersattes med en fakultativ sådan på begäran av borgenär (prop. 1995/96:5 s. 117 f. och 212, se även SOU 1992:113 s. 95 f.).

De skäl som har anförts för att i undantagsfall kunna fastställa ackord trots att gäldenären inte avlägger ed är, i vart fall inte längre, särskilt relevanta för konkursförfarandet. Som exempel behöver inte längre alla ställföreträdare avlägga ed (se 6 kap. 3 § konkurslagen och prop. 1978/79:105 s. 301 f.). Situationen vid ackord skiljer sig också från andra situationer (avskrivning eller utdelning) där det i undantagsfall finns en möjlighet att avsluta en konkurs utan att gäldenären först avlägger ed (jfr prop. 1986/87:90 s. 323).

Att kunna påbörja och driva ett ackordsförfarande i en konkurs ända fram till omröstning med risk för att det kan gå i stå eller behöva avbrytas på grund av bristande edsavläggelse framstår inte som en lämplig ordning. Eftersom ett ackordsförfarande förut-

sätter att bevakning har anordnats är det inte ett förfarande som initieras i början av en konkurs. Förfarandet kräver vidare gäldenärens medverkan; det är han eller hon som ska ge in ett förslag och begära ackord. Att mot den bakgrunden ens påbörja en handläggning i rätten utan att gäldenären har uppfyllt sin skyldighet att bekräfta bouppteckningen bör inte komma ifråga. Det är också, till skillnad från företagsrekonstruktion, tveksamt att överlåta på borgenärerna i en konkurs att i slutändan avgöra om konkursen kan avslutas utan edgång. I konkurs är det obligatoriskt med edgång och behovet av den är inte begränsat till att tillgodose borgenärernas intressen. Att en ändring skulle medföra att de två ackordsförfarandena då skiljer sig något åt utgör inte ett tillräckligt skäl för att behålla ordningen i konkurs.

Genom förslaget i avsnitt 5.2 om att bouppteckningseden inför rätten ersätts med en bekräftelse hos konkursförvaltaren skapas förutsättningar för en mer effektiv och smidig hantering av den fasen av konkurshandläggningen. Det framstår som lämpligt att en sådan bekräftelse görs till en förutsättning för att få inleda ett ackordsförfarande. Denna prövning ska, som föreslås ovan, göras av förvaltaren. En sådan ändring föreslås därför. Skulle gäldenären ge in ett ackordsförslag utan att först ha bekräftat bouppteckningen bör det finnas goda förutsättningar att under förvaltarens initiala handläggning av förslaget, snabbt få till stånd en sådan bekräftelse. I annat fall får ansökan avvisas.

Bevakningsförfarandet ska avslutas innan ett ackordsförslag får prövas

Ackordsförfarandet i konkurs är skapat i en tid då konkursförfarandet såg delvis annorlunda ut. Reglerna är utformade för att i stor utsträckning överensstämmer med reglerna om offentligt ackord i 1970 års ackordslag, se numera lagen om företagsrekonstruktion. I det senare förfarande finns det dock inte något särskilt bevakningsförfarande.

I konkurslagen gällde tidigare att sammanträde för handläggning av tvistiga fordringar under bevakningsförfarandet och sammanträde för prövning av ackordsförslag om möjligt skulle hållas i ett sammanhang under ledning av rättens ombudsman. När ackordsfrågan 1970 övertogs av konkursdomaren blev en sådan gemensam

handläggning inte längre möjlig. Det ansågs då ändamålsenligt att förlikningssammanträdet hålls först för att så många tvistefrågor som möjligt ska kunna redas ut, innan omröstning sker om ackordsförslaget (prop. 1970:136 s. 139). Om en fordran fortfarande är tvistig när omröstning i ackordsfrågan sker, ska den dock hanteras inom ramen för ackordsförfarandet. Det innebär att den anmärkta fordran även i ackordsförfarandet kan bli föremål för utredning och förlikningsdiskussioner och till sist en prövning i sak. Avgörandet har dock bara betydelse för ackordsfrågan, vilket innebär att den därefter kan behöva prövas på nytt i bevakningsförfarandet.

Lagstiftaren har uppmärksammat att det kan vara opraktiskt att prövningen av tvistiga fordringar i bevakningsförfarandet fortgår parallellt med prövningen av dessa i ackordsförfarandet. Detta har löst på så sätt att det införts en möjlighet att vilandeförklara prövningen i bevakningsförfarandet (9 kap. 16 § andra stycket konkurslagen). Mot bakgrund av att det i realiteten normalt är en och samma prövning som ska göras och då prövningens räckvidd i ackordsförfarandet är begränsad framstår den omvända ordningen som mer lämplig.

Nuvarande ordning innebär alltså att rätten i ackordsförfarandet kan behöva genomföra vad som i praktiken är ett ytterligare förlikningssammanträde (12 kap. 12 § konkurslagen) och eventuellt en efterföljande prövning av anmärkta fordringar (12 kap. 12, 17 och 18 §§ konkurslagen). Detta komplicerar ackordshandlingen och skapar otydlighet i förfarandet. Det kan visserligen inte uteslutas att det skulle kunna innebära en tidsvinst att göra prövningen direkt i ackordsförfarandet. Denna vinst lär dock vara marginell (se avsnitt 9.2.1 om tidsfrister under bevakningsförfarandet) och uppstår dessutom endast om ackordet sedan fastställs. I andra fall innebär ordningen att tvistiga fordringar behöver prövas två gånger med tidsförlust som följd.

Med förslagen i avsnitt 9.4.3 om att konkursförvaltaren i bevakningsförfarandet ska överta uppgiften att verka för förlikning och i avsnitt 15.2 om att rätten inte längre ska hantera konkursen som ett löpande ärende, kan under alla förhållanden nuvarande ordning i ackordsförfarandet inte längre fullt ut upprätthållas.

Det föreslås därför att ett anordnat bevakningsförfarande i konkurs ska vara avslutat innan det kan bli aktuellt att pröva ett

ackord i domstol. Det kommer då i princip inte längre att kunna uppstå en situation där bevakade fordringar alltjämt är tvistiga vid röstningen om ackordsförslaget. Detta bör leda till att frågan kan handläggas mer effektivt.

Det finns med ett sådant förslag inte längre anledning för konkursförvaltaren att i borgenärsförteckningen särskilt redovisa om det finns anmärkning mot någon fordran som ännu inte har prövats (se 12 kap. 10 § andra stycket andra meningen konkurslagen). Den skyldigheten bör därför tas bort.

12 Slutredovisningen

12.1 Förvaltarens redovisning av sitt uppdrag

I 13 kap. konkurslagen finns bestämmelser om att konkursförvaltaren ska upprätta en slutredovisning när hans eller hennes uppdrag avslutas. Slutredovisningen ska ges in till tillsynsmyndigheten. Förvaltaren ska samtidigt ge in en kopia av redovisningen till rätten.

Skyldigheten att upprätta och ge in en slutredovisning gäller i flertalet situationer. Dessa är om konkursbeslutet hävs av högre rätt, konkursförvaltaren avgår före konkursens slut, konkursen avskrivs, vid utdelning och efterutdelning, konkursen läggs ned eller egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ackord har fastställts (13 kap. 2 § konkurslagen). Slutredovisningen ska lämnas så snart som möjligt. Om konkursen avslutas med utdelning ska förvaltaren ge in slutredovisningen samtidigt med utdelningsförslaget (13 kap. 4 § konkurslagen).

I slutredovisningen ska konkursförvaltaren ange hur konkursboets tillgångar har omvandlats till likvida medel och vilka kostnader som boet har dragit på sig under förfarandet. Förvaltaren ska bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen (13 kap. 3 § konkurslagen) och en redogörelse för de åtgärder förvaltaren har vidtagit för att efterforska vissa särskilt angivna brott av gäldenären och resultatet av dessa efterforskningar (7 kap. 17 § konkurslagen).

Syftet med slutredovisningen är att göra det möjligt för berörda att kontrollera det ekonomiska utfallet. Genom att konkursförvaltaren redovisar boets inkomster och utgifter blir det möjligt för borgenärerna att bedöma om förvaltaren dragit på boet onödiga kostnader eller tagit upp kostnader felaktigt. På samma sätt kan borgenärerna granska slutredovisningen för att få klarlagt om boet borde ha tillförts ytterligare intäkter.

Även tillsynsmyndigheten ska granska slutredovisningen. Skyldigheten tar sikte på de fall då främst borgenärerna har ett intresse av redovisningen (prop. 1986/87:90 s. 366). Skyldigheten gäller därför inte när konkursbeslutet hävs av högre rätt, konkursen avskrivs till följd av att ingen fordran gjorts gällande eller konkursen läggs ned. Granskningen av slutredovisningen syftar bl.a. till att säkerställa att betalningsordningen i konkurs följts (jfr 14 kap. 2 § konkurslagen).

Tillsynsmyndigheten ska i vissa fall lämna ett utlåtande över slutredovisningen. Det gäller i de fall konkursförvaltaren avgår före konkursens slut, vid utdelning och efterutdelning samt om egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ackord fastställts. Utlåtandet ska skickas till rätten (13 kap. 5 § konkurslagen).

Rätten ska kungöra att slutredovisningen och tillsynsmyndigheten utlåtande finns tillgängliga för granskning hos myndigheten och hos rätten (13 kap. 6 § konkurslagen).

Den som anser att ytterligare medel borde ha utdelats har möjlighet att klandra slutredovisningen (13 kap. 7 § konkurslagen).

12.2 Ingivande av slutredovisning

Förslag: Konkursförvaltarens slutredovisning ska ges in endast till tillsynsmyndigheten, som ska hålla handlingarna tillgängliga för granskning.

Tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att utfärda kungörelse i samband med ingivandet av slutredovisningen.

Skälen för förslaget

Oförändrad skyldighet att upprätta slutredovisning i en konkurs

I en konkurs är, som framgår ovan, konkursförvaltaren i flera fall skyldig att lämna en slutredovisning när konkursen avslutas. Till slutredovisningen ska bifogas handlingar av betydelse för kontroll av redovisningen och en redogörelse för de åtgärder förvaltaren vidtagit för att efterforska vissa särskilt angivna brott av gäldenären och resultatet av dessa efterforskningar. Denna skyldighet bygger

på att såväl borgenärerna och gäldenären som tillsynsmyndigheten har intresse av att få del av en sådan redovisning. Slutredovisningen har bl.a. funktionen att möjliggöra för borgenärerna att kontrollera det ekonomiska utfallet. Den som är missnöjd med utfallet kan klandra slutredovisningen och begära skadestånd.

Det är mot denna bakgrund tydligt att slutredovisningen har en viktig funktion att fylla inom ramen för en konkurs. Konkursförvaltaren bör därför även fortsättningsvis vara skyldig att upprätta en slutredovisning i en konkurs.

Slutredovisningen ska ges in till tillsynsmyndigheten som ansvarar för den fortsatta hanteringen av redovisningen

Enligt nuvarande ordning ges slutredovisningen in till både tingsrätten och tillsynsmyndigheten. Myndigheternas hantering med anledning av slutredovisningen är mestadels av administrativ natur. Det handlar om att från konkursförvaltaren ta emot och förvara slutredovisningen samt att se till att redovisningen är tillgänglig för den som önskar ta del av den. Utöver denna administrativa hantering har tingsrätten även en tvistlösande uppgift, nämligen att handlägga en talan om klander mot förvaltarens slutredovisning.

Det framstår som naturligt att slutredovisningen i framtiden endast ges in till tillsynsmyndigheten. Som föreslås i avsnitt 10.2, 10.3, 11.2 och 11.3 ska frågan om en konkurs avslutande som utgångspunkt hanteras av tillsynsmyndigheten, vilket bl.a. innebär att en ansökan om avskrivning eller nedläggning eller ett utdelningsförslag ska ges in till den myndigheten. Det finns inga bärande skäl för att redovisningen även ges in till rätten. I den utsträckning tingsrätten behöver involveras i ett senare skede, bör nödvändiga handlingar lämnas dit då (se nedan).

Mot denna bakgrund föreslås att tillsynsmyndigheten tar över tingsrättens administrativa uppgifter med anledning av konkursförvaltarens slutredovisning i en konkurs. Det innebär att förvaltaren fortsatt ska ge in slutredovisningen till tillsynsmyndigheten men däremot inte längre till tingsrätten. Tillsynsmyndigheten bör ensam ha ansvar att förvara och hålla slutredovisningen tillgänglig för den som vill granska den. Tillsynsmyndigheten kan använda redovisningen vid fullgörandet av sin tillsynsuppgift.

Hanteringen av en slutredovisning i en utdelningskonkurs skiljer sig i vissa avseenden från motsvarande hantering i en avskrivningskonkurs. En skillnad är att uppgift om slutredovisningen ska kungöras i en utdelningskonkurs. Det är för närvarande tingsrättens ansvar att se till att en kungörelse kommer till stånd.

Att kungöra uppgift om slutredovisningen är ingen uppgift som kräver domstolens kompetens. I avsnitt 10.3.2 föreslås att tillsynsmyndigheten ska ta över tingsrättens uppgift att kungöra utdelningsförslaget. Det är därför ändamålsenligt att myndigheten också övertar ansvaret för kungörande i samband med ingivande av slutredovisningen. Att hantera kungörelse av utdelningsförslaget och slutredovisningen samtidigt och tillsammans bidrar till förenkling och effektivitet i förfarandet. Det förutsätter att det är en och samma myndighet som ansvarar för båda uppgifterna.

I kungörelsen ska anges att slutredovisningen hålls tillgänglig för granskning hos tillsynsmyndigheten. Redovisningen kommer naturligtvis även att finnas hos konkursförvaltaren och det bör inte finnas något som hindrar att den kan hållas tillgänglig för granskning även där, om förvaltaren anser det lämpligt. Detta kan i sådant fall anges i kungörelsen, vilket bör framgå av konkursförordningen.

Mot denna bakgrund föreslås att tillsynsmyndigheten tar över tingsrättens uppgift att kungöra slutredovisningen. Myndigheten bör då även hantera underrättelser i samband med detta (se 40 § konkursförordningen).

I vissa fall ska tingsrätten få del av slutredovisningen

Även om konkursförvaltaren inte ska vara skyldig att ge in slutredovisningen till tingsrätten när den har upprättats kan det senare under förfarandets gång uppkomma ett behov för tingsrätten att ta del av den. Det är när tingsrätten, och inte tillsynsmyndigheten, i vissa fall ska besluta om utdelningen och arvudet (se avsnitt 10.3). I samband med att tillsynsmyndigheten i ett sådant fall överlämnar utdelnings- och arvodesfrågorna till tingsrätten för avgörande bör därför myndigheten även bifoga slutredovisningen. Det bör regleras i konkursförordningen. Frågan om tingsrättens behov av tillgång till slutredovisningen i ett mål om klander behandlas i avsnitt 12.4.

12.3 Granskning av slutredovisning

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska inte längre särskilt granska slutredovisningen eller lämna ett utlåtande över den till tingsrätten.

Skälen för förslaget

Granskning av slutredovisningen i en avskrivningskonkurs

Tillsynsmyndigheten ska i flera situationer granska slutredovisningen och i några av dessa dessutom lämna ett skriftligt utlåtande över den (13 kap. 5 § konkurslagen). Denna granskningskyldighet kan uppkomma både under konkursförfarandets gång, t.ex. om en konkursförvaltare avgår före konkursens slut, och i samband med konkursens avslutande. De bakomliggande motiven till att denna granskning ska göras torde vara dels att borgenärskollektivet kan ha nytta av myndighetens granskning och utlåtande som grund för ett ställningstagande om huruvida en klandertalan ska väckas eller inte (prop. 1986/87:90 s. 366), dels att myndigheten är tingsrätten behjälplig genom att granska och i förekommande fall lämna ett utlåtande över slutredovisningen. Sistnämnda motiv är något som särskilt framhålls i tillsynsmyndighetens handbok för konkurs-tillsyn (4 uppl., s. 157).

När det gäller en avskrivningskonkurs kan det inledningsvis konstateras att ett beslut om att skriva av en konkurs aldrig utlöser någon skyldighet för tillsynsmyndigheten att avge utlåtande över slutredovisningen. Ett avskrivningsbeslut på grund av att ingen fordran alls har gjorts gällande i konkursen leder inte heller till någon granskningskyldighet för myndigheten. Om avskrivningsbeslutet däremot beror på otillräckliga tillgångar är tillsynsmyndigheten skyldig att granska slutredovisningen.

Det finns skäl som talar för att kravet på att tillsynsmyndigheten ska granska slutredovisningen i samband med avskrivning på grund av otillräckliga tillgångar borde slopas. Som framgår ovan syftar granskningskyldigheten närmast till att underlätta borgenärernas och tingsrättens bedömning av om redovisningen bör godtas. Det kan ifrågasättas – både av principiella skäl och av effektivitetsskäl – om det verkligen bör vara en uppgift för tillsyns-

myndigheten. Borgenärer får anses ha tillräckligt goda möjligheter att själva ta del av och granska slutredovisningen och den som är missnöjd med redovisningen kan klandra den och få till stånd en domstolsprövning. Med de förslag som lämnas ovan kommer vidare tingsrätten inte längre att besluta om avskrivning eller arvode i sådana fall. Domstolen kommer alltså endast att befatta sig med slutredovisningen i samband med en eventuell klanderprocess. Det kan därför ifrågasättas om det då är motiverat att tillsynsmyndigheten ska vara tingsrätten fortsatt behjälplig med att granska slutredovisningen, inte minst när det faktiskt är parterna i klanderprocessen som ska presentera utredningen i målet. Det kommer dessutom finnas möjlighet för tillsynsmyndigheten att inom ramen för en klanderprocess framföra sin syn på slutredovisningen.

Det är självklart viktigt att tillsynsmyndigheten för egen del granskar den slutredovisning som ges in. Genom att myndigheten övertar ansvaret för att besluta om avskrivning och arvode i samband med det utgör dock slutredovisningen ett sådant beslutsunderlag som myndigheten inom ramen för en sådan prövning ändå måste granska. Att däremot göra en från denna prövning fristående granskning framstår inte längre som nödvändigt.

Sammanfattningsvis föreslås att tillsynsmyndigheten skyldighet att särskilt granska slutredovisningen i en konkurs som skrivs av på grund av otillräckliga tillgångar tas bort.

Granskning av slutredovisningen i en utdelningskonkurs

Tillsynsmyndigheten är skyldig att både granska och avge utlåtande över slutredovisningen vid utdelning och vid efterutdelning.

De skäl som ovan anförs för att ta bort tillsynsmyndigheten granskningsuppgift i avskrivningskonkurser gör sig gällande även för utdelningskonkurser. Som utgångspunkt ska tillsynsmyndigheten i utdelningskonkurser pröva frågor om utdelning och arvode och slutredovisningen utgör då ett underlag för den prövningen. En särskild bestämmelse om att slutredovisningen ska granskas behövs då inte för dessa fall. Om utdelningsfrågan blir tvistig föreslås i avsnitt 10.3.2 att tillsynsmyndigheten ska överlämna den till tingsrätten för prövning. I det fallet ska myndigheten bifoga ett eget yttrande som innefattar en bedömning av hur tingsrättens

prövning enligt myndigheten bör utfalla. Även i det fallet finns det därmed knappast behov av en separat granskningskyldighet.

Till skillnad mot vad som gäller i en avskrivningskonkurs ska tillsynsmyndigheten i en utdelningskonkurs i dag lämna ett utlåtande över slutredovisningen. Det ges in till rätten som i kungörelsen av utdelningsförslaget anger var utlåtandet finns tillgängligt. Eftersom tillsynsmyndigheten föreslås ta över dessa administrativa uppgifter blir det inte längre aktuellt att ge in ett utlåtande till tingsrätten. Som nämns ovan ska myndigheten lämna ett yttrande till tingsrätten om frågan överlämnas dit.

Att tillsynsmyndigheten inför sitt eget beslut i frågan skulle upprätta ett särskilt utlåtande över slutredovisningen framstår inte som en ändamålsenlig ordning. Tvärtom finns det risk för att myndigheten genom att upprätta ett utlåtande synes ta ställning i förväg till frågor som myndigheten därefter ska besluta om. Detta är inte en lämplig ordning. Konkursborgenärerna får anses ha förutsättningar att göra en egen bedömning av klanderfrågan utifrån slutredovisningen och övriga tillgängliga handlingar.

Mot denna bakgrund föreslås att tillsynsmyndigheten inte längre särskilt ska granska slutredovisningen i en utdelningskonkurs eller upprätta ett utlåtande över slutredovisningen.

12.4 Klander av slutredovisning

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska i kungörelsen av slutredovisningen ange sista dag för väckande av en klandertalan.

I ett mål om klander av slutredovisning ska den klandrande parten se till att tingsrätten får del av redovisningen.

Bedömning: Tingsrätten bör även i fortsättningen handlägga talan om klander av slutredovisning.

Skälen för förslaget och bedömningen

En klandertalan bör även i fortsättningen föras vid tingsrätten

Enligt konkurslagen ska konkursförvaltaren ersätta skador som han eller hon vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet tillfogar boet, en borgenär eller gäldenären. Talan om

skadestånd som inte grundas på brott förs genom klander av förvaltarens slutredovisning i tingsrätt (13 kap. 7 § samt 17 kap. 1 och 2 §§ konkurslagen). En klandertalan får föras av tillsynsmyndigheten och gäldenären. Även en borgenär får göra det om hans eller hennes rätt kan vara beroende av redovisningen, dvs. i fall då han eller hon kan få högre utdelning (se 13 kap. 5 § konkurslagen).

Syftet med att klandra konkursförvaltarens slutredovisning är att öka den för utdelning tillgängliga behållningen. Ett anfört klander fyller därför en annan funktion än en invändning mot utdelningsförslaget, som i stället går ut på att få till stånd en annan fördelning av de för utdelning tillgängliga medlen mellan de utdelningsberättigade borgenärerna. Bifalls ett klanderyrkande, gäller domen till förmån för samtliga borgenärer. Det innebär att de tillkommande utdelningsmedlen ska fördelas mellan borgenärerna (prop. 1978/79:105 s. 334 f.).

En klanderprocess är en kontradiktorisk process, vilket innebär att konkursförvaltaren är motpart till den part som genom ansökan om stämning klandrat slutredovisningen. En klanderprocess har därför tydliga drag av verklig tvist. Det är därför följdriktigt att klanderprocessen inte är ett konkursärende utan i stället handläggs som ett vanligt tvistemål (se avsnitt 15.1 och 15.8).

Att ta ställning till om konkursförvaltaren genom uppsåt eller oaktsamhet vållat en skada är typiskt sett en uppgift som bör vara förbehållen domstolarna. En klanderprocess, i praktiken en skadeståndstalan där tillerkänt skadestånd läggs till det totala belopp som de utdelningsberättigade ska få del av, har grundläggande drag av tvistlösning. Att handläggningen sker som ett tvistemål innebär också att tingsrätten kan hålla huvudförhandling i tvistefrågan. Det är också rimligt att tingsrätten befattar sig med klanderfrågan när den alltjämt kommer att handlägga tvistiga utdelningsfrågor. Allt detta sammantaget leder till slutsatsen att tingsrätten även fortsättningsvis bör handlägga en talan om klander mot förvaltarens slutredovisning.

Eftersom en klandertalan inleds på initiativ av en part framstår det som naturligt att denne ger in slutredovisningen som underlag till tingsrätten. En bestämmelse om att den klandrande parten ska se till att tingsrätten får del av slutredovisningen bör därför införas i konkurslagen.

Bestämmande av klanderfristen

I konkurslagen finns bestämmelser om inom vilken tid en talan om klander mot slutredovisningen ska väckas (13 kap. 7 § tredje stycket konkurslagen). För tre av de fall då konkursförvaltaren ska upprätta en slutredovisning gäller att klandertalan ska väckas senast den dag som rätten bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag ska då bestämmas så att tre månader förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar. De tre fall som avses är om förvaltaren avgår före konkursens slut, det blir utdelning eller efterutdelning i konkursen eller egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ackord har fastställts (13 kap. 2 § 2, 5 och 8 konkurslagen). I övriga fall, bl.a. vid avskrivning på grund av otillräckliga tillgångar, ska klandertalan väckas inom tre månader från den dag då slutredovisningen kom in till rätten. I en konkurs med bevakningsförfarande kompliceras hanteringen av att det enligt 15 kap. 2 § konkurslagen finns en möjlighet för rätten att ersätta kungörelsen av slutredovisningen med skriftliga underrättelser till borgenärerna (se även avsnitt 17.3). Om så sker räknas klanderfristen i stället från dagen efter den då underrättelserna sändes ut.

En rimlig konsekvens av att tillsynsmyndigheten kommer att kungöra slutredovisningen är att myndigheten får ansvar för att i kungörelsen ange vilken den senaste dagen är för väckande av en klandertalan. Det finns inte något att invända mot att tillsynsmyndigheten, i stället för rätten, bestämmer och i kungörelsen anger klanderfristen, inte minst när det inte bör finnas något utrymme att ha en kortare eller längre frist än den som anges i konkurslagen. Nuförtiden råder knappast någon osäkerhet om när i tiden en begärd kungörelse införs i Post- och Inrikes Tidningar. Den förstnämnda fristen bör därför utformas som om att tre månader förflyter från den tidpunkt då kungörelsen införs i Post- och Inrikes Tidningar. I de övriga fallen bör tremånadersfristen räknas från den dag redovisningen tillhandahålls tillsynsmyndigheten, dvs. från dagen för ingivandet av redovisningen till tillsynsmyndigheten.

13 Handlingsoffentlighet och förvaring av handlingar

13.1 Handlingsoffentlighet hos konkursförvaltaren

Förslag: Handlingsoffentligheten ska göras tillämplig på konkursförvaltarens verksamhet avseende bekräftelse av bouppteckningen och medgivande av undantag från reseförbud.

Skälen för förslaget

Handlingsoffentligheten gäller hos myndigheter men kan utvidgas till att omfatta även enskilda subjekt

Rätten enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen att ta del av allmänna handlingar ska möjliggöra insyn i offentlig verksamhet och utgöra en garanti för rättssäkerhet och för effektivitet i förvaltningen. En handling är allmän om den förvaras hos myndigheten och är att anse som inkommen till eller upprättad hos en myndighet. Huvudregeln för bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet är således att de inte gäller handlingar hos enskilda rättssubjekt.

Enligt 2 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska det som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos en myndighet gälla också hos vissa enskilda organ. Utmärkande för denna grupp är att de på statens uppdrag handhar förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning eller liknande. I bilagan till offentlighets- och sekretesslagen anges vilka dessa organ är och vilken verksamhet hos det enskilda rättssubjektet som omfattas av handlingsoffentligheten. Vid tillämpning av offentlighets- och sekretesslagen ska organet i fråga jämföras med en myndighet.

Handlingsoffentligheten ska gälla hos konkursförvaltarna i några men inte alla fall

Konkursförvaltare är enskilda rättssubjekt och deras verksamhet omfattas därmed inte av sådana regler om bl.a. handlingsoffentlighet som gäller för myndigheter. Konkursförvaltningen innefattar i dag inte myndighetsutövning. Förvaltarna föreslås nu få vissa sådana uppgifter och frågan är om dessa då bör omfattas av handlingsoffentligheten.

Som nämns ovan har handlingsoffentligheten som syfte att bl.a. utgöra en garanti för rättssäkerhet. Intresset av insyn i offentlig verksamhet gör sig gällande oavsett vilken yttre form som valts för verksamheten (se prop. 1986/87:151 s. 148 f.).

Som anförs i avsnitt 9.3.1 bör en möjlighet att göra handlingar hos konkursförvaltaren allmänna utnyttjas med försiktighet mot bakgrund av att uppdraget i många fall utförs inom ramen för advokatverksamhet. Att ett enskilt organ ges rätt att utöva myndighet innebär inte att handlingsoffentligheten måste omfatta den verksamheten. Det kan konstateras att konkursförvaltare sedan länge beslutar om lönegaranti, vilket anses utgöra myndighetsutövning, utan att den verksamheten omfattas av handlingsoffentligheten. Alla de handlingar som konkursförvaltaren ger in till tillsynsmyndigheten blir allmänna handlingar hos myndigheten. Det gäller bl.a. bouppteckningen (avsnitt 5), förvaltarberättelsen och andra berättelser (avsnitt 7), utdelningsförslag, arvodesansökan och därtill hörande handlingar (avsnitt 10) samt slutredovisningen och därtill hörande handlingar (avsnitt 12). Även handlingar som ges in till förvaltaren, framför allt bevakningar och anmärkningar (avsnitt 9) ska därefter tillställas tillsynsmyndigheten. Härigenom kan offentlighetsintresset tillgodoses.

När det gäller de nya uppgifter förvaltaren nu föreslås få ansvar för, omfattar uppgifterna i bevaknings- och ackordsförfarandena i huvudsak förberedande åtgärder. Det är alltjämt rätten som ska slita bevakningstvister och fastställa ackord (avsnitt 9 och 11.3). Det finns inte skäl att låta förvaltarens verksamhet i dessa frågor omfattas av handlingsoffentligheten. Det förhåller sig annorlunda med förvaltarens hantering av bekräftelse av bouppteckningen (avsnitt 5.2 och 5.3) och handläggning av frågor om medgivande av undantag från reseförbud (avsnitt 6.3). Det handlar om uppgifter

där förvaltaren getts ansvar att besluta i frågor som är ingripande för enskilda och det är därför motiverat att ställa krav på insyn i dessa verksamheter.

Mot denna bakgrund bör reglerna om handlingsoffentlighet gälla för den del av förvaltarnas konkursförvaltning som avser bekräftelse av bouppteckning och medgivande av undantag från reseförbud. Dessa verksamheter bör alltså anges i bilagan till offentlighets- och sekretesslagen. Det bör framhållas att förslaget endast träffar handlingar som hör till dessa specifika delar av konkursförvaltningen. Det torde handla om verksamheter som utan större problem kan hållas åtskild från annan verksamhet och det kan inte förutses leda till något större belastning för förvaltaren.

Att verksamheterna tas upp i bilagan innebär alltså att handlingsoffentligheten gäller för dessa men också att konkursförvaltarna jämföras med myndigheter vid tillämpning av offentlighets- och sekretesslagen. Härigenom blir bestämmelser om registrering och diarieföring, upplysningsplikt och förfarande vid utlämnande av handlingar tillämpliga (se 4–6 kap. offentlighets- och sekretesslagen). En ytterligare konsekvens av regleringen är att bestämmelserna i arkivlagen (1990:782) ska tillämpas för handlingar i dessa verksamheter. Det innebär bl.a. att Riksarkivets tillsynsområde utvidgas till att avse sådana verksamheter hos konkursförvaltarna som anges i bilagan (se 2 § arkivlagen).

13.2 Ansvar för att förvara gäldenärens handlingar

Förslag: Om det vid konkursens avslutande inte går att återlämna gäldenärens handlingar rörande boet till honom eller henne, ska konkursförvaltaren ha ansvaret för att bevara dessa.

Skälen för förslaget

Det finns i dag ett delat förvaringsansvar

Om det vid konkursens avslutande finns några hinder mot att till gäldenären återställa dennes räkenskapsmaterial och andra handlingar rörande boet som konkursförvaltaren har tagit hand om, ska de överlämnas till tillsynsmyndigheten, om inte förvaltaren anser

att han eller hon bör bevara dem (7 kap. 22 § konkurslagen). Att handlingarna inte kan återlämnas till gäldenären kan bero på t.ex. att gäldenären är en juridisk person som har upphört att existera i och med konkursens avslutande. Det kan också handla om att gäldenären inte är anträffbar eller vägrar att återta materialet. Ett exempel på skäl för att förvaltaren vill bevara handlingarna kan vara att handlingarna behövs för någon åtgärd som återstår att utföra efter konkursens avslutande.

Den nuvarande ordningen tillkom genom 1979 års reform (206 § i 1921 års konkurslag). Dessförinnan gällde att konkursförvaltaren var skyldig att bevara gäldenärens bokföring. Denna skyldighet ansågs dock medföra vissa praktiska problem. Materialet var tidvis omfattande och förvaringen medförde kostnader. Tillsynsmyndigheten bedömdes ha större möjligheter än en enskild förvaltare att anordna en rationell och inte så dyr förvaring av materialet. Samtidigt konstaterades att förhållandena kunde vara sådana att det är lämpligast att förvaltaren efter konkursens avslutande behåller materialet hos sig under kortare eller längre tid. Det ansågs kunna överlåtas åt förvaltaren att avgöra vem som i den enskilda konkursen lämpligen bör svara för förvaringen (prop. 1978/79:105 s. 348 f. och SOU 1977:29 s. 265 f.).

Det delade förvaringsansvaret har brister

Den nuvarande ordningen med ett delat förvaringsansvar mellan tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren har brister. En sådan brist är att ordningen medför en otydlighet i fråga om vilken aktör som förvarar handlingarna i en konkurs. Anledningen till detta är att det i praktiken helt har lämnats till förvaltaren att bestämma om handlingarna ska överlämnas till tillsynsmyndigheten eller inte. En viktig aspekt i detta sammanhang är att det i dag inte heller går att förlita sig på att samtliga handlingar i en konkurs förvaras av samma aktör. Av vad som har framkommit är det t.ex. ovanligt att förvaltaren överlämnar de elektroniska handlingarna till tillsynsmyndigheten, även om förvaltaren överlämnar alla fysiska handlingar i samma konkurs till myndigheten. Att inte alla gäldenärens handlingar överlämnas innebär att handlingar regelmässigt förvaras av både förvaltaren och tillsynsmyndigheten. Att det görs en sådan

uppdelning av handlingarna är dock ofta inte tydligt för någon annan än förvaltaren själv.

En annan brist med det delade förvaringsansvaret är att handlingarna behandlas på olika sätt ur ett rättsligt perspektiv beroende på vem som förvarar dem. De förvarade handlingarna blir nämligen allmänna i tryckfrihetsförordningens mening om de tas om hand av tillsynsmyndigheten, men inte om de förvaras av konkursförvaltaren eller återlämnas till gäldenären. Visserligen kan en del uppgifter i handlingarna omfattas av sekretess (se t.ex. 34 kap. 7 och 8 §§ offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]), men redan det förhållandet att dessa i grunden är privata handlingar – som allmänheten i normalfallet aldrig skulle ha tillgång till – blir allmänna endast av den anledningen att de överlämnas till tillsynsmyndigheten för förvaring kan i sig tyckas mindre lämpligt. I ännu högre grad måste det dock ifrågasättas att handlingarnas rättsliga karaktär ska vara beroende av förvaltarens ställningstagande i frågan om handlingarna ska överlämnas till tillsynsmyndigheten eller inte.

Mot denna bakgrund finns det anledning att ändra reglerna om förvaring så att endast en aktör blir ansvarig för förvaringen. Att det finns ett behov av att ändra reglerna är något som Kronofogdemyndigheten tar upp i en framställan till Justitiedepartementet i augusti 2018 (dnr Ju2018/04124/L2).

Vem ska ansvara för förvaringen när handlingarna inte kan återlämnas till gäldenären?

En utgångspunkt bör – liksom hittills – vara att gäldenärens räkenskapsmaterialet och de andra handlingarna ska återlämnas till gäldenären när konkursen avslutas. Det finns anledning att göra detta något tydligare i konkurslagen. Även med en sådan utgångspunkt är det av vad som framkommit relativt sällan som materialet faktiskt kan återlämnas. Frågan är vem som bör ansvara för förvaringen när handlingarna inte kan återlämnas till gäldenären.

Konkurstillsynsutredningen har tidigare ansett att tillsynsmyndigheten bör få ett något större ansvar för förvaringen. Förslaget motiveras i huvudsak av att förvaringen sker väsentligen i det allmännas intresse och att även praktiska skäl talar för att en myndighet har det ansvaret. Samtidigt ska konkursförvaltaren enligt

utredningen alltså ha rätt att ansvara för förvaringen, om han eller hon anser det lämpligt (SOU 2000:62 del 1 s. 561 f.).

De skäl som anförs av Konkurstillsynsutredningen och i tidigare lagstiftningsärenden för att tillsynsmyndigheten ska ansvara för förvaringen kan emellertid inte längre anses göra sig gällande med samma styrka. Tidigare har kostnadsskäl och praktiska skäl till stor del motiverat att tillsynsmyndigheten ska ansvara för förvaringen. Som Kronofogdemyndigheten tar upp i sin framställan finns dock konkurstillsynen numera på endast ett mindre antal orter i Sverige och det finns inte längre förutsättningar att förvara handlingarna i myndighetens lokaler. I stället anlitar tillsynsmyndigheten ett företag som tillhandahåller arkivtjänster för förvaringen och i många fall är det fråga om samma arkiveringsföretag som förvaltarna anlitar. Med hänsyn till detta är det svårt att numera göra gällande att tillsynsmyndigheten i allmänhet kan sörja för en mer rationell och mindre kostnadskrävande hantering av materialet än vad förvaltarna kan.

Vidare kan inte den omständigheten att handlingarna i vissa fall är av betydelse för det allmänna anses utgöra ett bärande skäl till att en myndighet ska ansvara för förvaringen. Även i andra sammanhang kan det allmänna ha ett intresse av att handlingar av olika slag bevaras under en viss tid. Det i sig har dock inte inneburit att staten har åtagit sig att förvara dessa handlingar. Till detta kommer att myndigheterna – främst Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket – efterfrågar handlingar endast i ett fåtal av konkurserna (cirka två procent av konkurserna enligt uppgifter från Kronofogdemyndigheten). Inte heller är myndigheternas möjlighet att få tillgång till de aktuella handlingarna för att t.ex. utreda ekonomisk brottslighet beroende av att handlingarna förvaras av just en myndighet. Det allmännas behov av de nu aktuella handlingarna utgör därför inte ett skäl för att förvaringsansvaret ska ligga på tillsynsmyndigheten.

Av större betydelse när det ska avgöras vem som ska ansvara för att förvara gäldenärens handlingar bör i stället vara hur förvaringen sker i andra liknande sammanhang. Det ligger då nära till hands att titta på vad som gäller vid likvidation av en juridisk person. I en sådan situation kan handlingarna, på samma sätt som nu diskuteras, inte lämnas tillbaka till gäldenären. För att lösa detta anges i Bokföringsnämndens allmänna råd att om en juridisk person har upphört genom likvidation, ansvarar en medverkande likvidator för den

juridiska personens räkenskapsinformation (BFNAR 2013:2 8.13). Någon möjlighet för likvidatorn att överlämna handlingarna till Bolagsverket eller någon annan finns inte. I stället åligger det alltså likvidatorn själv att ta hand om och förvara handlingarna.

Det kan vidare konstateras att konkursförvaltaren redan ansvarar för att förvara handlingar som härrör från själva konkursen och som alltså hör till boet (7 kap. 19 § konkurslagen). Det framstår mot den bakgrunden som näraliggande att förvaltaren även får ansvara för förvaringen av sådant material som hör till konkursgäldenären men som inte kan återlämnas.

Till detta kommer att det finns flera fördelar med en ordning som innebär att konkursförvaltaren ansvarar för förvaringen. Genom att enbart förvaltaren har ansvaret kommer det inte att råda någon oklarhet i fråga om var handlingarna i boet förvaras. Om de handlingar som förvaltaren har tagit om hand inte kan återlämnas till gäldenären, skulle de i samtliga fall finnas kvar hos och förvaras av förvaltaren. Handlingarna skulle då också hållas samlade och därigenom utesluts risken för att handlingar – vanliga fysiska eller elektroniska – förvaras hos olika aktörer beroende på i vilken utsträckning som förvaltaren väljer att lämna över material (jfr rättsfallet NJA 2008 s. 251). En ytterligare fördel med att förvaltaren förvarar handlingarna är att det underlättar hanteringen om förvaltaren efter konkursens avslutande behöver tillgång till någon handling för att utföra någon återstående konkursåtgärd.

Om konkursförvaltaren ska ansvara för förvaringen, innebär det visserligen att de förvarade handlingarna inte blir allmänna. Som Lagrådet tidigare har uttalat kan det dock inte vara meningen att dessa handlingar ska vara offentliga (prop. 1978/79:105 s. 704). Med åren har det också införts regler för att dessa handlingar ska omfattas av sekretess (se prop. 1986/87:90 s. 90). Det är trots allt handlingar som normalt inte ska vara allmänna. Allmänheten har ingen möjlighet att begära ut dessa om de förvaras av gäldenären själv eller av förvaltaren. Inte heller i andra liknande situationer, t.ex. vid likvidation av en juridisk person, finns det någon möjlighet att begära ut dessa slags handlingar. Detta talar för en ordning där förvaltaren förvarar handlingarna.

Det bedöms inte bli särskilt betungande för konkursförvaltarna att ha hand om förvaringen. Enligt Kronofogdemyndighetens framställan förvarar förvaltarna redan allt material själva i ungefär

hälften av alla konkurser. Som anges ovan sköter dessutom förvaltarna även förvaring av andra handlingar som rör konkursen och konkursboet. Konkursförvaltarens kostnad för förvaring av gäldenärens handlingar är en konkurskostnad och alltså något som förvaltaren får ersättning för (se prop. 1986/87:90 s. 374 och avsnitt 20). Kostnaderna för förvaring får uppskattas på förhand vid slutredovisningen (se prop. 1978/79:105 s. 350).

Sammantaget bedöms det som ändamålsenligt att förvaltaren får ansvaret för att bevara gäldenärens räkenskapsmaterial och andra handlingar rörande boet som inte kan återlämnas till gäldenären. En lagändring med sådan innebörd föreslås därför.

Förvaringstiden bör inte ändras

De handlingar som tillhör gäldenären ska bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering (7 kap. 22 § konkurslagen). Detta hänför sig till reglerna om förvaring av material enligt bokföringslagen (1999:1078) och skatterättslig lagstiftning. Vid införandet av den nuvarande konkurslagen var förvaringstiden enligt bokföringslagen tio år och lagstiftaren ansåg att den tiden inte skulle vara kortare i konkurslagen (prop. 1986/87:90 s. 278).

Konkurstillsynsutredningen har föreslagit att tiden kortas till sex år från utgången av det kalenderår då konkursen beslutades (SOU 2000:62 del 1 s. 562 f.). År 2011 förkortades bevarandetiden i bokföringslagen till sju år. Detta fick genomslag även på skyldigheten att bevara gäldenärens material. Motsvarande ändring gjordes samtidigt för skyldigheten att bevara konkursboets räkenskapsmaterial i 7 kap. 19 § konkurslagen (prop. 2009/10:235 s. 87 f.).

Syftet med kravet på bevarande av räkenskapsmaterial är att informationen ska vara tillgänglig så att affärshändelser kan kontrolleras eller på annat sätt följas upp i efterhand. Bland annat det allmänna har behov av detta för att säkerställa kontroller av olika slag, t.ex. taxeringsrevisioner och brottsutredningar. Mot detta intresse måste ställas de kostnader och praktiska problem som långa arkiveringstider kan leda till. Mot bakgrund av den förkortning av tiden i bokföringslagen som gjorts och som gäller även för konkursboets handlingar, framstår det i nuläget inte som angeläget att för material som tillhör gäldenären i en konkurs föreskriva

att tiden ska vara ytterligare något år kortare. Tvärtom bedöms enhetlighet i detta hänseende som eftersträvansvärt. Någon ändring av tiden föreslås därför inte.

13.3 Begreppet räkenskapsinformation

Förslag: Begreppet räkenskapsinformation ska användas i konkurslagen.

Skälen för förslaget: I konkurslagens bestämmelser om vad som ska förvaras efter en avslutad konkurs talas det om räkenskapsmaterial och andra handlingar som rör boet (7 kap. 19 och 22 §§). Dessa begrepp återfinns även på flera andra ställen i lagen. Gäldenären ska i samband med en konkursansökan ge in en förteckning som anger vilket räkenskapsmaterial som finns (2 kap. 3 § första stycket, som i avsnitt 4.4 föreslås tas bort). Vidare ska konkursförvaltaren efter konkursbeslutet ta hand om materialet och kan vid behov begära handräckning för att få tag i det (7 kap. 12 och 14 §§). Förvaltaren ska sedan i bouppteckningen ta med en förteckning över materialet, om det behövs (7 kap. 13 §). Gäldenären ska därefter beediga bouppteckningens uppgifter om bl.a. räkenskapsmaterialet (6 kap. 3 §). Slutligen ska tillsynsmyndigheten och granskningsmän ha rätt att få tillgång till materialet under konkursförfarandet (7 kap. 28 och 30 §§).

Tidigare användes i konkurslagen, med något undantag, ordet böcker. Med böcker avsågs räkenskapsmaterial enligt dåvarande bokföringslagen (1976:125) och ordet i konkurslagen ersattes därför 1995 i förtydligande syfte med begreppet räkenskapsmaterial (prop. 1994/95:189 s. 28 f.); begreppet fanns sedan tidigare i 7 kap. 12 § andra stycket konkurslagen (prop. 1986/87:90 s. 265). År 2000 infördes en ny bokföringslag (1999:1078). Begreppet räkenskapsmaterial utmönstrades då till förmån för räkenskapsinformation. Syftet var bl.a. att anpassa bokföringsregleringen till it-samhällets utveckling (prop. 1998/99:130 s. 244 f.). Någon motsvarande ändring gjordes inte i konkurslagen. Konkurstillsynsutredningen har dock föreslagit en sådan ändring (SOU 2000:62 del 1 s. 562 f. och 570).

Det står klart att begreppet räkenskapsmaterial i konkurslagen ska knyta an till vad som avses enligt bokföringslagen (se bl.a. prop. 1994/95:189 s. 30 f., där lagstiftaren inte tyckte det var nödvändigt att tynga konkurslagen med en uttrycklig hänvisning till bokföringslagen, och SOU 1983:24 s. 297).

Trots att konkurslagen alltjämt använder det äldre begreppet, är räkenskapsinformation, både till begrepp och innehåll, det som används i praktiken (se t.ex. Kronofogdemyndighetens promemoria 2014-11-06 Räkenskapsinformation i konkurs, vilken uppdaterats bl.a. med anledning av nya rekommendationer och ny vägledning från Bokföringsnämnden). Det är viktigt att det är tydligt vilket material som avses, inte minst eftersom existensen och omfattningen av materialet ska bekräftas av gäldenären under straffansvar. Begreppet räkenskapsinformation är definierat i 1 kap. 2 § 9 bokföringslagen (se även Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2013:2). Det finns mot den angivna bakgrunden anledning att nu anpassa begreppsbildningen i konkurslagen och ersätta begreppet räkenskapsmaterial med räkenskapsinformation. På så sätt uppnås att begrepps användningen i konkurslagen är densamma som i bokföringslagen.

Som nämns ovan är begreppet räkenskapsmaterial i konkurslagen i flertalet fall kombinerat med ”de andra handlingar” som rör boet. Vad som närmare avses med andra handlingar är inte helt klart och några exempel ges inte i förarbetena. Detta har dock tidigare bedömts inte vålla några större bekymmer (prop. 1994/95:189 s. 29 f.).

Att övergå till att i konkurslagen använda begreppet räkenskapsinformation medför ett behov av att i den lagen också ändra det i lagtexten därpå angivna ”och de andra handlingar” eftersom det annars riskerar att ge intrycket av att räkenskapsinformation endast utgörs av handlingar (jfr även prop. 1998/99:130 s. 246 f. om att undvika en sammankoppling med tryckfrihetsförordningens handlingsbegrepp). Räkenskapsinformation avser – i motsats till räkenskapsmaterial – informationen och inte bäraren av informationen. Att på motsvarande sätt tala om ”annan information” är dock inte givet eftersom det riskerar att bli för vagt till både form och innehåll. I stället framstår det som lämpligt att använda ”annat material” (se prop. 2016/17:180 s. 80 f. om innehållet i detta begrepp, som där valdes framför ”uppgift”).

14 Vissa frågor om tillsynsmyndigheten

14.1 Tillsynsmyndighetens uppgifter och organisation

Förslag: Det ska i konkurslagen tydliggöras att tillsynsmyndigheten, utöver sina tillsynsuppgifter, utför de andra uppgifter som föreslås i denna promemoria.

Det ska i lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet föreskrivas att personuppgifter får behandlas i konkurstillsynsdaten för att tillhandahålla information som behövs i Kronofogdemyndighetens verksamhet för handläggning även av andra konkursärenden än konkurstillsynsärenden.

Bedömning: Det finns inte skäl att ytterligare reglera hur tillsynsmyndigheten ska organisera sin verksamhet för att säkerställa en rättssäker handläggning av konkursärenden.

Skälen för förslaget och bedömningen

Konkursfrågor ska handläggas av tillsynsmyndigheten

Kronofogdemyndigheten, i sin egenskap av tillsynsmyndighet i konkurser, har enligt nuvarande ordning till uppgift att utöva tillsyn över konkursförvaltningen. Myndigheten föreslås i denna promemoria få ytterligare och i viss utsträckning andra uppgifter och därmed ett utvidgat ansvar under konkursförfarandet.

Som redovisas i avsnitt 3.3 bedöms tillsynsmyndigheten kunna hantera sin utvidgade beslutsroll på ett kompetent och korrekt sätt. För att säkerställa en rättssäker handläggning finns det åtskilliga lagar och förordningar om vad myndigheter och myndighetsled-

ningar har att beakta i sitt arbete. I regeringsformen och i förvaltningslagen (2017:900) slås grundläggande principer för en god förvaltning fast. Det handlar bl.a. om legalitet och objektivitet (se bl.a. 5 § förvaltningslagen och prop. 2016/17:180 s. 57 f.). Objektivitetsprincipen innebär en skyldighet att agera sakligt och opartiskt. Det finns vidare jävsregler som syftar till att garantera att denna princip får genomslag i förvaltningen.

För tillsynsmyndighetens del kan särskilt nämnas att det av Kronofogdemyndighetens instruktion framgår att myndigheten ska utföra sina uppgifter på ett sätt som är rättssäkert och säkerställa den juridiska kvaliteten i handläggning som omfattar bl.a. tillsyn i konkurs (5 och 16 §§ förordningen [2016:1333] med instruktion för Kronofogdemyndigheten). Vidare ska myndighetsledningen ansvara för att det finns en process för intern styrning och kontroll vid myndigheten som fungerar på ett betryggande sätt. Denna process ska säkerställa bl.a. att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt. Den ska även förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan och andra oegentligheter (se 3 § myndighetsförordningen [2007:515] och 2 § förordningen [2007:603] om intern styrning och kontroll). För tillsynsmyndighetens del finns dessutom särskilda jävsregler (7 kap. 26 § konkurslagen) som innebär att för anställda vid myndigheten gäller utöver vad som följer av 16 § förvaltningslagen att den som i allmänt mål har tagit befattning med indrivning av en fordran som görs gällande i konkursen inte får fullgöra någon tillsynsuppgift i konkursen (se även 21 § förordningen med instruktion för Kronofogdemyndigheten om förbud för anställda att köpa egendom vid exekutiv försäljning).

Det finns alltså såväl generella som särskilda regler som syftar till att säkerställa en korrekt och rättssäker hantering. Det är väsentligt att tillsynsmyndigheten i sin verksamhet fullt ut lever upp till de krav som ställs och att verksamheten också av utomstående bedömare uppfattas som opartisk och självständig. Vid tidigare reformer har riksdagen understrukit vikten av att Kronofogdemyndigheten organiserar sig på ett sätt som säkerställer en rättssäker ordning (se t.ex. bet. LU 1986/87:32 s. 16 f.). Så har också skett genom tillskapandet av en särskild verksamhetsgren (Tillsyn i konkurser) vid myndigheten. Det finns inte skäl att nu närmare överväga om de olika uppgifterna som åläggs Kronofogde-

myndigheten – tillsynsuppgifter respektive beslutsuppgifter – organisatoriskt och i övrigt bör hanteras fristående från varandra. I grunden är myndighetens uppgift densamma, nämligen att säkerställa en korrekt och ändamålsenlig förvaltning och det är varken lämpligt eller möjligt att försöka särskilja olika delar av uppdraget (jfr SOU 1991:106 del B s. 348).

Att de nya uppgifterna hanteras av tillsynsmyndigheten har också den fördelen att vissa redan gällande regler för myndigheten kan tillämpas, t.ex. regler om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Det bör dock tydliggöras i konkurslagen att tillsynsmyndigheten också har vissa andra uppgifter i konkursförfarandet.

Personuppgiftsbehandling

Sedan 2018 utgör dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG) den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom EU. Dataskyddsförordningen är direkt tillämplig i alla medlemsstater men både förutsätter och medger kompletterande och specificerande nationella bestämmelser av olika slag. Sådana kompletterande bestämmelser finns i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) som förtydligar under vilka förutsättningar personuppgifter får behandlas med stöd av dataskyddsförordningen. Vidare innehåller lagen bestämmelser om bl.a. rapportering av personuppgiftsincidenter, administrativa sanktionsavgifter, begränsningar av de registrerades rättigheter, skadestånd och överklagande (se 1 kap. 4 § och 5–7 kap.). Dataskyddslagen är subsidiär och andra författningar kan därför innehålla bestämmelser som avviker från den lagen.

I fråga om behandling av personuppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet med bl.a. tillsyn i konkurs tillämpas utöver nu nämnda regler även lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet och den där tillhörande förordningen (2001:590) med samma namn.

För att utföra de ytterligare uppgifter som Kronofogdemyndigheten nu föreslås få behöver personuppgifter behandlas. Det är lämpligt att sådan behandling sker i den konkurstillsynsdatas som regleras i myndighetens registerlag. Kronofogdemyndigheten får i dag i sin konkurstillsyn behandla flertalet av de uppgifter som också behöver behandlas inom ramen för den prövning som myndigheten övertar från framför allt domstol. Den behandlingen är tillåten i första hand på den grunden att uppgifterna behandlingen avser är av allmänt intresse eller utgör myndighetsutövning.

Kravet som uppställs för att personuppgiftsbehandling ska få ske är att uppgifterna följer av lag eller annan författning (se 2 kap. 2 § dataskyddslagen). Kronofogdemyndighetens nya uppgifter fastställs i framför allt konkurslagen och konkursförordningen. Den verksamhet som Kronofogdemyndigheten bedriver är därmed av sådant allmänt intresse som utgör en rättslig grund för personuppgiftsbehandling. Även de rättsliga grunderna rättslig förpliktelse och myndighetsutövning kan vara tillämpliga vid myndighetens behandling av personuppgifter.

I 2 kap. 20 § lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet anges för vilka primära ändamål personuppgiftsbehandling i konkurstillsynsdatasen får ske. Uppgifter får behandlas i datasen för att tillhandahålla information som behövs i Kronofogdemyndighetens verksamhet för bl.a. handläggningen av konkurstillsynsärenden och mål enligt lönegarantilagen (1992:497). Det bör föreskrivas att motsvarande behandling får ske även för handläggning av de andra konkursärenden som myndigheten nu får ansvar för. Det finns inte några skäl att för sådana ärenden ha en annan gallringstid än vad som gäller för konkurstillsynsärenden.

I avsnitt 16.2 föreslås att lönegarantibeslut ska få överklagas till domstol och där handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Med anledning av detta bör ändamålet för personuppgiftsbehandlingen inte längre avse mål enligt lönegarantilagen utan i stället ärenden enligt den lagen.

Förslagen i promemorian innebär även att tillsynsmyndigheten behöver behandla ytterligare uppgifter i konkurstillsynsdatasen, nämligen beslut av konkursförvaltare. Ett tillägg om detta bör därför göras i lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet.

Sammanfattningsvis görs bedömningen att den personuppgiftsbehandling som promemorians förslag ger upphov till är förenlig med EU:s dataskyddsförordning. De ändringar som nu föreslås i lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet är tillsammans med den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet tillräcklig för den personuppgiftsbehandling som kan komma att ske vid Kronofogdemyndigheten med anledning av förslagen.

Vikten av utbildning och kompetens

För att tillsynsmyndigheten ska kunna handlägga konkursfrågor på ett rättssäkert sätt och att dess beslut ska hålla hög kvalitet krävs att de anställda får nödvändig utbildning och har den sakkunskap som uppgiften kräver. Detta är också något som understryks i 2019 års insolvensdirektiv (artikel 25).

Kronofogdemyndigheten bör som utgångspunkt ha rätt att själv bestämma sin inre organisation (jfr prop. 2005/06:200 s. 136 f. och prop. 2007/08:54 s. 39 f.). Det kan konstateras att flera av de frågor som kommer att aktualiseras hos tillsynsmyndigheten är sådana som det kräver goda juridiska kunskaper att hantera. Det är viktigt att Kronofogdemyndigheten vid de förändringar som nu föreslås ser till att personalen har den utbildning och erfarenhet som uppgiften kräver och har tydliga riktlinjer för hur beslutsansvar kan delegeras; allt för att säkerställa att tillsynen och beslutsfattandet motsvarar högt ställda krav på både kvalitet och förtroende hos parter och allmänheten (jfr 4 § 2 myndighetsförordningen). Det finns i det sammanhanget också anledning för myndigheten att se över behovet av att utveckla enhetliga handläggningsrutiner och stödfunktioner i verksamheten.

Förvaltningslagen gäller vid handläggningen

För tillsynsmyndighetens handläggning och beslut kommer förvaltningslagen att gälla, om inte annat föreskrivs. I den lagen finns närmare regler t.ex. om hur ett ärende inleds, om den fortsatta handläggningen med regler om myndighetens utredningsansvar, kommunikation, beslut, omprövning och överklagande. Förfaran-

det enligt förvaltningslagen är som huvudregel skriftligt men ger utrymme att ta till vara de fördelar som en muntlig handläggning kan erbjuda (prop. 2016/17:180 s. 75 f.). Det finns inte skäl att med anledning av att myndigheten nu föreslås få ytterligare uppgifter i konkursförfarandet frångå den handläggningsordningen. När det gäller myndighetens roll vid domstolshandläggningen under konkursförfarandet hänvisas till avsnitt 15.6.3.

Tillsynsmyndighetens ärendehantering

I avsnitt 15.2 föreslås att tingsrätten inte längre ska ha ett löpande ärende hos sig under hela förfarandet. Däremot kommer tillsynsmyndigheten även fortsättningsvis att ha ett tillsynsärende under handläggningen av konkursen. Frågan är dock om det bör beskrivas att myndigheten ska ha ett löpande konkursärende motsvarande det som finns i tingsrätten i dag.

Tillsynsmyndigheten föreslås nu utökade beslutsfunktioner under förfarandet, bl.a. i samband med konkursens avslutande. Det är också till den myndigheten som förvaltaren ska lämna in olika handlingar. Det är en fördel att alla sådana handlingar i en konkurs hålls samlade. Det kan även vara av betydelse för t.ex. framtagande av statistik.

Rätten prövar i dag i stort sett samtliga frågor och är involverad från det inledande konkursbeslutet till dess konkursen avslutas. Att detta sker i ett löpande konkursärende framstår därmed som naturligt. Tillsynsmyndigheten kommer däremot att vara mer sporadiskt ansvarig för själva handläggningen. I vissa delar, t.ex. handläggning av en bevakningstvist eller ett ackordsförslag, kommer myndigheten knappt ha någon roll alls. Vissa frågor prövas av konkursförvaltaren (se avsnitt 13.1 om handlingsoffentlighet hos förvaltaren) utan att tillsynsmyndigheten nödvändigtvis är involverad. Eftersom tillsynsmyndigheten inte prövar några frågor i inledningen av en konkurs är frågan också när ett konkursärende hos myndigheten skulle inledas och av vilken anledning. Om tillsynsmyndigheten har ett löpande ärende skulle det vidare medföra att dess beslut i flera fall inte kommer att vara slutliga. Detta skulle visserligen inte påverka möjligheten att överklaga besluten eller verkställigheten av dem, eftersom det i konkurslagen särskilt ska

anges vilka beslut som får överklagas och att verkställighet ska styras av om konkursen och inte ärendet avslutas (se avsnitt 15.4 och 15.5). Att handlägga samtliga frågor i ett och samma ärende riskerar dock att skapa en otydlighet i fråga om hur olika frågor anhängiggörs och om partsställningen i ärendet.

De förändringar som föreslås i denna promemoria syftar inte till att på ett principiellt plan ersätta tingsrätten med tillsynsmyndigheten som navet i konkursförfarandet. Det finns redan mot den bakgrunden inte anledning att, på motsvarande sätt som i dag gäller för tingsrätten, i konkurslagen särskilt föreskriva att tillsynsmyndigheten ska ha ett löpande ärende över konkurshandläggningen. Det hindrar inte att det kan finnas skäl att i förordning ha kompletterande bestämmelser om tillsynsmyndighetens ärendehandläggning i syfte att säkerställa en ändamålsenlig hantering.

14.2 Tillsynen i konkurser

Bedömning: Det bör inte nu vidtas några lagstiftningsåtgärder för att förändra tillsynsverksamheten i konkurs.

Skälen för bedömningen

Tillsynen i konkurs

Förvaltningen av ett konkursbo står under tillsyn. Tillsynen utövas av Kronofogdemyndigheten i sin egenskap av tillsynsmyndighet i konkurser (1 kap. 3 § och 7 kap. 25 § konkurslagen).

Konkurstillsynens historik och närmare innehåll beskrivs utförligt i Konkurstillsynsutredningens betänkande En ny konkurstillsyn (SOU 2000:62), se även SOU 2014:86 s. 371 f. Kort kan här följande nämnas.

Kronofogdemyndigheten övertog tillsynsuppgiften genom 1979 års reform (prop. 1978/79:105). Tonvikten på tillsynen låg då på efterhandskontroll. Genom 1987 års reform (prop. 1986/87:90) lades större fokus på en löpande kontroll av förvaltningen. Skälet var att det bedömdes att tillsynen inte kunde få ett meningsfullt innehåll om inte tillsynsmyndigheten tilläts vara aktiv redan under konkursen och tillförsäkras insyn i förvaltningen.

Det övergripande syftet med konkurstillsynen är att övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och i överensstämmelse med konkurslagen och andra författningar (7 kap. 27 § konkurslagen). Tillsynsmyndigheten ska särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan. Myndigheten har också i uppgift att bevaka vissa samhällsintressen, t.ex. när det gäller brottsbekämpning och anställningsskydd.

Tillsynen utövas på flera olika sätt under förfarandet. En stor del av tillsynsmyndighetens arbete består i en formell kontroll av konkursförvaltarens åtgärder. Myndigheten ska bl.a. granska de olika handlingar som vid olika tidpunkter upprättas av förvaltaren och som ges in till myndigheten. Tillsynsmyndigheten ska även övervaka att förvaltaren sköter konkursboets bokföring på ett riktigt sätt och kontrollera förvaltarens medelsförvaltning. Tillsynsmyndigheten får även på annat sätt hålla sig fortlöpande informerad om konkursen. Till detta ska tillsynsmyndigheten allmänt verka för en riktig och enhetlig tillämpning av gällande föreskrifter rörande konkursförvaltningen (prop. 1978/79:105 s. 199 f. och s. 286 f.).

Tillsynsmyndigheten har rätt att begära upplysningar av konkursförvaltaren och myndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära redovisning av förvaltaren. Om särskilda omständigheter motiverar det, får myndigheten utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

Ett viktigt inslag i tillsynen är skyldigheten för konkursförvaltaren och rätten att höra tillsynsmyndigheten under förfarandet. För förvaltaren gäller en generellt sådan skyldighet i viktigare frågor (se nästa avsnitt) och för rätten gäller en sådan skyldighet i vissa särskilt angivna fall. Tillsynsmyndigheten har även rätt att närvara vid domstolssammanträden och kan initiera frågor i vissa fall, t.ex. om entledigande av förvaltare. Som föreslås i avsnitt 15.6.3 ska tillsynsmyndigheten vidare ha rätt att överklaga förvaltarens beslut.

Konkurstillsynsutredningens förslag om en förändrad tillsynen bör inte genomföras

Det finns i dag ett väl utbyggt system för kontroll och tillsyn i konkursförfarandet (se SOU 2014:86 s. 383 f.) som har utvecklats över tid. Tillsynsmyndigheten har relativt långtgående befogenheter att kontrollera enskilda konkursförvaltare på olika sätt. Förvaltarna ska även på olika sätt samråda med tillsynsmyndigheten innan vissa åtgärder vidtas. Det har inte framkommit att konkursförvaltningen uppvisar tydliga brister som inte tillsynen har förmåga att åtgärda.

Konkurstillsynsutredningen föreslår relativt stora förändringar av tillsynen. Utredningen föreslår att tillsynen ska bedrivas av en helt ny myndighet (Konkurstillsynsmyndigheten) och att det ska inrättas rådgivande organ (Konkursråd) för att bl.a. främja en god konkursförvaltningssed och enhetlighet i konkursförfarandet. Därutöver föreslår utredningen ändringar i konkurslagen som innebär dels att de övergripande ändamålen med tillsynen preciseras, dels att tillsynen ges en annan inriktning och görs selektiv och behovsanpassad.

Konkurstillsynsutredningens förslag har numera många år på nacken och härrör från tiden innan Kronofogdemyndigheten blev en egen myndighet och befriades från flertalet borgenärsuppgifter. Förslagen att inrätta en helt ny myndighet och att genomföra andra organisatoriska förändringar har mött stark kritik och bör inte genomföras. Syftet med de förändringar av konkursförfarandet som föreslås i denna promemoria är att skapa en mer ändamålsenlig rollfördelning och att även i övrigt göra förfarandet mer effektivt. Det framstår inte som lämpligt att samtidigt med dessa förändringar genomföra grundläggande förändringar av konkurstillsynen. Det kan i detta sammanhang noteras att tillsynsmyndigheten successivt har vidtagit åtgärder för att differentiera sin tillsyn i linje med vad utredningen föreslår (se SOU 2010:2 del 1 s. 211 och tillsynsmyndighetens handbok för konkurstillsyn, 4 uppl., s. 12 f.).

När det gäller ändamålen med tillsynen handlar Konkurstillsynsutredningens förslag i huvudsak om att i lag förtydliga sådant som i stor utsträckning redan torde gälla. Det handlar, utöver nuvarande mål att övervaka att förvaltningen bedrivs i överensstämmelse med lag, om att främja bästa möjliga utfall för borge-

närerna och tillgodose samhällets intressen vid konkurs. Därtill kommer – eller möjligen i detta ligger – att verka för en effektiv förvaltning, vilket redan i gällande rätt kommer till uttryck i uppgiften att verka för att avvecklingen av boet inte fördröjs i onödan. Även om det naturligtvis finns ett värde att i konkurslagen ha tydligt angivna ändamål med tillsynen, har det inte framkommit något klart behov av att göra en sådan justering. Att de av utredningen föreslagna förstnämnda ändamålen till stor del motsvarar vad som i konkurslagen utgör allmänna åligganden för konkursförvaltaren (7 kap. 8 §) kan riskera att snarare leda till otydlighet i ansvarsfördelningen. Detta gäller särskilt med flera av de nu föreslagna förändringarna som syftar till att stärka förvaltarens ställning och undvika att förvaltaren och tillsynsmyndigheten till synes har ett ansvar för en och samma fråga.

Ett viktigt syfte med konkurstillsynen bör vara att skapa förtroende för konkursinstitutet. Det är inte minst av det skälet angeläget att tillsynsmyndigheten fortsätter att kontinuerligt utveckla sin verksamhet. Det finns däremot inte tillräckliga skäl att nu vidta några lagstiftningsåtgärder för att förändra tillsynsverksamheten i konkurser. Detta utesluter inte att det kan finnas anledning att återkomma i frågan när den förändrade rollfördelning som föreslås i denna promemoria har genomförts. Det kan anmärkas att 2007 års Insolvensutredning ansåg att det borde övervägas en återgång till en helt eftergranskande tillsyn (SOU 2010:2 del 1 s. 209 f.).

14.3 Att höra tillsynsmyndigheten i vissa frågor

Förslag: Skyldigheten för konkursförvaltaren att höra tillsynsmyndigheten i viktigare frågor ska justeras och förtydligas. Ett hörande ska även ske inför beslut i annars svårbedömda frågor.

Skälen för förslaget

Höranderegeln i konkurslagen

Som redovisas i föregående avsnitt är skyldigheten att höra tillsynsmyndigheten under förfarandet ett viktigt inslag i konkurstillsynen. För konkursförvaltaren gäller en generell sådan skyldighet i

konkurslagen (7 kap. 10 §), den s.k. höranderegeln. Skyldigheten gäller även gentemot berörda borgenärer och gäldenären. Till skillnad från i flertalet andra sammanhang görs här en skillnad mellan att höra någon och att ge denne tillfälle att yttra sig (jfr SOU 2000:62 del 1 s. 612 f. som föreslog det senare).

I 1921 års konkurslag gällde länge att konkursförvaltaren i en rad hänseenden skulle inhämta samtycke av eller fatta beslut gemensamt med rättens ombudsman. Om skilda meningar uppstod mellan förvaltaren och rättens ombudsman skulle frågan hänskjutas till borgenärerna för beslut. Institutet rättens ombudsman utmönstrades i 1979 års reform till förmån för tillsynsmyndigheten. I samband med den reformen stärktes förvaltarens ställning och borgenärernas (och rättens ombudsmans) samtyckes- och beslutanderätt i dessa frågor avskaffades. För borgenärernas del (och gäldenärens) infördes i stället en ordning där förvaltaren ska höra de som berörs i viktigare frågor. Däremot skulle förvaltaren inte höra tillsynsmyndigheten. Det uttalades att förvaltaren i stället kunde begära att en medförvaltare eller en rådgivare förordnades (prop. 1978/79:105 s. 163 f.). En skyldighet för förvaltaren att höra tillsynsmyndigheten i viktigare frågor tillkom emellertid några år senare i samband med att den nuvarande konkurslagen infördes.

Höranderegeln innebär att konkursförvaltaren, innan han eller hon vidtar en viktigare förvaltningsåtgärd, ska kontakta tillsynsmyndigheten och redogöra för den tilltänkta åtgärden. Förvaltaren är också skyldig att lyssna på de synpunkter som myndigheten kan tänkas ha beträffande åtgärden. Detta innebär inte att myndigheten ska formellt godkänna en åtgärd som förvaltaren avser att vidta eller att förvaltaren är skyldig att följa eventuella råd som myndigheten ger. En förvaltare agerar självständigt och förvaltaren har ensamt ansvaret för de beslut han eller hon fattar. Samrådsskyldigheten är avsedd att göra tillsynen effektivare och ge tillsynsmyndigheten ett bättre underlag för granskning och samtidigt kunna ge förvaltaren stöd i sitt arbete (prop. 1986/87:90 s. 113 och 264) och ett gott beslutsunderlag (rättsfallet NJA 2014 s. 798). Hörandeinstitutet bygger på att tillsynsmyndigheten och förvaltaren agerar med respekt och förståelse för varandras roller. En höranderegeln motsvarande den i konkurslagen återfinns i de nordisk-baltiska rekommendationerna om insolvensrätt (avsnitt XI p. 10).

I förarbeten och i praxis anges olika exempel på vad som kan vara viktigare förvaltningsfrågor. Det gäller t.ex. frågan om fortsatt drift eller försäljning av gäldenärens rörelse, om försäljning av värdefull annan egendom och om väckande av återvinningstalan eller annan talan angående ett inte obetydligt belopp (prop. 1978/79:105 s. 163 f., 262 och 273 och rättsfallet NJA 2005 s. 443, se även rättsfallet NJA 2014 s. 798 om försäljning av aktier), om hur konkursförvaltaren i vissa fall ska fullgöra sin skyldighet att förteckna gäldenärens räkenskapsmaterial (prop. 1994/95:189 s. 31), om förvaltaren avser att lägga ut egna medel som staten kan få ersätta (prop. 2004/05:35 s. 36) och om anlitan av revisor som sakkunnigt biträde (rättsfallet NJA 2003 s. 99), se även SOU 1977:29 s. 165 om huruvida förvaltaren bör tillgripa ”grövre tvångsmedel” (ett förslag som inte kom att genomföras), SOU 2000:62 del 1 s. 138, rättsfallen NJA 2016 s. 1186 och RH 2010:4 samt tillsynsmyndighetens handbok för konkurstillsyn, 4 uppl., s. 24 f.

Höranderegeln ska tydliggöras och utvidgas något

Höranderegeln har en berättigad existens och får anses vara till fördel för alla inblandade. Konkursförvaltaren är inte betjänt av att få tillsynsmyndighetens synpunkter först i efterhand, t.ex. vid myndighetens arvodesprövning eller i domstol efter överklagande av myndigheten. Gäldenären och borgenärerna, liksom samhället i stort gynnas också av att åtgärder under konkursförfarandet fattas på ett gott underlag och med ständigt beaktande av det grundläggande syftet med konkursen, nämligen att vidta åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling. Höranderegeln underlättar slutligen tillsynsmyndighetens tillsynsarbete.

Som redovisas ovan gällde höranderegeln inledningsvis endast i förhållande till borgenärer och gäldenären. Först genom 1987 års reform infördes skyldigheten även gentemot tillsynsmyndigheten och det skedde genom att den redan existerande höranderegeln gjordes tillämplig även i den situationen. Detta innebär att bestämmelsen reglerar borgenärer och tillsynsmyndigheten gemensamt trots att det i flera fall kan skilja sig åt i vilka avseenden ett hörande med respektive kategori ska ske. Bestämmelsen innehåller också en möjlighet till undantag från att höra, när det finns hinder mot det. I

förarbetena anges att undantaget är avsett för fall där det är omöjligt eller förenat med avsevärd tidsutdräkt eller betydande kostnader att nå en viss borgenär (prop. 1978/79:105 s. 274). Detta kan aldrig vara aktuellt när det gäller tillsynsmyndigheten och det finns av den anledning skäl att justera bestämmelsen.

I konkurslagen föreskrivs att tillsynsmyndigheten eller andra i vissa särskilda fall ska ges tillfälle att yttra sig. Höranderegeln innefattar däremot något mer, en samrådsskyldighet eller med andra ord att det ska ske en dialog mellan konkursförvaltaren och tillsynsmyndigheten i viktigare frågor. I detta ligger att förvaltaren ska informera om den tilltänkta åtgärden och inhämta synpunkter på den. I förarbetena uttalas att förvaltaren ska vara aktiv för att skaffa sig kännedom om mottagarens uppfattning i den aktuella frågan. Om förvaltaren har skickat ett skriftligt meddelande om en planerad åtgärd, måste han eller hon i princip följa upp detta genom att inhämta dennes mening i saken. Samtidigt öppnas det i förarbetena för att förvaltarens skyldighet i vissa fall kan uppfyllas utan att något svar erhålls (a. prop. s. 274). Även detta är något som rimligen endast bör gälla i förhållande till borgenärer och inte tillsynsmyndigheten. Om det t.ex. rör sig om en brådslande åtgärd bör förvaltaren vara noga med att ange detta för tillsynsmyndigheten och han eller hon kan då också med fördel begära svar inom viss kortare tid. Tillsynsmyndigheten ska ha en organisation och rutiner som gör det möjligt att ge snabb respons till förvaltaren. Även detta talar för en viss justering av paragrafen.

Att ge tillsynsmyndigheten möjlighet att kontrollera och följa förvaltningen och därmed möjlighet att vid behov ingripa är viktigt och höranderegeln fyller där en funktion. Samtidigt ska en konkursförvaltare agera självständigt och ta ansvar för sina beslut. Både effektivitetsskäl och tydlighet i ansvarsfördelningen talar för att inte tillskapa en ordning som innebär att förvaltaren i stort sett alltid ska stämma av sitt arbete med tillsynsmyndigheten. Det ska finnas en befogad anledning.

Genom de förslag på en förändrad rollfördelning som föreslås i denna promemoria kommer konkursförvaltaren att få ytterligare uppgifter att besluta om under förfarandet. Det gäller t.ex. frågan om att medge gäldenären undantag från reseförbudet (se avsnitt 6.3) och att inleda ett bevakningsförfarande (se avsnitt 9.2). Dessa kommer knappast att vara frågor som i det enskilda fallet kan anses

viktigare och där förvaltaren alltså ska höra tillsynsmyndigheten. Samtidigt kan det även i dessa fall finnas ett behov för förvaltaren att få råd och kännedom om hur frågan har hanterats av andra. Det gäller särskilt i de fall frågan är svårbedömd (jfr t.ex. rättsfallet NJA 2003 s. 99 om att ett ställningstagande av förvaltaren inte var självklart). Det framstår inte som nödvändigt att i dessa fall, vid sidan av den generella höranderegeln, särskilt föreskriva att förvaltaren ska höra tillsynsmyndigheten. Det riskerar att leda till förvirring och i värsta fall till att tillämpningen av höranderegeln utvecklas negativt.

I syfte att möjliggöra en viss utvidgning av ramen för när höranderegeln i förhållande till tillsynsmyndigheten är tillämplig utan att detta medför en skyldighet för konkursförvaltaren i fall där ett samråd inte är nödvändigt, framstår det som lämpligt att komplettera höranderegeln så den även omfattar frågor som är svårbedömda. Tanken är inte att alla svåra frågor en förvaltare redan i dag ställs inför nu ska bli föremål för ett hörande. Tillägget bör därför omfatta endast svårbedömda ställningstagande inför de formella beslut som förvaltaren enligt vad som föreslås i denna promemoria ska fatta. Om frågan inte är svårbedömd är det tillräckligt att tillsynsmyndigheten underrättas om beslutet och ges rätt att överklaga det.

Tillsynsmyndighetens rådgivande roll bör fortsätta att utvecklas

Som nämns ovan är ett grundläggande syfte med höranderegeln att tillsynsmyndigheten med sin erfarenhet, kompetens och överblick ska ge konkursförvaltaren råd och stöd i dennes beslutsfattande. Det har från förvaltarhåll tidvis gjorts gällande att höranderegeln inte alltid förmår fylla sin funktion att ge förvaltaren ett relevant underlag för hans eller hennes bedömning. Det gäller särskilt i komplicerade frågeställningar av affärsmässig och juridisk art.

Genom förslagen i denna promemoria ges konkursförvaltare ytterligare kvalificerade uppgifter att utföra i konkursförfarandet. Detta ställer krav inte bara på myndighetens kontrollfunktion utan också på dess rådgivande funktion. Att det nu föreslås att funktionen rådgivare avskaffas (se avsnitt 8.3) och då utrymmet att utse ytterligare förvaltare är litet, blir tillsynsmyndighetens rådgivande

roll än viktigare. Det framstår mot den bakgrunden som angeläget att myndigheten kontinuerligt överväger hur denna funktion kan utvecklas för att säkerställa att myndigheten har de insikter och kompetenser som uppgiften kräver.

Tillsynsmyndighetens roll vid oenighet bland förvaltarna

I konkurslagen finns det en speciell regel som avser den situationen att två eller fler konkursförvaltare inte enas eller uppnår majoritet beträffande en åtgärd eller ett beslut. I en sådan situation ska den mening som tillsynsmyndigheten biträder gälla (7 kap. 4 § andra stycket). Det anges inte de närmare formerna för hur tillsynsmyndigheten ska involveras (jfr 50 § 1921 års konkurslag där det föreskrevs att frågan skulle hänskjutas till tillsynsmyndigheten).

Den nu beskrivna bestämmelsen om tillsynsmyndighetens roll vid oenighet mellan konkursförvaltare blir tillämplig även på de ytterligare frågor som förvaltarna nu föreslås få. I förarbetena till 1979 års ändring uttalades att problemet som bestämmelsen avser att lösa har föga praktisk betydelse. Det uppkommer nämligen endast under förutsättning att någon uppdelning av förvaltningen inte har skett och att förvaltarna i ett sådant fall inte skulle kunna enas måste vara ett utpräglat undantagsfall. Ordningen godtogs därför även om den inte ansågs invändningsfri ur principiell synvinkel (prop. 1978/79:105 s. 270). En motsvarande regel finns i 19 kap. 16 § ärvdabalken vid oenighet mellan boutredningsmän.

Det har inte framkommit att nuvarande ordning har sådana brister att den bör ändras. Alternativet skulle närmast vara att justera den grundläggande principen att förvaltarna har gemensam bestämmanderätt eller att införa en ordning som ålägger dem att i vart fall i vissa frågor dela upp ansvaret. En sådan inskränkning i förvaltarnas självbestämmande bör inte ske utan vidare. Med anledning av den justering av höranderegeln som föreslås ovan bör den situation som nu beskrivs, om den alls uppkommer, vara en sådan där tillsynsmyndigheten ska höras. Detta bör ytterligare minska utrymmet för att oenighet mellan konkursförvaltare kvarstår. Bestämmelsen bör alltså i nuläget inte ändras (se SOU 2000:62 del 1 s. 425 f. där samma bedömning görs).

14.4 Krav på medgivande

Förslag: Krav på att konkursförvaltaren i vissa fall ska inhämta tillsynsmyndighetens medgivande ska tas bort.

Skälen för förslaget

Krav i form av medgivande

I konkurslagen finns det för vissa situationer ett krav på att konkursförvaltaren, innan en åtgärd vidtas, måste inhämta medgivande från tillsynsmyndigheten. Det gäller vid underhandsförsäljning av pantsatt lös egendom (8 kap. 7 §), när egendom formlöst ska överlämnas till bäst berättigad borgenär (10 kap. 4 §) och vid formlös efterutdelning (11 kap. 21 §).

Konkurstillsynsutredningen har tidigare föreslagit att kraven på medgivande ska tas bort (SOU 2000:62 del 1 s. 426 f.). Flertalet remissinstanser har ingen invändning mot förslaget. Mot bakgrund av de förändringar i övrigt som föreslås i denna promemoria finns det anledning att behandla denna fråga på nytt.

Underhandsförsäljning av pantsatt lös egendom

Försäljning av lös egendom i konkursboet ska normalt ske på auktion eller på något annat sätt som konkursförvaltaren anser vara mest fördelaktigt för boet (8 kap. 7 § första stycket konkurslagen). Om det handlar om lös egendom som en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt i, får egendomen som utgångspunkt endast säljas på annat sätt än på auktion (underhandsförsäljning), om borgenären samtycker till det. Förvaltaren får dock genomföra en underhandsförsäljning utan samtycke, om det är sannolikt att högre pris uppnås därigenom och om tillsynsmyndigheten medger det (8 kap. 7 § andra stycket konkurslagen).

Kravet på tillsynsmyndighetens medgivande till underhandsförsäljning tillkom vid 1987 års reform. Det var ett led i den uppmjukning av kravet på samtycke till sådan försäljning från förmånsberättigad borgenärs sida som då genomfördes. Det rör sig om en situation som tidigare varit vanlig under konkursförvaltningen.

I konkursförvaltarens uppdrag ligger att se till borgenärernas bästa och förvaltaren får genom förslagen i denna promemoria i större utsträckning på eget ansvar förvalta boet och vidta åtgärder för dess avveckling. Att uppställa krav på att inhämta medgivande av tillsynsmyndigheten för denna typ av åtgärd framstår mot den bakgrunden inte som nödvändigt och riskerar att medföra en mindre effektiv hantering. Som anförs i avsnitt 3.3 bör tillsynsmyndigheten inte ha uppgifter som kan innebära ett i praktiken delat ansvar med förvaltaren. Det bör i stället vara tillräckligt att förvaltaren vid behov och med tillämpning av höranderegeln i 7 kap. 10 § konkurslagen inhämtar yttrande från myndigheten. Att kravet på medgivande tas bort förändrar inte ordningen att förvaltaren ska försöka inhämta borgenärens samtycke och dessutom beakta de skäl denne kan anföra mot en underhandsförsäljning.

Överlämnande av egendom till bäst berättigad borgenär

Om det återstår tillgångar i boet när konkursförvaltaren har betalt konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, ska förvaltaren i en avskrivningskonkurs överlämna kvarvarande tillgångar till bäst berättigad borgenär, om det står klart hur tillgångarna ska fördelas och om tillsynsmyndigheten medger det (10 kap. 4 § 1 konkurslagen).

Kravet på medgivande av tillsynsmyndigheten för att konkursförvaltaren på ett formlöst sätt ska få överlämna tillgångar till en borgenär har uppställts i borgenärernas intresse. Åtgärden framstår dock inte som nödvändig, särskilt i ett konkursförfarande där förvaltaren ges större ansvar att själv vidta åtgärder för att avsluta konkursen. Det är inte heller i alla delar förenligt med myndighetens tillsynsroll att ta en sådan aktiv del i förvaltarens arbete. Det är konkursförvaltaren som har de bästa förutsättningarna att bedöma om ett överlämnande bör ske i dessa fall. Tillsynsmyndigheten bör informeras om åtgärden och det kan i vissa fall vara fråga om en sådan fråga som innebär att myndigheten ska höras. På det sättet kan en ändamålsenlig tillsyn över förvaltarens åtgärder i konkursen upprätthållas. Kravet på formellt medgivande av tillsynsmyndigheten bör därför tas bort.

Formlös efterutdelning

Om medel blir tillgängliga för utdelning efter det att ett utdelningsförslag har upprättats, ska konkursförvaltaren dela ut dem till borgenärerna (efterutdelning). Om det är oklart hur medlen ska fördelas, ska ett formellt efterutdelningsförslag upprättas (11 kap. 20 § konkurslagen). Om det däremot är klart vilka borgenärer som har rätt till medlen, får efterutdelning ske i förenklad form (formlös efterutdelning). Detsamma gäller om medlen inte räcker till betalning av kostnaderna för ett efterutdelningsförfarande (11 kap. 21 § konkurslagen). Denna situation kan även uppstå i en avskrivningskonkurs (10 kap. 5 § konkurslagen). Vid formlös efterutdelning krävs tillsynsmyndighetens medgivande.

De skäl som ovan motiverar ett avskaffande av kravet på medgivande för att överlämna egendom till bäst berättigad borgenär gör sig gällande även vid formlös efterutdelning. Det får anses tillräckligt att konkursförvaltaren informerar tillsynsmyndigheten om att en sådan utdelning är aktuell och att förvaltaren vid behov samråder med myndigheten (se SOU 2000:62 del 1 s. 430). Kravet på medgivande av tillsynsmyndigheten bör alltså även i sådana situationer tas bort.

14.5 Tvist om utmätning

Förslag: Det ska inte längre vara möjligt att begära tillsynsmyndighetens prövning av en tvist mellan konkursförvaltaren och gäldenären eller någon annan i fråga om utmätning av gäldenärens lön.

Skälen för förslaget: En konkursförvaltare som vill ta i anspråk den del av gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet får för konkursboets räkning begära löneutmätning enligt 7 kap. utsökningsbalken hos Kronofogdemyndigheten (3 kap. 4 § konkurslagen). Förmåner får anses avse de andra ersättningar som anges i 7 kap. 1 § utsökningsbalken, såsom pension eller livränta, sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning.

Innan ett beslut om löneutmätning meddelas ska gäldenären som huvudregel ges tillfälle att yttra sig (7 kap. 7 § utsökningsbalken). Kronofogdemyndighetens beslut om löneutmätning kan överklagas utan inskränkning i tiden (18 kap. 7 § första stycket utsökningsbalken).

Nuvarande bestämmelser i utsökningsbalken om utmätning av en gäldenärs lön och andra förmåner fick sin huvudsakliga utformning i samband med 1996 års löneutmätningsreform. Då ändrades även bl.a. 3 kap. 4 § konkurslagen, om rätt för förvaltaren att ansöka om sådan utmätning (se prop. 1994/95:49). Däremot gjordes vid det tillfället ingen ändring i 3 kap. 6 § konkurslagen. Enligt den paragrafen ska Kronofogdemyndigheten i sin roll som tillsynsmyndighet i konkurser på ansökan av konkursförvaltaren, en borgenär, gäldenären eller en underhållsberättigad pröva tvister mellan förvaltaren och gäldenären eller någon annan i frågor som avses i 3 kap. 4 och 5 §§ konkurslagen. Det innebär bl.a. att om en gäldenär har invändningar mot att förvaltaren med stöd av 3 kap. 4 § konkurslagen ansöker om löneutmätning hos Kronofogdemyndigheten, så ska tillsynsmyndigheten pröva den tvistefrågan. Tillsynsmyndigheten ska vid sin prövning inhämta yttranden i den omfattning som det behövs.

Skatteverket (dåvarande Riksskatteverket) har i en skrivelse till Justitiedepartementet framfört att tillsynsmyndigheten inte bör ha kvar rollen att pröva en tvistefråga rörande löneutmätning i konkursen (Ju2001/08607/L2).

Tillsynsmyndighetens tvistlösningsfunktion var motiverad i ljuset av hur 3 kap. 4 § konkurslagen var utformad före 1996 års löneutmätningsreform. Då gällde en ordning som innebar att konkursförvaltaren, med beaktande av gäldenärens rätt till s.k. beneficium, diskretionärt bedömde vilka belopp som skulle utmätas. Efter att gäldenären upplyst förvaltaren om sin lön tog förvaltaren kontakt med gäldenärens arbetsgivare och meddelade vilka belopp som skulle utmätas. En gäldenär som ansåg att förvaltarens beslut inkräktade på rätten till beneficium kunde då med stöd av 3 kap. 6 § konkurslagen begära tillsynsmyndighetens prövning genom ett särskilt beslut.

Efter den ändring som gjordes i 3 kap. 4 § konkurslagen i samband med 1996 års löneexekutionsreform kan konkursförvaltaren inte längre på egen hand besluta om vilka belopp som ska utmätas.

I stället får förvaltaren för konkursboets räkning begära utmätning enligt 7 kap. utsökningsbalken för att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet. Som framgår ovan kan gäldenären överklaga Kronofogdemyndighetens beslut om löneutmätning. Det behov som gäldenären tidigare hade av att kunna påkalla tillsynsmyndighetens prövning av en tvist med förvaltaren i fråga om löneutmätning finns därför inte längre. Tanken är också att Kronofogdemyndigheten i egenskap av utsökningsmyndighet ska ansvara för all löneexekution. Att Kronofogdemyndigheten i egenskap av tillsynsmyndighet då samtidigt ska kunna pröva en gäldenärs klagomål om att förvaltaren har begärt löneutmätning hos Kronofogdemyndigheten är varken rimligt eller ändamålsenligt.

Mot denna bakgrund bör det inte längre vara möjligt att begära tillsynsmyndighetens prövning av en tvist mellan konkursförvaltaren och gäldenären eller annan i fråga om utmätning av gäldenärens lön. Bestämmelsen om detta i 3 kap. 6 § konkurslagen bör därför tas bort.

När det gäller utmätning anges som nämns ovan i 3 kap. 4 § konkurslagen att konkursförvaltaren får begära utmätning enligt utsökningsbalken. I 7 kap. 14 a § konkurslagen finns en bestämmelse som endast påminner om den förstnämnda bestämmelsens existens (se prop. 1994/95:49 s. 94). Paragrafen får anses onödig och bör upphävas.

15 Domstolsprövningen i konkursärenden

15.1 Processuella regler i konkurslagen

Enligt nuvarande ordning är det i stor utsträckning rätten som beslutar i olika frågor under konkursförfarandet. Domstolarnas handläggning av en konkurs regleras bl.a. i 16 kap. konkurslagen och där anges att flertalet frågor under konkursen hanteras inom ramen för ett löpande konkursärende i tingsrätten (1 § första stycket första meningen). I kapitlet finns ett antal framför allt processuella bestämmelser om konkursärendena, bl.a. om rättegångsbalken som tillämplig processlag och påföljd för utevaro från förhandling (2 §), om rättens sammansättning (3 §), om verkställighet (4 §) och inte minst om överklagande av rättens beslut.

Tingsrättens beslut i ett konkursärende får i de flesta fall överklagas särskilt (5 §). Överklagande görs till hovrätten (9 §). Några beslut får dock inte överklagas (6 § och 7 § första stycket). Det gäller beslut om att inte inleda ett bevakningsförfarande, beslut om återförvisning av ett utdelningsförslag till konkursförvaltaren och beslut med anledning av en framställd anmärkning. Ytterligare några beslut får överklagas men inte särskilt (7 § andra stycket). Det gäller beslut i fråga om vägrat återtagande eller om ändring i ett ackordsförslag samt beslut om att borgenärerna på nytt ska pröva ackordsfrågan. Tillsynsmyndigheten får överklaga vissa särskilt angivna beslut (8 §).

Vissa förfaranden, som har sin grund i konkurs, handläggs inte i konkursärendet utan som vanliga tvistemål. Det gäller bl.a. mål om återvinning och om klander av slutredovisning. Även sådana konkursmål inleds i tingsrätten (1 § första stycket andra meningen) men handläggs inte i konkursärendet.

15.2 Konkursärenden i tingsrätten

Förslag: Tingsrätten ska inte längre ha ett löpande konkursärende under hela förfarandet.

Bedömning: Förordningen om dagbok och akter i konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion bör upphävas.

Skälen för förslaget och bedömningen

Tingsrätten ska inte längre ha ett löpande ärende under konkursen

Enligt nuvarande ordning inleds ett konkursärende genom en ansökan om konkurs och hela den fortsatta handläggningen sker därefter i ett löpande konkursärende i tingsrätten (16 kap. 1 § konkurslagen och prop. 1986/87:90 s. 395 f.).

Den förändrade ordning som föreslås i denna promemoria innebär att tingsrättens roll begränsas till vissa moment under konkursen. Framför allt flyttas den mera löpande hanteringen, bl.a. mottagande av handlingar och flera beslut under förfarandets gång, bort från domstolen. Detta kan, framför allt i enklare konkurser, komma att innebära att det efter tingsrättens inledande konkursbeslut inte blir aktuellt med någon ytterligare domstolsprövning. Det är då naturligt med en ordning som innebär att tingsrätten prövar och avgör varje fråga för sig och att varje ärende avslutas genom ett slutligt beslut. Med dagens datoriserade ärendehanteringssystem finns det inte heller några större praktiska fördelar med att ha en och samma akt genom hela processen.

De förändringar av domstolens roll som föreslås bör alltså medföra att en konkurs inte längre ska vara anhängig som ett löpande konkursärende hos tingsrätten till dess konkursen är helt avslutad. I stället får ett nytt konkursärende läggas upp när någon påkallar domstolens medverkan (se SOU 1991:106 del B s. 348 och 356 om motsvarande förslag av Domstolsutredningen, jfr annan uppfattning av Konkurstillsynsutredningen i SOU 2000:62 del 1 s. 437 f.). Se avsnitt 14.1 om tillsynsmyndighetens ärendehantering.

Domstolens ärendehantering i konkurs

I förordningen (1979:802) om dagbok och akter i konkursärenden och ärenden om företagsrekonstruktion finns bestämmelser om dagbok och aktbildning i bl.a. konkursärenden i tingsrätt. Av 4 § andra stycket förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol framgår att 1979 års förordning endast tillämpas när ärendena inte registreras med hjälp av automatiserad behandling. All ärendehantering är numera datoriserad och hanteras i domstolarnas mål- och ärendehanteringssystem. Mot denna bakgrund får 1979 års förordning anses obsolet och bör därför upphävas. Som en konsekvens bör 4 § andra stycket förordningen om mål och ärenden i allmän domstol utgå.

15.3 Ansökan till domstol

Förslag: Konkursärenden som inleds i tingsrätten genom ansökan eller överlämnande i en pågående konkurs ska handläggas av den tingsrätt som har beslutat om konkurs.

Skälen för förslaget

Ärenden som inleds i tingsrätt genom ansökan eller överlämnande

I de fall det i denna promemoria inte föreslås några förändringar av nuvarande ordning, dvs. tingsrätten ska alltjämt vara den som beslutar i frågan i första instans, bör handläggningen av en fråga i tingsrätt inledas genom en ansökan, om inte något annat särskilt föreskrivs. De i konkurslagen förekommande begreppen begäran och framställning bör alltså ersättas av ansökan när det handlar om att initiera ett ärende (jfr RP 221/2018 rd s. 63 om motsvarande ändring i den finska konkurslagen). Frågor som ska inledas genom en ansökan rör, förutom att försätta gäldenären i konkurs, bl.a. edgång (avsnitt 5.2 och 5.3), tvångsmedel (avsnitt 6.1) samt entledigande och utseende av ny förvaltare (avsnitt 8.1).

För vissa frågor som ska prövas av tingsrätten som första instans föreslås att ärendet inleds genom att konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten överlämnar frågan till tingsrätten. Det

gäller prövningen av bevakningstvister (avsnitt 9.4), fastställande av ackord (avsnitt 11.3) samt fastställande av utdelning och beslut om arvode när den förstnämnda frågan är tvistig (avsnitt 10.3).

Tingsrättens beslut, som alltså i många fall kommer att vara slutliga beslut, bör i samma utsträckning som gäller i dag kunna överklagas till hovrätten.

Behörig domstol i ansökningsärenden

När det inte längre kommer att finnas ett löpande ärende i tingsrätten finns det behov av att i konkurslagen peka ut vilken tingsrätt som är behörig att pröva de ärenden som inleds genom ansökan eller överlämnande.

I avsnitt 15.7 lämnas förslag om vilka tingsrätter som ska pröva en konkursansökan. Det är lämpligt att den tingsrätt som gör den inledande prövningen även är den som sedan handlägger övriga frågor i samma konkurs. Det bör därför föreskrivas att en ansökan eller ett överlämnande görs till den tingsrätt som har prövat konkursansökan och alltså beslutat i fråga om konkursen.

15.4 Överklagande till domstol

Förslag: Tillsynsmyndighetens och konkursförvaltarens beslut ska överklagas till den tingsrätt som har beslutat om konkurs.

Vid överklagande av konkursförvaltarens beslut ska överklagandet ges in till tingsrätten inom tre veckor från det att klaganden fick del av beslutet, eller om tillsynsmyndigheten överklagar, inom tre veckor från beslutet.

Skälen för förslaget

Överprövning av tillsynsmyndighetens och konkursförvaltarens beslut

Flertalet av de åtgärder som i dag ingår i tillsynsmyndighetens uppgifter, t.ex. tillsynsåtgärder, är av sådant slag att de inte kan överklagas (se prop. 1978/79:105 s. 198 f.). Det finns inte anledning att ändra denna ordning.

I promemorian föreslås att ett antal uppgifter ska flyttas från tingsrätten till tillsynsmyndigheten. Det handlar om bl.a. prövning av anstånd med att lämna in förvaltarberättelse (avsnitt 7.2), utseende av granskningsman och tillsynsman (avsnitt 8.2 och 8.5), avskrivning och nedläggning av konkurs (avsnitt 10.2.1 och 11.2) samt i flertalet fall fastställande av utdelning i konkurs (avsnitt 10.3), liksom beslut om förvaltararvode vid konkursens avslutande (avsnitt 10.2, 10.3, 11.2 och 11.3). Som anförs i dessa avsnitt, liksom i avsnitt 3.3, bör beröras rätt till domstolsprövning i dessa fall garanteras genom en möjlighet att kunna överklaga tillsynsmyndighetens beslut till tingsrätten.

I promemorian föreslås vidare att vissa uppgifter som handläggs av tingsrätten framöver ska skötas av konkursförvaltaren. I detta ligger att beslutsbefogenheten flyttas till förvaltaren. Det handlar om bl.a. bekräftelse av bouppteckning (avsnitt 5.2 och 5.3), ersättning för inställelse till vissa sammanträden (avsnitt 5.5), medgivande av undantag från reseförbud (avsnitt 6.3) och anordnande av bevakning (avsnitt 9.2). I respektive avsnitt görs överväganden om möjligheten till överprövning i domstol av dessa beslut och det föreslås att förvaltarens beslut ska kunna överklagas (se särskilt avsnitten 6.3 och 10.4.2 om valet av detta rättsmedel). När det gäller bl.a. beslut om bevakning ska det inte kunna överprövas.

Sammanfattningsvis kommer alltså tillsynsmyndighetens och konkursförvaltarens beslut att kunna överprövas av domstol och en sådan prövning ska då ske efter överklagande. Se avsnitt 15.5 om verkställighet av dessa beslut.

Behörig domstol

Att det inte längre kommer att finnas ett löpande ärende i tingsrätten under konkursförfarandet (se avsnitt 15.2 ovan) gör att det i konkurslagen behöver anges forum vid överklagande till domstol. Utgångspunkten bör alltså vara att frågor prövas av den domstol som har koppling till och kännedom om det pågående konkursförfarandet. För att åstadkomma en sådan ordning är det ändamålsenligt att ett överklagande prövas av den tingsrätt som har beslutat om konkursen (se avsnitt 15.7 om den domstolen). På så sätt blir det också enkelt för parterna att veta vilken domstol som är be-

hörig att handlägga överklagandet, oavsett vilken fråga i konkursen det rör och oavsett om det är tillsynsmyndigheten eller konkursförvaltaren som meddelat det överklagade beslutet. Detta motsvarar också det forum som föreslås för ansökningsärendena.

Hur ett överklagande går till

I en konkurs fattar tillsynsmyndigheten i dag en mängd olika beslut. Ofta är det fråga om att i ett yttrande eller i annan ordning ta ställning till framställningar eller redovisningar. I konkurslagen finns inga särskilda bestämmelser om dessa beslut. Förvaltningslagen (2017:900) är dock i princip tillämplig (prop. 1986/87:90 s. 396 f. och avsnitt 14.1). För överklagbara beslut som i dag fattas av tillsynsmyndigheten enligt konkurslagen finns en hänvisning till att då gäller reglerna om överklagande enligt de utsökningsrättsliga regelverken, se bl.a. 3 kap. 6 § konkurslagen.

I utsökningsbalken och utsökningsförordningen återfinns bl.a. regler om rättidsprövning och omprövning. Bestämmelser av motsvarande men modernare slag finns också i förvaltningslagen. I den lagen finns också regler om motivering av beslut och att myndigheten ska underrätta parterna om beslutet och om hur ett överklagande kan ske (32–34 §§). Vidare framgår att ett överklagande ska ske inom tre veckor från det att klaganden fick del av beslutet (44 §). Det framstår som lämpligt att förvaltningslagens bestämmelser i fortsättningen tillämpas vid samtliga överklaganden av tillsynsmyndighetens beslut under konkursförfarandet. Hänvisningar i konkurslagen till utsökningsbalkens bestämmelser om överklagande bör därför tas bort.

När det gäller hur ett överklagande av konkursförvaltarens beslut ska göras är förvaltningslagen inte tillämplig (jfr prop. 2016/17:180 s. 26 f.). För överklagande av beslut som meddelas av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter finns bestämmelser i lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter (överklagandelagen). Den lagen gäller emellertid enbart om det är fråga om överklagande till regeringen, en förvaltningsdomstol eller en förvaltningsmyndighet och blir därför inte tillämplig i detta fall. Det behövs därför särskilda regler i konkurslagen.

Det behöver för det första bestämmas en tidsfrist inom vilket ett överklagande ska göras. Det är rimligt att samma tid gäller i dessa fall som gäller vid överklagande enligt såväl överklagandelagen som förvaltningslagen, nämligen inom tre veckor från det att den som är missnöjd fick del av förvaltarens beslut. Om det är tillsynsmyndigheten som överklagar bör det dock ske inom tre veckor från det att beslutet meddelades (jfr 44 § förvaltningslagen).

Det behöver för det andra bestämmas var överklagandet ges in. Här finns det två alternativ. Överklagandet kan ges in antingen till konkursförvaltaren eller direkt till tingsrätten. Att ge in överklagandet till beslutsinstansen är den ordning som normalt gäller vid överklagande av såväl myndighetsbeslut enligt förvaltningslagen som domstolsbeslut enligt rättegångsbalken och lagen (1996:242) om domstolsärenden. I överklagandelagen, som alltså reglerar överklagande av privaträttsliga beslut, gäller däremot att överklagandet ska ges in till den överprövande instansen. Samma ordning gäller t.ex. i lagen med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning vid begäran om domstolsprövning av en samordnares beslut (prop. 2016/17:125 s. 61).

Det bör beaktas att det i detta fall inte är en myndighet som fattar beslutet. En ordning som innebär att överklaganden ges in till konkursförvaltaren riskerar att ta tid och medför ökad administration för förvaltaren. Det framstår därmed som lämpligt att det är tingsrätten som får ansvar för att hantera överklagandena och pröva om de skett i rätt tid.

Ett överklagande bör alltså ges in direkt till tingsrätten, utan inblandning av konkursförvaltaren. Eftersom prövningen ska ske av den domstol som fattat det ursprungliga konkursbeslutet kan det inte förväntas innebära svårigheter för parterna att veta var ett överklagande ska ges in. Förvaltaren bör dessutom vara skyldig att underrätta parterna om hur ett överklagande går till (se nedan). Förvaltaren bör vid behov och på uppmaning av rätten översända relevanta handlingar i ärendet. Detta bör anges i konkursförordningen.

I likhet med vad som gäller i andra sammanhang för enskilda organ som meddelar överklagbara beslut, bör förvaltaren även ha en skyldighet att till domstolen vidarebefordra överklaganden som felaktigt getts in till honom eller henne. Tingsrätten bör sedan ha att pröva om överklagandet har gjorts i rätt tid. Utgångspunkten

bör vara att ett överklagande som har kommit in för sent ska avvisas. Ett överklagande som inkommit för sent bör dock inte avvisas, om förseningen beror på att det inte har lämnats en korrekt underrättelse om hur beslutet får överklagas eller om överklagandet har kommit in till förvaltaren inom överklagandetiden (jfr 4 och 5 §§ överklagandelagen).

Det finns i dag inga närmare bestämmelser om vad ett beslut av konkursförvaltaren ska innehålla. För att överklagandeinstitutet ska fungera som det är tänkt är det viktigt att förvaltarens beslut är motiverat och att berörda parter får kännedom om dess innehåll. Det är därför lämpligt att regler om innehållet i ett beslut och om hur parterna ska underrättas om beslutet och hur det överklagas tas in i konkurslagen. För att åstadkomma att ett beslut av en förvaltare motiveras och expedieras på samma sätt som om det vore en myndighet som meddelat det bör det i konkurslagen föreskrivas att förvaltaren ska tillämpa förvaltningslagens regler om motivering av beslut och om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till (jfr 32–34 §§ förvaltningslagen. Lagregler med sådan innebörd föreslås därför.

I avsnitt 15.6.2 nedan föreslås att lagen om domstolsärenden ska vara tillämplig vid domstolens prövning av konkursförvaltarens beslut. Av den lagen följer de ytterligare krav som ställs på överklagandet, t.ex. att det ska vara skriftlig, och vad det ska innehålla.

15.5 Verkställighet av beslut

Förslag: Bestämmelserna i konkurslagen om verkställighet av beslut under en konkurs ska justeras med anledning av att det i fler fall blir fråga om slutliga beslut och att vissa beslut flyttas från domstol.

Skälen för förslaget

Nuvarande regler om verkställighet av rättens beslut

En allmän domstols slutliga avgörande får som utgångspunkt verkställas när det har fått laga kraft, dvs. inte längre kan överklagas (SOU 1938:44 s. 227). Ett beslut som inte har fått laga kraft, får i

regel verkställas endast när detta särskilt anges. Beslut under rättegången som inte får överklagas särskilt och vissa särskilt angivna sådana beslut som får överklagas, gäller genast (17 kap. 14 § rättegångsbalken). Eftersom flertalet beslut under konkursförfarandet i dag inte är slutliga beslut och dessa enligt rättegångsbalkens bestämmelser inte gäller genast, har det ansetts motiverat att i konkurslagen ta in särskilda bestämmelser om verkställighet.

Sådana bestämmelser finns framför allt i 16 kap. 4 § konkurslagen. Där anges att ett beslut om konkurs och om upphävande av ett sådant beslut går i verkställighet omedelbart. Detsamma gäller andra beslut av domstol under handläggningen av ett konkursärende i en fråga, om inte något annat förordnas (första stycket). Vissa särskilt angivna beslut under handläggningen, bl.a. om arvode, ska dock gälla först sedan de fått laga kraft (andra stycket).

Bestämmelserna om verkställighet i konkurslagen gäller alltså endast beslut under handläggningen, dvs. beslut som inte innebär att ärendet avslutas. För slutliga beslut, t.ex. beslut om avskrivning eller nedläggning av en konkurs, tillämpas rättegångsbalkens bestämmelser (prop. 1986/87:90 s. 404, se även SOU 1983:24 s. 382). Det finns dock särskilda bestämmelser om verkställighet av beslut att fastställa utdelning (11 kap. 9 och 10 §§ konkurslagen).

Bestämmelserna om verkställighet av rättens beslut behöver justeras

I avsnitt 15.6.2 föreslås att lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) ska gälla vid rättens handläggning av ett konkursärende. I den lagen finns bestämmelser om verkställighet av beslut (31 §) som hänvisar till rättegångsbalkens bestämmelser (se även prop. 1995/96:115 s. 171). En övergång till ärendelagen i konkursförfarandet påverkar alltså inte i sig synen på ett besluts verkställighet.

Det har inte framkommit skäl att i sak inta en annan syn på vilka typer av beslut som bör gälla omedelbart och vilka som bör gälla först när beslutet fått laga kraft. Att det nu föreslås att i stort sett varje fråga eller delförfarande i konkursen ska prövas i tingsrätten som ett eget konkursärende, innebär att många beslut som enligt nuvarande ordning är beslut under handläggningen blir slutliga beslut. Det blir därför nu fråga om att i konkurslagen skilja mellan

beslut varigenom en konkurs avslutas och beslut under en pågående konkurs, även om beslutet i det senare fallet kan vara ett slutligt beslut som avslutar det ärende som frågan avser. Vidare behöver reglerna justeras med anledning av att konkursärendena kommer att inledas på olika sätt, genom ansökan, överlämnande eller överklagande.

Mot den bakgrunden bör i konkurslagen tas in bestämmelser som i huvudsak anger att beslut i ett ansöknings- eller överlämnandeärende som inte avslutar konkursen gäller omedelbart. För beslut som avslutar konkursen bör ärendelagens bestämmelser gälla. Det är dock endast i undantagsfall ett sådant beslut framöver kommer att meddelas av tingsrätten som första instans (se avsnitt 10.3.2 och 11.3.1). Se nedan om överklagandeärenden.

I de fall beslut gäller omedelbart finns det i ärendelagen en möjlighet för den domstol som ska pröva ett överklagande av beslutet att inhibera detta, dvs. besluta att det överklagade beslutet tills vidare inte får verkställas (26 §).

Tillsynsmyndighetens och konkursförvaltarens beslut

Som föreslås i denna promemoria ska vissa beslut inte längre fattas av tingsrätten som första instans utan av tillsynsmyndigheten eller konkursförvaltaren. Någon ändring i sak när det gäller verkställigheten av dessa beslut bör inte ske.

För tillsynsmyndigheten gäller förvaltningslagen (2017:900) men, som för domstol ovan, behöver det i konkurslagen särskilt föreskrivas om beslut som ska gälla omedelbart. För förvaltarens beslut måste det i samtliga fall särskilt anges i konkurslagen vad som gäller i fråga om verkställighet av beslut.

Det som föreskrivs om verkställighet av tillsynsmyndighetens och förvaltarens beslut bör gälla även för domstolens beslut efter överklagande dit (jfr 18 kap. 16 § utsökningsbalken om motsvarande ordning i överklagade utsökningsmål).

I avsnitt 10.5.3 behandlas frågan om verkställighet av arvodesbeslut.

15.6 En ändamålsenlig domstolsprocess

15.6.1 En effektiv och flexibel handläggning

Bedömning: Handläggningen av konkursärenden i domstol bör vara effektiv och rättssäker. Reglerna bör vara enhetliga men samtidigt flexibla för att möjliggöra en handläggning som kan anpassas till förhållandena i det enskilda konkursärendet.

Skälen för bedömningen: Konkurslagen innehåller materiella bestämmelser om konkursen men även många processuella bestämmelser, dvs. regler om konkursförfarandet. Lagens uppbyggnad i detta avseende tar sitt avstamp i den historiska ordningen med bl.a. konkursdomare som en särskild instans och med den syn på rättegångens bedrivande som tydligast kom till uttryck i de principer som präglade rättegången vid rättegångsbalkens införande, med strikta krav på muntlighet, omedelbarhet och koncentration.

Konkurslagen innehåller därmed åtskilliga och detaljerade regler om vem som ska yttra sig, i vilka fall sammanträde eller förhandling ska hållas (dessa synonymer har i konkurslagen olika betydelse, se nedan), när sammanträdet ska hållas, vem som ska kallas till det och vad konsekvenserna av utevaro från det är. Det finns även bestämmelser om vilka beslut som får respektive inte får överklagas.

En fördel med att i konkurslagen ha särbestämmelser om handläggningen är att det blir tydligt för rätten och de inblandade vad som gäller vid ett visst moment av handläggningen. Ett bakomliggande syfte med att nogsamt staka ut nästa steg i förfarandet kan dessutom vara att säkerställa att handläggningen förs framåt och konkursen därmed kan avslutas så snart som möjligt.

Nackdelar med nuvarande ordning är att den brister i flexibilitet och därmed effektivitet. Synen på domstolsprocessen och hur ett ärende bäst handläggs och drivs framåt har förändrats åtskilligt sedan konkursförfarandets tillkomst, vilket alltså i flera avseenden var långt före införandet av 1987 års konkurslag. Successiva förändringar av de processuella regelverken i allmän domstol har inneburit uppmjukningar bl.a. av de regler som knyter an till muntlighets- och omedelbarhetsprinciperna, och lett till en ökad användning av modern teknik. Möjligheterna att avgöra mål och ärenden på handlingarna har utökats och bl.a. detta har bidragit till en ökad effekti-

vitet och flexibilitet i handläggningen och att sammanträdestid kan reserveras för de mål och ärenden där ett sammanträde verkligen behövs.

Det finns mot denna bakgrund skäl att överväga om de processuella regler som styr konkursförfarandet i domstol bör förändras i syfte att möjliggöra en handläggning som kan ske under smidigare former. Det handlar både om vilka allmänna processrättsliga regler som bör utgöra grund för handläggningen och om konkurslagens processuella särbestämmelser i viss utsträckning bör utgå eller i vart fall justeras. Målsättningen bör vara att i större utsträckning möjliggöra en prövning i domstol som är anpassad efter förhållandena i det enskilda fallet i syfte att uppnå den mest effektiva och rättssäkra handläggningen (se prop. 2004/05:131 och prop. 2015/16:39 om en modernare rättegång i allmän domstol).

15.6.2 Val av processlag

Förslag: Vid handläggning i domstol av konkursärenden ska lagen om domstolsärenden tillämpas, om inte annat föreskrivs i konkurslagen. Detta ska gälla såväl i ärenden som inleds i tingsrätten genom ansökan eller överlämnande som i ärenden som inleds där genom överklagande.

Vid prövning av frågor om säkerhets- och tvångsåtgärder ska dock rättegångsbalken tillämpas.

Skälen för förslaget

Det finns anledning att överväga val av processlag i konkursärenden

Det är i flertalet fall tingsrätten som i dag beslutar i uppkomna frågor under konkursförfarandet. Prövningen inleds i tingsrätten genom ansökan om konkurs och frågor hanteras därefter där i det pågående konkursärendet. För domstolens handläggning finns det för konkurser särskilda processuella bestämmelser i konkurslagen. Därutöver finns det en utpekad och generellt gällande processlag, rättegångsbalken (16 kap. 1 § konkurslagen).

Det föreslås nu att beslut i större utsträckning ska fattas av tillsynsmyndigheten eller konkursförvaltaren. Detta kommer att

delvis ge en annan karaktär på domstolsprocessen. Det finns därför anledning att närmare överväga en övergång till lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) som den processlag som subsidiärt och kompletterande ska tillämpas i konkursförfarandet.

Vissa konkursrättsliga tvister i domstol handläggs i dag inte i konkursärendet. Det handlar framför allt om återvinningstalan, klander av slutredovisning och skadeståndstalan. Det är fråga om tvister mellan enskilda som har sin grund i den konkursrättsliga lagstiftning men som handläggs som tvistemål, eller i något fall brottmål (prop. 1986/87:90 s. 400). Någon förändring av hur dessa tvister ska handläggas föreslås inte i denna promemoria (se dock avsnitt 15.8 om forum) och det finns då inte heller skäl att förändra de processuella regler som styr den handläggningen. För dessa mål bör alltså rättegångsbalkens regler även fortsättningsvis tillämpas.

I övrigt utkristalliseras två olika typer av process i tingsrätt, bl.a. utifrån hur frågan initieras där. Den ena typen rör frågor som även fortsättningsvis ska prövas av tingsrätt som första instans. Eftersom något löpande ärende inte kommer att finnas i tingsrätten blir det fråga om att varje ärende inleds genom en ansökan eller ett överlämnande (ansökningsfall). Den andra typen rör frågor som i dag prövas av tingsrätt som första instans men som framöver kommer att prövas av tillsynsmyndigheten eller konkursförvaltaren och som därefter kan bli föremål för tingsrättens prövning efter överklagande (överklagandefall). Frågan är därmed om det finns anledning att för dessa fall helt eller delvis övergå till ärendelagen. I avsnitt 16.2 behandlas denna fråga när det gäller handläggningen i domstol av lönegarantiärenden.

Ärendelagen ska i flertalet fall tillämpas vid handläggningen av konkursärenden

Rättegångsbalken bygger på ett muntligt förfarande där bevisning upptas vid en förhandling och som typiskt sett fokuserar på att utreda vad som hänt i förfluten tid. Förfarandet inleds med en stämningsansökan och innefattar såväl ett förberedelseskede som ett huvudförhandlingsskede. Rättegångsbalken är avsedd för handläggningen av tvistemål och brottmål.

Ärendelagen utgår från ett skriftligt förfarande med möjlighet till muntlig handläggning när så begärs eller annars behövs. En

tillämpning av ärendelagen ger utrymme för ett i det enskilda fallet mindre formbundet förfarande (prop. 2014/15:105 s. 42). Lagen ger också generellt sett ett snabbare förfarande.

Det är angeläget att de regler som styr konkursprocessen är enkla och ändamålsenliga. Redan i dag gäller rättegångsbalken endast i tillämpliga delar. Innebörden av detta är inte omedelbart klar men i huvudsak innebär det att flera väsentliga moment i balken, t.ex. regler om talans väckande, taleändring, muntlig förberedelse och huvudförhandling, inte kommer till användning i konkursärenden. Därmed tillämpas i praktiken endast i begränsad utsträckning de grundläggande principerna om muntlighet, omedelbarhet och koncentration som annars styr en process som handläggs enligt rättegångsbalken. Detta är i och för sig inte konstigt eftersom konkursärenden på flera sätt inte är som vanliga tvistemål och det därför inte finns behov av många av rättegångsbalkens regler. Samtidigt medför detta en bristande tydlighet och förutsebarhet. Som Lagrådet uttalade vid införandet av konkurslagen kan nuvarande ordning därmed leda till tillämpningsproblem (prop. 1986/87:90 bilagedelen s. 226 f.).

Att för konkursärendenas del övergå till en handläggning enligt ärendelagen har diskuterats tidigare. Vid tillkomsten av ärendelagen uttalades att konkursärenden skulle kunna komma ifråga för handläggning enligt den lagen men att det då inte fanns underlag för att göra en sådan förändring (prop. 1995/96:115 s. 77). En sådan förändring föreslogs senare av 2007 års Insolvensutredning (SOU 2010:2); jfr även Domstolsutredningens förslag (SOU 1991:106). Det kan noteras att ärendelagen är den processlag som tillämpas på insolvensrättens område i övrigt. Även på utsökningsrättens område används ärendelagen. Det gäller både när ett ärende inleds i tingsrätten som första instans, t.ex. ansökan om företagsrekonstruktion (se prop. 1995/96:5 s. 71 f.), och när ett ärende inleds genom överklagande, t.ex. vid överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut om skuldsanering eller utmätning.

Att tingsrättsprövningen i framtiden i större utsträckning ska ske efter överklagande är något som med särskild styrka talar för att välja en för ändamålet mer anpassad processlag. Rättegångsbalken är inte anpassad för en ordning där frågor inleds i tingsrätt genom överklagande från myndighet eller annan. Ärendelagen

däremot innehåller uttryckliga regler för överklagande till tingsrätt och handläggningsreglerna i övrigt gäller oavsett hur ärendet inleds.

Att ett konkursärende i domstol kan vara komplicerat och innefatta en tvist mellan flera motstridiga intressen innebär inte att rättegångsbalkens bestämmelser måste användas. Även ärendelagen passar väl för frågor som är av stor betydelse eller som är svåra att bedöma (prop. 2005/06:99 s. 76). Ärendelagen innehåller t.ex. samma grundläggande garantier för rättssäkra avgöranden som rättegångsbalken. Som belysande exempel kan nämnas att ärendelagen används vid överklagande till mark- och miljödomstol och Patent- och marknadsdomstolen (prop. 2009/10:215 s. 162 och prop. 2015/16:57 s. 196). Nyligen har överklagade frågor om företagskoncentration börjat handläggas med stöd av ärendelagen; frågor som anses tillhöra de mest komplicerade som prövas i domstol (prop. 2017/18:15 s. 26).

Sammanfattningsvis bedöms det finnas goda skäl att göra ärendelagen tillämplig i domstol när beslut av tillsynsmyndigheten eller konkursförvaltaren överprövas där.

Detta val talar i sin tur för att ärendelagen bör användas även i de fall tingsrätten prövar frågor som första instans. Det är en fördel om samma processuella regler i största möjliga utsträckning är tillämpliga i konkursförfarandet. Det skapar förutsebarhet och underlättar tillämpningen.

När det gäller tingsrättens handläggning i bevaknings- och ackordsförfaranden kan det hävdas att prövningen, i vart fall indirekt, syftar till att slita en tvist mellan två parter med utgångspunkt från en händelse i förfluten tid. Det gäller i viss utsträckning även prövningen av en konkursansökan. Detta skulle tala för att rättegångsbalken även fortsatt används som kompletterande lag. Det finns emellertid inte några principiella skäl mot att även i dessa fall tillämpa ärendelagen. Det är inte heller nödvändigt för att få tillgång till de processuella regler som förfarandena kräver.

En parallell kan dras till hur liknande frågor har hanterats i lagen om företagsrekonstruktion. I regeringens proposition till lag om företagsrekonstruktion (prop. 1995/96:5) föreslogs att för domstolens handläggning av offentligt ackord skulle rättegångsbalkens tvistemålsregler tillämpas. Det föreslogs dessutom en särskild bestämmelse om det vid en förhandling för rättens prövning av ackordsfrågor skulle rättegångsbalkens bestämmelser om huvud-

förhandling i tvistemål tillämpas. Dessa bestämmelser infördes dock aldrig slutligt i lagen om företagsrekonstruktion. Skälet var det samtidiga införandet av den nya ärendelagen som då gjordes tillämplig på ackordsfrågorna. Det angavs att den nya ärendelagen innefattar en så kvalificerad reglering av handläggningen att det inte finns något behov av att tillämpa reglerna för tvistemål (prop. 1995/96:115 s. 192). Se även prop. 2009/10:215 s. 163 där det ansågs lämpligt att övergå från rättegångsbalkens tvistemålsregler till ärendelagen i fastighetsbildningsmål, vilka har tydliga civilrättsliga inslag. Ärendelagen bör mot denna bakgrund tillämpas på rättens handläggning i frågor om bevakning och ackord samt vid prövning av konkursansökan.

När det gäller tvångsmedel bör bestämmelserna i konkurslagen dock även fortsatt kompletteras av rättegångsbalkens bestämmelser i den utsträckning det är nödvändigt. Även en prövning om säkerhetsåtgärder, framför allt kvarstad (2 kap. 11 och 12 §§ konkurslagen) bör alltså ske med stöd av kompletterande regler i rättegångsbalken, bl.a. eftersom allmänna regler om dessa institut finns i balken men inte i ärendelagen. Visserligen kan dessa frågor komma att prövas i samband med t.ex. en konkursansökan eller en edgång, dvs. frågor för vilka ärendelagen ska vara tillämplig. Detta bör dock inte föranleda några handläggningsproblem och alternativet att låta ärendelagen gälla även för säkerhets- och tvångsåtgärder framstår inte som ändamålsenligt med hänsyn till den typ av frågor det rör.

15.6.3 Tillsynsmyndighetens och förvaltarens roll

Förslag: Tillsynsmyndigheten ska få överklaga konkursförvaltarens beslut.

Tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren ska vara part i domstol när deras beslut överprövas där.

Skälen för förslaget

Tillsynsmyndighetens klagorätt och ställning i domstolsprocessen

Som redovisas i avsnitt 15.3 och 15.4 kan en domstolsprövning komma till stånd genom ansökan (eller överlämnande) eller genom

överklagande av tillsynsmyndighetens eller konkursförvaltarens beslut. Frågan är vilken roll som tillsynsmyndigheten ska ha i domstol i dessa olika situationer.

När en myndighets beslut överklagas till tingsrätten av en enskild är huvudregeln att beslutsmyndigheten blir den enskildes motpart (11 § ärendelagen). Härigenom skapas förutsättningar för en kontradiktorisk domstolsprocess. Med en tvåpartsprocess kan den utredning som läggs fram vid domstolen bli mer fullständig och de berörda frågorna i många fall bättre belysta. Dessutom tydliggörs domstolens roll som tvistlösningsorgan. Genom att beslutsmyndigheten blir part ges myndigheten även rätt att överklaga till högre instans, vilket bl.a. skapar förutsättningar för en god prejudikatbildning.

I vissa fall föreskrivs att beslutsmyndigheten inte ska inta rollen som part i domstol efter överklagande. Det gäller bl.a. Kronofogdemyndigheten i ärenden om utmätning och skuldsanering, se 18 kap. 1 § utsökningsbalken och 45 § skuldsaneringslagen (2016:675). Mot bakgrund av de fördelar som en partsmedverkan av myndigheten bedöms ha i konkursförfarandet och då tillsynsmyndigheten redan i dag på olika sätt medverkar i domstolens handläggning framstår det dock som lämpligt att tillsynsmyndigheten ges ställning som part i domstol när myndighetens beslut överklagas dit. Med hänsyn till tillsynsmyndighetens roll och ansvar i förfarandet bör detta gälla även i ärenden där det finns flera enskilda motparter.

Som anförs ovan följer beslutsmyndighetens partsställning direkt av ärendelagen. Det behöver därför inte för denna situation införas några särskilda regler i konkurslagen om tillsynsmyndighetens ställning i domstol. Myndighetens partsställning inträder när handlingarna i ärendet överlämnats till tingsrätten.

Enligt nuvarande ordning handläggs frågor under konkursförfarandet i tingsrätten som första instans och det finns särskilda bestämmelser om överklaganderätten för tillsynsmyndigheten i dessa fall (16 kap. 8 § konkurslagen). Denna rätt bör kvarstå i de fall tingsrätten behåller beslutsfunktionen, t.ex. när det gäller entledigande av konkursförvaltare eller vissa beslut om reseförbud. Det gäller även beslut om arvode i de fall tingsrätten ska pröva frågan som första instans. Det följer av andra bestämmelser i konkurslagen att tillsynsmyndigheten ska involveras redan i tingsrätten, genom att höras eller kallas till sammanträde.

Den kvarstående frågan är vilken roll tillsynsmyndigheten bör ha när beslut fattas av konkursförvaltaren. Av de beslut i 16 kap. 8 § konkurslagen där myndigheten getts klagorätt finns ett som nu föreslås flyttas till förvaltare, nämligen beslut att inte inleda ett bevakningsförfarande. Ett sådant beslut av förvaltaren föreslås dock inte få överklagas (se avsnitt 9.2.1). Förvaltaren ges därutöver beslutanderätt i vissa ytterligare frågor, bl.a. i fråga om medgivande av undantag från gäldenärens reseförbud (avsnitt 6.2). Det framstår som lämpligt att tillsynsmyndigheten ges en generell rätt att överklaga förvaltarens överklagbara beslut. En sådan ordning stärker rättssäkerheten i förfarandet och skapar bättre förutsättningar för en enhetlig rättstillämpning. En rätt för tillsynsmyndigheten att överklaga har dessutom ett nära samband med utövandet av tillsynsfunktionen. (se prop. 1978/79:105 s. 198 f.). Det ger myndigheten ett ytterligare verktyg i sin löpande tillsyn över förvaltningen, vilket möjliggör ett snabbt ingripande i det fall beslutet är felaktigt eller förvaltaren i övrigt inte fullt ut handlagt frågan på ett korrekt sätt. Det föreslås därför en bestämmelse med den innebörden.

Konkursförvaltarens klagorätt och ställning i domstolsprocessen

Konkursförvaltaren har med sin kännedom om förhållandena i den enskilda konkursen ofta en viktig uppgift att fylla i domstolsprocessen. Eftersom flertalet frågor uppkommer medan konkurs pågår är det angeläget att förvaltaren, vid behov, ges möjlighet att delta i domstolsprocessen och kan påtala förhållanden som har betydelse för boet och för den fortsatta förvaltningen av konkursen.

När nu konkursförvaltarens ska fatta beslut som kan överklagas till domstol är det rimligt att förvaltaren, på samma sätt som gäller för beslutsmyndigheter (se ovan), ges ställning som klagandens motpart i domstolsprocessen. Härigenom skapas en kontradiktorsrisk process och utredningen i ärendet blir bättre. Förvaltaren ges därigenom också klagorätt. Förvaltaren skulle då i första hand företräda konkursboet. Eftersom förvaltaren inte är en myndighet följer en sådan partsställning inte av ärendelagen. Det bör därför införas en bestämmelse om detta i konkurslagen.

Det finns vidare i flera fall bestämmelser i konkurslagen som anger när konkursförvaltaren ska involveras i domstolens handläggning. Förvaltaren ska t.ex. kallas till sammanträde för prövning av tvångsmedel entledigande av förvaltare i vissa fall, utdelningsförslag och förvaltararvode. Förvaltaren ska vidare ges tillfälle att yttra sig i flera av dessa och andra frågor.

I den utsträckning tingsrätten som första instans alltjämt ska pröva frågor finns det ingen anledning att förändra omfattningen av konkursförvaltarens deltagande och ställning i processen. I några fall föreslås att frågor flyttas till tillsynsmyndigheten. Då gäller i första hand förvaltningslagen, som bl.a. föreskriver att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot (42 §). I flertalet av dessa fall kommer det att vara förvaltaren som är sökande hos myndigheten och blir då i regel part i tingsrätten, om myndighetens beslut överklagas dit.

Det bedöms mot den angivna bakgrunden inte finnas något behov av att i konkurslagen ytterligare särskilt reglera förvaltarens ställning i domstolsprocessen i dessa fall.

15.6.4 Behov av särregler i konkurslagen

Förslag: Bestämmelser om konkurshandläggningen i domstol och om överklagande ska tas in i ett nytt 16 kap. konkurslagen.

En tingsrätt ska få lämna över ett ansökningsärende till en annan tingsrätt som handlägger sådana ärenden, om det finns särskilda skäl och det kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part.

Vissa bestämmelser i konkurslagen om rättens sammanträde och om rättegångskostnader ska ändras eller upphävas.

Skälen för förslaget

Ett nytt kapitel om domstolsprövningen i konkurs

I denna promemoria föreslås en rad förändringar av domstolens roll och domstolsprocessen, bl.a. att ärendelagen ska tillämpas. Det är en fördel för handläggningen om den lagens allmänna och flexibla bestämmelser kan tillämpas i så stor utsträckning som

möjligt. Att behålla eller införa processuella särbestämmelser i konkurslagen risker att leda till dubbelreglering eller annars försvåra för domstolar och tillämpare att avgöra om konkurslagens regler är exklusiva eller om ärendelagens regler är kompletterande och i vilken utsträckning praxis på det processrättsliga området är applicerbar på konkursförfarandet. Behovet av särregler bör också minska på grund av att ärendelagen erbjuder ett mer heltäckande och för konkursärendena mer anpassat regelverk än vad nuvarande ordning med rättegångsbalken gör (jfr t.ex. rättsfallen NJA 1997 s. 787 och NJA 2001 s. 870 om att rättegångsbalkens regler endast i begränsad omfattning anses tillämpliga i konkursärenden). Även det förhållandet att tingsrätten i fler fall ska vara andra instans och överpröva beslut av konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten minskar behovet av särregler. Detsamma gäller förslaget om att tingsrätten inte längre ska ha ett löpande ärende under hela konkursförfarandet. Det bör i detta sammanhang också anmärkas att ärendelagen visserligen hänvisar till vissa paragrafer i rättegångsbalken men det inte utesluter att i andra fall vid behov kan göras en analog tillämpning av balkens bestämmelser. Det får bli en fråga för rättstillämpningen att avgöra (se prop. 1995/96:115 s. 79).

De föreslagna förändringarna innebär att flertalet bestämmelser i nuvarande 16 kap. bör upphävas. Förutom 1 § första meningen om att det ska finnas ett löpande ärende i tingsrätten och 2 § första stycket om att rättegångsbalken är tillämplig (se även 1 kap. 6 § konkurslagen) gäller detta 2 § andra stycket (och 6 kap. 2 § tredje stycket) om påföljd vid utevaro från sammanträde (jfr 20 § ärendelagen), 2 § tredje stycket om att rättens avgörande sker genom beslut (jfr 27 § ärendelagen), 3 § om tingsrättens sammansättning (jfr 3 § ärendelagen) och delar av 5–7 och 9 §§ om överklagande av tingsrättens beslut (jfr bl.a. 36–38 §§ ärendelagen). Enligt ärendelagen får beslut under handläggningen överklagas särskilt endast i vissa särskilt uppräknade fall (37 § första stycket). Bestämmelser om motsatsen under ackordsförfarandet i 7 § kan därför upphävas. Som utgångspunkt får inte heller beslut om återförvisning överklagas (37 § andra stycket). Bestämmelsen om detta i 6 § första stycket kan därför också tas bort. Därutöver bör kvarvarande bestämmelser ändras och flera nya införas. Det kan konstateras att även vissa bestämmelser i konkursförordningen kan utgå (se bl.a. 5 § den förordningen).

Det finns mot den angivna bakgrunden skäl att införa ett helt nytt 16 kap. kapitel i konkurslagen om domstolsprocessen.

Överlämnande av ett ärende till annan tingsrätt

Om en ansökan eller ett överklagande ges in till en tingsrätt som inte är behörig att handlägga ärendet, ska den domstolen som utgångspunkt överlämna ansökan eller överklagandet till den tingsrätt som är behörig. Detta följer av ärendelagen (8 § andra stycket) och kommer därmed att gälla även konkursärenden som inleds på dessa sätt. Detsamma bör gälla när en fråga överlämnas till tingsrätten av konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten. Motsvarande bestämmelse för konkursansökningar i 2 kap. 2 § konkurslagen bör mot denna bakgrund upphävas, liksom 6 § konkursförordningen.

I konkurslagen finns i dag dessutom en möjlighet för en behörig tingsrätt att flytta ett konkursärende till en annan (obehörig) tingsrätt. Det får ske om det finns synnerliga skäl och efter samråd med tingsrätten på den andra orten (2 kap. 26 §). Det finns dessutom en särskild överlämnandebestämmelse för edgångssammanträden (6 kap. 4 § andra stycket).

Den generella överlämnademöjligheten i konkurslagen infördes 1975 och motiverades av de särskilda förhållanden som gäller vid konkurs (prop. 1975:6 s. 121 och 287). I förarbetena uttalades att det bör krävas mycket vägande skäl för att ett överlämnande ska kunna ske. Som exempel anges att en gäldenär har bosatt sig på annan ort och att det då visar sig förenat med betydande praktiska fördelar att konkursen får handläggas på den senare orten (SOU 1970:75 s. 70 och 87). Ordningen bygger på att det finns ett löpande ärende i domstol under hela konkursen. Som föreslås i avsnitt 15.2 ska denna ordning nu ändras och bestämmelsen bör därför i denna utformning utgå.

Även i ett förändrat konkursförfarande kan det inte uteslutas att förhållandena ändras på ett sätt som gör det mindre lämpligt att pröva en senare uppkommen fråga i den ursprungliga domstolen. Domstolsutredningen föreslog för dessa fall en kompletterande bestämmelse av innebörd att den tingsrätt som har beslutat om konkurs kan bestämma att en ansökan ska handläggas av en tings-

rätt på annan ort (SOU 1991:106 del A s. 137 och del B s. 357). En sådan ordning är dock inte utan invändning. Bestämmelser om behörig domstol syftar bl.a. till att ge parterna en möjlighet att förutse i vilken domstol ett ärende kommer att handläggas och prövas. De ger även domstolarna förutsättningar att dimensionera och planera sin verksamhet (jfr prop. 2012/13:45 s. 86). Det som vidare kommer att bli speciellt för konkursförfarandet är att en överlämnandebestämmelse inte gör en annan tingsrätt behörig för annat än just det pågående ärendet. Om det senare under konkursen blir aktuellt med handläggning i domstol av en annan fråga, får den initieras i den först behöriga domstolen som då på nytt får ta ställning till om ett överlämnande bör ske.

Det finns varken i rättegångsbalken eller ärendelagen någon möjlighet att överlämna tvistemål eller ärenden från en behörig allmän domstol till en som inte är det (se DV-rapport 2003:4 s. 29). Däremot finns det en sådan möjlighet för allmän förvaltningsdomstol (se t.ex. 14 § lagen [1971:289] om allmänna förvaltningsdomstolar och prop. 2016/17:27 s. 11 f.), jfr även 19 kap. 7 § rättegångsbalken om brottmål i allmän domstol.

Domstolsutredningen anger som exempel på när överlämnande av ett konkursärende kan ske det fallet att en inställelse till ett sammanträde lämpligast sker på annan ort. Nuförtiden finns det dock goda möjligheter att använda distanskommunikation vid sammanträden när någon deltagare befinner sig långt ifrån rättsalen. Inte heller i övrigt framstår behovet av en överlämnandemöjlighet som särskilt stort. Samtidigt finns det en sådan möjlighet sedan länge i konkursförfarandet och det har inte framkommit att den saknar betydelse. Inte minst möjligheten att avlägga ed vid annan tingsrätt framstår alltjämt som motiverad.

Som anförs i avsnitt 15.6.1 bör regelverket utformas för att möjliggöra en flexibel och effektiv handläggning. Att då begränsa möjligheterna att kunna handlägga ett ärende på lämpligaste plats bör undvikas. Det bör därför finnas kvar en möjlighet att kunna överlämna ett visst konkursärende till en annan tingsrätt som handlägger den ärendetypen. Att forum föreslås vara den tingsrätt som beslutat i fråga om konkursen och alltså under hela den fortsatta konkursen bygger på förhållanden i dåtid talar också för att en överlämnandemöjlighet bör finnas i de fall ärenden inleds i tingsrätt som första instans.

När det gäller ärenden som inleds i tingsrätten efter överklagande av konkursförvaltarens eller tillsynsmyndighetens beslut är det svårt att se något fall där det av ovan anförda skäl skulle kunna finnas behov av en överlämnandemöjlighet. Det kan möjligen inte uteslutas att det skulle kunna inträffa att beslut överklagas till olika tingsrätter rörande olika bolag i samma koncern och med samma konkursförvaltare. Det är dock svårt att föreställa sig vilka samtida beslut det skulle handla om och att det i den praktiska tillämpningen skulle utgöra något problem att domstolsprövningen av dessa inte kan ske samlat. Det bedöms därför inte finnas tillräckliga skäl att ha en överlämnandemöjlighet i överklagandefallen.

När nu varje åtgärd i tingsrätten ska handläggas som ett eget ärende finns det inte anledning att ha kvar en särskild överlämnandemöjlighet för edgångsärenden. För sådana fall krävs i dag endast att det finns anledning att överlämna frågan medan det i övrigt krävs synnerliga skäl. Till skillnad från hittills kommer det framöver att handla om överlämnande av den särskilda fråga som är föremål för rättens prövning och inte hela konkursen. Särskilt när det gäller edgång finns det också anledning att inte vara för restriktiv i syfte att undvika onödiga kostnader och olägenheter, liksom en mer utdragen handläggning. Det framstår mot den bakgrunden som lämpligt att uppställa ett generellt krav på särskilda skäl. Detta bör dock kompletteras med ett krav på att ett överlämnande kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part, vilket motsvarar vad som gäller i allmän förvaltningsdomstol.

Innan ett överlämnande sker bör domstolarna samråda, vilket bör regleras i konkursförordningen (jfr 8 § förordningen [1977:937] om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet m.m.).

Förening av flera ärenden

Eftersom det inte längre ska finnas ett löpande konkursärende kommer varje fråga som inleds i tingsrätten att handläggas i ett eget ärende (se avsnitt 15.2). Detta innebär som utgångspunkt att frågorna hanteras för sig men det kan inte uteslutas att det i något fall skulle vara lämpligt att kunna handlägga två ärenden tillsammans.

I förarbetena till ärendelagen anges att gemensam handläggning bör kunna ske även utan lagreglering om det är lämpligt (prop. 1995/96:115 s. 142 f., jfr även rättsfallet NJA 1994 s. 297). I fråga om lämplighetsbedömningen hänvisas till att 14 kap. rättegångsbalken om kumulation av mål bör kunna tjäna som vägledning (se även prop. 2016/17:95 s. 15 f.). Skulle det uppstå behov av gemensam handläggning kan det alltså ske i viss utsträckning. Någon särskild reglering om det behöver inte införas i konkurslagen. Som anförs i avsnitt 9.4.6 ska det när det gäller bevakningstvister beskrivas att samtliga sådana i ett bevakningsförfarande ska handläggas i samma ärende.

Begreppen förhandling och sammanträde

I konkurslagen används både sammanträde och förhandling för att beskriva sammanträden inför rätten under olika delar av konkursförfarandet. Begreppsanvändningen har delvis en historisk förklaring. Till exempel var handläggningen enligt 1921 års konkurslag uppdelad på konkursdomaren och rätten. Båda begreppen behölls vid införandet av 1987 års konkurslag trots att både förhandling och sammanträde numera hålls inför rätten. I förarbetena uttalades att sammanträde i konkurslagens mening har en annan karaktär än en förhandling; vid ett sammanträde behöver inte frågor avgöras av rätten medan detta normalt är fallet vid en förhandling (prop. 1986/87:90 s. 398 f.).

Förhandling är en term som förekommer i rättegångsbalken och i förvaltningsprocesslagen. Det står dock klart att det i vart fall numera är synonymt med sammanträde (jfr prop. 2004/05:131 s. 224). Vid införandet av ärendelagen valdes att genomgående använda termen sammanträde. I förarbetena anfördes att sammanträde är inte bara språkligt mer korrekt utan också mer lättbegripligt (prop. 1995/96:115 s. 156).

Det framstår i och för sig som lämpligt att i konkurslagen genomgående använda det modernare begreppet sammanträde och därmed göra en anpassning till ärendelagens begreppsanvändning. Nuvarande begreppsbildning lär dock inte i det framtida konkursförfarandet leda till några tillämpningsproblem. Det framstår därför inte som motiverat att göra en fullständig översyn av konkurslagen

och justera i paragrafer som av andra skäl inte behöver ändras. Det gäller bl.a. bestämmelserna i 2 kap. om förhandling vid prövning av konkursansökan och om säkerhetsåtgärder. För säkerhetsåtgärder, liksom tvångsåtgärder enligt 6 kap., ska också rättegångsbalken alltså tillämpas, vilket gör en ändring mindre angelägen.

När det gäller bl.a. bevakningsförfarandet, ackordsförfarandet och arvodesprövningen finns det däremot anledning att göra en förändring. Som utvecklas nedan finns det också anledning att i vissa fall överväga om det alls behövs några särskilda regler om sammanträde i konkurslagen.

Särskilda sammanträdesregler i konkurslagen

Att ärendelagen föreslås bli tillämplig och rätten i flera fall dessutom kommer att pröva frågor som andra instans skapar förutsättningar att i större utsträckning avstå från särregler om sammanträde. Härigenom kan en mer flexibel och effektiv ordning uppnås.

Av ärendelagen framgår att det i domstolshandläggningen bör ingå sammanträde när detta kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av ärendet (13 § andra stycket) och att sammanträde i regel ska hållas om det begärs av en enskild part (14 §). Domstolen kan begränsa ett sammanträde till att utreda parternas ståndpunkter i ärendet, till att ta upp muntlig bevisning eller på det sätt som annars är lämpligt (13 § tredje stycket). I ärendelagen finns det vidare bestämmelser om kallelse och om utevaro från sammanträden. Till ett sammanträde ska den som är part kallas (18 § första stycket). Att en part uteblir från ett sammanträde hindrar inte att ärendet avgörs. Om det i tingsrätt är den som inlett ärendet som uteblir, får det avskrivas från vidare handläggning (20 §). Parterna ska i kallelsen upplysas om detta. Om en part bör infinna sig personligen, får domstolen föreskriva vite (18 § andra stycket).

I de fall konkurslagens regler om sammanträde inte anger annat eller mer än vad som följer av ärendelagens bestämmelser bör de kunna utgå. Även i vissa fall där det i konkurslagen i något större utsträckning än ärendelagen uppställs krav på att sammanträde hålls, finns det utrymme att övergå till att enbart tillämpa ärendelagen. Behovet av sammanträde kommer att minska när tingsrätten

blir överprövningsinstans och en tillämpning av ärendelagens bestämmelser om sammanträde ger förutsättningar för rätten att i det enskilda fallet ta ställning till om ett sammanträde är motiverat. Som redovisas ovan ska ett sammanträde enligt ärendelagen i regel hållas om någon part begär det.

Mot denna bakgrund bör konkurslagens sammanträdesregler i 7 kap. 3 och 5 §§ om konkursförvaltare, 11 kap. 8 § om utdelning, 6 kap. 2 §, 12 kap. 10, 17 och 20 §§ om fastställande av ackord och 14 kap. 8 § om arvode justeras eller tas bort.

Partsförhör under sanningsförsäkran

Enligt 37 kap. rättegångsbalken, som är tillämplig i konkursärenden enligt nuvarande ordning, kan en part i tvistemål i bevissyfte höras under sanningsförsäkran. Under ett sådant förhör uttalar sig parten under straffansvar, vilket han eller hon annars inte gör. Ärendelagen innehåller inte någon motsvarande bestämmelse om partsförhör under sanningsförsäkran. Vid införandet av ärendelagen anfördes att det i ett domstolsärende skulle komma att bli mycket ovanligt att bevisvärdet av partens uppgifter påverkades av att förhöret med en part hölls under sanningsförsäkran. Det fanns vidare en farhåga att en reglering av partsförhöret skulle leda till att parter i onödan begär sammanträde i syfte att få till stånd ett förhör under sanningsförsäkran (prop. 1995/96:115 s. 111).

Det har i tiden därefter för några ärendetyper införts en möjlighet att hålla partsförhör under sanningsförsäkran (se 8 kap. 31 c § jordabalken och 3 kap. 10 § lagen [2016:188] om patent- och marknadsdomstolar) medan det inte har ansetts motiverat i mark- och miljöärenden (se prop. 2009/10:215 s. 169).

Det torde vara mycket ovanligt att det begärs och hålls partsförhör under sanningsförsäkran i ett konkursärende. Det är inte en förutsättning för att en part ska få komma till tals under rättens handläggning och avsaknaden av ett sådant bevismedel bedöms inte heller i övrigt påverka utredningen i ärendet menligt. Det saknas mot den bakgrunden anledning att, med avvikande från ärendelagens reglering, införa en sådan möjlighet i konkurslagen.

Rättegångskostnader i konkursärenden

När det gäller rättegångskostnader är den frågan i dag särskilt reglerad i konkurslagen endast såvitt avser prövningen av en borge-närs konkursansökan. I ett sådant fall ska rättegångsbalken gälla i tillämpliga delar med vissa från balken avvikande regler (2 kap. 23 §, se även rättsfallet NJA 2016 s. 1169).

I vilken utsträckning rättegångsbalkens rättegångskostnadsregler är tillämpliga i andra fall beror på vad saken rör. I princip är reglerna tillämpliga om partsställningen är jämförbar med den som föreligger i vanliga dispositiva tvistemål. När tillsynsmyndigheten är part tillämpas dock bestämmelserna om rättegångskostnader i brottmål. Det har överlämnats till rättstillämpningen att avgöra hur kostnadsfrågan ska bedömas i olika situationer (16 kap. 2 § konkurslagen och prop. 1986/87:90 s. 401 f.). Se om rättegångskostnadsfrågan i praxis t.ex. rättsfallen NJA 1961 s. 84 och NJA 1980 s. 657 (bevakningstvist), NJA 1969 s. 337 och NJA 2000 s. 564 (arvodestvist), NJA 1985 s. 299 (entledigande av konkursförvaltaren) samt NJA 2001 s. 144 och RH 1992:22 (utdelningstvist).

Genom att det nu föreslås att ärendelagen ska vara tillämplig i domstol vid prövningen av ett konkursärende blir den lagens bestämmelser om rättegångskostnader tillämpliga (se 32 § ärendelagen). Dessa anger visserligen inte mer än att rättegångsbalkens bestämmelser får tillämpas men de gäller endast i ärenden där enskilda är motparter till varandra och det har förekommit en intresse motsättning mellan dem (se rättsfallet NJA 2012 s. 896 där staten ansågs som enskild part i detta hänseende). Högsta domstolen har dock i rättsfallet NJA 2015 s. 374 uttalat att en enskild under vissa förutsättningar kan få ersättning av staten som företrädare för det allmänna för sina rättegångskostnader i ett ärende närmast med stöd av 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen (se även rättsfallet NJA 2018 s. 49).

I ett konkursärende kan tillsynsmyndigheten vara part i domstolen. Att en konkursförvaltare vid överklagande av t.ex. ett arvodesbeslut enligt ärendelagen, skulle ges rätt till ersättning av myndigheten för rättegångskostnader framstår inte som troligt. Detta skiljer sig emellertid inte nämnvärt från nuvarande ordning, se rättsfallen NJA 1998 s. 857 och NJA 2000 s. 564, jfr även rättsfallet NJA 2008 s. 941.

Det finns inte anledning att nu inta en annan syn på rättegångskostnader i konkurs än den som gäller i dag. Ärendelagens bestämmelser ger i huvudsak utrymme för en sådan tillämpning. Under alla förhållanden framstår det inte som lämpligt att just för konkursärenden införa till ärendelagen kompletterande eller avvikande rättegångskostnadsregler.

När det gäller frågan om rättegångskostnader i samband med prövningen av en konkursansökan bedöms det alltjämt finnas behov av särbestämmelser i konkurslagen (2 kap. 23 §). Det bör anmärkas att dessa ger även gäldenären en rätt till ersättning, om ansökan ogillas eller återkallas, och det oavsett om sökande borgenär företräder ett enskilt eller allmänt intresse (se prop. 1986/87:90 s. 203 och rättsfallen NJA 2004 s. 586 och NJA 2017 s. 1135). I ett avseende bör dock en justering ske.

I 2 kap. 23 § tredje meningen konkurslagen finns en bestämmelse som utgör ett undantag från huvudregeln i 18 kap. 14 § rättegångsbalken om att en part som vill ha ersättning för rättegångskostnad måste framställa sitt yrkande innan handläggningen avslutas. Den infördes i nuvarande konkurslagen och motiverades av att borgenären inte kunde veta när konkursfrågan skulle avgöras och att konkursbeslutet inte fick fördröjas för att ge borgenären tillfälle att framställa ett yrkande om ersättning (prop. 1986/87:90 s. 187 f.). Som redovisas i avsnitt 15.2 kommer rätten inte längre att ha ett löpande ärende under hela konkursförfarandet. Ärendet avslutas alltså i samband med konkursbeslutet. Vidare ska tillsynsmyndigheten i flertalet fall besluta om konkursens avslutande (se bl.a. avsnitt 10.3). Att under dessa förhållandena låta beslutet om rättegångskostnader avvakta är inte lämpligt. Det kan inte vara förenat med några större svårigheter för en borgenär att i tid, t.ex. redan i konkursansökan, framställa ett kostnadsyrkande. Detta yrkande kan sedan kompletteras om den fortsatta handläggningen medför att ytterligare kostnader uppstår, t.ex. vid ett sammanträde. Undantaget i 2 kap. 23 § konkurslagen bör därför tas bort. Detta föranleder en justering av 41 § rättshjälpslagen (1996:1619).

15.6.5 Notariers behörighet

Bedömning: Tingsnotarier och notariemeriterade beredningsjurister bör även fortsättningsvis kunna vara behöriga att handlägga vissa konkursärenden i tingsrätten. Bestämmelserna om delegation till dessa i förordningen med tingsrättsinstruktion bör dock justeras med anledning av tingsrättens förändrade roll i konkursförfarandet.

Skälen för bedömningen: I domstol är utgångspunkten sedan lång tid tillbaka att uppgifter som inte kräver domares medverkan bör delegeras i syfte att renodla domarrollen och att skapa stimulerande arbetsuppgifter för andra anställda. På så sätt kan domarna få större möjlighet att koncentrera sig på sådana uppgifter som kräver särskild juridisk kompetens, samtidigt som t.ex. notarier får förbättrade utvecklingsmöjligheter. Delegation skapar också förutsättningar för en mer effektiv handläggning. Det är ytterst rättssäkerhets- och kvalitetsaspekter som sätter gränsen för vilka uppgifter som bör delegeras. (Prop. 2018/19:66 s. 34.)

Lagmannen vid tingsrätten får med stöd av 18 § första stycket 5 förordningen (1996:381) om tingsrättsinstruktion förordna en tingsnotarie eller en notariemeriterad beredningsjurist som har tillräcklig kunskap och erfarenhet att på eget ansvar handlägga ärenden enligt konkurslagen. Ett sådant förordnande får dock inte avse konkurser där bevakning har anordnats och inte heller frågor om häktning, utdelning eller, om konkursen avslutas med utdelning, konkursförvaltares arvodesanspråk (18 § andra stycket och rättsfallet RH 2014:61). Ett förordnande får dessutom inte avse konkursärenden som är omfattande eller svåra eller som av någon annan orsak kräver särskild erfarenhet (18 § tredje stycket).

Med anledning av de förändringar som föreslås i denna promemoria kommer delegationsbestämmelsen i tingsrättsinstruktionen att behöva ändras. Möjligheterna till delegation är redan i dag begränsade till handläggning av relativt okomplicerade och i första hand otvistiga frågor. Det finns i och för sig inte skäl att ytterligare begränsa utrymmet till delegation. De förändringar av rollfördelningen som föreslås innebär dock att frågor som prövas i tingsrätten i större utsträckning kommer att vara tvistiga. Till exempel kommer frågor om avskrivning av konkurs att handläggas av tings-

rätten endast om någon överklagar tillsynsmyndighetens beslut om detta.

I avsnitt 15.6.2 ovan föreslås att ärendelagen ska tillämpas vid tingsrättens prövning av konkursfrågor i flertalet fall. Enligt 18 § första stycket 7 tingsrättsinstruktionen får notarier och notarie-meriterade beredningsjurister handlägga domstolsärenden som inte är tvistiga och med de övriga begränsningar som följer av tredje stycket, dvs. inte ärenden som är omfattande eller svåra eller som av någon annan orsak kräver särskild erfarenhet. En möjlighet skulle vara att tillämpa den bestämmelsen även för kvarvarande konkursfrågor i tingsrätten. Detta skulle dock i onödan begränsa möjligheterna väl mycket när det gäller den typ av handläggning där värdet för notariernas utbildning nog är som störst, nämligen att vara ordförande vid sammanträden. Det bör därför även framöver finnas utrymme för notarier att pröva tvistiga konkursansökningar och, i de fall det blir aktuellt, hålla edgångssammanträde, så länge dessa inte är svåra eller kräver särskild erfarenhet (se t.ex. rättsfallet NJA 2011 s. 712). Vid övriga konkursfrågor bör däremot utrymmet till delegation vara som för andra domstolsärenden.

15.7 Koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter

Förslag: En ansökan om konkurs ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver.

Skälen för förslaget

Krav på domstolarna när det gäller kompetens och snabbhet

Det är viktigt att konkursfrågor handläggs rättssäkert och effektivt. Domstolsprövningen ska präglas av hög kvalitet. Det förutsätter att konkursdomarna har det kunnande och den erfarenhet som ärendena kräver.

Detta kommer bl.a. till uttryck i 2019 års insolvensdirektiv, som nu ska genomföras i Sverige. I direktivet föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att domare som handlägger konkurser får lämplig utbildning och har den sakkunskap som uppgiften kräver

(artikel 25 punkt a). Vidare ska det säkerställas att konkursförfarandet är snabbt och effektivt (artikel 25 punkt b). Direktivet kräver inte att medlemsstaterna måste organisera sin dömande verksamhet i konkurser på något särskilt sätt eller att domare utslutande måste ägna sig åt dessa frågor. Med detta sagt anges i direktivet att exempel på sätt att uppnå rättssäkra och ändamålsenliga konkursförfaranden är att inrätta specialdomstolar eller specialavdelningar eller att utnämna specialiserade domare liksom att koncentrera handläggningen till ett begränsat antal domstolar (skäl 86).

Vikten av en domstolshantering som uppfyller höga krav på kvalitet och effektivitet har även framförts i andra sammanhang. Vid en undersökning som Målutredningen genomförde lyftes konkursärenden fram som en av de ärendetyper som flest domare ansåg att det fanns behov av att specialisera sig på (SOU 2010:44 s. 126). En återkommande synpunkt från bl.a. förvaltarhåll är att det finns behov av ökad specialisering av konkurshanteringens form av koncentration av prövningen till ett färre antal tingsrätter (se t.ex. Möller i Advokaten 3/2017, Andersson/Andersson i JT 2017-18 s. 771 och Rekon i skrivelse till Justitiedepartementet i dnr Ju2017/07780/L2); jfr dock Mellqvist i JT 2019-20 s. 497 f. Entreprenörskapsutredningen har för ärenden om företagsrekonstruktion relativt nyligen lämnat ett sådant förslag (SOU 2016:72 del 2 s. 151 f.). Förslaget har fått ett positivt bemötande av remissinstanserna. Även i andra sammanhang lyfts vikten av denna typ av specialisering fram, t.ex. i de nordisk-baltiska rekommendationerna om insolvensrätt (avsnitt XI p. 13). I Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport om en mer rationell konkurshantering anförs att en koncentration till färre tingsrätter behöver övervägas vid sådana förändringar av konkursförfarandet som nu i övrigt föreslås.

Utgångspunkten är att alla tingsrätter är behöriga att handlägga konkursärenden

Enligt nuvarande ordning handläggs konkursärenden av landets samtliga 48 tingsrätter. En ansökan om konkurs görs hos den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål som angår betalningsskyldighet i allmänhet (2 kap. 1 § först meningen konkurslagen).

Detta är i regel tingsrätten i den ort där gäldenären har hemvist eller säte (jfr 10 kap. 1 § rättegångsbalken).

Regeringen har i flera olika sammanhang uttalat att utgångspunkten är att ärenden ska fördelas på landets samtliga tingsrätter. Koncentration av ärenden till färre domstolar kan dock undantagsvis komma ifråga, om det t.ex. finns behov av särskild kompetens (jfr prop. 2007/08:54 s. 63 och prop. 2011/12:1, Utgiftsområde 4, s. 27).

Frågan om att i någon form samla konkurshanteringen till vissa domstolar berördes kortfattat vid införandet av 1921 års konkurslag och ansågs då inte aktuell att överväga närmare (NJA 1921 II s. 376). Därefter synes lagstiftaren inte ha behandlat frågan specifikt för konkursärendena.

Att konkursärenden utgör endast en mindre del av det totala mål- och ärendeunderlaget i tingsrätterna och att mer komplicerade konkursrättsliga frågor på vissa håll är sparsamt förekommande, kan innebära svårigheter att säkerställa att det kontinuerligt finns nödvändig erfarenhet och kompetens. Det kan även finnas en viss sårbarhet vid tingsrätter där endast en domare handlägger konkursärendena.

Det är därför i och för sig naturligt att man från t.ex. konkursförvaltarhåll gärna ser en ordning där deras ärenden handläggs av särskilda konkursdomstolar och av domare som är specialiserade på konkursrätt. Det har dock inte påtalats några betydande brister i nuvarande prövningsordning. De synpunkter som framförts synes dessutom ofta ta sin utgångspunkt i en stor och komplicerad konkurs eller i någon särskilt komplicerad del av konkursförfarandet, t.ex. en återvinningstvist. Som anförs i avsnitt 3.3 måste dock överväganden om hur konkursförfarandet ska organiseras rimligen utgå från den stora majoriteten av de drygt 10 000 konkursärenden som varje år inleds i tingsrätten och vilka frågor som då i huvudsak behöver prövas i dessa ärenden. Det framstår mot den bakgrunden som rimligt att det hittills varit samtliga tingsrätter som handlägger konkursärenden.

Den förändrade rollfördelningen i konkurs motiverar en koncentration av behöriga domstolar

Frågan är dock om de föreslagna förändringarna gör det motiverat att frångå ordningen med att alla tingsrätter handlägger konkursärenden. Det står klart att den förändrade rollfördelningen i konkursförfarandet får till konsekvens att tingsrätterna i betydligt mindre utsträckning kommer att hantera konkursfrågor framöver och att de som är konkursdomare därmed mindre frekvent kan komma i kontakt med frågorna.

Vikten av att konkursärenden handläggs effektivt och med hög kompetens ställer stora krav på att domarna har erfarenhet och kunnande i frågorna. Förändringarna innebär att de frågor som ska prövas i tingsrätterna blir färre och mer komplicerade eftersom det endast är i de fall parterna är oense och dessutom inte övertygad om konkursförvaltarens eller tillsynsmyndighetens expertbedömning som domstolen får frågan på sitt bord. Denna kombination – svårare och mer sällan – talar för att koncentrera prövningen till färre tingsrätter.

En koncentration skulle skapa en mer bärkraftig dömande verksamhet i konkursrättsliga frågor och innebära att både resurser och kompetens kan användas mer effektivt, vilket rimligtvis innebär en snabbare och bättre handläggning. De domare som arbetar med ärendena får och kan upprätthålla en hög kompetens inom rättsområdet. Det får anses mindre resurskrävande för en domare som mer regelmässigt kommer i kontakt med konkursärenden att sätta sig in i de specifika frågeställningar som ryms i dessa än vad det är för en domare som har att ta ställning till en sådan frågeställning i något enstaka fall. Bristande praktisk erfarenhet kan i högre grad undvikas och den kompetens som finns i domstolarna kan därmed utnyttjas bättre.

Det som skulle tala mot en koncentration är framför allt att det kan innebära längre avstånd och ökade kostnader för inställelse för parter till domstolens sammanträden. Långa avstånd till domstolen utgjorde ett skäl för att 1862 avskaffa en då existerande domstolskoncentration för adeln i konkursärenden (forum privilegium). Tiderna har dock förändrats mycket sedan dess. De förändringar som föreslås kommer att minska antalet sammanträden i tingsrätt. I en konkurs kan dock personlig inställelse i vissa fall inte undvikas.

Det gäller när edgångssammanträde i förekommande fall ska hållas med gäldenären eller annan. Även konkursförvaltaren och borgenärer kan behöva inställa sig i rättssalen, t.ex. vid sammanträde i ett bevaknings- eller ackordsförfarande. Dessa tillfällen tillhör dock undantagssituationer och dessutom har användningen av modern teknik väsentligt ökat förutsättningarna att delta i sammanträden på distans. I regel bör därför ett ökat avstånd till domstolen inte utgöra ett avgörande skäl mot en förändring i dessa fall.

Den vanligast förekommande domstolsprövningen som också innefattar ett sammanträde är den inledande prövningen av konkursansökan. En majoritet av konkursansökningarna görs av gäldenären själv och i många andra fall medges ansökan och något sammanträde behöver då inte hållas i något av fallen. I övriga fall finns som nämns ovan möjlighet att delta på distans och det förekommer sällan någon bevisupptagning. Det framstår mot denna bakgrund inte som nödvändigt, och inte heller lämpligt, att överväga en ordning som innebär att den inledande prövningen alltjämt kan göras vid samtliga tingsrätter men att därefter uppkomna frågor under konkursen handläggs vid färre tingsrätter.

En koncentration bedöms inte negativt påverka val av konkursförvaltare i landet eller deras därpå följande arbete. Det ska inte ställas krav på att en förvaltare behöver vara verksam på domstolsorten utan den geografiska spridning som finns i dag och som medför en lokal förankring av konkurshanteringen kan behållas.

Sammanfattningsvis bedöms det motiverat att koncentrera handläggningen av konkursärenden till färre tingsrätter än i dag.

Vilka tingsrätter som är behöriga bör regleras i förordning

Det är inte aktuellt att ens överväga alternativet att inrätta specialdomstolar. Det skulle gå på tvärs med den utveckling under de senaste årtiondena som har inneburit att flera sådana domstolar avvecklats. Detta har skett som ett led i den allmänna och tydliga inriktningen att den dömande verksamheten så långt som möjligt bör ske i de allmänna domstolsorganisationerna (se t.ex. SOU 1944:10 s. 3 f., prop. 1993/94:200 s. 29 f. och prop. 2015/16:57 s. 149 om de principiella, organisatoriska och andra invändningar som sedan mycket länge framförts mot specialdomstol som före-

teelse, och SOU 1972:22 s. 15 f. om tidigare tankar på en handelsdomstol, som också avvisats upprepade gånger). Det är inte heller aktuellt att införa särskilda domstolar. I stället får en begränsning av antalet behöriga tingsrätter ske genom att prövningen koncentreras till ett färre antal sådana.

Det förekommer att handläggningen endast sker vid ett mindre antal tingsrätter. Exempel på detta är sjömål som handläggs vid sex av landets tingsrätter. Entreprenörskapsutredningen föreslår för ärenden om företagsrekonstruktion att dessa koncentreras till färre än tio tingsrätter (SOU 2016:72 del 2 s. 151 f.) Det är desto vanligare att handläggningen av mål och ärenden koncentreras till ungefär en tingsrätt per län. Det gäller t.ex. utsökningsmål och sedan 2015 ärenden om verkställbarhetsförklaring av vissa utländska avgöranden, se 18 kap. 1 § utsökningsbalken och 17 kap. 1 § utsökningsförordningen samt förordningen (2014:1518) om behörig domstol vid erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i vissa fall (se prop. 2013/14:219 s. 74 f.). Även mål om grupptalan handläggs av en tingsrätt per län, se 3 § lagen (2002:599) om grupprättegång. I Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport nämns som alternativ antingen en koncentration motsvarande den som gäller i utsökningsmål eller att tingsrättens handläggning koncentreras till de orter där tillsynsmyndigheten har kontor. För närvarande finns konkurstillsynen på sex orter i landet.

Hur många domstolar som väljs bör i första hand grundas på ärendeunderlaget, ärendenas svårighetsgrad och omfattning, de geografiska avstånden och kopplingen till andra mål- och ärendetyper. En för utpräglad specialisering är sällan bra varken för den enskilda domstolen eller för domstolsorganisationen i stort.

Det finns för konkursärenden flera skäl som talar mot en koncentration till alltför få tingsrätter. Ärendeunderlaget kommer även med de förändringar som föreslås i denna promemoria att vara relativt stort; mycket större än för sjömål eller ärenden om företagsrekonstruktion. Behovet av sammanträde för prövning av bl.a. ingripande frågor för enskilda talar också för en någorlunda stor geografisk spridning. Blir avstånden alltför stora försämras tillgängligheten i sådan utsträckning att det väger tyngre än de strikt verksamhetsmässiga skälen för en större koncentration (se prop. 2008/09:165 s. 109). Att ha en forumregel som styrs av hur Kronofogdemyndigheten väljer att organisera sin verksamhet framstår

inte som ändamålsenligt. En lämplig utgångspunkt är mot den bakgrunden att en tingsrätt i varje län ges behörighet att pröva konkursärenden.

Det bör dock inte i lag anges vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva en ansökan om konkurs (jfr prop. 2013/14:219 s. 76 och 270 f. och prop. 2018/19:50 s. 60). Detta bör i stället regleras i förordning. Vilken tingsrätt som blir behörig i den enskilda konkursen bör alltså utgå från nuvarande anknytningskriterium (jfr 2 kap. 1 § konkurslagen). Domstolsverket bör ges i uppdrag att inom de ovan angivna ramarna lämna förslag på vilka tingsrätter som ska vara behöriga att pröva konkursansökningar.

Som föreslås i avsnitt 15.3 och 15.4 ovan bör samma tingsrätt som ska pröva konkursansökan sedan vara behörig att handlägga ärenden som uppkommer under konkursförfarandet genom ansökan, överlämnande eller överklagande.

15.8 Konkursmål

Förslag: En talan om återvinning ska väckas vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

Skälen för förslaget

Konkursmål i domstol

Vid sidan av konkursärenden finns det, som redovisas i avsnitt 15.1 och 15.6.2, andra delar av en konkurs som även fortsättningsvis ska handläggas som vanliga tvistemål (och undantagsvis brottmål) enligt rättegångsbalken, s.k. konkursmål. Det gäller framför allt återvinningstvister, klander av slutredovisning och vissa andra skadeståndstvister. När det nu föreslås att konkursärendena ska koncentreras till vissa tingsrätter (se avsnitt 15.7), finns det anledning att överväga i vilken utsträckning en motsvarande koncentration bör ske för konkursmålen.

Synen enligt 2015 års insolvensförordning

Det kan i detta sammanhang finnas anledning att se hur konkursfrågor behandlas enligt 2015 års insolvensförordning. Även om förordningen reglerar frågan om internationell behörighet (om svensk domstol är behörig) och inte lokal behörighet (vilken tingsrätt som då är behörig) har den ändå relevans när det gäller synen på sambandet mellan konkursärenden och konkursmål.

Av artikel 6 i 2015 års insolvensförordning, som utgör en kodifiering av EU-domstolens praxis rörande den tidigare 2000 års insolvensförordning, framgår att domstolarna i den medlemsstat där ett insolvensförfarande har inletts är behöriga att även pröva en talan som är direkt hänförlig till det förfarandet och har ett nära samband med det. Det kan handla om en återvinningstalan eller en talan som avser skyldigheter som uppkommer under insolvensförfarandet (se t.ex. prop. 2016/17:125 s. 23 och EU-domstolens dom den 14 november 2018 i målet *Wiemer & Trachte GmbH mot Tadzher*, C-296/17, EU:C:2018:902, punkt 33).

EU-domstolen har ytterligare utvecklat sin syn i frågan i en dom den 6 februari 2019 i målet *NK mot BNP Paribas Fortis NV* (C-535/17, EU:C:2019:96). Målet rörde en skadeståndstalan som väcktes av konkursförvaltaren mot en bank (tredje man). Domstolen uttalade att det avgörande kriteriet för att avgöra frågan är inte talans processuella sammanhang, utan dess rättsliga grund. Domstolen konstaterade att det i detta fall visserligen var en talan som hade väckts i borgenärskollektivets intresse inom ramen för uppgiften att förvalta och avveckla konkursboet och att intäkterna från en sådan talan skulle tillfalla konkursboet och fördelas enligt reglerna för utdelning i konkursen. Eftersom det inte var en talan som hörde till förvaltarens exklusiva behörighetsområde och talan dessutom inte var beroende av att ett insolvensförfarande pågick eller grundades på särskilda konkursrättsliga materiella regler, ansåg EU-domstolen dock att målet inte var direkt hänförlig till insolvensförfarandet eller hade ett oupplösligt samband med detta.

En koncentration ska omfatta även konkursmålen

Om resonemanget ovan om insolvensförordningen överförs på svenska förhållanden skulle det tala för att sådana konkursmål som

uttryckligen regleras i konkurslagen bör omfattas av den koncentration som föreslås för konkursärenden. Det är talan om återvinning, klander av slutredovisning, vissa skadeståndsanspråk och åtal men däremot inte andra måltyper som t.ex. en skadeståndstalan mot tredje man eller mot konkursförvaltaren som grundas på att förvaltaren har gjort sig skyldig till brott eller som väcks av någon som inte är gäldenär eller borgenär (jfr 17 kap. 2 § konkurslagen och rättsfallen NJA 1969 s. 390 och NJA 2006 s. 420) eller en skadeståndstalan mot staten enligt 3 kap. 2 eller 4 § skadeståndslagen.

Att i forumhänseende koppla konkursmål till konkursärenden är inte något nytt. Redan i dag är flertalet av de konkursmål som regleras i konkurslagen kopplade till konkursärendets forum. Det kommer till uttryck på så sätt att det anges att talan väcks vid den tingsrätt där konkursen är eller har varit anhängig, se 13 kap. 7 § andra stycket om klander av slutredovisning (jfr även 17 kap. 2 §), 17 kap. 3 § om talan om skadestånd mot borgenär, och 17 kap. 6 § om åtal mot gäldenären eller borgenär i vissa fall. För de senare målen är forumregel fakultativ (se prop. 1957:35 s. 30 f.).

Det konkursmål som avviker från ordningen att talan ska eller får väckas vid konkursdomstolen är talan om återvinning. För en sådan talan gäller vanliga forumregler (4 kap. 19 § första stycket 1 konkurslagen, se även SOU 1970:75 s. 174). Lagstiftaren har vid något tidigare tillfälle uttalat att det inte torde finnas tillräckliga skäl att ge konkursdomstolen exklusiv behörighet i fråga om återvinningstalan (prop. 1975:6 s. 260). Vid samma tidpunkt infördes däremot en möjlighet för konkursförvaltaren att få till stånd återvinning genom anmärkning i ett bevakningsförfarande eller i ett utdelningsförfarande (dvs. i ett konkursärende). Det ansågs utgöra en onödig omgång att behöva väcka en separat talan om återvinning, särskilt när fordran var föremål för bevakning. En sådan "talan" kommer därmed framöver att handläggas enligt ärendelagen (se avsnitt 15.6.2 och prop. 1986/87:90 s. 396). Det kan nämnas att i Finland är konkursdomstolen fakultativt forum i mål om återvinning i konkurs, se 23 § andra stycket lagen om återvinning till konkursbo (23.4.1991/758) och RP 26/2003 rd. s. 204.

Det vore olyckligt om en koncentration av konkursärenden till vissa tingsrätter skulle innebära att forumregeln i konkursärenden inte fullt ut stämmer överens med forumregeln i konkursrättsliga

mål, dvs. även i återvinningsfall. Att låta dessa typer av många gånger komplicerade tvister fortsatt handläggas vid samtliga tingsrätter skulle innebära att konkursrätten inte hanteras samlat och framför allt att en rad domstolar skulle komma att handlägga dessa konkursrättsliga tvistemål utan att den huvudsakliga handläggningen av konkursärenden sker där. En sådan ordning framstår inte som lämplig. Den konkursrättsliga kompetens som byggs upp i de tingsrätter som blir behöriga att handlägga konkursärenden bör tas till vara även för handläggningen av återvinningsstvister. Detta bör leda till en mer effektiv handläggning. Att återvinning även framöver kommer att kunna handläggas i en bevakningstvist, dvs. i ett konkursärende, talar också med styrka för att även övriga fall av återvinning bör hanteras vid samma domstol. Det inleddes ca 200 återvinningsmål i tingsrätt 2018.

Denna syn på handläggningen av återvinningsmål kommer också till uttryck i 12 § lagen (2017:473) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning, där det anges att om det finns svensk domsrätt och någon annan behörig domstol saknas, är behörig domstol den tingsrätt som insolvensförfarandet har inletts vid. Vid val av detta reservforum uttalade regeringen att det finns fördelar med att den tingsrätt som handlägger insolvensförfarandet också är reservforum för en talan med nära samband till förfarandet (t.ex. återvinning). En sådan ordning innebär bl.a. att det vid den handläggande domstolen finns kunskap om insolvensförfarandet och att både parternas och det allmännas kostnader bör kunna hållas nere eftersom handläggningen koncentreras (prop. 2016/17:125 s. 31 f.).

Sammanfattningsvis bör en koncentration av domstolsprövningen omfatta samtliga konkursmål som regleras i konkurslagen. När det gäller brottmål finns det dock inte anledning att göra konkursdomstolen till exklusivt forum.

Det föreslås därför att det i 4 kap. 20 § konkurslagen föreskrivs att en talan om återvinning ska väckas vid den tingsrätt som är behörig att handlägga frågor i konkursen i övrigt.

Förening av mål och ärenden under konkursförfarandet

En ytterligare fråga kopplad till konkursmålen och att de ska handläggas av den domstol som är behörig att handlägga konkursärenden, är om det finns behov av att möjliggöra en gemensam handläggning av mål och ärenden. I avsnitt 15.6.4 behandlas frågan om förening av flera konkursärenden.

Som föreslås i avsnitt 15.6.2 ska handläggningen av konkursärenden ske enligt ärendelagen. Konkursmålen ska däremot alltså handläggas enligt rättegångsbalkens regler. Det innebär att det inte längre kommer att vara möjligt att väcka en talan direkt i ett konkursärende utan stämning (jfr nuvarande sådan möjlighet i 17 kap. 3 § tredje stycket konkurslagen). Det innebär också att reglerna om förening av mål i 14 kap. rättegångsbalken inte kan tillämpas.

Genom att olika processformer blir tillämpliga krävs för gemensam handläggning att det införs särskilda regler om förening av mål och ärenden. En sådan möjlighet till kumulation finns framför allt för handläggningen i mark- och miljödomstol och patent- och marknadsdomstol, (se prop. 2015/16:57 s. 263 f. och 298 f. och prop. 2016/17:95 s. 15 f. och 21).

Behovet av en sådan reglering i konkurslagen kan ifrågasättas. Kumulation har främst till syfte att komma till rätta med olägenheter som uppstår då flera domstolsprocesser drivs parallellt trots att rättsfrågan och utredningen i stort sett är gemensam. Det torde sällan inträffa en situation där frågor i ett konkursärende och ett konkursmål pågår samtidigt och har en tydlig gemensam koppling, t.ex. vad gäller bevisning eller grunder. När det inte längre ska finnas ett löpande konkursärende i tingsrätten blir utrymmet för gemensam handläggning än mindre. Även om en sådan situation skulle uppkomma får de processrättsliga och processekonomiska fördelarna med en förening i konkursfallen anses små. Det kommer inte att vara aktuellt att kumulera mål och ärenden från olika domstolar. Att ett ärende inte formellt kan kumuleras med ett mål hindrar inte att de handläggs samtidigt utan endast att det t.ex. inte kan ges en gemensam dom över båda frågorna. Jfr även rättsfallet NJA 2010 s. 609 om möjligheten att vilandeförklara ett ärende.

Sammanfattningsvis bedöms det inte finnas tillräckliga skäl att i konkurslagen införa en möjlighet att förena mål och ärenden i domstol under konkursförfarandet.

16 Domstolsprövningen i lönegarantiärenden

16.1 Den statliga lönegarantin

En kort beskrivning av lönegarantisystemet i Sverige

Statlig lönegaranti är ett skydd för arbetstagare som innebär att staten, upp till ett visst belopp, svarar för betalning av vissa löne- och pensionsfordringar hos en arbetsgivare som har försatts i konkurs i Sverige eller i annat nordiskt land, som är föremål för företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion eller som är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens i ett annat land i EU eller inom EES. En arbetstagares rätt till lönegaranti regleras i lönegarantilagen (1992:497). Kompletterande bestämmelser finns i lönegarantiförordningen (1992:501).

Rätten till lönegaranti vid konkurs har funnits sedan 1971 (se prop. 1970:201 och prop. 1991/92:139) medan en sådan rätt vid företagsrekonstruktion infördes 2005 (se prop. 2004/05:57).

I en konkurs utan bevakningsförfarande och i en företagsrekonstruktion fattar konkursförvaltaren respektive rekonstruktören beslut om betalning enligt lönegarantin. Det är sedan en särskild utbetalande myndighet (länsstyrelsen) som verkställer utbetalningen. I en konkurs med bevakning fattar förvaltaren däremot inte något beslut utan underrättar i stället den utbetalande myndigheten om sådana fordringar som omfattas av garantin och som enligt förvaltarens bedömning är klara. När det rör sig om lönegaranti vid gränsöverskridande situationer är det tillsynsmyndigheten som fattar beslut (prop. 2004/05:128 s. 11 f.).

Reglerna om överprövning av lönegarantibeslut bör ses över

Vid en konkurs utan bevakning och vid en företagsrekonstruktion är det som nämns ovan konkursförvaltaren respektive rekonstruktören som beslutar om en fordran ska betalas enligt den statliga lönegarantin (16 § lönegarantilagen; se även 18 §). Om en arbetstagare är missnöjd med beslutet, får han eller hon väcka talan mot staten. Frågan prövas alltså då i domstol inom ramen för en tvistemålsprocess. Statens talan i domstol förs av tillsynsmyndigheten (29 §). Tillsynsmyndigheten har i sin tur möjlighet att väcka talan mot arbetstagaren, om myndigheten anser att förvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti är felaktigt (30 §).

Det kan diskuteras om reglerna om överprövning av en konkursförvaltares eller rekonstruktörs beslut om lönegaranti är ändamålsenliga. Till exempel kan det ifrågasättas varför en överprövning av beslutet om lönegaranti ska ske genom att en talan om detta väcks i domstol och varför statens talan ska föras av tillsynsmyndigheten, som inte har meddelat det ursprungliga beslutet. Det finns mot denna bakgrund skäl att överväga en förändrad ordning för överprövning av lönegarantibeslut. Även de förändringar av domstolsprocessen i konkursförfarandet som föreslås i andra delar av denna promemoria motiverar en sådan översyn.

16.2 En ny ordning för överprövning i domstol

Förslag: En arbetstagare eller tillsynsmyndigheten som är missnöjd med ett lönegarantibeslut ska få överklaga det till tingsrätten i stället för att som hittills behöva väcka talan om saken.

Vid överklagande ska lagen om domstolsärenden tillämpas.

Skälen för förslaget

En arbetstagare ska kunna överklaga konkursförvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti

En arbetstagare som är missnöjd med konkursförvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti måste givetvis ha en rätt att få frågan prövad i domstol.

En utgångspunkt för dagens regler är att lönegarantibeslutet ska överprövas av tingsrätten som första instans. Denna utgångspunkt bör gälla även fortsättningsvis. På samma sätt som i dag bör det också vara arbetstagaren själv som bestämmer om lönegarantifrågan ska prövas av tingsrätten. (Se prop. 1991/92:139 s. 33 f. om motiven till nuvarande reglering.)

Enligt nuvarande ordning kommer tingsrättens prövning till stånd genom att arbetstagaren väcker talan om saken, dvs. genom att arbetstagaren ansöker om stämning mot staten varefter saken prövas i ett tvistemål. Domstolens roll är emellertid att överpröva en annan instans beslut och det framstår av den anledningen som mindre lämpligt att detta sker i ett tvistemål på talan av den som är missnöjd med beslutet. För att tydligare markera att domstolens roll är att överpröva konkursförvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti bör en arbetstagare därför inte längre ha att väcka talan om saken, om han eller hon vill få frågan prövad i domstol.

Det skulle kunna övervägas att prövningen vid tingsrätten ska inledas genom en begäran om domstolens prövning (jfr t.ex. 10 och 11 §§ lagen [2017:473] med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning). När en konkursförvaltare eller rekonstruktör beslutar i en fråga om lönegaranti innebär det dock att denna ägnar sig åt en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning (jfr prop. 1991/92:139 s. 32 och rättsfallet NJA 2006 s. 420) och beslut i frågan om huruvida en fordran i konkurs ska betalas genom garantin kan jämföras med myndighetsbeslut om andra ekonomiska förmåner (se JO 1996/97 s. 130, se även JO 2008/09 s. 231). Det framstår då som naturligt att en överprövning av beslut ska ske på i grunden motsvarande sätt som om det vore en förvaltningsmyndighet som hade meddelat beslutet. En lämplig lösning är därför att överprövningen av beslut i lönegarantifrågor behandlas på samma sätt som föreslås gälla för andra beslut av förvaltaren i konkursfrågor (se avsnitt 15.4), nämligen att beslutet prövas av en tingsrätt efter överklagande av arbetstagaren. En ordning med överklagande stämmer också väl överens med vad som i regel gäller när ett enskilt organ beslutar i frågor om fördelning av statsbidrag (se t.ex. förordningen [2016:1283] om statligt stöd genom nationellt utvecklingsbolag).

För domstolens handläggning bör reglerna i lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) tillämpas. Ärendelagen ger utrymme för en flexibel handläggning. Genom att använda sig av dessa processregler säkerställs det också att det finns nödvändiga bestämmelser om bl.a. innehållet i ett överklagande, domstolens sammansättning, sammanträde, beslut och överklagande (se vidare avsnitt 15.6.2 om att ärendelagen föreslås gälla i flertalet konkursärenden). I sammanhanget kan det konstateras att det redan vid införandet av ärendelagen diskuterades om lönegarantifrågorna skulle hanteras enligt den nya lagen. Något förslag om detta lämnades dock inte eftersom det då saknades nödvändigt beredningsunderlag (prop. 1995/96:115 s. 77).

Lönegarantimål handläggs i dag som dispositiva tvistemål (se rättsfallen NJA 1991 s. 714 och NJA 1996 s. 732). Även ett domstolsärende om lönegaranti bör vara att anse som dispositivt och om parterna är överens om saken, bör normalt domstolen ha att besluta i enlighet med detta så länge överenskommelsen är förenlig med lönegarantilagens regler (se rättsfallet RH 1998:71 om att ett medgivande av staten inte kan omfatta ett större belopp än vad lagen stadgar).

Det förhållandet att prövningen ska inledas genom överklagande och handläggas som ett ärende enligt ärendelagen innebär, om inte annat föreskrivs, att den som vill få beslutet överprövat inte längre kommer att behöva betala någon ansökningsavgift för att domstolen ska pröva frågan. Detta framstår som en lämplig ordning.

Tillsynsmyndigheten ska kunna överklaga konkursförvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti

Även tillsynsmyndigheten bör – liksom i dag – ha möjlighet att få konkursförvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti överprövat av domstol. Anledningen till detta är inte minst att det säkrar en effektiv kontroll av lönegarantihanteringen och att det kan bildas en praxis som är av värde för att åstadkomma enhetliga bedömningar i lönegarantifrågor. Ovan föreslås det att en överprövning på initiativ av arbetstagaren ska ske genom ett överklagande av förvaltarens eller rekonstruktörens beslut. Motsvarande ordning bör gälla om det är tillsynsmyndigheten som vill få beslutet överprövat.

I dag anges att tillsynsmyndigheten får angripa beslutet om myndigheten finner att beslutet är oriktigt. I förarbetena anges att en talan av myndigheten dock bör väckas endast när det är påkallat ur allmän synpunkt, t.ex. om det kan misstänkas att lönegarantin missbrukas. Talerätten förväntas också bidra till att åstadkomma enhetliga bedömningar i lönegarantifrågor (prop. 1991/92:139 s. 35 och 51). Det finns inte anledning att ändra den ordningen (jfr prop. 1995/96:22 s. 75 och 160 om beslutsmyndighets klagorättsintresse i förvaltningsprocessen). Nuvarande ordning innebär att tillsynsmyndigheten får väcka en s.k. fastställsetalan (se rättsfallet NJA 2018 s. 114). Att i stället ha en överklagandeordning innebär att domstolen kan ändra eller upphäva förvaltarens eller rekonstruktörens beslut. Genom att ärendelagen blir tillämplig finns det också möjlighet att redan i tingsrätten begära inhibition av förvaltarens beslut (26 § andra stycket). Inte minst mot bakgrund av lönegarantins sociala syfte torde dock den möjligheten behöva tillämpas restriktivt.

Lönegaranti vid gränsöverskridande situationer

En arbetstagarare kan hos tillsynsmyndigheten ansöka om betalning enligt lönegarantin för en fordran som han eller hon har mot en arbetsgivare som har försatts i konkurs i ett annat nordiskt land eller som i ett annat EU- eller EES-land än Sverige är föremål för ett insolvensförfarande (21 § lönegarantilagen). Om arbetstagaren är missnöjd med tillsynsmyndighetens beslut, får han eller hon väcka talan mot staten i domstol (32 § andra stycket).

I likhet med vad som anförs ovan i fråga om överprövning av en konkursförvaltares eller rekonstruktörs beslut om lönegaranti, bör en överprövning av lönegarantibeslut vid gränsöverskridande situationer inledas på ett mindre omständligt sätt än genom väckande av talan. När det gäller överprövning av en förvaltares eller rekonstruktörs beslut ska den som är missnöjd med beslutet få överklaga beslutet och ett överklagande ska handläggas enligt ärendelagen. Motsvarande ordning bör gälla när det är fråga om tillsynsmyndighetens lönegarantibeslut vid gränsöverskridande situationer (jfr prop. 2004/05:128 s. 18). Lagändringar med sådan innebörd föreslås.

16.3 Närmare om överklagandeprocessen

Förslag: Konkursförvaltarens och rekonstruktörens beslut ska överklagas till den tingsrätt som har beslutat om konkursen respektive rekonstruktionen. Överklagandet ska ges in till tingsrätten.

Om enbart arbetstagaren överklagar beslutet, ska förvaltaren eller rekonstruktören vara den som företräder staten i domstolsprocessen. I annat fall ska staten företrädas av tillsynsmyndigheten.

Om förvaltaren eller rekonstruktören företräder staten i domstol, ska han eller hon höra tillsynsmyndigheten, om det finns skäl för det. Myndigheten ska också få överta företrädarrollen under domstolsprocessen.

I fråga om rättegångskostnader ska rättegångsbalkens regler tillämpas. Även i gränsöverskridande fall ska domstolen kunna bestämma att parterna ska stå sina rättegångskostnader om arbetstagaren är förlorande part.

Skälen för förslaget

Behörig domstol och hur ett överklagande går till

Enligt det nuvarande regelverket överprövas konkursförvaltarens eller rekonstruktörens lönegarantibeslut av den tingsrätt som handlägger det pågående konkursärendet eller ärendet om företagsrekonstruktion. Med anledning av att det inte längre kommer att finnas ett löpande ärende om konkurs i domstolen, behöver forumreglerna ändras.

Utgångspunkten bör alltså vara att lönegarantifrågor prövas av den domstol som har närmast koppling till och kännedom om det bakomliggande insolvensförfarandet. För att åstadkomma en sådan ordning är det ändamålsenligt att ett överklagande prövas av den tingsrätt som har beslutat i fråga om konkursen eller företagsrekonstruktionen. På så sätt blir det också enkelt för parterna att veta vilken domstol som är behörig att handlägga frågor om lönegaranti. Det är också samma forum som föreslås gälla vid överprövning av en konkursförvaltares beslut i andra frågor under konkursförfarandet (se avsnitt 15.4).

När det gäller var ett överklagande ska ges in och inom vilken tid är det ändamålsenligt att i det avseendet ha samma ordning som gäller enligt lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter. Det innebär för det första att överklagande av en arbetstagar bör ske inom tre veckor från det att han eller hon fick del av beslutet. Detsamma bör gälla när tillsynsmyndigheten överklagar beslutet. Detta motsvarar även den tidsfrist som gäller i dag vid väckande av talan i lönegarantimål. Det innebär för det andra att ett överklagande bör ges in till domstolen direkt, utan inblandning av förvaltaren eller rekonstruktören. Domstolen bör sedan ha att pröva om överklagandet har gjorts i rätt tid. 1986 års överklagandelag gäller inte vid överklagande till allmän domstol utan motsvarande regler behöver införas i lönegarantilagen.

Bestämmelser om innehållet i ett beslut av konkursförvaltaren eller rekonstruktören finns i dag i lönegarantiförordningen. Enligt dessa ska beslutet innehålla bl.a. uppgift om hur man överklagar och skälen för beslutet (3 §). I lönegarantilagen anges att förvaltarens eller rekonstruktörens beslut ska sändas till arbetstagaren och tillsynsmyndigheten samma dag som beslutet meddelades (19 §).

Det är av vikt för berörda att beslutet är motiverat och att parterna får kännedom om dess innehåll. Det bedöms därför lämpligt att regler om innehållet i ett beslut och om hur parterna ska underrättas om beslutet och hur det överklagas tas in i lag. För att åstadkomma att ett beslut av en konkursförvaltare eller rekonstruktör motiveras och expedieras på samma sätt som om det vore en myndighet som meddelat det finns det också anledning att föreskriva att förvaltaren eller rekonstruktören ska tillämpa förvaltningslagens regler om motivering av beslut och om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till (jfr 32–34 §§ förvaltningslagen [2017:900]). Lagregler med sådan innebörd föreslås därför.

När det gäller överklagande av tillsynsmyndighetens lönegarantibeslut vid gränsöverskridande situationer finns bestämmelser om överklagande i förvaltningslagen. I enlighet med nuvarande ordning (32 § andra stycket) bör ett sådant överklagande prövas av den tingsrätt där arbetstagaren ska svara i tvistemål i allmänhet.

Vem ska företräda staten i domstol?

En ytterligare fråga är vem som ska företräda staten i domstolen, om arbetstagaren överklagar beslutet om lönegaranti.

När det gäller beslut i gränsöverskridande situationer är tillsynsmyndigheten beslutsmyndighet och blir i den egenskapen arbetstagarens motpart i domstol. Det framgår av 11 § ärendelagen.

När det gäller lönegarantibeslut av konkursförvaltaren eller rekonstruktören är det i dag även i de fallen tillsynsmyndigheten som för statens talan (29 § andra stycket). Detta har motiverats bl.a. med hänsyn till statens intresse av insyn i lönegarantihanteringen (se t.ex. prop. 1991/92:139 s. 33 f.).

Det kan emellertid ifrågasättas om det är en effektiv ordning att tillsynsmyndigheten företräder staten i dessa fall. Konkursförvaltaren eller rekonstruktören är den som har meddelat beslutet som ska överprövas och är rimligen den som i de allra flesta fall är bäst insatt i omständigheterna i ärendet. Bakgrunden till att just förvaltaren eller rekonstruktören prövar frågan är att dessa har ansetts ha de bästa förutsättningarna för att utreda lönegarantiärendena och besitter den kompetens och många gånger betydande erfarenhet som medför att handläggningen kan förväntas bli både effektiv och sannolikt betydligt mindre kostsam än om den skulle ske vid någon myndighet (se prop. 1991/92:139 s. 29 och prop. 2004/05:57 s. 29). Med hänsyn till detta framstår det som en effektivitetsförlust om förvaltaren eller rekonstruktören inte är delaktig i domstolsprocessen. När beslut fattas av en myndighet är den myndigheten i regel part i domstol efter överklagande och företräder då fortsatt det allmännas intresse (se 11 § ärendelagen). När förvaltaren och rekonstruktören fattar beslut i lönegaranti-frågor utgör det delegerad myndighetsutövning och de agerar därmed i egenskap av företrädare för det allmänna. Det finns då inte anledning att se annorlunda på deras ställning som statens företrädare i domstolen jämfört med om det hade varit en förvaltningsmyndighet som fattat beslutet. Att låta förvaltaren eller rekonstruktören vara partsföreträdare i domstol när dennes beslut överklagas motsvarar vad som föreslås gälla när förvaltarens beslut överklagas enligt konkurslagen (se avsnitt 15.6.3).

Det är viktigt att tillsynsmyndigheten har fortsatt god insyn i lönegarantihanteringen, inte minst för att kunna motverka miss-

bruk av systemet. För att åstadkomma detta kommer, som föreslås ovan, tillsynsmyndigheten ha möjlighet att själv överklaga förvaltarens eller rekonstruktörens beslut, om myndigheten är missnöjd med detta. I en sådan situation får myndigheten, och inte förvaltaren eller rekonstruktören, företräda staten i domstolen med arbetstagaren som motpart. Detta bör gälla även om det i undantagsfall skulle inträffa att både arbetstagaren och tillsynsmyndigheten överklagar ett beslut om lönegaranti. I en sådan situation framstår det inte som lämpligt att det allmänna i domstolsprocessen företräds av både förvaltaren eller rekonstruktören och tillsynsmyndigheten. Det bör därför införas en undantagsregel som innebär att tillsynsmyndigheten ska företräda staten i domstol om myndigheten har överklagat beslutet. En parallell kan här dras till ordningen med allmänt ombud i skatteförfarandet. Om ett sådant ombud överklagar Skatteverkets beslut är denne part i domstol och företräder det allmännas intresse i stället för verket (se 67 kap. 11 § skatteförfarandelagen [2011:1244]).

Sammanfattningsvis föreslås att konkursförvaltaren eller rekonstruktören ska företräda staten i domstolsprocessen, om enbart arbetstagaren överklagar beslutet. I annat fall ska staten företrädas av tillsynsmyndigheten.

En skyldighet att höra tillsynsmyndigheten och en möjlighet för myndigheten att överta rollen i domstol att företräda staten

Statens talan i domstolen föreslås alltså som huvudregel bli förd av konkursförvaltaren eller rekonstruktören, om det är arbetstagaren som överklagar dennes beslut om lönegaranti. Tillsynsmyndigheten får ta ställning till om den vill överklaga förvaltarens eller rekonstruktörens beslut och kommer om så sker att föra statens talan i domstol. Det kan dock inte uteslutas att det skulle kunna uppstå en situationen där det framstår som befogat att tillsynsmyndigheten, utan att själv ha överklagat det ursprungliga beslutet, har möjlighet att agera i processen. Det kan t.ex. handla om att det först efter tingsrättens prövning står klart för tillsynsmyndigheten att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att frågan prövas av högre rätt, utan att förvaltaren är av samma uppfattning. Det skulle också i undantagsfall kunna inträffa att förvaltaren ändrar sin uppfattning i förhållande till sitt eget beslut eller enligt tillsynsmyndighetens

mening på annat sätt för talan i domstol i strid med det allmännas intressen (jfr dock det ovan nämnda rättsfallet RH 1998:71 om att ett medgivande av arbetstagarens yrkande inte kan avse ett högre belopp än vad lönegarantilagen stadgar). Det är angeläget att tillsynsmyndigheten fortsatt har goda möjligheter att kontrollera att lönegarantin används på ett lagligt och i övrigt korrekt sätt och kan agera när det finns behov.

En sådan kontroll kan uppnås på två sätt, dels att förvaltaren eller rekonstruktören åläggs att höra myndigheten om det finns skäl till det (jfr 7 kap. 10 § konkurslagen om den s.k. höranderegeln i konkurser), dels att tillsynsmyndigheten ges en rätt att överta rollen som företrädare för staten i en pågående domstolsprocess, t.ex. genom att överklaga tingsrättens beslut. En sådan ordning finns på andra områden, se t.ex. 97 och 109 §§ lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor där Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen får överta arbetslöshetskassans uppgift att föra talan i förvaltningsdomstol.

I flertalet fall lär det inte finnas något behov av att tillsynsmyndigheten involveras i en domstolsprocess, om myndigheten inte själv har överklagat det ursprungliga beslutet. Att ha de två ovan nämnda kontrollmekanismerna framstår dock som befogat för att säkerställa systemet legitimitet, även om det kan göra ordningen något mer processuellt komplicerad. En sådan ordning bör därför införas.

Konkursförvaltares och rekonstruktörers arvode

Konkursförvaltarnas och rekonstruktörernas arbete med lönegarantifrågor ersätts som en del av arvodet för uppdraget som helhet. Förslaget om att förvaltare och rekonstruktörer får en roll vid domstolens överprövning av deras beslut innebär att de i vissa fall kan komma att behöva lägga ner visst ytterligare arbete i dessa frågor. Förvaltarna och rekonstruktörerna är dock både väl insatta i de enskilda ärendena och har ofta en omfattande processvana. Förslagen bör därför inte leda till merarbete i någon större omfattning. De kostnader som kan uppstå vid förvaltarens eller rekonstruktörens arbete vid en överprövning av ett lönegarantibeslut bör därför ersättas på samma sätt som hittills (se även avsnitt 20.3).

Rättegångskostnader

I fråga om rättegångskostnader tillämpas inom ramen för den nuvarande tvistemålsprocessen rättegångsbalken regler. Det innebär som huvudregel att den förlorande parten ska ersätta den vinnande partens kostnader (18 kap. 1 § rättegångsbalken). Staten förutsätts dock inte begära någon kostnadsersättning annat än när arbetstagarens talan bedöms utgöra ett försök att missbruka lönegarantisystemet. Det innebär att arbetstagaren normalt endast riskerar sina egna rättegångskostnader. I lönegarantilagen finns det också en särskild regel som innebär att om det är fråga om överprövning av en konkursförvaltares eller rekonstruktörs beslut om lönegaranti får domstolen bestämma att parterna ska svara för sina kostnader, även om arbetstagaren har förlorat målet (33 §). Denna bestämmelse grundar sig på att en arbetstagare i allmänhet inte ska behöva riskera att få ersätta rättegångskostnader på grund av en tvist om lönegaranti (prop. 1991/92:139 s. 42).

Det har inte framkommit skäl att ändra hur parternas ansvar för rättegångskostnaderna ska bestämmas. Med hänsyn till detta och med beaktande av att regleringen om rättegångskostnader i ärendelagen (32 §) som utgångspunkt endast gäller mellan enskilda, bör det införas en bestämmelse i lönegarantilagen om att 18 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i fråga om rättegångskostnader. Den nuvarande möjligheten för domstolen att bestämma att vardera parten ska svara för sina kostnader, även om arbetstagaren har förlorat målet, bör också finnas kvar.

I detta sammanhang kan det konstateras att det i gränsöverskridande lönegarantifrågor inte finns någon möjlighet för domstolen att bestämma att parterna ska stå sina rättegångskostnader, om arbetstagaren är förlorande part. Visserligen får det förutsättas även i dessa fall att staten normalt inte kräver ersättning för sina rättegångskostnader, men det kan ändå ifrågasättas varför dessa ärenden ska behandlas på ett annat sätt än övriga lönegarantifrågor. Det föreslås därför att domstolen också i ärenden med gränsöverskridande karaktär ska få bestämma att parterna ska svara för sina kostnader om arbetstagaren är att anse som förlorande part.

Återkrav av utbetalda lönegarantimedel

Om ett beslut om lönegaranti inte har lett till någon utbetalning, förhindrar ett senare domstolsbeslut att en sådan utbetalning sker. Om utbetalning däremot redan har skett, får den utbetalande myndigheten, med stöd av domstolens beslut, ta ställning till frågan om återkrav (se 34–36 §§ lönegarantilagen).

I rättsfallet NJA 2018 s. 114 diskuterar Högsta domstolen hur ett överprövat beslut i fråga om lönegaranti förhåller sig till frågan om återkrav av utbetalda lönegarantimedel. I ett särskilt tillägg anförs att regelverket kring återkrav är både komplicerat och oklart och att det finns anledning att se över och förenkla det.

Att övergå till en överklagandeordning som innebär att domstolen kan ändra eller upphäva förvaltarens eller rekonstruktörens beslut innebär i och för sig att det skapas bättre förutsättningar att överväga en förändrad ordning för återbetalning. Till skillnad från förslagen ovan rör dock överväganden om återkrav inte enbart processrättsliga frågor med anknytning till konkursförfarandet och rekonstruktionsförfarandet. Fokus ligger på i vilka situationer det är rimligt att arbetstagare återbetalar utbetalda medel. Återkrav hanteras vidare inte av tillsynsmyndigheten utan av utbetalande myndigheter och beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol (jfr rättsfallet HFD 2016 ref. 62). Slutligen finns det situationer där det i dag inte fattas något beslut om lönegaranti av konkursförvaltaren (i konkurser med bevakning, se avsnitt 16.1) men som också skulle behöva omfattas av en förändrad återkravsordning. Frågorna är sammantaget inte okomplicerade och behandlas av den anledningen inte närmare i denna promemoria.

17 Kungörelser och underrättelser

17.1 En utveckling mot en papperslös hantering

Regeringen har uttalat att digitalt ska vara förstahandsval i den offentliga förvaltningens verksamhet och i kontakter med privatpersoner och företag (prop. 2019/20:1, Utgiftsområde 2, s. 91).

Det pågår kontinuerligt och allt mer intensivt ett arbete hos myndigheter och andra i Sverige med att utveckla digitala arbetssätt och kommunikationsvägar. För såväl domstolarna som Kronofogdemyndigheten innefattar detta arbete att på olika sätt digitalisera mål- och ärendehantering. Det gäller myndigheternas egen handläggning, t.ex. akthantering, arkiv och beslutsfattande, men även deras kommunikation med bl.a. parterna. Det senare kan handla om att ge parter möjlighet att ansöka elektroniskt eller logga in i sitt ärende på myndighetens webbplats och att använda elektronisk kommunikation vid delgivning och underrättelse under ärendets handläggning. Det pågår även arbete med att förbättra det digitala informationsutbytet mellan myndigheter. Det samlade utvecklingsarbetet syftar bl.a. till att ersätta papper som den primära informationsbäraren i de olika verksamheterna.

Som anges i flera delar av denna promemoria är det nödvändigt att även i konkursförfarandet utveckla och modernisera arbetsätten för att effektivisera verksamheten och möta enskildas behov. För att möjliggöra det kan lagstiftningen behöva ändras. I avsnitt 4.2 föreslås att det ska bli möjligt att ansöka om konkurs och företagsrekonstruktion på elektronisk väg (se även avsnitt 9.3.4) och i avsnitt 5.2.2 föreslås att en bekräftelse av bouppteckningen ska kunna ske elektroniskt. I följande avsnitt övervägs ytterligare författningsändringar för att möjliggöra en mer effektiv hantering av framför allt kungörelser och underrättelser under konkursförfarandet och rekonstruktionsförfarandet.

17.2 Kungörelse i en konkurs

Förslag: Sättet för kungörande i en konkurs ska effektiviseras. Kungörelse av beslut och åtgärder i konkursförfarandet ska som huvudregel ske enbart i Post- och Inrikes Tidningar på internet. Kungörelse ska få ske även på annat sätt men endast om det finns särskilda skäl.

Skälen för förslaget

De nuvarande reglerna om kungörelse i en konkurs

Inom ramen för konkursförfarandet utfärdas olika kungörelser för att informera konkursens intressenter, i första hand borgenärer, om konkursen. Bestämmelser om att beslut och åtgärder ska kungöras finns i huvudsak i konkurslagen. Kungörelse ska ske av konkursbeslutet och i samband därmed fattade beslut om bl.a. konkursförvaltare (2 kap. 24 §), beslut av högre rätt att upphäva ett beslut om konkurs (2 kap. 25 §), kallelse till sammanträde för prövning av entledigande av förvaltare (7 kap. 5 §), beslut om bevakning och efterbevakning (9 kap. 3 och 22 §§), utdelningsförslag och efterutdelningsförslag (11 kap. 6 och 20 §§), slutredovisning (13 kap. 6 §), beslut om nedläggning av konkursen (12 kap. 2 §) och kallelse till sammanträde för prövning av ackordsförslag (12 kap. 8 och 19 §§). Kompletterande bestämmelser om kungörande finns i konkursförordningen.

För närvarande är det tingsrätten som ansvarar för kungörelsehanteringen. Som föreslås i denna promemoria kommer framöver denna uppgift i flera fall att flyttas till konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten (se avsnitten 9.2, 10.3.2, 11.2 och 12.2).

Ett konkursbeslut ska enligt nuvarande ordning kungöras både i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning. Med ortstidning avses en lokal dagstidning som har en spridning av någon betydelse bland dem inom orten till vilka kungörelsen riktar sig (2 kap. 24 § och 15 kap. 1 § första stycket konkurslagen och 3 § lagen [1977:654] om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m.). Vilket innehåll som kungörelsen om konkursbeslutet ska ha framgår av 10 § konkursförordningen. Andra beslut och åtgärder i konkursförfarandet ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och

i den eller de ortstidningar som rätten bestämmer (15 kap. 1 § andra stycket konkurslagen). I vissa fall kan tingsrätten vara skyldig att kungöra ett beslut utomlands (11 § konkursförordningen).

Kungörande av försäljning av konkursboets egendom på auktion sker sedan 2014 som huvudregel enbart på internet, i Post- och Inrikes Tidningar (8 kap. 11 § konkurslagen, se prop. 2013/14:43 s. 20 f.).

Kungörelserna i konkurs bör inte ersättas i nuläget

En väsentlig nyhet i 2015 års insolvensförordning, som bl.a. är tillämplig på konkursförfarandet, är en skyldighet för medlemsstaterna att inrätta nationella insolvensregister. Registren ska innehålla vissa uppgifter om gäldenären och konkursförvaltaren samt information om insolvensförfarandet. Dessa nationella insolvensregister ska vara sammankopplade och tillgängliga elektroniskt via den europeiska e-juridikportalen. Avsikten med insolvensregistren är att förbättra möjligheterna för berörda borgenärer och domstolar att få del av relevant information i rätt tid och förhindra att parallella insolvensförfaranden inleds.

I juni 2019 infördes ett svenskt insolvensregister för konkurser. Det ersatte det tidigare konkursregistret i 15 kap. konkurslagen (prop. 2018/19:48). Registret förs av Bolagsverket. I 2015 års insolvensförordning och förordning (2017:485) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning regleras vilka uppgifter som registret ska innehålla och vem som ska underrätta Bolagsverket om dessa uppgifter. Det handlar bl.a. om uppgift angående konkursbeslutet och om bevakningsförfarandet.

De nu redovisade förändringarna väcker frågan om inte bruket av kungörelser i konkursförfarandet skulle kunna avskaffas. Till exempel har Finland, som en konsekvens av inrättandet av sitt insolvensregister, beslutat att som huvudregel inte längre kungöra i konkursärenden (RP 12/2017 rd s. 22 f.). Skälet är att uppgifterna kommer att finnas tillgängliga i registret på internet. Kungörelse i officiella tidningen i Finland kommer dock fortfarande att kunna ske, t.ex. om boförvaltaren anser att det är nödvändigt på grund av det stora antalet okända borgenärer eller då det finns stora brister i gäldenärens bokföring.

Ordningen med sammankopplade nationella insolvensregister är fortfarande under uppbyggnad och det bedöms redan av den anledningen inte nu finnas skäl att ta steget och överge kungörelseförfarandet i konkurs. Det kan dock finnas anledning att senare återkomma i frågan.

Det pågår en successiv modernisering av kungörelsehanteringen

Traditionellt har kungörelser i Sverige skett i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidningar eller facktidsskrifter.

Sedan 2007 publiceras Post- och Inrikes Tidningar enbart på Bolagsverkets webbplats på internet (prop. 2005/06:96). Kungörelserna är under hela kungörelsetiden sökbara bl.a. efter publiceringsdatum, typ av kungörelse, kungörelseobjekt och uppgiftslämnare.

I promemorian Elektroniskt kungörande (Ds 2003:42) gjordes överväganden kring allmänna utgångspunkter för framtida kungöranderegler. I den promemorian uttalas bl.a. följande (s. 197):

En utgångspunkt vid övervägandet av nya kungöranderegler bör vara att offentliggörandet garanterar en effektiv informationsspridning. En annan utgångspunkt bör vara att kostnaderna för kungörandet kan hållas på en rimlig nivå. Det är vidare önskvärt att reglerna är konsekventa och anpassade till den tänkta målgruppen och att modern teknik utnyttjas för att göra informationen mer tillgänglig. Behovet av information över gränserna måste också beaktas. Samtidigt får givetvis inte rättssäkerhetsintresset eller hänsynen till den enskildes integritet åsidosättas.

År 2013 ändrades reglerna om kungörelse i ärenden om dödförklaring (7 § andra stycket lagen [2005:130] om dödförklaring) på så sätt att en kungörelse i ett sådant ärende som huvudregel endast ska införas i Post- och Inrikes Tidningar (prop. 2012/13:158 s. 9 f.). År 2014 ändrades reglerna om kungörelser vid exekutiv försäljning av utmätt egendom på liknande sätt. Kungörelse ska i sådana fall, oavsett egendomsslag, som huvudregel kungöras enbart på internet; i Post- och Inrikes Tidningar och på Kronofogdemyndighetens eller annan lämplig webbplats. Som redovisas ovan ändrades samtidigt reglerna för kungörande av försäljning av ett konkursbos egendom, som ska säljas på auktion genom konkursförvaltarens eller en borgenärs försorg.

När det gäller insolvensförfaranden föreskrivs att ett offentliggörande av beslut att inleda ett insolvensförfarande och utse konkursförvaltare enligt artikel 28 i 2015 års insolvensförordning ska se genom kungörande i Post- och Inrikes Tidningar (5 § lagen [2017:473] med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning och prop. 2016/17:125 s. 34 f.). Även i skuldsaneringsförfaranden sker sedan 2016 kungörelse som huvudregel endast på det sättet (19 § skuldsaneringslagen [2016:675]).

Även kungörelsehanteringen i konkursförfarandet ska moderniseras

Den nuvarande regleringen om kungörelser i konkursförfarandet har gällt länge och bygger på att kungörelser sker genom publicering i både dagspressen och i Post- och Inrikes Tidningar.

Konkursförfarandet behöver vara anpassat efter nutida tekniska förutsättningar och de förändringar som följer av den tekniska utvecklingen. Därtill kommer att kostnaderna för kungörelserna i konkursförfarandet är betydande. Enligt rapporten från Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten uppgår den total kungörelsekostnaden i domstolarna till nästan 20 miljoner kronor, varav merparten uppkommer i konkursförfarandena. Det är endast ca en procent av denna kostnad som avser kungörelsekostnad i Post- och Inrikes Tidningar. Resten av kostnaderna avser kungörelser i dagspressen.

Det finns mot den bakgrunden anledning nu överväga en modernisering av kungörelseförfarandet i konkurs. Som framhölls i samband med en modernisering av reglerna om kungörande av exekutiv försäljning är kungörande i ortstidning inte längre ändamålsenligt (prop. 2013/14:43 s. 16 f.). Genom den tekniska utvecklingen har det tillkommit enklare och effektivare sätt att nå ut med information om beslut och åtgärder än genom dagstidningar. Som exempel från senare år kan nämnas införandet av elektroniskt kungörande av författningar (prop. 2015/16:157 s. 12 f.) och införandet av kommunala e-anslagstavlor (prop. 2016/17:171 s. 217 f.). Överlag sker det successivt en övergång till elektronisk kommunikation med enskilda och företag i samhället.

Det förutsätts sedan länge att alla professionella kreditgivare och företrädare för staten och kommuner kan bevaka sina intressen

genom att regelmässigt ta del av kungörelser införda i Post- och Inrikes Tidningar (prop. 1993/94:123 s. 217). Att kungörelse sker elektroniskt innebär att informationen sprids snabbt till en vid krets och görs tillgänglig över tid. I dagens alltmer digitaliserade samhälle är det vanligt att även privatpersoner söker och finner sin information på nätet och endast undantagsvis i vanliga dagstidningar.

Det har i vissa sammanhang gjorts gällande att framför allt konkursbeslutet även i framtiden bör kungöras i ortstidning för att tillgodose de mindre borgenärernas behov av information. Det kan dock ifrågasättas om detta är nödvändigt. Antalet borgenärer som regelbundet bevakar ortstidningar torde vara begränsat och det finns ingen anledning att tro att dessa inte lika gärna skulle kunna ha en sådan bevakning i Post- och Inrikes Tidningar. Ortstidningar har många gånger ett begränsat spridningsområde och mindre borgenärer i andra delar av landet ges då inte samma förutsättningar att ta del av en sådan kungörelse. De tidningar som används för kungörelser är dessutom så gott som uteslutande dagstidningar, vilket leder till att informationen i praktiken är tillgänglig bara då tidningen kommer ut. I konkursförfarande bör den tekniska utvecklingen givetvis tas till vara när det gäller kungörandet. Information bör därför publiceras på internet. Därigenom blir informationen snabbt spridd till en vid krets – även utanför Sveriges gränser – och tillgänglig även över tid. Information som behövs är sökbar och kostnaderna kan dessutom hållas på en låg nivå.

Mot den angivna bakgrunden bör kungörandet i konkursförfarandet som utgångspunkt begränsas till att ske på internet. Detta bör ske i Post- och Inrikes Tidningar, som publiceras på Bolagsverkets webbplats. Post- och Inrikes Tidningar är ett inarbetat organ för rikstäckande kungörelser och är ett lämpligt forum för att nå så många personer och företag som möjligt. Det bör i detta sammanhang också anmärkas att flera av de inblandade i en konkurs under konkursförfarandet ska få särskild underrättelse om vidtagna åtgärder.

Kungörelse på ytterligare sätt ska ske endast om det finns särskilda skäl

Även om alltså kungörelser i konkursförfarande alltid ska ske i Post- och Inrikes Tidningar kan det undantagsvis finnas anledning att tillåta kungörelser i andra former, t.ex. i traditionell dagspress. Utgångspunkten bör dock vara att publicering i ortstidning i flertalet fall inte är nödvändig och därför endast bör ske när omständigheterna i det enskilda fallet så motiverar.

Inom ramen för skuldsaneringsförfarandena finns en möjlighet att vid särskilda skäl även i en eller flera ortstidningar införa en kungörelse om att skuldsanering inletts (19 § skuldsaneringslagen [2016:675] och 21 § lagen [2016:676] om skuldsanering för företagare). Inom ramen för exekutiv försäljning av utmätt egendom får en auktion kungöras på annat sätt, om det är lämpligt med hänsyn till egendomens beskaffenhet eller någon annan omständighet (se bl.a. 9 kap. 9 § andra stycket utsökningsförordningen [1981:981]). Enligt 7 § andra stycket lagen om dödförklaring ska kungörelse ske i ortstidning om det finns skäl för det (se även motsvarande bestämmelse i 48 § delgivningslagen [2010:1932]). Jfr även 4 § lagen (1977:654) om kungörande i mål och ärenden hos myndighet m.m. där det uppställs ett krav på särskilda skäl för kungörelse utöver vad som annars är föreskrivet.

Det kan inte heller i konkursförfarandet uteslutas att det i något fall kan vara lämpligt att kungöra även på annat sätt än i Post- och Inrikes Tidningar, t.ex. för att det finns behov av att, geografiskt eller i sak, rikta kungörelsen mot en särskild grupp borgenärer. Det ska dock finnas någon särskild anledning. Sådan kompletterande publicering bör alltså inte ske slentrianmässigt. Mot denna bakgrund bör kungörelse få ske på annat sätt än i Post- och Inrikes Tidningar endast om det är finns särskilda skäl för det.

Lag eller förordning?

Att ett beslut eller en åtgärd ska kungöras bör framgå av konkurslagen. När det gäller formerna för kungörelser regleras detta för företagsrekonstruktion och utmätning i förordning, se t.ex. 19 och 20 §§ förordningen (1996:783) om företagsrekonstruktion och 9 kap. 9 § utsökningsförordningen (1981:981). Med hänsyn till de rättsverkningar som knyts till kungörelse i ett konkursförfarande

bör det dock även fortsättningsvis framgå av lag (15 kap. 1 § konkurslagen) att kungörelse ska ske i Post- och Inrikes Tidningar och att dagen för kungörelse är den dag kungörelsen infördes i den tidningen (jfr prop. 1975:6 s. 186 och SOU 1983:24 s. 126).

17.3 Underrättelse i en konkurs

Förslag: Ändringar ska göras i konkurslagen för att i större utsträckning möjliggöra underrättelser i elektronisk form.

Bedömning: Motsvarande ändringar om underrättelser bör göras i konkursförordningen.

Skälen för förslaget och bedömningen

Underrättelser i konkurs

Borgenärer, gäldenären, tillsynsmyndigheten och övriga som har intresse av att få del av olika beslut och åtgärder vid konkurs tillförsäkras information om detta genom en i konkurslagen och konkursförordningen relativt omfattande underrättelseskyldighet.

Under det inledande skedet av konkursförfarandet ska rätten skicka underrättelser i samband med eller efter konkursbeslutet (2 kap. 18 § konkurslagen och 12–17 §§ konkursförordningen) till ett antal olika aktörer och myndigheter. Rätten har därefter en skyldighet att underrätta inför och i samband med edgångssammanträdet (18–23 §§ konkursförordningen). Ytterligare underrättelseskyldighet åligger rätten i flera avseenden, t.ex. inom ramen för ett bevakningsförfarande och vid efterbevakning (9 kap. 8 och 21 §§ konkurslagen samt 26–30 §§ konkursförordningen), under ackordsförfarandet (37–39 §§ konkursförordningen) och i samband med utdelningsförfarandet och i övrigt vid konkursens avslutande (11 kap. 7 och 8 §§ konkurslagen samt 31–35 och 40 §§ konkursförordningen).

Vissa kungörelser, t.ex. om nedläggning av en konkurs och om slutredovisning och utdelningsförslag, kan under vissa förhållanden ersättas med skriftliga underrättelser till borgenärerna (15 kap. 2 § konkurslagen), se vidare nedan.

Den som ansvarar för en viss åtgärd ska också sända underrättelsen

Det finns tydliga fördelar med att den som kungör ett förhållande i konkursen också har ansvaret för att utfärda en underrättelse om det kungjorda förhållandet. Det skapar en effektiv hantering och minskar risken för fel.

Mot denna bakgrund föreslås genomgående i denna promemoria att den som ansvarar för handläggningen av ett moment under konkursförfarandet ska ansvara även för underrättelser i samband med den handläggningen. Till exempel ska rätten alljämt ansvara för underrättelser i samband med konkursbeslut (se avsnitt 4.1) medan konkursförvaltaren ska ansvara för underrättelser inom ramen för bevakningsförfarandet eftersom förvaltaren är den som inleder förfarandet och ska kungöra att så skett (se avsnitt 9.2). Ett annat exempel är att tillsynsmyndigheten ska vara skyldig att underrätta i samband med ingivande av slutredovisning och utdelningsförslag och i övrigt vid avslutande av konkursen eftersom det är myndigheten som ska överta uppgifter att kungöra bl.a. utdelningsförslaget (se avsnitt 10.2.2., 10.3.2, 11.2 och 12.2).

En mer effektiv underrättelse

Skriftliga underrättelser enligt konkurslagen och konkursförordningen ska sändas med posten i vanligt brev till mottagaren under hans eller hennes senaste kända postadress (15 kap. 4 § konkurslagen och 50 § konkursförordningen).

I takt med den tekniska utvecklingen används elektroniska handlingar och annan informationsteknik alltmer inom ett stort antal områden där det tidigare endast har förekommit pappershandlingar. Det har blivit allt vanligare att kommunicera elektroniskt. En elektronisk hantering av underrättelser gör förfarandet snabbare och mer kostnadseffektivt.

Dagens hantering av konkursförfarandets underrättelser, som går ut på att dessa skickas med vanlig postgång, är mot denna bakgrund ålderdomlig och ineffektiv. Därtill kommer att hanteringen bidrar till stora och onödiga portokostnader och att det finns risk för att underrättelser försenas eller kommer bort.

Underrättelser bör ske på ett så enkelt och effektivt sätt som möjligt. Det framstår därför som lämpligt att kunna göra det

elektroniskt (jfr t.ex. 10 § förordningen (2003:234] om tiden för tillhandahållande av domar och beslut, m.m.). I 2019 års insolvensdirektiv föreskrivs att konkursförvaltare, domstolar och myndigheter ska kunna ombesörja i vart fall vissa uppgifter elektroniskt. Det gäller bl.a. underrättelser till borgenärer (se artikel 28 och skäl 90).

Det bör mot denna bakgrund föreslås ändringar i konkurslagen och konkursförordningen som i större omfattning möjliggör elektroniska utskick. På senare tid har t.ex. Utsökningsutredningen föreslagit teknikneutrala bestämmelser om bl.a. underrättelser i ramen för utsökningsförfarandet (SOU 2016:81 del 1 s. 223 f.). En motsvarande förändring när det gäller underrättelse till borgenärer har också redan skett i lagen (2016:676) om skuldsanering för företagare (prop. 2015/16:125 s. 216 och 254).

De konkursrättsliga regelverken bör alltså inte hindra rätten, tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren från att skicka underrättelser i konkursförfarandet elektroniskt, t.ex. via e-post. Det bör föreskrivas att underrättelser ska ske med post eller på annat lämpligt sätt. Se avsnitt 17.4 om behandling av personuppgifter i samband med elektroniskt utlämnande. Se även avsnitt 17.5 om att förbättra förutsättningarna för elektronisk kommunikation genom att få berörda att ange ytterligare kontaktuppgifter.

Möjligheten att byta ut kungörelse mot underrättelse och tvärtom bör finnas kvar

I 15 kap. 1 och 4 §§ konkurslagen finns bestämmelser om sättet för kungörelse och underrättelse. I 15 kap. 2 och 3 §§ regleras när en kungörelse kan bytas ut mot underrättelser och tvärtom.

I den ena situationen (2 §) handlar det om att avstå från en föreskriven skyldighet att kungöra och i stället underrätta borgenärerna. Det avser fyra särskilda situationer, alla under förutsättning att det har förekommit ett bevakningsförfarande i konkursen och att det då saknas anledning att anta att kostnaden för kungörelsen blir lägre eller att kungörelse i övrigt är lämpligare. Det handlar om kallelse till sammanträde för prövning av entledigande av konkursförvaltare, information om att ett förslag till utdelning har upprättats och att bl.a. förvaltarens slutredovisning finns tillgänglig för granskning, information om att slutredovisningen finns till-

gänglig för granskning i fall då förvaltare avgår före konkursens slut och beslut om nedläggning av konkurs.

När nu kungörelse endast ska ske i Post- och Inrikes Tidningar på internet finns det knappast några kostnadsskäl eller administrativa skäl som motiverar att kungörelser byts ut mot underrättelser under konkursförfarandet. Genom att kungörelser sker på ett medium som är tillgängligt för de allra flesta säkerställs både en god spridning till berörda och att dessa kan få informationen samtidigt. Det har dock inte framkommit att nuvarande möjlighet till utbyte vållar några problem i tillämpningen och det kan inte uteslutas att det framöver kan finnas situationer där det trots allt skulle kunna vara fördelaktigt att avstå från kungörelse till förmån för underrättelse. Mot den bakgrunden bör bestämmelserna behållas.

När det gäller den andra, motsatta, situationen (3 §), dvs. att en underrättelse kan ersättas av en kungörelse när antalet oprioriterade borgenärer är mycket stort, bör en sådan möjlighet alltjämt finnas kvar.

17.4 Elektroniskt utlämnande

Bedömning: Uppgifter ur tillsynsmyndighetens konkurstillsynsdatabas bör få lämnas ut på medium för automatiserad behandling till konkursförvaltaren, gäldenären, borgenärer och andra som berörs av en konkurs.

Skälen för bedömningen: När det gäller elektronisk kommunikation mellan myndighet och enskilda måste reglerna om personuppgiftsbehandling beaktas (se avsnitt 14.1 om de regelverk som styr sådan behandling). I Kronofogdemyndighetens registerförfattningar finns bestämmelser om bl.a. elektroniskt utlämnande.

Annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst (utlämnande på medium för automatiserad behandling) kan t.ex. innebära att personuppgifter överförs via e-post genom direkt överföring från ett datorsystem till ett annat. Elektroniskt utlämnande av personuppgifter innebär behandling av personuppgifter och ett utlämnande förutsätter därför att reglerna om behandling av personuppgifter följs. Varken EU:s dataskyddsförordning eller dataskyddslagen (2018:218) innehåller några bestämmelser som specifikt reglerar

frågan om elektroniskt utlämnande. Det finns därför inget som hindrar att frågan regleras särskilt i registerlagstiftningen.

Ett annat elektroniskt utlämnande än direktåtkomst till enskilda parter och andra är i dag tillåtet i domstol (16 § domstolsdatalagen [2015:728], se även Ds 2017:41 s. 213 f.). För uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet får regeringen meddela föreskrifter om elektroniskt utlämnande (2 kap. 25 § lagen [2001:184] om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet). För uppgifter i konkurstillsynsdatabasen finns emellertid i dag inte några sådana föreskrifter. Däremot är det i viss utsträckning tillåtet i myndighetens andra verksamhetsdatabaser (11–17 §§ förordningen [2001:590] om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet).

Numera förväntar sig både myndigheter och enskilda i konkursförfarandet att handlingar kan förmedlas elektroniskt. En personuppgiftsreglering som inte tillåter detta framstår som otidsenlig och ineffektiv (jfr prop. 2018/19:37 s. 28 f.). Som redovisas ovan ställer 2019 års insolvensdirektiv krav på att domstolar och myndigheter i vissa avseenden kan kommunicera elektroniskt med borgenärerna i ett konkursförfarande. Riskerna med elektroniskt utlämnande bör inte heller överdrivas. Att göra det tillåtet att lämna ut personuppgifter elektroniskt innebär inte heller att det skapas en skyldighet för tillsynsmyndigheten att också göra det. Det är viktigt att personuppgifter sänds elektroniskt endast om säkerheten är tillräckligt god med hänsyn till bl.a. känsligheten hos de uppgifter som skickas.

De uppgifter som det kan vara aktuellt för tillsynsmyndigheten att lämna ut elektroniskt är i första hand sådana som myndigheten mottar för att hållas tillgängliga för parterna och för att göra dem offentliga. Det gäller t.ex. bevakningshandlingar samt bouppteckningen och andra berättelser som konkursförvaltaren upprättar och ger in till myndigheten. Det är en fördel att även myndighetens beslut, förelägganden och underrättelser kan lämnas ut elektroniskt. Uppgifterna som behandlas och som redan i dag kan lämnas ut elektroniskt av domstol, kan inte i sig anses vara särskilt integritetskänsliga. En möjlighet för tillsynsmyndigheten att kunna lämna ut uppgifter elektroniskt i sin konkursverksamhet bör dock begränsas till konkursförvaltaren och andra som berörs, i huvudsak gäldenären och borgenärerna.

Som nämns ovan finns det i lagen om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet redan förutsättningar för att närmare reglera om sådant utlämnande i enlighet med de ändamål som personuppgifter får behandlas för och uppgiften att i olika avseenden kommunicera uppgifter med parter och andra följer av konkurslagen, konkursförordningen och andra författningar. Att tillåta att uppgifter ur konkurstillsynsdatan får lämnas ut elektroniskt till konkursförvaltaren, gäldenären, borgenärer och andra som berörs av en konkurs kan därmed ske i myndighetens registerförordning.

För konkursförvaltarna får personuppgiftsbehandling ske med tillämpning av dataskyddsförordningen och dataskyddslagen. Om den uppgift som utförs är av allmänt intresse eller utgör myndighetsutövning och denna uppgift är fastställd i enlighet med lag eller förordning finns det en rättslig grund för nödvändig behandling (prop. 2017/18:105 s. 58). För förvaltare bör detta gälla t.ex. för föreskriven skyldighet att skicka underrättelser. Det åligger förvaltarna att se till att de lever upp till kraven på informationssäkerhet.

Det kan finnas behov av att möjliggöra för tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren att under konkursförfarandet kunna publicera material som innehåller personuppgifter på sina webbplatser (jfr rättsfallet RÅ 2010 ref. 19). Detta får dock övervägas närmare i ett senare sammanhang.

17.5 Vissa formkrav i konkursförfarandet

Förslag: Konkurslagens bestämmelser när det gäller ingivning och översändande av handlingar ska justeras för att i större utsträckning möjliggöra elektronisk hantering.

Skälen för förslaget: Konkurslagen är alltså utformad i stor utsträckning för ett pappersbaserat förfarande. Detta kommer till uttryck t.ex. genom att det uppställs krav på att ge in ett visst antal exemplar av olika handlingar och att handlingarna och exemplar eller kopior av dessa ska distribueras på olika sätt. Det finns anledning att se över användandet av sådana begrepp och formkrav för att se till att det inte finns onödiga hinder mot att använda elektronisk kommunikation i allt större utsträckning. Detta är inte

minst viktigt när det genom en ökande internationalisering blir allt vanligare att utländska borgenärer bevakar fordringar i svenska konkurser. I 2019 års insolvensdirektiv föreskrivs att konkursförvaltare, domstolar och myndigheter ska kunna ombesörja i vart fall vissa uppgifter elektroniskt. Bland annat ska borgenärer kunna anmäla fordringskrav elektroniskt (artikel 28 punkt a).

I denna promemoria föreslås i andra avsnitt vissa förändring för att möjliggöra en ökad elektronisk hantering, se bl.a. avsnitt 4.2 och 9.3.4 om underskriftskrav och avsnitt 17.1 och 17 2 ovan om kungörelser och underrättelser.

Vid en genomgång av konkurslagens bestämmelser framgår det att ett antal av dem är utformade för enbart pappershantering och innehåller olika formkrav som har sin grund i att handlingar ges in och distribueras på traditionellt sätt, dvs. på papper och med posten. Det finns nu anledning att i största möjliga utsträckning ta bort sådana krav och i övrigt justera lagen så den möjliggör en effektivare och smidigare hantering både för enskilda och det allmänna.

Att i konkurslagen precisera att en kopia av en viss handling ska skickas eller ges in eller att den ska ges in i original är inte nödvändigt och kan skapa osäkerhet om möjligheterna att hantera handlingar i elektronisk form. Inte heller finns det längre behov av att ange att en handling ska ges in i flera exemplar. Justeringar bör med anledning av detta ske i bl.a. 2 kap. 4 § och 9 kap. 6, 7, 9 och 21 §§ konkurslagen (jfr prop. 2017/18:126 s. 32 f. där liknande ändringar föreslogs vid ansökan om betalningsföreläggande och handräckning, och Ds 2019:18 s. 83 f. med förslag på att ta bort onödiga krav på att ge in papperskopior i mål enligt rättegångsbalken).

I den utsträckning formkrav av ovannämnda slag finns i konkursförordningen bör även dessa tas bort eller justeras (se t.ex. 12, 15, 32, 36, 37 och 51 §§).

I syfte att skapa möjligheter för att även i praktiken kunna kommunicera elektroniskt med bl.a. gäldenären och borgenärer bör det säkerställas att rätten, tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren har tillgång till mottagarens elektroniska adress. Det finns därför behov av att föreskriva att gäldenären och borgenärerna i konkursansökan och i andra sammanhang ska uppge kontaktuppgifter som möjliggör elektronisk kommunikation. Det kan i detta sammanhang noteras att artiklarna 55.2 och 55.4 i 2015 års

insolvensförordning föreskriver att borgenärer som anmäler sin fordran i ett konkursförfarande ska uppge sin e-postadress. Justeringar bör göras i bl.a. 2 kap. 3 § och 15 kap. 4 § konkurslagen. Även vissa justeringar i konkursförordningen bör ske av samma skäl (se t.ex. 7 och 10 §§).

17.6 Kungörelse och underrättelse i företagsrekonstruktion

Bedömning: Kungörelser och underrättelser i ärenden om företagsrekonstruktion bör moderniseras på motsvarande sätt som i konkurs.

Skälen för bedömningen: Företagsrekonstruktion innebär att en näringsidkare som har betalningssvårigheter kan få till stånd ett särskilt förfarande för att rekonstruera sin verksamhet. Bestämmelser om företagsrekonstruktion finns i lagen (1996:764) och förordningen (1996:783) om företagsrekonstruktion. Det är rätten som beslutar om att inleda en företagsrekonstruktion. Rätten ska bl.a. utse en rekonstruktör och dennes arbete syftar till att undersöka om det finns förutsättningar för gäldenären att träffa en ekonomisk uppgörelse med sina borgenärer (ackord).

Rätten ska kungöra ett beslut om att hålla ackordsförhandling i ärendet om företagsrekonstruktion. Det ska ske i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning (3 kap. 13 § lagen om företagsrekonstruktion och 19 § förordningen om företagsrekonstruktion). Kungörelse ska också ske vid senare beslut om ackordsförhandling. Rätten ska bestämma den eller de ortstidningar som senare kungörelser om ackordsförhandlingen ska införas i. Dessa kungörelser ska också tas in i Post- och Inrikes Tidningar (11 och 19 §§ förordningen om företagsrekonstruktion).

Rekonstruktören ska inom en vecka från beslutet om företagsrekonstruktion underrätta samtliga kända borgenärer om beslutet. Om antalet borgenärer med fordringar utan förmånsrätt är mycket stort, får underrättelser till dessa borgenärer ersättas av kungörelser (2 kap. 13 § lagen om företagsrekonstruktion). Ytterligare bestämmelser om underrättelser finns i 12, 17 och 18 §§ förordningen om företagsrekonstruktion. En underrättelse från rätten eller rekon-

strukturen ska sändas med post till mottagaren under dennes senast kända adress (20 § förordningen om företagsrekonstruktion).

Sätten som föreskrivs kungörelse och underrättelse i en företagsrekonstruktion är i huvudsak desamma som i det nuvarande konkursförfarandet. De skäl som ovan anförs för att modernisera de konkursrättsliga reglerna i detta hänseende och därigenom i större utsträckning möjliggöra en elektronisk hantering görs sig gällande med samma styrka i ärenden om företagsrekonstruktion. En motsvarande förändring bör därför ske i dessa senare ärenden.

I praktiken innebär det att det ska räcka med att kungöra beslut i Post- och Inrikes Tidningar med en möjlighet att därutöver kungöra i ortstidning om det finns särskilda skäl, och att underrättelser när det är möjligt ska kunna ske elektroniskt. Ändringar med detta innehåll bör göras i förordningen om företagsrekonstruktion.

18 Kostnader och avgifter

18.1 En beskrivning av nuvarande ordning

Kostnader i en konkurs och ansvaret för dem

I en konkurs uppkommer olika slag av konkurskostnader. Sådana kostnader tas från konkursboet före de andra skulder (massakostnader) som boet har ådragit sig (14 kap. 2 § konkurslagen). Konkurs- och massakostnaderna måste betalas innan konkursborgenärerna kan få utdelning i konkursen (11 kap. 1 § konkurslagen).

Konkurskostnader kan förenklat beskrivas som kostnader för driften av konkursboet (se Mellqvist/Welamson, Konkurs och annan insolvensrätt, 12 uppl., s. 250). Som konkurskostnader räknas konkursförvaltarens arvode och kostnadsersättning. Det senare kan avse t.ex. kostnader för resor, kopiering, porto och viss informationsinhämtning (se bl.a. rättsfallen NJA 1996 s. 618, NJA 1996 s. 794, NJA 1998 s. 145, NJA 2009 s. 823 och Högsta domstolens beslut 2019-11-20 i mål Ö 5644-18 och Ö 5647-18). Vidare har förskott på arvode till förvaltaren ansetts som en konkurskostnad (se rättsfallet NJA 2005 s. 26), liksom ersättning till bl.a. ett sakkunnigt biträde (se rättsfallen NJA 2000 s. 475 och NJA 2016 s. 1186) och till den som inom ramen för förfarandet inställt sig hos t.ex. rätten. Därutöver är avgifter som betalas av boet konkurskostnader (14 kap. 1 § konkurslagen).

Konkurskostnaderna tas i första hand ur boet. Om konkursen inletts på ansökan av annan borgenär än staten och konkursen avskrivs på grund av otillräckliga tillgångar ska borgenären svara för konkurskostnader som inte kan tas ur konkursboet. Borgenärens betalningsskyldighet är begränsad till högst ett belopp som motsvarar tio procent av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet. Om kostnaderna inte heller kan tas ut av borgenären blir staten skyldig att betala konkurskostnaderna (14 kap.

2 och 3 §§ konkurslagen). Kostnader som ska betalas av staten utbetalas av Domstolsverket (42 § konkursförordningen).

Avgifter i ett konkursförfarande

Statens kostnader för handläggningen av konkursen och tillsynen av denna täcks delvis av avgifter som tas ut ur konkursboet. I konkursförfarandet finns olika typer av avgifter: ansökningsavgift, kungörandeavgift, kallelseavgift, efterbevakningsavgift och tillsynsavgift. Ansöknings- och eftervakningsavgift betalas av sökande eller bevakande borgenär medan övriga betalas av konkursboet.

Ansökningsavgift betalas när en ansökan om konkurs görs till tingsrätten. Avgiften uppgår till 2 800 kr och betalas av sökanden, dock inte om det är gäldenären själv som ansöker.

Grunden för *tillsynsavgiften* finns i 14 kap. 17 § konkurslagen, som anger att ersättningen till staten för tillsynen över förvaltningen utgår enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Av förordningen (1979:972) om tillsynsavgift i konkurs framgår att en tillsynsavgift tas ut i den enskilda konkursen utom när den skrivs av, läggs ned eller efterutdelning kommer till stånd (1 §). Det innebär att tillsynsavgiften framför allt tas ut vid ordinär utdelning. Tillsynsavgiften motsvarar fem procent av fastställt förvaltararvode upp till sammanlagt 200 000 kr. Dessutom debiteras två procent på belopp som överskrider denna beloppsgräns (3 §). Konkursförvaltaren ska redovisa tillsynsavgiften till Domstolsverket så snart som möjligt när boets tillgångar räcker till betalning av tillsynsavgiften eller en del av den (6 §). Domstolsverket räknar fram tillsynsavgiftens storlek med utgångspunkt i förvaltararvodet. Tillsynsavgiften får anses fastställd när domstolen beslutat om arvode.

Konkursboet ska betala en *kungörandeavgift* (2 och 6 §§ förordningen [1987:452] om avgifter vid de allmänna domstolarna) när konkursbeslut har meddelats. Den uppgår till 3 000 kr och tas som utgångspunkt ut vid såväl utdelningskonkurser som avskrivningskonkurser.

Kallelseavgiften är avsedd att täcka statens kostnader för skriftliga kallelser och underrättelser till borgenärerna (se 14 kap. 1 § första stycket 6 konkurslagen). Den uppgår till 325 kr och debiteras med stöd av 3 § Domstolsverkets föreskrifter om redovisning

av konkurskostnader och betalning av konkursavgifter m.m. (DVFS 2010:5, se även 14 kap. 17 § andra stycket konkurslagen och 43 § konkursförordningen). Kallelseavgift tas som utgångspunkt ut vid såväl utdelningskonkurs som avskrivningskonkurs.

Om ett efterbevakningsförfarande äger rum i konkursen ska även en *efterbevakningsavgift* betalas. Den uppgår till tre procent av prisbasbeloppet (1 419 kronor för 2020) och ska betalas i förskott av den borgenär som bevakar en fordran eller en förmånsrätt i konkursen. Avgiften ska ersätta staten för de kostnader för kungörelse, kallelser och underrättelser som föranleds av efterbevakningen (9 kap. 20 § andra stycket konkurslagen och 6 § DVFS 2010:5). Dessa kostnader är nämligen inte att anses som konkurskostnader (14 kap. 1 § andra stycket konkurslagen).

18.2 Hanteringen av betalningar i en konkurs

Bedömning: Tillsynsmyndigheten bör ta över Domstolsverkets roll i konkursförfarandet. Det innebär att tillsynsmyndigheten

- bevakar att konkursförvaltaren fullgör sin skyldighet att betala eller redovisa konkursavgifterna till staten,

- betalar ut arvode och förskott på arvode till konkursförvaltaren samt övriga konkurskostnader i fall då staten är betalningsskyldig,

- fakturerar borgenär som är skyldig att betala del av konkurskostnaderna och bevakar att betalning sker,

- betalar ut ersättning till gäldenären eller annan för inställelse inför rätten eller någon annanstans, och

- bevakar och tar emot efterbevakningsavgift.

Skälen för bedömningen

Domstolsverket har i dag ansvaret för hanteringen av betalningar

Domstolsverket är den centrala aktören i den del av konkursförfarandet som rör administrationen av avgifter, kostnader och betalningsflöden. I dagsläget bistår Domstolsverket domstolarna i en rad frågor som rör utbetalningar i konkursärenden samt vid bevakning och uppbörd av avgifter. För ändamålet har Domstols-

verket ett system för att fastställa, bevaka och bokföra konkursavgifterna.

Underlagen för de krav som registreras i konkurssystemet består av blanketter. Både konkursförvaltare och tingsrätter skickar in underlag till Domstolsverket. Blanketterna måste undertecknas av behörig förvaltare eller domstolshandläggare.

Domstolsverket har till uppgift att se till att konkursförvaltaren, på ansökan, får sitt arvode och sin kostnadsersättning utbetalda i de fall då det är staten som ska belastas dessa konkurskostnader. Ansökan ges in till den tingsrätt som handlägger konkursen. Domstolsverkets uppgift är att verkställa utbetalningen, dvs. se till att ersättningen betalas ut.

Gäldenären och andra har rätt till ersättning av allmänna medel för inställelse hos rätten eller någon annanstans (6 kap. 14 § konkurslagen). Ersättningen är en konkurskostnad och konkursförvaltaren ska i sin slutredovisning ange om en sådan kostnad förekommit i konkursen eller inte (13 kap. 1 § konkurslagen). När tingsrätten beslutat om ersättningen är det Domstolsverkets uppgift att se till att ersättningen utbetalas.

Domstolsverket har också ansvar för att se till att en borgenär i förekommande fall fullgör sin betalningsskyldighet för del av konkurskostnaderna. När tingsrätten har beslutat om sådan betalningsskyldighet underrättar domstolen Domstolsverket om beslutet. Verket skickar därefter en faktura till borgenären och bevakar att betalning sker. Om borgenärens fordran omfattas av lönegarantin ställs kravet till länsstyrelsen. Domstolsverket ansvarar för att länsstyrelsens betalning sker till verket.

I samband med tingsrättens beslut om utdelning i konkursen och arvode till konkursförvaltaren bevakar Domstolsverket att förvaltaren redovisar konkursavgifterna, dvs. tillsyns-, kungörelse- och kallelseavgifterna. När förvaltaren har redovisat dessa, mottar Domstolsverket betalningen och redovisar medlen i rätt konkurs.

Konkursförvaltarens redovisning av vad som i en avskrivningskonkurs finns kvar av tillgångar i konkursen efter det att förvaltaren tillgodogjort sig sitt arvode sker direkt till Domstolsverket. I dessa fall bevakar verket således att förvaltaren betalar kallelse- och kungörandeavgifterna i den utsträckning medlen räcker till.

När en borgenär har betalat efterbevakningsavgiften har Domstolsverket till uppgift att underrätta tingsrätten om betalningen.

Det är först när detta har skett som tingsrätten påbörjar sin handläggning av efterbevakningsförfarandet (9 kap. 21 § konkurslagen).

Tillsynsmyndigheten tar över Domstolsverkets hantering

Det kan konstateras att den nuvarande hanteringen av betalningar under konkursförfarandet är föråldrad och ineffektiv. Det är till stor del fråga om en manuell hantering där olika blanketter och traditionell posthantering används. En sådan ordning ökar risken för att betalningsuppdrag kommer bort i hanteringen eller registreras felaktigt. Därtill medför den nuvarande hanteringen ett onödigt dubbelarbete och onödiga kostnader. Det beror på att en del av de uppgifter som fyllts i på blanketterna måste registreras på nytt i Domstolsverkets konkurssystem.

Dagens hantering bör mot denna bakgrund reformeras. Flera skäl talar för att tillsynsmyndigheten tar över Domstolsverkets roll i konkursen.

Tillsynsmyndigheten kommer, enligt vad som föreslås i denna promemoria, att ta över flera av domstolarens uppgifter i konkursen, bl.a. prövning av förvaltarens arvode och kostnadsersättning i flertalet fall. I många fall kommer rätten inte att alls vara inblandad vid konkursen avslutande. Det framstår därför som en ändamålsenlig och effektiv ordning att tillsynsmyndigheten då också är den som ansvarar för att ersättningsbesluten verkställs. Domstolsverkets roll grundas på att de bistår domstolarna, vilket är i linje med verkets grundläggande uppdrag. När uppgifterna flyttas från tingsrätten blir Domstolsverkets roll mer begränsad och uppdraget mer oklart.

Att låta Domstolsverket i fortsättningen även bistå med utbetalningar i konkursförfarandet skulle förutsätta att verket utvecklar sitt verksamhetsstöd så att det kan kommunicera med tillsynsmyndighetens stöd, t.ex. i samband med utbetalning av konkursförvaltarens arvode. Detta är inte motiverat.

Tillsynsmyndigheten har redan ett utbyggt system för hantering av betalningsströmmar som myndigheten hanterar, vilket kan ersätta den nuvarande manuella blanketthanteringen. Att tillsynsmyndigheten hanterar betalningar i konkursärendet bör alltså leda till effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar för staten.

I några avseenden flyttas uppgifter från tingsrätten till konkursförvaltaren. Det gäller framför allt beslut om ersättning vid inställelse och åtgärder under bevakningsförfarandet.

När det gäller ersättning för inställelse till sammanträde utom rätta (se avsnitt 5.7) ska den framöver betalas ut efter beslut av konkursförvaltaren. Det kan då tyckas vara en onödig omgång att låta tillsynsmyndigheten sköta utbetalningarna. Det som talar för att tillsynsmyndigheten trots allt ska ha den uppgiften är att hanteringen kan hållas samlad. I flera fall kan vidare boet sakna tillgångar och det framstår inte som en lämplig ordning att förvaltaren i ett sådant fall ska göra ett utlägg som han eller hon i ett senare skede ska behöva få ersatt av allmänna medel när konkursen skrivs av. Även utbetalning av ersättningar utom rätta bör mot den bakgrunden hanteras av tillsynsmyndigheten.

När det gäller bevakningsförfarandet (avsnitt 9) kommer de kostnader som flera av de nuvarande avgifterna delvis avser att täcka i större utsträckning att uppstå hos konkursförvaltaren. Det skulle i och för sig kunna övervägas att låta en del av avgifterna betalas direkt till förvaltaren. Konkurstillsynsutredningen har föreslagit att en sådan ändring sker när det gäller efterbevakningsavgiften (SOU 2000:62 del 1 s. 622). Att ålägga förvaltaren ansvar för bevakning och hantering av avgiftsbetalningar innebär samtidigt i sig kostnader och mot en sådan ordning talar också att det då inte skulle finnas en ansvarig aktör utan något som varje förvaltare skulle behöva inrätta en rutin för. När det gäller kostnader som uppstår under det ordinarie bevakningsförfarandet är dessa i regel också ersättningsgilla som arvode eller kostnadsersättning, vilka är konkurskostnader. Mot denna bakgrund bör inte någon del av avgiftshanteringen nu flyttas till förvaltarna (se avsnitt 18.3 om att avgifterna i konkursförfarandet bör ses). När det gäller efterbevakning bör det i konkursförordningen föreskrivas att förvaltaren ska underrätta tillsynsmyndigheten om att efterbevakning har gjorts (jfr 30 § konkursförordningen) så myndigheten kan bevaka att avgiften betalas.

Sammanfattningsvis bör alltså att tillsynsmyndigheten tar över Domstolsverkets uppgifter i konkursförfarandet.

18.3 Avgifter i konkursförfarandet

Förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om storleken på efterbevakningsavgiften.

Bestämmelserna i konkurslagen om ersättning till staten för vissa konkurskostnader ska justeras.

Bedömning: Ansökningsavgiften för konkursärende i domstol bör även fortsättningsvis betalas när ansökan om konkurs görs. Det bör inte betalas någon ytterligare avgift när ett nytt konkursärende inleds hos tingsrätten efter det att det inledande konkursärendet har avslutats.

Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten bör ges i uppdrag att se över övriga avgifter i förfarandet.

Skälen för förslaget och bedömningen

Ansökningsavgift bör tas ut endast i ärendet om försättande i konkurs

Förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna gäller bl.a. avgifter för ansökningar (ansökningsavgifter) vid allmän domstol och för mål och ärenden som har överlämnats till allmän domstol från Kronofogdemyndigheten (1 § första stycket). En ansökningsavgift ska betalas av den som inleder ett ärende (2 § första stycket). En borgenär som ansöker om en gäldenärs försättande i konkurs är skyldig att betala ansökningsavgift. Avgiften uppgår till 2 800 kr. En gäldenär som ansöker om att själv bli försatt i konkurs är befriad från skyldighet att betala ansökningsavgift (3 § 3).

Prövningen av om en gäldenär ska försättas i konkurs kommer även fortsättningsvis ske i tingsrätt efter ansökan av t.ex. en borgenär. En sådan ansökan bör vara avgiftsbelagd. Avgiftens storlek har relativt nyligen höjts och det finns inte skäl att nu och bara för konkursärenden överväga en höjning av den.

De förslag som lämnas i denna promemoria innebär att tingsrätten ska avsluta konkursärendet när konkursbeslutet har fattats och vissa inledande åtgärder vidtagits. Tingsrätten ska dock inleda ett nytt konkursärende om det dyker upp en fråga i konkursen som kräver rättens åtgärd (se avsnitt 15.2). Sådana frågor kan gälla tvångsmedel, edgångs i undantagsfall, bevakningstvist och ackords-

förhandling samt i vissa fall åtgärder i samband med en konkurs avslutande.

Ansökningsavgiften betalas av sökande borgenär. Senare tillkommande frågor kommer i många fall att initieras av andra och på olika sätt. I flera fall kommer tingsrättens prövning att ske på annat sätt än genom ansökan, framför allt genom överklagande. Någon avgift tas inte ut i sådana fall (se även avsnitt 16.2 där domstolsprövningen i lönegarantiärenden föreslås ske genom överklagande och att någon avgift därmed inte längre ska betalas). I flera av de fall en ansökan ska göras är det konkursförvaltaren som är sökande. Skälet bakom ansökan kan då vara att möjliggöra för förvaltaren att utföra sitt uppdrag enligt lag. Ett införande av krav på ytterligare ansökningsavgifter riskerar också att komplicera handläggningen, bl.a. eftersom de behöver göras beroende av om det är gäldenären eller annan som ansöker och om flera ansöker samtidigt.

Det framstår mot denna bakgrund som varken rimligt eller nödvändigt att det förhållande att tingsrätten inte längre ska hålla ett ärende öppet under hela konkursen ska leda till ytterligare avgiftsuttag. Mot denna bakgrund föreslås att ett inledande av ett nytt konkursärende vid tingsrätten genom ansökan inte ska vara förenat med en avgift.

Övriga avgifter bör ses över

Enligt nuvarande ordning har tingsrätten det huvudsakliga ansvaret för att utfärda kungörelser och sända underrättelser under hela konkursförfarandet. Tingsrätten utfärdar även kallelser och i övrigt sköter hanteringen av dem. Av den anledningen ska boet betala såväl en kungörandeavgift som en kallelseavgift till staten i den utsträckning boets medel räcker till att täcka dem. Avgifterna uppgår till sammanlagt 3 325 kronor. Denna ersättning till staten utgör en konkurskostnad som boet ska betala före andra kostnader (14 kap. 1 § första stycket 4–6 konkurslagen).

I promemorian föreslås nu bl.a. att ansvaret för att kungöra beslut eller åtgärder, liksom att sända underrättelser, läggs på den aktör som har ansvaret för beslutet eller åtgärden. Det innebär att boet genom konkursförvaltaren får ansvar för detta i flera fall, t.ex. när gäller kallelse till bouppteckningssammanträde och kungörelse

vid anordnande av bevakningsförfarande. Även tillsynsmyndigheten övertar sådana uppgifter, t.ex. kungörelse av förvaltarens slutredovisning och utdelningsförslag och beslut om nedläggning av konkurs. Kungörelse i samband med rättsens konkursbeslut bör täckas av ansökningsavgiften.

I avsnitt 17 föreslås vidare en modernisering av kungörelser och underrättelser i konkursförfarandet som innebär att kungörelse ska ske enbart på internet och underrättelser i större utsträckning ska kunna skickas elektroniskt. Detta sammantaget kommer att medföra väsentligt lägre kostnader och innebära att nuvarande kungörandeavgifter och kallelseavgifter sänks eller till och med tas bort. Det är framför allt inte rimligt att boet ska stå för kostnader för kungörelse och dessutom betala en avgift till staten för samma sak; en avgift som alltså dessutom riskerar att överstiga den faktiska kostnaden för kungörelser och kallelser.

Frågan är dock om en avgift i stället bör tas ut för att till någon del täcka kostnader för tingsrättens handläggning i övrigt under konkursförfarandet. Som redovisas ovan bör inte fler ansökningsavgifter tas ut trots att fler ansökningsärenden kan handläggas under konkursförfarandet. Det är då inte orimligt att boet bidrar till att finansiera denna handläggning genom att i stället för kungörelse- och kallelseavgift betalar någon form av konkursavgift. Hur en sådan eventuell avgift skulle kunna utformas och vilken storlek den skulle ha är något som kräver närmare överväganden inför genomförandet av de slutliga förslagen om en förändrad konkurshantering. Det bör i sammanhanget noteras att vissa konkurser framöver kan komma att avslutas utan att någon fråga handläggs i tingsrätten efter att själva konkursbeslutet fattats. Det väcker frågan om en eventuell avgift bör vara individuell och differentierad. Även frågan om när under förfarandet en sådan avgift skulle betalas måste övervägas. Det kan nämnas att Konkurstillsynsutredningen tidigare har föreslagit att avgifterna slås samman till en gemensam konkursavgift (SOU 2000:62 del 1 s. 491 f.).

Även om tillsynen i konkurs inte nu i någon nämnvärd utsträckning föreslås bli förändrad kan det finnas anledning att överväga även tillsynsavgiften, vilken inte har höjts på många år (se SOU 2014:86 s. 390). Domstolsverket och Sveriges advokatsamfund har även påtalat behov av ändringar i förordningen (1979:972) om tillsynsavgift i konkurs (se bl.a. dnr Ju2007/11101/L2). Därut-

över föreslås att tillsynsmyndigheten får fler uppgifter vid sidan av tillsynen och det kan då finnas anledning att överväga om den handläggningen i någon utsträckning bör avgiftsbeläggas (jfr förordningen [1992:1094] om avgifter vid Kronofogdemyndigheten).

Sammanfattningsvis bör de nuvarande kungörelse- och kallelseavgifter avskaffas och den framtida avgiftsordningen i konkursförfarandet ses över med anledning av de förändringar som nu föreslås i denna promemoria. Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten bör få i uppdrag att göra den översynen.

Särskilt om efterbevakningsavgiften

En avgift i konkursförfarandet är speciell. Det är efterbevakningsavgiften. Som redovisas i avsnitt 9.5 och 18.1 är det en avgift som ska betalas av den borgenär som efterbevakar och den avser att täcka kostnader som inte utgör konkurskostnader och därmed inget som boet eller staten svarar för (se 9 kap. 20 § andra stycket och 14 kap. 1 § andra stycket konkurslagen samt prop. 1986/87:90 s. 374 f.).

I första hand har avgiften ett preventivt syfte. Det är viktigt att den som vill bevaka en fordran gör det under det ordinära bevakningsförfarandet. Att göra sin bevakning för sent ska få konsekvenser och för att uppnå sitt syfte bör konsekvenserna vara förutsebara och effektiva (a. prop. s. 146 f. och SOU 1983:24 s. 214 f.). Det konstaterades redan vid införandet av den nuvarande konkurslagen att kostnaderna i det enskilda fallet kunde vara låga eller till och med icke existerande. Mot den bakgrunden bestämdes att efterbevakaren ska betala en schabloniserad avgift för efterbevakningen oavsett de faktiska kostnadernas storlek.

I dag anges att avgiften ska täcka rättens kostnader för kungörelser, kallelser och underrättelser (9 kap. 20 § andra stycket konkurslagen). Detta blir inte aktuellt framöver, både för att dessa kostnader minskar kraftigt och för att kostnaden för dem flyttas till boet. Efterbevakningsavgiften har dock alltså ett syfte och bör finnas kvar, framför allt som påtryckningsmedel men även för att säkerställa att staten i slutändan inte ska behöva svara för kostnaderna. Det bör därför på samma sätt som föreslås nedan om övriga avgifter göras en justering i konkurslagen av vad avgiften är

avsedd att täcka. Även denna avgift, framför allt storleken, bör ingå i den översyn av avgifterna som föreslås ovan.

För tillsynsavgiften föreskrivs i konkurslagen att avgiftens storlek får bestämmas av regeringen. För kallelseavgiften gäller motsvarande delegation till regeringen men även till den myndighet som regeringen bestämmer (se 14 kap. 17 § konkurslagen och avsnitt 18.1 ovan). Efterbevakningsavgiftens storlek regleras däremot direkt i konkurslagen. Det ansågs ligga ett värde i att det av lagen framgår vilket ansvar som den efterbevakade har (prop. 1986/87:90 s. 311).

Att avgiftsstorleken regleras på en lägre föreskriftsnivå än lag är vanligt (se t.ex. 37 § lagen [2016:676] om skuldsanering för företagare och prop. 2015/16:125 s. 161 f.). Med hänsyn till den översyn av avgifterna som bör ske och för att skapa förutsättningar för att lättare kunna anpassa avgiftens storlek efter förändrade förhållanden och säkerställa att den uppnår sitt syfte finns det skäl att ge regeringen möjlighet att i förordning reglera storleken. Eftersom avgiftens storlek inte enbart bestäms utifrån de faktiska kostnaderna bör föreskriftsrätten förbehållas regeringen. Att avgiftens storlek regleras i förordning lär inte försvåra för den som vill efterbevaka att få kännedom om sitt ansvar. Bestämmelserna om efterbevakningsavgift i 9 kap. 20 § andra stycket konkurslagen bör ändras i enlighet med detta.

Förändringarna påverkar regleringen i konkurslagen om konkurskostnader

Det står alltså redan nu klart att det framöver knappast bör finnas några särskilda avgifter för kungörelser respektive kallelser och underrättelser. I konkurslagen anges att just dessa typer av kostnader utgör konkurskostnader, liksom att en avgift kan tas ut för de sistnämnda uppgifterna (se 14 kap. 1 och 17 §§ konkurslagen). Det finns därför anledning att justera dessa bestämmelser för att möjliggöra ett eventuellt avgiftsuttag för domstolens och tillsynsmyndighetens handläggning av konkursärenden; en ersättning som även den i så fall bör utgöra en konkurskostnad.

Som redovisas ovan betalas efterbevakningsavgiften av bevakaren och inte boet. Avgiften ska vara av en sådan storlek att den täcker de kostnader som föranleds av efterbevakningen och framför

allt kommer kostnaderna inte längre att uppstå hos det allmänna. Det saknas då behov av att som i dag föreskriva att kostnaderna inte utgör konkurskostnader. Bestämmelsen om detta i 14 kap. 1 § andra stycket konkurslagen bör därför tas bort.

Det kan avslutningsvis konstateras att konkursförvaltaren och boet kommer att få vissa kostnader för att själv kungöra, kalla och underrätta borgenärer. Dessa uppgifter kommer att ingå i en förvaltarens lagstadgade uppdrag och ger därmed rätt till kostnadsersättning, vilket är en konkurskostnad (14 kap. 1 § första stycket 1 konkurslagen), jfr prop. 1986/87:90 s. 374 f.

18.4 En borgenärs ansvar för konkurskostnaderna

Förslag: Sökande borgenär, med undantag för staten och den vars fordran omfattas av lönegaranti, ska stå för en större del av kostnaderna vid avskrivningskonkurser än för närvarande. En sådan sökande ska betala högst ett belopp som motsvarar tre tiondelar av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet. Det solidariska kostnadsansvaret för sökande borgenärer utvidgas.

Skälen för förslaget

Konkurskostnaderna och ansvaret för dem när boet saknar tillgångar

Konkursförfarandet är förenat med kostnader av olika slag. Konkurskostnader syftar på vissa i konkurslagen särskilt uppräknade kostnader, vilka ska betalas av konkursboets medel framför andra skulder som boet har ådragit sig och innan utdelning till borgenärer kan bli aktuell. En betydelsefull sådan kostnad är konkursförvaltarens arvode.

Konkursförvaltarens arvode har relativt nyligen behandlats av Biträdeskostnadsutredningen i betänkandet Rättvisans pris (SOU 2014:86). En närliggande fråga som utredningen berörde men inte ansåg låg inom dess uppdrag är den om sökande borgenärs ansvar för konkurskostnaderna när det inte finns tillräckliga tillgångar i boet för att täcka dessa kostnader (a. SOU s. 390). Konkurstillsynsutredningen har också behandlat denna fråga (SOU 2000:62

del 1 s. 481 f.). Det finns därför anledning att nu överväga den närmare.

Enligt konkurslagen ska konkurskostnaderna utgå ur konkursboet. I den utsträckning konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, ska de betalas av staten. Om någon annan borgenär än staten varit konkurssökande, ska dock den borgenären svara för kostnaderna upp till högst en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken (14 kap. 2 och 3 §§ konkurslagen).

En bestämmelse om sökande borgenärs betalningsansvar infördes i 1921 års konkurslag. Regleringen hade sin grund i vilket intresse en sökande borgenär kunde antas ha av att få en gäldenär försatt i konkurs mot sitt bestridande trots att det fanns anledning att anta att boet inte räckte till betalning av konkurskostnaderna. Det ansågs inte oskäligt att i dessa fall ålägga den borgenär på vars initiativ konkursen tillkommit att vidkännas kostnaderna för förfarandet (se NJA II 1921 s. 612 f.). Borgenärens ansvar för kostnaderna begränsades genom 1979 års reform till att avse enbart konkurser som handlagts i förenklad form och där tillgångarna inte räckt till att betala kostnaderna. Vidare infördes en beloppsgräns. Förändringen innebar också att staten som konkurssökande undantogs från borgenärsansvaret (prop. 1978/79:105 s. 344 f.). I 1987 års konkurslag utvidgades ansvaret och annan sökande borgenär än staten åläggs nu en generell skyldighet att i den utsträckning som boet inte förmår bära konkurskostnaderna betala dessa intill ett belopp om tio procent av det vid tidpunkten för konkursbeslutet gällande basbeloppet, om konkursen avskrivs på grund av otillräckliga tillgångar (prop. 1986/87:90 s. 377).

Ansvaret för kostnaderna i andra länder

Vid en jämförelse av olika länders system för hantering av konkurskostnaderna när konkursboet saknar tillgångar kan konstateras att de allra flesta har en ordning som innebär att staten på något sätt, om än i olika grad, kan behöva svara för sådana kostnader. Ett undantag är Tyskland där staten inte i något fall svarar för konkurskostnaderna.

Gemensamt för de olika länderna är att statens ansvar för konkurskostnader oftast träder in i de fall en konkurs avskrivs. Så är fallet i t.ex. England och Nederländerna. Statens ansvar är dock i vissa fall begränsat upp till ett visst garantibelopp. Så är fallet t.ex. i Finland. Om det är en borgenär som ansöker om att försätta en gäldenär i konkurs är huvudregeln i de flesta fall att borgenären svarar för konkurskostnaderna, dock att ansvaret i vissa fall endast gäller upp till ett visst belopp. Så är fallet t.ex. i Danmark och i Norge (se nedan). Om kostnaderna överstiger beloppet står konkursförvaltaren själv risken för dessa. Gemensamt för flera länder är också att om det är gäldenären själv som ansöker om konkurs får denna svara för konkurskostnaderna (se SOU 2014:86 s. 119).

När det gäller sökande borgenärs kostnadsansvar gäller i både Norge och Danmark att sökanden kan behöva ställa en kostnadsgaranti. I Danmark avser en sådan garanti förväntade och uppkomna kostnader och är begränsad till högst 30 000 danska kronor. Om konkurskostnaderna överstiger garantibeloppet, och det inte finns tillgångar i konkursboet, svarar konkursförvaltaren för kostnaderna. I Norge ska i regel den borgenär som begär en gäldenär i konkurs, i samband med att konkursansökan ges in, hos staten deponera en summa om 43 000 norska kronor som garanti för kostnader som kan uppstå i samband med konkursförfarandet. Om konkurskostnaderna överstiger garantibeloppet, och det inte finns tillgångar i konkursboet, svarar förvaltaren för de överstigande kostnaderna.

Sökande borgenärs ansvar för konkurskostnaderna utökas

Det finns inte skäl att ta bort kostnadsansvaret för sökande borgenär. Alternativet vore att höja ansökningsavgiften men det skulle slå mot samtliga borgenärer, dvs. även i de fall deras bidrag till boets kostnadstäckning inte är nödvändig, vilket inte är lämpligt.

Att låta sökande borgenär ta ett så stort kostnadsansvar som i Danmark och Norge eller låta konkursförvaltaren, som i flera andra länder, stå för kostnaderna i större utsträckning, framstår inte som lämpligt. Visserligen är det angeläget att begränsa det allmännas kostnader för konkurser. Samtidigt ligger det i samhällets intresse att en konkurs kommer till stånd när det är motiverat och att

juridiska personer som inte är livsdugliga avvecklas. Det allmänna har också ett intresse av att brott upptäcks och beivras och att sysselsättnings- och miljöfrågor tas om hand.

I ett internationellt perspektiv är det dock uppenbart att staten i det svenska konkursförfarandet står för en betydande del av konkurskostnaderna. Det framstår därför, som Konkurstillsynsutredningen och Biträdesutredningen är inne på, som lämpligt att låta sökande borgenär stå en större del av kostnaderna vid avskrivningskonkurser. Förutom att detta medför en kostnadsbesparing för staten, kan det antas begränsa antalet konkurser som inte tjänar ett meningsfullt syfte och innebära att s.k. seriekonkurser kan undvikas i större utsträckning. Det finns mot denna bakgrund skäl att föreslå en viss skärpning av sökande borgenärs ansvar för konkurskostnader.

Kostnadsansvarsregeln innebär en viss garanti för att konkursinstitutet tas i anspråk enbart i situationer där det är befogat. En förutsättning för att reglerna ska vara effektiva mot meningslösa konkurser är att det belopp som borgenären kan åläggas att betala är tillräckligt stort.

Sökande borgenärs kostnadsansvar är i dag begränsat till en tiondel av prisbasbeloppet (4 730 kronor för 2020). Konkurstillsynsutredningen har tidigare föreslagit att beloppsgränsen ska höjas till 15 procent av prisbasbeloppet (7 095 kronor för 2020.) Biträdesutredningen är inne på att höja gränsen till 30 procent, dvs. tre tiondelar (14 190 kronor för 2020). Det finns även andra alternativ, t.ex. två tiondelar (9 460 kronor för 2020) eller ett halvt prisbasbelopp, dvs. fem tiondelar (23 650 kronor för 2020).

Vid bestämmandet av vilken beloppsgräns som ska gälla bör beaktas att ju högre belopp som sökande borgenär åläggs att betala desto större blir minskningen av statens utgifter vid konkurs. Det skulle sannolikt också kunna verka i den riktningen att borgenärerna i större utsträckning försöker nå frivilliga uppgörelser med gäldenären, vilket är positivt. En risk med att kraftigt skärpa kostnadsansvaret för sökande borgenärer är att borgenärer i större utsträckning skulle undvika att ansöka om konkurs även när detta är motiverat. Detta skulle i sin tur kunna leda till att vissa gäldenärer hinner att ytterligare försämra sin ekonomiska situation genom att konkursförfarandet förskjuts i tiden, vilket kan innebära ökade kostnader för fordringsägare och för samhället i stort. Inte

minst med hänsyn till risken för att den sanering av företagsbeståndet som konkursinstitutet innebär kan bli sämre om borgenärer i större utsträckning än i dag avstår från att ansöka om konkurs bör viss försiktighet iakttas då beloppsgränsen bestäms. En för hög beloppsnivå kan också i praktiken innebära att konkursinstitutet förbehålls borgenärer med större fordringar, vilket är olyckligt.

Sammanfattningsvis föreslås att sökande borgenär ska stå en större del av konkurskostnaderna vid avskrivningskonkurser än för närvarande. Det bedöms rimligt att en sådan sökande, med undantag för staten, ska betala högst ett belopp som motsvarar tre tiondelar av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet.

Ett utvidgat solidariskt ansvar

Skyldigheten för sökande borgenär att betala konkurskostnader innefattar ett solidariskt betalningsansvar för det fall flera borgenärer är betalningsskyldiga (14 kap. 3 § andra meningen konkurslagen). Det finns oklarheter om när denna skyldighet kan aktualiseras och därför anledning att överväga om bestämmelsen bör tydliggöras eller ändras.

Lagberedningen uttalade att om flera borgenärer har sökt gäldenären i konkurs men endast en av ansökningarna tagits upp till behandling, bör alla de sökande borgenärerna svara solidariskt för kostnaderna. Den som har återkallat ansökan innan konkursbeslutet bör dock inte vara betalningsskyldig (SOU 1970:75 s. 98). Vid tidpunkten för Lagberedningens uttalande var det inte ovanligt att flera konkursansökningar prövades, vilket kunde leda till successiva konkursbeslut. År 1975 gjordes ändringar i hur fristdagen beräknas (se nuvarande 2 kap. 21 § konkurslagen). Det uttalades i samband med detta att om en ansökan bifalls kan en saklig prövning av andra ansökningar underlåtas. Någon uttrycklig föreskrift om att övriga ansökningar inte behöver prövas om en ansökan redan föranlett konkursbeslut ansågs dock obehövlig (prop. 1975:6 s. 181 f.).

Trots 1975 års förändring gjordes ingen justering eller särskilda uttalanden vid det senare införandet av det solidariska kostnadsansvaret. I den första propositionen (som inte ledde till lagstift-

ning) uttalades endast att om konkursen tillkommit på ansökan av flera borgenärer, bör de ansvara solidariskt för kostnadsbeloppet (prop. 1975/76:210 s. 175 f. och 224 f.). Frågan har inte kommenterats senare, varken vid 1979 års eller 1987 års ändringar (prop. 1978/79:105 s. 233 och 344 f., prop. 1986/87:90 s. 375 f.).

År 2005 infördes en skadeståndsskyldighet för den borgenär vars ansökan lagts till grund för konkursbeslutet i vissa fall när beslutet senare upphävs (17 kap. 3 § konkurslagen). Det föreskrivs i paragrafen att om flera borgenärer är ersättningsskyldiga, svarar de solidariskt för ersättningen. I propositionen synes regeringen ha utgått från att flera ansökningar mycket väl kan prövas och att ersättningsansvaret skulle begränsas till sådana fall (prop. 2004/05:35 s. 31):

Enligt regeringen är det dock mindre lämpligt att en borgenär vars konkursansökan inte prövas skulle kunna åläggas ansvar för konkurskostnaderna, bl.a. eftersom en sådan borgenär inte får möjlighet att återkalla ansökan om gäldenären presenterar utredning om sin solvens vid konkursförhandlingen. Förhållandet är för övrigt detsamma såvitt avser borgenärens ansvar enligt 14 kap. 3 § för konkurskostnaderna vid en avskrivning av konkursen. Ansvaret för konkurskostnaderna bör därmed enligt regeringen endast kunna åläggas de borgenärer vars ansökningar lagts till grund för konkursbeslutet.

Kostnadsansvaret i 14 kap. 3 § konkurslagen gäller ”om en konkurs har uppstått på ansökan av någon annan borgenär än staten [...]. Är flera borgenärer betalningsskyldiga, svarar de solidariskt”. Av genomgången ovan skulle det kunna ligga nära till hands att anse att ansvaret begränsas till de ansökningar som har bifallits. Det finns även doktrinuttalanden och viss rättspraxis till stöd för den uppfattningen, se bl.a. Palmér/Savin, Konkurslagen, kommentaren till 2 kap. 21 § och rättsfallen NJA 2007 s. 29 och RH 1999:62. Det finns dock även uttalanden som talar i motsatt riktning, se bl.a. rättsfallen NJA 1983 s. 905, där ett konkursbeslut undanröjdes på grund av att gäldenären redan var försatt i konkurs, och Mellqvist/Welamson, Konkurs och annan insolvensrätt, 12 uppl., s. 70 fotnot 71, där det uttalas att om en gäldenär redan är försatt i konkurs bör andra ärenden mot samma gäldenär avskrivas från handläggning och en ansökan som kommer in bör avvisas; jfr även rättsfallet RH 2006:50.

I Finland är frågan om handläggning av flera ansökningar särskilt reglerad (7 kap. 9 § konkurslagen, 20.2.2004/120). Efter beslut om konkurs kan en tidigare ansökan prövas för att avgöra fristdagen, vilket sedan införandet av 2 kap. 21 § konkurslagen inte längre är nödvändigt i Sverige. Vidare kan en senare ansökan prövas om det första konkursbeslutet inte har fått laga kraft. Skälet för att i ett sådant fall besluta om konkurs en andra gång är att ta höjd för att det första beslutet upphävs efter överklagande. Frågan är dock vad en sådan situation innebär för reglerna om solidariskt betalningsansvar. Om det förstnämnda beslutet upphävs kan det knappast föreligger något solidariskt ansvar när konkursens senare avslutas. Om det förstnämnda beslutet däremot står sig i högre rätt är det i vart fall tveksamt om någon konkurs har uppstått med anledning av det andra beslutet, vilket är förutsättningen för att ett solidariskt ansvar ska inträda. Det skulle i så fall begränsa bestämmelsens tillämpningsområde till den situation som nämns i 2005 års proposition, nämligen att flera ansökningar ligger till grund för ett konkursbeslut. Att ha en särskild bestämmelse om kostnadsansvar endast för denna undantagssituation framstår inte som motiverat och frågan är om den inte då borde upphävas.

Att det finns ett solidariskt ansvar är dock rimligt. Syftet med ett sådant ansvar bör vara att borgenärer tar ansvar för sina ansökningar och ett sådant ansvar skulle kunna tas i större utsträckning och på ett sätt som är både mer rättvist och ändamålsenligt. Detta kan ske genom att betalningsansvaret inte kopplas till om ansökan bifalls. I stället bör en borgenär som har ansökt om konkurs kunna bli solidariskt ansvarig även om just dennes ansökan inte prövas. Det gäller särskilt när det ofta kan vara slumpen som avgör vilken ansökan som läggs till grund för beslutet. Detta är i linje med att övriga sökande borgenärer i regel betraktas som vinnande parter i rättegångskostnadshänseende även om just deras ansökan inte läggs till grund för beslutet (se prop. 1986/87:90 s. 203 och rättsfallet RH 2019:12).

En borgenärsansökan som inte ligger till grund för konkursbeslutet kan trots det ha betydelse på den fortsatta konkurshandlingen. Det kommer bl.a. till uttryck i den ovan nämnda fristregeln som anger vilken ansökan och därmed ansökningsdag som kan beaktas. Den regeln avser ansökningar som var anhängiga när konkursbeslutet meddelades (se Högsta domstolens dom 2019-10-

30 i mål T 418-19 och a. Mellqvist/Welamson, s. 70 f.; jfr även särskilt tillägg i rättsfallet NJA 1975 s. 100). Andra fordringar kan också ha betydelse i det fall gäldenären efter överklagande har att visa sin solvens (jfr 2 kap. 22 § konkurslagen).

Ansvaret bör därmed omfatta alla ansökningar som var anhängiga vid tidpunkten för konkursbeslutet. Att vid tidpunkten för bestämmande av betalningsansvaret, dvs. i slutet av konkursförfarandet, göra en bedömning av om en viss borgenär hade fog för sin ansökan framstår nämligen inte som ändamålsenligt. Eftersom det dessutom rör ett beloppsmässigt begränsat kostnadsansvar framstår det inte heller som angeläget att göra en sådan åtskillnad. Det kan i detta sammanhang konstateras att en borgenär som inte får bifall till sin ansökan i regel drabbas av ett rättegångskostnadsansvar gentemot gäldenären.

Sammanfattningsvis bedöms det rimligt att borgenärer som tagit steget att ansöka om en gäldenärs konkurs och inte återkallat den före konkursbeslutet får stå för en del av kostnaderna i detta fall. Ansvaret ska dock alltså förutsätta att konkursen grundats på en borgenärsansökan. Bestämmelsen om betalningsskyldighet bör alltså justeras så att det framgår att det solidariska ansvaret gäller de borgenärer som hade en ansökan anhängiggjord vid tidpunkten för konkursbeslutet, oavsett vilken ansökan som konkursen uppstått av.

Även om förhållandena inte är identiska finns det av framför allt enhetlighetsskäl anledning att göra motsvarande förtydligande i 17 kap. 3 § konkurslagen där frågan om solidariskt skadeståndsansvar för sökande borgenär regleras. Situationen lär vara ovanlig.

Särskilt om kostnadsansvar för sökande borgenär vars fordran omfattas av lönegaranti

Om en enskild borgenär har ansökt om en gäldenärs försättande i konkurs på grund av en fordran som omfattas av lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497) täcker lönegarantin även den kostnad som borgenären kan bli skyldig att betala enligt 14 kap. 3 § konkurslagen. Ordningen innebär alltså att det först ska beslutas att borgenären ska betala kostnaderna och därefter ska det beslutas att samma borgenär ska få ersättning för denna kostnad genom lönegarantin.

Det har tidigare övervägts om denna administrativa omgång kan undvikas genom att ordningen förenklas på det sättet att en löneborgenär i stället befrias från sitt kostnadsansvar enligt konkurslagen. Framför allt budgettekniska skäl ansågs då hindra en sådan ändring, vilket hade sin grund i att lönegarantin inte belastade statsbudgeten utan en särskild fond, lönegarantifonden (prop. 1986/87:90 s. 376). Den fonden är dock sedan länge avskaffad och Konkurstillsynsutredningen har därför föreslagit att borgenärer med fordran som omfattas av lönegarantin undantas från kostnadsansvaret enligt konkurslagen (SOU 2000:62 del 1 s. 489 f.).

Även om det lär vara relativt ovanligt att en arbetstagare ansöker om konkurs och att den sedan avslutas genom avskrivning bör förslaget innebära att administrativt merarbete kan undvikas och att en mer rationell hantering av kostnadsfrågan därmed uppnås. Det saknas bärande skäl mot en sådan förändring. Det bör därför i konkurslagen föreskrivas att en borgenär som har ansökt om en gäldenärs försättning i konkurs på grund av en fordran som omfattas av statlig lönegaranti, inte ska kunna åläggas ansvar för konkurskostnader.

En arbetstagare som inte omfattas av statlig lönegaranti kommer liksom hittills och i likhet med övriga sökande borgenärer utom staten, att kunna åläggas ett ansvar för konkurskostnader i samband med att konkursen avslutas genom avskrivning. Det är en konsekvens av att den statliga lönegarantin i princip förutsätter att lönefordringar omfattas av allmän förmånsrätt och att inte alla fordringar uppfyller villkoren för sådan förmånsrätt. Ett sådant villkor är att det för vissa tvistiga lönefordringar uppställs tidsfrister för att väcka talan eller begära förhandling enligt t.ex. kollektivavtal samt därefter ansöka om konkurs (12 § tredje stycket förmånsrättslagen [1970:979]). Det har gjorts gällande att detta kan innebära att vissa löneborgenärer inte kommer i åtnjutande av lönegaranti trots att även han eller hon skulle kunna vara i behov av det sociala skydd som garantin innebär. Detta är dock en fråga om omfattningen av den statliga lönegarantin och det finns inte förutsättningar att just för betalningsansvar vid avskrivning av konkurs föreskriva en annan ordning för dessa borgenärer. Avgränsningsfrågor rörande lönegaranti och förmånsrätt får vid behov övervägas i ett annat sammanhang.

Verkställbarhet av beslut om borgenärs kostnadsansvar

Det ovan redovisade kostnadsansvaret för borgenären eller borgenärerna aktualiseras när konkurskostnaderna inte kan tas ur boet. I ett sådant fall föreskrivs att rätten i sitt beslut om avskrivning ska ålägga ansvarig borgenär att betala konkurskostnaderna med den beloppsbegränsning som gäller (14 kap. 3 § tredje meningen konkurslagen). Detta innebär att beslutet innefattar en betalningsförpliktelse och det utgör en exekutionstitel gentemot borgenären (prop. 1978/79:105 s. 344 f.).

I avsnitt 10.2 föreslås att tillsynsmyndigheten ska överta rättens uppgift att besluta om avskrivning av en konkurs. Till skillnad från en domstols beslut utgör som utgångspunkt en förvaltningsmyndighets beslut inte en exekutionstitel. För att myndighetsbeslut ska få verkställas krävs att detta anges i en särskild föreskrift (se 3 kap. 1 § 6 utsökningsbalken). Det är rimligt att även tillsynsmyndighetens beslut om betalningsförpliktelse kan verkställas utan ytterligare åtgärd och det bör därför införas en bestämmelse rörande verkställbarhet i konkurslagen. Jfr 5 kap. 36 § fastighetsbildningslagen (1970:988) om en motsvarande ordning med verkställbart myndighetsbeslut om betalningsförpliktelse i relation mellan enskilda (prop. 1991/92:127 s. 83 f.), och även 42 § andra stycket rättshjälpslagen (1996:1619).

19 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2022.

Som utgångspunkt ska de nya bestämmelserna gälla även för konkurser som har beslutats före ikraftträdandet.

Om en konkurs har beslutats före ikraftträdandet ska dock äldre bestämmelser om edgång gälla. Detsamma ska gälla för ett bevakningsförfarande som har inletts samt för rådgivare och förlikningsmän som har utsetts före ikraftträdandet. Om en framställan om en åtgärd har getts in till tingsrätten före ikraftträdandet, ska handläggningen i domstol av den frågan ske med tillämpning av äldre bestämmelser.

Äldre bestämmelser om sökande borgenärs kostnadsansvar, beloppsgräns för utbetalning av utdelning och tid för borgenär att göra anspråk på utdelningsmedel ska gälla för konkurser som har beslutats före ikraftträdande.

Pågående konkursärenden i tingsrätt ska avskrivas från vidare handläggning vid ikraftträdandet eller när en fråga som vid ikraftträdandet är föremål för prövning i rätten avslutas där.

När en framställan i en konkurs som har inletts före ikraftträdandet ska göras till rätten efter ikraftträdandet, ska den tingsrätt som skulle ha beslutat om konkursen enligt de nya bestämmelserna vara behörig.

Äldre bestämmelser ska gälla för lönegarantimål som inletts före ikraftträdandet och för frister i följdlagstiftning som i dag löper från edgångssammanträdet.

Bedömning: Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten bör ges i uppdrag att förbereda genomförandet av de föreslagna förändringarna av konkursförfarandet.

Skälen för förslaget och bedömningen

Ikraftträdande

De lagändringar som föreslås i denna promemoria syftar till att åstadkomma en modernare och mer ändamålsenlig konkurshantering. Målsättningen är att konkurser ska hanteras effektivare och att domstolens verksamhet med konkurser ska renodlas. Det är mot denna bakgrund angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt.

Flera av förslagen kommer att innebära relativt stora förändringar. Det gäller framför allt ändringar i ansvarsfördelningen mellan de centrala aktörerna i konkursförfarandet. Dessa förändringar kräver anpassningar av organisation och it samt insatser när det gäller utbildning och arbetsätt. Domstolarna, Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten och konkursförvaltarna behöver därför få tid på sig att anpassa sina verksamheter för att kunna hantera de nya arbetsuppgifterna på ett redan från start godtagbart sätt. Det föreslås mot den bakgrunden av lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2022.

I vissa delar skulle ett snabbare ikraftträdande i och för sig kunna vara möjligt. Det gäller särskilt förändringar som syftar till att i större omfattning möjliggöra en elektronisk hantering. När det gäller förslaget att kungörelse av beslut och åtgärder i regel enbart ska ske i Post- och Inrikes Tidningar på internet (se avsnitt 17.2) finns det redan en digital lösning på plats och förslaget är angeläget inte minst för att det minskar kostnaderna för konkurshantering. När det gäller elektronisk ingivning förutsätter förslaget att en teknisk lösning tas fram. Förslagen innebär emellertid inte någon skyldighet för domstolarna att tillhandahålla en sådan tjänst. Detsamma gäller för elektroniska underrättelser. Det är alltså inte nödvändigt att tekniska lösningar i dessa fall ska vara på plats när författningsändringarna träder i kraft. I promemorian Digital kommunikation i domstolsprocesser (Ds 2019:18) lämnas förslag på elektronisk ingivning i andra mål och ärenden. De förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021. Det finns anledning att vid den fortsatta beredningen av förslagen om bl.a. kungörelser och ingivning överväga ett tidigare ikraftträdande och huruvida det då bör ske en samordning med förslagen i promemorian om digital kommunikation i domstolsprocesser.

Övergångsbestämmelser i konkurslagen

Förslagen i promemorian innebär både att andra än domstol ska handlägga och besluta i en rad frågor och att den domstolsprövning som kvarstår ska ske vid ett färre antal tingsrätter. Till det kommer att det, till skillnad från vad som gäller i dag, inte ska finnas ett löpande ärende i tingsrätten och att domstolens beslut därmed i större utsträckning är slutliga. Dessutom ska ärenden handläggas och beslut överklagas enligt ett annat processregelverk. Konkursärenden i pågående konkurser kan alltså komma att avslutas i tingsrätten och den fortsatta handläggningen ske hos konkursförvaltaren, tillsynsmyndigheten eller annan tingsrätt.

Utgångspunkten när det gäller processrättslig och annan förfarandelagstiftning är att nya regler blir tillämpliga genast efter ikraftträdandet men att en domstol inte förlorar sin behörighet till följd av att nya behörighetsregler träder i kraft under handläggningen av ett mål eller ärende. Endast vid avvikelser från denna ordning krävs övergångsbestämmelser (se t.ex. prop. 2016/17:95 s. 19).

Vid införandet av såväl 1921 års konkurslag som nuvarande konkurslagen, liksom vid 1979 års reform, har det föreskrivits att äldre bestämmelser ska fortsatt gälla i konkurser, i vilka konkursbeslutet har meddelats före ikraftträdandet (NJA II 1921 s. 636, prop. 1978/79:105 s. 65 och 355 f. och prop. 1986/87:90 s. 52 f. och 419 f.). Motsvarande övergångsbestämmelser föreslogs av Domstolsutredningen (SOU 1991:106) och 2007 års Insolvensutredning (SOU 2010:2). Fördelen med en sådan ordning är att den är förutsebar och blir enkel att tillämpa i den enskilda konkursen. Det skulle med en sådan ordning dock ta avsevärd tid innan förändringarna får fullt genomslag och fram till dess skulle det i praktiken finnas två parallella konkursförfaranden som aktörerna behöver växla mellan i sin dagliga verksamhet. Detta är något som i största möjliga utsträckning bör undvikas.

Ett alternativ är då att låta de nya bestämmelserna gälla även för pågående konkurser. Detta är i linje med vad Konkurstillsynsutredningen som utgångspunkt har föreslagit (SOU 2000:62). Med en sådan ordning får det nya förfarandet ett snabbare genomslag (jfr prop. 2005/06:124 s. 67 f.), vilket minimerar den tidsperiod där olika regler behöver användas. Det finns tydliga fördelar med ett

sådant alternativ och som utgångspunkt bör därför de föreslagna förändringarna gälla för alla konkurser. Det behöver dock göras ett antal undantag i syfte att undvika orimliga eller annars oönskade konsekvenser. Det handlar framför allt om att undvika att behöva avbryta eller förändra en påbörjad handläggning av ett moment under konkursförfarandet.

Eftersom tingsrätten i dag, redan när ett beslut om konkurs meddelas, bestämmer tidpunkten för edgångssammanträdet och kallar de berörda till det sammanträdet vore det inte en rimlig eller effektiv ordning om de föreslagna lagändringarna skulle få till konsekvens att man i stället för att hålla edgångssammanträdet skulle behöva ändra kungörelsen, kallelserna och förutsättningarna för bouppteckningens bekräftande till det nya bouppteckningssammanträdet som föreslås i avsnitt 5. En övergångsbestämmelse bör därför införas som innebär att äldre bestämmelser om edgång ska tillämpas i en före ikraftträdandet beslutad konkurs.

Om ett bevakningsförfarande har inletts före ikraftträdandet bör också äldre bestämmelser tillämpas på förfarandet. Även i detta fall handlar det om att undvika att behöva göra förändringar i en handläggning som redan har påbörjats och kungörelse som har utfärdats. Eftersom det endast torde pågå ett relativt begränsat antal bevakningsförfaranden vid ikraftträdandet bör en sådan ordning inte riskera att medföra nämnvärda negativa konsekvenser.

I avsnitt 8.3 och 8.4 föreslås att möjligheten att utse rådgivare åt förvaltaren vid förvaltningen av boet och att förlikningsman som biträder rätten med utredning och förlikning i en bevakningstvist tas bort. Det är ytterst sällsynt att någon ges ett sådant uppdrag. För det fall det ändå vid tidpunkten för ikraftträdandet skulle finnas ett pågående uppdrag behöver äldre bestämmelser om den fortsatta hanteringen av uppdraget, inte minst vad gäller arvode och ersättning till dessa personer, kunna tillämpas. En övergångsbestämmelse av den innebörden bör därför införas.

Dessutom bör äldre bestämmelser tillämpas för det fall konkursförvaltaren eller någon annan redan har gett in en framställan till rätten i en viss särskild fråga när lagändringarna träder i kraft. Om förvaltaren har gett in ett utdelningsförslag och en arvodesräkning till rätten, bör alltså den fortsatta handläggningen där ske i enlighet med nuvarande ordning. Detsamma gäller om t.ex. gäldenären har gett in ett ackordsförslag eller en borgenär har begärt

förvaltarens entledigande. Äldre bestämmelser bör i dessa fall tillämpas till dess frågan är slutligt avgjord, dvs. även i högre rätt efter överklagande (jfr t.ex. rättsfallet NJA 2017 s. 754).

Avsikten är alltså att även konkurser som har inletts före ikraftträdandet så snart som det är möjligt och lämpligt ska börja handläggas enligt de nya bestämmelserna. I dag är en konkurs ett löpande ärende hos tingsrätten. Det innebär att ärendet inte avslutas bara för att rätten avgör en fråga under förfarandet. Den föreslagna nya ordningen innebär däremot att ett nytt konkursärende startar när en framställan under konkursen görs eller en fråga på något annat sätt anhängiggörs där. För att möjliggöra en övergång till den nya ordningen bör därför pågående ärenden i tingsrätten avslutas vid ikraftträdandet eller när frågorna som vid ikraftträdandet är föremål för prövning i rätten senare avslutas där.

En ytterligare fråga med anledning av att den nya ordningen innebär att ett nytt konkursärende startar när en ny ansökan eller ett överklagande görs till rätten är val av forum. Förslaget i den delen innebär att en sådan framställan ska göras till den tingsrätt som beslutat om konkursen (se avsnitt 15.3 och 15.4). Samtidigt föreslås att domstolsprövningen koncentreras till färre tingsrätter än hittills (se avsnitt 15.7). När det då efter ikraftträdandet blir aktuellt att i en äldre konkurs göra en framställan till tingsrätten enligt den nya ordningen kommer konkursbeslutet ha meddelats av en tingsrätt som var behörig enligt då gällande forumregler men som inte nödvändigtvis längre är det. Det bör därför föreskrivas att behörig tingsrätt i ett sådant fall är den tingsrätt som skulle ha varit behörig att besluta om konkursen enligt den nya ordningen.

Därutöver är det rimligt att vissa ytterligare förändringar inte får genomslag på redan inledda konkurser i syfte att säkerställa en förutsebar och rättssäker ordning för sökanden och andra borgenärer. Det gäller förslag om sökande borgenärs rätt till ersättning för kostnader för prövningen av konkursansökan (se avsnitt 15.6.4), liksom hans eller hennes ansvar för kostnader och skadestånd i vissa fall (se avsnitt 18.4, jfr prop. 2004/05:35 s. 32) samt en höjd beloppsgräns för utbetalning av utdelning och en förkortad tid för borgenärer att göra anspråk på utdelningsmedel (se avsnitt 10.4.1, 10.4.4 och 18.4). För konkursförvaltaren föreslås vissa förändringar av innehållet i och tidsfrister för de berättelser han eller hon ska ge in (se avsnitt 5.1 och 7). Dessa ändringar bör dock

förvaltarna ha förutsättningar att kunna tillämpa även i konkurser som pågår vid ikraftträdandet och det föreslås därför inte några övergångsbestämmelser för dessa.

Övergångsbestämmelser i lönegarantilagen

I avsnitt 16.2 och 16.3 föreslås att reglerna om överprövning av lönegaranti ska ändras. Enligt den hittillsvarande ordningen inleds en överprövning av ett beslut om lönegaranti genom att arbetstagaren eller tillsynsmyndigheten väcker talan om saken i tingsrätten och att frågan därmed handläggs som ett tvistemål enligt rättegångsbalken. Ändringarna innebär att dessa frågor i stället ska hanteras i domstolen enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden och att prövningen ska inledas genom ett överklagande. Det föreslås även ändringar i fråga om vem som ska företräda staten i domstolsprocessen.

De nya reglerna om överprövning bör visserligen gälla i så stor utsträckning som möjligt direkt från ikraftträdandet. Det är dock varken ändamålsenligt eller effektivt att låta de nya reglerna träffa redan pågående mål i domstol om lönegaranti. En övergång till en annan handläggningsform och med ett byte av företrädare för staten skulle riskera att påverka den pågående processen negativt. Att låta dessa mål handläggas enligt de hittillsvarande reglerna bedöms inte heller medföra någon olägenhet för någon av parterna. För att tydliggöra att de nya reglerna inte ska tillämpas på redan pågående mål bör det införas en övergångsbestämmelse om detta.

Övergångsbestämmelser i annan lagstiftning

I promemorian föreslås att det obligatoriska edgångssammanträdet inför rätten ersätts av ett bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren. I viss annan lagstiftning, närmaste bestämt lagen (1966:742) om hotell- och pensionärörelse, sparbankslagen (1987:619), stiftelselagen (1994:1220), lagen (1995:1570) om medlemsbanker, aktiebolagslagen (2005:551) och lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar, finns bestämmelser som anger en frist för att väcka talan eller vidta någon annan åtgärd. Den fristen räknas i dag från edgångssammanträdet men föreslås framöver i stället löpa

från konkursbeslutet (se avsnitt 5.2.3). För att förhindra rättsförluster bör en sådan förändring endast gälla för konkurser som beslutas efter ikraftträdandet. Ovan föreslås vidare att äldre bestämmelser ska gälla för sökande borgenärs rätt till ersättning för kostnader för prövningen av konkursansökan. En motsvarande övergångsbestämmelse bör tas in i rättshjälpslagen (1996:1619).

Det bedöms i övrigt inte finnas behov av övergångsbestämmelser för de följdändringar i annan lagstiftning som föreslås.

Genomförandet

Det är angeläget att de föreslagna förändringarna kan genomföras så snabbt och bra som möjligt. Förutom att arbetsuppgifter ska flyttas behöver verksamhetsstöd, rutiner, mallar och elektronisk hantering utvecklas. Det är också viktigt att alla huvudsakliga aktörer – domstolarna, Kronofogdemyndigheten och konkursförvaltarna – genomför förändringarna i takt och med samsyn. Aktörernas organisationer kan behöva ses över i viss utsträckning och det bör övervägas hur behovet av särskild kompetens kan tillgodoses.

Mot den bakgrunden bör Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten ges i uppdrag att förbereda de förändringar som nu föreslås. I detta arbete bör myndigheterna involvera konkursförvaltarkollektivet. Myndigheterna bör även ta ett ansvar för att göra nödvändiga informationsinsatser med anledning av förändringarna. I avsnitt 18.3 anges att Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten bör ges i uppdrag att se över avgifterna i konkursförfarandet. I avsnitt 15.7 anges att Domstolsverket bör få i uppdrag att lämna förslag på vilka tingsrätter som framöver ska vara konkursdomstolar.

20 Konsekvenser

20.1 Ett mer ändamålsenligt konkursförfarande

Bedömning: Förslagen skapar ett mer ändamålsenligt konkursförfarande och innebär att både resurser och kompetens kan användas mer effektivt. Att konkursförvaltarna och tillsynsmyndigheten ges ett utökat handläggningsansvar innebär att domstolarnas verksamhet i konkurs renodlas och att onödigt dubbelarbete undviks.

De föreslagna ändringarna av förfarandet bedöms kunna bidra till att de totala handläggningstiderna i konkurser blir kortare. Totalkostnaden för konkurshanteringen kan förväntas minska.

Skälen för bedömningen: Flera förslag i promemorian innebär att många av domstolens nuvarande handläggningsuppgifter flyttas till tillsynsmyndigheten (Kronofogdemyndigheten) eller konkursförvaltaren. Efter att tingsrätten försatt gäldenären i konkurs, utsett konkursförvaltare och kungjort konkursbeslutet kommer den att avsluta sitt konkursärende och därefter endast undantagsvis handlägga frågor som uppkommer i konkursen. Förändringarna innebär därför en önskvärd renodling av domstolarnas verksamhet. Tillsynsmyndighetens och förvaltarens ställning stärks och deras ansvar utökas. Lagstiftningen och med den det nuvarande pappersbundna och administrativt betungande förfarandet moderniseras. Syftet med förslagen är att få till stånd ett mer effektivt och ändamålsenligt konkursförfarande till gagn för parterna, beslutsorganen och samhället i stort.

Som redovisas i avsnitt 2 och 3.2 har frågan om rollfördelningen i konkursförfarandet utretts åtskilliga gånger och ett flertal alternativ har då övervägts. I de olika förslagsavsnitten ovan redovisas

de alternativ till lösningar som finns, liksom för- och nackdelar med att behålla nuvarande ordning. De senaste åren har antalet konkurser ökat och domstolarnas ansträngda arbetsläge riskerar att förvärras och konkurshandläggningen därigenom försämrats om inte en förändring vidtas. Det bedöms inte finnas förutsättningar att uppnå en önskad förändring enbart genom att vidta andra åtgärder än lagstiftningsåtgärder.

De som berörs av förslagen är främst de aktörer som har uppgifter att utföra i konkursförfarandet, dvs. allmän domstol, Domstolsverket, Kronofogdemyndigheten och konkursförvaltarna. Förslagen berör även konkursgäldenärerna och konkursborgenärerna. Som redovisas nedan innebär förändringarna att kostnader för konkurshandläggningen i viss utsträckning följer med när ansvaret för olika moment flyttas. Domstolarna får färre uppgifter medan tillsynsmyndigheten och konkursförvaltaren får utökat ansvar. Det innebär dock inte att kostnaderna bara flyttas från en aktör till en annan. I dag är domstolen, Kronofogdemyndigheten och förvaltaren alla inblandade på olika sätt i många moment i konkursförfarandet. Genom förändringarna kan onödigt dubbel- eller i vissa fall trippelarbete undvikas. I några fall föreslås att arbetsuppgifter helt tas bort. I andra fall föreslås att beslutsuppgifter flyttas, vilket innebär att en aktör får en ny uppgift men behöver då i gengäld inte längre utföra sin nuvarande uppgift i den frågan (t.ex. att ansöka eller yttra sig).

Totalkostnaden i konkurs bedöms kunna minska av flera skäl. En mer renodlad och tydlig ansvarsfördelning innebär som nämns ovan att en hel del av det dubbelarbete som för närvarande utförs i en konkurs kan undvikas. Detta bidrar till en mer kostnadseffektiv hantering. Att handlägningsansvaret flyttas från domstol till konkursförvaltaren eller tillsynsmyndigheten och att hanteringen koncentreras till färre domstolar eller till tillsynsmyndigheten jämfört med samtliga tingsrätter i dag, leder till kortare handläggningstider och färre domstolsförhandlingar. Tidsvinsterna kan utifrån statistik från Kronofogdemyndigheten uppskattas till i vart fall 0,5 månader i avskrivningskonkurser och två månader i utdelningskonkurser (den genomsnittliga omloppstiden för en konkurs var 11,8 månader 2018). Därutöver innebär förslagen att vissa moment i hanteringen antingen helt tas bort eller blir mer kostnadseffektiva. Det senare gäller särskilt förslagen om att underlätta digital kom-

munikation, vilket leder till ytterligare tidsvinster. Totalkostnaden för konkurshantering blir alltså lägre.

Till grund för den konsekvensbedömning som görs nedan ligger Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens konsekvensanalys i rapporten En mer rationell konkurshantering och den kompletterande analys som myndigheterna därefter gjort. Förslagen i promemorian avviker i vissa avseenden från myndigheternas. Detta beaktas i de bedömningar som nu görs.

20.2 Konsekvenser för staten och kommunerna

Bedömning: Genom reformen renodlas domstolarnas verksamhet i konkurs. Det bidrar till att domstolarnas resurser och kompetens i konkurshantering kan användas mer effektivt än i dag och att resurser kan omfördelas till den övriga dömande verksamheten.

Förslagen bedöms leda till kostnadsminskningar för Sveriges Domstolar som överstiger de kostnadsökningar som i stället uppkommer hos Kronofogdemyndigheten. Dessa kostnadsökningar bör därför finansieras genom att medel förs över från Utgiftsområde 4 Rättsväsendet till Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

Förändringarna bedöms inte leda till ökade kostnader för anslaget Rättsliga biträden m.m. Den del av anslaget som hör till konkurshandläggningen flyttas till Kronofogdemyndigheten.

Förslagen bedöms inte i övrigt leda till ökade kostnader för det allmänna.

Skälen för bedömningen

Konsekvenser för domstolarna

En viktig del av den föreslagna reformen innebär att uppgifter i konkursförfarandet lyfts bort från tingsrätten som första instans. Tingsrätterna ska inte längre ha ett löpande ärende under förfarandet utan endast involveras när det finns behov. Detta kommer att minska kostnaderna för domstolarnas konkurshantering.

Förändringarna innebär bl.a. att edgångssammanträden i tingsrätt, både för obligatorisk och fakultativ ed, till stor del ersätts av bouppteckningssammanträden hos konkursförvaltaren. Förutom att domstolarna därmed endast i undantagsfall behöver hålla sådana sammanträden, behöver de inte heller längre vidta några åtgärder för planeringen av dessa sammanträden i samband med konkursbeslutet. Det hölls 9 158 edgångssammanträden 2018. Domstolarna bedöms i fortsättningen bara behöva hålla edgångssammanträden med gäldenären i ca 700 konkursärenden, vilket kan reducera den totala sammanträdestiden med ca 5 000 timmar. Vidare avskaffas rättens förlikningssammanträde under bevakningsförfarandet. Det hölls 381 sådana sammanträden 2018 med en total sammanträdestid på drygt 120 timmar.

Även flera andra uppgifter under konkursförfarandet flyttas från tingsrätten till konkursförvaltaren, t.ex. att besluta om att anordna bevakningsförfarande och att medge gäldenären undantag från sitt reseförbud samt att handlägga den inledande delen av ackordsförfarandet. Kronofogdemyndigheten föreslås från tingsrätten överta uppgifter kopplade till bl.a. anstånd med att ge in förvaltarberättelse, förordnande av vissa uppdragstagare, förskott på förvaltararvode och en betydande del av handläggning och beslut vid konkursers avslutande, bl.a. beslut om avskrivning, utdelning och förvaltararvode. Därtill kommer att förvaltaren och andra inte längre ska ge in en mängd handlingar till tingsrätten, som därmed befrias från att administrera dessa.

En betydande kostnadsminskning i domstolarnas konkursverksamhet uppstår till följd av att de kommer att kungöra, kalla och underrätta i mindre utsträckning och kan göra det till en lägre kostnad när så sker (avsnitt 17). Den årliga kostnaden för kungörelser i konkursärenden uppgår till ca 15 miljoner kronor. Förutom att drygt en fjärdedel av dessa kungörelser inte längre kommer att utföras av domstolarna innebär förslaget om att de kvarvarande kungörelserna endast ska ske i Post- och Inrikes Tidningar avsevärt lägre kostnader för denna hantering. Kostnaden för kungörelse i den tidningen utgör endast drygt en procent av de totala kostnaderna. Därtill kommer att motsvarande förändring föreslås när det gäller företagsrekonstruktion, vilket innebär en ytterligare minskning av domstolarnas kungörelsekostnader. Även

kostnaderna för delgivning och underrättelser minskar genom förslagen i promemorian.

Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten har bedömt att förslagen i deras rapport medför en kostnadsminskning för Sveriges Domstolar på i storleksordningen 40 miljoner kronor per år, varav personalkostnader utgör ca 30 miljoner kronor. Förslagen i promemorian innebär att ytterligare uppgifter flyttas från domstolarna, bl.a. de fakultativa edgångssammanträdena och en del tvistiga avslutningsbeslut. Dessutom avskaffas förliknings-sammanträdena. Vidare kommer kostnaderna för kungörelser och underrättelser att kunna begränsas ytterligare något i förhållande till vad som förutsattes i rapporten. De kostnadsminskningar som förslagen innebär för Sveriges Domstolar bedöms på längre sikt uppgå till ca 45 miljoner kronor per år. Med hänsyn till att det på de flesta domstolarna handlar om att delar av årsarbetskrafter för domare, notarier och övrig personal påverkas, kommer det ta viss tid innan reformens kostnadsminskningar kan få full effekt. Vidare uppkommer vissa omställningskostnader.

Möjligheterna till digitala ansökningar kan utnyttjas om nya tekniska lösningar tas fram. Om Domstolsverket inom ramen för sitt fortsatta utvecklingsarbete väljer att prioritera sådana e-tjänster som förutses i denna promemoria, bör utvecklings- och utbildningskostnaderna för detta hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Detsamma gäller eventuella utvecklings- och utbildningskostnader för de allmänna domstolarna (se motsvarande bedömning i Ds 2019:18 s. 95 f.).

En koncentration av domstolshanteringen i konkurs till färre tingsrätter skapar en mer bärkraftig dömande verksamhet och innebär att både resurser och kompetens kan användas mer effektivt. Detta bör leda till en snabbare och mer rättssäker handläggning. De domare som arbetar med målen och ärendena får och kan sedan upprätthålla en hög kompetens inom rättsområdena. Det får även anses mindre resurskrävande för en domare som mer regelmässigt kommer i kontakt med konkurser att sätta sig in i de specifika frågeställningarna än vad det är för en domare som har att ta ställning till en sådan frågeställning i ett enstaka fall. Den kompetens som finns i domstolarna kan därmed utnyttjas bättre. Att prövningen av lönegarantifrågor sker i ett överklagandeärende och inte

som i dag i en tvistemålsprocess, leder till en mer kostnadseffektiv hantering.

Sammanfattningsvis innebär förslagen att domstolarnas verksamhet renodlas och att kostnaderna för domstolarnas konkurshantering minskar. Förslagen möjliggör ett effektivare resursutnyttjande och bidrar till att säkerställa en hög kvalitet i domstolarnas verksamhet i konkurs. Förändringarna ger utrymme för domstolarna att i större utsträckning använda sina resurser och sammanträdeslokaler i den övriga dömande verksamheten.

Domstolsverket och Kronofogdemyndigheten har i sin konsekvensanalys anfört att de personalkonsekvenser som förslagen kan innebära bör kunna hanteras genom normal personalomsättning. Som redovisas i avsnitt 19 ska myndigheterna få i uppdrag att förbereda de förändringar som nu föreslås. En närmare bedömning måste göras inom ramen för det uppdraget. Om framtida personalkonsekvenser skulle uppstå, ska myndigheterna i det arbetet beakta regleringen i 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd.

Särskilt om notarierna

Tingsnotarier handlägger enligt nuvarande ordning, genom delegation, flera frågor som uppkommer i domstolens konkursärenden. En överflyttning av handläggningsuppgifter i konkurs från tingsrätten till konkursförvaltarna och tillsynsmyndigheten kommer därför att påverka notariernas möjligheter att handlägga dessa ärenden (se avsnitt 15.6.5), vilket i sin tur kan påverka notarieutbildningens innehåll i tingsrätt.

De senaste årtiondena har arbetet med att renodla domstolarnas verksamhet medfört att ett antal arbetsuppgifter som traditionellt i stor utsträckning hanteras av notarier flyttats från domstolarna (jfr t.ex. prop. 1980/81:8 s. 137 och prop. 1989/90:85 s. 31). Även om det är viktigt att notarier har en allsidig och kvalificerad utbildning i domstol måste intresset av en kvalificerad och ändamålsenlig hantering av konkursärenden väga tyngre. Den förändring som föreslås i denna promemoria bedöms inte ha någon nämnvärd betydelse för rekryteringen av tingsnotarier eller i förlängningen kompetenta jurister till domarutbildningen. Även fortsättningsvis kommer de mer kvalificerade arbetsuppgifterna i konkursfrågor att

handläggas i domstol; en handläggning som notarier själva kan utföra eller annars delta i inom ramen för en utvecklande utbildning (jfr t.ex. prop. 2010/11:119 s. 82). Till det kommer de goda möjligheter som finns att genomföra notarietjänstgöring genom s.k. kombinationstjänstgöring, inledningsvis hos Kronofogdemyndigheten och därefter i tingsrätt.

Konsekvenser för Domstolsverket

Den hantering som Domstolsverket enligt nuvarande ordning har i ett konkursärende avser tiden efter konkursbeslutet. Det handlar om att hantera kostnader och avgifter i konkurser (se avsnitt 18.2) De förändringar som nu föreslås får till konsekvens att Domstolsverket inte längre kommer att utföra någon särskild uppgift i konkursen annat än att bibehålla hanteringen av den ansökningsavgift som borgenären betalar för konkursansökan. Detta innebär en kostnadsbesparing på ca 0,5 miljoner kronor per år. Domstolsverkets uppgifter flyttas till Kronofogdemyndigheten, se nedan.

Konsekvenser för Kronofogdemyndigheten

Förslagen i promemorian innebär att Kronofogdemyndigheten kommer att få ett utökat ansvar under konkursförfarandet, i tiden efter det att domstolen beslutar att inleda en konkurs.

Det föreslås bl.a. att Kronofogdemyndigheten övertar vissa av de handläggnings- och beslutsfunktioner som tingsrätten i dag ansvarar för. Kronofogdemyndigheten kommer därför att fatta ett större antal beslut i konkursen. I gengäld kommer myndigheten i mindre utsträckning att behöva yttra sig till tingsrätten inför rättens beslut. De beslut som framför allt avses i sammanhanget är beslut i samband med konkursens avslutande men även beslut om t.ex. anstånd med ingivande av förvaltarberättelsen, förskott på förvaltararvode samt förordnande och entledigande av vissa uppdragstagare.

Vissa av de uppgifter som Kronofogdemyndigheten föreslås få lär bli relativt sällan förekommande och bör därför inte medföra annat än en marginell ökning av arbetsbördan. Andra uppgifter kommer att bli mer frekventa och därmed kräva en större arbets-

insats. Det gäller särskilt Kronofogdemyndighetens hantering vid konkursens avslutande. Myndigheten kommer att besluta i frågor om avskrivning och nedläggning av konkurser, fastställande av utdelningsförslag samt om konkursförvaltarens arvode och kostnadsersättning. Det är emellertid i flera fall relativt okomplicerade frågor. Det gäller t.ex. beslut om avskrivning av en konkurs. Ungefär 70 procent av samtliga konkurser avslutas genom avskrivning och flertalet övriga genom att utdelningsförslag fastställs utan invändning. Enligt uppgift var det också endast i ca två procent av samtliga avslutade konkurser under år 2018 som Kronofogdemyndigheten fann skäl att inte tillstyrka förvaltarens yrkade arvode. Det är inte heller fråga om några helt nya handläggningsuppgifter eftersom Kronofogdemyndigheten i dag ska granska ärendena och i yttrande till tingsrätten framföra sin bedömning. Den ytterligare arbetsinsats som krävs kan därför förväntas bli relativt begränsad.

Eftersom det föreslås att Kronofogdemyndigheten ska ta över Domstolsverkets nuvarande hantering av kostnader och avgifter i konkurs (se avsnitt 18.3) kommer Kronofogdemyndigheten att få ett merarbete för att bl.a. sköta utbetalningar samt bevakning och mottagning av inbetalda avgifter. Som redovisas för Domstolsverket ovan är det dock inte en kostnadsmässigt omfattande arbetsuppgift. Hanteringen av kungörelser och underrättelser föreslås i promemorian i än större utsträckning än vad som förutsågs i rapporten kunna ske elektroniskt och därmed till en lägre kostnad.

Som anförs i avsnitt 18.2 har Kronofogdemyndigheten redan ett utbyggt system för hantering av olika betalningsströmmar i andra ärenden som myndigheten hanterar. Att myndigheten hanterar betalningar i konkursärendet bör därför leda till effektivitetsvinster och kostnadsbesparingar för staten. För Kronofogdemyndigheten kommer emellertid förändringarna innebära ett visst behov av att utveckla sitt verksamhetsstöd. Det handlar i huvudsak om att it-stöd behöver anpassas, bl.a. till följd av att Domstolsverkets nuvarande hantering inte är digitaliserad. Kostnader för detta kommer att uppstå för införandet samt löpande för drift och förvaltning av systemen.

Förslagen i promemorian innebär goda möjligheter för Kronofogdemyndigheten att inte bara som redan sker upprätta handlingar elektroniskt utan också därefter hantera dem i den miljön, t.ex. genom underrättelser till parterna. Det som nu införs är en möjlig-

het och inte en skyldighet att använda elektronisk kommunikation. Det får förutsättas att Kronofogdemyndigheten redan bedriver ett arbete i den riktningen men under alla förhållanden är det upp till myndigheten att inom ramen för sitt allmänna utvecklingsarbete hantera denna typ av frågor. Att i större utsträckning kommunicera elektroniskt leder till kostnadsbesparingar, bl.a. genom minskade portokostnader.

Kronofogdemyndigheten kan, med anledning av sina nya arbetsuppgifter, komma att behöva ta fram nya arbetsmetoder och rutinbeskrivningar. Förändringarna kan initialt innebära vissa utbildnings- och informationsinsatser. En viss kostnad uppstår för att revidera handböcker, utforma informationsmaterial och ge information till olika aktörer i konkursen, t.ex. konkursförvaltare, banker och inkassobolag. Slutligen kommer vissa kostnader att uppstå för kungörelser, underrättelser och expediering av beslut.

I promemorian föreslås att konkursförvaltarna och rekonstruktörerna delvis övertar uppgiften från Kronofogdemyndigheten att föra det allmännas talan i domstol i lönegarantiärenden, vilket innebär en arbets- och kostnadsbesparing för myndigheten (avsnitt 16.2 och 16.3). Det är dock relativt få ärenden. Kronofogdemyndighetens uppgift att granska förvaltarens och rekonstruktörens lönegarantibeslut för att ta ställning till om besluten bör överprövas i domstol påverkas inte av promemorians förslag.

Utgångspunkten för en bedömning av de kostnader för Kronofogdemyndigheten som förslagen medför är Domstolsverkets och Kronofogdemyndighetens rapport och tidigare gjorda konsekvensanalyser. I promemorian föreslås vissa förändringar i förhållanden till rapporten. Kronofogdemyndigheten föreslås kunna avsluta konkurser i fler tvistiga fall (se avsnitt 10.2 och 10.3). Myndigheten föreslås inte, till skillnad från i rapporten, få några handläggningsuppgifter i anslutning till de ca 9 000 bouppteckningssammanträden och kvarvarande edgångssammanträden som förvaltarna respektive tingsrätterna ska hålla (se avsnitt 5.2 och 5.3). Vidare förenklas Kronofogdemyndighetens uppgift att hantera förvaltarens slutredovisning på så sätt att myndigheten inte längre ska behöva särskilt granska den eller upprätta ett särskilt yttrande över den (se avsnitt 12.3). Även vissa andra, om än begränsade, arbetsuppgifter tas bort från myndigheten, t.ex. att lämna förvaltarens medgivande att vidta vissa åtgärder (se avsnitt 14.4) och att vara

motpart i lönegarantiärenden (se avsnitt 16.3). Dessa förändringar innebär att de sammantagna kostnadsökningarna för själva handläggningen blir lägre än vad som bedömdes i rapporten. I gengäld bör kostnaderna för Kronofogdemyndighetens it-utveckling räknas upp något.

Mot bakgrund av det ovan anförda kan konstateras att förslagen kommer att leda till ökade kostnader för Kronofogdemyndighetens konkurshantering. De kostnader som bedöms uppkomma är dels kostnader för verksamhetsstöd, både en initial kostnad för att utveckla it-stödet och en löpande kostnad för förvaltning och drift av det, dels löpande kostnader för handläggningen, framför allt personalkostnader. Därutöver kan vissa kostnader uppstå för t.ex. utbildning och informationsinsatser.

Sammantaget bedöms förslagen för Kronofogdemyndighetens del innebära en initial kostnad om i vart fall 15 miljoner kronor som huvudsakligen avser it-utveckling och därefter en årlig kostnadsökning på i vart fall 17 miljoner kronor. De kostnadsökningar för Kronofogdemyndigheten som förslagen innebär bör finansieras genom att sådana medel som reformen frigör förs över från anslaget för Sveriges Domstolar till anslaget för Kronofogdemyndigheten. En möjlighet som behandlas i avsnitt 19 och som senare kan övervägas i syfte att frigöra medel för att täcka initiala kostnader är ett snabbare ikraftträdande av förslaget om en effektivare kungörelsehantering.

Utöver ovan beskrivna förändringar föreslås i promemorian att Kronofogdemyndigheten inte längre ska ha ansvar för arkivering av gäldenärens räkenskapsinformation. Det kommer på längre sikt att innebära en kostnadsbesparing för myndigheten (se avsnitt 13.2). Myndighetens kostnader för nuvarande förvaringshantering uppgår till drygt sex miljoner kronor för 2018. Kostnaden är i dag avsedd att täckas av den tillsynsavgift som ska utgå till staten för tillsynsmyndighetens verksamhet. Arkivtiden är i regel sju år och det är först så lång tid efter ett ikraftträdande som kostnaderna helt kan upphöra.

Reformen syftar inte till att påverka innehållet i Kronofogdemyndighetens tillsyn av konkursförvaltare. Det kan dock inte utslutas att Kronofogdemyndighetens tillsyn kan komma att bli något mer omfattande eftersom vissa av de uppgifter som i dag utförs av domstolen i stället kommer att utföras av konkursförvaltarna. Att

den hörandeskyldigheten i 7 kap. 10 § konkurslagen justeras bedöms endast marginellt påverka Kronofogdemyndighetens arbetsinsats. Kronofogdemyndighetens kostnader för tillsyn ska ersättas genom tillsynsavgift enligt förordningen (1979:972) om tillsynsavgift i konkurs. Som anförs i avsnitt 18.3 ska bl.a. myndigheten få i uppdrag att se över den och andra avgifter under konkursförfarandet med anledning av de förändringar som nu föreslås.

Konsekvenser för anslaget Rättsliga biträden m.m.

Flera av förslagen i promemorian innebär att konkursförvaltaren får ett större ansvar, vilket påverkar storleken på dennes arvode. I första hand ska förvaltarens arvode betalas av boet eller av sökande borgenär. I de fall tillgångarna i boet eller borgenärerna inte täcker kostnaderna kan det allmänna behöva stå för kostnaden. Detta gäller i avskrivningskonkurser. Kostnaden belastar anslaget Rättsliga biträden m.m. (se avsnitt 10.5.4 om detta anslag).

Det är svårt att närmare bedöma i vilken utsträckning detta anslag kan påverkas med anledning av förslagen. Som utgångspunkt innebär förslagen inte ytterligare uppgifter för konkursförvaltaren, utan snarare att uppgifterna får en annan karaktär. Som utvecklas i avsnitt 20.3 bedöms dock kostnaderna för förvaltarnas arvode öka något. Den ökningen bedöms emellertid bli begränsad och kan uppskattas uppgå årligen till ca en procent av den del av anslaget som hör till konkurshandläggningen (den delen av anslaget uppgick 2018 till 169 miljoner kronor). Det rör avskrivningskonkurser där arvodet som utgångspunkt bestäms enligt en fastställd taxa.

När det gäller frågan i vilken utsträckning anslaget kan påverkas med anledning av förslagen måste även beaktas att sökande borgenär föreslås ta ett större kostnadsansvar (avsnitt 18.4). Det bedöms leda till en besparing för staten om drygt två miljoner kronor per år (se SOU 2014:86 s. 390). Förändringarna bedöms därför sammantaget inte innebära någon ökad kostnad för anslaget Rättsliga biträden m.m. Den del av anslaget som hör till konkurshandläggningen bör överföras till Kronofogdemyndigheten.

Konsekvenser för det allmänna i övrigt

I avsnitt 18.3 görs bedömningen att de nuvarande avgifterna i en konkurs, framför allt kungörelse- och kallelseavgifterna, behöver ses över med anledning av de förändringar som görs i övrigt. I detta skede görs alltså inga förändringar av avgifterna men det kan förutses att det totala avgiftsuttaget i konkurs på sikt kan komma att förändras och därmed påverka statens intäkter.

Förslagen i denna promemoria bedöms inte leda till några ekonomiska konsekvenser för staten i övrigt eller för kommunerna och regionerna eller det kommunala självstyret.

20.3 Konsekvenser för konkursförvaltarna

Bedömning: Konkursförvaltarna bedöms redan ha både praktiska och organisatoriska möjligheter att utföra de nya uppgifter som de tar över från tingsrätterna.

Att förvaltarna ges ett utökat ansvar bedöms leda till något högre konkurskostnader men innebär inte några kostnadskonsekvenser för förvaltarna.

Skälen för bedömningen: Det finns inledningsvis anledning att konstatera dels att konkursförvaltaren redan enligt nuvarande ordning är involverad i de allra flesta moment under konkursförfarandet, dels att förvaltaren har rätt till ersättning för det arbete som han eller hon lägger ned i en konkurs. Som redovisas nedan kommer förvaltaren nu att i vissa moment få en delvis annan roll och att arbetsuppgifterna blir då något annorlunda. I andra avseenden kommer förvaltaren att få en ny uppgift medan han eller hon i ytterligare avseenden befrias från uppgifter. Även om dessa förändringar kan innebära både ökade kostnader i vissa fall och minskade kostnader i andra fall blir det i slutändan inte fråga om några ekonomiska konsekvenser för just förvaltaren, eftersom dennes rätt till ersättning för kostnader kvarstår oförändrad.

För konkurser som avslutas genom avskrivning bestäms ersättningen till konkursförvaltare enligt en konkursförvaltartaxa, som kan överskridas i vissa fall (se avsnitt 10.2.2). För övriga konkurser, framför allt utdelningskonkurser, bestäms arvode till ett skäligt

belopp (se avsnitt 10.3.1). För 2013 uppgick beslutade konkursförvaltararvoden till 798 821 353 kr och genomsnittsarvodet uppgick till 99 815 kr (se SOU 2014:86 s. 375). Det skiljer sig dock väldigt mycket mellan arvode i en avskrivningskonkurs och arvode i en större utdelningskonkurs.

Genom reformen får alltså förvaltarna i viss utsträckning förändrade och även ytterligare uppgifter i konkurshanteringen. Det handlar bl.a. om att hålla bouppteckningssammanträden och ta ett större ansvar för bevakningsförfarandet. Konkursförvaltaren föreslås dessutom ta över domstolens uppgift att pröva och i förekommande fall medge gäldenären undantag från det automatiska reseförbudet och besluta om ersättning för inställelse till sammanträde i vissa fall.

När det gäller upprättande av bouppteckningen och halvårsberättelser innebär förslagen att det i konkurslagen föreskrivs att vissa ytterligare uppgifter ska lämnas. För bouppteckningens del är det i huvudsak uppgifter som konkursförvaltarna redan i dag tar fram och när det gäller halvårsberättelsen är det fråga om en begränsad redogörelse av vilka åtgärder som återstår att vidta och en uppskattning av hur lång tid det kan ta. Den tid som förslagen kan kräva av förvaltarna får bedömas som ringa.

När det gäller bouppteckningssammanträdet bör förvaltarna kunna hantera detta utan att det får några större konsekvenser för dem. Detta förklaras framför allt av att förvaltaren i gengäld inte längre behöver inställa sig vid tingsrätten för att där delta i ett edgångssammanträde (se avsnitt 20.2 om att det i dag hålls över 9 000 edgångssammanträde per år och där bara sammanträdestiden uppgår till ca 6 000 timmar/år). Ett bouppteckningssammanträde kan förväntas ta mindre tid i anspråk och kan anordnas på ett mer effektivt och därmed kostnadsbesparande sätt, särskilt avseende tidspillan. Eftersom det i många fall endast kommer att vara konkursförvaltaren och gäldenären som närvarar vid sammanträdet bedöms det inte heller behöva uppstå annat än marginella kostnader för kallelser och lokal. I viss utsträckning kan dock vissa ytterligare kostnader uppstå för förvaltarna. Det gäller i de fall gäldenären håller sig undan trots eftersökningar med resultat att förvaltaren tvingas påkalla edgång inför domstolen.

Förslagen innebär vidare att konkursförvaltaren tar över vissa av rättens arbetsuppgifter som hänför sig till bevakningsförfarandet.

Förvaltaren är dock redan i dag involverad i samtliga moment under detta förfarande. Förslagen innebär att förvaltaren själv kan besluta om att anordna ett förfarande, i stället för att vända sig till tingsrätten med en framställan om detta. Ansvaret för att verka för förlikning utökas men samtidigt avskaffas förlikningssammanträdet och därmed bör behovet av att delta i domstolsförfaranden rörande bevakningstvister minska betydligt. Under 2014 hölls drygt 300 förlikningssammanträden (ca 120 timmar). Förvaltaren kommer, genom att förlikningssammanträdet avskaffas, framöver behöva inställa sig endast till ett begränsat antal sammanträden i domstol när en bevakningstvist ska prövas där. Detta innebär minskade kostnader för förvaltaren. Vidare leder förslaget om att förskotts-betalade fordringar inte behöver bevakas till färre bevakningar och därmed en minskad administration för förvaltaren. Att förvaltaren ska sända inkomna bevakningshandlingar till Kronofogdemyndigheten kan endast i begränsad utsträckning medföra ökade kostnader, särskilt om detta görs elektroniskt. Förvaltarna befrias också från nuvarande skyldighet att upprätta en särskild bevakningsförteckning. Även när det gäller bevakningsförfarandet görs därför bedömningen att förvaltarna bör kunna hantera detta utan att det får några nämnvärda ekonomiska konsekvenser.

Förvaltarna föreslås vidare få ansvar att hantera inledningen av ackordsförfaranden (avsnitt 11.3.1). Sådana förfaranden är dock mycket sällsynt förekommande och konkursförvaltaren är redan i dag inblandad i den inledande hanteringen genom att yttra sig till domstol i frågan, två gånger dessutom. Eventuella kostnadsökningar för detta bör därför bli marginella.

Förvaltarna (och rekonstruktörer) föreslås också delvis överta rollen som part i domstol i lönegarantiärenden från Kronofogdemyndigheten. Den typen av processer är sparsamt förekommande (år 2018 inleddes ca 50 lönegarantimål) och som anförs i avsnitt 16.3 bör förslaget inte leda till merarbete i någon större omfattning. Domstolsprocessen kommer som huvudregel att vara skriftlig och förvaltaren och rekonstruktören är väl insatt i ärendet.

Förslagen innebär att det uppstår vissa administrativa kostnader för att hantera bl.a. kungörelser, kallelser och underrättelser. Som utvecklas i avsnitt 17.1 ska kungörelser ske på internet och i övrigt ska kommunikation ske elektroniskt i största möjliga utsträckning. Det är sedan länge ett krav på den som utses till förvaltaren att han

eller hon har en väl utvecklad kontorsorganisation och därmed fungerande administrativa rutiner. Det är dock oundvikligt att dessa uppgifter i viss utsträckning, och särskilt på kort sikt, kan leda till något ökade kostnader för bl.a. porto och för den administrativa hanteringen hos förvaltarna. Ett visst merarbete kan dessutom komma att uppkomma för att införa rutiner i hanteringen av de tidsfrister som gäller för bevakningar och anmärkningar. Samtidigt bör den nya ordningen även medföra vissa förenklingar i förvaltarnas arbete med bl.a. bevakningsförfarandet.

Ett sätt att begränsa förvaltarnas administrativa kostnader är att det tas fram mallar för bl.a. kungörelser, kallelser och bekräftelser av bouppteckningen. Detta kan också leda till ökad enhetlighet i hanteringen. Det bör anmärkas att konkursboet i dag betalar avgift för domstolens administrativa hantering. Som föreslås i avsnitt 18.3 bör dessa avgifter ses över.

Konkursförvaltarna bedöms efter reformen komma att kommunicera med tillsynsmyndigheten i något större utsträckning än tidigare. Det är en konsekvens av att reformen innebär att handläggningsuppgifter flyttas från domstolen till tillsynsmyndigheten. Samtidigt kommer förvaltarnas kontakter med domstolen i ett konkursärende att minska och kommunikationen kommer överlag att i allt större utsträckning kunna ske elektroniskt. Inte minst kommer förvaltarna, som anförs ovan, i betydligt mindre utsträckning behöva infinna sig till sammanträde i rätten. Att ett par delar av verksamheten, bekräftelse av bouppteckning och medgivande av undantag från reseförbud, ska omfattas av handlingsoffentligheten (se avsnitt 13.1) bedöms inte påverka förvaltarnas administrativa börda annat än marginellt. Förvaltarna torde redan i dag ha rutiner för att diarieföra och bevara sitt material och kan inte förväntas annat än i undantagsfall behöva hantera frågor om utlämnande av allmänna handlingar.

Konkursförvaltaren föreslås få ansvar för att förvara gäldenärens räkenskapsinformation efter avslutad konkurs, när den inte kan återlämnas till gäldenären. I den utsträckning materialet inte är elektroniskt uppstår en kostnad för detta i form av anlitande av en förvaringstjänst. Som framgår av avsnitt 13.2 tar förvaltaren redan i dag i ungefär hälften av fallen det ansvaret och har dessutom redan ansvaret för att förvara handlingar som härrör från själva konkursen och som alltså hör till boet. Kostnaden för förvaring är

en konkurskostnad. Av detta följer att förslaget inte medför några kostnader för förvaltaren som denne inte kan få ersättning för.

Sammantaget görs bedömningen att förslagen i promemorian innebär delvis nya, delvis fler uppgifter för förvaltarna. Förändringarna innebära en viss ökad arbetsbörda för förvaltare, i vart fall i konkurser med bevakningsförfarande (högst 20 procent av konkurserna) och ökade administrativa kostnader. Detta kompenseras i viss utsträckning av att andra arbetsuppgifter tas bort eller förenklas. Det är mycket svårt att uppskatta vad förslagen innebär i arbetstimmar och arvodesbelopp. Kostnadsökning för den genomsnittliga konkursen bedöms dock bli begränsad.

Förvaltarnas arvode och annan ersättning utgör en konkurskostnad. I första hand ska dessa kostnader tas av konkursboets medel, i andra hand delvis av sökande borgenär (se nedan) och i sista hand av staten (se ovan). För konkursförvaltarna bör förslagen därmed i slutändan inte få några kostnadskonsekvenser.

20.4 Konsekvenser för gäldenärer, borgenärer m.m.

Bedömning: Förslagen bedöms inte leda till ökade kostnader för gäldenärerna. För borgenärerna påverkar de ökade konkurskostnaderna som förslagen innebär i viss utsträckning deras utdelning i konkurs negativt. Samtidigt kan förändringarna bidra till att de får utdelning snabbare och bl.a. en ökad elektronisk hantering medför minskade kostnader. Sökande borgenärs kostnadsansvar utökas något, vilket får konsekvenser för dessa i vissa konkurser. För arbetstagare blir lönegarantiprocessen i domstol snabbare och billigare.

Vissa förslag bör ha en positiv påverkan på miljön.

Skälen för bedömningen

Konsekvenser för gäldenärerna

Förslagets konsekvenser för gäldenärerna bedöms totalt sett vara begränsade. År 2018 begärdes 10 730 gäldenärer i konkurs och av dem försattes sedan 7 599 i konkurs. Antalet anställda som berördes av konkurser det året var nästan 20 000 personer. Förslagen i

denna promemoria rör dock inte förutsättningarna för att försätta en gäldenär i konkurs och därmed inte heller direkt antalet konkurser i Sverige. Förslagen inriktas på att inom ramen för konkursförfarandet på olika sätt förbättra och effektivisera hanteringen.

Förslagen innebär att gäldenären kommer att behöva bekräfta bouppteckningens riktighet vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren i stället för som hittills inför tingsrätten. Det är också förvaltaren, och inte längre tingsrätten, som kan medge gäldenären undantag från hans eller hennes reseförbud i tiden före det att bouppteckningen bekräftats. Detta bör dock inte påverka gäldenärens situation negativt. Att konkursen kan avslutas snabbare än hittills är positivt för gäldenären. Förslagen bör alltså inte leda till ökade kostnader för gäldenärerna.

Konsekvenser för borgenärerna

När det gäller förslagens konsekvenser på konkursborgenärer handlar det om ett stort antal företag av varierande storlek, från staten till privata stora, medelstora och små företag samt enskilda näringsidkare och privatpersoner. Det finns ingen statistik på vilka som är borgenärer i konkurser. En närmare redovisning av berörda företag till antal och storlek bedöms därför inte vara möjlig. De borgenärerna med störst fordringar är dock ofta banker och andra kreditinstitut samt det allmänna.

För borgenärerna innebär de föreslagna förändringarna av konkursförfarandet att de kan komma att behöva ha fler kontakter med konkursförvaltaren och tillsynsmyndigheten men i gengäld färre kontakter med tingsrätten. Till exempel ska en borgenär enligt reformen ge in bevakningar och anmärkningar till förvaltaren i stället för som i dag till tingsrätten. Borgenärens utdelning i konkursen kommer, utom vid tvist, att bestämmas av Kronofogdemyndigheten i stället för som hittills av tingsrätten. Denna förändring påverkar inte borgenärerna negativt. Förslaget om att borgenärerna inte längre ska behöva bevaka förskottsbetalade fordringar medför en kostnadsminskning för dem och dessutom en minskad risk för att deras rätt till utdelning går förlorad. Förslagen om att öka möjligheterna till digital kommunikation bör leda till minskade kostnader för papper och porto och en snabbare och

administrativt mindre betungande hantering. Detta gynnar framför allt de borgenärer som tar aktiv del i konkursförfaranden och de positiva effekterna kommer därför i hög grad att variera mellan företagen. Förslaget om att höja beloppsgränsen för när utbetalning av utdelningsmedel kan ske till en borgenär (avsnitt 10.4.1) innebär att vissa borgenärer inte får någon utdelning samtidigt som de administrativa kostnaderna för utbetalning minskar och övriga borgenärer får ökad utdelning. Höjningen är begränsad och lär drabba få borgenärer.

Som utvecklas i avsnitt 20.3 ovan kan den förändrade rollfördelningen innebära att konkursförvaltarnas arvode och kostnadsersättning ökar något. I de fall konkursboet har medel ska förvaltarekostnaderna täckas av dessa, vilket leder till motsvarande minskning av borgenärernas utdelning. Detta är fallet i ca 30 procent av konkurserna men även i flera av dessa kommer förändringarna inte att annat än marginellt påverka utdelningen. Den kostnadsökning som kan uppstå bedöms, i vart fall på sikt, alltså vara begränsad och utslaget på varje konkurs och borgenär bedöms konsekvenserna i flertalet fall bli små.

För sökande borgenär föreslås en viss skärpning av kostnadsansvaret vid avskrivningskonkurser (se avsnitt 18.4). Beloppsmässigt är dock skärpningen i den enskilda konkursen begränsad och kommer totalt sett att träffa ytterst få borgenärer.

Det bör anmärkas att konkursboet redan i dag betalar avgifter för domstolens administrativa hantering, t.ex. för kungörelser. Som föreslås i avsnitt 18.3 bör dessa avgifter nu ses över, bl.a. mot bakgrund av att kostnaden för hanteringen minskar. Det kan därför förutses en minskad kostnadsbörda i detta avseende för borgenärskollektivet.

Förslaget att förvaltarna i större utsträckning ska ha hand om förvaringen av gäldenärens handlingar efter avslutad konkurs innebär att det i fler fall än hittills kan bli aktuellt att ta upp förvaringskostnader som en konkurskostnad (se avsnitt 13.2). Samtidigt innebär förslaget att staten inte längre kommer att ha några kostnader för förvaring av räkenskapsmaterial och andra handlingar. Det finns därmed inte något behov av att vid bestämmandet av tillsynsavgiften – som räknas som en konkurskostnad – ta hänsyn till att avgiften ska täcka myndighetens kostnader för förvaring (se avsnitt 18.3 om tillsynsavgiften). Sammantaget bör därför

förslaget inte leda till annat än marginella konsekvenser för konkursborgenärerna.

I avsnitt 16.2 föreslås att konkursförvaltares och rekonstruktörers beslut om lönegaranti ska få överklagas till domstol, i stället för att arbetstagaren i egenskap av löneborgenär, som i dag, ska behöva inleda en tvistemålsprocess i domstol. Förslaget innebär en enklare, snabbare och mindre kostsam ordning för arbetstagaren.

Konsekvenser för miljön

I promemorian föreslås flera moderniseringar när det gäller kommunikationen mellan aktörerna. Bland annat ska handlingar kunna ges in och lämnas ut elektroniskt i större omfattning och kunngörelser ska i regel endast ske på internet. Detta kommer att minska pappersanvändningen. Dessutom kommer behovet av postbefordran, med de transporter som är förknippade med detta, att minska. Förslagen bör därför ha en positiv påverkan på miljön.

Konsekvenser i övrigt

Förslagen bedöms inte ha någon betydelse för jämställdheten, för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten.

21 Författningskommentar

21.1 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

I konkurslagen föreslås en rad ändringar av hur en konkurs genomförs. Det är i huvudsak ändringar i konkursförfarandet och endast i begränsad omfattning ändringar av den materiella konkursrätten. Det handlar om vem som ska göra vad under ett förfarande samt hur och när det ska göras. Konkursförvaltarens och Kronofogdemyndighetens (tillsynsmyndigheten) hittillsvarande uppgifter, att förvalta och avveckla konkursboet respektive utöva tillsyn över förvaltningen kvarstår i huvudsak oförändrade. Däremot flyttas flera av tingsrättens uppgifter i konkursförfarandet till förvaltaren eller tillsynsmyndigheten.

Det ska inte längre finnas ett löpande ärende hos rätten under konkursens handläggning. Rätten ska involveras endast när det begärs eller annars behövs. En prövning av rätten ska då, beroende på vilken fråga det rör, ske på ansökan, genom överlämnande eller genom överklagande av förvaltarens eller tillsynsmyndighetens beslut. Varje sådan fråga handläggs av rätten i ett eget konkursärende. I mindre komplicerade konkurser kan detta innebära att rätten, efter sitt beslut om konkurs, inte involveras alls under resten av konkursen. Ett nytt 16 kap. om handläggningen av konkurser i framför allt domstol införs med anledning av den förändrade ansvarsfördelningen. Som komplement till konkurslagens bestämmelser ska lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas i stället för rättegångsbalken.

Konkursförvaltaren föreslås få nya uppgifter. Som exempel ersätts i 6 kap. den obligatoriska edgången vid ett sammanträde inför rätten av en bekräftelse vid ett bouppteckningssammanträde hos förvaltaren. Vidare övertar förvaltaren uppgiften att handlägga

bevakningsförfarandet i 9 kap. fram till dess en tvist behöver slitas. Förvaltaren tar även över ansvaret för den inledande handläggningen av ackordsförfarandet i 12 kap.

Även tillsynsmyndigheten föreslås få nya uppgifter i konkursförfarandet. Myndigheten ska vara den som beslutar om att avsluta en konkurs genom avskrivning enligt 10 kap., nedläggning enligt 12 kap. eller i flertalet fall fastställande av utdelning enligt 11 kap. Tillsynsmyndigheten ska som utgångspunkt även besluta om förordnande av vissa uppdragstagare och om arvode och ersättning till bl.a. konkursförvaltaren.

Den av konkursförvaltaren, tillsynsmyndigheten eller rätten som ska besluta i en viss fråga har också ansvaret för bl.a. kungörelser och underrättelser kopplade till frågan.

Ett antal ändringar i konkurslagen syftar till att modernisera såväl lagstiftningen som handläggningen av en konkurs, inte minst när det gäller förutsättningarna för elektronisk kommunikation med berörda.

I lagen upphävs ett antal paragrafer. Det gäller 2 kap. 26 § (se avsnitt 15.6.4 och kommentaren till 16 kap. 8 §), 7 kap. 7 § (se avsnitt 8.3 och 8.4), 7 kap. 14 a § (se avsnitt 14.5), 7 kap. 29 § (se avsnitt 15.4 och kommentaren till 16 kap. 14 §), 9 kap. 14, 17 och 18 §§ (se avsnitt 9.4), 11 kap. 17 § (se avsnitt 10.4.2 och kommentaren till 16 kap. 16 §), 12 kap. 9, 12, 16 och 18 §§ (se avsnitt 11.3.1 och 11.3.3 samt kommentaren till 16 kap. 12 §), 14 kap. 10 § (se avsnitt 10.2.2), 14 kap. 15 § (se avsnitt 8.3 och 8.4). och 16 kap. (se avsnitt 15.6.4).

1 kap. Inledande bestämmelser

3 § Förvaltningen av ett konkursbo handhas av en eller flera förvaltare.

Förvaltningen av boet står under tillsyn av tillsynsmyndigheten. *Tillsynsmyndigheten utför även de andra uppgifter som anges i denna lag.*

I paragrafen anges de huvudsakliga uppgifterna för konkursförvaltaren och tillsynsmyndigheten i en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 15.6.4.

I *andra stycket* andra meningen, som är ny, anges att tillsynsmyndigheten även utför de andra uppgifter som anges i lagen. Detta tydliggör att tillsynsmyndigheten inte har till uppgift att bara

utöva tillsyn över förvaltningen av konkursboet utan även andra uppgifter i enlighet med vad som föreskrivs på andra ställen i lagen.

Vid sidan av konkursförvaltaren och tillsynsmyndigheten har rätten en betydande roll i konkursförfarandet. Närmare bestämmelser om rättens handläggning av frågor i en konkurs finns i framför allt 16 kap., se kommentaren till det kapitlet. Där återfinns processrättsliga bestämmelser om t.ex. forum, verkställighet, överklagande och tillämplig processlag. I lagen i övrigt finns i anslutning till regleringen av vissa särskilda frågor ytterligare bestämmelser som gäller rättens handläggning.

6 § Om *en* annan lag *innehåller* någon bestämmelse som avviker från denna lag, *tillämpas* den bestämmelsen.

Paragrafen markerar konkurslagens subsidiära karaktär i förhållande till andra lagar. Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 15.6.2.

Andra stycket tas bort med anledning av det nya 16 kap. om att rätten vid sin handläggning ska tillämpa lagen (1996:242) om domstolsärenden. Trots första stycket är lagen om domstolsärenden subsidiär till konkurslagen, vilket anges i 16 kap. 6 § och 2 § lagen om domstolsärenden. Detsamma gäller förvaltningslagen, vilket anges i 4 § förvaltningslagen (2017:900), se även 16 kap. 1 §. Jfr Lagrådet i prop. 1986/87:90 bilagedelen s. 180.

2 kap. Konkursansökan och konkursbeslut m.m.

Konkursansökan m.m.

1 § En ansökan om konkurs görs skriftligen till *tingsrätten*.

Sökanden ska ange och styrka de omständigheter som gör rätten behörig, om de inte är kända.

En ansökan ska avvisas, om det inte av den framgår vilken tingsrätt som är behörig och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen.

I 3 och 4 §§ lagen (2017:473) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning finns ytterligare bestämmelser om ansökans innehåll.

Paragrafen innehåller bestämmelser om innehållet i en ansökan om konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.1 och 15.7.

Forumregeln vid ansökan om konkurs i nuvarande *första stycket* första meningen flyttas till 16 kap. 7 §, se kommentaren till den paragrafen. Kravet i andra meningen på att ansökan ska undertecknas flyttas till 2 §.

2 § *Konkursansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.*

Om ansökan ges in elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på underskrift för ansökningar som ges in elektroniskt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undertecknande av konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.1 och 15.6.4.

Paragrafen får nytt innehåll. Hittillsvarande bestämmelse om överlämnande av konkursansökan till behörig tingsrätt utgår med anledning av att 8 § lagen (1996:242) om domstolsärenden med motsvarande innehåll blir tillämplig på handläggningen i domstol (se 16 kap. 6 § första stycket).

I *första stycket*, som alltså har nytt innehåll, anges att konkursansökan ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud. Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 § första stycket andra meningen.

I *andra stycket*, som är nytt, kompletteras kravet på egenhändigt undertecknande i första stycket med en bestämmelse som möjliggör elektronisk ansökan. En sådan ansökan måste undertecknas med en avancerad elektronisk underskrift enligt EU-förordningen om elektronisk identifiering. En avancerad elektronisk underskrift är en elektronisk underskrift på vilken det ställs höga krav på säkerhet och kryptering. De e-legitimationer som hittills använts i Sverige anses uppfylla kraven på en avancerad elektronisk underskrift.

Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

I *tredje stycket*, som är nytt, ges en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela undantag från kravet i andra stycket på underskrift för ansökningar som ges in elektroniskt. Det kan bli aktuellt för ansökningar som ges in av företrädare för det allmänna. Även i dessa fall bör det ställas krav på säker ingivning, trots att kraven på underskriften enligt andra stycket inte behöver vara uppfyllda.

Vilka krav i övrigt som ställs på innehållet i en ansökan om konkurs framgår av lagen om domstolsärenden (se bl.a. 5 §).

3 § *Om ett dödsbo eller en dödsbodelägarare ansöker om att dödsboet ska försättas i konkurs, ska till ansökan bifogas bouppteckningen efter den døde och, om bouppteckningen har registrerats, bevis om detta. Om inte en bouppteckning har förrättats, ska uppgift om varje delägars namn och adress lämnas.*

Paragrafen innehåller regler om vilka dokument som ska bifogas en gäldenärs ansökan om konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 4.4 och 17.5.

Det nuvarande första stycket om att en gäldenär till sin konkursansökan bör bifoga en förteckning över boets tillgångar och skulder tas bort.

Återstående del av paragrafen, dvs. hittillsvarande andra stycket, justeras för att underlätta elektroniskt ingivande och fortsatt kommunikation.

4 § *Om en borgenär ansöker om konkurs, ska borgenären i ansökan lämna uppgift om sin fordran och de omständigheter i övrigt på vilka yrkandet grundas.*

Borgenären ska till ansökan bifoga de handlingar som åberopas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en borgenärs konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 17.5.

Paragrafen delas upp i två stycken. Uppmaningen att ge in åberopade handlingar i original eller kopia och i två exemplar tas bort för att underlätta elektroniskt ingivande.

Prövning av konkursansökan m. m.

23 § I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. rättegångsbalken. Bestämmelsen i 18 kap. 2 § *ska* dock inte tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.4.

Den nuvarande tredje meningen, som tillåter borgenären att framställa kostnadsanspråk senare under konkursförfarandet, utgår. Det innebär, i enlighet med det som föreskrivs i 18 kap. 14 § rättegångsbalken, att kostnadsfrågan vid bifall till konkursansökan måste prövas senast innan handläggningen avslutas och rätten avslutar sitt konkursärende, vilket sker i samband med att konkursbeslutet meddelas. Det motsvarar vad som redan gäller när konkursansökan ogillas och ett eventuellt kostnadsanspråk av gäldenären ska prövas. Konkursbeslutet får inte fördröjas och det är därför viktigt att borgenären framställer sitt kostnadsyrkande och underlag för detta i tid och beaktar att det kan inträffa att konkursbeslut meddelas på någon annans, t.ex. gäldenärens ansökan. Ett kostnadsyrkande kan under handläggningen kompletteras om det uppstår ytterligare kostnader, t.ex. vid en förhandling.

Se prop. 1986/87:90 s. 187 f., 201 f. och 429 f. om hanteringen under konkursförfarandet av den kostnadsersättningsfordran som borgenären får. Borgenären har enligt 10 § första stycket 1 förmänsrättslagen (1970:979) förmänsrätt för kostnaderna.

Åtgärder vid konkursbeslut m. m.

24 § När ett beslut om konkurs meddelas, *ska* tingsrätten *snarast utse förvaltare*.

Konkursbeslutet *ska* genast kungöras.

Paragrafen reglerar vilka åtgärder som tingsrätten ska vidta när ett beslut om konkurs meddelas. Övervägandena finns i avsnitt 4.1, 5.2.1 och 5.2.3.

Hittillsvarande skyldighet för tingsrätten att bestämma tidpunkt för edgångssammanträdet och kalla till sammanträdet tas bort med

anledning av att det inte längre kommer att hållas ett obligatoriskt edgångssammanträde i konkursen (se kommentaren till 6 kap. 2 a–3 §§).

3 kap. Verkningar av konkurs

Gäldenärens förlust av sin rådighet

2 § En rättshandling mellan gäldenären och någon annan som företas senast dagen efter den *dag konkursbeslutet kungjordes* ska trots 1 § gälla, om det inte visas att den andre kände till beslutet eller att det fanns omständigheter som gav honom eller henne skälig anledning att anta att gäldenären var försatt i konkurs. En överlåtelse av eller ett annat förfogande över egendom som på grund av detta ska gälla, ska dock, om konkursboet utan oskäligt uppehåll begär det, gå åter mot att boet ersätter den andre vad han eller hon har betalat jämte nödvändig eller nyttig kostnad.

Första stycket andra meningen gäller inte egendom som anges i 8 kap. 10 § andra stycket.

Infriar någon en förpliktelse mot gäldenären efter den tidpunkt som anges i första stycket, ska det tillgodoräknas honom eller henne, om det av omständigheterna framgår att han eller hon var i god tro. En uppsägning eller en annan liknande rättshandling som företas mot eller av gäldenären efter sagda tidpunkt ska gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart oskäligt att rättshandlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Det finns särskilda bestämmelser om verkan av gäldenärens överlåtelse eller pantsättning av löpande skuldebrev, aktiebrev eller vissa andra jämförbara värdehandlingar.

Paragrafen innehåller bl.a. undantag från huvudregeln att en rättshandling som en gäldenär företar i strid med rådighetsförbudet inte kan göras gällande mot ett konkursbo. Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

I *första stycket* första meningen anges att en rättshandling mellan gäldenären och någon annan som företas senast dagen efter den dag konkursbeslutet kungjordes som utgångspunkt ska gälla trots rådighetsförbudet i 1 §. Uppgiften om att kungörelsedagen är den dag kungörelsen infördes i Post- och Inrikes Tidningar flyttas till 15 kap. 1 § tredje stycket.

Egendom som ingår i ett konkursbo

4 § För att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet får förvaltaren för konkursboets räkning *ansöka om* utmätning enligt 7 kap. utsökningsbalken.

Att utmätning av lön som pågår vid konkursens början kan fortsätta för konkursboets räkning följer av 7 kap. 19 § andra stycket utsökningsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaltarens möjlighet att begära utmätning och om att utmätning av lön som pågår vid konkursens början kan fortsätta. Övervägandena finns i avsnitt 14.5.

I *första stycket* görs några språkliga och redaktionella ändringar. Ordet begära ersätts med ordet ansöka. Att förvaltarens ansökan om utmätning för att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner ska ges in till Kronofogdemyndigheten regleras direkt i utsökningsbalken.

6 § *En tvist* mellan förvaltaren och gäldenären eller *någon annan i en fråga* som avses i 5 § ska prövas av tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren, en borgenär, gäldenären eller en underhållsberättigad.

Tillsynsmyndighetens beslut enligt första stycket ska efter ansökan ändras, om det är motiverat med hänsyn till senare anförda omständigheter eller ändrade förhållanden.

Paragrafen handlar om när tillsynsmyndigheten ska pröva en tvist mellan förvaltaren och gäldenären eller någon annan om beneficium. Övervägandena finns i avsnitt 14.5.

I *första stycket* första meningen tas hänvisningen till 4 § bort. Det innebär att en gäldenär inte längre kan begära tillsynsmyndighetens prövning av en tvist mellan förvaltaren och gäldenären i en fråga som gäller förvaltaren ansökan om utmätning för att ta i anspråk gäldenärens lön och därmed jämställda förmåner som överstiger förbehållsbeloppet. Gäldenärens möjlighet att hävda sin rätt i frågan regleras i stället i utsökningsbalken. Av 7 kap. 7 § första stycket den balken framgår att gäldenären i regel ska ges tillfälle att yttra sig innan ett beslut om löneutmätning meddelas och av 18 kap. 7 § första stycket samma balk framgår att Kronofogdemyndighetens beslut om löneutmätning får överklagas till tingsrätt.

Resterande tre meningar i första stycket tas bort eller flyttas. Tillsynsmyndighetens utrednings- och kommunikationsskyldighet regleras i förvaltningslagen (2017:900) och myndigheten får med tillämpning av dessa regler ta ställning till behovet av att inhämta yttranden i ärendet, se kommentaren till 16 kap. 1 §. Att tillsynsmyndighetens beslut gäller omedelbart framgår av 16 kap. 2 §, se kommentaren till den paragrafen.

Till *andra stycket* flyttas nuvarande första stycket tredje meningen om omprövning av tillsynsmyndighetens beslut. Nuvarande bestämmelserna i det aktuella stycket om överklagande tas bort. Bestämmelser om överklagande finns i 16 kap. 14 §.

4 kap. Återvinning till konkursbo

Talan om återvinning m.m.

20 § *En talan om återvinning enligt 19 § första stycket 1 eller andra stycket ska väckas genom stämning vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen.*

En talan om återvinning får väckas inom ett år från dagen för konkursbeslutet. Talan får även väckas inom sex månader från det att anledningen till den blev känd för konkursboet. Om gäldenären har avhänt sig fast egendom eller det är fråga om återgång av en bodelning, får talan även väckas inom sex månader från den dag då lagfart söktes eller bodelningshandlingen gavs in till rätten.

En borgenär som för talan svarar för rättegångskostnaden men har rätt att få ersättning för denna av boet, i den mån kostnaden täcks av vad som har kommit boet till godo genom rättegången.

Paragrafen innehåller bestämmelser om väckande av återvinnings-talan. Övervägandena finns i avsnitt 15.8.

I *första stycket*, som är nytt, finns en forumbestämmelse för återvinningsmål. En talan om återvinning i allmän domstol ska väckas vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen, se närmare 16 kap. 7 § om den domstolen.

6 kap. Gälldenärens skyldigheter *under boutredningen*

Upplysnings- och närvaroplikt under boutredningen

2 § Gälldenären *ska* ge rätten, tillsynsmyndigheten, förvaltare och granskningsmän de upplysningar av betydelse för konkursutredningen som de begär. Upplysningsskyldigheten omfattar även egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands.

Gälldenären *ska* på begäran av förvaltaren närvara vid bouppteckningsförrättningen.

Paragrafen behandlar gälldenärens skyldigheter att lämna upplysningar av betydelse för konkursutredningen och att närvara vid bouppteckningsförrättningen. Övervägandena finns i avsnitt 5.2, 9.4.3, 11.3 och 15.6.4.

Några redaktionella ändringar görs i *första* och *andra styckena*. Dessutom flyttas den nuvarande bestämmelsen i andra stycket andra meningen, om att en gälldenärs ställföreträdare vars närvaro förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen inte omfattas av närvaroplikt vid bouppteckningsförrättningen, till 4 a § (se kommentaren till den paragrafen).

Det nuvarande tredje stycket om gälldenärens närvaro vid förlikningssammanträde och sammanträde för prövning av ackordsförslag tas bort. Det är en följd av att förlikningssammanträde i bevakningsförfarandet avskaffas och att frågan om gälldenärens närvaro vid sammanträde om ackord i stället regleras i 12 kap. 10 §.

Bekräftelse av bouppteckningen

2 a § Gälldenären *ska* lämna en bouppteckningsbekräftelse inför förvaltaren.

Gälldenären *ska* göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han eller hon anser behövs. Gälldenären *ska* därefter med sin underskrift på heder och samvete bekräfta att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation med gjorda tillägg eller ändringar är riktiga och att det enligt hans eller hennes vetskap inte har oriktigt utelämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld.

För en underskrift enligt andra stycket tillämpas 2 kap. 2 §.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om gälldenärens bouppteckningsbekräftelse inför förvaltaren. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2, 5.2.3 och 13.3.

Gäldenären ska enligt *första stycket* lämna en bouppteckningsbekräftelse inför förvaltaren. Ordningen ersätter hittillsvarande obligatoriska edgång med gäldenären inför rätten. Det kommer dock alltjämt att finnas en möjlighet till edgång (se 3 §).

Att bekräftelsen ska lämnas inför förvaltaren innebär inte bara att det är förvaltaren som ansvarar för att den kommer till stånd utan även att den sker i förvaltarens närvaro. Detta tydliggörs ytterligare i 2 b § där det föreskrivs att bekräftelsen ska lämnas vid ett bouppteckningssammanträde som anordnas av förvaltaren. Se kommentaren till den paragrafen om detta sammanträde.

I andra och tredje styckena regleras närmare hur en bekräftelse görs.

I *andra stycket* första meningen anges att gäldenären ska göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han eller hon anser behövs. Detta innebär att innan gäldenären bekräftar uppgifterna i bouppteckningen ska han eller hon ges möjlighet att göra tillägg eller ändringar till den. Detta motsvarar det som gäller enligt nuvarande ordning med edgång.

I andra stycket andra meningen föreskrivs att gäldenären med sin underskrift på heder och samvete ska bekräfta att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation med gjorda tillägg eller ändringar är riktiga och att det enligt hans eller hennes vetskap inte har oriktigt utelämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld. Detta innebär att det inte är möjligt att lämna en muntlig försäkran om uppgifternas riktighet utan bekräftelsen måste vara skriftlig. Även de uppgifter som bekräftas ska vara skriftliga, vilket innebär att även de tillägg eller ändringar som gäldenären gör behöver antecknas, förslagsvis i bouppteckningen. Gäldenärens bekräftelse på heder och samvete lämnas under straffansvar (se framför allt 11 kap. 2 § brottsbalken). I konkursförordningen ska föreskrivas att förvaltaren inför bekräftelse ska erinra om gäldenärens sanningsplikt och att bekräftelsen sker under straffansvar. Begreppet räkenskapsinformation ersätter hittillsvarande räkenskapsmaterial, se om detta kommentaren till 7 kap. 12 §.

I *tredje stycket* anges att för gäldenärens bekräftelseunderskrift gäller 2 kap. 2 §. Detta innebär att gäldenären ska bekräfta bouppteckningens uppgifter antingen genom egenhändigt undertecknande eller, för det fall bekräftelsen kan ske på elektronisk väg, genom

en avancerad elektronisk underskrift. Underskriften kan många gånger ske på bouppteckningshandlingen (jfr 20 kap. 6 § andra stycket ärvdabalken) men det kan ske även på annat sätt så länge det är tydligt vilka uppgifter som har bekräftats.

2 b § Gäldenärens bekräftelse enligt 2 a § ska lämnas vid ett bouppteckningssammanträde. Förvaltaren ska hålla sammanträdet senast två månader efter konkursbeslutet, om det inte är nödvändigt att det hålls senare.

Förvaltaren ska till bouppteckningssammanträdet kalla gäldenären, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har gjort konkursansökan.

Paragrafen, som är ny, reglerar bouppteckningssammanträdet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2 och 5.2.3.

I *första stycket* första meningen anges att gäldenärens bekräftelse av uppgifterna i bouppteckningen ska lämnas vid ett bouppteckningssammanträde. Det anges inte närmare var sammanträdet ska hållas. Det är konkursförvaltaren som utifrån lämplighetsaspekter bestämmer platsen för bouppteckningssammanträdet (jfr 2 a § där det anges att bekräftelsen ska ske inför förvaltaren och alltså inte nödvändigtvis hos denne). I regel är det naturligt att sammanträdet hålls på den plats där förvaltaren har sitt normala arbetsställe, t.ex. på det advokatkontor där förvaltaren är verksam. Det kan dock ibland vara mer ändamålsenligt att sammanträdet hålls i någon annan lokal eller på någon annan ort, till exempel där gäldenären vistas.

Av första stycket andra meningen framgår att ett bouppteckningssammanträde som huvudregel ska hållas senast två månader efter konkursbeslutet. Till skillnad från nuvarande ordning finns det inte någon begränsning om när sammanträdet tidigast får hållas. Det måste dock ha upprättats en bouppteckning och av 7 kap. 13 a § framgår att den ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en vecka före sammanträdet. Vidare måste gäldenären ges skäligt rådrom att inställa sig.

Ett bouppteckningssammanträde får hållas senare än två månader efter konkursbeslutet men endast om det är nödvändigt. Det är förvaltaren som avgör om det är nödvändigt att hålla sammanträdet senare. Det ska vara fråga om någon särskild omständighet som i praktiken gör att det inte är möjligt att hålla sammanträdet inom

annars stadgad tid. Skäl hänförliga till förvaltaren, t.ex. dennes arbetsbelastning, ska normalt inte leda till att sammanträdet hålls efter tvåmånadersgränsen. Ett skäl som typiskt sett kan medföra behov av att förlägga sammanträdet senare är, på samma sätt som enligt nuvarande ordning, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet (jfr prop. 1986/87:90 s. 242). Ett annat skäl är att gäldenären håller sig undan eller av andra skäl inte kan eller vill inställa sig till ett planerat sammanträde. Det är viktigt att förvaltaren inte väntar med att bestämma tid för sammanträdet och kalla berörda, även i det fall det tidigt kan förutses att sammanträdet kan behöva hållas nära inpå eller till och med efter tvåmånadersfristen. I det fall gäldenären inte går att nå eller inte vill inställa sig har förvaltaren att ta ställning till om bouppteckningssammanträdet ska sättas ut till en senare tid eller om det är lämpligare att i stället ansöka om gäldenärens edgång inför tingsrätten enligt 3 §. I den bedömningen ligger frågan om förvaltaren bör ansöka om tvångsmedel i form av hämtning eller häktning till bouppteckningssammanträdet (se 9 §). Regleringen ska inte uppfattas som att den tid som paragrafen medger måste utnyttjas innan det blir aktuellt att ansöka om edgång inför rätten. Förvaltaren ansvarar för att driva förfarandet framåt och han eller hon måste löpande överväga på vilket sätt detta lämpligast uppnås. Till skillnad från nuvarande ordning med edgång behöver inte ett bouppteckningssammanträde hållas trots att gäldenären inte närvarar. Oavsett om förvaltaren redan före sammanträdet får kännedom om att gäldenären inte kommer att närvara eller detta står klart först när sammanträdet ska inledas, får sammanträdet ställas in och, om inte edgång begärs, parterna kallas till ett nytt sammanträde vid en senare tidpunkt.

Det är förvaltaren som bestämmer på vilket sätt gäldenären ska närvara vid bouppteckningssammanträdet. Förvaltaren ska se till att gäldenärens bekräftelse är korrekt, dvs. att det är rätt person (gäldenären) som skriver under samt att han eller hon är medveten om och införstådd med sin sanningsplikt och har haft möjlighet att göra erforderliga tillägg och ändringar i bouppteckningen. Som utgångspunkt sker detta lämpligast om gäldenären infinner sig på den plats där sammanträdet hålls. Det finns dock inget som hindrar att gäldenären tillåts delta på distans så länge dessa grundförutsättningar är uppfyllda och det i övrigt är lämpligt. Det är då framför

allt ett deltagande på videokonferens som är aktuellt. En förutsättning för att gäldenären ska kunna delta på distans är att bekräftelsen kan överföras till förvaltaren på ett tillförlitligt sätt.

Förvaltaren ska se till att bekräftelsen och vad som har bekräftats, dvs. bouppteckningen med eventuella tillägg och ändringar, bevaras, se kommentaren till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I *andra stycket* anges att förvaltaren ska kalla gäldenären, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har gjort den ansökan som legat till grund för konkursbeslutet till bouppteckningssammanträdet (jfr nuvarande 2 kap. 24 § första stycket 3 om motsvarande för edgångssammanträde enligt hittillsvarande ordning). Det ställs inte upp några särskilda krav vad gäller kallelsernas innehåll. Det ställs inte heller krav på att kallelserna delges. Kallelse kan ske på det sätt som är lämpligt i det enskilda fallet. Delgivning av kallelse med gäldenären kan dock i vissa fall behöva ske för att möjliggöra en senare tvångsmedelsanvändning (se 15 kap. 4 § *andra stycket* och kommentaren till 9 §). Att tillsynsmyndigheten eller den borgenär som har gjort konkursansökan uteblir från bouppteckningssammanträdet utgör inte hinder mot att gäldenären bekräftar bouppteckningen vid sammanträdet. Det finns inget hinder mot att även någon annan borgenär, som så önskar, närvarar vid bouppteckningssammanträdet men förvaltaren är inte skyldig att underrätta någon annan än de som ska kallas.

3 § *På ansökan av förvaltaren ska gäldenären, i stället för att lämna en bekräftelse enligt 2 a §, avlägga bouppteckningsed inför rätten. Till ansökan ska bouppteckningen bifogas.*

Eden ska avläggas vid ett edgångssammanträde. Rätten ska hålla sammanträdet så snart som möjligt. Gäldenären, förvaltaren, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har gjort konkursansökan ska kallas till sammanträdet.

Gäldenären ska vid edgångssammanträdet göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han eller hon anser behövs och under ed intyga att bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation med gjorda tillägg eller ändringar är riktiga och att det inte enligt gäldenärens vetskap har oriktigt utlämnats eller tagits upp någon tillgång eller skuld.

Paragrafen innehåller bestämmelser om edgång inför rätten. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.4 och 13.3.

Den nuvarande ordningen med obligatorisk skyldighet för gäldenären att avlägga ed inför rätten (bouppteckningsed) vid ett edgångssammanträde ersätts med en bekräftelse av gäldenären vid ett bouppteckningssammanträde inför konkursförvaltaren (se 2 a och 2 b §§). Edgång finns dock alltså kvar som ett alternativ till bekräftelseordningen och regleras i den nu aktuella paragrafen.

I *första stycket* första meningen får konkursförvaltaren ansöka hos rätten om att gäldenären ska avlägga ed. Ansökan ges in till den tingsrätt som har beslutat om konkursen (se 16 kap. 7 § andra stycket).

Edgång inför rätten kan ske i stället för en bekräftelse hos förvaltaren, dvs. det är inte möjligt att kräva att gäldenären gör först det ena och sedan det andra. Det är vidare så att bekräftelse är förstahandsalternativet, dvs. gäldenärens edgång inför tingsrätten är subsidiär till förfarandet med att gäldenären lämnar en skriftlig bekräftelse på ett bouppteckningssammanträde (se kommentaren till 2 a och 2 b §§). Edgång inför rätten aktualiseras när en skriftlig bekräftelse, oavsett anledning, inte kan eller bör komma till stånd.

Det är endast förvaltaren som får ansöka om edgång och därmed är den som ensam avgör om edgång med gäldenären ska ersätta förfarandet med en skriftlig bekräftelse. Det krävs inte att förvaltaren uttryckligen åberopar något särskilt skäl för att få till stånd en edgång inför tingsrätten. Om gäldenären själv, en borgenär eller tillsynsmyndigheten är av uppfattningen att edgång bör ske, får de framföra detta till förvaltaren som självständigt har att ta ställning i frågan.

Ett skäl för en ansökan om edgång är när gäldenären inte vill medverka i förfarandet. Förvaltaren får i ett sådant fall antingen ansöka hos tingsrätten om tvångsmedel enligt 9 § för att få gäldenären att lämna sin skriftliga bekräftelse hos förvaltaren, eller ansöka om att gäldenären avlägger ed inför tingsrätten. En situation då förvaltaren i undantagsfall kan behöva ansöka om edgång är när det av säkerhets- eller ordningsskäl bedöms inte lämpligt att hålla ett bouppteckningssammanträde.

Av första stycket andra meningen framgår att konkursbouppteckningen ska bifogas till konkursförvaltarens ansökan.

Bestämmelsen i *andra stycket* första meningen om att bouppteckningsed ska avläggas av gäldenären vid ett edgångssammanträde motsvarar nuvarande första stycket första meningen. Enligt nuvarande ordning bestäms tidpunkten för edgångssammanträdet redan vid konkursbeslutet och kallelser utfärdas samtidigt. Detta får nu i stället ske när förvaltaren ansöker om edgång enligt första stycket. I andra stycket andra meningen uppställs ett skyndsamhetskrav för rättens handläggning av en ansökan om edgång. Rätten ska så snart som möjligt hålla edgångssammanträdet och bör därför normalt genast sätta ut sammanträdet och utfärda kallelser till det. I tredje meningen anges vilka som ska kallas till sammanträdet. Den senare bestämmelsen överensstämmer i sak med hittillsvarande 2 kap. 24 § första stycket 3.

Bestämmelsen i *tredje stycket* anger hur en edgång går till och motsvarar nuvarande 3 § första stycket första meningen. Begreppet räkenskapsinformation ersätter hittillsvarande räkenskapsmaterial, se om detta kommentaren till 7 kap. 12 §.

Rätten har möjlighet att hålla sammanträde på annan plats än i rättssalen om det behövs och kan också använda videokonferens när så bedöms lämpligt, se 21 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. I 16 kap. 8 § finns en bestämmelse om att rätten under vissa förutsättningar kan överlämna ärendet om edgång till en annan tingsrätt, vilken ersätter nuvarande överlämnanderegeln i 4 § andra stycket.

När edgången har fullgjorts får rätten avskryva ärendet från vidare handläggning och i samband med det fastställa eventuell kostnadsersättning i ärendet enligt 14 § (jfr prop. 1986/87:1 s. 223).

Det nuvarande andra stycket om att inte alla ställföreträdare för en gäldenär som är juridisk person behöver avlägga ed flyttas till 4 §.

4 § *Om gäldenären är en juridisk person och det finns flera ställföreträdare, gäller skyldigheten enligt 2, 2 a och 3 §§ inte för en sådan ställföreträdare vars närvaro förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen.*

Om en förmyndare för gäldenären ska bekräfta bouppteckningen eller avlägga bouppteckningsed, är även den omyndige, om han eller hon har fyllt 15 år, skyldig att på förvaltarens begäran göra det. Detta gäller dock inte om det finns särskilda omständigheter som gör att det saknas anledning till bekräftelse eller edgång.

I paragrafen, som får nytt innehåll, finns bestämmelser om bekräftelse och edgång för ställföreträdare för gäldenären och för underåriga gäldenärer. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Det nuvarande första stycket utgår med undantag för första meningen som flyttas till 3 § andra stycket. Det nuvarande andra stycket om att edgång kan avläggas vid en annan tingsrätt ersätts av en överlämnanderegeln i 16 kap. 8 §.

Första stycket motsvarar bestämmelserna i nuvarande 2 § andra stycket andra meningen och 3 § andra stycket. Det är förvaltaren som avgör om en viss ställföreträdare kan undgå skyldighet enligt 2, 2a och 3 §§ (jfr prop. 1978/79:105 s. 301 f. och prop. 1986/87:90 s. 241 f.).

Andra stycket motsvarar nuvarande 5 § första stycket men anpassas till att det som huvudregel ska ske en bekräftelse av bouppteckningen inför förvaltaren. Det är endast förvaltaren som kan begära att en omyndig gäldenär som har fyllt 15 år ska bekräfta bouppteckningen eller avlägga bouppteckningsed, och alltså inte längre som hittills även en borgenär. Det hindrar inte att en borgenär eller tillsynsmyndigheten hos förvaltaren framför önskemål om att den omyndige ska lämna en bekräftelse eller avlägger ed.

I regel kommer den omyndiges skyldighet enligt andra stycket att aktualiseras i samband med att förvaltaren begär att den omyndige ska bekräfta bouppteckningen. En sådan begäran förutsätter att förvaltaren har kommit fram till att det inte finns några sådana särskilda omständigheter som skulle göra att det saknas anledning till en bekräftelse. Om den omyndige av någon anledning inte medverkar i bekräftelseförfarandet ligger det nära till hands att förvaltaren ansöker hos tingsrätten om edgång (se kommentaren till 3 §). Liksom hittills får i en sådan situation rätten pröva om det finns några sådana särskilda omständigheter som gör att det saknas anledning till edgång.

5 § *Någon annan än gäldenären ska vid ett sammanträde lämna en bekräftelse enligt 2 a § eller bekräfta en viss uppgift i bouppteckningen, om det kan antas att en sådan bekräftelse är av betydelse för bouppteckningen. Till sammanträdet ska förvaltaren kalla den som begäran avser, tillsynsmyndigheten och i förekommande fall den borgenär som har begärt bekräftelse.*

På ansökan av förvaltaren ska någon annan än gäldenären, i stället för att lämna en bekräftelse enligt första stycket, vid ett sammanträde inför rätten avlägga bouppteckningsed enligt 3 § eller beediga en viss uppgift i bouppteckningen.

teckningen, om det kan antas att en sådan edgång är av betydelse för boutredningen. Till ansökan ska bouppteckningen bifogas. Till sammanträdet ska rätten kalla förvaltaren och de som anges i första stycket andra meningen.

Med undantag för den som är närstående till gäldenären gäller första och andra styckena inte den som avses i 36 kap. 5 § rättegångsbalken, när det gäller en uppgift som han eller hon inte får höras som vittne om.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när någon annan än gäldenären ska bekräfta eller beediga konkursbouppteckningen (s.k. fakultativ bekräftelse eller ed). Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Det nuvarande första stycket om förutsättningarna för att en omyndig gäldenär ska vara skyldig att avlägga ed flyttas till 4 § andra stycket.

Ordningen med bekräftelse eller ed med någon annan än gäldenären regleras i *första stycket* när det gäller bekräftelse och *andra stycket* när det gäller edgång. Se 2 a–3 §§ om hur en bekräftelse respektive edgång går till. Såväl bekräftelsen som de uppgifter den avser ska vara skriftliga. På samma sätt som enligt hittillsvarande ordning är en förutsättning för att någon annan än gäldenären ska lämna en bekräftelse eller avlägga ed att detta kan antas vara av betydelse för boutredningen. Respektive stycke avslutas med regler om kallelse till sammanträde hos förvaltaren eller rätten, vilka i sak motsvarar nuvarande 5 § andra stycket första och andra meningarna.

Det är förvaltaren som avgör om en fakultativ bekräftelse ska ske eller en fakultativ ed ska begäras. Det hindrar inte att tillsynsmyndigheten eller en borgenär hos förvaltaren begär att en sådan bekräftelse eller ed lämnas. Om en sådan begäran görs och förvaltaren inte delar den uppfattning som framförs i den, ska förvaltaren avslå begäran. Ett sådant beslut får överklagas till tingsrätten (se 16 kap. 16 §).

Förvaltaren måste göra en bedömning av om en bekräftelse eller ed kan antas vara av betydelse för boutredningen inför att han eller hon kallar personen i fråga till ett sammanträde eller ger in en ansökan till rätten. Förvaltaren bör i kallelsen eller ansökan ange skälen för sin bedömning. Det hindrar inte att den frågan behöver bli föremål för förnyat ställningstagande senast vid sammanträdet där bekräftelsen ska lämnas eller när eden ska avläggas. Inför ett sådant ställningstagande ska berörda ges tillfälle att yttra sig i frågan. För det fall den som avses med begäran motsätter sig att lämna

bekräftelsen, får förvaltaren ta ställning till om han eller hon hos rätten ska begära tvångsmedel enligt 9 § eller ansöka om edgång. I båda fallen får rätten möjlighet att ta ställning i frågan om huruvida det finns förutsättningar att lämna en bekräftelse.

Om någon ska lämna en bekräftelse kan det vara ändamålsenligt att detta sker samtidigt som gäldenären gör det. Detsamma gäller om det blir aktuellt för båda att avlägga ed i domstol. En ansökan till tingsrätten om edgång kan därmed omfatta båda fallen. Det finns samtidigt inget hinder mot att det sker vid olika tillfällen och kan en bekräftelse ske med någon av dem ska förvaltaren inte utan starka skäl avstå från detta av den anledningen att det blir aktuellt med edgång för den andra.

Till förvaltarens ansökan till rätten om edgång ska han eller hon, enligt andra stycket andra meningen, bifoga bouppteckningen, se 5 och 6 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden om ytterligare krav som ställs på en ansökan. Tingsrätten har att självmant pröva om edgång kan antas vara av betydelse för boutredningen.

I tredje stycket anges en särskild krets av personer som är undantagna från skyldigheterna enligt första och andra styckena och bestämmelsen överförs oförändrad i sak från nuvarande andra stycket andra meningen.

5 a § Det som någon annanstans än i detta kapitel är föreskrivet om bekräftelse av bouppteckningen och om bouppteckningssammanträde ska i förekommande fall tillämpas på bouppteckningsed och edgångssammanträde.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse som likställer ed och edgångssammanträde med bekräftelse och bouppteckningssammanträde. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

Paragrafen avser fall där det i andra kapitel i denna lag eller i någon annan lag eller förordning finns bestämmelser som på ett eller annat sätt talar om bekräftelse eller bouppteckningssammanträde. Om gäldenären i en enskild konkurs i stället avlägger ed vid ett edgångssammanträde ska detta vid tillämpningen av bestämmelser på annat håll likställas med att en bekräftelse lämnats vid ett bouppteckningssammanträde. Det kan gälla om det uppställs krav på att gäldenären har bekräftat bouppteckningen (se t.ex. 12 kap. 6 §) eller det anges att en tidsfrist ska räknas från bouppteckningssammanträdet (se t.ex. 8 kap. 2 §).

Tvångsmedel m.m.

6 § Gälldenären får inte *utan medgivande bege sig utomlands* efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han *eller hon* har *bekräftat eller beedigat bouppteckningen*.

Förvaltaren beslutar på ansökan av gälldenären i fråga om medgivande enligt första stycket.

Paragrafen behandlar frågan om undantag från gälldenärens reseförbud i tiden från konkursbeslutet till dess gälldenären har bekräftat eller beedigat bouppteckningen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

De nuvarande bestämmelserna i första stycket andra och tredje meningarna och i andra och tredje styckena flyttas till 6 a §. En konsekvens av detta är att paragrafen numera bara reglerar frågan om gälldenärens rörelsefrihet från konkursbeslutet till dess bekräftande eller beedigande av bouppteckningen skett.

Genom *andra stycket*, som får nytt innehåll, anges att det är förvaltaren, och inte som hittills rätten, som har befogenhet att medge undantag från det automatiska förbud för gälldenären att resa utomlands före bouppteckningens bekräftande som anges i första stycket. Förvaltarens beslut i fråga om gälldenärens reseförbud, oavsett om det innebär ett medgivande från reseförbudet eller inte, får överklagas till tingsrätten (se 16 kap. 16 §). Om frågan är svårbedömd ska förvaltaren enligt 7 kap. 10 § höra tillsynsmyndigheten inför sitt beslut.

Om förvaltaren vid avslag på en medgivandebegäran finner skäl att befara att gälldenären åsidosätter reseförbudet, kan förvaltaren ansöka till tingsrätten om tvångsåtgärder, t.ex. om att gälldenären ska åläggas att lämna ifrån sig sitt pass (se 6 a och 7 §§).

6 a § *Om det efter att gälldenären har bekräftat eller beedigat bouppteckningen finns skäl att befara att gälldenären genom att lämna landet undandrar sig en skyldighet som föreskrivs i denna lag, får gälldenären förbjudas att resa utomlands.*

Om det finns skäl att befara att gälldenären åsidosätter ett förbud att resa utomlands, får gälldenären åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till tillsynsmyndigheten. Om gälldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom eller henne meddelas.

Om gälldenären byter vistelseort, ska gälldenären meddela förvaltaren var han eller hon vistas. Om det finns skäl att befara att gälldenären genom att

lämna den ort där han eller hon är bosatt undandrar sig en skyldighet som föreskrivs i denna lag, får gäldenären förbjudas att lämna orten.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser angående reseförbud. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Paragrafen motsvarar nuvarande 6 § första stycket andra och tredje meningarna samt andra och tredje stycket. Att det är rätten som på ansökan av förvaltaren beslutar i de frågor paragrafen avhandlar framgår av 7 §.

I *tredje stycket* samlas bestämmelserna om byte av vistelseort. En gäldenär som byter vistelseort ska enligt första meningen meddela förvaltaren var han eller hon vistas, jfr nuvarande 6 § första stycket tredje meningen. Enligt andra meningen får en gäldenär förbjudas att lämna den ort där han eller hon är bosatt (se prop. 1978/79:105 s. 243), jfr nuvarande 6 § tredje stycket. Någon ändring i sak är inte avsedd.

7 § Ett beslut *enligt 6 a §* meddelas av rätten på *ansökan* av förvaltaren. När det inte längre finns skäl för ett sådant beslut, *ska det* omedelbart hävas.

Innan *ett* beslut *meddelas*, *ska* rätten ge gäldenären och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass *ska* delges gäldenären.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som beslutar om reseförbud m.m. enligt 6 a § och om handläggningen av dessa frågor. Övervägandena finns i avsnitt 6.1, 6.2 och 15.6.4.

Det anges i *första stycket* att paragrafen endast gäller de tvångsmedelsfrågor som rätten enligt 6 a § beslutar om, dvs. inte frågor enligt 6 § som förvaltaren beslutar om. Vidare anges att prövningen sker efter ansökan som får göras av förvaltaren, och inte även som hittills av tillsynsmyndigheten.

Att det är förvaltaren ensam som har att ta initiativ till en tvångsmedelsåtgärd innebär inte att det endast är förvaltaren som ansvarar för att en sådan åtgärd avbryts. Tvärtom åligger det rätten att fortlöpande överväga behovet av fortsatt tvångsmedelsanvändning. Även tillsynsmyndigheten bör uppmärksamma förvaltaren eller rätten på omständigheter som innebär att tvångsmedels-

användningen bör avbrytas. Självklart har den som tvångsätgården avser alltid rätt att begära ändring.

Vid rättens handläggning av frågor om tvångsmedel enligt 6 kap. tillämpas rättegångsbalken, om inte något annat anges i konkurslagen (16 kap. 6 § andra stycket).

I *andra stycket* flyttas bestämmelserna om förhandling till 11 §.

9 § Om gäldenären *inte fullgör en skyldighet* enligt 2–3 eller 5–6 a § eller överträder ett reseförbud enligt 6 a §, får han eller hon efter omständigheterna antingen hämtas eller häktas. Detsamma gäller om det finns skäl att befara att gäldenären *inte* kommer att *fullgöra* en *sådan* skyldighet eller *kommer* att överträda ett *sådant* förbud.

Om någon annan än gäldenären *inte fullgör en skyldighet* enligt 5 § *att bekräfta eller beediga bouppteckningen*, får han eller hon efter omständigheterna föreläggas vite, hämtas eller häktas.

Häktning i de fall som avses i första och andra styckena får ske endast om det finns synnerliga skäl till det. Om gäldenären *har* överträtt ett reseförbud enligt 6 eller 6 a §, *ska* han eller hon dock häktas om det inte är uppenbart att det är onödigt.

Kostnaden för hämtning eller häktning betalas av staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hämtning, häktning och vite. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3 och 6.1.

Första stycket justeras med anledning av att delar av nuvarande 6 § flyttas till 6 a §. Vidare anges underlåtenhet av gäldenären att iaktta vad som åligger honom eller henne enligt den nya 2 a § om bekräftelse av bouppteckningen som ett av de fall då gäldenären kan drabbas av en sanktion.

Andra stycket justeras med anledning av att gäldenären i första hand ska bekräfta bouppteckningen och inte som hittills avlägga ed.

I *tredje stycket* görs angående överträdelse av reseförbud ett tillägg med anledning av att rättens beslut om reseförbud flyttas från 6 § till 6 a § medan det automatiska förbudet finns kvar i 6 § (jfr prop. 1986/87:90 s. 448).

10 § Frågor om åtgärder enligt 9 § eller om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på *ansökan* av förvaltaren.

Innan rätten beslutar i en fråga som avses i denna paragraf, *ska* rätten ge den som avses med åtgärden och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse.

Om någon *begärs* häktad, *ska* rätten på yrkande förordna biträde åt honom *eller henne*, om det inte är uppenbart att sådant inte behövs. Biträdet har rätt till ersättning av staten för arbete, tidsspillan och utlägg. Rätten kan ålägga den som häktningssyrkandet riktas mot att såsom förlorande part helt eller delvis ersätta statens kostnader för biträdet. Om häktningssyrkandet *avslås* och *detta beror* på att sökanden inte har haft godtagbara skäl för yrkandet, *ska* sökanden ersätta statens kostnader för biträdet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslutanderätt och handläggning av tvångsmedel enligt 9 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

I *första stycket* anges att prövningen sker efter ansökan som får göras av förvaltaren, och inte även som hittills tillsynsmyndigheten.

Eftersom prövningen förutsätter en ansökan av förvaltaren behöver han eller hon sedan inte höras, vilket föranleder en justering av *andra stycket*.

11 § Rätten får hålla förhandling för att pröva en fråga som avses i 7 eller 10 §. Om häktning *har* begärts, *ska* förhandling hållas, om det inte är fara i dröjsmål.

Till förhandlingen *ska* tillsynsmyndigheten, förvaltaren och, om möjligt, den som avses med åtgärden kallas. Den sistnämndes kallelse *ska* delges. Han *eller hon* får hämtas till förhandlingen, om det finns skäl till det. Om den som avses med åtgärden *har* kallats till förhandlingen eller *det kan* antas att han *eller hon* har avvikit eller på annat sätt håller sig undan, hindrar hans *eller hennes* utevaro inte att yrkandet prövas.

Om rätten *har* beslutat om häktning av någon som inte var närvarande vid rätten, *ska*, så snart beslutet har verkställts, anmälan om detta göras hos rätten. När en sådan anmälan har gjorts, *ska en* förhandling i häktningsfrågan hållas snarast och senast fyra dagar efter det att häktningsbeslutet verkställdes.

Rätten *ska* med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är *häktad* fortfarande *ska* vara *det*. Om det inte längre finns skäl för häktning, *ska* rätten omedelbart *besluta* att den häktade *ska* frigges. Ingen får under konkursen hållas häktad längre tid än tre månader.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förhandling i rätten vid prövning av häktning och andra tvångsmedel. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.4.

I *första stycket* anges att en förhandling får hållas även vid prövning av tvångsmedel enligt 7 §. Det motsvarar det som gäller enligt nuvarande 7 § andra stycket andra meningen.

Bestämmelserna i andra stycket om vilka som ska kallas till en förhandling och om delgivning av den som åtgärden avser motsvarar i allt väsentligt det som gäller enligt nuvarande 7 § andra stycket tredje meningen, dock att delgivning fortsättningsvis ska ske.

Ersättning för inställelse

14 § Om gäldenären är i behov av det, är han *eller hon* berättigad till skälig ersättning av konkursboet för resa och uppehälle inom landet, när han *eller hon* till följd av 2–5 §§ inställer sig hos rätten eller någon annanstans. Detta gäller även för en sådan person som avses i 13 §.

Om någon annan än den som avses i 13 § ska inställa sig med anledning av en begäran om bekräftelse eller en ansökan om edgång enligt 5 § första eller andra stycket, är han *eller hon* berättigad till skälig ersättning av konkursboet för sin inställelse.

Beslut om ersättning meddelas av rätten, om ersättningen avser inställelse inför rätten. I andra fall beslutar förvaltaren om ersättning. Förskott får beviljas på ersättningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättning för inställelse vid förrättning eller vissa sammanträden enligt detta kapitel. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Bestämmelserna i första stycket blir tillämpliga även vid inställelse till det bouppteckningssammanträde hos förvaltaren som införs i 2 a och 2 b §§.

Andra stycket ändras med anledning av att det i 5 § införs en ordning med i första hand en fakultativ bekräftelse av bouppteckningens uppgifter hos förvaltaren och i andra hand en fakultativ edgång inför rätten, se kommentaren till den paragrafen.

Enligt tredje stycket ska rätten enligt första meningen alltjämt besluta om ersättning för inställelse till gäldenären m.fl., om ersättningen avser en inställelse inför rätten. I andra fall är det enligt andra meningen, som är ny, förvaltaren som beslutar i frågan. En begäran om ersättning ska ges in till den som ska besluta i frågan. Förvaltarens beslut i fråga om ersättning kan överklagas till tingsrätten (se 16 kap. 16 §). Av tredje meningen, som är ny, följer

att rätten eller förvaltaren får bevilja förskott på den ersättning som paragrafen reglerar. Förskott bör beslutas endast om och i den utsträckning det är nödvändigt för att få till stånd en planerad inställelse.

I fråga om ersättningens storlek och förskott bör förvaltaren kunna hämta ledning i förordningen (1982:805) om ersättning av allmänna medel till vittnen, m.m. Ersättning och förskott på ersättning betalas av konkursboet och utgör en konkurskostnad (se 14 kap. 1 § första stycket 6).

Med anledning av att nuvarande bestämmelse i 2 § tredje stycket om gäldenärens inställeskyldighet till ett sammanträde för prövning av ett ackordsförslag flyttas till 12 kap. kan någon ersättning för sådan inställelse inte beslutas enligt den förevarande paragrafen.

7 kap. Förvaltning och tillsyn

Förvaltare

3 § Innan rätten utser förvaltare eller *beslutar* om att *det ska finnas* flera förvaltare, *ska* tillsynsmyndigheten höras.

En *ansökan* om att utse flera förvaltare eller att dela förvaltningen mellan flera förvaltare *görs* av tillsynsmyndigheten, förvaltare, en granskningsman eller en borgenär. Tillsynsmyndigheten och förvaltaren *ska* höras.

Paragrafen reglerar förfarandet med att utse förvaltare. Övervägandena finns i avsnitt 15.3 och 15.6.4.

Det anges i *andra stycket* att en begäran om att utse flera förvaltare eller att dela förvaltningen mellan flera förvaltare ska ske genom ansökan till rätten. Se 5 och 6 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden om vad en ansökan i övrigt ska innehålla. Bestämmelserna i styckets tredje och fjärde meningar om rättens sammanträde tas bort med anledning av att reglerna om sammanträde i 13, 14, 18 och 20 §§ lagen om domstolsärenden görs tillämpliga på förfarandet (se kommentaren till 16 kap. 6 §). Om ett sammanträde hålls bör de som enligt stycket ska höras också kallas dit.

Entledigande av förvaltare m.m.

5 § Om en förvaltare *ansöker om* att få avgå och visar skäl till det, *ska* rätten entlediga honom *eller henne*.

En förvaltare som inte är lämplig eller av någon annan orsak bör skiljas från uppdraget *ska* entledigas av rätten. *En ansökan* om entledigande *får göras* av tillsynsmyndigheten, en granskningsman, en borgenär eller gäldenären.

En förvaltare får inte entledigas utan att tillsynsmyndigheten har hörts. *Om rätten håller sammanträde i ärendet, ska tillsynsmyndigheten alltid kallas*. Om det är av särskilt intresse att borgenärerna hörs, *ska* de kallas till *sammanträdet* genom kungörelse.

Rätten får *besluta att förvaltaren ska skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet om entledigande avgörs, om det finns fara i dröjsmål*. Innan det sker ska tillsynsmyndigheten höras. *Rätten får* utse någon annan att under tiden fullgöra *förvaltarens* åligganden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om entledigande av en konkursförvaltare. Övervägandena finns i avsnitt 15.3 och 15.6.4.

Det anges i *första* och *andra styckena* att en begäran om entledigande ska ske genom ansökan till rätten. Se 5 och 6 §§ lagen (1996:242) om domstolsärenden om vad en ansökan i övrigt ska innehålla.

Bestämmelserna i *tredje stycket* om rättens sammanträde anpassas till att regler om när ett sammanträde kan hållas finns i 13 och 14 §§ lagen om domstolsärenden (se kommentaren till 16 kap. 6 §).

I *fjärde stycket* ersätts möjligheten att försätta en förvaltare ur tjänstgöring med en möjlighet för rätten att interimistiskt entlediga förvaltaren i avvaktan på att entledigandeärendet slutligt avgörs. Det ska krävas att det finns fara i dröjsmål. I det ligger att frågan inte kan avvakta ett slutligt avgörande utan överhängande risk för att förvaltaren skadar boet eller andra beaktansvärda intressen och på ett sätt som skulle utgöra grund för entledigande. Det kan t.ex. handla om ett brottsligt agerande eller att förvaltaren inte bedöms vara i sådant tillstånd att han eller hon kan utföra sitt uppdrag.

Om det blir aktuellt att besluta om interimistiskt entledigande, ska rätten alltid först höra tillsynsmyndigheten. Ett beslut kan däremot fattas utan att förvaltaren getts tillfälle att yttra sig (jfr motsvarande ordning i 11 kap. 24 § föräldrabalken). Om en förvaltare entledigas interimistiskt kan rätten under tiden till dess

entledigandeärendet slutligt har avgjorts utse en tillfällig förvaltare. Det motsvarar i huvudsak hittillsvarande ordning.

Förvaltarens allmänna åligganden m.m.

9 § Förvaltaren är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän, gäldenären eller tillsynsmyndigheten.

Trots första stycket är förvaltaren inte skyldig att lämna borgenärer, granskningsmän eller gäldenären upplysningar om en underrättelse enligt 16 § innan förvaltaren lämnar sin slutredovisning.

Paragrafen innehåller regler om konkursförvaltarens upplysnings-skyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 17.3.

För att uppnå bättre överensstämmelse med 16 § ersätts i *andra stycket* ordet anmälan med underrättelse.

10 § *Förvaltaren ska höra tillsynsmyndigheten i viktigare frågor eller inför beslut i annars svårbedömda frågor.*

Förvaltaren ska i viktigare frågor ge särskilt berörda borgenärer tillfälle att yttra sig, om det inte finns något hinder mot det. Även gäldenären ska ges tillfälle att yttra sig i sådana frågor, om det lämpligen kan ske.

Paragrafen innehåller den s.k. höranderegeln. Den behandlar skyldigheten för en förvaltare att höra tillsynsmyndigheten i frågor under konkursen. Den reglerar även förutsättningarna för när en förvaltare ska ge särskilt berörda borgenärer och gäldenären tillfälle att yttra sig i vissa frågor. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Paragrafen delas upp i två stycken så att förvaltarens skyldighet att höra tillsynsmyndigheten regleras fristående från skyldigheten att ge särskilt berörda borgenärer och gäldenären möjlighet att yttra sig.

I *första stycket* anges att förvaltaren ska höra tillsynsmyndigheten i viktigare frågor eller inför beslut i annars svårbedömda frågor. De möjlighet till undantag från hörande som finns i paragrafen flyttas till *andra stycket* och gäller således endast i förhållande till borgenärerna och gäldenären. När det gäller frågor som är "viktigare" görs ingen förändring i förhållande till hittillsvarande

ordning (se avsnitt 14.3 med hänvisningar till förarbeten, praxis m.m. om vad som ryms i detta begrepp).

Tillägget om frågor som är ”svårbedömda” syftar i första hand till att fånga in de frågor som kan uppkomma när förvaltaren utövar de ytterligare beslutsbefogenheter som föreslås i denna promemoria och som normalt inte lär vara att anse som viktigare frågor. Det ska vara frågor som enligt lagen kan föranleda ett formligt beslut, t.ex. beslut om att anordna ett bevakningsförfarande eller beslut i fråga om gäldenären ska medges undantag från reseförbud. Det kan undantagsvis inträffa att även en fråga som förvaltaren sedan tidigare ansvarar för i det enskilda fallet kan vara svårbedömd utan att vara en viktigare fråga, t.ex. beslut om att vägra en borgenär begärd förskottsbetalning.

Att en fråga är svårbedömd innebär att det är svårt att avgöra hur den bör lösas. Detta kan t.ex. vara fallet när rättsläget är oklart, eftersom det saknas vägledande uttalanden om hur frågan ska bedömas, eller när omständigheterna i det enskilda fallet är ovanliga, komplicerade eller ömmande.

Det finns inte någon fråga som till sin typ alltid eller ens normalt är svårbedömd utan höranderegeln i denna del ska tillämpas av förvaltaren när omständigheterna i det enskilda fallet så motiverar. Att höra tillsynsmyndigheten ska tjäna det ändamålet att förvaltaren får ytterligare underlag för sin bedömning och skapar förutsättningar för en enhetlig och förutsebar rättstillämpning. Liksom enligt nuvarande ordning utgör hörandet även ett tillsynsverktyg.

Andra stycket reglerar förvaltarens skyldighet att höra borgenärerna eller gäldenären. Innehållet är i sak oförändrat i förhållande till nuvarande ordning.

12 § Förvaltaren ska snarast ta hand om gäldenärens bo med *dess räkenskapsinformation* och *annat material* som rör boet.

Om gäldenären är eller under det senaste året före konkursansökan har varit bokföringsskyldig, ska förvaltaren i den omhändertagna räkenskapsinformationen på lämpligt sätt ange dagen för omhändertagandet.

Den som på uppdrag av gäldenären har upprättat *räkenskapsinformation* om gäldenärens bo är skyldig att lämna *den* till förvaltaren.

Paragrafen reglerar konkursförvaltarens skyldighet att omhänderta konkursboet. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I paragrafen görs den ändringen att ”räkenskapsmaterial” ersätts med ”räkenskapsinformation”, jfr 1 kap. 2 § 8 bokföringslagen (1999:1078) om innebörden av det senare begreppet. Vidare ersätts ”andra handlingar” med ”annat material” och nuvarande första stycket delas upp i två stycken. Någon ändring i sak är inte avsedd. Exempelvis angivande av dagen för omhändertagande enligt andra stycket kommer alltså behöva göras på en räkenskapshandling.

13 § Förvaltaren ska upprätta en bouppteckning. I den ska boets tillgångar tas upp till noggrant uppskattade värden. I bouppteckningen ska vidare boets skulder tas upp med uppgift om varje borgenärs namn och adress. Bouppteckningen ska dessutom innehålla en bedömning av om utdelning kan förväntas i konkursen.

Om det finns anledning, ska bouppteckningen också innehålla uppgift om egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands. Om gäldenären har uppgett att det inte finns sådan egendom, ska bouppteckningen innehålla uppgift om detta.

I den utsträckning det behövs ska bouppteckningen också innehålla en förteckning över boets räkenskapsinformation och annat material som rör boet.

Paragrafen behandlar vad som gäller för upprättandet av konkursbouppteckningen. Övervägandena finns i avsnitt 5.1, 9.3.2 och 13.3.

I första stycket görs två tillägg. Det ena tillägget är ett förtydligande om att konkursförvaltaren i bouppteckningen ska redovisa boets skulder. Avsikten är att förvaltaren i bouppteckningen redovisar de skulder som vid detta tillfälle är kända för honom eller henne. För att uppfylla skyldigheten bör förvaltaren normalt efterhöra med gäldenären för att säkerställa att skulderna redovisas på ett korrekt sätt i bouppteckningen. Det krävs inte att bouppteckningen, i detta tidiga skede av konkursförfarandet, innehåller någon mer ingående redovisning, men den bör oavsett det vara så noggrann att den kan ligga till grund för gäldenärens bekräftelse av bouppteckningen.

Det andra tillägget i första stycket är att bouppteckningen ska innehålla förvaltarens bedömning av förväntad utdelning i konkursen. Med detta avses i sammanhanget den prognos som förvaltaren gör beträffande förekomsten och omfattningen av utdelning i konkursen. Prognosen ska grundas på de uppgifter som är tillgängliga för förvaltaren i detta skede och det är naturligt att bedöm-

ningen av den anledningen kan vara förenad med viss osäkerhet. Prognosen är inte en uppgift som gäldenären eller annan ska bekräfta eller beediga (se 6 kap. 2 a, 3 och 5 §§). När det gäller kontaktuppgifter till varje borgenär behöver inte nödvändigtvis postadress redovisas. I stället kan en annan adress där borgenärer nås, t.ex. dennes e-postadress, anges.

I *tredje stycket* ersätts ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §. Se prop. 1994/95:189 s. 31 om omfattningen av förteckningsskyldigheten.

Det nuvarande fjärde stycket flyttas i justerat skick till 13 a §, se kommentaren till den paragrafen.

Det nuvarande femte stycket utgår, vilket innebär att möjligheten för förvaltaren att underlåta att upprätta en bouppteckning när gäldenären själv har gjort det tas bort.

Det nuvarande sjätte stycket utgår och innehållet flyttas delvis till 9 kap. 6 a §, se kommentaren till den paragrafen. Även sådana fordringar som anges i stycket, bl.a. insättningsborgenärens fordringar, är skulder som enligt första stycket ska tas upp i bouppteckningen. Det kan lämpligen ske i en förteckning, som senare vid behov kan användas i bevakningsförfarandet.

13 a § *Förvaltaren ska ge in bouppteckningen till tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och senast en vecka före bouppteckningssammanträdet.*

Paragrafen, som är ny, reglerar ingivande av konkursförvaltarens bouppteckning. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2.

I paragrafen föreskrivs att konkursförvaltarens bouppteckning enligt 13 § endast ska ges in till tillsynsmyndigheten och alltså inte längre även till rätten. Om förvaltaren senare ansöker om att gäldenären ska avlägga bouppteckningsed ska bouppteckningen ges in till rätten då (se 6 kap. 3 § första stycket). Tidsfristen för förvaltarens ingivande av bouppteckningen kopplas till bouppteckningssammanträdet. För det fall det ändå hålls ett edgångssammanträde gäller fristen i förhållande till det sammanträdet (se 6 kap. 5 a §). Paragrafen motsvarar med undantag för dessa ändringar nuvarande 13 § fjärde stycket.

14 § Förvaltaren får begära handräckning av *Kronofogdemyndigheten* för att omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens bo med *dess räkenskapsinformation* och *annat material* som rör boet. Detsamma gäller *sådan räkenskapsinformation* som avses i 12 § tredje stycket.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet, avhysning eller avlägsnande. Om förvaltaren begär det, ska Kronofogdemyndigheten inte i förväg underrätta den som åtgärden ska genomföras hos.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handräckning för att omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens bo. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 13.3.

I *första stycket* första och andra meningarna anges, liksom hittills, att förvaltaren får begära handräckning av *Kronofogdemyndigheten* för att omhänderta eller annars få tillgång till gäldenärens bo och material som rör boet. Begreppen ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” ersätts med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §. Någon ändring i sak är inte avsedd i detta sammanhang.

I *andra stycket*, som får nytt innehåll och ersätter nuvarande första stycket tredje–femte meningarna, anges i första meningen att vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet, avhysning eller avlägsnande. Det innebär att bestämmelserna om verkställighet i annat fall i 16 kap. 11–12 a §§ utsökningsbalken ska tillämpas, men då också ytterligare bestämmelser i samma balk. Till exempel tillämpas 2 kap. 17 § nämnd balk där det bl.a. anges vilka befogenheter en förrättningsman har. Bland befogenheterna märks att hus, rum eller förvaringsställe får genomsökas om det behövs för att handräckning ska kunna ske. Vidare ges förrättningsmannen rätt att låta öppna lås eller bereda sig tillträde på annat sätt om det krävs för att ha tillträde till utrymme som är tillslutet. Även i övrigt anförtros förrättningsmannen vissa särskilt angivna möjligheter att använda tvång när det är befogat. I 18 kap. utsökningsbalken finns bestämmelser om överklagande av handräckningsbeslut. Bestämmelserna i nuvarande andra stycket om överklagande tas därmed bort.

Enligt utsökningsbalken ska den som åtgärden ska genomföras hos underrättas i förväg. I andra styckets andra meningen föreskrivs om möjlighet till undantag från denna ordning. Om kon-

kursförvaltaren begär det, ska Kronofogdemyndigheten underlåta en sådan underrättelse.

15 § Förvaltaren ska snarast upprätta en skriftlig berättelse (*förvaltarberättelse*) om boets tillstånd och om orsakerna till gäldenärens obestånd, i den utsträckning de har kunnat klarläggas, och om möjligt ange vid vilken tidpunkt obeståndet kan antas ha inträtt.

Förvaltarberättelsen ska vidare innehålla

1. en översikt över tillgångar och skulder av olika slag,
2. en uppgift om huruvida det har förekommit något sådant förhållande som kan föranleda återvinning till konkursboet,
3. en uppgift om huruvida det finns skälig anledning att anta att någon enligt aktiebolagslagen (2005:551) eller lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar är skyldig att återlämna olaglig vinstutdelning eller annan olaglig utbetalning eller att enligt dessa lagar eller lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag utge skadestånd till ett aktiebolag, en ekonomisk förening eller ett handelsbolag,
4. en uppgift i förekommande fall om vid vilken tidpunkt skyldighet enligt 25 kap. 13 § aktiebolagslagen att upprätta en kontrollbalansräkning kan antas ha inträtt, om denna tidpunkt kan klarläggas,
5. en uppgift om vilket bokföringssystem en gäldenär som är eller under det senaste året före konkursansökan har varit bokföringsskyldig har tillämpat och hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts.

Om gäldenären har varit bokföringsskyldig, ska den av gäldenären senast *upprättade* balansräkningen bifogas *förvaltarberättelsen*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om upprättande av förvaltarberättelsen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Bestämmelserna om tidpunkten för att ge in förvaltarberättelsen och om anstånd med sådant ingivande i nuvarande första och andra meningarna i *andra stycket* flyttas till 15 a §. I övrigt görs endast språkliga och redaktionella ändringar.

15 a § *Förvaltaren ska snarast och senast sex månader från konkursbeslutet ge in förvaltarberättelsen till tillsynsmyndigheten och låta varje borgenär som begär det få del av den.*

Tillsynsmyndigheten får på ansökan av förvaltaren medge anstånd med att ge in förvaltarberättelsen, om det finns särskilda skäl.

Paragrafen, som är ny, reglerar ingivande av förvaltarberättelsen. Paragrafen motsvarar delvis nuvarande 15 § andra stycket första och andra meningarna. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I *första stycket* anges att förvaltarberättelsen ska ges in till tillsynsmyndigheten. Den ska alltså inte längre ges in till rätten. Vidare ska förvaltaren inom samma tid ge de borgenärer som begär det tillgång till bouppteckningen. Detta kan normalt ske genom att en kopia av bouppteckningen skickas till borgenären.

I *andra stycket* anges att konkursförvaltaren får medges anstånd med att ge in förvaltarberättelsen, om det finns särskilda skäl. Det är tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som prövar frågan om anstånd. Prövningen sker efter ansökan av förvaltaren. Se prop. 1986/87:90 s. 272 om vad som kan utgöra särskilda skäl.

Förvaltarens medelsförvaltning m.m.

19 § Förvaltaren ska, oavsett vad som gäller i fråga om bokföringsskyldighet för gäldenären, löpande bokföra in- och utbetalningar, om inte god redovisningssed kräver att bokföringen sker på något annat sätt.

Förvaltaren ska bevara *räkenskapsinformationen* under minst sju år från utgången av det kalenderår då konkursen avslutades. I övrigt tillämpas 7 kap. bokföringslagen (1999:1078).

Första stycket medför inte någon inskränkning i den bokföringsskyldighet som kan vara särskilt föreskriven för att möjliggöra kontroll över viss verksamhet.

När det gäller skyldighet att *ta fram* underlag för deklarations- och uppgiftsskyldighet och för kontroll *av sådant underlag* finns särskilda bestämmelser.

Paragrafen reglerar konkursförvaltarens skyldighet att ansvara för konkursboets bokföring. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

I *andra stycket* ersätts begreppen ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §.

20 § Om konkursen inte är avslutad *vid utgången av den sjätte kalendermånaden* efter *konkursbeslutet*, ska förvaltaren inom en månad därefter till tillsynsmyndigheten *ge in* en berättelse (*halvårsberättelse*), där alla de åtgärder som har vidtagits *och som återstår att vidta* för att avsluta konkursen ska anges. *Halvårsberättelsen ska* innehålla uppgifter om in- och

utbetalningar under perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av boets affärshändelser. *Om pengar under någon del av denna period har varit insatta i ett kreditinstitut, ska till berättelsen bifogas kontoutdrag från institutet för hela perioden.*

Senare under konkursen ska förvaltaren inom en månad från utgången av varje sexmånadersperiod lämna en halvårsberättelse för den senaste perioden. *Berättelsen ska även innehålla upplysningar om orsakerna till att konkursen inte har avslutats och en bedömning av när i tid konkursen kan avslutas.*

Paragrafen reglerar konkursförvaltarens halvårsberättelser. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3, 7.3 och 13.3.

I första stycket ersätts begreppen ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §.

Den huvudsakliga ändring som görs i första stycket rör tiden när en halvårsberättelse ska ges in. Ändringen sker med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet avskaffas. I stället ska redovisning ske sex månader efter konkursbeslutet. Vidare knyts redovisningsperioden till kalendermånadsskiftet. Om exempelvis ett konkursbeslut meddelas den 15 januari ska halvårsberättelsen ges in senast den 31 augusti och redovisningen avse tiden från konkursbeslutet och fram till och med den 31 juli.

I första stycket första meningen läggs till beträffande innehållet i den första berättelsen att den ska avse inte endast de åtgärder som har vidtagits utan också de åtgärder som återstår att vidta för att avsluta konkursen. Det gäller naturligtvis endast åtgärder som förvaltaren vid tidpunkten för redovisningen känner till behöver vidtas. Det ska vidare handla om åtgärder av någon betydelse och alltså inte en uppräkningslista av varje löpande åtgärd som ska ske i förvaltningen. I tredje meningen tas kravet på bestyrkt kopia av kontoutdrag bort. Det tydliggörs också att kontoutdraget ska avse hela sexmånadersperioden, dvs. inte endast den tid då det skett någon aktivitet på kontot. Med ett kreditinstitut avses en bank eller ett kreditmarknadsföretag, se 1 kap. 5 § 10 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse, vilket motsvarar hittillsvarande ordning.

I andra stycket görs tillägget att förvaltaren i de nästkommande halvårsberättelserna ska ange inte bara vilka åtgärder som återstår utan även en bedömning av när i tid konkursen kan avslutas. Det kan t.ex. i komplexa och omfattande konkurser, vara svårt att redan

i den andra halvårsberättelsen ge någon bestämd prognos. Ju längre konkursen pågår, desto större krav kan dock ställas på prognosens träffsäkerhet.

Det nuvarande tredje stycket om att förvaltaren snarast ska skicka en kopia av halvårsberättelsen till rätten tas bort.

21 § Om medel som tillhör boet har varit insatta i ett kreditinstitut efter det att konkursen har avslutats, ska förvaltaren anmäla till tillsynsmyndigheten så snart det inte längre finns några medel att lyfta.

I anmälan ska förvaltaren redovisa sådana uppgifter och kontoutdrag som anges i 20 § första stycket andra och tredje meningarna. Förvaltaren ska även redovisa i vilken utsträckning utdelningsmedel har betalats ut med stöd av 11 kap. 13 a §. Förvaltarens redovisning ska endast avse uppgifter avseende period som inte omfattas av tidigare lämnad redovisning.

Om det vid utgången av ett kalenderår fortfarande finns sådana insatta medel som anges i första stycket, ska förvaltaren till tillsynsmyndigheten lämna uppgifter som anges i andra stycket inom tre månader från utgången av året, om inte en anmälan enligt första stycket gjorts dessförinnan.

Paragrafen behandlar förvaltarens redovisningsskyldighet rörande medel som finns kvar efter avslutad konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

I paragrafen ändras tidpunkten för när anmälan och redovisning av konkursförvaltarens medelförvaltning efter avslutad konkurs ska ske. Innebörden är enligt *första stycket* att förvaltaren ska lämna en slutanmälan med redovisning till tillsynsmyndigheten så snart det inte längre finns några av boets medel kvar insatta i ett kreditinstitut. Med ett sådant institut avses en bank eller ett kreditmarknadsföretag, se 1 kap. 5 § 10 lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

De uppgifter som ska lämnas i anmälan redovisas i *andra stycket* första och andra meningarna och motsvarar det som gäller enligt nuvarande ordning. I tredje meningen anges att förvaltarens anmälan endast ska innehålla uppgifter som härrör från den period som inte omfattas av tidigare lämnad redovisning. Det är alltså endast det som inträffat efter föregående redovisning, t.ex. slutredovisningen eller en tidigare årlig redovisning enligt tredje stycket som ska tas med.

Enligt *tredje stycket* ska en årlig redovisning ske i avvaktan på att slutanmälan enligt första stycket kan göras. Denna redovisning ska

innehålla de uppgifter som anges i andra stycket. Tiden för att lämna årsredovisningen till tillsynsmyndigheten senareläggs ett par månader och det anges att någon sådan redovisning inte behöver lämnas om en slutanmälan dessförinnan ges in.

22 § När konkursen avslutas, ska förvaltaren till gäldenären återställa räkenskapsinformation och annat material rörande boet som förvaltaren har tagit hand om eller, om det inte är möjligt, bevara dem. Materialet ska bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering.

Paragrafen reglerar vad konkursförvaltaren efter konkursens avslutande ska göra med gäldenärens bokföringsmaterial som förvaltaren har tagit hand om. Övervägandena finns i avsnitt 13.2 och 13.3.

I paragrafen ersätts begreppen ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §.

Ändringarna i övrigt innebär att det åligger förvaltaren att bevara gäldenärens material som efter konkursens avslutande inte kan återlämnas till gäldenären. Det kommer alltså inte längre vara möjligt att lämna över sådana handlingar till tillsynsmyndigheten för förvaring. Det tydliggörs i paragrafen att förvaltarens första uppgift är att försöka återlämna materialet till gäldenären.

Tillsynen över förvaltningen

27 § Tillsynsmyndigheten ska övervaka att förvaltningen bedrivs på ett ändamålsenligt sätt i överensstämmelse med denna lag och andra författningar. Myndigheten ska då särskilt se till att avvecklingen av konkursen inte fördröjs i onödan.

Tillsynsmyndigheten får, när den finner det lämpligt, inventera konkursboets kassa och övriga tillgångar samt begära redovisning av förvaltaren.

Tillsynsmyndigheten får, om särskilda omständigheter motiverar det, utse en eller flera revisorer för granskning av boets räkenskaper och förvaltningen i övrigt.

Paragrafen innehåller tillsammans med 28 § bestämmelser om tillsynsmyndighetens tillsyn över konkursförvaltningen. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

I paragrafen görs endast språkliga och redaktionella ändringar.

28 § Tillsynsmyndigheten *ska* ha tillgång till *boets räkenskapsinformation* och *annat material* som rör boet.

Tillsynsmyndigheten är skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän eller gäldenären.

Paragrafen innehåller tillsammans med 27 § bestämmelser om tillsynsmyndighetens tillsyn över konkursförvaltningen. Övervägandena finns i avsnitt 13.3 och 14.2.

I *första stycket* ersätts begreppen ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §.

Granskningsman

30 § På *ansökan* av en borgenär *ska tillsynsmyndigheten* förordna en granskningsman att med de befogenheter som anges i denna lag övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar. Till granskningsman *ska* utses den som borgenären föreslår, om han *eller hon* är lämplig.

Tillsynsmyndigheten ska ge förvaltaren tillfälle att yttra sig över en ansökan enligt första stycket.

Granskningsmannen *ska* ha tillgång till *boets räkenskapsinformation* och *annat material* som rör boet.

Paragrafen behandlar tillsammans med 31 § frågor om granskningsman i konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.2 och 13.3.

I *första stycket* görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, i stället för som hittills rätten, som förordnar en granskningsman i en konkurs. Förordnande sker på ansökan av den borgenär som begär det. Ansökan ges in till tillsynsmyndigheten.

I *andra stycket*, som är nytt, finns en uttrycklig bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska ge förvaltaren tillfälle att yttra sig över en borgenärs begäran om att en granskningsman ska utses i konkursen innan beslut i frågan fattas. Det finns inget hinder mot att tillsynsmyndigheten inhämtar även gäldenärens och andra borgenärers åsikter i frågan när myndigheten finner det lämpligt.

Det nuvarande andra stycket utgör *tredje stycket*. Begreppen ”räkenskapsmaterial” och ”andra handlingar” ersätts med ”räkenskapsinformation” respektive ”annat material”, se kommentaren till 12 §.

Det nuvarande tredje stycket om att det kan utses en ersättare för granskningsmannen tas bort. Vid behov kan i stället granskningsmannen entledigas och därefter en ny utses. De nuvarande fjärde och femte styckena om entledigande av granskningsman och om ersättning till denne flyttas till 31 §.

31 § *Tillsynsmyndigheten ska entlediga granskningsmannen, om denne eller borgenären ansöker om det eller om granskningsmannen visar sig inte vara lämplig.*

Ersättningen till granskningsmannen ska betalas av borgenären.

Paragrafen, som är ny, behandlar tillsammans med 30 § frågor om granskningsman i konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Bestämmelsen i *första stycket* flyttas från nuvarande 30 § fjärde stycket. Det är tillsynsmyndigheten som entledigar granskningsmannen.

Bestämmelsen i *andra stycket* flyttas från nuvarande 30 § femte stycket.

8 kap. Försäljning av egendom

Inledande bestämmelser

2 § *Om gäldenären har drivit en rörelse, får förvaltaren, om det lagligen kan ske, fortsätta rörelsen för konkursboets räkning i den utsträckning det är ändamålsenligt. Detsamma gäller om förvaltaren sedan rörelsen har lagts ned vill återuppta denna. Rörelsen får dock fortsättas längre tid än ett år från bouppteckningssammanträdet endast om det finns särskilda skäl för det.*

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att förvaltaren ska få fortsätta gäldenärens rörelse. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Paragrafen ändras med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet ersätts av ett bouppteckningssammanträde hos konkursförvaltaren (se 6 kap. 2 §). För det fall det ändå hålls ett edgångssammanträde räknas fristen från det sammanträdet (se 6 kap. 5 a §).

Försäljning av lös egendom

7 § Försäljning av lös egendom som inte sker genom fortsättande av gäldenärens rörelse ska ske på auktion eller på annat sätt efter vad förvaltaren anser vara mest fördelaktigt för boet. Om egendom säljs till konkursgäldenären eller någon denne sådan närstående person som anges i 4 kap. 3 § ska försäljningen ha föregåtts av ett offentligt anbudsförfarande, om särskilda skäl inte gör det obehövt.

Lös egendom i vilken en borgenär har panträtt eller någon annan särskild förmånsrätt får inte utan *borgenärens* samtycke säljas på annat sätt än på auktion, om *borgenärens* rätt är beroende av försäljningen. Även om samtycke inte lämnas, får egendomen säljas på annat sätt än på auktion, om det är sannolikt att *ett* högre pris *då* uppnås.

Samtycke enligt andra stycket krävs inte när förvaltaren säljer finansiella instrument, upptagna till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller valuta till gällande marknadspris eller när det är fråga om försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse.

Särskilda bestämmelser om överlåtelse av försäkringsbestånd finns i 14 kap. 16 § försäkringsrörelselagen (2010:2043) och 11 kap. 26 § lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om försäljning av lös egendom som hör till konkursboet. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.

I *andra stycket* andra meningen tas kravet på att tillsynsmyndigheten måste lämna sitt medgivande till underhandsförsäljningen av pantsatt egendom bort. Att kravet på medgivande tas bort förändrar inte ordningen att förvaltaren ska försöka inhämta borgenärens samtycke och dessutom beakta de skäl han eller hon kan anföra mot en underhandsförsäljning.

9 § När lös egendom som tillhör gäldenären ska säljas exekutivt under konkursen *tillämpas även 6 § fjärde stycket*. I ett sådant fall *ska* förvaltaren dessutom, *om* det behövs, i ärendet föra talan för de borgenärer som har förmånsrätt enligt 10 *eller 10 a §* förmånsrättslagen (1970:979) och underätta *en* sådan borgenär om ett yrkande som *förvaltaren* framställer på *den borgenärens* vägnar.

Paragrafen ställer upp vissa skyldigheter för förvaltaren i samband med exekutiv försäljning av lös egendom. Den berörs i avsnitt 17.5.

I *första stycket* görs en hänvisning även till 10 a § förmånsrättslagen. Tillägget innebär att förvaltaren vid exekutiv försäljning

av lös egendom ska föra talan även för de borgenärer som har förmånsrätt på fordringar för arbete med föreskriven revision och upprättande av föreskrivna redovisningshandlingar, samt att underrätta nämnda borgenärer om framställt yrkande på vederbörandes vägnar (jfr 15 § förmånsrättslagen). Underrättelse sker på det sätt som förvaltaren finner lämpligt.

10 § En borgenär som innehar lös egendom med handpanträtt får själv ombesörja att egendomen säljs på auktion. En sådan försäljning får dock inte utan förvaltarens samtycke *ske* tidigare än fyra veckor efter *bouppteckningssammanträdet*. Borgenären ska minst en vecka innan han *eller hon* vidtar *någon* åtgärd för *att sälja egendomen* ge förvaltaren tillfälle att lösa in egendomen. Om det är fråga om ett fartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg eller in-tecknade reservdelar till luftfartyg, ska egendomen säljas exekutivt.

Finansiella instrument, valuta och sådant guld som har ställts som säkerhet till en central motpart och som uppfyller kraven i kommissionens delegerade förordning (EU) nr 153/2013 av den 19 december 2012 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 med avseende på tekniska tillsynsstandarder för krav på centrala motparter får omedelbart säljas eller realiseras genom avräkning av en borgenär som har egendomen som säkerhet, om det sker på ett affärs-mässigt rimligt sätt. Detsamma gäller fordringar som uppkommit på grund av att ett kreditinstitut, eller ett motsvarande utländskt institut, har beviljat ett penninglån. Består säkerheten av onoterade aktier i konkurs-gäldenärens dotterbolag, ska borgenären dock först fråga förvaltaren om konkursboet vill lösa in aktierna.

Borgenären ska minst tre veckor i förväg underrätta förvaltaren om tid och plats för en auktion som inte hålls i exekutiv ordning.

Om egendomen *har* sålts på annat sätt än exekutivt, ska borgenären *redovisa* för förvaltaren vad som har flutit in.

Om borgenären *inte själv vill* sälja egendomen, får förvaltaren ombesörja försäljningen. En in-teckning i luftfartyg eller i reservdelar till luftfartyg som har lämnats som pant av den in-tecknade egendomens ägare får dock inte säljas av förvaltaren. *Förvaltaren* får bara låta sälja den rätt till andel i in-teckningen som enligt vad som är särskilt föreskrivet kan tillkomma gäldenären.

Paragrafen reglerar försäljning av lös egendom som en borgenär innehar med handpanträtt. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Första stycket ändras med anledning av att det obligatoriska ed-gångssammanträdet ersätts av ett boupptecknings-sammanträde hos

konkursförvaltaren (se 6 kap. 2 §). För det fall det ändå hålls ett edgångssammanträde räknas fristen från det sammanträdet (se 6 kap. 5 a §).

9 kap. Bevaknings- och anmärkningsförfarandet

Bevakning

1 § *Förvaltaren får besluta att ett bevakningsförfarande ska anordnas i konkursen. Bevakning bör anordnas om fordringar utan förmånsrätt kan antas få utdelning i konkursen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om anordnande av bevakningsförfarande i konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.1.

I paragrafen görs den ändringen att det är förvaltaren, och inte som hittills rätten, som får besluta att ett bevakningsförfarande ska anordnas (äga rum) i konkursen. Om frågan är svårbedömd ska tillsynsmyndigheten höras enligt 7 kap. 10 §, se kommentaren till den paragrafen.

Konkursförvaltarens beslut i fråga om att anordna ett bevakningsförfarande får inte överklagas. Det är lämpligt att beslutet ändå dokumenteras så att det framgår att ställning i frågan har tagits och när.

2 § *Den tid inom vilken bevakning av fordringar ska ske ska vara fyra veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre bevakningstid. dock högst åtta veckor.*

Paragrafen behandlar frågan om bevakningstid. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.1.

Paragrafen justeras i tre avseenden. Det är dels att längsta möjliga bevakningstid kortas med ett par veckor, dels att det direkt i lag anges hur lång bevakningstiden normalt är med möjlighet att bestämma en längre tid, till skillnad från hittillsvarande ordning där tiden bestäms i varje enskilt fall inom det spann lagen anger, dels att förvaltaren övertar rättens uppgift att bestämma tiden.

I första meningen anges att bevakningstiden ska vara fyra veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet.

I andra meningen görs ett undantag från huvudregeln om fyra veckors bevakningstid. Innebörden är att förvaltaren får bestämma en längre bevakningstid som inte får överstiga åtta veckor, om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen. Tiden ska inte vara längre än vad som är nödvändigt. Vad som utgör sådana förhållanden i konkursen som kan föranleda en längre frist får bedömas av förvaltaren i det enskilda fallet. En omständighet som typiskt sett kan medföra behov av en längre frist är att konkursen är omfattande. Andra omständigheter som kan ha betydelse är att det i konkursen finns ett stort antal oprioriterade borgenärer och att flera borgenärer finns utomlands (se även prop. 1986/87:90 s. 298). Någon möjlighet att förlänga bevakningstiden finns liksom hittills inte när tiden väl har kungjorts enligt 3 §.

3 § Förvaltaren ska genast kungöra att ett bevakningsförfarande anordnas och bevakningstiden.

I paragrafen regleras den kungörelse som ska ske i samband med att ett bevakningsförfarande inleds. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.2.

I paragrafen görs den ändringen att det är förvaltaren, och inte som hittills rätten, som ska kungöra det som bestämts enligt 1 och 2 §§. Det tydliggörs vidare i paragrafen att kungörelse ska ske om förvaltaren beslutar att anordna ett bevakningsförfarande och att kungörelsen då ska innehålla uppgift om detta och om den tid inom vilken bevakning ska ske. I 15 kap. 1 § finns närmare bestämmelser om kungörandet.

4 § En borgenär ska inom bevakningstiden skriftligen hos förvaltaren anmäla sin fordran och den förmånsrätt som borgenären vill göra gällande (bevakning). Undantag från denna skyldighet följer dock av 4 kap. 21 §, 5 kap. 8 § och 17 § andra stycket, samt 5 § i detta kapitel.

Att en fordran i vissa fall bevakas genom förvaltaren följer av 15 § *lönegarantilagen (1992:497) och av 6 a och 6 b §§.*

Paragrafen innehåller krav på borgenärer att bevaka fordringar i ett bevakningsförfarande. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.1 och 9.3.2.

I *första stycket* anges i första meningen att borgenärerna ska ge in sina bevakningar, alltså i form av skriftliga handlingar, till förvaltaren och inte som hittills till rätten.

I *andra stycket* kompletteras upplysningen om att lönefordringar i vissa fall bevakas av förvaltaren med hänvisning till ytterligare fall där motsvarande ska ske, se om dessa kommentarerna till 6 a och 6 b §§.

5 § En borgenär som till säkerhet för sin fordran har pantträtt i fast eller lös egendom behöver inte bevaka fordringen för att få rätt till betalning ur den pantsatta egendomen.

Paragrafen anger vissa situationer då en borgenär inte behöver bevaka sin fordran. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2.

Andra stycket tas bort och innehållet i sak flyttas till 6 a §.

6 § I *bevakningen* ska borgenären tydligt ange *fordrans* belopp, om det är möjligt, och grunden för *fordran*. Om borgenären yrkar förmånsrätt, ska även grunden för den tydligt anges.

Till *bevakningen* ska borgenären bifoga de handlingar som han eller hon åberopar till stöd för sitt anspråk.

Paragrafen handlar om vad en bevakning ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.1, 9.3.4 och 17.5.

I *första stycket* tas kravet på att bevakningen ska vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller borgenärens ombud bort. Det innebär att det är möjligt att ge in en bevakning elektroniskt.

Även en förvaltare som bevakar en anställds fordran på lönegaranti omfattas av skyldigheterna i första stycket.

I *andra stycket* tas kravet på att handlingar till stöd för bevakningen ska ges in i original eller bestyrkt kopia bort. Det innebär att det är möjligt att ge in dessa på elektronisk väg.

Tredje stycket tas bort. Det är därför inte längre ett krav att bevakningen och bifogade handlingar ges in i två exemplar.

6 a § Förvaltaren ska upprätta en förteckning över insättningsborgenärens fordringar hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett företag som driver verksamhet enligt lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet på grund av en insättning på räkning. Detsamma gäller för insättningsborgenärens fordringar hos ett värdepappersbolag som har tillstånd att ta emot insättningar på konto

samt försäkringstagares och andra ersättningsberättigades fordringar hos ett livförsäkringsföretag eller ett tjänstepensionsföretag.

Förteckningen ska innehålla uppgift om borgenärerna och deras fordringsbelopp med upplupen ränta.

En borgenärs fordran som har tagits upp i förteckningen ska anses bevakad i institutets, bolagets eller företagets konkurs.

Paragrafen, som är ny, reglerar bevakning av insättningsfordringar och fordringar hos vissa försäkringsföretag. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 7 kap. 13 § sjätte stycket andra–fjärde meningarna och 5 § andra stycket. De fordringar som omfattas av paragrafen ska bevakas men borgenärerna är befriade från själva bevakningsuppgiften. Den uppgiften ska i stället på det sätt som närmare anges utföras av förvaltaren.

När det gäller livförsäkringsföretag och tjänstepensionsföretag tydliggörs i *första stycket* att det beroende på typ av försäkring eller pension inte alltid är försäkringstagaren som är den borgenär som innehar en fordran som grundas på försäkringsavtal utan det kan även vara en annan ersättningsberättigad, t.ex. en förmånstagare (jfr prop. 1998/99:87 s. 448 f.). När förvaltaren i förteckningen uppger vilken annan ersättningsberättigad som är borgenär får förvaltaren utgå från det underlag som finns i frågan och det krävs normalt inte att ytterligare efterforskningar görs för att utreda t.ex. vem som i det enskilda fallet är förmånstagare. Livförsäkringsbolag i nuvarande bestämmelse ersätts av livförsäkringsföretag, se 1 kap. 3 och 4 §§ försäkringsrörelselagen (2010:2043) om vad som utöver livförsäkringsbolag innefattas i det senare begreppet.

Bevakningsfriheten för en borgenär gäller enligt *tredje stycket* endast om fordringsbeloppet har tagits upp i förteckningen. Om förteckningen enligt borgenärens mening utvisar ett för litet belopp måste han eller hon själv bevaka sin fordran i den delen för att bevara sin rätt (prop. 1986/87:90 s 300).

6 b § *Förvaltaren ska upprätta en förteckning över fordringar som har förskottsbetalats enligt 11 kap. 15 §.*

Förteckningen ska innehålla uppgift om borgenärerna och deras förskottsbetalade fordringsbelopp.

En borgenärs fordran som tagits upp i förteckningen ska anses bevakad i konkursen.

Paragrafen, som är ny, reglerar bevakning av förskottsbetalade fordringar. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2.

Paragrafen innebär att konkursborgenärer inte själva behöver bevaka sina fordringar i ett bevakningsförfarande i den utsträckning de har fått förskottsbetalning för dem och om förvaltaren tar upp den förskottsbetalade fordringen i en särskild förteckning.

I *första stycket* anges att förvaltaren är skyldig att i en förteckning redovisa de fordringar som förskottsbetalats. Det är förvaltare som beslutar om förskottsbetalning enligt 11 kap. 15 § och sådana betalningar som skett fram till och med tidpunkten för bevakningsförfarandets anordnande behöver borgenärerna inte själva bevaka för att de ska vara berättigade till utdelning.

I *andra stycket* anges vad förteckningen ska innehålla.

Av *tredje stycket* framgår att en fordran som tagits upp i förteckningen enligt första stycket ska anses bevakad som om borgenären hade bevakat den själv, jfr motsvarande ordning i 15 § lönegarantilagen (1992:497) och i 6 a §. I den utsträckning borgenärens totala fordran inte har förskottsbetalats, måste borgenären själv bevaka den kvarvarande delen för att inte gå miste om sin rätt till utdelning.

7 § Genast efter bevakningstidens utgång ska förvaltaren tillställa tillsynsmyndigheten framställda bevakningar och i förekommande fall upprättad förteckning enligt 6 a eller 6 b §. Myndigheten ska hålla handlingarna tillgängliga för granskning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att tillsynsmyndigheten ska få del av bevakningarna och att dessa ska hållas tillgängliga hos myndigheten för granskning. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.1 och 17.5.

I *första stycket* första meningen görs den ändringen att det är förvaltaren, och inte som hittills rätten, som efter bevakningstidens utgång ska se till att tillsynsmyndigheten får del av framställda bevakningar. Som en följd av att en bevakning inte längre behöver ges in i två exemplar (se kommentaren till 6 §) utgår den nuvarande regeln om att det "ena exemplaret" av bevakningen ska överlämnas till tillsynsmyndigheten. Det är samtliga bevakningar som ska överlämnas, dvs. inte bara sådana som inkommit till förvaltaren utan

även sådana som förvaltaren själv upprättar, se 4 § andra stycket samt 15 § lönegarantilagen (1992:497). Vidare ska i förekommande fall en bevakningsförteckning enligt 6 a eller 6 b § överlämnas till tillsynsmyndigheten.

I andra meningen införs en ny bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska hålla bevakningarna tillgängliga för granskning. Till skillnad mot hittillsvarande ordning, som innebär att rätten bestämmer var bevakningarna ska granskas (se nuvarande 8 §), kommer bevakningarna alltid hållas tillgängliga för granskning hos tillsynsmyndigheten. Det finns inget som hindrar att även förvaltaren håller handlingarna tillgängliga hos sig.

Det nuvarande andra stycket tas bort. Det innebär att förvaltaren inte längre behöver upprätta en bevakningsförteckning över alla bevakningar.

Anmärkning

8 § *Den tid inom vilken anmärkning får framställas mot en bevakning ska vara två veckor från bevakningstidens utgång. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre anmärkningstid.*

Förvaltaren ska bestämma anmärkningstiden i samband med beslutet om att anordna bevakningsförfarandet. Om det är lämpligare, får detta ske senare, dock senast vid bevakningstidens utgång.

Förvaltaren ska underrätta tillsynsmyndigheten, gäldenären och de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen om anmärkningstiden och var bevakningarna hålls tillgängliga.

Paragrafen reglerar anmärkningstiden och underrättelse om denna och om inkomna bevakningar. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.1.

Paragrafen justeras på så sätt att det direkt i lag anges hur lång anmärkningstiden normalt är med möjlighet att bestämma en längre tid, till skillnad från nuvarande ordning där tiden bestäms i varje fall inom det spann lagen anger. Vidare övertar förvaltaren rättens uppgift att bestämma tiden.

I *första stycket* första meningen anges att anmärkningstiden ska vara två veckor från bevakningstidens utgång. I andra meningen görs ett undantag från huvudregeln om två veckors anmärkningstid. Innebörden är att förvaltaren får bestämma en längre tid, om

det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen. Tiden får inte vara längre än vad som är nödvändigt. Vad som utgör sådana förhållanden i konkursen som kan föranleda en längre frist får bedömas av förvaltaren i det enskilda fallet. En omständighet som typiskt sett kan medföra behov av en längre frist är att konkursen är omfattande och att många bevakningar inkommer som behöver granskas av förvaltaren och borgenärerna. Nuvarande andra och tredje punkterna i första stycket tas bort. Det är en konsekvens av dels att det i 7 § anges att bevakningarna alltid hålls tillgängliga för granskning hos tillsynsmyndigheten, vilket innebär att det inte behöver särskilt bestämmas var handlingarna hålls tillgängliga, dels att förlikningssammanträdet avskaffas (se kommentarerna till 7 och 13 §§).

I *andra stycket* första meningen anges att förvaltaren ska bestämma anmärkningstiden samtidigt som han eller hon beslutar om att anordna ett bevakningsförfarande. Som framgår av andra meningen får förvaltaren dock avvakta med att bestämma tiden, som längst fram till bevakningstidens utgång, om han eller hon anser det lämpligare. Detta kan vara aktuellt om det finns anledning att misstänka att det kan inkomma bevakningar som är svårbedömda eller avfattade på ett ovanligt utländskt språk och om så sker kan det finnas behov av en något längre anmärkningstid.

I *tredje stycket* anges att det är förvaltaren, och inte som hittills rätten, som ska underrätta tillsynsmyndigheten, gäldenären och de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen om anmärkningstiden och var bevakningarna hålls tillgängliga.

9 § Förvaltaren ska granska bevakningarna. Om förvaltaren finner anledning till anmärkning mot något yrkande om betalnings- eller förmånsrätt, ska han eller hon göra en skriftlig anmärkning om detta inom anmärkningstiden. I anmärkningen ska grunden för den anges tydligt.

Även en borgenär som har bevakat en fordran i konkursen och gäldenären får framställa anmärkning mot en bevakning. En sådan anmärkning ska ges in till förvaltaren inom anmärkningstiden och på det sätt som anges i första stycket.

Förvaltaren ska tillställa tillsynsmyndigheten gjorda anmärkningar. Förvaltaren ska även underrätta gäldenären och den borgenär mot vars bevakning anmärkning har framställts.

Paragrafen reglerar förvaltarens, borgenärernas och gäldenärens möjligheter att framställa anmärkning mot en bevakad fordran och om proceduren i samband med detta. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.3, 9.3.4 och 17.5.

I *första stycket* görs den ändringen att förvaltaren inte längre ska anmäla sin anmärkning till rätten. I stället anges endast att förvaltaren ska göra, dvs. upprätta, en skriftlig anmärkning inom anmärkningsfristen och där ange grunden för anmärkningen.

Kravet i första styckets sista mening om att en anmärkning ska vara egenhändigt undertecknad tas bort. Det blir därmed möjligt att ge in en anmärkning elektroniskt.

I *andra stycket* föreskrivs att en anmärkning av en borgenär som har bevakat en fordran i konkursen och av gäldenären ska ges in till förvaltaren, och inte som hittills till rätten.

Enligt *tredje stycket* ska förvaltaren se till att tillsynsmyndigheten får del av gjorda anmärkningar. Detta kan ske samlat så snart anmärkningstiden gått ut. Förvaltaren ska vidare underrätta gäldenären och bevakande borgenär om anmärkningen (se 13 § om att borgenären samtidigt ska föreläggas att yttra sig över anmärkningen). Bestämmelsen i det nuvarande stycket utgår. Det är därför inte längre nödvändigt att ge in en anmärkning i två exemplar.

10 § *En anmärkning enligt 9 § gäller för övriga som har rätt att anmärka, även om de inte har tagit del i anmärkningen.*

Den som har gjort en anmärkning får med bindande verkan för övriga anmärkningsberättigade frånfalla eller inskränka sin anmärkning och med bindande verkan för de som inte har anmärkt ingå en förlikning med den borgenär mot vars bevakning anmärkning har framställts.

I paragrafen regleras anmärkarens rätt att förfoga över sin anmärkning och på vilket sätt en gjord anmärkning gäller för övriga anmärkningsberättigade. Övervägandena finnas i avsnitt 9.4.2.

Enligt *första stycket*, som inte ändras i sak, gäller en anmärkning för övriga anmärkningsberättigade. Även om anmärkaren till skillnad från hittills själv förfogar över sin anmärkning (se vidare andra stycket) gäller den alltså inte endast till hans eller hennes förmån. Bestämmelsen kompletteras av 19 §, där det framgår att beslut i en bevakningstvist gäller och har rättskraft mot alla anmärkningsberättigade i den fortsatta konkursen.

I *andra stycket*, som är nytt, förtydligas principen i första stycket om att en gjord anmärkning gäller även för de andra som haft rätt att framställa en anmärkning. Bestämmelsen är ett uttryck för att anmärkaren är den som förfogar över sin anmärkning och ges rätt att själv återkalla den eller begränsa den, liksom att ingå förlikning med bevakaren, och att sådana dispositioner, i linje med första stycket, gäller för övriga anmärkningsberättigade, dvs. även när den kan anses vara till deras nackdel. Om flera har anmärkt mot samma bevakning föreligger s.k. speciell processgemenskap (Lehrberg, *Processgemenskap*, 2 uppl., s. 229). Det hindrar inte att en av anmärkarna frånfaller sin anmärkning eller ingår en förlikning men det påverkar inte en kvarvarande anmärkning.

11 § Den som har rätt att framställa anmärkning mot en bevakning får efter anmärkningstidens utgång till stöd för en gjord anmärkning åberopa en omständighet som *inte tidigare* har angetts. Om en ny omständighet som innebär att grunden för anmärkningen ändras åberopas *efter att tvisten överlämnats till rätten, får den dock tillåtas* endast om omständigheten varken var eller borde ha varit känd för den anmärkningsberättigade eller om det i övrigt finns särskilda skäl för att ändå tillåta att *den* åberopas.

Vid åberopande av en ny omständighet gäller det som föreskrivs om anmärkning i 9 § första och tredje styckena.

Paragrafen behandlar förutsättningarna för att efter anmärkningstidens utgång kunna åberopa nya omständigheter till stöd för en anmärkning. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.2.

I *första stycket* justeras den tidpunkt för när en ny omständighet som innebär att grunden för anmärkningen ändras kan ske utan inskränkning. Ett sådant åberopande ska få ske fritt fram till den tidpunkt då bevakningstvisten överlämnas till domstol enligt 16 §, och inte som hittills vid förlikningssammanträdet (som avskaffas). Om åberopandet sker efter den ovan nämnda tidpunkten blir det, liksom hittills, rätten som får ta ställning till om den nya omständigheten ska tillåtas eller inte. Förutsättningarna för att tillåta den kvarstår oförändrade.

Av *andra stycket* framgår att reglerna om ingivande av anmärkning gäller även för åberopande av nya omständigheter. Det avser dels formen för åberopandet (9 § första stycket), dels att förvaltaren ska tillställa tillsynsmyndigheten den åberopade nya omstän-

digheten (9 § tredje stycket). Detta gäller även när förvaltaren är den som gör åberopandet.

Om en anmärkningsberättigad borgenär eller gäldenären åberopar en ny omständighet ska den ges in till förvaltaren eller, om bevakningstvisten har överlämnats till domstol enligt 16 §, till rätten.

Twist angående en bevakad fordran

13 § När den borgenär mot vars bevakning en anmärkning har framställts underrättas enligt 9 § tredje stycket, ska förvaltaren uppmana honom eller henne att inom viss tid yttra sig över anmärkningen och bifoga de handlingar som styrker fordran, om inte handlingarna i fråga har getts in tidigare.

Förvaltaren ska verka för förlikning av de tvistefrågor som uppkommit genom framställda anmärkningar.

Paragrafen behandlar förvaltarens hantering av en uppkommen bevakningstvist. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.3 och 9.4.6.

Rättens förlikningssammanträde avskaffas och rättens uppgift att utreda tvistefrågorna och söka förlikning flyttas till förvaltaren. Det hindrar inte att även rätten har ett ansvar för detta när vältvisten överlämnas dit enligt 16 §, se kommentaren till den paragrafen.

Enligt *första stycket* ska förvaltaren, i samband med att bevakaren underrättas om en gjord anmärkning, förelägga bevakaren att yttra sig över vad som anförs i anmärkningen och vid behov komplettera sin bevakning. Den komplettering som sedan inkommer bör förvaltaren se till att anmärkaren får del av. Föreläggandet syftar till att bevakaren ska överväga om han eller hon vill vidhålla sin bevakning och i så fall lämna sådant ytterligare underlag som behövs för att tvisten ska kunna prövas.

Av *andra stycket* följer att konkursförvaltaren har i uppgift att aktivt försöka åstadkomma en förlikning mellan bevakaren och anmärkaren i den uppkomna bevakningstvisten, se 10 § om anmärkarens rätt att förfoga över sin egen anmärkning och ingå förlikning. Bestämmelsen tar sin utgångspunkt i förvaltarens nuvarande allmänna uppgift att verka för förlikning och ersätter paragrafens nuvarande reglering om att rätten kan ge förvaltaren i uppdrag att ingå förlikning (jfr prop. 1978/79:105 s. 308). Hur förvaltaren bör utföra sin uppgift i detta hänseende är inte närmare reglerat. Med

tanke på de tidsfrister som gäller för förfarandet finns det normalt anledning att ta kontakt med parterna så snart som möjligt efter det att en anmärkning framställts.

15 § Om en bevakningstvist kvarstår, ska förvaltaren senast fyra veckor efter anmärkningstidens utgång överlämna tvisten till rätten. Förvaltaren ska bifoga de handlingar som rör tvisten.

Paragrafen reglerar överlämnande av en bevakningstvist till domstol. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.4 och 9.4.6.

När en anmärkning har framställts mot en gjord bevakning, ska förvaltaren vidta åtgärder för att utreda tvistefrågan och försöka få till stånd en förlikning mellan parterna (se 13 §). Av paragrafen följer att förvaltaren har högst fyra veckor på sig att utföra dessa uppgifter och det föreskrivs att han eller hon därefter, om tvisten inte har löst på frivillig väg, ska överlämna tvisten till rätten och då bifoga de handlingar som rör tvisten. Att en tvist kvarstår innebär alltså att tvistefrågan inte helt har lösts mellan parterna genom förlikning eller genom att bevakningen eller anmärkningen har frånfallits. Det finns inget som hindrar att förlikningsansträngningarna fortsätter efter överlämnandet.

De handlingar som ska överlämnas är i första hand bevakningen och anmärkningen. Det är även andra därtill hörande handlingar som getts in antingen i samband med att bevakningen respektive anmärkningen gjordes eller senare, t.ex. en åberopad ny omständighet enligt 11 § eller bevakarens yttrande enligt 13 §.

I ett bevakningsförfarande kan det finnas flera bevakningstvister. De tidsfrister som gäller för dessa är desamma och normalt torde därför förvaltaren ha att överlämna samtliga till rätten vid ett och samma tillfälle. Se 16 § om hanteringen av flera tvister i domstol.

16 § Ett ärende som rör tvistiga fordringar ska handläggas skyndsamt av rätten. Om vissa fordringar kräver längre tid för att avgöras, ska rätten besluta i de tvister som kan avgöras tidigare.

Om någon borgenärs anspråk beror på prövningen i en särskild rättegång, får det inte fördröja ärendets avgörande. I sådant fall ska rätten fastställa borgenärens rätt i konkursen för det belopp som kan bli bestämt genom dom i den rättegången.

Paragrafen reglerar rättens handläggning av uppkomna tvister i ett bevakningsförfarande. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.4, 9.4.5, 9.4.6 och 15.6.4.

I *första stycket* första meningen omformuleras kravet på skyndsamt under rättens handläggning med anledning av att förlikningsssammanträdet och den därpå reglerade förhandlingen för slitande av tvister tas bort. Som framgår av 16 kap. 6 § gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden vid rättens handläggning. När förvaltaren har överlämnat bevakningstvisterna, får rätten ta ställning till om utredningen i något avseende behöver kompletteras, hur det i så fall bäst sker – skriftligt eller muntligt – samt hur ärendet sedan kan avgöras så snabbt som möjligt.

Alla tvister i ett bevakningsförfarande ska handläggas i ett ärende. Av andra meningen följer att om det finns flera tvister i en konkurs som har överlämnats till rätten, ska de helst avgöras samtidigt. Om en viss tvist kräver längre tid för att utredas och prövas, ska dock rätten inte vänta med att avgöra övriga tvister. Ärendet avslutas när den sista tvisten har avgjorts. Detta motsvarar i sak nuvarande ordning.

Bestämmelserna i *andra stycket* motsvarar nuvarande första stycket tredje och fjärde meningarna.

Nuvarande tredje stycket tas bort med anledning av att ett ackordsförslag inte ska kunna prövas förrän bevakningsförfarandet har avslutats (se 12 kap. 3 §).

19 § Ett beslut i en tvist om en bevakad fordran gäller även för övriga anmärkningsberättigade.

Genom ett beslut *enligt första stycket* avgörs endast vilken rätt som tillkommer *fordran* i konkursen.

Paragrafen reglerar verkningarna av ett beslut i en bevakningstvist. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.5.

I *första stycket*, som är nytt, tydliggörs att ett beslut av domstol i en bevakningstvist inte bara gäller för parterna i tvisten, dvs. bevakaren och anmärkaren, utan även mot alla övriga anmärkningsberättigade. Jfr 10 § där motsvarande föreskrivs för bl.a. en mellan parterna ingången förlikning. Med beslut avses även ett avgörande i högre rätt efter överklagande (jfr nuvarande 18 § som upphävs).

Bestämmelsen i *andra stycket*, som motsvarar nuvarande första stycket, ger uttryck för att ett domstolsbeslut i en bevakningstvist har rättskraft i konkursen men inte utanför denna. Rättskraften gäller mot alla berörda i en konkurs, se första stycket.

Efterbevakning

20 § Om ett bevakningsförfarande har *anordnats*, får en borgenär som efter bevakningstidens utgång vill anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt (*efterbevakning*) skriftligen göra det på det sätt som föreskrivs i 6 §.

Som ersättning för kostnader som föranleds av efterbevakningen ska borgenären i förskott *betala en efterbevakningsavgift till staten. Regeringen får meddela föreskrifter om avgiftens storlek.*

Paragrafen reglerar en borgenärs möjlighet till efterbevakning. Övervägandena finns i avsnitt 9.5 och 18.3.

En konsekvens av att *första stycket* hänvisar till 6 § när det gäller formerna för en borgenärs efterbevakning är att borgenären inte längre behöver egenhändigt underteckna sin skriftliga efterbevakning. En annan konsekvens av hänvisningen till 6 § är att borgenären inte längre behöver ge in sin efterbevakning i två exemplar, se kommentaren till 6 §.

I *andra stycket* föreskrivs att för efterbevakning krävs att borgenären betalar en efterbevakningsavgift. Storleken på denna avgift utmönstras emellertid ur paragrafen och i stället bemyndigas regeringen att föreskriva om den.

21 § *Den tid inom vilken anmärkning får framställas mot en efterbevakning ska vara två veckor från den dag avgiften enligt 20 § andra stycket betalades. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får förvaltaren bestämma en längre anmärkningstid, dock högst fyra veckor.*

Förvaltaren ska tillställa tillsynsmyndigheten efterbevakningen och myndigheten ska hålla den tillgänglig för granskning.

Förvaltaren ska underrätta gäldenären och de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen om efterbevakningen och var den hålls tillgänglig för granskning samt om anmärkningstiden.

Paragrafen reglerar anmärkningstiden när en fordran har efterbevakats och underrättelse om denna och om inkommen efterbevakning. Övervägandena finns i avsnitt 9.5, 17.5 och 18.3.

Paragrafen justeras med anledning av de förändringar som föreslås för det ordinära bevakningsförfarandet, t.ex. att förvaltaren, och inte som hittills rätten, ska ha det huvudsakliga ansvaret för förfarandet och att anmärkningstiden som utgångspunkt bestäms i lag, se kommentaren till 8 §.

10 kap. Avskrivning av konkurs

1 § Om konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig, *ska tillsynsmyndigheten, på ansökan av förvaltaren*, besluta om avskrivning av konkursen.

En ansökan om avskrivning ska göras så snart det finns grund för den.

Paragrafen reglerar avskrivning av en konkurs när tillgångarna i boet är otillräckliga. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.1.

I *första stycket* görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte längre rätten, som ska besluta om avskrivning av konkursen om konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig. Vidare ska ett avskrivningsbeslut endast ske efter ansökan av förvaltaren. Om gäldenären, en borgenär eller tillsynsmyndigheten anser att konkursen bör avskrivas, får detta påtalas för förvaltaren.

När en konkurs skrivs av enligt första stycket ska tillsynsmyndigheten bestämma arvode och eventuell kostnadsersättning till förvaltaren (14 kap. 4 och 14 §§).

För tillsynsmyndighetens handläggning och beslut i fråga om avskrivning av en konkurs enligt första stycket tillämpas förvaltningslagen (2017:900), se 16 kap. 1 §, liksom 16 kap. 2 § om verkställighet av avskrivningsbeslut.

I *andra stycket*, som är nytt, finns ett skyndsamhetskrav riktat mot förvaltaren av innebörd att en ansökan om avskrivning ska göras så snart det finns grund för den. Med detta avses att en ansökan ska göras så snart som det för förvaltaren står klart att tillgångarna är otillräckliga, vilket ofta är fallet redan i samband med att förvaltaren upprättar konkursbouppteckningen, och förutsättningarna som anges i 2 § också är uppfyllda.

2 § Konkursen får inte avskrivas enligt 1 § förrän bouppteckningen har bekräftats och förvaltaren har lämnat sin förvaltarberättelse.

Om bouppteckningen inte kan bekräftas av gäldenären eller någon annan inom skäligen tid och om det saknas anledning att anta att det genom bekräftelsen skulle visa sig att det finns tillgångar till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, får konkursen avskrivas trots att bekräftelse inte har lämnats.

Paragrafen innehåller vissa villkor för att en konkurs ska kunna avskrivas enligt 1 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.2 och 10.2.1.

Paragrafen ändras med anledning av att den obligatoriska edgången inför rätten ersätts av en bekräftelse av gäldenären hos förvaltaren (se 6 kap. 2 §). För det fall det ändå avläggs ed gäller vad som föreskrivs i paragrafen för bekräftelse (se 6 kap. 5 a §).

3 § Om någon fordran inte görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, ska tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. Om förvaltaren har beslutat att ett bevakningsförfarande ska anordnas, får konkursen avskrivas först efter bevakningstidens utgång.

En ansökan om avskrivning ska göras så snart det finns grund för den.

Paragrafen reglerar avskrivning av en konkurs när ingen fordran görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.1.

I första stycket görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte längre rätten, som ska besluta om avskrivning av konkursen om ingen fordran görs gällande. Ett avskrivningsbeslut fattas på ansökan av förvaltaren och inte som hittills efter anmälan.

I andra stycket, som är nytt, finns ett skyndsamhetskrav riktat mot förvaltaren av innebörd att en ansökan om avskrivning ska göras så snart det finns grund för den (jfr 1 § andra stycket där motsvarande krav uppställs för den andra avskrivningssituationen som kan inträffa i en konkurs).

4 § Om det återstår tillgångar i boet när konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig har betalats, ska förvaltaren

1. om det i fall som avses i 1 § står klart hur kvarvarande tillgångar ska fördelas, tillstålla berättigade borgenärer vad som tillkommer dem,
2. i övriga fall återställa egendomen till gäldenären.

Paragrafen reglerar hur konkursförvaltaren ska hantera kvarvarande tillgångar i samband med avskrivning av en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.

I *första punkten* slopas kravet på medgivande av tillsynsmyndigheten till att egendom formlöst överlämnas till bäst berättigad borgenär. Förvaltaren får i den enskilda konkursen avgöra om tillsynsmyndigheten ska höras enligt 7 kap. 10 §, se kommentaren till den paragrafen.

I konkursförordningen ska det föreskrivas att förvaltaren i samband med ansökan om avskrivning enligt 1 § ska informera tillsynsmyndigheten om den åtgärd som vidtagits eller avses att vidtas beträffande kvarvarande tillgångar.

11 kap. Utdelning

Inledande bestämmelser

2 § Utdelning *ska* ske så snart som all tillgänglig egendom har förvandlats till pengar. *Utdelning får ske trots att* egendom i sådana fall som avses i 8 kap. 6 § andra stycket eller 8 § andra stycket inte har blivit såld. *Om ett* bevakningsförfarande *har anordnats*, får utdelning inte ske förrän anmärkningstiden har gått ut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vid vilken tidpunkt utdelning ska eller får ske. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.3.

Paragrafen ändras med anledning av att rättens förliknings-sammanträde under ett bevakningsförfarande tas bort. Ändringen innebär att om ett bevakningsförfarande har anordnats får utdelning ske när den enligt 9 kap. 8 § bestämda anmärkningstiden gått ut, även om det framställs en anmärkning.

Utdelningsförfarandet

5 § När ett utdelningsförslag har upprättats, *ska* förvaltaren genast *ge in* förslaget med bifogad förvaltningsredogörelse till tillsynsmyndigheten.

Paragrafen reglerar ingivande av förvaltarens utdelningsförslag. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2.

I paragrafen görs den ändringen att det är till tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som förvaltaren ska ge in utdelningsförslaget.

6 § *Tillsynsmyndigheten ska* kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats.

Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen *ska* hållas tillgängliga hos tillsynsmyndigheten för den som vill ta del av handlingarna. *Detta ska anges* i kungörelsen.

Den som vill framställa *en* invändning mot utdelningsförslaget *ska* göra det hos *tillsynsmyndigheten* senast *tre veckor från dagen för kungörandet*. *Detta ska anges* i kungörelsen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kungörelse vid ingivande av utdelningsförslaget. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2 och 12.3.

Paragrafen ändras med anledning av att utdelningsförslaget ska ges in till tillsynsmyndigheten (se 5 §) som sedan ska utfärda kungörelse och i övrigt handlägga frågan.

Av 15 kap. 1 § första stycket framgår att kungörelse sker i Post- och Inrikes Tidningar. Enligt *tredje stycket* ska bl.a. uppgift om när invändning senast ska göras mot utdelningsförslaget anges i kungörelsen. Det är då slutdagens datum som ska anges. Se 15 kap. 1 § tredje stycket om dagen för kungörelse.

Den nuvarande bestämmelsen i första stycket om att kungörandet av utdelningsförslaget sker när tillsynsmyndigheten lämnat sitt utlåtande över utdelningsförslaget tas bort som en följd av att myndigheten inte längre är skyldig att avge ett sådant utlåtande, se kommentaren till 13 kap. 5 §. Tillsynsmyndigheten bör kungöra så snart som möjligt efter att förvaltaren gett in förslaget.

7 § När tiden för invändning har gått ut, *ska* utdelningen i konkursen *fastställas* i enlighet med utdelningsförslaget, om det inte genom invändning eller på något annat sätt framgår att *det finns* fel eller *brister* som inverkar på någons rätt.

Om en fordran eller en förmånsrätt inte har bevakats eller efterbevakats senast då utdelningsförslaget upprättades, fastän bevakningskyldighet har förelegat, är en invändning att fordran eller förmånsrätten borde ha tagits upp i utdelningsförslaget utan verkan.

Om utdelning inte bör fastställas enligt förslaget, *ska förslaget fastställas efter nödvändiga* ändringar eller *återförvisas* till förvaltaren.

Paragrafen reglerar förutsättningarna och formerna för fastställande av förvaltarens utdelningsförslag. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2.

I *första* och *tredje styckena* tas rätten bort. Vem som prövar om utdelningsförslaget ska fastställas regleras i stället i 7 a §.

Det nuvarande tredje stycket andra–femte meningarna flyttas till 8 §.

7 a § Om det i annat fall än som anges i 7 § andra stycket har gjorts invändning mot utdelningsförslaget, ska tillsynsmyndigheten med ett eget yttrande överlämna prövningen av förslaget till rätten. I övriga fall beslutar tillsynsmyndigheten i frågan.

I paragrafen, som är ny, regleras vem som prövar om utdelningsförslaget ska fastställas. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2.

Utdelningsförslaget ska ges in till tillsynsmyndigheten enligt 5 § och därefter handläggas av myndigheten enligt 6 §. Om det under handläggningen görs en invändning mot förslaget, ska tillsynsmyndigheten enligt den förevarande paragrafen överlämna ärendet till rätten för vidare handläggning och beslut. Ett undantag görs för det fall en invändning är utan verkan enligt 7 § andra stycket. Huruvida det är fråga om en sådan invändning får tillsynsmyndigheten ta ställning till inför ett eventuellt överlämnande. Om ingen annan invändning görs, är det tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som beslutar i fråga om utdelningsförslaget. Myndigheten ska inom ramen för den prövningen i enlighet med vad som föreskrivs i 7 § första stycket ta ställning till om utdelning ska fastställas i enlighet med förslaget. Även om ingen invändning har framställts ska tillsynsmyndigheten, på samma sätt som hittills gäller för rätten, granska att det inte i utdelningsförslaget förekommer felaktighet av den beskaffenheten att det påverkar någons rätt. Det kan i praktiken bara bli fråga om att ändra uppenbara felaktigheter (se prop. 1986/87:90 s. 331). Om myndigheten finner att utdelning inte kan fastställas i enlighet med förslaget, följer av 7 § tredje stycket att myndigheten antingen ska göra nödvändiga ändringar och därefter fastställa förslaget med gjorda ändringar eller besluta att återförvisa förslaget till förvaltaren som får göra ändringar och sedan, enligt 8 §, ge in ett nytt förslag (jfr prop. 1986/87:90 s. 332 f.).

Om utdelningsförslaget överlämnas till rätten, ska tillsynsmyndigheten bifoga ett eget yttrande om vilken inställning myndigheten har i frågan om utdelningsförslaget. Ett överlämnande bör ske utan onödigt dröjsmål med beaktande av den tid det tar att granska förslaget och gjorda invändningar och därefter upprätta ett yttrande.

8 § När förvaltaren efter återförvisning upprättar ett nytt utdelningsförslag, ska det ges in till tillsynsmyndigheten. Det nya förslaget ska kungöras endast om det finns skäl till det. I ett sådant fall tillämpas 6 §.

Om kungörelse inte sker, ska de borgenärer som berörs av ändringarna i utdelningsförslaget underrättas om förslaget. I ett sådant fall ska en invändning mot förslaget framställas hos tillsynsmyndigheten inom tre veckor från dagen efter den då underrättelsen sändes ut. Detta ska anges i underrättelsen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hanteringen av ett nytt utdelningsförslag som upprättats av förvaltaren efter återförvisning. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2 och 15.6.4.

I första stycket första meningen anges att när förvaltaren efter återförvisning upprättar ett nytt utdelningsförslag ska förslaget ges in till tillsynsmyndigheten. En förvaltare kan komma att upprätta ett nytt utdelningsförslag i två situationer. Den ena är när tillsynsmyndigheten återförvisar utdelningsförslaget enligt 7 § andra stycket och den andra är när det i stället är rätten som återförvisar förslaget enligt 8 §. I båda fallen ska förvaltaren ge in det nya förslaget till tillsynsmyndigheten.

I första stycket andra meningen, som motsvarar nuvarande 7 § tredje stycket andra meningen, framgår att det nya förslaget ska kungöras endast om det finns skäl till det, se prop. 1986/87:90 s. 332 om när sådana skäl kan föreligga. I tredje meningen föreskrivs att i ett sådant fall, dvs. när det nya utdelningsförslaget ska kungöras, tillämpas 6 §. Det innebär bl.a. att det är tillsynsmyndigheten som ska kungöra att det nya utdelningsförslaget har upprättats, se vidare kommentaren till den paragrafen.

Andra stycket motsvarar i huvudsak bestämmelserna i nuvarande 7 § tredje stycket tredje–femte meningarna (se prop. 1986/87:90 s. 332). Det är slutdagens datum som ska anges i kungörelsen.

Bestämmelserna i de nuvarande första och andra styckena om att rätten ska bereda förvaltaren och den för vilken en ifrågasatt ändring skulle vara till nackdel tillfälle att yttra sig och möjligheten

för rätten att hålla förhandling tas bort. I stället tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, på rättens handläggning av utdelningsförslaget (se 16 kap. 6 §). Bestämmelser i den lagen om sammanträde och om kommunikering finns i 13–18 §§. Av den sistnämnda paragrafen följer att till ett sammanträde ska domstolen kalla den som är part, vilket innebär att den som har framställt invändning mot utdelningsförslaget ska kallas. Även den för vilken en ifrågasatt ändring av utdelningsförslaget skulle vara till nackdel ska kallas, liksom förvaltaren. Motsvarande gäller vid kommunikering. Vid tillsynsmyndighetens handläggning tillämpas förvaltningslagen (2017:900).

Utbetalning av utdelningsmedel

9 § När beslutet att fastställa utdelningen och beslut att bestämma arvode till förvaltaren har *fått* laga kraft, *ska* förvaltaren snarast till borgenärerna skicka de medel som tillkommer dem, om *det inte finns* hinder mot utbetalning enligt 10 § andra eller tredje stycket.

Om förvaltaren *har* skickat medlen till en borgenär under dennes senast kända adress, behöver förvaltaren inte vidta någon ytterligare åtgärd för att verkställa betalningen.

När medlen har skickats till borgenärerna, ska förvaltaren anmäla det till tillsynsmyndigheten.

Paragrafen reglerar utbetalning av utdelningsmedel till konkursborgenärerna. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.3.

Det *tredje stycket*, som är nytt, motsvarar nuvarande andra stycket andra meningen med den ändringen att slutanmälan endast ska göras till tillsynsmyndigheten och alltså inte även, som hittills, till rätten.

12 § En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om *borgenären* inte gör anspråk på medlen inom *ett* år räknat från

1. dagen då beslutet att fastställa utdelningen *fick* laga kraft, eller
2. den senare dag då borgenären blev berättigad att lyfta medlen utan att ställa säkerhet.

De medel som *en* borgenär har förlorat sin rätt till *ska* fördelas mellan de borgenärer som har bevarat sin rätt och i andra hand överlämnas till gäldenären.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att en borgenär ska förlora sin rätt till utdelning och vad som ska hända med de medel som en borgenär har förlorat sin rätt till. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.4.

I *första stycket* görs den ändringen att borgenären måste göra anspråk på medlen inom ett år i stället för som i dag inom två år.

13 a § Om det sammanlagda belopp som tillkommer en borgenär understiger 300 kronor *ska, om det inte finns* särskilda skäl, beloppet inte betalas ut till *borgenären* utan fördelas på övriga utdelningsberättigade som inte *har* tillgodosetts fullt ut.

Paragrafen innehåller en beloppsbegränsningsregel vid utbetalning av utdelningsmedel. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.1.

I paragrafen höjs beloppsgränsen från 100 kronor till 300 kronor för när utdelning inte ska betalas ut till en borgenär utan i stället fördelas på övriga utdelningsberättigade som inte har tillgodosetts fullt ut. Utbetalning av lägre belopp får dock alltjämt ske, om det finns särskilda skäl (se prop. 1990/91:22 s. 8).

Förskottsbetalning

15 § *Förskott ska betalas ut* för en fordran med förmånsrätt, om det lämpligen kan ske.

Förskott ska betalas ut för en fordran utan förmånsrätt, om det är uppenbart att tillgångarna räcker till betalning av tio procent av sådana fordringar och det inte finns särskilda skäl mot det.

Förskott för en fordran får betalas ut endast i den utsträckning det kan antas att utdelning kommer att belöpa på denna. Om fordran är beroende av villkor eller är tvistig, får förskott inte betalas ut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förskottsbetalning av utdelning. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.2 och 10.4.2.

Bestämmelserna i *tredje stycket*, som är nytt, flyttas från paragrafens nuvarande andra stycke andra och tredje meningarna.

Bestämmelsen i det nuvarande andra styckets fjärde mening om att förskottsbetalning endast får ske till en borgenär som har bevakat sin fordran i konkursen när bevakningsskyldighet föreligger slopas. Förvaltaren är i stället skyldig att enligt 9 kap. 6 b § upprätta en förteckning över fordringar som före bevakningsför-

farandet har förskottsbetalats och tillstålla tillsynsmyndigheten denna enligt 9 kap. 7 §.

När en konkurs anses avslutad m. m.

18 § En konkurs anses avslutad när *utdelning enligt 7 eller 8 §* har fastställts. Detta gäller även om en tvist angående en fordran som har gjorts gällande i konkursen eller en fråga om underhåll åt gäldenären ännu inte är slutligt avgjord eller någon ytterligare tillgång till följd av rättegång eller på något annat sätt senare kan komma att tillföras konkursboet.

Även om konkursen är avslutad, får ett ackordsförslag som har getts in tidigare prövas enligt 12 kap.

Paragrafen reglerar frågan när en utdelningskonkurs anses avslutad. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2.

En konkurs anses avslutad när utdelningen har fastställts. Det innebär att konkursen avslutas av tillsynsmyndigheten, när myndigheten fastställer utdelningsförslaget, eller i förekommande fall av rätten när den, efter att tillsynsmyndigheten överlämnat prövningen dit, fastställer utdelningsförslaget, se 7 a §.

Efterutdelning

20 § Om det är oklart hur medlen *ska* fördelas, *ska förvaltaren upprätta* ett förslag till efterutdelning. I *ett* sådant fall tillämpas bestämmelserna i detta kapitel om utdelning, utbetalning av utdelningsmedel och förskottsbetalning.

I förslaget till efterutdelning kan utdelning beräknas även för en fordran som har blivit känd efter det att *ett utdelningsförslag* enligt 4 § upprättades. En fordran får beaktas utan bevakning trots att *ett* bevakningsförfarande förut har varit anordnat i konkursen. *Om* så inte *har* varit fallet, får *förvaltaren* emellertid *anordna ett* bevakningsförfarande inför efterutdelningen.

Av nyttillkomna medel *ska* en borgenär för en fordran som inte har tagits upp i *ett* utdelningsförslag enligt 4 § först så långt medlen räcker tilldelas så mycket som skulle ha tillagts *fordran*, om denna hade beaktats i utdelningsförslaget. Därefter får *borgenären* tillsammans med övriga borgenärer ta del *av det* som kan återstå.

Paragrafen handlar om förslag till efterutdelning och hur nytillkomna medel ska fördelas. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.1 och 10.3.2.

I *andra stycket* tredje meningen görs en ändring som innebär att det är förvaltaren, i stället för som hittills rätten, som får besluta om bevakningsförfarande inför efterutdelningen. Ändringen är en följd av att det är förvaltaren som ska besluta om att anordna ett bevakningsförfarande enligt 9 kap.

21 § Om förvaltaren anser att de nytillkomna medlen kan fördelas utan att *ett* förslag till efterutdelning upprättas, får *förvaltaren* dela ut medlen till berättigade borgenärer utan att *föregående bestämmelser* i detta kapitel iakttas. För utbetalningen gäller dock 9 § *andra och tredje styckena* och 13 a §. En borgenär förlorar sin rätt till utdelning, om han *eller hon* inte gör anspråk på medlen inom *ett* år räknat från det att förvaltaren har anmält till *tillsynsmyndigheten* att *medlen har skickats* till borgenären.

Första stycket tillämpas också för det fall att det finns skäl att upprätta ett utdelningsförslag men medlen inte *räcker* till betalning av de *kostnader som är förenade med detta*.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att förvaltaren ska få genomföra ett formlöst efterutdelningsförfarande. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.4 och 14.4.

I *första stycket* första meningen tas kravet på medgivande av tillsynsmyndigheten till formlös efterutdelning bort. Förvaltaren får i den enskilda konkursen avgöra om tillsynsmyndigheten ska höras enligt 7 kap. 10 §, se kommentaren till den paragrafen.

I första stycket tredje meningen görs den ändringen att en borgenär förlorar sin rätt till efterutdelning om han eller hon inte gör anspråk på medlen inom ett år, i stället för som hittills inom två år. Fristen räknas från det att förvaltaren har anmält detta till tillsynsmyndigheten, och alltså inte som hittills till rätten.

12 kap. Ackord i konkurs m.m.

Frivillig uppgörelse

1 § Om gäldenären *visar* att han *eller hon* har kommit överens om betalningen av sina skulder eller på *något* annat sätt träffat *en* uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte

behövs, vars fordringar är kända för förvaltaren, *ska tillsynsmyndigheten* på ansökan av gäldenären besluta om nedläggning av konkursen. Innan ett beslut meddelas *ska* förvaltaren höras.

Om ett bevakningsförfarande *har anordnats*, får ett beslut om att lägga ned konkursen inte meddelas före bevakningstidens utgång.

Tillsynsmyndigheten får besluta att boets egendom inte får säljas innan *ansökan* har prövats, om egendomen inte behöver säljas av någon sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § andra stycket 2 och 3.

Paragrafen innehåller tillsammans med 2 § bestämmelser om nedläggning av en konkurs efter frivillig överenskommelse. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

I *första stycket* görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte rätten, som beslutar om nedläggning av en konkurs. Liksom hittills förutsätter ett sådant beslut att gäldenären ansökt om det och innan ett beslut ska förvaltaren höras.

En konsekvens av att det är tillsynsmyndigheten som beslutar i frågan om nedläggning av en konkurs är att myndigheten ansvarar för att kungöra nedlägningsbeslut (se 2 §). Det är också tillsynsmyndigheten som beslutar om förvaltarens arvode (14 kap. 4 §).

Enligt *tredje stycket* är det tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som i förekommande fall beslutar om att boets egendom inte får säljas innan ansökan om nedläggning av konkursen har prövats. Tillsynsmyndighetens beslut i en sådan fråga får överklagas till tingsrätten (se 16 kap. 14 § 6).

Ackordsförslag m. m.

3 § *En gäldenär får ansöka om ackord i konkursen enligt vad som närmare föreskrivs i detta kapitel.*

Paragrafen innehåller en inledande bestämmelse om ackordsförfarandet. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

I paragrafen anges att det är gäldenären som kan initiera ett ackordsförfarande, vilket motsvarar hittillsvarande ordning (se nuvarande 4 §), och att det sker genom en ansökan. I återstående delar av kapitlet regleras ackordsförfarandet i övrigt, såsom förutsättningar för att ta upp och fastställa ett ackord.

Nuvarande bestämmelse om att ett bevakningsförfarande måste ha anordnats flyttas till 6 §.

4 § *En ansökan om ackord ska ges in till förvaltaren. Ansökan ska innehålla ett ackordsförslag som anger*

1. hur mycket gäldenären erbjuder i betalning,
2. när betalningen ska ske,
3. om säkerhet har ställts för ackordet och vad den i så fall består av.

Paragrafen handlar om gäldenärens ansökan om ackord. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

I första meningen anges att en ansökan om ackord ska ges in till förvaltaren i stället för som hittills till rätten. Av 3 § framgår att det endast är gäldenären som kan ansöka.

6 § *En ansökan om ackord får tas upp till prövning endast om*

1. den ges in till förvaltaren före den dag utdelningsförslaget kungjordes eller, när utbyte enligt 15 kap. 2 § sker, före den dag underrättelserna sändes ut,

2. gäldenären har bekräftat bouppteckningen, och
3. ett bevakningsförfarande har varit anordnat.

Paragrafen reglerar vissa formella förutsättningar som måste vara uppfyllda för att ett ackordsförslag ska få tas upp till fortsatt handläggning. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1. och 11.3.3.

I första stycket första punkten anges med anledning av att en ansökan om ackord ska göras till förvaltaren (se 4 §), att det är tidpunkten för när ansökan inkommer till förvaltaren som avgör om ackordsförslaget får tas upp till prövning eller inte. Liksom hittills krävs att ackordsförslaget, för att få prövas, har kommit in före den dag utdelningsförslaget kungjordes eller, i förekommande fall, underrättelser om detta sändes ut. Det kommer i fortsättningen att vara tillsynsmyndigheten som i normalfallet kungör ett utdelningsförslag (se 11 kap. 6 § första stycket) eller som i stället utfärdar underrättelserna om detta. Förvaltaren får vid behov kontrollera med myndigheten om vid vilken exakt tidpunkt som kungörelsen eller underrättelsen har skett. Se 15 kap. 1 § tredje stycket om dagen för kungörelse.

I andra punkten anges som en förutsättning för att ackordsförslaget ska få föreläggas borgenärerna att gäldenären har bekrä-

tat bouppteckningen. Se 6 kap. 2 § om sådan bekräftelse och 6 kap. 5 a § om att med bekräftelse likställs i förekommande fall edgång inför tingsrätten. Detta formkrav för ackord flyttas från 8 § och skärps på så sätt att undantag från kravet om det finns synnerliga skäl tas bort. Prövningen av om det är uppfyllt sker därmed tidigare i handläggningen och kravet görs ovillkorligt.

I tredje punkten anges som ytterligare förutsättning för en prövning av ackordsförslaget att ett bevakningsförfarande har anordnats och att det förfarandet är avslutat. Att ett ackordsförfarande kan genomföras endast i bevakningskonkurser överensstämmer med hittillsvarande ordning (se nuvarande 3 §). Det som är nytt är att det nu krävs att anmärkningstiden har löpt ut och att eventuella bevakningstvister därefter avgjorts för att en ackordsansökan ska tas upp till prövning. Ändringen får till följd att nuvarande bestämmelser om hantering av bevakningstvister i ackordsförfarandet (8 § andra stycket samt 12 och 18 §§) tas bort.

Nuvarande andra stycket utgår. Bestämmelsen om att konkursförvaltaren ska yttra sig om huruvida ackordsförslaget bör föreläggas borgenärerna ska i stället utgöra en del av förvaltarens prövning enligt 7 § första stycket av om förslaget ska överlämnas till rätten.

7 § En ansökan om ackord ska avvisas, om inte de krav som anges i 3–6 §§ är uppfyllda eller om förvaltaren anser att ackordsförslaget inte ska presenteras för borgenärerna.

Om ansökan inte avvisas, ska förvaltaren överlämna ansökan med tillhörande handlingar till rätten och bifoga ett eget yttrande i frågan om huruvida ackordsförslaget bör antas av borgenärerna.

Förvaltaren ska till rätten samtidigt med ansökan ge in en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaltarens åtgärder med anledning av en inkommen ansökan om ackord. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.1.

Paragrafen ändras med anledning av att den inledande prövningen fortsättningsvis ska göras av förvaltaren och inte som hittills av rätten.

I första stycket regleras förvaltarens prövning av en ansökan. Om förutsättningarna som anges tidigare i kapitlet för att ta upp en

ansökan med ett ackordsförslag till fortsatt handläggning inte är uppfyllda ska förvaltaren avvisa ansökan. Dessa förutsättningar inkluderar att gäldenären gjort en ansökan (3 §), att ansökan och ackordsförslaget innehåller föreskrivna uppgifter (4 §), att ansökan har getts in i rätt tid (6 § 1), att gäldenären har bekräftat boupp-teckningen (6 § 2) och att ett bevakningsförfarande har genomförts (6 § 3), se även 5 § om ackordsförslagets materiella innehåll. Förvaltaren ska vidare ta ställning till om ackordsförslaget till sitt innehåll är sådant att det bör presenteras för borgenärerna för ställningstagande. Det senare motsvarar den bedömning förvaltaren enligt hittillsvarande ordning enligt nuvarande 6 § andra stycket gör på rättens uppmaning. Förvaltarens beslut om att avvisa ackordsförslaget får överklagas (se 16 kap. 16 §).

I *andra stycket*, som är nytt, anges att om ansökan inte avvisas ska förvaltaren överlämna ansökan med ackordsförslaget och andra tillhörande handlingar till rätten och bifoga ett eget yttrande i frågan om huruvida ackordsförslaget bör antas av borgenärerna. Överlämnandet bör ske så snart som möjligt. Bedömningen av om förslaget bör antas motsvarar den bedömning förvaltaren enligt hittillsvarande ordning gör enligt nuvarande 9 § första meningen.

Det ställs inte upp något krav på hur förvaltarens yttrande ska vara utformat men förvaltarens uppfattning i frågan om förslaget bör antas eller inte måste vara tydlig och yttrandet bör i övrigt innehålla det som förvaltaren för fram till stöd för sin ståndpunkt (jfr SOU 1968:41 s. 142). Förvaltaren bör i sitt yttrande ange att en prövning enligt första stycket har skett.

Tredje stycket, som är nytt, innehåller en bestämmelse som ersätter nuvarande 10 § andra stycket. Innebörden är att förvaltaren till rätten samtidigt med ansökan ska ge in en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas.

Sammanträde för prövning av ackordsförslag

8 § Om *ansökan överlämnas till rätten, ska rätten genast kalla borgenärerna till ett sammanträde för att pröva förslaget. Kallelsen ska kungöras.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om kallelse till sammanträde inför rätten för att pröva ett förslag om ackord i en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 11.3 och 15.6.4.

Paragrafen justeras med anledning av att rätten i fortsättningen involveras i handläggningen av ett ackordsförslag först om förvaltaren överlämnar gäldenärens ansökan om ackord till rätten (se 7 §). Den nuvarande bestämmelsen om att kallelse får utfärdas innan gäldenären har avlagt ed endast om det finns synnerliga skäl utgår (se 6 § 2).

Det nuvarande andra stycket tas bort, delvis med anledning av att bevakningsförfarandet ska vara avslutat innan en ackordsansökan får prövas (se 6 § 3).

10 § Vid sammanträdet för prövning av ackordsförslaget *ska* förvaltaren närvara. *Även gäldenären ska närvara*. Om gäldenären inte kan infinna sig personligen, bör han *eller hon inställa sig genom* ombud.

Paragrafen behandlar förvaltarens och gäldenärens närvaro vid sammanträde för prövning av ackordsförslaget. Övervägandena finns i avsnitt 11.3 och 15.6.4.

I paragrafens första mening inskräps närvarokravet för förvaltaren vid sammanträdet. Innebörden är att förvaltaren inte bara ”bör” närvara utan ”ska” närvara. Bestämmelsen om att gäldenären, som sökande part, ska närvara justeras och flyttas hit från nuvarande 6 kap. 2 § tredje stycket. Konsekvenserna av gäldenärens utevaro regleras i 20 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Se även 18 och 45 §§ den lagen om kallelse och laga förfall.

Paragrafens nuvarande andra och tredje stycken tas bort. Bestämmelsen i andra stycket första meningen om att förvaltaren ska tillhandahålla en förteckning över röstberättigade borgenärer flyttas i sak till 7 § tredje stycket. Bestämmelsen i andra meningen i samma stycke blir inaktuell när det i 6 § 3 föreskrivs att bevakningsförfarandet ska vara avslutat innan ett ackordsförslag kan tas upp. Bestämmelsen i tredje stycket om edgång ersätts av en regel om krav på bekräftelse i 6 § 2.

Fastställelse av ackord

17 § Om ett ackordsförslag *har* antagits vid sammanträdet men det enligt 19 § *finns* anledning att inte fastställa ackordet, *ska* ackordsfrågan prövas av rätten. Detsamma gäller om det vid sammanträdet inte kan avgöras om förslaget *har* antagits eller förkastats av borgenärerna.

Om ackordsfrågan inte *ska* prövas *enligt första stycket*, *ska* rätten fastställa ackordet.

Rättens beslut i ackordsfrågan *ska* meddelas inom en vecka, om inte *ett* längre rådrum är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter.

Paragrafen reglerar rättens prövning av ett antaget ackord och om fastställande av ackordet. Övervägandena finns i avsnitt 11.3 och 15.6.4.

I *första stycket* slopas bestämmelsen om att rättens prövning av ackordsfrågan *ska* prövas vid en förhandling. I stället tillämpas vid behov bestämmelser om sammanträde i lagen (1996:242) om domstolsärenden som är tillämpliga vid rättens handläggning (se 16 kap. 6 §). Om rätten håller ett sammanträde anges i 20 § vilka som *ska* kallas till det.

20 § Om rätten *håller sammanträde vid en prövning* enligt 17 §, *ska* förvaltaren, gäldenären och de borgenärer som var närvarande vid *det* sammanträde som avses i 8 § kallas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kallelse till ett sammanträde för prövningen av en ackordsfråga enligt 17 §. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.4.

Om rätten vid sin prövning av ett antaget ackordsförslag enligt 17 § *ska* hålla ett sammanträde tillämpas bestämmelserna om detta i lagen (1996:242) om domstolsärenden. Vilka som *ska* kallas till ett sådant sammanträde regleras dock i den nu aktuella paragrafen. Kretsen är oförändrad i förhållande till hittillsvarande ordning. Skyndsamhetskravet i den nuvarande första meningen utgår.

Tillsyn över ackord

26 § På *ansökan* av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet *får tillsynsmyndigheten*, om det finns skäl till det, förordna förvaltaren eller någon annan lämplig person att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör

sina åtaganden enligt ackordet. Om det behövs, *ska* även en ersättare för tillsynsmannen förordnas.

Innan ett beslut om fastställelse av ackord har fattats, får en ansökan enligt första stycket även göras hos rätten.

Paragrafen handlar om förordnande av tillsynsman i en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

I *första stycket* görs den ändringen att tillsynsmyndigheten anförtros uppgiften att förordna en tillsynsman och eventuell ersättare för denne för att utöva tillsyn över att gäldenären fullgör sina åtaganden enligt ett fastställt ackord.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, får rätten, trots att ansvaret för frågan enligt första stycket flyttas till tillsynsmyndigheten, alltjämt pröva en ansökan och förordna en tillsynsman och ersättare för denna, om frågan aktualiseras där innan rättens ackordsärende avslutas. Det finns dock inget som hindrar att en ansökan görs till tillsynsmyndigheten även vid den tidpunkten.

De nuvarande andra och tredje styckena flyttas till 26 a §.

26 a § *Gäldenären ska ge tillsynsmannen de uppgifter som denne begär och följa de anvisningar som tillsynsmannen lämnar.*

Tillsynsmannen ska entledigas av tillsynsmyndigheten, om det visar sig att han eller hon inte är lämplig eller av någon annan särskild orsak bör skiljas från uppdraget.

Paragrafen, som är ny, behandlar gäldenärens skyldigheter gentemot tillsynsmannen och entledigande av den sistnämnda. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

Första stycket motsvarar nuvarande 26 § andra stycket.

Andra stycket motsvarar nuvarande 26 § tredje stycket med den ändringen att det är tillsynsmyndigheten och inte rätten som entledigar en tillsynsman. Detta gäller även i det fall tillsynsmannen har förordnats av rätten enligt 26 § andra stycket.

27 § Arvode till tillsynsmannen och ersättning för de kostnader som uppdraget har medfört *ska* prövas av *tillsynsmyndigheten på ansökan av tillsynsmannen eller gäldenären*. Så länge ackordet inte har fullgjorts, får en sådan *ansökan göras även* av en borgenär vars fordran omfattas av ackordet.

Ett beslut om arvode och ersättning enligt första stycket gäller när det har fått laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillsynsmannens arvode och kostnadsersättning samt om giltigheten av beslut i dessa frågor. Övervägandena finns i avsnitt 8.5.

I *första stycket* görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som på ansökan av tillsynsmannen eller gäldenären bestämmer tillsynsmannens arvode och ersättning för dennes kostnader. Detta gäller även om det är rätten som har förordnat tillsynsmannen enligt 26 § andra stycket.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, gäller beslut om arvode och annan ersättning till tillsynsmannen först sedan beslutet har fått laga kraft (jfr 16 kap. 2 §). Bestämmelsen motsvarar nuvarande 16 kap. 4 § andra stycket 3.

13 kap. Förvaltarens slutredovisning

Avgivande av slutredovisningen

3 § Slutredovisningen *ska ges in* till tillsynsmyndigheten. Till slutredovisningen *ska* förvaltaren bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen.

I fall som avses i 2 § 1, 4 och 7 ska även gäldenären få del av slutredovisningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som ska få del av förvaltarens slutredovisning och vilka handlingar som ska bifogas den. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Paragrafen delas upp i två stycken.

I *första stycket* återfinns paragrafens nuvarande första och andra meningar.

Den nuvarande tredje meningen i paragrafen tas bort, vilket innebär att förvaltaren inte längre ska ge in en kopia av slutredovisningen till rätten. Om redovisningen klandras får rätten del av den vid det tillfället (se 7 §).

Andra stycket, som är nytt, motsvarar nuvarande första stycket fjärde meningen. Förvaltaren avgör på vilket lämpligt sätt gäldenären får del av slutredovisningen men i regel bör den skickas till honom eller henne.

4 § I fall som avses i 2 § 5 ska slutredovisningen ges in tillsammans med utdelningsförslaget. I övriga fall ska förvaltaren lämna redovisningen så snart som möjligt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när förvaltaren ska ge in slutredovisningen till tillsynsmyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2 och 12.2.

Paragrafen anpassas till att förvaltaren ska ge in utdelningsförslaget till tillsynsmyndigheten i stället för som hittills till rätten (se 11 kap. 5 §). Slutredovisningen ska ges in till myndigheten samtidigt med utdelningsförslaget och i andra fall så snart som möjligt.

Åtgärder för granskning av slutredovisningen

5 § Slutredovisningen ska hållas tillgänglig hos tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av den.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska hålla slutredovisningen tillgänglig för dem som vill ta del av den. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Första och andra meningarna tas bort med anledning av att tillsynsmyndigheten inte längre ska lämna utlåtande över slutredovisningen.

Enligt den kvarvarande meningen i paragrafen ska slutredovisningen hållas tillgänglig hos tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av den. Eftersom rätten inte längre kommer att få del av slutredovisningen, annat än i samband med att den undantagsvis prövar utdelningsförslaget eller en talan om klander mot slutredovisningen, tas den nuvarande bestämmelsen om att redovisningen kan granskas hos rätten bort.

6 § I fall som avses i 2 § 5 ska det av den kungörelse som utfärdas enligt 11 kap. 6 § framgå att slutredovisningen är tillgänglig för granskning hos tillsynsmyndigheten.

I fall som avses i 2 § 2 och 8 ska tillsynsmyndigheten kungöra att slutredovisningen är tillgänglig för granskning hos myndigheten.

I de kungörelser som nämns i första och andra styckena ska det anges vad den som vill klandra redovisningen måste göra.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kungörelse av slutredovisningen ska ske och om kungörelsens innehåll. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

I *första stycket* görs den ändringen att det av kungörelsen av utdelningsförslaget (se 11 kap. 6 §) alltid ska framgå att slutredovisningen är tillgänglig för granskning hos tillsynsmyndigheten. Eftersom tillsynsmyndigheten inte längre ska lämna något utlåtande över slutredovisningen (se kommentaren till 5 §) ska kungörelsen inte innehålla uppgift om ett sådant utlåtande. Det finns inget som hindrar att det efter samråd med förvaltaren anges att redovisningen även hålls tillgänglig hos denne.

I *andra stycket* görs motsvarande ändringar som i första stycket. Sättet för kungörelse regleras i 15 kap. 1 § första stycket.

Klander av slutredovisningen

7 § Förvaltarens slutredovisning får klandras av tillsynsmyndigheten och gäldenären. Även en borgenär får klandra *slutredovisningen*, om hans *eller hennes* rätt kan vara beroende av den.

En talan om klander av slutredovisning väcks genom stämning vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen. *Till stämningsansökan ska redovisningen bifogas.*

I fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 ska talan väckas senast *tre månader från dagen för kungörandet*. *Detta ska anges i kungörelsen*. I övriga fall ska talan väckas inom tre månader från den dag *slutredovisningen* kom in till *tillsynsmyndigheten*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som får klandra förvaltarens slutredovisning, formerna för en klandertalan och inom vilken tid som talan ska väckas. Övervägandena finns i avsnitt 12.4 och 17.2.

I *andra stycket* första meningen justeras forumbestämmelsen. Det är den tingsrätt som har beslutat om konkursen som är behörig att pröva en talan om klander av slutredovisning som väcks genom stämning (se 16 kap. 7 § om motsvarande för konkursärenden). Förvaltaren ska inte som hittills ge in slutredovisningen till rätten. I stället föreskrivs i andra meningen att den som väcker en talan om klander av slutredovisningen ska ge in slutredovisningen till tingsrätten tillsammans med stämningsansökan.

I *tredje stycket* första och andra meningarna föreskrivs att tillsynsmyndigheten i kungörelsen i vissa fall ska ange att en klandertalan ska väckas senast tre månader från dagen för kungörandet. Det gäller vid kungörandet av en slutredovisning i fall då förvaltaren avgår före konkursens slut, vid utdelning och vid efterutdelning enligt 11 kap. 20 § samt om egendomen i boet återställs till gäldenären till följd av att ackord har fastställts. Se 15 kap. 1 § tredje stycket om dagen för kungörandet. Det är slutdagens datum som ska anges i kungörelsen.

I tredje stycket tredje meningen anges att i övriga fall ska talan väckas inom tre månader från den dag slutredovisningen kom in till tillsynsmyndigheten och inte som hittills när kopia av slutredovisningen kom in till rätten.

14 kap. Konkurskostnader

Allmänna bestämmelser

1 § Med konkurskostnad avses

1. arvode och kostnadsersättning till förvaltare,
2. ersättning till ett sakkunnigt biträde *enligt 16 §*,
3. *avgifter enligt 17 § första stycket, och*
4. ersättning och förskott på ersättning enligt 6 kap. 14 § till gäldenären eller någon annan för inställelse.

Paragrafen reglerar vad som är en konkurskostnad. Övervägandena finns i avsnitt 5.7, 8.3, 8.4 och 18.4.

I paragrafen, som utgörs av delar av nuvarande första stycket, tas den nuvarande andra punkten om ersättning till rådgivare och förlikningsman bort med anledning av att 7 kap. 7 § upphävs och dessa funktioner därmed avskaffas. Nuvarande tredje punkten om ersättning till sakkunnigt biträde som förvaltare har anlitat med stöd av 7 kap. 11 § blir därmed andra punkten. Den ersättning som avses regleras i 16 §, varför en hänvisning av tydlighetsskäl görs dit.

Vidare ersätts de nuvarande fjärde–sjätte punkterna av en ny tredje punkt. Samtliga avser ersättning till staten för kostnader som tas ut genom avgifter. Vilka avgifter som utgör konkurskostnader anges nu i 17 § första stycket och dessa ska därmed utgå före andra kostnader som boet har. Liksom hittills bör dock några avgifter

inte tas ut om inte boets medel förslår till betalning av dessa när övriga konkurskostnader har betalats.

Fjärde punkten motsvarar nuvarande sjunde punkten. I den görs ett tillägg för förskott på ersättning för inställelse enligt 6 kap. 14 §, se kommentaren till den paragrafen.

Det nuvarande andra stycket om efterbevakningskostnader tas bort. Av 9 kap. 20 § framgår att en avgift ska tas ut för de kostnader som föranleds av efterbevakning. I den utsträckning kostnader som uppkommer under ett efterbevakningsförfarande inte täcks av avgiften eller utgör en kostnad enligt första eller andra punkterna i förevarande paragraf, utgör de inte konkurskostnader.

3 § Om en konkurs har *beslutats* på ansökan av någon annan borgenär än staten *eller en borgenär vars fordran omfattas av statlig lönegaranti enligt lönegarantilagen (1992:497)* och om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §, ska, i den *utsträckning* konkurskostnaderna inte kan tas ut ur boet, borgenären svara för dessa, dock högst med ett belopp som motsvarar *tre tiondelar* av det vid tiden för konkursbeslutet gällande prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken. *Om flera borgenärer vid tidpunkten för konkursbeslutet har ansökt om konkurs* svarar de solidariskt. I beslutet om avskrivning ska ansvarig borgenär *förpliktas* att betala konkurskostnaderna med den angivna begränsningen. *Beslutet får verkställas enligt utsökningsbalken.*

Om kostnaderna inte heller kan tas ut av borgenären, ska de betalas av staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förutsättningarna för att en borgenär ska vara skyldig att ersätta konkurskostnader som inte kan tas ut ur boet, upp till en viss nivå. Övervägandena finns i avsnitt 18.4.

I *första stycket* första meningen görs två ändringar. Den första ändringen är att en borgenär vars fordran omfattas av statlig lönegaranti inte omfattas av betalningsskyldighet för den del av de konkurskostnader som inte kan tas ut ur boet. Detta ersätter den hittillsvarande ordningen att en sådan kostnad ska kunna åläggas arbetstagaren, som sedan får ersättning för kostnaden genom lönegarantin (se kommentaren till 8 § lönegarantilagen). Den andra ändringen är att det belopp som en sökande borgenär högst kan åläggas svara för höjs från en till tre tiondelar av det prisbasbelopp som gällde vid konkursbeslutet.

I första stycket andra meningen görs en justering av betalningsansvaret då det finns flera sökande borgenärer. Det solidariska betalningsansvaret omfattar alla borgenärer som vid tidpunkten för konkursbeslutet har en vid tingsrätten anhängiggjord konkursansökan mot gäldenären. Om tingsrätten innan konkursbeslutet har avvisat eller avslagit en ansökan eller avskrivit ärendet efter återkallelse av ansökan, ska den borgenären alltså inte vara betalningsskyldig. Som framgår av första meningen gäller även det solidariska betalningsansvaret endast om det är en borgenärs ansökan som bifalls, dvs. inte om gäldenären försätts i konkurs på sin egen ansökan.

Det är tillsynsmyndigheten som ska besluta om avskrivning av en konkurs (se 10 kap. 1 §) och enligt fjärde meningen i samband med detta besluta om sökande borgenärs kostnadsansvar. Av femte meningen, som är ny, införs en särskild föreskrift om att myndighetens beslut är verkställbart, dvs. utgör en exekutionstitel (jfr 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken).

Nuvarande sista meningen i första stycket om att staten i sista hand ansvarar för kostnaderna flyttas till *andra stycket*, som är nytt.

Förvaltarens arvode

4 § Arvodet till förvaltaren bestäms *av tillsynsmyndigheten eller, i fall som avses i 9 § andra stycket*, av rätten. Om det har utsetts flera förvaltare, ska särskilt arvode bestämmas för var och en av dem.

Arvodet får inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning kan anses utgöra skäligen ersättning för uppdraget.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som ska tillämpas vid bestämmande av arvode till förvaltaren om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §.

Paragrafen reglerar vem som bestämmer förvaltarens arvode och vilka kriterier som ska vara bestämmande för arvodet. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.2, 10.3.2, 11.2 och 11.3.3.

I *första stycket* första meningen görs en ändring med anledning av att tillsynsmyndigheten, i stället för som hittills rätten, ska vara den som i flertalet fall prövar arvodesfrågor. Det är endast i de fall

som anges i 9 § andra stycket, dvs. när utdelningsförslaget och därtill hörande arvodesansökan överlämnas dit efter invändning, som rätten som första instans bestämmer arvodet.

6 § Arvodet bestäms efter *ansökan av förvaltaren. Ansökan ges in till tillsynsmyndigheten. Om det har utsetts flera förvaltare, ska deras arvoden bestämmas på en gång, om det lämpligen kan ske.*

Förvaltaren ska i ansökan ange det belopp som han eller hon begär i arvode. Till ansökan ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört med en specificerad räkning, som utvisar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Om förvaltaren har anlitat ett sakkunnigt biträde med stöd av 7 kap. 11 § och biträdet har fått ersättning eller förvaltaren har tillgodoförts ersättning för utgifter, ska det anges i redogörelsen.

Paragrafen innehåller regler om förvaltarens arvodesansökan. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.2, 10.3.2, 11.2 och 11.3.3.

Enligt *första stycket* första och andra meningarna ska arvodesyrkandet framställas i en ansökan, som ska ges in till tillsynsmyndigheten, och inte som hittills till rätten.

Det nuvarande tredje stycket flyttas till 7 §.

7 § *Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, ska förvaltaren i ansökan enligt 6 § ange även det beloppet.*

I fall som avses i första stycket ska förvaltaren till sin ansökan bifoga en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

Om ansökan avser endast att ett särskilt arvode ska bestämmas för viss egendom, får tillsynsmyndigheten avgöra om det finns skäl att pröva yrkandet innan arvode i övrigt bestäms.

Paragrafen reglerar när ett särskilt arvode för förvaltaren ska bestämmas för viss egendom. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.2.

I paragrafen samlas regler om särskilt arvode.

I *första stycket*, som är nytt, tydliggörs att ett yrkande om särskilt arvode ska tas upp i förvaltarens arvodesansökan enligt 6 §.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar i huvudsak nuvarande 6 § tredje stycket.

Tredje stycket motsvarar nuvarande paragraf med den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som

prövar om ansökan som innehåller ett yrkande om att ett särskilt arvode ska bestämmas innan arvodet i övrigt.

Tillsynsmyndighetens beslut om att i förekommande fall bestämma förvaltarens särskilda arvode eller att inte ta upp ett yrkande om särskilt arvode till prövning får enligt 16 kap. 14 § överklagas till tingsrätten.

8 § *Tillsynsmyndigheten ska ge gäldenären och de borgenärer som har begärt det tillfälle att yttra sig över arvodesansökan. Om förvaltaren endast yrkar ett särskilt arvode för viss egendom, ska varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Om ett konkursbeslut har upphävts, ska den borgenär vars ansökan lagts till grund för beslutet ges tillfälle att yttra sig över ansökan.*

Första stycket gäller inte i fall som avses i 9 a § eller när konkursen avskrivs eller läggs ned eller vid efterutdelning enligt 11 kap. 21 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillsynsmyndighetens handläggning av en fråga om arvode. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.2 och 15.6.4.

Paragrafen ändras med anledning av att det är tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som ska handlägga frågor om arvode och i flertalet fall också avgöra dessa.

I första stycket tas av den anledningen nuvarande bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska avge yttrande i arvodesfrågan bort, se 9 § andra stycket om när ett sådant yttrande i vissa fall fortfarande ska lämnas. Det anges vidare inte som hittills någon tid för när berörda senast ska yttra sig. Tillsynsmyndigheten bör dock när den ger dem tillfälle att yttra sig också ange när ett svar senast ska inkomma för att kunna beaktas. Första meningen avser ansökan om slutligt arvode medan andra meningen avser den situationen att förvaltaren i ett tidigare skede begär att ett särskilt arvode ska bestämmas för viss egendom (se 7 § tredje stycket). Detta motsvarar hittillsvarande ordning.

De angivna undantagen från kommuniceringsskyldigheten justeras och flyttas från första till *andra stycket* och det styckets nuvarande regler om förhandling tas bort. Möjlighet till muntlig handläggning hos tillsynsmyndigheten regleras i förvaltningslagen (2017:900) och hos rätten i lagen (1996:242) om domstolsärenden.

9 § I fall då utdelning eller efterutdelning i konkursen *ska fastställas, ska beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt med beslutet om fastställelse, om inte något annat följer av 7 § tredje stycket.*

Om tillsynsmyndigheten enligt 11 kap. 7 a § andra stycket ska överlämna prövningen av utdelningsförslaget till rätten, ska även arvodesansökan överlämnas dit. Tillsynsmyndigheten ska vid överlämnandet bifoga ett eget yttrande över ansökan.

Oberoende av om ett beslut om att fastställa utdelning eller efterutdelning *har överklagats* får en domstol som ändrar tillsynsmyndighetens eller lägre rätts beslut i arvodesfrågan göra den ändring i beslutet om fastställelse som *den förstnämnda ändringen föranleder* eller, om det behövs, återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.

Paragrafen behandlar hanteringen av arvodesfrågan i samband med fastställande av utdelning eller efterutdelning i konkursen. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2.

Andra stycket är nytt. Frågor om prövning av utdelningsförslag respektive arvode hålls samman. Det innebär att tillsynsmyndigheten även ska överlämna förvaltarens arvodesansökan till rätten för det fall myndigheten ska överlämna prövningen av utdelningsförslaget dit.

Det *tredje stycket* motsvarar det hittillsvarande andra stycket med tillägget att det omfattar även tingsrättens överprövning av tillsynsmyndighetens beslut.

Det nuvarande tredje stycket flyttas till 9 a §.

9 a § *Tillsynsmyndigheten eller den domstol som prövar en fråga om utdelning eller efterutdelning får bestämma tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i anledning av handläggningen av frågan vid myndigheten respektive domstolen.*

Paragrafen, som är ny, reglerar frågan om bestämmande av tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i samband med prövning av en fråga om utdelning eller efterutdelning vid tillsynsmyndigheten eller domstolen. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.2.

Paragrafens innehåll flyttas från nuvarande 9 § tredje stycket. Samtidigt görs den justeringen att inte enbart domstolen utan även tillsynsmyndigheten får besluta om tilläggsarvode till förvaltaren, i de fall myndigheten prövar frågor om utdelning eller efterutdelning.

11 § *Ett beslut om arvode gäller när det har fått laga kraft.*

Förvaltaren har rätt till den ränta som har upplupit på medel som har avsatts för arvodet från den dag då slutredovisningen lämnades in till tillsynsmyndigheten.

När en ansökan om arvode har lämnats in till tillsynsmyndigheten får förvaltaren, utan särskilt beslut av myndigheten, lyfta den del av det begärda arvodet som motsvarar den mervärdesskatt som har beräknats för arvodet.

Paragrafen reglerar giltigheten av beslut om arvode, rätten till upplupen ränta och förvaltarens rätt att i förväg lyfta medel för betalning av mervärdesskatt. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3.

Första stycket, som är nytt, motsvarar delvis nuvarande 16 kap. 4 § andra stycket 1 (se 14 § angående giltigheten av beslut om kostnadsersättning). Bestämmelsen gäller såväl när arvodet bestäms i ett för allt som när arvode bestäms särskilt. Om det finns tillräckligt med tillgångar i boet kan förvaltaren lyfta arvodet ur boet när arvodesbeslutet har fått laga kraft (jfr 2 § första stycket första meningen och rättsfallet NJA 1992 s. 887). Paragrafens nuvarande första mening om att en förvaltare inte får lyfta arvodet förrän slutredovisningen har lämnats tas bort. Det innebär att ett särskilt arvode som bestämt i särskild ordning får lyftas när arvodesbeslutet har fått laga kraft. I den utsträckning det saknas tillgångar i boet, kan arvodet inte lyftas ur boet utan förvaltaren får då i stället ersättas av sökande borgenär eller av staten (2 § första stycket andra meningen och 3 §). Bestämmelsen gäller inte för beslut om förskott på arvode. Att sådana beslut gäller omedelbart framgår av 14 §.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, har förvaltaren rätt till den ränta som när arvodet lyfts har upplupit på medel som har avsatts för arvodet från den dag då slutredovisningen lämnades in till tillsynsmyndigheten. Bestämmelsen innebär en kodifiering av praxis (se rättsfallet NJA 1992 s. 887). För att bestämmelsen ska bli tillämplig krävs att det i boet finns medel som har avsatts för arvodet. Bestämmelsen blir alltså inte tillämplig i den utsträckning arvodet utgår av allmänna medel. Vidare krävs för bestämmelsens tillämpning att ränta faktiskt har upplupit på medlen.

Tredje stycket motsvarar paragrafens nuvarande andra mening, med den ändring som föranleds av att tillsynsmyndigheten övertar

uppgiften att pröva arvodesfrågan. För bestämmelsens tillämpning hänvisas till prop. 2002/03:112 s. 8 f.

Förskott på förvaltarens arvode

12 § *Tillsynsmyndigheten får på ansökan tillerkänna förvaltaren ett skäligt belopp att betalas ut i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga förhållanden.*

I ansökan om förskott ska förvaltaren ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till ansökan ska förvaltaren bifoga en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning.

Ett beslut om förskott gäller omedelbart.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att förvaltaren ska tillerkännas förskott på sitt arvode. Övervägandena finns i 10.5.1 och 10.5.3.

I första stycket görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som beslutar om förskott på förvaltararvode.

I andra stycket anges att förvaltarens begäran om förskott sker genom ansökan.

Av tredje stycket, som är nytt, framgår att beslut om förskott på arvode gäller omedelbart. Detta motsvarar vad som gäller enligt nuvarande 16 kap. 4 § första stycket andra meningen och enligt förslaget till 16 kap. 2 §. Om det finns tillräckligt med tillgångar i boet kan förvaltaren omedelbart efter beslutet lyfta förskottet ur boet. I den utsträckning det saknas tillgångar i boet kan arvodet inte lyftas ur boet. Förskottet får då utgå av allmänna medel (se rättsfallen NJA 2005 s. 26 och RH 2003:58).

Förvaltarens ersättning för kostnader

14 § *Om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §, ska tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren bestämma kostnadsersättningen och ersättningen enligt 2 § andra stycket till förvaltaren samtidigt som arvodet bestäms.*

Ett beslut enligt första stycket gäller när det har fått laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaltarens kostnadsersättning och viss ersättning som förvaltaren har haft för försäljning av fast egendom i en konkurs som avskrivs enligt 10 kap. 1 §. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.2 och 10.5.3.

I *första stycket* görs den ändringen att det är tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, som bestämmer ersättningen till förvaltaren. I detta ligger att myndigheten beslutar om ersättning alls ska utgå och i sådant fall till vilket belopp. Prövningen sker på ansökan av förvaltaren och ska ske samtidigt som dennes arvode bestäms. Förvaltaren bifogar lämpligen sina ersättningsanspråk till ansökan om arvodet. Tillsynsmyndighetens beslut kan överklagas (se 16 kap. 14 §).

Som en följd av att rätten inte längre ska bestämma ersättning enligt första stycket utgår nuvarande innehåll i *andra stycket*. I stycket föreskrivs i stället att ett beslut enligt första stycket gäller först när det har fått laga kraft. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller enligt nuvarande 16 kap. 4 § andra stycket 1.

Övriga konkurskostnader

17 § Avgift får tas ut för ersättning till staten för handläggning av ärenden enligt denna lag och för tillsynen över förvaltningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter enligt första stycket och om betalning av sådana avgifter.

I 9 kap. 20 § finns bestämmelser om avgift vid efterbevakning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avgifter till staten i en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 18.3.

I *första stycket* föreskrivs att staten får ta ut avgifter i en konkurs. I likhet med styckets nuvarande lydelse innefattar detta ersättning för konkurstillsynen. Det tydliggörs att denna ersättning utgår i form av en avgift. Ersättning till staten för kungörelser, kallelser och underrättelser enligt nuvarande andra stycket ersätts av en möjlighet i första stycket att ta ut avgift för handläggningen av ärenden. Det kan vara både konkursärenden hos rätten och ärenden hos tillsynsmyndigheten under ett konkursförfarande. Det

är boet som ska betala avgifterna och av 1 § 3 framgår att avgifter enligt detta stycke är konkurskostnader.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att föreskriva om de avgifter som får tas ut enligt första stycket. Genom sådana föreskrifter bestäms om det ska vara en eller flera avgifter, i vilka fall avgiften ska utgå och storleken på avgifterna. Dessutom kan det föreskrivas hur betalning av sådana avgifter sker.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att det finns särskilda bestämmelser om ytterligare en avgift, efterbevakningsavgift. Den betalas av efterbevakaren och är inte en konkurskostnad.

Fördelning av konkurskostnaderna på olika slag av egendom

18 § Av arvodet till förvaltaren ska, om det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller och i den *utsträckning* det inverkar på de borgenärs rätt som inte har sådan förmånsrätt i egendomen eller på statens ansvar för konkurskostnaderna, den del som avser egendomen i fråga fastställas att betalas ur egendomens avkastning och köpeskilling.

Om särskild förmånsrätt gäller i boet tillhörig egendom, får inte till skada för någon med samma eller bättre förmånsrätt, av egendomens avkastning och köpeskilling betalas någon annan konkurskostnad än som *anges* i första stycket. Särskild förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979), hindrar dock inte att egendomen används till betalning också av övriga konkurskostnader, i den *utsträckning* det inte finns *någon* annan egendom i boet som kan användas till betalning.

Med *särskilt* arvode jämföras vid tillämpningen av *första och andra styckena* konkursboets kostnader för vård och försäljning av egendomen i fråga.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilt arvode till förvaltaren när det i boet finns egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller. Övervägandena finns i avsnitt 8.3 och 8.4.

Första stycket ändras med anledning av att möjligheten att utse rådgivare och förlikningsman i konkurs enligt 7 kap. 7 § tas bort och att det därmed inte ska fastställas något arvode till dessa.

15 kap. Information om beslut och åtgärder under konkurs

Formen för kungörande

1 § *Kungörelser enligt denna lag ska ske i Post- och Inrikes Tidningar. Om det finns särskilda skäl får en kungörelse även ske på annat sätt.*

I 8 kap. 11–13 §§ finns bestämmelser om kungörande av auktion i vissa fall.

Dagen för kungörande enligt denna lag är den dag då kungörelsen infördes i Post- och Inrikes Tidningar.

Paragrafen innehåller bestämmelser om formen för kungörande. Övervägandena finns i avsnitt 17.2.

Av första stycket framgår att kungörelser enligt denna lag i regel endast ska införas i Post- och Inrikes Tidningar och inte som hittills även i ortstidningar. Kungörelse får ske dock även ske på annat sätt men endast om det finns särskilda skäl. Det innebär att möjligheten till kompletterande kungörelse ska användas restriktivt. Det ska krävas att det är motiverat av särskilda omständigheterna i den enskilda konkursen. Det kan undantagsvis vara fallet om det finns behov av att geografiskt eller i sak rikta kungörelsen mot en särskild grupp borgenärer. En sådan kompletterande kungörelse kan ske i det forum som är ändamålsenligt i det enskilda fallet, t.ex. i ortstidning, facktidskrift eller på en relevant webbplats. De närmare förutsättningarna för kungörelse som sker på annat sätt än i Post- och Inrikes Tidningar ska regleras i konkursförordningen.

I andra stycket, som får nytt innehåll, tas en upplysningsbestämmelse in om att det finns bestämmelser om kungörande av auktion i 8 kap. Första stycket gäller nu samtliga beslut och åtgärder i lagen där kungörelse ska ske, varför nuvarande innehåll i andra stycket utgår.

I tredje stycket, som är nytt, finns en bestämmelse som anger när tider som utgår från kungörandet i denna lag ska räknas från. Det är den dag då kungörelsen blev införd i Post- och Inrikes Tidningar. De tider som anges i 3 kap. 2 §, 11 kap. 6 §, 12 kap. 6 § och 13 kap. 7 § ska således räknas med stöd av den nu redovisade bestämmelsen. Detsamma gäller för överklagandetider enligt 16 kap. 10 och 15 §§.

2 § I en konkurs där ett bevakningsförfarande har varit anordnat ska följande kungörelser ersättas med skriftliga underrättelser till borgenärerna, om det saknas anledning att anta att kostnaden för tillkännagivandet med kungörelse blir lägre eller att kungörelse i övrigt är lämpligare, nämligen

1. kungörelse med kallelse till *sammanträde om* entledigande av förvaltare,

2. kungörelse med information om att ett förslag till utdelning eller efterutdelning har upprättats *och* att slutredovisningen finns *tillgänglig* för granskning,

3. kungörelse av beslut om att lägga ned konkursen på grund av frivillig uppgörelse,

4. kungörelse med information om att slutredovisningen finns *tillgänglig* för granskning i fall då förvaltare avgår före konkursens slut.

Om utbyte sker i de fall som anges i första stycket 2, 3 eller 4, ska den tid som avses i 11 kap. 6 § tredje stycket, 13 kap. 7 § tredje stycket och 16 kap. 15 § i stället räknas från dagen efter den då underrättelserna sändes.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utbyte av kungörelse mot underrättelse i en konkurs där ett bevakningsförfarande har anordnats. Övervägandena finns i avsnitt 12.3, 15.6.4 och 17.3.

Med anledning av de förändringar av rollfördelningen i konkursförfarandet som föreslås i promemorian gäller paragrafen nu inte endast rättens kungörelser.

Första stycket andra och fjärde punkterna justeras med anledning av att tillsynsmyndigheten inte längre ska avge yttrande över slutredovisningen.

Formen för kallelser och underrättelser m.m.

4 § *Kallelser* och underrättelser enligt denna lag sänds med *post eller på något annat lämpligt sätt*.

Om förvaltaren ska underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning.

Paragrafen reglerar frågor om formen för kallelser och underrättelser i konkursförfarandet och om delgivning. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3, 17.3, 17.4 och 17.5.

I *första stycket* görs ett tillägg som innebär att kallelser och underrättelser inte endast får sändas med post utan även på annat

lämpligt sätt. Därmed möjliggörs att kallelser och underrättelser skickas elektroniskt.

Bestämmelsen i *andra stycket* om delgivning justeras till att endast gälla förvaltaren. För domstol och tillsynsmyndigheten gäller, i den utsträckning delgivningsfrågan inte är särskilt reglerad i konkurslagen, 5 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900) respektive 33 kap. 2 § rättegångsbalken och 46 § lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Delgivningsbestämmelsen är tillämplig när förvaltaren kommunicerar uppgifter till en part eller någon annan. Det kan gälla att någon bereds tillfälle att yttra sig i en fråga eller kallas till ett sammanträde eller att beslut eller andra handlingar expedieras.

Som utgångspunkt behöver förvaltarens kommunikation med parter och andra inte ske genom delgivning. Det är förvaltaren som avgör om delgivning ska ske i det enskilda fallet. I första hand kan det bli aktuellt vid kallelse till bouppteckningsförrättning enligt 6 kap. 2 § eller bouppteckningssammanträde enligt 6 kap. 2 a och 2 b §§, om det finns anledning att tro att gäldenären inte frivilligt dyker upp och det därför kan bli aktuellt att i domstol begära att han eller hon hämtas till sammanträdet enligt 6 kap. 9 §. Det kan av samma anledning också bli aktuellt när någon annan än gäldenären kallas till sammanträde enligt 6 kap. 5 § för att bekräfta bouppteckningen.

Om förvaltaren väljer att använda delgivning tillämpas delgivningslagen (2010:1932), se 10 § den lagen om möjliga delgivningsätt som står förvaltaren till buds.

16 kap. Handläggningen av konkursärenden

Handläggningen hos förvaltaren och tillsynsmyndigheten

Beslut av tillsynsmyndigheten

1 § I förvaltningslagen (2017:900) finns det bestämmelser om tillsynsmyndighetens handläggning och beslut enligt denna lag.

Paragrafen innehåller information om förfaranderegler för tillsynsmyndighetens handläggning. Övervägandena finns i avsnitt 14.1 och 15.4.

I paragrafen ges en upplysning om att förvaltningslagen gäller för tillsynsmyndighetens handläggning och beslut enligt konkurslagen. Av 4 § förvaltningslagen framgår att den lagen är subsidiär till annan lag och den gäller därmed i konkursförfarandet endast om inte något annat föreskrivs (jfr 1 kap. 6 §, som alltså inte gäller förvaltningslagen). Att förvaltningslagen är tillämplig på tillsynsmyndighetens handläggning gäller redan sedan tidigare (se prop. 1986/87:90 s. 396 f. och prop. 2016/17:180 s. 35 f.).

I förvaltningslagen finns närmare regler om t.ex. hur ett ärende inleds, om den fortsatta handläggningen med regler om myndighetens utredningsansvar och kommunikation. Dessa regler tillämpas således för det fall det inte finns någon avvikande bestämmelse. Förfarandet enligt förvaltningslagen är som huvudregel skriftligt men ger utrymme att ta till vara de fördelar som en muntlig handläggning kan erbjuda (prop. 2016/17:180 s. 75 f.). Bland de ytterligare bestämmelser i förvaltningslagen som tillämpas på handläggningen och beslutsfattandet hos tillsynsmyndigheten märks de om rättstidsprövning och omprövning av beslut. I den lagen finns också regler om t.ex. motivering av beslut och att myndigheten ska underrätta parterna om beslutet och om hur ett överklagande kan ske (32–34 §§). Vidare framgår att ett överklagande ska ske inom tre veckor från det att klaganden fick del av beslutet (44 §).

2 § Ett beslut av tillsynsmyndigheten som får överklagas enligt denna lag och som inte innebär att konkursen avslutas gäller omedelbart, om inte något annat förordnas eller föreskrivs i denna lag.

Paragrafen reglerar när ett beslut av tillsynsmyndigheten som får överklagas börjar gälla. Övervägandena finns i avsnitt 15.5.

I paragrafen föreskrivs att ett beslut av tillsynsmyndigheten som får överklagas och som inte innebär att konkursen avslutas gäller omedelbart, om inte annat förordnas eller föreskrivs i denna lag. Huvudregeln är därmed att tillsynsmyndighetens överklagbara beslut gäller omedelbart. Det finns i konkurslagen vissa särskilt reglerade undantag från denna huvudregel. Det gäller vissa arvodes- och ersättningsbeslut enligt 14 kap.

Paragrafen reglerar enbart beslut av tillsynsmyndigheten som inte innebär att konkursen avslutas. Om myndighetens beslut innebär att konkursen avslutas, t.ex. beslut om avskrivning av en

konkurs enligt 10 kap. 1 eller 3 § eller beslut om nedläggning av en konkurs enligt 12 kap. 1 § gäller i stället förvaltningslagen (se 1 §). Huvudregeln enligt den lagen är att ett beslut får verkställas när det har fått laga kraft (35 §). För beslut om utdelning gäller dock särskilda regler i 11 kap. 9 och 10 §§.

Beslut av förvaltaren

3 § När förvaltaren beslutar i en fråga som får överklagas enligt 16 §, ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas:

- 32 § om motivering av beslut, och
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Förvaltaren ska alltid underrätta tillsynsmyndigheten om innehållet i ett beslut enligt första stycket.

I paragrafen anges vissa bestämmelser i förvaltningslagen som är tillämpliga när förvaltaren fattar beslut. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

Paragrafen gäller när förvaltaren beslutar i en fråga som får överklagas. Vilka dessa beslut är regleras i 16 §, se kommentaren till den paragrafen. I dessa fall ska förvaltaren enligt *första stycket* tillämpa de bestämmelser i förvaltningslagen som anges i strecksatserna. Det är bestämmelser om motivering av beslutet, om underrättelse om innehållet i beslutet och om hur ett överklagande går till. Se förarbetena till förvaltningslagen för en närmare beskrivning av dessa bestämmelser (prop. 2016/17:180 s. 320 f.).

Paragrafen tillämpas inte vid de beslut av förvaltaren som inte kan överklagas. Ett exempel på detta är förvaltarens beslut om att anordna ett bevakningsförfarande enligt 9 kap. 1 §.

I *andra stycket* tydliggörs att förvaltaren alltid ska underrätta tillsynsmyndigheten om innehållet i de beslut som avses i första stycket. Det finns därmed inte något behov av att i det enskilda fallet ta ställning till om tillsynsmyndigheten ska underrättas enligt 33 § förvaltningslagen.

4 § Ett beslut av förvaltaren som får överklagas gäller omedelbart, om inte något annat förordnas eller föreskrivs i denna lag.

Paragrafen reglerar när ett beslut av förvaltaren som får överklagas börjar gälla. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

I paragrafen föreskrivs att ett överklagbart beslut av förvaltaren gäller omedelbart om inte annat förordnas eller föreskrivs i denna lag. Vilka beslut som får överklagas anges i 16 §.

Allmänt om handläggningen i domstol

5 § En fråga som tingsrätten ska pröva enligt denna lag handläggs i ett konkursärende vid domstolen. Ett konkursärende inleds genom ansökan eller överlämnande (ansökningsärende) eller överklagande (överklagandearärende).

Som konkursärende handläggs inte en sådan talan enligt denna lag som ska väckas genom stämning.

Paragrafen reglerar vad som är ett konkursärende och hur ett sådant ärende kan inledas i tingsrätten. Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

I *första stycket* första meningen anges att när tingsrätten handlägger en fråga som den ska pröva enligt konkurslagen så sker det som ett konkursärende vid domstolen. Vissa undantag finns dock i andra stycket. Bestämmelsen motsvarar delar av nuvarande 1 § första meningen.

Vidare anges hur ett konkursärende inleds i tingsrätten. Ett sådant ärende inleds i tingsrätt antingen genom en ansökan direkt till tingsrätten, genom att en ansökan eller en fråga överlämnas av tillsynsmyndigheten eller förvaltaren, för prövning av tingsrätten som första instans, eller genom ett överklagande till tingsrätten av tillsynsmyndighetens eller förvaltarens beslut. Ett konkursärende som inleds genom en ansökan kan avse den inledande frågan om att försätta en gäldenär i konkurs men även t.ex. en fråga om gäldenärens eller någon annans edgång inför tingsrätten eller om tvångsmedel. Ett konkursärende kan inledas genom överlämnande när det gäller en bevakningstvist (9 kap. 15 §), fastställande av ackord (12 kap. 6 §) och i vissa fall fastställande av utdelning och beslut om arvode (11 kap. 7 a §). I paragrafen tydliggörs att dessa överlämnandefall också är ansökningsärenden och att reglerna i kapitlet om sådana ärenden därmed gäller även överlämnanden.

Ett konkursärende kan inledas genom överklagande i en rad olika fall såväl under en pågående konkurs som vid dess avslut (se om dessa beslut 14 och 16 §§).

Ett konkursärende är anhängigt i tingsrätten under den tid som prövningen av den fråga som ansökan, överlämnandet eller överklagandet avser pågår. Ett konkursärende är därför inte längre ett löpande ärende hos tingsrätten under hela konkursförfarandet.

Av *andra stycket* framgår att en talan som väcks genom stämning inte handläggs som ett konkursärende. Den handläggs i stället som mål enligt rättegångsbalken (konkursmål). Exempel på talan som väcks genom stämning är klander av slutredovisningen (se 13 kap. 7 §) och återvinning (4 kap. 19 §). Andra stycket motsvarar i sak nuvarande 1 § andra meningen.

6 § Vid rättens handläggning av ett konkursärende tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat anges i denna lag.

Vid rättens handläggning av frågor om säkerhetsåtgärder enligt 2 kap. och tvångsmedel enligt 6 kap. tillämpas dock rättegångsbalken, om inte något annat anges i denna lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillämplig förfarandelag vid rättens handläggning av ett konkursärende. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.2.

I *första stycket* pekas lagen om domstolsärenden ut som den tillämpliga processlagen vid rättens handläggning av ett konkursärende. Bestämmelserna i den lagen tillämpas om inte särskilda regler finns i konkurslagen. Att lagen om domstolsärenden tillämpas innebär en skillnad jämfört med hittillsvarande ordning där rättegångsbalken är tillämplig (se nuvarande 2 §). Se dock andra stycket om att rättegångsbalkens regler även fortsättningsvis ska tillämpas i vissa konkursärenden.

Paragrafen omfattar både konkursärenden som inleds genom en ansökan eller genom ett överklagande (jfr 4 § lagen om domstolsärenden). Ett ansökningsfall kan exempelvis vara inledningen av konkursförfarandet när en borgenär ansöker om att en gäldenär ska försättas i konkurs. En ansökan kan därefter komma att ges in till rätten senare under en konkurs, t.ex. när en förvaltare ansöker om att gäldenären, i stället för att bekräfta konkursbouppteckningen,

ska avlägga ed inför rätten. Överklagandefallen kan avse både beslut som fattats av en förvaltare eller av tillsynsmyndigheten.

Lagen om domstolsärenden ska tillämpas även på rättens konkursärende som inleds genom att tillsynsmyndigheten eller förvaltaren överlämnar ett ärende (se 5 § första stycket). Situationen liknar andra fall i vilket det förekommer att frågor hänskjuts till tingsrätten, t.ex. enligt 19 kap. 16 § ärvdabalken eller när det får göras en framställning till tingsrätten (jfr prop. 1995/96:115 s. 146).

Att lagen om domstolsärenden ska tillämpas innebär bl.a. att tingsrätten som huvudregel är domför med en lagfaren domare (3 §), att en bristfällig begäran kan avvisas (9 och 10 §§), att förfarandet hos domstolen är skriftligt men att sammanträde får äga rum (13 och 14 §§), att frågan avgörs genom beslut (27 §), att domstolen får förordna om inhibition och omedelbar verkställighet (26 och 31 §§) och att domstolens beslut får överklagas av den som beslutet rör om det har gått honom eller henne emot (36, 39 och 40 §§). Lagen om domstolsärenden innehåller också bestämmelser om rättegångskostnader (32 §).

Av första stycket framgår att lagen om domstolsärenden inte gäller om annat anges i konkurslagen (se även 2 § lagen om domstolsärenden som anger att gäller den lagen är subsidiär; jfr 1 kap. 6 §). Sådana särregler finns framför allt i det förevarande kapitlet men vissa regler finns även i sitt materiella sammanhang i övriga kapitel.

I *andra stycket* klargörs att rättegångsbalken, om inte annat anges i konkurslagen, tillämpas vid rättens handläggning av frågor om tvångsmedel enligt 6 kap. När det gäller häktning utgör 6 kap. 11 § i princip en uttömmande reglering (se prop. 1986/87:90 s. 248 f.) men rättegångsbalkens regler om t.ex. handläggningen vid överklagande kan behöva tillämpas (jfr nuvarande 9 § som tas bort). När det gäller frågor om vite finns kompletterande regler även i lagen (1985:206) om viten (a. prop. s. 248). Rättegångsbalken tillämpas vidare vid handläggningen av säkerhetsåtgärder enligt 2 kap. Av tydlighetsskäl finns också i vissa avseenden en särskild hänvisning till vissa bestämmelser i balken i 2 kap. 11 och 12 §§.

Ansökningsärenden i domstol

Behörig tingsrätt

7 § Enligt 2 kap. 1 § ska en ansökan om konkurs göras till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en konkursansökan.

En ansökan till tingsrätt under en konkurs görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken tingsrätt som är behörig att handlägga ett konkursärende rörande en fråga som ska prövas av tingsrätten som första instans. Övervägandena finns i avsnitt 15.3 och 15.7.

I *första stycket* första meningen görs en hänvisning till bestämmelsen i 2 kap. 1 § om att en ansökan om konkurs görs till tingsrätten. I andra meningen finns en upplysning om att regeringen kan meddela föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som är behöriga att pröva en sådan ansökan. Sådana föreskrifter ska meddelas i konkursförordningen. Avsikten är inte att frånga nuvarande anknytningskriterium, dvs. där gäldenären har att svara i tvistemål som angår mål om betalningsskyldighet i allmänhet (jfr nuvarande 2 kap. 1 §).

I *andra stycket* tas en bestämmelse in om att ansökan i någon annan fråga än om att försätta gäldenären i konkurs görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen. Det handlar om en ansökan som görs under konkursens gång. Med ansökan likställs situationen att en fråga överlämnas till tingsrätten av tillsynsmyndigheten eller förvaltaren (se 5 §). Varje gång det under konkursens gång blir aktuellt att antingen ansöka till rätten om prövning av en viss fråga eller att överlämna en fråga till rätten för prövning är det således den tingsrätt som beslutat om konkursen som är behörig. Att behörig tingsrätt är den som har beslutat om konkursen innebär att det är den tingsrätt som har handlagt ärendet om att försätta gäldenären i konkurs och fattat beslut i fråga om konkursansökan ska bifallas. Den tingsrätten är alltså behörig även i den situationen att tingsrätten ogillat konkursansökan men högre rätt efter överklagande därefter bifaller ansökan och försätter gäldenären i konkurs.

Av 8 § lagen (1996:242) om domstolsärenden (se 6 §) finns en bestämmelse om att en tingsrätt som finner att den saknar behörighet att handlägga ärendet ska överlämna ärendet till en annan domstol som är behörig. Av 8 § i det aktuella kapitlet framgår att det finns en begränsad möjlighet för en behörig tingsrätt att överlämna en fråga (som antingen ansökts om eller överlämnats) till en annan (obehörig) tingsrätt för prövning.

Av 13 § framgår att ett överklagande av tillsynsmyndighetens eller förvaltarens beslut också görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

8 § En tingsrätt får, om det finns särskilda skäl och det kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part, lämna över ett ansökningsärende till en annan tingsrätt som handlägger sådana ärenden.

Paragrafen innehåller en möjlighet för tingsrätten att lämna över ett ärende till en annan tingsrätt. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.4.

Innebörden av paragrafen är att en behörig tingsrätt, om det finns särskilda skäl och det kan göras utan avsevärd olägenhet för någon part, kan besluta att lämna över ett inlett konkursärende till en annan, annars obehörig, tingsrätt för fortsatt handläggning. Den tingsrätten måste vara i sig behörig att handlägga konkursärenden (se kommentaren till 7 §).

Paragrafen ersätter nuvarande överlämnandebestämmelser i 2 kap. 26 § och 6 kap. 4 § andra stycket. I förhållande till den förstnämnda bestämmelsen utökas möjligheterna något för tingsrätten att överlämna ett ärende. Det krävs särskilda skäl och inte som hittills synnerliga skäl. Eftersom tingsrätten inte längre kommer att ha ett löpande ärende under hela konkursen avser ett överlämnandebeslut endast det konkursärende och den specifika fråga däri som vid tillfället är föremål för rättens prövning.

Om det senare under konkursen blir aktuellt med handläggning i domstol av en annan fråga i ett nytt konkursärende, får den initieras i den först behöriga domstolen som då på nytt kan få ta ställning till om ett överlämnande bör ske.

Bestämmelsen är fakultativ. Tingsrätten får i varje enskilt fall göra en bedömning av om ett överlämnande bör ske. Ett överlämnande ska syfta till att undvika olägenheter eller kostnader eller på annat sätt ger tydliga fördelar för handläggningen eller någon

part som överstiger eventuella nackdelar. Bestämmelsen ska därför inte tillämpas slentrianmässigt.

Att gäldenären eller någon annan är bosatt långt bort från den behöriga tingsrätten är i sig normalt inte ett tillräckligt skäl. Om det blir aktuellt med inställelse till ett sammanträde bör det i första hand övervägas om ett deltagande på distans är tillräckligt (se 21 § lagen [1996:242] om domstolsärenden). Det är inte bara fördelar för en part eller i övrigt för handläggningen av ärendet som behöver beaktas. Ett överlämnande ska inte ske om det samtidigt medför avsevärd olägenhet för någon annan part (jfr 14 § fjärde stycket lagen [1971:289] om allmän förvaltningsdomstol om motsvarande bestämmelse för förvaltningsrätt). Tingsrätten bör inhämta förvaltarens och tillsynsmyndighetens uppfattning i frågan.

I första hand är det inställelse av gäldenären eller någon annan till ett edgångssammanträde och denne är sjuk eller annars har svårigheter att inställa sig som det kan bli aktuellt att överväga ett överlämnande (se kommentaren till 6 kap. 3 §). Även vid t.ex. en prövning av tvångsmedel kan frågan aktualiseras. I det fall en skriftlig handläggning i tingsrätt kan förutses finns det i regel inte tillräckliga skäl att överlämna ärendet.

Innan ett överlämnande sker ska tingsrätterna samråda med varandra. Detta ska regleras i konkursförordningen.

Möjligheten för en behörig tingsrätt att med stöd av paragrafen lämna över ett ärende till en annan tingsrätt är begränsad till ansökningsfallen, vilket inkluderar ärenden som överlämnats till tingsrätten från tillsynsmyndigheten eller förvaltaren. Ett överlämnande enligt paragrafen kan därför inte ske om ärendet inleds i tingsrätt genom överklagande.

Om en ansökan ges in till en tingsrätt som är obehörig att handlägga ärendet, ska den domstolen som utgångspunkt överlämna ansökan till den tingsrätt som är behörig. Detta följer av lagen om domstolsärenden (8 § andra stycket).

När ett beslut börjar gälla

9 § Ett beslut om konkurs och om upphävande av ett konkursbeslut gäller omedelbart. Detsamma gäller i ett ansökningsärende andra beslut av rätten enligt denna lag som inte avslutar konkursen, om inte något annat förordnas eller föreskrivs i denna lag.

Ett beslut om utdömmande av ett förelagt vite gäller först när beslutet har fått laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av en domstols beslut, dvs. när ett beslut börjar att gälla, i ett ansökningsärende. Övervägandena finns i avsnitt 15.5.

Nuvarande verkställighetsbestämmelser finns i 4 §. Dessa utgår från att tingsrätten har ett löpande ärende under hela konkursen och är den som fattar flertalet beslut som är aktuella under en konkurs. Det innebär bl.a. att rättsens beslut med undantag för de som avslutar konkursen, utgör icke slutliga beslut. Genom ändringarna som föreslås i denna promemoria kommer flera beslut att i stället fattas av tillsynsmyndigheten eller förvaltaren, vilka sedan kan överklagas till tingsrätten. För dessa tillämpas 22 §. För ansökningsärenden, dvs. frågor som prövas av tingsrätten som första instans och inleds där genom ansökan eller överlämnande, tillämpas förevarande paragraf. Att tingsrätten inte längre ska ha ett löpande ärende innebär att ett ärende som behandlar en viss fråga avslutas genom ett slutligt beslut, trots att konkursen fortsätter.

I *första stycket* första meningen finns en bestämmelse som motsvarar hittillsvarande 4 § första meningen. Innebörden är att ett beslut om konkurs och om upphävande av ett konkursbeslut gäller omedelbart. Enligt andra meningen gäller detsamma för andra beslut av rätten enligt denna lag som inte avslutar konkursen i ett konkursärende som inleds i tingsrätten som första instans. Exempel på sådana beslut är utseende och entledigande av förvaltare och tvångsmedel. Ett annat exempel är ett sådant beslut som nämns i 12 § (jfr nuvarande 12 kap. 16 §).

Rätten får i ett enskilt fall bestämma att ett beslut som gäller omedelbart enligt paragrafen, ska gälla först då beslutet fått laga kraft. Vidare finns det i konkurslagen i övrigt vissa särskilda regler om verkställighet, som gäller i stället för bestämmelsen i den förevarande paragrafen om att beslut gäller omedelbart. Sådana regler finns t.ex. för beslut om arvode i 14 kap. 11 § (jfr nuvarande 4 § andra stycket). Sådana beslut kan fattas av tingsrätten som första instans i vissa fall (se 14 kap. 4 §).

I *andra stycket* regleras ett undantag från huvudregeln i första stycket om omedelbar verkställighet för beslut om utdömmande av

vite. Ett sådant beslut gäller när det har fått laga kraft. Det motsvarar nuvarande 4 § andra stycket 4.

Paragrafen gäller för domstolsbeslut, dvs. även beslut av högre rätt efter överklagande. I de fall beslut gäller omedelbart finns det i lagen (1996:242) om domstolsärenden en möjlighet för den domstol som ska pröva ett överklagande av beslutet att inhibera detta (26 §).

Paragrafen undantar beslut som innebär att konkursen avslutas. För sådana beslut gäller 31 § lagen om domstolsärenden. Särskilda regler för utdelning finns i 11 kap. 9 och 10 § (jfr nuvarande 4 § tredje stycket). Sådana beslut kan fattas av tingsrätten som första instans i vissa fall (se 11 kap. 7 a §).

Särskilda regler om överklagande av tingsrättens beslut

10 § Tiden för att överklaga tingsrättens konkursbeslut räknas från dagen för kungörandet av beslutet.

Paragrafen reglerar tiden för att överklaga en tingsrätts konkursbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.4.

I paragrafen anges att tiden för att överklaga tingsrättens konkursbeslut räknas från dagen för kungörelsen av beslutet. Av 15 kap. 1 § tredje stycket framgår att det är dagen när kungörelsen blev införd i Post- och Inrikes Tidningar. Att överklagandetiden i sig är tre veckor följer av 38 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Bestämmelsen motsvarar i sak del av nuvarande 9 § första stycket andra meningen. Paragrafen gäller endast konkursbeslutet, och med det avses ett beslut att försätta gäldenären i konkurs, och inte beslut som fattas i samband med detta beslut (se prop. 1986/87:90 s. 412).

11 § Tillsynsmyndigheten får överklaga tingsrättens beslut i ansökningsärenden, om beslutet avser

1. att utse eller entlediga förvaltare, antalet förvaltare eller delning av förvaltningen mellan flera förvaltare,
2. arvode till förvaltare,
3. reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, förbud att utfärda pass, hämtning eller häktning eller föreläggande eller utdömande av vite.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när tillsynsmyndigheten får överklaga rättens beslut i ärenden som inletts i tingsrätten genom ansökan eller efter överlämnande. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.3.

Paragrafen motsvarar delvis vad som gäller enligt nuvarande 8 § 1–3. Om tillsynsmyndigheten med stöd av paragrafen överklagar tingsrättens beslut, blir myndigheten part i hovrätten med den rätt som följer av en sådan ställning. Förvaltarens klagorätt följer av allmänna regler om detta i 36 § lagen (1996:242) om domstolsärenden.

12 § Ett beslut genom vilket ett ackordsförslag har förkastats av borgenärerna får överklagas av en borgenär eller gäldenären, om han eller hon anser att beslutet inte har tillkommit på lagligt sätt. Gäldenären får dock överklaga beslutet endast om hans eller hennes rätt kan vara beroende av det.

Paragrafen innehåller särskilda överklaganderegler för ackordsbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.

Paragrafen motsvarar nuvarande 12 kap. 16 §. Borgenärernas förkastande av ett ackordsförslag kan ske vid sammanträde för prövning av ackordsförslaget enligt 12 kap. 8 eller 14 §.

Överklagandeärenden i domstol

Behörig tingsrätt

13 § Ett överklagande av ett beslut av tillsynsmyndigheten eller förvaltaren görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

I paragrafen finns bestämmelser om överklagandet och om vilken domstol som handlägger ärenden om överklagande av tillsynsmyndighetens och förvaltarens beslut. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

Paragrafen innebär att den tingsrätt som har beslutat i fråga om konkurs pekas ut som den som är behörig domstol att pröva ett överklagande av ett beslut av tillsynsmyndigheten eller förvaltaren

som får överklagas. Bestämmelsen motsvarar det som gäller för ansökningsärenden (se 7 §).

Överklagande av tillsynsmyndighetens beslut

14 § Tillsynsmyndighetens beslut får överklagas till tingsrätten, om det avser

1. tvist enligt 3 kap. 6 §,
2. anstånd med att lämna förvaltarberättelse enligt 7 kap. 15 a §,
3. frågor som gäller granskningsman enligt 7 kap. 30 och 31 §§,
4. avskrivning av konkurs enligt 10 kap. 1 eller 3 §,
5. fastställande av utdelning enligt 11 kap. 7 §,
6. nedläggning av konkurs eller försäljningsförbud enligt 12 kap. 1 §,
7. arvode till förvaltare enligt 14 kap. 4 §,
8. förskott på arvode enligt 14 kap. 12 §,
9. sådana ersättningar som avses i 14 kap. 14 §, eller
10. frågor som gäller tillsynsman enligt 12 kap. 26 och 27 §§.

Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt denna lag än de som anges i första stycket får inte överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka beslut av tillsynsmyndigheten som får överklagas till tingsrätten. Övervägandena finns i avsnitt 7.2, 8.2, 8.5, 10.2.1, 10.2.2, 10.3.2, 10.5.1, 10.5.2, 11.2, 11.3.2, 14.5 och 15.4.

I *första stycket* anges att tillsynsmyndighetens beslut får överklagas till tingsrätten om det avser någon av de frågor som avses i de tio punkterna. Det som avses är beslut av myndigheten i själva saken eller i övrigt sådant som anges i respektive paragraf. Frågor avseende granskningsman i tredje punkten avser förordnande enligt 7 kap. 30 § första stycket samt entledigande och ersättning enligt 31 § medan däremot bestämmelsen i 30 § andra stycket om att förvaltaren ska ges tillfälle att yttra sig inte är ett överklagbart beslut enligt denna punkt. Frågor om arvode i sjunde punkten avser alla beslut om arvode, dvs. även rörande t.ex. särskilt arvode (se 14 kap. 7 §).

Andra stycket innebär att de av tillsynsmyndighetens beslut under ett konkursförfarande som inte räknas upp i första stycket inte får överklagas. Det motsvarar nuvarande 7 kap. 29 §, som tas bort.

Vem som har rätt att överklaga ett beslut enligt första stycket regleras inte här utan framgår av 42 § förvaltningslagen (2017:900).

Efter att tillsynsmyndighetens beslut har överklagats och handlingarna överlämnas till tingsrätten kommer myndigheten att inta partsställning i domstolsprocessen (11 § lagen [1996:242] om domstolsärenden). Det innebär bl.a. att tillsynsmyndigheten har rätt att överklaga tingsrättens beslut om det har gått myndigheten emot (36 § lagen om domstolsärenden).

15 § Tiden för att överklaga tillsynsmyndighetens beslut om nedläggning av konkurs enligt 12 kap. 1 § räknas från dagen för kungörandet av beslutet.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om tiden för att överklaga ett av tillsynsmyndighetens beslut, nämligen nedläggningsbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

I paragrafen anges att tiden för att överklaga tillsynsmyndighetens beslut om nedläggning av konkurs räknas från kungörelsen av beslutet. Att överklagandetiden i sig är tre veckor följer av 38 § förvaltningslagen (2017:900) Bestämmelsen motsvarar i sak del av nuvarande 9 § första stycket andra meningen. Av 15 kap. 1 § tredje stycket framgår att tiden räknas från när kungörelsen infördes i Post- och Inrikes Tidningar. Av 15 kap. 2 § andra stycket följer att om utbyte sker, dvs. att kungörelsen ersätts med skriftliga underrättelser till borgenärerna, räknas tiden från dagen efter den då underrättelserna sändes.

Överklagande av förvaltarens beslut

16 § Förvaltarens beslut får överklagas till tingsrätten, om det avser

1. avslag på en begäran om bekräftelse enligt 6 kap. 5 §,
2. undantag från gäldenärens reseförbud enligt 6 kap. 6 §,
3. ersättning och förskott på ersättning till gäldenären eller någon annan enligt 6 kap. 14 §,
4. avslag på begärd förskottsbetalning enligt 11 kap. 14 §,
5. avvisning av en ansökan om ackord enligt 12 kap. 7 §.

Andra beslut av förvaltaren enligt denna lag än de som anges i första stycket får inte överklagas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka beslut av förvaltaren som får överklagas till tingsrätten. Övervägandena finns i avsnitt 5.3, 5.5, 6.3, 10.4.2, 11.3.1 och 15.4.

I *första stycket* anges att förvaltarens beslut får överklagas till tingsrätten om beslutet avser någon av de frågor som avses i de fem punkterna. Det som avses är beslut av förvaltaren i själva saken eller i övrigt sådant som anges i respektive paragraf.

Vissa punkter avser endast beslut om avslag eller avvisning (första, fjärde och femte punkterna), vilket innebär att beslut om att t.ex. helt bifalla en borgenärs begäran om förskottsbetalning inte får överklagas. Övriga beslut (andra och tredje punkterna) är överklagbara oavsett om det är ett bifallsbeslut eller ett helt eller delvis avslagsbeslut.

Enligt första punkten får ett beslut av förvaltaren att avslå en begäran av t.ex. en borgenär om att någon annan än gäldenären ska bekräfta bouppteckningen överklagas. Detsamma gäller vid avslag på en begäran om edgång med en sådan person (se 6 kap. 5 a §). Om förvaltaren anser att en sådan begäran bör bifallas fattas i regel inget beslut. I stället kallas personen i fråga till ett boupptecknings-sammanträde för att lämna bekräftelse eller så ansöker förvaltaren till tingsrätten om edgång. Ett positivt ställningstagande av förvaltaren till en begäran kan inte överklagas.

Enligt andra punkten får förvaltarens beslut i fråga om gäldenären ska medges undantag från det automatiska reseförbudet överklagas. Både beslut att medge ett sådant undantag och beslut att avslå gäldenärens ansökan om undantag är överklagbara.

Enligt tredje punkten får förvaltarens beslut om skälig ersättning till gäldenären eller annan för inställelse enligt 6 kap. 14 § överklagas. Det kan t.ex. gälla inställelse till ett boupptecknings-sammanträde hos förvaltaren. Oavsett om beslutet innebär att ersättning helt eller delvis beviljas eller att ersättning vägras är det överklagbart. Förvaltaren får även besluta om förskott på sådan ersättning. Även ett sådant beslut får överklagas.

Enligt fjärde punkten får förvaltarens beslut att vägra en borgenär begärd förskottsbetalning överklagas. Enligt nuvarande ordning kan borgenären hänskjuta den frågan till rätten (11 kap. 17 §). Om borgenären fullt ut får begärd betalning, får beslutet inte överklagas.

Enligt femte punkten får förvaltarens beslut om att avvisa en gäldenärs ansökan om ackord överklagas. Att förvaltaren i stället beslutar att överlämna ansökan till rätten får motsatsvis inte överklagas.

Andra stycket innebär att de av förvaltarens beslut under ett konkursförfarande som inte räknas upp i första stycket inte får överklagas. Det innebär bl.a. att förvaltarens beslut med anledning av anordnande av ett bevakningsförfarande inte får överklagas.

17 § Ett beslut av förvaltaren får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.

Tillsynsmyndigheten får alltid överklaga förvaltarens beslut.

Paragrafen reglerar överklaganderätten i fråga om förvaltarens beslut. Övervägandena finns i avsnitt 15.4 och 15.6.3.

Enligt *första stycket* får förvaltarens beslut överklagas av den som beslutet angår. Beslutet måste dessutom, förutom att vara överklagbart enligt 16 §, ha gått klaganden emot. Bestämmelsen motsvarar 42 § förvaltningslagen (2017:900), se prop. 2016/17:180 s. 333.

I *andra stycket* anges att tillsynsmyndigheten alltid har klagorätt när det gäller förvaltarens beslut, dvs. även om myndigheten i det enskilda fallet inte uppfyller kraven på sådan rätt enligt första stycket. Även tillsynsmyndighetens klagorätt förutsätter att beslutet är överklagbart.

18 § Ett överklagande av ett beslut av förvaltaren ska ges in till den tingsrätt som ska pröva överklagandet inom tre veckor från den dag den som överklagar fick del av beslutet. Om det är tillsynsmyndigheten som överklagar, ska överklagandet dock ges in inom tre veckor från den dag beslutet meddelades.

Paragrafen reglerar frågor om formerna för ett överklagande av en förvaltares beslut och om överklagandetiden. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

I paragrafens första mening anges att ett överklagande ska ges in till den tingsrätt som ska pröva överklagandet. Av 13 § framgår att den tingsrätt som avses är den som har beslutat i fråga om konkurs. Innebörden av regleringen är att den som överklagar ger in överklagandet direkt till tingsrätten utan förvaltarens inblandning.

Paragrafen reglerar vidare när ett överklagande senast måste göras. Överklagandetiden är tre veckor från det att den som överklagar fick del av förvaltarens beslut. Detta motsvarar vad som gäller enligt 44 § första meningen förvaltningslagen (2017:900) och 3 § lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ

med offentliga förvaltningsuppgifter. Om det är tillsynsmyndigheten som överklagar förvaltarens beslut räknas dock överklagandetiden, enligt andra meningen från beslutsdagen i likhet med vad som gäller enligt 44 § andra meningen förvaltningslagen.

19 § Om ett överklagande har getts in till förvaltaren, ska denne vidarebefordra överklagandet till tingsrätten och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om hanteringen av överklaganden som ges in till förvaltaren. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

Om ett överklagande felaktigt har getts in till förvaltaren ska han eller hon, enligt paragrafen, vidarebefordra överklagandet till tingsrätten. Den tingsrätt som avses är den som meddelat beslutet om konkurs (se 7 och 13 §). Förvaltaren är samtidigt enligt paragrafen skyldig att ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren. Med stöd av den uppgiften har tingsrätten därefter att enligt 20 § göra en prövning av huruvida överklagandet har kommit in i rätt tid. Om överklagandet i stället ges in till fel tingsrätt, ska ärendet överlämnas till rätt domstol med stöd av 8 § lagen (1996:242) om domstolsärenden (se 6 §).

20 § Tingsrätten ska pröva om ett överklagande har kommit in i rätt tid.

Ett överklagande som har kommit in för sent ska avvisas. Detta gäller dock inte om

1. förseningen beror på att förvaltaren har lämnat en felaktig under rättelse om hur beslutet överklagas, eller
2. överklagandet har kommit in till förvaltaren inom överklagandetiden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att tingsrätten ska pröva frågan om ett överklagande har kommit in i rätt tid. Övervägandena finns i avsnitt 15.4.

Enligt *första stycket* prövar tingsrätten frågan om överklagande av förvaltarens beslut har kommit in i rätt tid.

Av *andra stycket* första meningen framgår huvudregeln om att tingsrätten ska avvisa ett överklagande om det har kommit in för sent. Från denna regel finns två undantag.

Enligt första punkten ska ett överklagande inte avvisas om förseningen beror på att förvaltaren inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar. Kravet på att underrättelsen ska vara korrekt innebär att det måste ha lämnats en underrättelse i ett fall när ett beslut får överklagas och att innehållet i underrättelsen även ska vara sakligt sett riktigt när det gäller överklagandetiden. Om underrättelsen är missvisande eller om det inte har lämnats en sådan underrättelse i ett enskilt fall när det borde ha lämnats, är kravet inte uppfyllt.

Av andra punkten framgår att ett överklagande inte ska avvisas om överklagandet inom den tid som gäller för överklagande har kommit in till förvaltaren.

Paragrafen motsvarar i allt väsentligt 2 § första stycket samt 4 och 5 §§ lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

21 § Vid överklagande av beslut enligt 16 § är förvaltaren part i ärendet hos domstolen.

Paragrafen reglerar förvaltaren partsställning i domstol när hans eller hennes beslut överklagas dit. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.3.

I paragrafen ges förvaltaren, på samma sätt som gäller för tillsynsmyndigheten i sin egenskap av beslutsmyndighet, ställning som klagandens motpart i domstolsprocessen. Paragrafen ger förvaltaren samma befogenheter som en beslutsmyndighet har enligt 11 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Genom paragrafen får förvaltaren, som en konsekvens av sin partsställning, möjlighet att bl.a. kunna överklaga tingsrättens beslut.

När ett beslut börjar gälla

22 § För ett beslut av rätten enligt denna lag i ett överklagandeärende gäller på det sätt som föreskrivs om tillsynsmyndighetens respektive förvaltarens överklagade beslut.

Paragrafen behandlar frågan om verkställighet av ett beslut av domstol i ett konkursärende som inleds i tingsrätten genom överklagande. Övervägandena finns i avsnitt 15.5.

Medan 9 § avser bestämmelser om verkställighet av domstolens beslut i ett ansökningsärende avser förevarande paragraf de s.k. överklagandeärendena, dvs. beslut i konkursärenden som inleds i tingsrätten genom överklagande av tillsynsmyndighetens eller förvaltarens beslut.

Paragrafens innebörd är att ett beslut av rätten i ett sådant ärende ska gälla på samma sätt som det överklagade beslutet. Paragrafen knyter därför an till vad som gäller för verkställighet av tillsynsmyndighetens respektive förvaltarens beslut (se 2 och 4 §§).

Paragrafen gäller domstolsbeslut och därmed även beslut av högre rätt efter överklagande av tingsrättens beslut i ett överklagandeärende. I de fall beslut gäller omedelbart finns det i lagen (1996:242) om domstolsärenden en möjlighet för den domstol som ska pröva ett överklagande av beslutet att inhibera detta (26 §).

17 kap. Skadestånd och straff

Skadestånd

3 § Om en borgenärs konkursansökan inte bifalls och om borgenären när *ansökan* gavs in saknade skälig anledning att anta att gäldenären var på obestånd, *ska* borgenären ersätta gäldenären den skada som skäligen kan anses ha orsakats denne genom *ansökan* och handläggning *av den*.

Om ett beslut om konkurs upphävs, *ska* den borgenär vars ansökan *har* lagts till grund för konkursbeslutet ersätta gäldenären för konkurskostnader som *har tagits ut* ur konkursboet. Detta gäller dock inte om konkursen upphävs på grund av att gäldenären har åberopat en ny omständighet eller ett nytt bevis. Borgenären svarar inte heller för kostnader i konkursen som gäldenären har orsakat av vårdslöshet. Om flera borgenärer *vid tidpunkten för konkursbeslutet har ansökt om konkurs*, svarar de solidariskt för ersättningen.

Talan om skadestånd enligt första *stycket* eller *talán* om ersättning enligt andra *stycket* ska väckas vid den tingsrätt som *har beslutat om konkursen*.

Paragrafen handlar om en gäldenärs talan om skadestånd eller talan om ersättning mot borgenär i samband med att borgenärs yrkande om konkurs lämnas utan bifall eller tingsrättens konkursbeslut upphävs. Övervägandena finns i avsnitt 15.8 och 18.4.

I *andra stycket* görs en ändring av det solidariska ansvaret av motsvarande slag som i 14 kap. 3 §, se kommentaren till den paragrafen.

I *tredje stycket* ändras forumregeln med anledning av att tingsrätten inte längre kommer att ha ett löpande konkursärende anhängigt under konkursen och att lagen (1996:242) om domstolsärenden ska tillämpas på sådana ärenden. Det kommer därmed inte längre vara möjligt att pröva en talan enligt den förevarande paragrafen i ett konkursärende, varför sista meningen i stycket tas bort. Se närmare kommentaren till 16 kap. 7 § om vilken tingsrätt som är behörig.

Straff m.m.

6 § Åtal mot en gäldenär för brott som avses i 11 kap. brottsbalken och åtal mot en borgenär för brott som sägs i 5 § får väckas vid den tingsrätt som har beslutat om konkursen.

Paragrafen anger vid vilken tingsrätt ett åtal mot en gäldenär eller en borgenär för vissa särskilt angivna brott ska väckas. Övervägandena finns i avsnitt 15.2.

Den nuvarande bestämmelsen om att det är tingsrätten där konkursen är eller har varit anhängig tas bort som en följd av att ett konkursärende inte längre handläggs som ett löpande ärende vid tingsrätten. I stället anges i paragrafen att behörig tingsrätt är den som har beslutat om konkursen. Se närmare kommentaren till 16 kap. 7 § om vilken tingsrätt som är behörig.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. Bestämmelserna i 2 kap. 23 och 24 §§, 6 kap. 2–5 §§, 11 kap. 12, 13 a och 21 §§, 14 kap. 3 § och 17 kap. 3 § gäller i deras äldre lydelse, om konkursen har beslutats före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 9 kap. gäller i deras äldre lydelse, om ett bevakningsförfarande har inletts före ikraftträdandet.
4. Äldre bestämmelserna i 7 kap. 7 § samt 14 kap. 1 och 15 §§ gäller, om en rådgivare eller förlikningsman har utsetts före ikraftträdandet.

5. Äldre bestämmelser gäller om en framställan om en åtgärd har getts in till tingsrätten före ikraftträdandet.

6. Om tingsrätten vid ikraftträdandet inte handlägger någon fråga som avses i 2–5, ska konkursärendet avskrivas från vidare handläggning. Det samma gäller när tingsrätten efter ikraftträdandet avslutat handläggningen av de frågor som avses i 2–5.

7. När en fråga i en konkurs som har inletts före ikraftträdandet ska anhängiggöras i tingsrätten efter ikraftträdandet, ska den tingsrätt som skulle ha beslutat om konkursen enligt de nya bestämmelserna vara behörig.

Enligt *första punkten* ska lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2022.

Som utgångspunkt ska de nya bestämmelserna gälla även för konkurser som har beslutats före ikraftträdandet. Det finns dock ett antal undantag.

Enligt *andra punkten* gäller ett antal uppräknade bestämmelser i sin äldre lydelse, om konkursen har inletts före ikraftträdandet. Det gäller bestämmelser i fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan (2 kap. 23 §). En borgenär kommer därför, i fall konkursen har inletts före ikraftträdandet, alljämt kunna göra gällande fordran på ersättning för kostnader senare under konkursförfarandet även om ersättningen inte fastställts i samband med konkursbeslutet. Vidare anges i punkten bestämmelser om bl.a. edgång (2 kap. 24 § och 6 kap. 2–5 §§). Övergångsbestämmelsen innebär i denna del bl.a. att ett edgångssammanträde ska hållas i enlighet med vad tingsrätten före ikraftträdandet har bestämt, kungjort och kallat till i samband med sitt konkursbeslut. Om gäldenären inte inställer sig vid detta sammanträde, får i enlighet med äldre bestämmelser ett nytt sammanträde hållas. Någon bekräftelse enligt 6 kap. 2 a och 2 b §§ ska alltså inte lämnas i dessa fall. När det enligt de nya bestämmelserna i vissa fall talas om bekräftelse eller boupppteckningssammanträde gäller det för ed och edgångssammanträde enligt 6 kap. 5 a §, även om det rör ed som avlagts enligt äldre bestämmelser.

Av punkten framgår vidare att den nya beloppsgränsen för utbetalning av små belopp i utdelning (11 kap. 13 a §) endast ska tillämpas i konkurser som har inletts efter ikraftträdandet. Det samma gäller reglerna om ansvar för sökande borgenär i fråga om kostnader och skadestånd (14 kap. 3 § och 17 kap. 3 §). Vidare ska

inte de nya bestämmelserna om den tid inom vilken en borgenär måste göra anspråk på utdelningsmedel (11 kap. 12 och 21 §§) gälla för konkurser som har beslutats före ikraftträdande.

Enligt *tredje punkten* ska ett vid ikraftträdande pågående bevakningsförfarande enligt 9 kap. fortsatt handläggas enligt äldre regler. Det gäller även efterbevakning men endast om efterbevakningen inleds före ikraftträdandet.

Möjligheten att förordna rådgivare åt förvaltaren vid förvaltningen av boet eller att som förlikningsman biträda rätten med utredning och förlikning i en bevakningstvist tas bort. Enligt *fjärde punkten* ska dock pågående eller genomfört uppdrag enligt nuvarande 7 kap. 7 § som rådgivare eller förlikningsman fortsatt hanteras enligt äldre bestämmelser efter ikraftträdandet. Det innebär bl.a. att när en rådgivares eller en förlikningsmans uppdrag är slutfört ska det genast anmälas till rätten som därefter beslutar om återkallelse av uppdraget enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket och om arvode och ersättning enligt 14 kap. 15 §. Enligt 14 kap. 1 § i dess nuvarande lydelse är kostnaden för arvode och kostnadsersättning till en rådgivare eller förlikningsman en konkurskostnad. Det finns inte någon möjlighet att efter ikraftträdandet ge ett nytt uppdrag till en rådgivare eller förlikningsman även om konkursen inleddes före ikraftträdandet.

Av *femte punkten* framgår att äldre bestämmelser ska gälla vid handläggningen av en framställan om en åtgärd som har getts in till rätten före ikraftträdandet. Om till exempel en förvaltare redan gett in ett utdelningsförslag och sin arvodesframställan eller en begäran om anstånd med att ge in förvaltarberättelsen till rätten när de nya bestämmelserna träder i kraft så ska rätten pröva och besluta i frågan. Detta gäller även om tingsrätten redan fattat ett beslut som sedan överklagas. Framställan ska således slutligt avgöras enligt äldre bestämmelser.

Enligt de nya bestämmelserna ska tingsrätten inte längre ha ett löpande ärende under hela konkursens handläggning utan ett konkursärende inleds och avslutas med varje fråga som initieras i tingsrätten. Vid ikraftträdandet kommer tingsrätterna i samtliga då pågående konkurser att ha ett öppet ärende. Enligt *sjätte punkten* ska dessa ärenden avskrivras från vidare handläggning. Antingen direkt, om ingen fråga är föremål för handläggning där, eller, om en sådan handläggning pågår, när frågan eller, om det finns flera sam-

tidigt pågående frågor, den sista av dem avgörs. Som en följd kommer de frågor i äldre konkurser som därefter aktualiseras i tingsrätten efter ikraftträdandet att handläggas enligt de nya bestämmelserna och i ett nytt konkursärende.

Enligt de nya bestämmelserna ska konkursärenden inledas vid den tingsrätt som beslutat om konkurs. Samtidigt sker en förändring av reglerna om behörig domstol som innebär att alla tingsrätter inte längre ska handlägga konkursärenden. När en framställan i en konkurs som har inletts före ikraftträdandet ska göras till rätten efter ikraftträdandet, ska därför enligt *sjunde punkten* den tingsrätt som skulle ha beslutat om konkursen enligt de nya bestämmelserna (16 kap. 7 och 13 §§) vara behörig.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionärrelse

Tillstånd m.m.

6 § Om en tillståndshavare avlider, försätts i konkurs eller får en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken med uppdrag som omfattar rörelsen, får rörelsen fortsättas under högst ett år. Om rörelsen fortsätter, ska det finnas en föreståndare enligt 3 § för denna.

Om det inte redan finns en godkänd föreståndare, ska inom två månader från dödsfallet, *konkursbeslutet* eller beslutet om förvaltare *en* ansökan göras om godkännande av föreståndare. Godkänns inte föreståndaren, ska Polismyndigheten lämna den som driver rörelsen tillfälle att inom viss tid ansöka om godkännande av en annan föreståndare. Godkänns inte heller den andra föreståndaren, anses tillståndet ha upphört att gälla tre veckor efter det att beslut i ärendet *fick* laga kraft.

Om inte *den* ansökan som avses i andra stycket görs inom föreskriven tid, anses tillståndet för rörelsen ha upphört att gälla den dag då tiden gick ut.

Paragrafen reglerar situationen att en tillståndshavare avlider, försätts i konkurs eller får en förvaltare enligt föräldrabalken. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

I *andra stycket* görs en ändring med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet avskaffas. I stället ska vid tillståndshavarens konkurs en ansökan om godkännande av föreståndare ske

inom två månader från konkursbeslutet. Ett konkursbeslut gäller omedelbart (16 kap. 9 § konkurslagen [1987:672]) och tiden räknas från beslutet och inte från när det fick laga kraft.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. Äldre föreskrifter gäller för en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet.

Av *andra punkten* framgår att ändringarna i 6 § inte ska tillämpas i de fall tillståndshavaren har försatts i konkurs före ikraftträdandet. Enligt äldre bestämmelser som då är tillämpliga räknas tiden för att ansöka om en föreståndare från edgångssammanträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.3 Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)

Hinder mot bifall till passansökan m.m.

7 § Passansökan ska avslås, om

1. bestämmelserna i 6 § inte har iakttagits och sökanden inte har följt uppmaningen att avhjälpa bristen,

2. ansökan avser pass för barn under arton år och barnets vårdnadshavare inte har lämnat medgivande och det inte finns synnerliga skäl att ändå utfärda pass,

3. sökanden är anhållen, häktad eller underkastad övervakning enligt 24 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken eller reseförbud eller anmälningsskyldighet enligt 25 kap. 1 § samma balk,

4. sökanden är föremål för ett beslut om övervakningsåtgärder enligt 2 kap. 1 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

5. sökanden är föremål för en uppföljningsförklaring som avser en övervakningsåtgärd enligt 3 kap. 3 § 3–5 lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen och åklagare inte har lämnat medgivande,

6. sökanden är efterlyst och ska omhändertas omedelbart vid anträffandet,

7. sökanden genom en dom som har fått laga kraft har dömts till frihetsberövande påföljd, som inte har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han eller hon har för avsikt att undandra sig verkställigheten,

8. sökanden avtjänar fängelsestraff och den sammanlagda tiden att avtjäna är fängelse i minst ett år och sökanden inte har villkorligt frigivits,

9. sökanden genomgår slutna ungdomsvård och den sammanlagda vårdtiden är minst ett år,

10. sökanden genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, eller

11. sökanden enligt 2 kap. 12 § eller 6 kap. 6 a § konkurslagen (1987:672) är ålagd att lämna ifrån sig sitt pass eller förbud att utfärda pass för sökanden har meddelats enligt samma bestämmelser.

Paragrafen reglerar när en passansökan ska avslås. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Den elfte punkten justeras med anledning av att bestämmelserna i 6 kap. 6 § konkurslagen om åläggande att lämna ifrån sig pass eller förbud att utfärda pass flyttas till 6 kap. 6 a § samma lag.

21.4 Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

6 kap. Likvidation och upplösning

Tvångslikvidation

2 § Bolagsverket ska besluta att en sparbank ska gå i likvidation, om tillståndet att driva bankrörelse har återkallats. Beslutet ska fattas så snart det är praktiskt möjligt, dock senast dagen efter det att ansökan om likvidation kom in till Bolagsverket.

Rätten ska besluta att en sparbank ska gå i likvidation, om sparbanken har försatts i konkurs och denna avslutats med överskott. Beslutet ska fattas i samband med att konkursen *har avslutats*.

Beslut om likvidation ska dock inte meddelas, om det styrks att likvidationsgrunden har upphört under ärendets handläggning i första instans.

En fråga om likvidation enligt första stycket prövas på ansökan av Finansinspektionen, styrelsen, *en* styrelseledamot eller *en* huvudman.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tvångslikvidation. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Andra stycket justeras med anledning av att tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall är den som beslutar om att avsluta en konkurs. Se vidare kommentaren till motsvarande ändring i 25 kap. 51 § aktiebolagslagen (2005:551).

19 § Om en sparbank försätts i konkurs, *ska* tingsrätten sända en underrättelse om beslutet till registreringsmyndigheten för registrering.

Under konkursen företräds sparbanken som konkursgäldenär av den styrelse eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om nytillsättning.

När en konkurs har avslutats *ska tillsynsmyndigheten i konkurser* genast för registrering underrätta registreringsmyndigheten och ange om *det finns något* överskott.

Tingsrätten ska för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom beslut som har fått laga kraft har upphävt ett beslut att försätta sparbanken i konkurs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om underrättelse i samband med konkursbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Tillsynsmyndigheten övertar underrättelseskyldigheten i *tredje stycket* första meningen med anledning av att myndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall ska besluta om konkursens avslutande.

Underrättelseskyldigheten i *fjärde stycket*, som är nytt, motsvarar nuvarande tredje stycket andra meningen.

9 kap. Skadestånd m.m.

Konkursbos talerätt

10 § Om banken har försatts i konkurs efter en ansökan som gjorts innan den tid som anges i 9 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1 eller 2 § trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 5–7 §§. Efter utgången av den tid som anges i 9 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om konkursbos talerätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

I paragrafens andra mening görs en ändring med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet avskaffas. Fristen ska i stället löpa under sex månader från konkursbeslutet.

11 kap. Registrering m.m.

1 § Registreringsmyndigheten *ska* utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som för sparbanker införs i bankregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt

1. 2 kap. 14 § om dagen för kungörelse om rörelsens öppnande,

2. 6 kap. 19 § om att banken *har* blivit försatt i konkurs, att beslut om konkurs *har* upphävts eller att konkurs *har* avslutats, och

3. 7 kap. 5 § om fusionstillstånd.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret *ska* bara ange ändringens art.

Paragrafen reglerar registreringsmyndighetens kungörelseskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Andra punkten justeras med anledning av att tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall ska besluta om konkursens avslutande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 9 kap. 10 § i den äldre lydelsen.

Av *andra punkten* framgår att ändringen i 9 kap. 10 § inte ska tillämpas i de fall banken har försatts i konkurs före ikraftträdandet. Enligt äldre bestämmelser som då är tillämpliga räknas tiden för att väcka talan från edgångssammanträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.5 Förslaget till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)

Garantins omfattning

8 § Om någon på grund av en fordran som omfattas av garantin har ansökt om att gäldenären ska försättas i konkurs, lämnas betalning även för kostnaden för det.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att lönegarantin omfattar vissa kostnader när arbetstagaren ansökt om konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 18.4.

I paragrafen utgår bestämmelsen om ersättning för den kostnad som en arbetstagare i egenskap av sökande borgenär i en konkurs kan åläggas när konkursen avskrivs med anledning av att arbetstagaren i en sådan situation i stället befrias från kostnadsansvaret i 14 kap. 3 § konkurslagen (1987:672), se kommentaren till den paragrafen.

Konkurs med bevakning

15 § Förvaltaren ska för arbetstagarens räkning bevaka fordringar som enligt förvaltarens bedömning är klara.

Förvaltaren ska genast underrätta arbetstagaren om bevakningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om bevakning i en konkurs av klara lönefordringar. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.1 och 9.3.2.

Nuvarande andra stycket tas bort med anledning av att bevakningar ska ges in till konkursförvaltaren och inte, som hittills, till rätten. De bevakningar förvaltaren upprättar enligt den nu aktuella paragrafen ska dock, liksom övriga bevakningar, också tillställas tillsynsmyndigheten enligt 9 kap. 7 § konkurslagen (1987:672).

Konkurs utan bevakning och företagsrekonstruktion

19 § *När en förvaltare eller rekonstruktör meddelar ett beslut enligt 16 eller 18 §, ska följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900) tillämpas:*

- 32 § om motivering av beslut, och*
- 33 och 34 §§ om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.*

Förvaltaren eller rekonstruktören ska alltid underrätta den myndighet som har tillsyn över förvaltningen i konkurser (tillsynsmyndigheten) om innehållet i ett beslut enligt första stycket.

I paragrafen anges bestämmelser i förvaltningslagen som är tillämpliga när konkursförvaltare och rekonstruktörer fattar beslut om lönegaranti. Övervägandena finns i 16.2 och 16.3.

Paragrafen har för konkursförfarandet sin motsvarighet i 16 kap. 3 § konkurslagen (1987:672), se kommentaren till den paragrafen.

Lönegaranti vid gränsöverskridande situationer

21 § Om en arbetstagare begär betalning enligt garantin för en fordran som han eller hon har mot en arbetsgivare som har försatts i konkurs i ett annat nordiskt land eller som i ett annat EU- eller EES-land än Sverige är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i 1 § 3, ska arbetsstugaren ansöka om utbetalning av garantibelopp hos *tillsynsmyndigheten*.

Paragrafen handlar om lönegaranti vid gränsöverskridande situationer. Övervägandena finns i avsnitt 16.2 och 16.3.

Ändringen innebär att andra stycket tas bort. Att statens talan förs av den myndighet som avses i 19 § andra stycket (*tillsynsmyndigheten*), om den myndighetens beslut överklagas till domstol följer av 11 § lagen (1996:242) om domstolsärenden, se 32 a §.

Överklagande av beslut

29 § *En förvaltares eller rekonstruktörs beslut enligt 16 eller 18 § får överklagas till tingsrätten av arbetstugaren och tillsynsmyndigheten.*

Det som föreskrivs om arbetstugare i första stycket gäller även den som fordran har överlåtits till enligt 5 eller 6 §.

Paragrafen innehåller regler om rätten att överklaga förvaltarens eller rekonstruktörens beslut om lönegaranti. Övervägandena finns i avsnitt 16.2.

Ändringen i *första stycket* innebär att en arbetstugare som vill få till en överprövning av förvaltarens eller rekonstruktörens beslut får överklaga beslutet. En arbetstugare behöver alltså inte längre väcka talan om saken för att få den prövad i domstol. Vidare

föreskrivs att även tillsynsmyndigheten får överklaga ett sådant beslut, i stället för som hittills enligt 30 § få väcka talan mot arbetstagaren.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, likställs med arbetstagare i förekommande fall den som en lönegarantifordran har överlåtits till. Det motsvarar vad som hittills gällt enligt 31 §. En sådan person har därmed rätt att överklaga förvaltarens eller rekonstruktörens beslut om beslutet rör hans eller hennes övertagna fordran och blir motpart i domstol om tillsynsmyndigheten överklagar ett sådant beslut.

I 30 § regleras vilken tingsrätt som prövar överklagandet och som överklagandet ska ges in till. I 31, 31 a, 32 a och 33 §§ finns regler om handläggningen i domstol.

30 § Ett överklagande enligt 29 § görs till den tingsrätt som har beslutat om konkursen eller företagsrekonstruktionen inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet.

Ett överklagande ska ges in till tingsrätten. Om överklagandet har getts in till förvaltaren eller rekonstruktören, ska denne vidarebefordra överklagandet till tingsrätten och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren eller rekonstruktören.

I paragrafen finns bestämmelser om var och när ett överklagande av förvaltarens eller rekonstruktörens beslut görs. Övervägandena finns i avsnitt 16.2 och 16.3.

Paragrafen får ett nytt innehåll. Nuvarande innehåll justeras och flyttas till 29 § första stycket, se kommentaren till den paragrafen.

I *första stycket* finns bestämmelser om forum och överklagandetid. Bestämmelsen om behörig tingsrätt flyttas hit från 32 § första stycket och justeras med anledning av dels att överprövning i domstol av förvaltarens eller rekonstruktörens lönegarantibeslut ska ske efter överklagande och inte som hittills genom att en talan väcks, dels att det i en konkurs inte längre kommer att finnas ett löpande ärende i tingsrätten som konkursen handläggs i. Avgörande för vilken tingsrätt som ska pröva ett ärende om lönegaranti är i stället vilken tingsrätt som har prövat ansökan om konkurs respektive företagsrekonstruktion.

Överklagandetiden är tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. Det motsvarar 3 § lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsavgifter,

liksom vad som gäller för att väcka talan enligt nuvarande ordning (se hittillsvarande första stycket och 29 §).

I 32 a § anges att lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas vid överklagande och den därpå följande handläggningen i domstol. I den lagen finns kompletterande regler om överklagande, t.ex. att överklagandet ska vara skriftligt (se 4, 5 och 7 §§).

I *andra stycket*, som är nytt, anges i första meningen att ett överklagande av en förvaltares eller rekonstruktörs beslut om lönegaranti ska ges in direkt till den tingsrätt som enligt första stycket är behörig att pröva överklagandet, och alltså inte till beslutsinstansen. I andra meningen regleras vilka åtgärder som förvaltaren eller rekonstruktören ska vidta om ett överklagande felaktigt har getts in till denne i stället för till tingsrätten. Förvaltaren eller rekonstruktören ska i ett sådant fall vidarebefordra överklagandet till den tingsrätt som ska pröva överklagandet och samtidigt ange vilken dag som överklagandet kom in till förvaltaren eller rekonstruktören. Med stöd av den uppgiften har tingsrätten därefter att enligt 31 § ta ställning till om överklagandet har kommit in i rätt tid. Om överklagandet i stället ges in till fel tingsrätt, ska ärendet överlämnas till rätt domstol med stöd av 8 § lagen om domstolsärenden (se 32 a §). Stycket motsvarar i allt väsentligt 2 § första stycket och 5 § lagen om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

31 § *Tingsrätten ska pröva om ett överklagande enligt 29 § har kommit in i rätt tid.*

Ett överklagande som har kommit in för sent ska avvisas. Detta gäller dock inte om

- 1. förseningen beror på att förvaltaren eller rekonstruktören har lämnat en felaktig underrättelse om hur beslutet överklagas, eller*
- 2. överklagandet har kommit in till förvaltaren eller rekonstruktören inom överklagandetiden.*

Paragrafen reglerar rättstidsprövningen av ett överklagande. Övervägandena finns i avsnitt 16.3.

Paragrafen får ett nytt innehåll. Nuvarande innehåll flyttas till 29 § andra stycket, se kommentaren till den paragrafen.

Enligt *första stycket* prövar tingsrätten frågan om överklagandet har kommit in i rätt tid. Vilken tingsrätt som är behörig framgår av 30 § första stycket.

Av *andra stycket* första meningen framgår att tingsrätten som huvudregel ska avvisa ett överklagande om det har kommit in för sent. Från denna regel finns två undantag i andra meningens punkter.

Enligt första punkten ska ett överklagande inte avvisas om förseningen beror på att förvaltaren eller rekonstruktören inte har lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar. Kravet att underrättelsen ska vara korrekt innebär att det måste ha lämnats en underrättelse i ett fall när ett beslut får överklagas och att innehållet i underrättelsen även ska vara sakligt sett riktigt när det gäller överklagandetiden. Om underrättelsen är missvisande eller om det inte har lämnats en sådan underrättelse i ett enskilt fall när det borde ha lämnats, är kravet inte uppfyllt.

Av andra punkten framgår att ett överklagande inte ska avvisas om överklagandet inom den tid som gäller för överklagande har kommit in till förvaltaren eller rekonstruktören.

Paragrafen motsvarar i allt väsentligt 4 § lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

31 a § Vid en domstols handläggning av ett överklagande av en arbetstagare enligt 29 § företräds staten av den förvaltare eller rekonstruktör som har meddelat det överklagade beslutet, om inte tillsynsmyndigheten har överklagat det beslutet.

Om förvaltaren eller rekonstruktören företräder staten under handläggningen i domstol, ska han eller hon höra tillsynsmyndigheten, om det finns skäl för det.

Tillsynsmyndigheten får överta en förvaltares eller rekonstruktörs uppgift att föra talan i domstol.

Paragrafen, som är ny, reglerar vem som för statens talan i domstolsprocessen. Övervägandena finns i avsnitt 16.2 och 16.3.

Enligt *första stycket* ska statens talan i domstol i ett ärende som har inletts i tingsrätt genom överklagande av arbetstagaren som huvudregel föras av den förvaltare eller rekonstruktör som har meddelat beslutet och inte som enligt hittillsvarande 29 § andra stycket, av tillsynsmyndigheten. Bestämmelsen gäller i samtliga domstolsinstanser. Det finns dock ett undantag som innebär att tillsynsmyndigheten ska föra statens talan om även myndigheten överklagar förvaltarens eller rekonstruktörens beslut. När tillsyns-

myndigheten överklagar förs statens talan alltså av myndigheten ensam.

I *andra stycket* finns en bestämmelse om att den förvaltare eller rekonstruktör som företräder staten i en pågående domstolsprocess ska höra tillsynsmyndigheten, om det finns skäl att göra det.

Avsikten är inte att förvaltaren eller rekonstruktören i normalfallet ska behöva involvera tillsynsmyndigheten. För att det ska vara motiverat ska det finnas skäl kopplade till de allmänna intressen som staten som part har att bevaka i ärendet. Som exempel på skäl för att höra myndigheten är att förvaltaren eller rekonstruktören överväger att ändra inställning till arbetstagarens rätt till lönegaranti i förhållande till det överklagade beslutet och därmed ändra förutsättningarna för tillsynsmyndighetens tidigare bedömning att inte själv överklaga beslutet. Även behovet av att driva ärendet vidare i högre instans, t.ex. i syfte att främja prejudikatbildningen kan utgöra ett skäl. Liksom är fallet vid en tillämpning av den s.k. höranderegeln i 7 kap. 10 § konkurslagen (1987:672) är det förvaltaren eller rekonstruktören som självständigt har att ta ställning i frågor under domstolsprocessen i sin egenskap av företrädare och är alltså inte bunden av de synpunkter som myndigheten framför.

I *tredje stycket* finns ett ytterligare undantag från huvudregeln i första stycket. Tillsynsmyndigheten ges enligt bestämmelsen rätt att överta rollen som statens företrädare i en pågående domstolsprocess. Det handlar om situationen där arbetstagaren men inte myndigheten har överklagat det ursprungliga beslutet av förvaltaren eller rekonstruktören till tingsrätten. Tillsynsmyndigheten kan inträda i ett ärende som pågår i tingsrätten eller högre instans, eller genom att överklaga en instans avgörande till en högre instans. Det är upp till tillsynsmyndigheten att avgöra om den ska träda in i processen. Det är alltså inte möjligt för en förvaltare eller en rekonstruktör att på egen hand överlåta på myndigheten att företräda staten i en pågående domstolsprocess.

Möjligheten för tillsynsmyndigheten att inträda är avsedd att användas i undantagsfall för att bevaka allmänna intressen i ärendet i de fall myndigheten bedömer att detta inte på ett tillfredställande sätt görs eller kan förväntas göras av förvaltaren eller rekonstruktören. Det kan exempelvis handla om att förvaltaren eller rekonstruktören utan goda grunder underlåter att höra tillsynsmyndig-

heten enligt andra stycket eller agerar i strid med den uppfattning tillsynsmyndigheten då redovisat. Ett agerande av tillsynsmyndigheten bör framför allt vara motiverat vid misstanke om missbruk av lönegarantin.

32 § Tillsynsmyndighetens beslut enligt 21 § får överklagas av arbetstagaren till den tingsrätt där arbetstagaren ska svara i tvistemål i allmänhet.

Paragrafen reglerar arbetstagarens rätt att överklaga ett beslut om lönegaranti vid en gränsöverskridande situation och om behörig domstol. Övervägandena finns i avsnitt 16.2 och 16.3.

Nuvarande första stycket justeras och flyttas till 30 §, se kommentaren till den paragrafen.

Av paragrafen framgår att en arbetstägare som vill få tillsynsmyndighetens beslut om lönegaranti vid en gränsöverskridande situation enligt 21 § överprövat, får överklaga myndighetens beslut. Arbetstägaren behöver alltså inte, som hittills, väcka talan om saken. Ett överklagande ska göras till den tingsrätt där arbetstägaren ska svara i tvistemål i allmänhet, vilket motsvarar hittillsvarande ordning.

Närmare bestämmelser om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut finns i förvaltningslagen (2017:900) och lagen (1996:242) om domstolsärenden, se 32 a § om den senare lagen. Fortfarande gäller att beslutet måste angripas inom tre veckor från det att arbetstägaren fick del av beslutet (se 44 § förvaltningslagen).

32 a § Vid ett överklagande enligt 29 eller 32 § tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av denna lag.

I paragrafen, som är ny, anges vilka handläggningsregler som ska tillämpas av domstolen. Övervägandena finns i avsnitt 16.2 och 16.3.

Av paragrafen framgår att lagen om domstolsärenden ska tillämpas vid handläggningen i domstol av överklagade beslut om lönegaranti. Det gäller såväl vid överklagande av förvaltarens eller rekonstruktörens beslut enligt 29 § som vid överklagande av tillsynsmyndighetens beslut enligt 32 §. Lagen om domstolsärenden tillämpas i den utsträckning som det inte finns särskilda bestämmelser i den förevarande lagen. Att lagen om domstolsärenden ska

tillämpas innebär bl.a. att tingsrätten som huvudregel är domför med en lagfaren domare (3 §), att förfarandet hos domstolen är skriftligt men att sammanträde får och i vissa fall ska hållas (13 och 14 §§), att tillsynsmyndigheten är arbetstagarens motpart (11 §), att frågan avgörs genom beslut (27 §) och att tingsrättens beslut får överklagas (36, 39 och 40 §§). Lagen om domstolsärenden innehåller också regler om själva överklagandet. Ett överklagande ska göras skriftligen och innehålla vissa uppgifter (4, 5 och 7 §§ lagen om domstolsärenden).

33 § *I fråga om rättegångskostnader ska 18 kap. rättegångsbalken tillämpas. Trots första stycket får domstolen besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader, även om arbetstagaren har förlorat ärendet.*

I paragrafen finns regler om rättegångskostnader. Övervägandena finns i avsnitt 16.3.

I *första stycket*, som är nytt, anges att 18 kap. rättegångsbalken ska tillämpas i fråga om rättegångskostnader i domstolens ärenden om lönegaranti. Det innebär att lagen (1996:242) om domstolsärendens regler om rättegångskostnader inte ska tillämpas i dessa ärenden.

Av *andra stycket*, som i huvudsak motsvarar det nuvarande första stycket, framgår att domstolen får besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader, även om arbetstagaren har förlorat ärendet. I förhållande till hittillsvarande ordning utvidgas bestämmelsens tillämpningsområde på så sätt att den får användas även i ärenden om lönegaranti vid gränsöverskridande situationer.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 8 § i den äldre lydelsen.
3. Äldre bestämmelser om överprövning av beslut om lönegaranti gäller för mål som har inletts före ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* träder lagändringarna i kraft den 1 januari 2022.

Av *andra punkten* framgår att i en konkurs som har inletts före ikraftträdandet tillämpas alltjämt bestämmelsen i 8 § om att lönegarantin omfattar kostnader som en borgenär kan åläggas vid avskrivning av konkursen.

Av *tredje punkten* framgår att äldre bestämmelser om överprövning av beslut om lönegaranti gäller för mål som har inletts före ikraftträdandet. Det innebär att om det före ikraftträdandet har lämnats in en ansökan om stämning i en fråga om lönegaranti, ska de nya reglerna i 29–33 §§ inte gälla för den fortsatta prövningen i det målet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.6 Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

5 kap. Skadestånd

5 § *En sådan* talan för stiftelsens räkning enligt 1 eller 2 § som inte grundas på brott *får* inte väckas mot

1. en styrelseledamot eller förvaltaren sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan fattades eller vidtogs, eller

2. en revisor sedan tre år har förflutit från det att revisionsberättelsen kom styrelsen eller förvaltaren till handa.

Trots första stycket får stiftelsens konkursbo väcka talan, om konkursansökan har gjorts innan den tid som anges i första stycket har gått ut. Efter utgången av nämnda tid *får en* sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndstalan i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

I *andra stycket* andra meningen görs en ändring med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet avskaffas. Fristen ska i stället löpa under sex månader från konkursbeslutet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. Äldre föreskrifter gäller för en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet.

Av *andra punkten* framgår att ändringarna i 5 kap. 5 § inte ska tillämpas i det fall stiftelsen redan var försatt i konkurs vid ikraftträdandet. Enligt äldre bestämmelser som då är tillämpliga räknas tiden för att väcka talan från edgångssammanträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

9 kap. Likvidation och upplösning

Konkurs

20 § Om en medlemsbank försätts i konkurs, *ska* tingsrätten sända en underrättelse om beslutet till registreringsmyndigheten för registrering.

Under konkursen företräds banken som konkursgäldenär av den styrelse eller de likvidatorer som finns vid konkursens början. Även under konkursen gäller dock bestämmelserna i denna lag om rätt att avgå, om entledigande och om ny tillsättning.

När en konkurs har avslutats *ska tillsynsmyndigheten i konkurs* genast för registrering underrätta registreringsmyndigheten och ange om *det finns något överskott*.

Tingsrätten ska för registrering underrätta registreringsmyndigheten när en överrätt genom beslut som har fått laga kraft har upphävt ett beslut att försätta medlemsbanken i konkurs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om underrättelse i samband med konkursbeslut. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Tillsynsmyndigheten övertar underrättelseskyldigheten i *tredje stycket* första meningen med anledning av att myndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall ska besluta om konkursens avslutande.

Fjärde stycket, som är nytt, om rättens underrättelseskyldighet motsvarar nuvarande tredje stycket andra meningen.

11 kap. Skadestånd m.m.

Konkursbos talerätt

12 § Om banken har försatts i konkurs efter en ansökan som gjorts innan den tid som anges i 11 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 6–9 §§. Efter utgången av den tid som anges i 11 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ett konkursbos talerätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

I paragrafens andra mening görs en ändring med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet inför rätten avskaffas. Fristen ska i stället löpa under sex månader från konkursbeslutet.

13 kap. Registrering m.m.

1 § Registreringsmyndigheten *ska* utan dröjsmål kungöra i Post- och Inrikes Tidningar vad som för medlemsbanker införs i bankregistret med undantag för registrering av underrättelse enligt

1. 2 kap. 7 § om dagen för kungörelse om rörelsens öppnande,

2. 9 kap. 20 § om att banken *har* blivit försatt i konkurs, att beslut om konkurs har upphävts eller att konkurs *har avslutats*, och

3. 10 kap. 5 § om fusionstillstånd.

En kungörelse som avser ändring i ett förhållande som tidigare har införts i registret *ska* bara ange ändringens art.

Paragrafen reglerar registreringsmyndighetens kungörelseskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Andra punkten justeras med anledning av att tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall är den som beslutar om att avsluta en konkurs.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 11 kap. 12 § i den äldre lydelsen.

Av *andra punkten* framgår att ändringarna i 11 kap. 12 § inte ska tillämpas i det fall banken redan var försatt i konkurs vid ikraftträdandet. Enligt äldre bestämmelser som då är tillämpliga räknas tiden för att väcka talan från edgångssammanträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion

2 kap. Företagsrekonstruktion i allmänhet

Ansökan om företagsrekonstruktion

1 § En ansökan om företagsrekonstruktion får göras av gäldenären eller av en borgenär. Ansökan ska göras skriftligen hos den tingsrätt där gäldenären bör svara i tvistemål som angår betalningsskyldighet i allmänhet.

I ansökan ska sökanden ange och styrka de omständigheter som gör rätten behörig, om de inte är kända.

I 3 och 4 §§ lagen (2017:473) med kompletterande bestämmelser till 2015 års insolvensförordning finns ytterligare bestämmelser om ansökans innehåll.

Paragrafen innehåller bestämmelser om innehållet i en ansökan om företagsrekonstruktion. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.2.

Kravet i *första stycket* tredje meningen på att ansökan ska under-tecknas flyttas till 1 a §.

1 a § En ansökan enligt 1 § ska vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller sökandens ombud.

Om ansökan ges in elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att en ansökan om företagsrekonstruktion ska vara undertecknad och reglerar de krav som ställs på undertecknandet. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.2.

I *första stycket* anges att en ansökan ska vara egenhändigt under-tecknad av sökanden eller sökandens ombud. Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 § första stycket tredje meningen.

Bestämmelsen i *andra stycket* om undertecknande av ansökan vid elektronisk ingivning motsvarar vad som föreslås gälla för konkursansökan enligt 2 kap. 2 § andra stycket konkurslagen (1987:672), se kommentaren till den paragrafen.

Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

21.9 Förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1996:1619)

Beslut i rättshjälpsfrågor

41 § I samband med att handläggningen avslutas i ett mål eller ärende i vilket en part har rättshjälp *ska* det bestämmas vilka belopp som motparter, medparter och den rättssökande eller dennes ställföreträdare *ska* betala enligt 30 § första stycket och 31 § första stycket.

Beslut om återbetalningsskyldighet enligt 37 § meddelas i samband med att handläggningen avslutas i ett mål eller ärende i vilket part har rättshjälp eller i samband med rättshjälpens upphörande.

Om beslutet meddelas av någon annan än domstol eller Rättshjälpsmyndigheten, *ska* betalningsskyldigheten bestämmas till att avse kostnaderna i deras helhet eller viss kvotdel utan att ett bestämt belopp anges.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslut om betalning av kostnaderna för rättshjälp. Övervägandena finns i avsnitt 15.6.4.

Det nuvarande andra stycket utgår. Det innehåller en särskild bestämmelse om att beslut om bl.a. motparts ersättningsskyldighet för rättshjälpskostnader i ett konkursärende kan fattas i ett senare skede. Ändringen innebär att när en gäldenär försätts i konkurs ska ett beslut om ersättningsskyldighet för gäldenären, i enlighet med första stycket, bestämmas senast när ärendet avslutas, dvs. i samband med att konkursbeslutet meddelas. Konkursbeslutet får inte fördröjas. Ersättningsskyldigheten fastställs oberoende av yrkande men det måste vid beslutet finnas underlag för att avgöra vilket belopp som gäldenären ska betala. Se 2 kap. 23 § konkurslagen

(1987:672) där en motsvarande ändring görs när det gäller ersättning för rättegångskostnader.

Det nuvarande första stycket delas upp på tre stycken.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 41 § i den äldre lydelsen.

Enligt *andra punkten* ska det andra stycket, som upphävs, om när motparts ersättningsskyldighet kan bestämmas fortsatt gälla i konkurser där konkursbeslutet fattats före ikraftträdandet. Om en konkursansökan gjorts före ikraftträdandet men något konkursbeslut inte fattats ska däremot inte den äldre bestämmelsen tillämpas.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet

2 kap. Kronofogdemyndighetens databaser

Konkurstillsynsdatabasen

Ändamål

20 § Uppgifter får behandlas i databasen för att tillhandahålla information som behövs i Kronofogdemyndighetens verksamhet för

1. handläggningen av konkurstillsynsärenden, *andra konkursärenden och ärenden* enligt lönegarantilagen (1992:497),

2. förebyggande av överskuldssättning och information om skuldsanering och F-skuldsanering, och

3. tillsyn, kontroll, uppföljning och planering av verksamheten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om de ändamål för vilka personuppgifter får behandlas i konkurstillsynsdatabasen. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

I första punkten görs dels ett tillägg för andra konkursärenden med anledning av att tillsynsmyndigheten föreslås få vissa uppgifter i konkursförfarandet som inte utgör konkurstillsyn, dels en ändring med anledning av att överprövning av lönegarantibeslut i domstol ska handläggas som ett ärende enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Innehåll

22 § För de ändamål som anges i 20 § får följande uppgifter behandlas i databasen:

1. ett konkursbos identitet,
2. en fysisk persons identitet och bosättning,
3. en juridisk persons identitet, säte, firmatecknare och andra företrädare,
4. en enskilds ekonomiska förhållanden,
5. *en domstols, en myndighets eller en konkursförvaltares* beslut,
6. yrkanden och grunder i ett mål eller ärende, och
7. beslut och övriga åtgärder i ett mål eller ärende.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vilka uppgifter som får behandlas i databasen enligt första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som får behandlas i konkurstillsynsdatabasen. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Ett tillägg görs i *första stycket* femte punkten om att även beslut av konkursförvaltare får behandlas.

Gallring

23 § Uppgifter och handlingar i databasen som kan hänföras till ett konkurstillsynsärende *eller ett annat konkursärende ska* gallras senast fem år efter utgången av det kalenderår då ärendet avslutades, dock tidigast tio år efter utgången av det kalenderår då beslutet om konkurs fattades.

Uppgifter och handlingar som kan hänföras till ett ärende enligt lönegarantilagen (1992:497) *ska* gallras senast tre år efter utgången av det kalenderår då handläggningen av *ärendet* avslutades.

Paragrafen innehåller bestämmelser om gallring av uppgifter och handlingar i konkurstillsynsdaten. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

I *första stycket* görs ett tillägg för andra konkursärenden med anledning av att tillsynsmyndigheten föreslås få vissa uppgifter i konkursförfarande som inte utgör konkurstillsyn. I *andra stycket* görs en ändring med anledning av att överprövning av lönegaranti-beslut i domstol ska handläggas som ett ärende enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

21.11 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

25 kap. Likvidation och konkurs

Likvidation efter överskottskonkurs m.m.

51 § Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ner efter en frivillig uppgörelse, eller om egendomen i konkursboet återställs till bolaget till följd av att ett ackord har fastställts, *ska* allmän domstol i samband med att konkursen *har avslutats* besluta att bolaget ska gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Var bolaget i likvidation när det försattes i konkurs, *ska* likvidationen fortsätta enligt 44 §, om konkursen avslutas på det sätt som anges i första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om likvidation efter en överskottskonkurs. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Första stycket justeras med anledning av att tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall ska vara den som beslutar om att avsluta en konkurs.

För det fall tillsynsmyndigheten beslutar att avsluta en konkurs med överskott ska det i konkursförordningen föreskrivas att myndigheten genast ska underrätta rätten om beslutet. Rätten ska självant besluta om bolagets likvidation i samband med att konkursen har avslutats, vilket innebär att rätten ska fatta beslut om likvidation så snart den har fått underrättelse om att konkursen har avslutats (jfr prop. 2000/01:150 s. 117 f.).

29 kap. Skadestånd

Konkursbos rätt att föra talan

14 § Om bolaget har försatts i konkurs efter en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 13 § har gått ut, får konkursboet föra talan enligt 1–3 §§ trots att frihet från skadeståndsansvar har inträtt enligt 7, 8 eller 10 §. Efter utgången av den tid som anges i 13 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ett konkursbos talerätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

I paragrafens andra mening görs en ändring med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet inför rätten avskaffas. Fristen ska i stället löpa under sex månader från konkursbeslutet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 29 kap. 14 § i den äldre lydelsen.

Av *andra punkten* framgår att ändringarna i 29 kap. 14 § inte ska tillämpas i det fall bolaget redan var försatt i konkurs vid ikraftträdandet. Enligt äldre bestämmelser som då är tillämpliga räknas tiden för att väcka talan från edgångssammanträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.

21.12 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Bilaga

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till

numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

<i>Organ</i>	<i>Verksamhet</i>
Internationella Handelshögskolan i Jönköping aktiebolag	all verksamhet
<i>Konkursförvaltare</i>	<i>verksamhet i konkurs rörande bekräftelse av bouppteckning och medgivande av undantag från reseförbud</i>
Kungliga Svenska Aeroklubben	besiktning och tillsyn av luftfartyg samt utfärdande och förnyande av luftvärdighetsbevis och miljövärldighetsbevis (SFS 2010:500)

Bilagan innehåller de privaträttsliga organ hos vilka tryckfrihetsförordningens bestämmelser om rätt att ta del av allmänna handlingar ska tillämpas. Övervägandena finns i avsnitt 13.1.

Ändringen innebär att konkursförvaltare tas in i bilagan och att handlingsoffentlighet ska tillämpas i förvaltares verksamhet i en konkurs när det gäller handläggningen av frågor om en gäldenärs eller någon annans bekräftelse av en bouppteckning enligt 6 kap. 2 a, 2 b och 5 § konkurslagen (1987:672) samt av frågor om att medge undantag för gäldenärens reseförbud enligt 6 kap. 6 § konkurslagen. Detta innebär att det som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar i tillämpliga delar ska gälla i dessa delar av förvaltares verksamhet. Förvaltaren ska vidare vid tillämpningen av offentlighets- och sekretesslagen jämföras med myndighet, se bl.a. 4–6 kap. och arkivlagen (1990:782). Detta framgår av 2 kap. 4 §.

21.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud

Ansökan om näringsförbud m.m.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 5 eller 6 §

16 § *Ett yrkande* om näringsförbud enligt 5 eller 6 § får framställas av allmän åklagare. Om talan inte förs enligt 15 §, ska yrkandet framställas genom *en* ansökan vid allmän domstol.

Om åklagaren har förklarat sig avstå från att ansöka om näringsförbud, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten.

En ansökan enligt första eller andra stycket ska göras hos tingsrätten i den ort där den som yrkandet avser har sin hemvist. Om han eller hon inte har *sin* hemvist i Sverige, ska ansökan göras hos Stockholms tingsrätt. Om ärendet gäller näringsförbud enligt 5 §, är även den tingsrätt som har *beslutat om* konkursen behörig att pröva ärendet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansökan om näringsförbud i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 15.3.

Forumregeln i *tredje stycket* sista meningen justeras med anledning av att tingsrätten inte längre kommer att ha ett löpande ärende under konkursen. Ändringen motsvarar 16 kap. 7 § konkurslagen (1987:672), se kommentaren till den paragrafen.

21.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar

18 kap. Upplösning utan föregående likvidation

Särskilda bestämmelser vid konkurs och företagsrekonstruktion

Beslut om likvidation

14 § Om en konkurs avslutas med överskott eller läggs ner efter en frivillig uppgörelse, eller om egendomen i konkursboet återställs till föreningen till följd av att ett ackord har fastställts, ska allmän domstol i samband med att konkursen *har avslutats* besluta att föreningen ska gå i likvidation. Ett sådant beslut gäller omedelbart.

Om föreningen var i likvidation när den försattes i konkurs, ska likvidationen fortsätta enligt 17 kap. 42 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om likvidation efter en över-skottskonkurs. Övervägandena finns i avsnitt 10.2, 10.3 och 11.2.

Första stycket justeras med anledning av att tillsynsmyndigheten, och inte som hittills rätten, i flertalet fall ska vara den som beslutar om att avsluta en konkurs. Se vidare kommentaren till motsvarande ändring i 25 kap. 51 § aktiebolagslagen (2005:551).

21 kap. Skadestånd

Ett konkursbos rätt att föra talan

13 § Om föreningen har försatts i konkurs på en ansökan som har gjorts innan den tid som anges i 12 § har gått ut, får konkursboet föra en talan enligt 1–3 §§ trots 6, 7 och 9 §§. Efter utgången av den tid som anges i 12 § får en sådan talan dock inte väckas senare än sex månader från *konkursbeslutet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ett konkursbos talerätt. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.3.

I paragrafens andra mening görs en ändring med anledning av att det obligatoriska edgångssammanträdet inför rätten avskaffas. Fristen ska i stället löpa under sex månader från konkursbeslutet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.
2. För en konkurs som har beslutats före ikraftträdandet gäller 21 kap. 13 § i den äldre lydelsen.

Av *andra punkten* framgår att ändringen i 21 kap. 13 § inte ska tillämpas i det fall bolaget redan var försatt i konkurs vid ikraftträdandet. Enligt äldre bestämmelser som då är tillämpliga räknas tiden för att väcka talan från edgångssammanträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 19.